CHRISTIANI EX
POSICIO IN
MATHE



1 5 5 6

Christiani expositiones in Matthæum

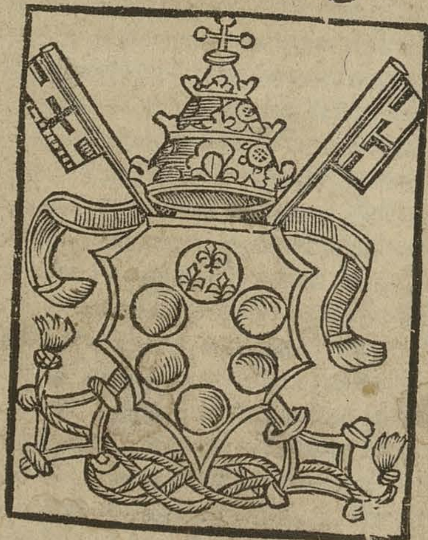
# Christiani Druthmari Grāmatici.

Expositio in Matheū euangelistam. Familiaris luculēta: ꝛ lectu iucunda Cū epithomatibꝰ in Lucam ꝛ Joannē San. Martini episcopi ad Mironē regem.

## EX BVLLA LEONIS decimi. Sup reformatione ecclie

Et cū oīs etas ab adolescentia prona sit ad malū: ꝛ a teneris assuefieri ad bonū/ magni sit operis ꝛ effectus. Statuimus ꝛ ordinamus/ vt magistri scolarū/ ꝛ pceptores/ pueris siue adolescētes nedū i Grāmatica ꝛ Rethorica/ ac ceterꝫ hmōi erudire ꝛ instruere debeāt: verūetiā docere teneanẽ que ad religionē ptinēt: vt sunt pcepta diuina. Articli fidei/ sacri hymni ꝛ psalmi/ ac scōꝝ vite: diebusqꝫ festiuis nihil aliō eos docere possint: qꝫ in rebꝰ ad religionē ꝛ bonos mores ptinētibꝰ. Eosqꝫ in illis instruere/ hortari ꝛ cogere inquātū pñt teneanẽ: vt nedū ad missaꝫ ſꝫ etiā ad vespas/ diuinaqꝫ offitia audiēda ad ecclias accedāt: ꝛ silr ad predicationes ꝛ sermones audiendos impellant: nihilqꝫ cōtra bonos mores aut quod ad impietatem inducat/ eis legere possint.

## Cum Preuilegio



# Maximiliano Cesare semper.

Augusto auctore.

Jacobus ösler. J. U. doctor/per Imperium Romanum artis impressorie censor/⁊ superattendens generalis/presentibus: edicit ⁊ cauet: ne q̃s alius subscripto pressore dempto ab hinc lapsu triennij opus hoc probe castigatum: secundario vel imprimat/vel secundario pressum in Imperij limitibus venale prestet. Mulcta decem marcarum Auri/vna cum huiusmodi librorum secundario pressorum confiscatione. Datum ad. 14. Kal. Feb. Anno Christi. 15. 14.

Ex testamento Rendi olim do: doctoris Lucae Aquilini Scholastici / Scarminien(sis), praedicatoris ordinarii ecclesiae Cathedr. Crac. Venerabili d. Stanislao Adamowski etc. per executores dono datus. Ao 1559 die xx Junij.



# GEORGIO NIGRI EX LAPIDE LEONIS HVMANE ET DIVINE PHILOSOPHIE PROFESSORI ORDINARIO HEIDELBERGENSI IACOBVS VVIMPHELINGVS SELETSTANVS SESE COMMENDAT



Ontemnant barbari doctrinam vt a
deo repellantur: Contenti sint suis (vti vocant) ad horas vtcunqꝫ di- Osee iiii.
cendas Breuiarijs. Contenti sint cœteri Collectaneis: e quibꝰ toto euo
mutatis sepe (vel ob labem) Cenobijs plebeculam demulceant. Qui
vero mundum & carnem vincere volent: eis non pauca librorum supellectile: nec
rara diuinę scripturę lectione opus esse nemo sapiens inficiabitur. Neqꝫ enim con-
cionatori sex (aut amplius) lustris vno in loco coram doctis declamaturo. Nec the
ologo qui totidem annis sacras in cathedra profitebit̄ literas, nec pudico claustrali
sanctis meditationibus per sacras literas vsqꝫ in seniū et mortem vacanti: pauci suf-
fecerint libelli. Stomachum enim & sibi & cœteris mouebit si noui nihil afferens
priora sit repetiturus. Quamobrem Christianus noster Matheum fideliter interpre Josephus
tatus: a doctis quibusqꝫ inter alia volumina consulto est manu versandus. qui pris Origenes.
cos & sanctissimos patres tum grecos tum latinos citat: ac multa que cœteri silentio Gregoriꝰ nazanzenꝰ
transierunt vtiliter affert. Stilo vtitur plano: quem non modo tropis & coloribus Gregoriꝰ magnus.
verum etiam Poetarꝫ versibus: historijs: fabulis: antiquitatibus respergit. Confes- Hieroni.
sores plebem seducentes arguit: hereses indicat: vocabulorum originem & radicem
simplicioribus aperit: ad exemplaria græca lectorem remittit: vocesqꝫ græcas diluci- Maro
de explanat: misticos sensus ac pias exhortationes inserit: ac Euangelistas in cortice Juuenal
dissidentes conciliat atqꝫ concordat. Scripsit annos ante septingētos: quando ple Martial
ricqꝫ omnes etiam magnatum & procerum filij (si legendis sanctorum & historijs Sedulius
fides habenda est) sacris literis tradebantur. Vtinam & nūc quoqꝫ sacrę paginę stu
dium floreat quo facilius & Græci & Boemi ad Romanam redeant ecclesiā. Græ-
cis enim nocuisse ignorantiam sacrarum literarum Bessarion Cardinalis testis est.
Et Boemis quo minus errata deserant: constantium theologorū defectum obesse
ex magistro Ioanne Rorello Pragensi Canonico accepi. Deniqꝫ summi Pontifi-
ficis auctoritatem: totiusqꝫ cleri tranquillum statum subsistere vix posse Georgi- Georgius
us Gemminger Spirensis Prepositus constanter (deum testor) asseuerabat: nisi con gēminger.
tionibus et parochijs docti Theologi sæculares passim preficerentur: vt plebs ad
subiectionem & obœdientiam quatenus diuina lege indicta est: non tam censuris
et armis quam vel publicis ex cathedra vel priuatis in aurem persuasionibus moue Gabriel
retur. Sicut & Gabriel Biel Spirensis summus etate nostra theologus sedem aposto- biel.
licam & Pontificem defendit extulit magnificauit. Innitebatur huic consilio Ber-
tholdus Hennēbergensis Magūtinus Archiepiscopus: teste Volfgango schelurick Bertholdꝰ
Francisci Hoensteini Argentinensis Canonici preceptore: et nunc deo et hominibꝰ Hēnēber.

Albertus brãdẽbur. amabilem Albertũ Brandẽburgium pro suo maximo ad dei gloriam fideiq; exaltationem affectu speramus ad id niti: ne doctissimis ecclesieq; vtilissimis indocti sterilesq; muliones in redditibus ecclesiasticis: precipue magnis parochijs p̃ferant.

Julius ii. Et alijs quoq; prudentibus visum est hac sola via subditorum (que passim serpit) rebellionem comprimi: Christiani sanguinis effusionẽ (qualis proh sub Iulio secundo facta est) sopiri: & ad votum diui quondam Bernhardi: Franciscíq; Petrarche: Pij secundi & tertij: Bessarionis & Raimundi Cardinalium: Francisci Philelphi

Maximilianus. Angeliq; Anachoritæ vallis vmbrosæ (vt de zelo Cæsaris Maximiliani taceam) terram sanctam nobis restitui: Immo & iuxta bullã Leonis decimi ad Vilhelmũ pium Argentinensem Episcopum nuper missam: perfidos Turcas penitus posse

Leo x. Vilhelm⁹ eps argẽ. conculcari. Tu mi Georgi humanissime tuos admone nõnunq; auditores: vt ex suggestu concionaturi Christianũ hunc nequaq; abijciant: dissimiles Hericijs vni tantũ addictis: Exhortare quoq;: vt ex declamationibus Ioannis Icolampadij: ad vitam verbis consonam imbuti: salutares doctrinas prauis morum exemplis nequaquam eneruent. Vale

BALTHASARI GERHARDO DOMVS IOANNITARVM VIRIDIS INSVLE ARGENTINENSIS COMMENDATORI PATRI PLVRIMVM OBSERVANDO IACOBVS VVIMPHELINGVS SELETSTANVS SESE COMMENDAT



Audo admodum Reuerende pater consilium vestrę paternitatis de diuinarũ literarum (tempore a sacrificio psalmisq; libero) instituenda lectione: qua pestilens ocium et nouerca virtutum vitabitur: Domum vestrã honesti viri auidius petent: bonorum fratrum feruor in deum augebitur: interior homo sapientior erit: temptationes facilius superabuntur: mutua concordia fouebitur: ac ea que in psalmis in homelijs: in vtroq; instrumento: ac in magnis ecclesię doctoribus lectum iri contigerit clarius intelligentur: In canticis maior erit hilaritas: in contemplatione maior sinceritas: errores & scandala in diuersis casibus aperientur vt declinari possint: actiones erunt studiose: conscientiarum pax & sinceritas vigebit. Erunt auditores ad expiandos in confessionibus animos: ad docendos simplices: ad diuina beneficia meditanda: & ad cœli gaudia contemplanda dispositiores. Studium enĩ (sacrarum precipue literarum) ad cœleste desiderium inflammat: Demonum insidias cauere docet: mentem illuminat: animam reficit: animam inpinguat: deo loquitur: in tribulatione consolatur: animi perturbationes sedat: carnalia desideria reprimit: a vicijs auertit: mundi contemptum suadet: suijpsius cognitionem infundit: salutaria remedia confert. Ad hanc lectionem inchoandam vehementer afficior: sed me tum senium tum obsequium quod patrię meę iam impendo retrahit. Patria enim mea: ob prouentuum ecclesiasticorum tenuitatem: ex absentium incuria exortam clero seculari caret. Insaciabiles etenim quidam et maiora apud tiberim sacerdotia venantes: paruo emolumento ipsis absentibus prestito contenti: parum dolere cum re diuina sacerdotiorum census labefactari: Laboramus itaq; vt due aut tres sacellanie ad inopiam redacte in vnam alimenta residenti prestituram conflent. Inueniet autem vestra reuerenda paternitas viros me longe magis ad legendũ idoneos. Est paulus Phrigius gentilis meus theologus & doctus & honestus. Est Henricus Rincus: Sunt alij pleriq; theologi & doctrina & pudicitia prediti: qui nunc non veniunt in mentem. Valeat in Christo vestra paternitas. Ex Seletstadio penultima Aprilis Anno Christi tertiodecimo supra sesquimillesimum.

# EX LIBRO IOANNIS TRITTENHEMII ABBATIS SPANHEMENSIS DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS.

CHRISTIANVS' qui & Druthmarus monachus & presbiter Corbeiensis: ordinis sancte memorie Benedicti Cassinensis: natione Aquitanicus: vir in diuinis scripturis doctus: greco & latino sermone imbutus. veniens ab Aquitania in Galliam: nomen suũ scribendo notificauit. De cuius opusculis ego tantum videre hucusq; merui: opus grande & preclarum ad monachos Stabulensis et Malmõdariẽsis cenobiorũ: sub vno abbate cõsistẽtiũ in diocesi Leodiensis ecclesie: apto sermõe cõscriptum. In euangelium Mathei li. i.
Hanc titulum nõ fecit Euangelista.
In prologo expositionis secũdum Matheum: etiam in alios euãgelistas se scripturum promisit: quod & fecisse dicitur: sed a nobis ignoratur.

# Incipiunt Capitula



Expliciunt capitula.

# Registrũ siue index ope.

## De littera A



## De littera B



## De littera C



## De littera D

## De littera E



## De littera F



## De littera G



## De littera H



## De littera I

## De littera L



## De littera M



## De littera N



## De littera O



## De littera P

## De litter R



## De littera S



## De littera T

## De littera V



## De littera Z



Finit Registrum.

Incipit prologus Christiani grā/
matici in Matheum euangelistam.



Enerabilib⁹
in christo patribus in ce
nobijs sancti Petri pn
cipis apostolorum cog/
nominibus stabularijs
sedula deuotione deo mi
litantibus ⁊ ad felitiora tendentibus: vr̄ fi/
delis famulus christianus indignus sacer/
dos/presentis eui pacem/ac prosperitatem/
futureqꝫ eterne beatitudinis in splendorib⁹
sanctorum cum rege regum/arbitre seculoꝝ
optat societatem. Omnia verba sonando
transeunt/⁊ transeundo desitiunt necesse ē
igitur alligari litteris verba que aliquid vti
litatis habere videntur: vt desides ⁊ friuo/
li/cum perfectioni studere voluerint/abiecta
vanitate inueniant iterum vnde ammoneā
tur/qđ aliquando iuuenili more citata aure
surdaqꝫ transierunt. Nam quia perspexi iu
uenib⁹ nostris/post expositum bis textum
euangelij Mathei obliuioni habere: statui
apud me ipsam expositionem eo tenore litte
ris mandari/quo coram vobis ṽbis digessi
Et si aliquis requirit quare post beatū Ihe
ronymū hoc ausus fuerim agere: respōdeo/
quia perspexi beatū Iheronymū multa ver
ba quasi leuia preterisse: ⁊ paruul' sensu dif/
ficilia reddidisse: idcirco quod mihi aliquā
do difficile visum fuit/facile volentibus sci
re reddidi. Et vsus loquendi melius intelli/
gitur de his qui de eadem prouincia sunt
quam aliquo deprauati vsus. Habet em̄
vnaqueqꝫ ꝓuincia morē proprium loquēdi
quē alia non habet. Et ideo suauius audit.
Aperta quoqꝫ locutione idiōm ꝯtextum di
gessi qm̄ stultiloquium est in expositione ali
cuius libri ita loqui: vt necessariū sit expo/
sitorem ipsius expositionis querere. Eo em̄
modo quis loqui debet ad aliū/si vult ṽba
sua ab illo intelligi cui ipse loquitur: sicut
beatus Paulus apostolus dicit. Si esses
grecus/grece tibi loqui deberem. Ad illū ṽ/
bum grecum/ad illum verbum latinū. Stu
dui autem plus hystoricum sensum sequi:
quam spiritalem: quia irrationabile mihi vi
detur spiritalem intelligentiam in libro ali/
quo querere/ ⁊ historicum penitus ignora/
re: cum hystorica fundamentū omnis intelli
gentie sit/⁊ ipsa primitus querenda/⁊ am/
plexanda: ⁊ sine ipsa perfecte ad aliam non
possit transiri. Ego vero nulli nolenti inge/
ro/ aut legere/aut habere hunc librum: sed
qui voluerit. Et si aliquis hunc detestatur
ordinet meliorē: ⁊ ego voluntarie ipm̄ susci/
pio. Nam iste nihil vlli nocet. Amicis in h
facto parui/inimici mea voluntate non tan/
gent: ne forte de bono emulationes fiant.
Si ergo videro qđ vobis hoc primuꝫ factū
placeat/ ad euangelium Johannis manum
mittam: quia Augustinus aquilam sequēs
id est beatū Johannē/qui aquile assimula/
tus est: cum ille vltra nubes/iste ꝓpe nubes
incedit. propterea paruulis sensu necessari/
us est humilis et tre gradiēs expositor/vt
possūt intelligere quod ille quasi oīb⁹ notū
relinquit intactum. Nam in Marco non ē
necessarium manum mittere/post btm̄ Be
dam. In Luca quoqꝫ audio post sctm̄ Am/
brosiū eundē Bedā manū misisse. Sed nō
potui inuenire adhuc in tota eius expositi/
one: nisi quasdam eius omelias. Si vero
nec inuenero: ⁊ vr̄um omnium cohortatio
affuerit: ⁊ in hoc quoqꝫ laborare temptabo
si tamen gratum vobis fore sperauero. Su
pra em̄ omnes homies vestra mihi est gra/
tior societas: quia est sincera ⁊ absqꝫ dolo/et
quam deus docuit: sanctiqꝫ eius apostoli tē
nuere: ac posteris tenendā tradiderunt. Nō
em̄ est fel amaritudinis in vobis neqꝫ zel⁹
iniquitatis: sed fides firma/caritas inuiola
bilis erga deum ac proximos. Et licet reb⁹
terrenis egentes sitis: virtutibus tamen re/
pleti estis ita vt qui vos perfecte agnouerit
vlterius dilectione a vobis non possit sepa
rari. Sed si modico tempore vobiscum qs
moratus fuerit ꝑ certo intelliget quia deus
cohabitator vr̄i sit: ⁊ spiritussctūs regat o/
pera vestra. Neqꝫ enim habitabit diu mal⁹
inter vos neqꝫ ꝑmanebit in consortio vr̄o:
qꝫ sicut aurum ⁊ argentum in camino ꝓba/

tionis sordes abitiunt/ita ⁊ qui inter vos
venerit/aut desinet a malo opere/ aut certe
alienus efficietur a consortijs vestris. Qui
namqꝫ inter vos conuersantur/non multū
mirent/ si plurimi sancti in his monasterijs
probabiles fuerunt: sed pro certo experient
quia qui apud vos non est bonus/sine du-
bio nusqꝫ alicubi erit: quoniam vos estis/
qui veraciter audistis vocem dñi dicentis.
Estote prudentes vt serpentes/ ⁊ simplices
sicut columbe. Et si reges ⁊ principes atqꝫ
vulgaris popul⁹ vos veraciter agnouissēt/
vt veros christi discipulos amarent/ supra
omnes homines venerarentur ac diligerēt
Cristus custos vester/qui cepit vos custodi
re in secula/concedat in concepto bono ope-
re permanere/vsqꝫ ad finem vite vestre.

¶ Incipit expositio christiani Grammatici
in euangelium scōm Matheū.

Hunc titulū
nō fecit euāgelista/ sꝫ
interpres qui ipsum i-
terpretatus est. Nam
Matheus libri sui ti-
tulum: liber generatio
nis imposuit: iuxta cō
suetudinem iudeorum
ad quos scribebat qui soliti sunt libris suis
A ex principijs nomina imponere: vt genesis
hoc est generatiōis: qꝛ ibi scriptū est. Iste sꝫ
generationes celi et terre. Similiter exod⁹
id est exitus ⁊ numeroꝝ ⁊ reliqui. Similit
beatus Matheus qm̄ de generatione dñi
primitus scripsit: liber generationis nomē
imposuit. Incipit/hoc est inchoat. Compo-
situm ꝟbum ex in prepositione/⁊ capio ver
B bo/mutata a in i. Euuangeliū grecū nomē
est/⁊ dicitur latine bonum nūciū. Eu bonū
angelū/nunciū. Vñ ⁊ angelus dicit. Tñ
sciendū est/quia apud grecos ꝑ duo gāma
scribitur. Et angelus similiter ꝑ duo gam-
ma sicut et Priscianus dicit. Sed qꝛ apud
nos absonū videbatur: apud latinos ꝓma
per.n.secūda syllaba ꝑ.g. Et non est iungē-
dū.u.cum.a.sed cum e est iungendum: qꝛ
eu. bonum dicitur. In omniū principijs li- C
brorum tria querenda sunt: temp⁹: locus: ꝑ
sona: Similiter de isto euangelio/ hec tria
tenenda sunt. Locus iudea extitit/vbi con-
scriptum est hebraica lingua ad hebreos [quod]
in cristum credidere. Tempus Cay impera
toris qui singularem monarchiam vniuersi
orbis rome tenebat. Persona Matheus/le D
uita genere/⁊ sacerdos extitit dignitate/cui
us nomen interpretatū in nostra lingua do
natus dicitur. Digno vaticinio sic vocat⁹
quia in prescientia dei ordinatus fuit ⁊ do-
natus/ad narranda gesta christi/ante multa
secula ostensus a ꝓphis in specie hominis
Quia gesta que dñs noster in carne iuxta
humanam carnem gessit narraturus erat/
ob hoc in effigie hominis visus est. Mar- E
cus quoqꝫ in specie leonis apparuit: qa euā-
gelium suum ab actu leonis inchoauit cui
proprium est in deserto rugire. Dixit enim
Vox clamātis in deserto. Lucas nihilomi
nus ore iuuenci similatus apparuit: quia ab F
eo cepit/qui vitulos frequentius offerre so-
litus fuit: videlicet a Zacharia sacerdote.
Johannes vero more aqle volās/illū [quod] su-
pra astra sedet verbo petijt inquiēs. In pn
cipio erat ꝟbum/⁊ ver. ⁊c. Requirendū ꝓo G
quare cum multa euangelia ordinata fuisse
legamus: ⁊ in nomine.xij.apostoloꝝ/⁊ etiā
alioꝝ doctoꝝ: sicut Lucas refert. nullum il-
lorum placuit deo legi vel suscipi in ecclesia
sua nisi hec quatuor: neqꝫ plus neqꝫ minus
Nam hec quatuor euangelia propter q̄tuor
climata mundi/a deo ordinata sunt et ante
multa secula ostensa a ꝓphetis. Appellata H
aūt sunt animalia: qm̄ propter animā homi
nis euāgeliū predicat. Idcirco vero plena
oculis ante ⁊ retro/int⁹ ⁊ foris a ꝓphetꝫ ꝑ̃-
dicta sunt: quia ⁊ presentia dñi gesta ⁊ fu-
tura de iuditio venturo narrauere: Crura
dicunt recta habere: quia nihil prauum in
euangelijs inuenitur. Erat rota in rota: qꝛ
subnixū ē de veteri testamēto: ⁊ [quod]cq̄d euan
geliū adnuntiat/ in veteri ꝑdictū fuit: ⁊ am
bo in simul ꝯcordāt. Qd dicit/vbi erat spi-
rit⁹ impet⁹/illuc gradiebant: ostēdit nihil
aliud euāgelistas narrasse: nisi [quod] spūs i cor

dibus eorum profudit. Figure istoꝝ aĩali/
um etiam dño ꝯueniunt: qui homo factus
est nascendo/vitulus moriendo/leo factus ẽ
re urgendo/aquila extitit ascendendo. Er
sic ordinata a deo ⁊ ostensa sunt ista q̃tuor
euangelia/longo ante tempore: ideo respuit
ecclesia catholica alioꝝ pseudo doctoꝝ/deli
ramenta/⁊ suscipit hec q̃tuor: in similitudi
ne quatuor fluminũ: que ꝓfluunt de vno fõ
te ex paradiso/similiter hec ex ore dñi ihesu
christi. Per geon/q̃ dicitur terrenus signifi
catur. Matheus qui terrena acta de christo
narrauit. Per tygrin/qui velocitas interpre
tatur Marcus: qui cursim acta dñi exposu
it. Per eufraten qui fertilitas interpretatur
Lucas qui vberius ⁊ latius dñi gesta de/
currit. Per phison/q̃ insufflatio potest dici/
Joannes: qui excellentius afflatus spiritu
sancto de dñi dignitate attigit. Sicut ista
quatuor flumina irrigãt oẽm mundum: sic
I iiij. euãgelia irrigãt oẽm ecclesiã. Multa sa
cramenta inueniuntur in scriptura sacra: q̃
hũc numerũ sacratũ reddũt. Quatuor sunt
elementa/per que mundus subsistit/celũ/ter
ra/ignis ⁊ aqua. Per aquã/Marcus: q̃ di/
xit. Uox clamantis in deserto. Per terram/
Matheus: q̃ dixit. Liber generatiõis. Per
ignem/Lucas: q̃ ait. Nõne cor nr̃m ardens
erat in nobis. Per celũ/Joannes. q̃ trãsiit
oẽs creaturas dicẽs. In principio erat ꝟbũ
K Homo ex qutauor elementis constat supi⁹
compꝯhensis. Adã ex quatuor litteris cõpo/
situm nomen habet: q̃ principia sunt ĩ q̃tuor
climatib⁹ mũdi. In greca lingua. a. anotho
le. i. alpha oriẽs. d. delta disis. i. occidens.
itẽ. a. arton. i. septẽtrio. m. imsimbrio. i. meri/
dies. Archa noe quadrata legit̃ ex lignis fa
cta. Archa testamẽti quatuor circulis aureis
portabat̃: ⁊ ꝑ vectes. iiij. ex auro cooptos/
quatuor euãgelia significant̃. Archa eccl'iaꝫ/
vectes doctores. Sicut illi circundati erãt
anulis: ita sacerdotes de veteri ⁊ de nouo
testamẽto docti: ⁊ de. iiij. euangeliis defen
dunt eccl'iam ab heresibus. Uas linteũ qđ
vidit Petrus significat ecclesiã. Quatuor
linee per quas dimittebat̃. iiij. euãgelia sig
nificant munda ⁊ inmunda animalia habe/
bat: q̃a ecclesia de oĩbus gẽtibus colligitur
Etiã apud paganos iste quaternari⁹ nume/
rus sacratus fuit: q̃a in omni parte solidus
stat: seu ꝓpter. iiij. virtutes/prudentiã/tẽpe/
rantiam/fortitudinẽ atq; iustitiam. Quare
placuit dño duos apl'os euãgelistas fore/
⁊ duos discipulos discipuloꝝ: vt ostẽderet
seipsum esse/q̃ elegit filios Jacob in ppl'm
peculiarẽ sibi de duab; vxorib; ⁊ de duab⁹
concubinis aggregatũ ⁊ natũ. Sicut in or/
dine habentur: sic edite sunt. Primũ Ma/
thei euangeliũ: qm̃ tp̃e Caij factũ ẽ. Scđm L
Marci/qđ Claudij tp̃e ĩ Roma greco ꝟmo/
ne scriptũ fuit. Tertiũ Luce/ĩ Achia greco
eloq̃o. Quartũ Joãnis in Asia in ciuitate
Epheso greco eloq̃o nihilomin⁹ tp̃e Nerue
impatoris. Quia Romani q̃ oĩ mũdo dña/
bant̃ greca lingua loquebant̃: ⁊ de Roma/
nis habebãt ꝑ oẽs gẽtes q̃ tenebãt terras:
ꝓpterea illi tres grece scripserũt. Ipsa quoq;
sonorior oĩbus liguis habet̃. Põt ipe ordo
euãglioꝝ ideo sic hẽri: vt vnus apl's sit ĩ ca
pite/alter ĩ fine. Et illi duo q̃ inter ipsos ha/
bent̃/auctoritatẽ ab ipis duob; habeãt. Ui
di'tñ librũ euãgl'ij grece scriptũ: q̃ dicebat̃
scti Hilarij fuisse: ĩ quo p̃mi erãt Mathe⁹
⁊ Joãnes ⁊ p⁹ alij duo. Introgaui eñ Eu
femiũ grecũ cur h̃ ita eẽt: dixit mihi. In sili
tudinẽ boni agricole: q̃/quos fortiores hẽt
boues p̃rio iũgit. Habet aũt vnũquodq; euã M
geliũ tres titulos. vnũ q̃ oñdit q̃ canõ sit/q̃
vsq; ad decẽ ascẽdit nõ ãpli⁹: scđm ĩ q̃ euãge
liste ꝯcordatio ꝯtinet̃. de q̃b; hẽt Mathe⁹.
ccc. lv. Mar. cc. xxxiiij. Lu. cc. xlij. Jo. c. ⁊
xxxi. Tertiũ vniuscuiusq; ꝓpriũ: ĩ q̃ oñdit ĩ
q̃ ordine sñie habeãt̃ ĩ ipo euãgelio. De q̃b;
sunt Mathei. lxxxi. Mar. xlvij. Lu. lxxviiij
Jo. xiiij. Tria gña phĩe apđ oẽs sapiẽtes fu
erũt: q̃ ⁊ ipa ĩueniunt̃ ĩ scriptura diuia vz/ N
phisica/ethica/logica: h̃ ẽ nat̃al' moralis rõ
nalis. In phisica. i. ĩ nat̃ali sciẽtia/ordo inq̃
rẽdi ꝑ naturã reꝝ ⁊ ꝑ ꝯditiõeꝫ: q̃a ⁊ ipaꝫ phi
sicã diuiserũt sapiẽtes ĩ q̃tuor ꝟtutes/hoc ẽ
arithmeticã/geometriã ⁊ musicã atq; astro/
nomiã. Dicũt̃ aũt numeralis/mẽsuralis/cã
tilenarꝫ/sideralis: q̃a iste artes nat̃ales nob;
⁊ sine istis mũdus nõ põt cõsistere/nec nos

aliq̄d boni scire. Ethicā aūt.i.moralē/siliter
diuisere in quatuor ꝟtutes: hoc ē: prudētiā
iustitiā/fortitudinē atq̧ tēperantiā: ⁊ prece/
perūt sapiētes/vt vnusq̄sq̧ homo scđꝫ istas
ꝟtutes aptaret mores suos: vicꝫ studeret
quantum posset eē prudēs de diuinis ⁊ hu
manis reb9: ⁊ ī ipa prudētia eēt iustitia: ⁊ p9
fortitudo aī: vt siue euenirēt ei aduersa siue
ꝓspera/sꝑ vno mō eēt trāq̄llus: vt neq̧ ad/
uersa eū deĳcerēt/neq̧ ꝓspera ī suꝑbiā ele/
uarēt. Post oīa ista ⁊ ī oīb9 istis teneret tem
perantiā ⁊ ī prudētia/⁊ ī iustitia ⁊ ī fortitu/
dine/vt in neutris modū excederet. Loycam
q̄q̧/hoc ē rōnalē/diuiserūt ī tres diuisiones
.i. ī grāmaticā ⁊ rethoricā ⁊ dialecticā: vt p9
naturales ⁊ morales causas quereret ꝑ roēm ⁊
mortales ⁊ suꝑas cās quantū discēdo ⁊ dis
putando plus posset scire. Et oēs iste diffi/
nitiōes īueniunt̄ etiā ī diuinꝫ scripturꝫ. In
Q uenit̄ ēt phisica.i.natal' ī genesi: vt vn9 q̄sq̧
ī lege natē hūit facer̄ ꝓxīo/ qđ sibi vellet: ⁊
nō faceret alteri qđ pati nollet. Moral' q̄q̧
ī ꝓuerbĳs īuenit̄: vt dm̄ time ⁊ mādata ei9
obserua: h̄ ē em̄ oīs homo. Loyca ī cāticis
cāticoꝝ: q̄a oīa q̄ ibi dicunt̄ suꝑ spōsum ⁊ su
ꝑ spōsam/suꝑ dm̄ ⁊ suꝑ ecclesiā eius/rōnabi
liter ⁊ ꝑ logicā īterp̄tant̄. Et est locus ī scri/
pturis/vbi singule iste sapiētie īueniūt̄ sepa
ratim: ⁊ locus vbi due solūmō ⁊ locus vbi
tres. Utputa de vno exēplo sufficiat q̄rere:
simili mō ī alĳs q̄ suꝑi9 diximus. De duab9
ī Adā dormiēte/scđm historiā ⁊ phisicā sic
fuit: ⁊ scđm logicā Christū ītelligere debe/
m9 dormientē ī cruce h̄ ē morientē: q̄a ⁊ mor
tui dormiētes vocant̄/vt Paul9 ait. Noli/
m9 aūt vos ignorare de dormiētib9. Et sicut
dormiēte Adā formata est vxor: sic Christo
moriēte formata ē ecclesia: De trib9 vt ī noe
Scđm phisicā: q̄ fecit volūtatē dn̄i/eripuit
eū dn̄s a ꝑditiōe īpioꝝ. Iuxta ethicā q̄cūq̧
studuerit mores suos ita cōponere liberabit̄
a ꝑditiōe futura/q̄ cōphēsura ē īpios. Scđꝫ
logicā.i. rōnalē/ī noe Christū/ī archa eccle/
siā. In trib9 filĳs noe/oē hoīm gen9/q̄ trini
tati crediderit/⁊ de ei9 numero eē studuerit:
R Ubicūq̧ ḡ fuerit iste ītelligētie/ꝓut dn̄s de
derit deducem9 ad noticiā. Liber duob9 mo

dis đr/q̄a ⁊ liber đr a libertate h̄ ē absolut9
a seruitio/siue de alia re liber qđ grece eleu/
theros đr: ⁊ liber interior ꝑs corticis đr de
aliqua arbore/vn̄ apđ āntiquos āte īuētionē
ꝑgameni libri fiebāt: ⁊ ab illa consuetudine
descēdit vt libri eo nomīe vocent̄ ēt si sūt de
alia re/ꝑgameno vel papiro. vn̄ ⁊ virgi. de il
lo đt. Liber heret in vlmo. Est aūt ⁊ sinony
mū h̄ nom̄/q̄a ⁊ volum̄ a voluēdo/⁊ codex
quasi caudex dicitur. Generationis/deriua
tum est hoc nomen a greco quod est/i/ Η In
genus ⁊ inde generatio dicitur: quia q̄ gene
rantur de terra sunt (Jesu) Jesus hebreum S
nomen est: ⁊ dicitur latine saluator vel salua
turus. Et hoc nomen Moyses Josue pri/
mitus imposuit quando de bello victor re/
gressus est. Sed tamen per omnes litteras
scribitur/istud aūt cū tribus litteris id est/
iotha/⁊ e longo ⁊ sigma: vt significet quia
trinitas litteris non potest nec comprehēdi
nec explicari: sed ineffabilis est: vel cū iotha
⁊ simma ⁊ apice desuper/vt ostendat que su/
pradiximus. Si nominatiuus casus fuerit
sic scribitur. Si autem ali9 in fine/u/debet
scribi. Et greci nō coniungunt ipsum iotha
cum e/sed separatim profertur vt sit vocalis
semper iotha: dicitur enim iesus (Christ9) C
grecum nomen est ⁊ interpretatur latine vn
ctus ⁊ hebraice dicitur messias. Non autē
habebat istud nomen ante latinitas sed ha
bere poterat. vocati sunt autem in iudeorū
gente hoc nomine sacerdotes ⁊ reges: quia
ipsi vngebantur de crismate quando ordi/
nabantur. vnde ⁊ propter ipsos dicitur in
psalmis. Nolite tangere Christos meos.
Et sicut in romanorum regno omnes vocati
sunt cesares ⁊ augusti ab iulio ⁊ octauiano.
qui primi sic vocati sunt: ita illic omnes re/
ges Christi vocantur/ vnde ⁊ Dauid de
Saule dicebat. Non mittam manum me/
am in Christum domini. Quando ve/
ro de domino per chi ⁊ ro ⁊ sigma ⁊ apice
desuper: vt hic illa significet que de Jesu no/
mine diximus hoc est ineffabile esse. Simi
liter deus ⁊ dominus quando de homine
per litteras: quando de deo comprehensi/
ue fieri debet: quia nullum nomen propri/

potest deo dici/ quod eius maiestatē valeat
ostendere. Non est autem vnctus Christus
dominus noster oleo vel crismate corporali
sed spirituali sicut scriptum est. vnxit te de/
us deus tuus oleo leticie: quia nec regnum
terrenum aliter habere voluit/nisi sicut mo/
do habet cum patre in potestate: ideo noluit
V vngi oleo temporali.( Filij Dauid). Qua/
tuor modis dicuntur filij.id est natura / vt
Jsaac filius fuit Abrahe.scd'o imitatiōe/vt
iudei dicuntur filij diaboli imitando eum:
vt ad eos dominus dixit. Uos ex patre dia
bolo estis. Et item. Cuius opera facis eius
filius ⁊ vocaberis. Tertio adoptione/vt he/
ster dicta est filia mardochei.quarto doctri
na vt Paulus dicit. Per euangelium ego
X vos genui.(Dauid)Dauid dicitur fortis
manu quia preualuit Goliad.( Abraham)
dicitur pater multaꝝ subauditur gentium
futurus per fidem. Quare autem istorum
Y dicitur filius? Quia ad hos facta est repro
missio de Christo. Ad Abraham quidē di/
ctum est. Jn semīe tuo benedicētur omnes
gentes. Ad Dauid autem. De fructu ven
tris tui ponam super sedem tuam. Quare
primum posuit Dauid ⁊ postea Abraham?
Quia de illa gente/nullus excellentior fuit
q̄ Dauid. Et quia narraturus erat ⁊ repe/
titurus in generationis ordine Abraham:
idcirco ꝓmū posuit Dauid ⁊ postea Abra
ham/vt diceret. Abraham genuit ysaac. Fi/
lius autem istorum dicitur quia non solum
dicuntur filij qui generantur a patre sed ⁊
hi qui de eadē progenie sunt.sicut filij israel
dicūtur omnes iudei: ⁊ filii ismahel omnes
sarraceni.(Filii Abraham)De Abraham
⁊ ysaac ⁊ iacob/non est necesse quicq̄ dicere
quia notum vobis est qui fuerint ⁊ quam
iuste vixerūt: ⁊ quia dominum in suis acti
bus prefigurauerūt.(Abraham genuit ysa/
ac)Abraham dominum patrem significauit
ysaac dominum Jesum Christum. Et sicut
Abraham obtulit filium suum: sic domin9
pro nobis obtulit filium suum immolandū
A Et sicut Jsaac non est immolatus sed aries
pro eo: sic nec diuinitas passa sed humani/
tas: corpus videlicet/quod inter peccato/
res conuersabatur/quasi aries inter spinas.
ysaac risus interpretatur quia mater eius r
sit/quando promissus ei fuit nascēdus.(Ja B
cob autem genuit Judam ⁊ fratres eius)
Et Jacob supplantator interpretatur/ ⁊ ipse
figuram domini gessit/ habens .xij. filios.
sicut dominus postea habuit.xij. discipulos
quasi.xij filios.(Judas autem genuit pha/ C
res ⁊ Zara de thamar). Judas interpreta/
tur confessor seu confitens/quia mater eius
dixit quando eum peperit. Nunc confite/
bor domino. Et idcirco dicitur confitēs seu
confessor ⁊ ipse ⁊ fratres dominum prefigu
rauerūt. Judas genuit phares ⁊ zara de tha
mar. Requirendum est quare peccatrices
mulieres commemorentur in genealogia do
mini/ ⁊ non iuste vt Sara ⁊ Rebecca ⁊ alie D
que ibi multe fuere /vt mater dauid ⁊ iosa/
phat. Sed propterea ille peccatrices mulie/
res ponuntur / vt ostendatur illum cuius
genealogia est propter peccatores venisse:
sicut ipse dixit. Non veni vocare iustos sed
peccatores: ⁊ vt nullus peccator desperaret
conuerti ad dominum. Uerumtamen nec il
le femine nimis vituperande/si quis earum
causam velit diligenter animaduertere. Si
quidem ipsa thamar secundum litteram in/
specta/optimam fidem marito mortuo custo
diuit/que tanto tempore fratrem expectauit
⁊ non est nupta alteri. Et cum vidit q non
ei daretur non quesiuit de alio genere fili/
um/sed de ipso vnde maritum habuerat. Et
hoc etiam non ante de iuda/nisi cum vxor
ipsius mortua fuit Omnes enim tunc de/
siderabant filios habere/quia mundus va/
cuus erat: ⁊ volebat vnusquisq̄ dici popu/
los de se ⁊ regna: quia nec dum erat prece/
pta virginitas nec viduitas: nec ipsa ampli/
us quesiuit/nisi vt conciperet: propterea nō E
est tam vilis vt a multis estimatur. Tha/
mar interpretatur palma vel amaritudo.
Palma propter sanctos qui de eius proge/
nie orti sunt: de quibus scriptū est. Justus
vt palma florebit. Amaritudo ipsi conuenit
propter virum quem cito perdidit. Peperit

quoqꝫ filios misticum pfigurantes populũ
vdelicet iudaicum et gentilem. Zara enim
interpretatur oriēs: quia de ipsa plures san
cti fuerunt. Phares autem interpretatur di
B uisio/a quo pharisei dicti sunt (Phares au
tem genuit Esrom) Esrom interpretatur
sagittam vidit: hoc est cristum in carne pre/
uidit venturum: a qua sagitta vulnerat⁹ est
dyabolus (Esrom autē genuit Aram] Arã
dicitur excelsus: significans in suo nomine
dominum Jhesum cristum: de quo dicit p
pheta: quia excelsus reputatus est ipse: Et
psalmista. Excelsus super omnes gentes
dominus/⁊ super celos gloria eius. Quis
sicut dominus deus noster q̃ in altis habi
H tat. ⁊c. Aram autem genuit Aminadab]
Aminadab spiritus meus spontaneus dici
tur: ⁊ in hoc nomine dominus ihesus sig/
nificatur: qui spontanea voluntate spiritus
J sui natus est in mundo [Aminadab autē
genuit Naason] Naason serpentinus in/
terpretatur/⁊ dominus figuratus ē/sicut ip
se dixit. Sicut exaltauit Moyses serpentē
in deserto: ita exaltari oportet filium homi
nis [Naason autē genuit Salmon] Sal.
autem dicitur pax: ⁊ ipse in nomine suo do/
minum pretendit: qui est pax nostra / ⁊ qui
pacificauit ea que in celo ⁊ in terra erant: in
terficiens inimicitias in semetipso [Sal/
mon autem genuit Boos de Raab] Raab
L ascendens dicitur/in qua ecclesia prefigura
tur de gentibus/que ascensura erat de laua
cro baptismi: munda ⁊ immaculata a pristi
nis erroribus facta. Que nec nimium vitu
peranda sed laudanda: cum per exploratoꝝ
susceptionem preuidit sibi salutem/et studu
it vniri populo dei/sicut et ecclesia postea ex
gentibus. Salmon iste est princeps iudee
cui preceptum est numerari in heremo po/
M pulum cum aliis. Boos sonat in quo virtus
siue in fortitudine: Et his nominibus / q̃s
alius rectius quam dominus noster Jesus
exprimitur: qui est dei patris virtus. Ipse
quoqꝫ in fortitudine fecit: quia resurrexit a
mortuis vt leo/⁊ confregit claustra inferni.
[Boos autē genuit Obed ex Ruth] Et
hic Ruth commemoratur alienigena: quia
⁊ ipsa licet alienigena fuerit: tamen bonam
fidem habuit: reliquit enim deos suos: et
quesiuit deum hebreorum/⁊ seruiuit: ⁊ pro/
pter amorem viri sui dereliquit parentes su/
os/⁊ adhesit parentibus viri sui.
¶ Et nequaquam ad peiores/aut vagabũ
da: sed ad meliores ⁊ legitime se coniunxit
non luxuriendo. Unde ⁊ mulier virtutis
appellata fuit. Interpretatur quoqꝫ festinās
vt nomine suo signet ecclesiam. Et boos cri
stum pretendit: qui accepturus erat sponsã
ex gentibus [Obed autem genuit Jesse]
Obed seruiens dicitur: in quo ille signifi/
catur qui dixit. Filius hominis non venit
ministrari: sed ministrare. Jesse Bynomius
fuit: qui Jsai vocatus est. Jesse aperiens: so
nat illum nihilominus annuncians in no A
mine suo: de quo scriptum est aperuit eis
sensum/vt intelligerent scripturas. Jsai eti
am sacrificium dicitur/siue incensum paten
ter illum ostendens esse venturum qui seip/
sum sacrificium faceret pro multis in odorē
suauitatis (Dauid autem rex genuit Sa
lomonem/ex ea que fuit vrie) Et hic pecca/
trix mulier memoratur: Ut ostendat illum
pro peccatoribus de hominibus natum: et
Urias de aliēigenis erat/nō erat de iudeis
Qui quãuis bon⁹ eēt/diabli expressit typũ/
cuius coniugio erat prius copulata eccle/
sia quam christus concupiuit/cum vidit il/
lam lauantem/hoc est semetipsam a sordib⁹
seculi per lauacri vndam purificantem. De
istis qui modo in medio interponuntur/nō
est necesse aliud dicere: quia nota est hysto/
ria in regum qui fuerint vel quid fecerint: O
nisi tantummodo interpretationes nominũ
ponere Dauid interpretatur fortis manu
qui iecit manu lapidem de funda: vnde oc/
cidit Goliath ⁊ significat in hoc facto do/
minum christum qui vicit dyabolum per
suam pacientiam: ⁊ hic passus est persecutō
nes Saulis sicut christ⁹ iudeorum: ⁊ sicut
Dauid derelictus fuit a suo consiliario et
proditus similiter christus a Juda discipu
lo suo: ⁊ sicut Dauid deiectus est a regno a
filio suo: ita dominus eiectus est a populo
iudeorum: quia filius eius dictus est p ad/

optionem: extra ciuitatem Hierusalem eie-
ctus ⁊ occisus: siue etiam quia idem domi-
nus cristus ex eius stirpe processit. Salo-
P mon interpretatur pacificus: ⁊ ipse dominũ
prefigurauit pace sua quam in regno habu-
it quia dominus ⁊ pax nostra ⁊ pacificus
noster est: quia de ipso dictum est/orietur in
diebus eius iustitia/⁊ abundantia pacis/do
nec extollatur luna ⁊ quia edificauit domũ
domino Salemon: sic ⁊ dominus edifica-
uit celestem Hierusalem de lapidibus viuis
(Roboam autem genuit Abia) Roboam i-
Q terpretatur latitudo populi: sz per antiphra
sin: hoc est per contrarietatem. Est enim q̄-
dã modus qui antiphrasis dicitur apud grã
maticos quando aliter est res quam sonat
in nomine vt bellum dicitur eo quod sit mi
nime bellum. Similiter ⁊ hic dictus latitu
do per contrarium: eo quod ab illo defece-
runt decem tribus: ⁊ eo angustatum est in
illo regnum iuda: Abia interpretatur pater
dominus: ⁊ non debet coniungi b. cum i. sz
ab/per se ⁊ ia/per se/quod est nomen domini
Et recte hoc nomie vocatus est/quia ꝯgno
uit patrem dominum esse creationis ⁊ salu
R tis sue (Abia autem genuit Asa) Asa do
lens: siue sustollens interpretatur (Asa au-
tem genuit Josaphat) Josaphath domini
iuditium: ⁊ hic domino adhesit (Josaphat
autem genuit Joram) Iste enim Josaphat
qui coniunctus fuit Achab/malo regi ⁊ ab
ĳt cum illo in bellum/⁊ debuit ibi mori: q̇a
contra voluntatem domini adiutor erat il-
lius/pro qua re ⁊ a ꝓpheta increpatus est:
eo qđ preberet ei auxiliũ. Sed ⁊ naues fe-
cit q̄ irẽt in Asion gaber cũ nauib⁹ illi⁹ ⁊ do
mini nutu confracte sunt. Qđ intelligens
iosaphat: voluit vlteri⁹ naues suas cõiũge
re cũ nauib⁹ illi⁹ (Joram aũt genuit Oziã)
Nõ fili⁹ ei⁹ sed nepos ei⁹ fuit: sed dicuntur
filĳ qui de longinq̄ ꝓgenie exierũt alicuius
Nã iorã genuit Ochoziã: Ochozias ioaz/
Joas amasiã/Amasias osiã. Sed q̃ ioraz
accepit filiã iezabel: q̄ occidit Naboth ⁊ ꝑ-
secuta fuerat heliã ⁊ ꝓphetas ⁊ sacerdotes
dñi ⁊ cultum eius: propterea quia de prole

eius nati sunt: tolluntur de genealogia dñi
vsq̧ in tertiã gñationẽ. Etiã ⁊ ꝓpositũ erat
euangeliste tres ordines ponere vnũ añ le-
gẽ/de p̄riarchaꝝ tpe: aliũ sub ꝓphetaꝝ euo/
Tertiũ sub sacerdotũ dñio/hoc est ꝑ tres vi
ces q̄tuordecim: hoc sũt τεσ τεσσαρεσ και
δεκαδεσ/tres tessares/⁊ decades id ē. q̄tu-
or/⁊ decẽ ⁊ septẽ: ꝓpter septenariũ numerum
sabbati/q̃ septẽ ⁊ septẽ quatuordecim faci
unt. Et sicut filĳ israhel ꝑ quadradinta du-
as mãsiones venerũt ad terrã promissionis
duce Moyse: ita ⁊ nos duce dño q̇ ꝑ istas ve
nit ad nos/ꝑueniem⁹ ad uitã eternã Ma-
theus q̇ gñationem dñi terrenam narrauit/
ostendit qualiter ille de celo descenderit/
ꝑ generationem terrenam/Lucas ꝟo specia
lem ordinẽ tenens/ostendit qualiter illi om
nes q̇ studuerint eius menbris incorporari
ascensuri essent in celũ Et ideo ꝑ quinqua-
ginta gñationes que significant requiem iu
bilei; seu ꝑ septuaginta duas gñationes/in
q̇ numero gentes leguntur in initio esse di-
uise/vt ostẽderet de om̄ib⁹ gentib⁹ creditu-
ros in cristo ⁊ ascensuros in celũ; siue si ꝑ se
ptuaginta septẽ gñationes velis ꝯputare
q̄ sunt de cristo ad Adã/quẽ numeꝝ dñs i
pctõꝝ remissionẽ posuit/qñ dixit nõ dico ti
bi Petre dimittendi septies/sed vsq̧ septua
gies septies/vt ostẽderet se om̄ia peccata no
stra in baptismo remissuꝝ. Et sicut nulla ge
neratio p̄termissa est nõ numerata ab Adã
vsq̧ ad ip̄m/sic nullũ pctm̄ esse qđ nõ remit
tat̃ in baptismo. Et sub hoc exẽplo p̄cipitur
vt in nos peccantib⁹ septuagies septies
remittamus. Matheus autem laborem cer
taminis qđ dominus sanctiq̧ sui habituri
essent ostendit/per quadraginta duas/que p̄
tenderunt labores in heremo Joram autem
excelsus. Hoc etiam per antiphrasim: quia S
deiectus fuit ꝓpter Achab ⁊ iezabel. O-
zias fortitutdo domini ⁊ iuste sic vocatus
est quia confisus est in domino ⁊ fecit que
placuerunt ei: excepto quia ꝑ se voluit hos-
tias offerre: quod sacramentum erat. Et
ob hoc percussus lepra: ⁊ habitauit liber a
se in domo seorsum extra ciuitatem ⁊ popu

lum habuit autem duo nomina (Ozias
autem genuit Joatham) Joatham perfec/
tus dicitur: ⁊ pulchra ethimologia ⁊ conue
niens illi est: quomodo ipse perfectus fuit/
coram domino ⁊ edificauit portam templi
[Achas autem genuit Ezechiam] Achas so
Z nat apprehendens: subaudit nequitias om
nes: quia derelinquit dominum ⁊ vidit alta
re in Dammasco et veneratus est illud: et
iussit simile fieri in Jerusalem. Ecce pater
malus genuit filium bonum. Ezechias for
⁊ titudo domini dicitur: quia ipse in domino
visus est: ⁊ in diebus eius dominus cen/
tum octuaginta quinqꝫ milia de assiriis oc
cidit/ ⁊ cum decem viris fugit sennacherib
de terra eius: ⁊ occisus est a filiis suis cum
adoraret nesrac deum suum/ et diceret. qua/
re me dimisisti fugere sic de iudea/ qui etiã
filios meos immolassem tibi si iussisses: Et
cum audiuissent filii eius hec/ occiderũt eũ
timentes ne occideret eos ꝓ tali voto/ ⁊ fu/
A gerunt in montem Ararat (Ezechias autẽ
genuit Manassen) Manasses dicitur obli
uiosus: quia ipse per multa scelera oblitᵘ est
domini/ in tantum vt filium suum transfer
ret per ignem demonibus. ⁊ ecce iterum ma
lum filium bonus pater genuit: sed postea
tamẽ suscepit dominᵘ preces eius propter
patrem/ ⁊ liberauit eum de babilone vbi fu
erat ductᵘ captiuus propter peccata sua (ma
B nasses autem genuit Amon) Amon sonat i
fidelis. Siquidem Ammon per duo. m. so
nat filius populi mei: per vnum. m. infide/
lis dicitur: ⁊ iste propterea infidelis dicitur
quia recessit a via domini (Amon genuit io
siam) Josias dicitur: vbi est incensum do/
mini/ ⁊ hoc digne dictus est/ quia ipse dig/
ne seruiuit domino: ⁊ destruxit idola ⁊ cul/
tores idolorum ⁊ phase domini mirabiliter
C celebrauit (Josias autem genuit iechoniã)
Jechonias preparatio domini sonat/ iecho
nias aũt primus pater intelligitur: ⁊ iecho
nias post transmigrationem filius eiᵘ fuit:
⁊ dicitur alio nomine ioachim/ primus per
D c. ⁊ h ⁊ m: secundus per c ⁊ n. ⁊ primus ioa
chim preparatio domini: secundus prepara
tio dei dicitur. Nam si voluerimus vnum
iechoniam conputare/ non erunt nisi trede
cim generationes. Sed sic est verum/ qꝛ
primus iechonias is est: quem rex egypti re
gem constituit. Sed venit super eum Na/
buchodonosor ⁊ exegit ab eo iusiurandum
⁊ tributum. Et quia mentitus est ei occidit
eum/ ⁊ proiici iussit corpus eius in plateam/
Sed filius istius cui Nabuchodonosor oc
currit/ antequã veniret Hierusalem cum ma
tre ⁊ vxore: ⁊ dedit ei Nabuchodonosor be
nefitia in terra sua: ⁊ tradidit fratri eius se/
dechie. Sed quia mentitus est ei sacramen
tum quod ei iurauerat: venit iterum Hie/
rusalem: ⁊ comprehendit eum/ et occidit fili
os suos in oculis eius: ⁊ eruit oculos eius
et misit eum in caueam more ferarum: quia
dixerant prophete eius vt leo esset: ⁊ duxit
eum in Babilonem ⁊ misit eum in carcerẽ
⁊ dimisit eum ibi vsqꝫ quo ipse Nabucho/
donosor mortuus est: ⁊ ibi etiam habuit ne
potem suum cum illo Euilmerodar quem ĩ
regno inuenerat quando de bestiis reuer/
sus fuit. De quo etiam scriptum est/ qꝫ
subleuauit Euilmerodar caput ioachim de
carcere/ ⁊ locutᵘ ẽ cũ eo benigna/ ⁊ dedit ei
villas/ ⁊ constituit cibos mẽse eius/ qꝛ sotii
erant ĩ carcere. Quod dicit frẽs eiᵘ: ille est
vnus quẽ Nachor rex Egypti iũxit/ ⁊ dux/
it in egyptũ. Et alius eliachim q̃ regnabat
in iudea qñ primũ Nabuchodonosor ad
Hierusalem venit: qñ ꝑ tres vices depdatᵘ
est ipsã terram: ⁊ tres reges iñ abstulit. illũ
quẽ mõ dixi Eliachim: quẽ Nechao cõsti/
tuerat post infectũ frẽz: ⁊ alium quẽ cũ ma
tre eduxit: et tertiũ Sedechiam ¶ Trans/ E
migratio aũt fuit in Babilone: qꝛ migrare
cogebãt a Nabuchodonosor de sua terra in
babilonẽ (Salathiel aũt geñ Zorobabel)
Salathiel petitio dicit dñi: ⁊ recte petitio
dñi dicitur: vt ostendat oẽs antiquos pa
tres/ petisse dñm venire ad redemptionẽ ge/
nerꝭ humãi [Zorobabel aũt geñ Abiud]
Zorobabel ipse q̃ custodiebat assuer regẽ
dormiẽtẽ cũ aliis duobꝫ: dixerũtqꝫ ad iuicẽ. di F.
camᵘ ad iuicẽ singli sñtias: ⁊ apparebit q̃s
meliorẽ sentẽtiã dicat. Unᵘ dixit/ rex ẽ forti
or sub celo. Aliᵘ dixit/ vinũ ẽ fortior sub celo

tertius Zorobabel dixit: veritas est fortior
et mulieres. Et exsurgens rex approbauit
cum suis hominibꝫ/quia zorobabel melius
dixisset/⁊ tunc dedit ei principatū sup̱ oīs
iudeos qui erant in regno eius/⁊ licentiam
reuertendi cū oībus iudeis in Hierusalē
Et zo/iste/ro/magister/babel/babilonis ħ
est iste magister de babilone: ⁊ significat ip
se dñm cristū: quia Babilon confusio dicit̃
quia significat istū mundū: vñ dñs christꝰ
auctor est ipse ⁊ magister: vnde ⁊ educit po
pulum suū in terram repmissionis: hoc est
in vitam eternā. ¶ De his qui in medio sūt
qui in captiuitate fuerunt non habemꝰ scri
ptū quid fecerint: nisi tantūmō interpreta-
G tiones dicamus. (Abiud aūt genuit Elya-
chim) Abiud patris robur: ⁊ p̱ ipsum dñs
christus ostendit̃; qui est dei virtus p̱ quā
facta sunt omnia. Et ab per se debet/ qꝛ ab
pater dicitur. Elyachim resurrectio interpre
tatur: quia videlicet ipm̃ p̃cabat/p̱ quem re-
surrecturus erit oīs mundus (Elyachim
aūt genuit Azor) Azor interpretat̃ adiutor
illum p̄figurās/ de quo scriptū est/ adiutor
in oportunitatibus in tribulatione [Azor
H aūt genuit sadoc] Sadoc dicit̃ iustus: illū
p̱fecto p̄tendens/qui est iustus absq̃ com-
paratione: de quo ps̃. iustus dñs iustitias
dilexit (Sadoc aūt genuit Achim) Achis
sonat fr̃ meꝰ. Et ip̃e illū p̄tendit in nomīe q̄
dicit. Nunciabo nomē tuū fratribus meis
I Ille vicꝫ q̄ deꝰ erat p̱ maiestatē. Fr̃ factꝰ est
populo cristiano p̱ humilitatē/⁊ resurrectio
nē [Achim aūt genuit Eliud] Eliud dicitur
deꝰ adiutor: ⁊ el/p̱ se ⁊ iud postea. Et ipse
etiā ex nomine futuꝝ adnuntiat saluatorem
q̄ vocādus esset Emmanuel hoc est nobiscū
deus [Eliud aūt genuit eleazar] Eleazar ad
iutoriū dñi sonat: illū de q̄ ps̃. ait. Adiutoriū
nr̃m in nomine dñi/q̄ fecit celū ⁊ terrā [elea
zar aūt genuit Mathā) Mathan dulcedo:
siue saturans: recte dulcedinē sonat/ p̄figu-
rans illū/de quo euangelista postea dixit.
Mirabantur oēs sup̱ his q̄ dicebant̃ de il-
lo. Saturans aūt/⁊ hoc ad ipsum pertinet
de quo scriptū est saturauit dñs quinq̃ mi-
lia hoim̃. (Mathan aūt genuit Jacob) Ja-
cob supplantator dicit̃/⁊ hic suo nomine do
minū p̄nuntiat: qui supplantauit vicia ⁊ ere
xit virtutes de istis vero q̄ in fine gñatio-
nis ponuntur videndum est: quare Mathe
us dicat. Jacob genuit ioseph. ⁊ Lucas di
cat: qꝛ Ely genuit ioseph. Sed hoc sciendū
qꝛ lex precipiebat/vt qñ frater moriebatur
⁊ non relinquebat filiuꝫ: Acciperet fr̃ alius
ipsius vxorem/cum sua vxore/⁊ generaret fi
lios in vxore fratris sui/⁊ illi qui nascerent̃
filij fratris mortui dicerentur. Tali ḡ causa
est varietas in euangelistis: ⁊ Matheus or
dinē naturalem sequens/dicit eū filiuꝫ esse
Jacob. Lucas aūt scd̃m legē veterem dicit
eum filiuꝫ Eli fuisse. Eli dicitur ascendens.
Jacob interpretatur subplantator/Joseph
augmentum. Et ipse etiam illum intonat vē
tuꝝ/qui auxit populum suū dicens. Et ali-
as oues habeo: que non sunt ex hoc ouili: ⁊
illas oportet me adducere/⁊ vocem meam
audient: ⁊ fiet vnum ouile ⁊ vnꝰ pastor. (Vi
rum Marie) Cum audis virum/require in
uenies in scriptura/quod ⁊ sponsi vocantur
viri: et sponse vxores: et etiam cōsuetudo hi
storiographorum est historiam sic scribere/si
cut eo tempore putatur quando res agitur.
Unde de herode dicitur quia contristatus
fuerit ad petitionem capitis Johannis: nō
q̃ vere contristatus: sed quia sic putatum
est ab his qui viderunt ¶ In tertio ordine
generationis Christus quartusdecimus ē.
quia ista generatio sic facta fuit ad capiēdū
dyabolum/sicut hamus ad capiendos pis-
ces/sicut in fine occultatur hamus per escā
sic diuinitas christi abscons a fuit de carne:
quia misit hamum deus pater/qui filium ĩ
carnari precepit. Momordit dyabolꝰ ⁊ trās
fixus est a diuinitate eius: hoc est fecit car-
nem crucifigi: et comprehensus est ⁊ religa-
tus ab ipsa diuinitate que latebat sub carne
Uirga in qua hamus insertus est Abrahā
extitit: qui origo huius generationis fuit
¶ Diximus iam quare per tres ordines di-
uisit istam generationem: videlicet propter
tria tempora/ante legem: sub lege: ⁊ p̱phetꝭ
⁊ sub sacerdotibꝫ: siue p̱pter trinitatē. Qua
tuordecim autem p̱pter septenariū numerū

qui est sacratus apud iudeos pro sabbato/
quia septem ꝛ septem/quatuordecim faciūt
(de qua natꝰ est iesus/q̄ vocaꝫ cristꝰ) Sicut
scitis/ Matheus dn̄i post ascensuꝫ in celis
tpe Caij Calicule euangeliū scripsit: ꝑpter
ea sic vtroqꝫ nomine dicit illū vocari: id est
K a credentibus in eū. Quid ptinuit narrari
generationē Josepo: cū christꝰ eiꝰ filiꝰ non
fuerit: videlicet p quatuor causis. Prima:
vt p generationē Joseph, Marie nosceretur
origo/quia de vna generatione fuisse noscū
tur/q2 preceptum erat vt vnusquisqꝫ hō de
sua tribu vxorem sumeret/qd̄ Joseph q̄ iu-
stus erat hoc custodiebat. Sicut apparuit ī
census pfessione/q2 cū pceptū esset vt vnus-
quisqꝫ reuerterecꝫ in terrā ꝛ in patriā suā: et
ibi pfiterecꝫ nomē suū/ꝛ artem/ꝛ solueret cē
sum: ascendit ioseph ꝛ Maria de galilea in
bethleem/ad profitendū nomē in pr̄ia sua.
Nec em̄ ꝯsuetudo est scripture historias de
feminis texere. Licet em̄ Adā multas filias
habuerit: ꝛ nevel alij: de nullis tn̄ scriptura
sic refert sic̄ de Abel ꝛ chain/sem/cham/et
iapheth/ꝛ regnoꝝ libro. Fuit vir vnus de
ramatha sophim: similiter in alijs historijs
¶ Scd̄a causa/ne lapidarecꝫ a iudeis/ si es-
set sine viro ꝛ habuisset filiū. Omniū em̄ in
credibiles iudei lapidassēt eā/si ioseph ab il
la se separasset. Maluit em̄ de ortu suo du
bitare quosdam: quā matrē suā falsis suspi
tionibꝫ infamari: vel etiā p tormēta crucia-
ri: que erat ꝛ tenere nutrita/ꝛ inferior sexus
Tertia causa: vt in egyptum iens/vel reuer
tens/is qui vir erat pcuraret que necessaria
femine erant/focū vel victū: ꝛ vt infantē tā-
to itinere ferret ac referret. Quarta causa/vt
partus eius diabolū lateret: qui si eū de v-
gine natū scisset: nunquā eū crucifigere sua-
sisset iudeis. Vn̄ ꝛ hoc requisiuit p tempta
tiones/si esset filius dei. Sciebat nāqꝫ per
scripturas quia nascerecꝫ: sed in hoc deceptꝰ
est/q2 de muliere putauit eū fuisse natū. Cri
sti aūt gn̄atio sic erat: subaudicꝫ sicut supe-
rius dictū est. Jdeo aūt iesu cristi: vt dimit
tat angelo narrādū. Vocabis inquit nomē
eiꝰ iesuꝫ. Cristꝰ grecū est nomē/ꝛ dicicꝫ latie
vnctꝰ: ꝛ hebrayce dicicꝫ Messias. Non ha
bebat aūt an̄ latinitas hoc nomē: sꝫ hr̄e po
terat/sicut apparet mō. Fuit aūt hoc nomen
apud iudeos celebre/quādiu eoꝝ regnū ste
tit: quia sicut apud multas gentes dignita-
tis nomina sunt/ que reges ꝛ principes per
successionē hn̄t: vt apud egyptios pharao-
nes/ꝛ Ptholomei: ꝛ apud romanos cesa-
res ꝛ augusti vocancꝫ: ita ꝛ apud iudeos fu- L
it hoc nomē. Ut em̄ ab iulio: qui primus vo
citatus est cesar/eo quod ceso matris vtero
mortue eductus sit: in reliquū om̄es cesares M
sunt nuncupati. ꝛ ab octauiano: cui romani
cū occurrissent/ post subiugatū orbem terre
cū scuto aureo ꝛ lapidibꝫ dederunt nomen
augusto/q2 adauxerat imperiū eoꝝ: in reli-
quū om̄es augusti appellati sūt. Simili mō
q2 Aaron iubēte dn̄o inunctꝰ est a Moyse
in sacerdotē: om̄es sacerdotes Messias vo-
cancꝫ. Similiter oēs reges a Saule q̄ pri-
mus rex eoꝝ a samuele inunctus ē in regeꝫ
Messias idē christi vocati sunt. Vn̄ ꝛ Da
uid dicebat. Non mittā manū meā in chri-
stū dn̄i: ꝛ in psalmo. Nolite tāgere christos
meos. Interpretatio vna est/Messias ꝛ cri
stus: sed tn̄ q2 lingua sonantior ꝛ comptior
est/om̄ibꝫ linguis sub celo/ꝛ etiā notior/tuꝫ
erat propter romanos q̄ p totum mundū do
minabancꝫ/ꝛ ob grecos q̄ sapientio res fue-
runt alijs/idcirco placuit euangelistis ꝛ in
terpretibus in ea lingua illud nomē dimit-
tere: que magis nota erat ꝛ amabilior.

In vigilia natalis.



Cum esset despon
sata) Spōsus ꝛ spōsa ab spon N
dendo dicti sunt/eo q̄ ante spō-
debant sibi cautiōes matrimo-
nij consentire: ꝛ dabāt fide ius-
sores: etiaꝫ anulo subarrabancꝫ. Tali ergo
modo desponsata erat Maria ioseph: non
tamen in concupiscentia iuncta. Quare de
sponsata fuerit: superius dictum est. (Ma
ter eius) Cuius eius? Mater immacula
ti/mater vnici/ qui in celis sine matre in
terra sine patre natus est. Mater dicta/q2
exinde efficiatur aliquid. Maria dicicꝫ illu- O
minatrix/siue stella maris: genuit em̄ lucē mūi

Sermone siro dn̄a vocat: ꝛ iuste/genuit ei
saluatorē mdi dn̄mꝙ vniuersi orbꝫ (Añꝙ ꝯ
uenirēt) ħ ē ea ꝯueniētia/q̄ vsus erat ꝯueire
sponsum ꝛ sponsam (inuenta est) Uidelicet
ab ipso Joseph inuenta qui pene licētia ma
rital:/vt putabatur/future vxoris omnia se
creta nouerat. Erat eñi vsus in illa gēte: vt
qui vxorem debebat accipere/ad templū eā
desponsaret: et postea si diues esset haberet
missos suos cum ea: aut si paup/ipse custo/
diret simul cum patre ꝛ matre vsꝙ ad ꝑfini
tū tempus Eo igitur tenore inuenta est a io
seph (In vtero habens de spūsancto) quia
pro certo sciebat ꝙ nullus homo ad eam co
mō iunctus fuisset/ vt concipere potuisset
P ¶ De ista solummō hoc scriptum est/ꝙ et
in vtero habuerit spm̄sanctū. Ista aūt ꝛ in
mente ꝛ in vtero. Αγιος pneuma dicit/quā
do de spiritusancto intelligitur: quando ꝟo
de alio pneuma dicitur (cum esset iu/
stus) Testioniū euāgeliste est de ioseph: qꝛ
iust⁹ erat ꝛ incōsummata lege erat: ꝛ ħ etiā
ex apparitione angeli credere possum⁹/ex ꝟ/
bis ipsius dicentis. Noli timere. Si enim
in eam malam suspitionem habuisset/nec ip
se iustus esset: nec angelus dixisset. Noli ti
mere/sed noli despicere (Et nollet eam tra/
ducere) hoc est diffamare: siue transducere
id est extra ducere quo tunc erat: ꝛ in blas/
phemiam mittere (voluit oculte dimittere
eā) Si iustus erat: ꝛ nullam malam suspi/
tionem in ea habebat: quare sanctam ꝛ iu/
stam vellet dimittere? Sed sciebat conuer/
sationem eius fore sanctam: ꝛ appropinqua
re se indignum reputabat: sicut beatus Pe
trus faciebat: cum viso miraculo pisciuꝫ di
xit. Exi a me dn̄e/quia homo peccator sum.
Uel sicut cēturio mittens missos ad dn̄m
dicens. Non sum dignuū vt intres sub tec/
tū meū: nec meipm̄ dignum existimaui iad
te venire. Ita ꝛ iste dicebat. Longe faciam
eam a me ꝛ a cognatiōe mea. Qꝛ ꝑspitio in
ea qðdam magnificum sacramentum (Hec
aūt eo cogitante) Hoc est indignū se iudi/
cante ei appropinquare. Si eñ aliud ini/
que cogitassꝫ/āgel⁹ ei nō apparuissꝫ. A sup/
bis eñ potius refugit quam appropinquat

et idcirco apparet nō fuisse despectū supbie:
sed humilitatis elongationem (Ecce angel⁹
domini apparuit in somnis ei dicens) Uisi
onum quibus deus omipotens locutus est
ante incarnationem/quibus loqui voluit: se
ptem genera sunt. Primum gen⁹ per aures Q
corporis vt sicut vidit Moyses rubum ar/
dere ꝛ audiuit vocem dei per aures corporꝫ
et omnis turba exercitus Israhelis audi/
uit dn̄ꝫ dicentem decem verba legis. Secū
dum/genus extasis: sicut Petro quādo mi
sit ad eum Cornelius/Et cecidit sup eū mē
tis excessus: et vidit vas linteum submitti
de celo. Tertium sicut Nabucbodonosor:
quando vidit statuam de metallis. Uel ar/
borem abscisam radicitus/ꝛ nihil intellexit
Quartum per nubem sicut ad Job/ post
plagam locutus est. Quintam in corde sicꝫ
multis sanctis: vel etiam Balaam quando
misit ꝟbum in ore eius: ꝛ assumpta parabo
la locutus est. Sextum repletio spūsancti:
sicut repleuit septuaginta senes in heremo.
Septimum in somnis viderunt: mente ītel
lexerunt. Alij (quod verius est) tria genera
esse dixerunt: vnum ꝑ corporeos oculos: si/
cut Abrahā ꝛ Lot angelos viderunt: ꝛ lo/
cuti sunt cum eis. Aliud in corde sicut Da
nieli locutus est in corde: que Balthasar o/
culis corporalibus viderat ꝛ non intellexe/
rat. Tertiū in somnis ꝛ ī corde/ sicut ad Esa
iam ꝛ ad omnes ꝓphetas ꝛ ad istū Joseph
que visio excellentior est alijs. Nihil enim
prodest oculis videre corporalibus sicut vi
dit Balthasar: nisi quis ꝛ mente videat: si/
cut vidit Daniel eandem visionem. Simi
liter nihil prodest videre in somnis/vt vidit
Pharao/ꝛ Nabuchodonosor/nisi assit qui
sic videat: sicut viderunt Daniel ꝛ Joseph
Eo ergo modo quo perfectis ab initio locu
tus est deus eo etiam isti Joseph/quia que
vidit ī somnis intellexit et credidit: quia si
cut deus omnipotens inter ceteros archā/
gelos Gabrielem qui fortitudo dei dicitur
ordinauit ad adnūtiandū mysteriū saluato
ris nr̄i quē etiā ꝛ huic Joseph locutū eē cre
dim⁹. sic ordinauit ꝑfectos viros ad tractādū
īcarnatiōeꝫ dn̄i nr̄i: ꝛ n̄ curauit ꝑ diuites ħ

agere qui solent esse pleni vicijs: sed ꝑ pau
peres plenos virtutibus a perfectione. Vñ
iste vnus fuit qui dignus habit⁹ est nutri-
tius fieri dei/ ⁊ custos matr; eius/ ⁊ dignū
hoc erat: vt qui totos homines in potestate
habebat/ sanctiores ⁊ perfectiores sibi ap/
ꝓpinqre faceret (Joseph fili Dauid) Non
solum filius quia de eius prosapia: sed etiā
imitando fidem eius (Noli timere accipere
Mariam/ coniugem tuā) Noli trepidare:
noli te indignū iudicare illi/ vel matri eius
seruire: quia illa digna ⁊ ordinata inuenta
fuerat ad generandum eum: ⁊ tu ad nutriē-
dum electus es. Fuit aūt tuus equiuocus/
castus inuentus ⁊ bonus: sed non tu eo in
ferior/ cui credita est virginitas matris ⁊ ba
iulatio nascentis. dicatur interim cōiūx tua
vt liberes eam de persecutionib⁹ iudeorum
sed melior tibi erit/ quam si habuisses tan-
tas vxores/ quantas habuit salemon. Ipse
qui nascetur ex ea dicetur ad temp⁹ filius
tuus: sed est ⁊ creator tuus: qui melior erit
tibi quam si habuisses quadraginta filios
vt Abdon habuit. Propterea serui vt dño
dñorum/ ⁊ regi regum. Coniugem tuam di
cito/ vt diabolus ⁊ iudei nesciant de virgi-
ne natum qui nasciturus est. Si non est cō
iunx tua more aliorum hominū: erit coniūx
tua vt recipias mercedem. cuz illa receperit
ꝑ generatōne: tu r̄cipies ꝓ educatione in vi
R ta eterna. Coniuges dicuntur ꝓpter iugum
qd̓ imponitur matrimonio coniungendis/
siue desponsationis a prima fide/ qua quis
adhuc ignorat coniugales concubitus (qd̓
eñ in ea natum est/ de spiritussancto est) in
struitur Joseph melius/ qd̓ ante sentiebat
de sancta Maria/ videlicet qd̓ de spūsancto
sit/ quod in ea videbat (Pariet aūt filiuz)
quamuis de spūsancto sit quod in ea natū
est/ tamen pariet filium: quod nunquā au-
disti vt femina peperisset filiū de spūsancto
(Et vocabis nomē eius ihesum) Ego dico
tibi nomen eius quod ante secula. Non tu
pones ei nomē ex libitu tuo/ vel mater eius
sed voca eum nomine quod habuit ante se-
cula. Saluatorem eum esse testare: quia ip
se saluum fecit ab inicio omnez mundū. Je
sus hebreum nomen est/ ⁊ angelus dei: ex- S
pressit ethimologiam ⁊ interpretationē quā
do dixit. Ipse enim saluum faciet populum
suum a peccatis eorū. Scribitur aūt Jhe-
sus iota: ⁊ ita: ⁊ simma: ⁊ apice desuꝑ apd̓
nos. Nam in grecorum libris solummodo
ꝑ iota: ⁊ simma: ⁊ apice desuper inuenit̄ scri
ptum: ⁊ sicut alia nomina dei compħensiue
debent scribi: quia nomen dei nō potest lit-
teris explicari: qñ purum hominē significat
ꝑ omnes litteras scribit̄. Debemus aūt sci
re/ vbi primitus istud nomen fuerit inuen-
tum. hoc est a Moyse primū impositū filio
Nun/ qñ reuersus victor de pugna Ama-
lech/ ad quam miserat eū Moyses cum ali-
qua parte populi. Tunc ierunt ei obuiam re
liquus populus cum sacerdotibus: ⁊ impo
suere ei hoc nomen/ vt vocaretur Josue: h oc
est saluator: quia saluauit pplm̄ de Amale ch
Et nomine ⁊ in facto ille Josue figurā ges-
sit dñi: quia Amalech qui interpretatur po
pulus lambens/ diabolum significat: de cui
us lambitione/ id est seductione/ sempꝑ libe-
rat populum suum. Hoc est qui sui esse festi
nat ore ⁊ opere: ⁊ a nomine eius christiani
vocantur. Non enim absolute dixit populū
sed suum addidit: id est qui fidem ⁊ spē suā
in eum posuerunt (Hoc autem totū factū
est/ vt adimpleretur quod dictum est) hoc
est/ ideo predicta sunt/ quia sic erat futurum
et ideo factum est vt acta concordarent dic
tis: vt esset verus dominus in prophetis/ ⁊
in omib⁹ operibus suis. Hoc totum factū
est/ id est quia missus est angelus quia con
cepit Maria/ quia peperit. omnia ista predic
ta sunt a prophetis. Istum vero ꝑ Esaiam
dictum: sed ibi accipiet: quia ille de futuro/
iste habet/ habebit/ quia iam preterita narra T
bat (Et vocabunt nomen eius Emmanuel)
Emmanuel quid sit/ euangelista aperuit di
cens: nobiscū deus. Emmanu/ nobiscuz. el/
vnum de decem nominib⁹ quo deus vocat̄
apud hebreos. Fuit deus cum patriarchis
⁊ patribus: sed aliter fuit cum his/ de quib⁹
propheta hoc dixit: quia versatus est cum
eis in carne ⁊ audierunt eum viua voce lo-
quentem/ ⁊ viderunt miracula facientē: qd̓

multi prophete & reges voluerunt videre & audire: hoc fuit tunc cum illis. (Exurgens Ioseph a somno fecit sicut preceperat ei angelus dñi). Et isto facto apparet quia & Ioseph perfecte eruditus est ab āgelo de illo facto/ & quia vir sapiens fuerit qui non quesiuit consilium postea de hac re/ nec interpretē sed statim fecit sicut precepit ei āgelus. (Accepit vxorem ad custodiendū) quia coniunx a coniungendo dicit. (Et nō cognouit eam donec peperit filium suum primogenitum). Ex his locis heretici extiterūt/ qui dixerunt quia ideo dicit donec peperit/ quoniam postea cognouit eam. Sed tamen non habet talem sensum in scriptura diuina/ sicut ī humana locutione. Dicit enim ī psalmo. Sede a dextris meis/ donec ponā inimicos scabellum pedum tuoꝝ. Nunquid non sedebit amplius dñs Christus ad dexterā patris/ nisi quo vsqꝫ inimici ponantur sub pedib9 eius? Et in alio loco scriptura dicit donec consenescatis/ ego sum dominus. Nunquid non erit amplius dominus/ nisi quo vsqꝫ illi senes fierent cū quibus hec loquutus est? Sed donec in scriptura diuina pro eterno ponitur: vt intelligatur: sede a dextris meis in eternum: & ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum: similiter in alio loco. Ego sum dominus in eternum/ & cum viuetis & cum senescetis etiā & cum moriemini hoc est in eternum. Ex alio heretici fuerunt verbo qui dixerunt ꝙ non diceretur primogenitus/ nisi quem alij fratres sequunt/ sed nō est ita. Lege vetus testamentū & inuenies quia omnes qui prius uuluam aperiunt (licet non habeāt fratres) primogeniti dicunt: ipsi & vnigeniti & primogeniti vocant. Qui amplius de istis requirit/ legat librum sancti Hieronymi quem fecit cōtra Eluidium de hac re.

¶ In Epiphania Domini C. ij.



Cum natus esset Iesus in Bethleem iuda in diebus Herodis regis). Quia euangeliste ordinante regenteqꝫ spūsancto diuisis īter se gestis dñi narrat, debet lector ad memoriam reducere/ que alius de ipsa dicat euangelista. Lucas enim narrat/ quomodo āgelus Gabriel ad Mariam venerit: & beata Maria audiendo & credēdo conceperit. Matheus quomodo Ioseph desponsata fuerit. Itē Lucas quomodo de galilea propter professionem census ascenderint. Denuo Mathe9 quomodo natus a magis adoratus sit. Ait enim. [Cum natus esset Iesus]. Usus fuit historiographorum/ vt quando historiā scriberent tempus adnotarent/ sicut etiam nūc fit/ non solum in gestis sed etiam in chartis. Hac etiam de causa Matheus temp9 Herodis ponit/ qui in iudea regnabat. Lucas vero longius & excelsius repetens & nomen imperatoris & nomina consulum/ & tempus professionis census adnotauit dicēs. Exijt edictum a cesare Augusto, videlicet Octauiano: quia quadragesimosecundo āno imperij Octauiani Christus natus est/ & census exactus. Et sicut Abraham qui in figura domini precessit/ q̄dragesimo secundo anno Nini qui primus rex in mundo fuit natus est: sic Christus quadragesimo secundo anno Octauiani qui primus imperator appellatus fuit/ natus est: & ipsa die multa prodigia extiterunt/ que eum creatorem orbis ostenderunt. Ipso die de taberna meritoria per totum diem fons olei largissimus fluxit: vt ostenderet quia nascebatur is qui Christus diceretur id est vnct9 oleo spūali atqꝫ ab eius ecclesia Christiani essent dicendi. Eodem die angeli cantauerūt. Gloria in excelsis deo/ & in terra pax hominibus bone voluntatis. Et vt ista vox complerent/ tanta pax ī orbe terrarum facta est per duodecim annos/ quantam nullius rex potuit facere ī vna prouincia: ita/ vt sicut propheta dixit/ conflarent gladios suos in vomeres & lanceas suas in falces: & Psalmista dixerat. orietur in dieb9 eius abundantia pacis. Eodem tpē hic Octauianus/ ad quē omnium rex summa cōcesserat: dominum se hominum appellari non passus est/ immo nō ausus: quo verus dñs toti9 generis humani inter homines natus est. Nam vna die cum eo spectante ludi agerentur/ & quidam mim9 pronunci-

asset.o dominum equū ꝛ bonū : vniuersiq̄
exultantes approbassent: statim manu vul/
tuq̄ adulationes compressit/ꝛ cum grauissi
mo edicto se post hec nec a liberis appellari
aut a nepotibus vel a seruis/ nec vocari do
Z minū passus est (In bethleez iuda) Beth/
leem domus panis dicitur: ante vocata ef/
frata: id est frugifera. Sed post quā Jacob
ibi pauit peccora sua: appellauit eam Beth/
leem. Siquidem secunda littera apud he/
breos/ beeth dicitur: ꝛ ipsa domus interpre
tatur: ꝛ vtraq̄ nomina ecclesie conueniunt
Et dignū fuit/ vt domus in qua cristus na
scebatur/ his nominibus ante vocaretur: q̄ꝛ
in ecclesia ipsius verus panis: ꝛ satietas et
na reperitur ab omnibus in veritate querē
tibus. Non autem debet haberi in libro iu
dee/ sed iuda/ quia non inuenitur extra iude
os alia gens habuisse ciuitatē eodem nomi
ne vocatam. Attamen due sunt ciuitates in
iudea: que Bethleem vocant: vna in galilea
in sorte tribus zabulon Altera autem beth/
leem/ ciuitas Dauid in sorte tribus iude/ in
sexto ab Hierusalem miliario contra meri/
dianam plagam/ iuxta viam que ducit he/
bron: vbi ꝛ sepulchrum Dauid ꝛ patris eiꝰ
est: ꝛ sepulchrum archelai regis: ꝛ iuxta ip/
sam turris adtherto est gregis: vbi angelꝰ
domini locutus est pastoribus. In hac ciui
A tate dominus natus est noster (in diebus
Herodis regis) Iste est Herodes antipa
tri filius/ qui cum a latronibus fuisset pre/
datus: tante paupertatis erat: vt eundē an
tipatrem nequiuerit redimere: huius filius
fuit iste Herodes. Quiq̄ cum hircano re/
gi iudeorum Simonis Machabei nepoti
fuisset adiunctus: direxit idem hircanꝰ eun
dem Herodem in legationem ad Pompe/
ium. Et quia legationis fructu potitus/ per
eam gratiam partem regni affectus est/ ꝛ se
natusconsultu sub Anthonio iudeis reg/
nare preceptum est (Ecce magi ab oriente
venerunt) Magi sunt qui vulgo malefici
B vocantur: propter quod malefaciunt/ elemē/
ta concutiunt/ mentes turbant. De hac ar/
te fuerunt ille gentes docte/ vnde isti vene/
runt. Fuerunt autem de genere Balaam

isti tres reges. De tribus regnis fuerunt
de terra euilat: vbi effoditur aurum optimū
sicut dixit Moyses: et vicini persis: vnde
dicit Juuencus. Juuat persis pertendere
gressum. In prophetia autem Balaam co
gnouerunt: quod is qui natus erat/ ꝛ rex ꝛ
homo erat/ in hoc quod dixit. orietur stella.
cognouerunt eum dominum: pro cuius or
tu mirabilior ꝛ maior stella oriebatur. in hoc
quod dicit: consurget virga de israhel/ intel
lexerunt quia homo esset futurus: quia de
Hierusalem nasceretur. in hoc vero: confrin
get duces Moab: regem didicerunt fore: et
vsq̄ ad aliud tempus permissum est illis pos/
se diuinare in stellis: vt potuissent ibi chri/
stum cognoscere: post vero nullus ibi po/
tuit veritatem inuenire. Dicebant mathe/
matici idem: quia et ortus hominum: ꝛ mo
res: ꝛ qualitates: ꝛ obitus: poterant scire in
stellis. Christus quidem in iudea natus ē
sed illi in oriente positi/ stellam viderunt/ et
quem indicaret agnouerunt. Duxit autem
eos stella aliquibus diebus/ sed cum appro/
pinquauerunt ad iudeam/ tunc dimisit eos
stella dei nutu: vt illi deserti a stella ad regi
am ciuitatem venirent/ ꝛ loquerentur cum
compari suo Herode [Quia vnum regē
cesarem habebant] vt interrogaret Hero
des iudeos/ ꝛ fierent inexcusabiles: q̄ꝛ hoc
a gentibus audissent: ꝛ magis certiores au
dientes ita fuisse prophetatum [Venerunt
Hierosolimam] Hec ciuitas primitus fu
it edificata a Sem/ filio Noe: quia vocatus C
est Melchisedech/ id est/ rex iustus: et ipsa
eius ciuitas Salem/ id est pax/ vocata est/
Sub Abraham solima dicta est. Home/
rus postea Hierosolimam dixit: quia ieron
hebrayce munitio dicitur: quam postea ie/
busei tenuerunt: ꝛ Iebus vocauerunt. in
de ex his duobus nominibus Hierosoli/
ma dicta est/ inde a Salemone dicta est hie
rosolima id est hiebꝰ Salemonis/ id est pa
cifica. In ea est Syon turris/ que vertitur
in speculum [Vidimus enim stellam eius
in Oriente: ꝛ venimus adorare eum] Stel D
lam eius dicunt: quia credebant vnumquē
q̄ hominem nasci sub stellarum fato ꝛ vnū

quemcꝫ suam stellam habere. Sed tamen
ista stella non fuit ante nec post/sed ad hoc
fuit tunc creata: vt gentes per eā docerētur
⁊ ducerentur ad christum. Et multa dicunt
aliqui de stella hac: qui quia non habēt fon
tem veritatis/pretermittere malui [Veni-
mus] et de presenti potest accipi: quasi mo
do venimus: ⁊ ad huc initinere sumus: pro
ducta penultima syllaba: ⁊ de preterito cor-
repta/nihilominus ipsa penultima/quasi di
cant/eum vidimus/venimus huc vsqꝫ [A-
dorare eum] Nō vt deserto imperatore no
stro: illi tributum daremus: sed vt cum ipo
terreno domino celestem agnosceremꝰ: ⁊ ve
neraremur deum creatorem mundi / ⁊ no-
stri ] Audiens autem Herodes rex turba-
tus est: ⁊ omnis Hierosolima cum illo ] he
rodes ideo turbatus est: qꝛ ipse sciebat ꝙ
non esset de regali progenie Dauid: ⁊ quia
fraude regnum quesisset: etiam et ipse ali-
quando iam scripturas adurere iussisset/ne
qua posteris suis vel de prescripto veteri q̄
stio moueretur: estimans quod si inditia
publica sustulisset / nullus alijs testimonijs
clarere potuisset/qui de patriarcharum vel
proselitorum veterum genere demanaret.
Hierosolima cum illo turbata est: videlicet
per sinodoche: per continentem id quod cō
tinetur ostendens/id est per ciuitatem habi
tantes in ciuitate. Idcirco tamen ⁊ ipsi tur
bati sunt: quia solent immutatione regis a-
lij cadere: ⁊ alij exaltari: sicut Daniel di-
cit de Nabuchodonosor. Quos volebat
exaltabat/⁊ quos volebat humiliabat [Et
conuocans omnes principes sacerdotum ⁊
scribas populi/sciscitabatur ab eis/vbi cri-
stus nasceretur ] Quia Herodes iudeus
non erat/nec scripturas credebat/vel vsita-
E bat: propterea iudeos interrogabat. Scis
citari enim interrogare est: Eniniuero ⁊ de
us legem sacerdotes interrogare iussit: et
vbicunqꝫ populus erraret/ad sacerdotes re
ferendum censuerat. Scribe a scriptura
quam vsitabant vocabantur [ At illi dix
erunt ei. In Bethleem iude ] Apparet: qꝛ
in vsu scripturas habebant / quia tam cito
respondere potuerunt: ⁊ ex corde protulerūt
testimonium: in quo loco dux debuissꝫ na
sci. Similiter precipit Petrus apostolus
nobis dicens/parati ad rationem redden-
dam/omni poscenti vos de ea spe que in vo
bis est. Sic enim scriptum est per prophe-
tam. Et tu Bethleem terra Juda: ne qua-
quam minima es in principibus Juda: ex
te enim exiet dux qui regat populum meuꝫ
Jsrabel. Micheas hoc dixit/ac si diceret tu
Bethleem/que es in sorte tribus Jude/neq̄
quam minima es inter principales ⁊ lauda
biles ciuitates Jude: quia tu ꝓtulisti Da-
uid/qui istud regnum nobilitauit ⁊ extulit/
sed iterum exiet ex te/qui regat populū me-
um Jsrabel/hoc est qui dominū videre men
te voluerint: quia Jsrabel vir videns dici-
tur deum. qui regat populuꝫ meum ysrabel
Attendendum quod dicit populum meum
ysrabel/quia qui dei populus sunt / dei reg
nuntur imperio: ⁊ ea faciunt que dei sunt
Qui autem ea non faciunt/non sunt popu
lus dei: sed dyaboli [Tunc herodes clam
vocatis magis/diligent didicit ab eis tem-
pus stelle/que apparuit eis ] Clam id est oc
culte. Occulte cum eis locutus est: quia ti-
mebat iudeos: ne ipsi puerum ei subijcerent
Nam sciebat quod iudei eum odio habe-
rent: quia ipse de alienigenis erat. Hic de
ficit hystoria quia non narrat/quid ipse ad
eos dixerit: vel quod ipsi de stelle tempore
responderint. Sed ex eo quod Herodes
paruulos iussit occidere/a duobus annis ⁊
infra/volunt colligere quod dixerint: quod
annus esset ex quo stellam vidissent: ⁊ inde
accepisset vnum annum/⁊ alium expectassꝫ
in reuersioneꝫ eorum. Quidam autem di-
cunt/post annum/⁊ duodecim dies venerūt
ad christum/⁊ quidam dicunt / qd cum dro
medis in duodecim diebus venerunt/post
quam stellam viderunt. Est aūt Dromeda F
genꝰ cameloꝝ/minoris quidem stature: sed
velocioris: vnde ⁊ nomen habet a velocita-
te. Nam Dromos grece/cursus ⁊ velocitas
appellatur. Unde ⁊ naues veloces Dromo
nes appellant. Centū eñ miliaria ⁊ eo am-
plius/vno die Dromeda currere dicit [Et
mittens illos in Bethleem/dixit]. Or au-

dierat a scribis illic nasci oportere nouum
ducem: propterea dirigit eos/ vt cū viderent
eum adorare custodes infantis/ putarent ꝙ
similiter vellet facere Herodes post reuersi
onem magoꝝ. [Ite ⁊ interrogate diligen-
ter de puero/ ⁊ cum inueneritis renuntiate
mihi/ vt ⁊ ego veniens adorē eum]. Aspexit
Herodes ⁊ intellexit quia isti magi fideles
erant iā eius quē querebant/ propterea dicit
se velle eum adorare: etiam ⁊ iudeis noluit
confiteri: quia sciebat ꝙ eum odirent: ⁊ de
sua gente regē gestirēt fore. Sed si latebat
homines/ non latebat eū qui erat in corpore
paruo: qui solus hominū corda agnoscebat
Nam quia fideles erāt puero ad Herodem
reuersi essent: nisi a puero ī somnis ꝓhibiti
essent. [Et ecce stella quam viderant in ori-
ente]. Ista stella nō erat in illo celo vbi alie
stelle/ sed proximior terre ⁊ clarior ꝗ̄ relique
stelle. [Antecedebat eos/ vsq̧ dū veniēs sta
ret supra vbi erat puer]. Herodes nō fuit di
gnus videre stellā propter malitiam suam
quia deus temptator malorum est: hoc est/
non est adiutor eorum qui male agunt/ sed
permissor malorum/ quia multa ꝑmittit age
re/ que contra eius voluntatem sunt: non tn̄
adiuuat/ sed diabolus. [Videtes autem stel
lam gauisi sunt gaudio magno]. Solēt em̄
homines maius gaudium habere de ꝑdita
re/ cum rem inuenerint/ ꝗ̄ primo cum habe
re ceperunt. [Et intrantes domum inuene
runt puerum cum Maria matre eius] quia
pro puero venerant nomen pueri preponit.
G [Et procidentes adorauerunt eum]. Adora
re aliquando pro inclinare ponitur/ quod ⁊
ad homines ⁊ ad deum commune est. vnde
de chusi dicitur. Adorauit regem pronus ī
terra. Verumtamen non habet hic talē in-
tellectū: sed adorauerunt vt deum ⁊ dn̄m ꝓ
remissione pctōꝝ ⁊ ꝓ adeptione vite eterne.
Vn̄ ⁊ in oratione nostra dicimus. Infun-
de cordib9 nr̄is/ qd̄ triū magoꝝ mentibus
aspirasti. Hoc adorationis cultu Mardo-
cheus recusabat adorare Aman [Et aper-
tis thesauris/ obtulerunt ei munera] The
H sauꝝ mediū est grecū/ mediū latinū. Thesis
grece dicitur positio: ⁊ thesaurū positio au-
ri. Recte queritur vtrū singuli singula obtu
lerunt/ aut singuli tria. Sed credim9 q2 qd̄
corde crediderunt: muneribus ostenderūt:
vnusquisq̧ tria obtulerit: Aurū vt regi: q2
illud est gloria mundi: ⁊ reges a subditis
sibi hoc exiunt. Thus vt dn̄o/ q2 sp̄ ⁊ apud
paganos ⁊ apud deicolas hoc pigmentum
dn̄o fuit oblatū ⁊ ꝯsecratū. Deniq̧ sp̄ fuit
vsus apud paganos Sicut Solinus nar-
rat: vt quando colligendū erat/ mōdi pueri cū
lotis vestibus hoc colligerent. Est aūt arbor I
Arabie qd̄ ip̄m fert īmensa atq̧ ramosa/ le-
nissimi corticis/ ad aceris q̄litatē/ in modum
amigdale/ fundens aromaticū succū album:
⁊ cum frangit̄ resoluitur in puluerē: ⁊ igni
appositū ardescit facile: ⁊ appellatur apd̄ nos
masculus/ eo quod sit rotundū/ in similitu-
dine testiculorum. Istud est optimum: reli-
quū planū ⁊ scabrosum: ⁊ hoc vilius est: et
dictū est a tundendo id est ꝑcutiendo/ eo qd̄
vbi ꝑcussa arbor fuerit/ ibi amplius exit. H
⁊ libanū vocatur a monte Arabie vbi Sa
bei sunt: quia mons eoꝝ libanus dicit̄ vbi
thura colliguntur. Myrram dederūt/ q2 mo
riturū pro mūdi salute cognouerunt. Fuit
enim consuetudo apud multos: ⁊ maxime
apud iudeos/ qui resurrectionem credebant
vt cum aliquis charus mortuus fuisset/ no-
bilis vel potens/ vacuaretur ab intestinis/
et contunderetur Myrra cum aloe/ vel alijs
pigmentis: ⁊ primitus inliniretur de Bal-
samo totū corp9 intro ⁊ extra: ⁊ post asperge
ret̄ de ip̄o puluere: vt ꝯseruaret̄ integrū cor
pus ꝑ secula. vn̄ ⁊ Joseph attulit ad sepul-
turā dn̄i mixturam Myrre ⁊ aloes libras
centū: quamuis non fuerit necessariū. etiam
ip̄a in Arabia nascit̄/ eo more quo ⁊ Thus
de arbore parua. Maior arbor cubitorum
quinq̧/ similis spine: quam achantū dicunt
cuius gutta viridis ⁊ amara. Unde accepit
nomen Myrrha/ id est amara. gutta ei9 sp̄ō
te manās preciosior est: elicita corticis vul- K
nere vilior. Nulla est aūt preciosior quam il
la/ que de Trogodita insula affertur. [Et re
sponso accepto in somnis ne redirent ad he
rodem]. Sicut solent reges terreni legatio
nib9 responsa reddere: similiter fecit domi-

nus noster regibus/qui ad se adorandũ ve-
nerāt: ipse per se reddidit responsum etiam
in somnis: sicut prophetis ⁊ perfectis viris
vt ipsi erant. Et monuit eos ne redirent ad
Herodem: quia via ipsorum non fuerat per
eos venire: nisi pro causis superi⁹ compre-
bensis. Ante enim Bethleem est venientibꝫ
de oriente: quam Hierusalem. ¶ Quia vt
potuimus historicum intellectum transcur
rimus: nunc spiritalem videamus. ¶ Si-
cut enim diximus retro: inueniuntur om̄es
ille tres philosophie grecorum/etiam in di-
uina scriptura. Et omnis etiaȝ philosophia
⁊ omnes modi locutionum ante fuerunt in
scriptura diuina/quam apud sophistas secu
lares: quia si quid habuerunt/de dei dono
habuerunt. ipso largiente. [Cum natus es-
set ihesus in Bethleem]. Bethleem sicut
diximus/domus panis interpretatur. ⁊ sig
nificat ecclesiam in qua verus panis inueni
tur/id est christus qui dixit. ego sum panis
viuus qui de celo descendi: et si quis man-
ducauerit ex hoc pane/ viuet in eternum.
¶ Magi tres significant gentilem popu-
lum: qui ex tribus filijs Noe orti sunt: siue
quia in trinitatē credere habent. ¶ Ab ori
ente venerunt. Siue quia de Paradiso pa
tris nostri/ad dyabolum venerunt: siue qꝛ
Oriens dominus noster vocatur: ⁊ ab ipo
acceperunt vt ad eum venirent: quia nemo
venit ad patrem nisi per filium: quia ipso
in corde incrementum dante/credim⁹. Stel
la eius lux fidei est / qua aspirati sumus vt
in eum credere deberemus. ¶ Hierusalem
sacra scriptura hic intelligi potest: per quā
dñm cognoscimus. Herodes q̇ pellici⁹ di-
citur/hoc est subdolosus/ꝑcat dyabolū: qui
q̄rit in cordibꝫ electoꝝ extinguere christum
id est a memoria eoꝝ aboleri. Scribe ⁊ pha
risei sequaces dyaboli ⁊ mēbra eius/siue he
retici qui nobis insinuant christū: qꝛ insti-
gantibꝫ plerūqꝫ hereticis/de cristo cognosci
m⁹ qđ nos latebat: siue circuimus alias
sectas/⁊ abundantia viciorūȝ que in eis de
ꝓhendim⁹/dñm intelligimus: quia vicia o-
dit ⁊ virtutes diligit. cognoscimus tunc/qꝛ
in Bethleem/ hoc est in ecclesia catholica q̄
rendum est. Si autem aliquis de illis no-
bis bona dixerit/facere debem⁹: sicut Ma-
gi fecerunt: quia scriptum est. que dicunt fa
cite: que autem faciunt/facere nolite. Cum
autem a dyabolo elongati fuerimus stellam
vidim⁹: quia quantomagis domino appro
pinquamus/eo amplius dominum cogno-
scimus: ⁊ ab ipso responsum accipimus: vt
viam qua venimus non repetamus: promit
timus renunciaturos nos dyabolo/⁊ ange
lis eius. quia sicut via bonorum ⁊ bona o-
pera: ita via malorum/⁊ vicia: quia patria no
stra Paradisus fuit: Unde per parentem
primum decessimus per gulam/ auaritiam/
vanaȝ gloriam ⁊ reliqua his similia: Si
ergo ad patriam nostram redire cupim⁹/nō
imitemur primum Adam: sed secundum/q̄
prohibita ab eo faciendo discessit. Iste viaȝ
vite tenendo ⁊ nobis monstrando in celum
ascendit: ⁊ sedet nunc a dextris dei. ¶ Ecce
phisica intelligentia in historia nobis patu
it/loyca in spiritali: ethica quoqꝫ inueniri
potest/si secundum Anagogen requiram⁹:
videlicet si cor nostrum Bethleem efficiatur
vt vbi abundet spiritalis meditatio scriptu
rarum/qđ est verbum dei. ⁊ credens in sanc
tam trinitatem: etiā de tribus virtutibus
ornatus ante dominum appareat: hoc est de
fide spe ⁊ charitate/que ita chare sūt regi se-
culorum: ⁊ deo creatori cunctorum ⁊ homi
ni facto in fine seculorum qui est vnus do-
minus/ ⁊ sup aurum ⁊ thopasion ea delec-
tetur in fidelium suorum mentibus. Si igi
tur cum istis muneribus ante conspectum
domini semel venerimus/videamus ne po
stea ad Herodeȝ id est ad dyabolum reuer-
tamur. ¶ Quia autē istud euangeliū i epi
phania legitur apud nos/dicamus breuiter
quam sacra ista dies habeatur. Nā in Gre-
cia in natali domini legitur hoc euangeliūȝ
⁊ in ista die euangelium de baptismo eius
legitur: In principio/autem in pascha legi-
tur: vt sicut solennitates super alias festiui-
tates preclarissime sunt/ita euangelia precla
rissima in ijsdem festiuitatibus legant̄. Naȝ
in natali eius legitur de natiuitate carnis:
in pascha de natiuitate diuinitatis. Ergo qꝛ

consuetudo est istud euangelium in hac die legi/dicamus etiaȝ de miraculis que in hac die facta sunt. ¶ Et quidem in hac die non solum magos primitias gentiū suscepit dominus: verumetiam in hac die baptisari placuit a Johanne in Jordane. De aqua q̄q; vinum fieri elegit: atq; etiam quinq; milia de quinq; panibus saturauit: non tamē in vno anno/ ſȝ per reuertentia annoruȝ curricula. Hoc nihilominus die: (quem greci epiphania: latini dicere possunt apparitiōis) hora tertia puro ac sereno celo/ circulus ad speciem celestis arcus solis vrbem romam ambiuit: quasi eum vnum ac potissimum/ in hoc mūdo/ solumq; clarissimum in orbe mōstraret natum esse/ qui ipsum solus solē mūdumq; totum fecisset ꝛ regeret. Dicitur autem ꝛ ipse dies a quibusdam theophania: id est/ dei apparitio: quam nos pro tantis mysterijs tota deuotione vercolere debemus: quia illi magi primitie gentium fuerunt: et nos in christum credituros pretenderunt: propterea summa cum deuotione amplectēda est ista dies a nobis. Potest autem ꝛ ipsa dies qua pastoribus hebreorum p angelos manifestatus apparuit (Quia de eis scriptum est venerunt ꝛ inuenerunt/ sicut dictum est ad ipso) Epiphania appellari. sed ista propterea nostra est: quia nobis per stellam demōstratus est: per eam creaturā quā ipsa gens plurimum colebat/ ꝛ venerabat.

¶ In natale innocentum.



Qui cū recessissent ecce angelus domini apparuit ī somnis Joseph dicens]. ¶ Sũt aliqui qui volunt dicere/ quod in Egypto magi ad eum venerint: propterea quia occisio infantum añ celebratur/ quam epiphaniorum dies/ qđ neq̄quam esse potest: quia infantes post duos natiuitatē cristi annos occisi sunt. sed ꝛ magi in Bethleem inuenerunt dominuȝ/ vt certi magis fierent per prophetiaȝ Michee de christo. ꝛ euangelium aperte dicit. quia cū illi recessissent/ angelus domini monuit Joseph transferendum puerum in Egyptum. [Surge ꝛ accipe puerum/ ꝛ matrem eius]. attendendum est/ quod non dicat iam coniugem tuam/ sed mater pueri. Puer trib9 modis dicitur. vno pro etate ꝛ puritate: qꝛ puer a puritate dicitur. vt Esaias de domino puer natus est nobis: puer solum pro etate vt infans septem annorum. Puer pro obsequio ꝛ obedientia: vt dominus ad Jeremiam: puer me9 es tu/ noli timere. Et in libro regum pueri Dauid. ecce fecit domin9 qđ suis postea precepturus erat. si vos inquit persecuti fuerint in ciuitate ista/ fugite in aliam: dans exemplum: vt qui pond9 persecutionis se posse perferre desperant/ non peccant si secedant in alium locum: tantum caput suum/ id est cristum/ in sua mente custodiant/ ꝛ ea faciant que ipse precepit: quia in omni loco dominationes eius/ ꝛ ipse vbiq; est/ et oculi eius super iustos ꝛ aures eius ī preces eorum. ¶ Egyptus sicut scitis/ postquam iudei illic habitauerunt/ semꝑ fuit domestica iudeis: ꝛ semper Egyptij deum hebreorum timuerunt: ꝛ ipsos hebreos venerati sunt. Quapropter vt Josephus ꝛ alij referunt auctores / sub Philadelpho rege Onias sacerdos vir bonus et iustus expulsus a iudea/ templum in Egypto edificauit: ꝛ morem holochaustorum instituit/ vt in iudea agebatur. Ob hanc causam plus placuit deo in egyptum ire: quam ad alias terras/ vbi minus erat religionis. ¶ Egyptus autem a quodam homine Egypto nomine vocata est/ regio celi ymbribus insueta ꝛ pluuijs ignara/ solus Nilus eam irrigat sua inundatione. Unde ꝛ ferax frugib9/ alijs etiam mercibus valde repleta. [Futurum est enim/ vt Herodes q̄rat puerum]. Futurum/ hoc est venturum venit a verbo quod est sum: ꝛ nō habȝ presens participium/ nisi istud solum quod est victurus [Ad perdendum eum]. Hoc apparuit ī pueris/ quos pro illo occidit. [Qui consurgens accepit puerum ꝛ matrem eius]. quā

do fugit nox memoratatur / quãdo reuertit̃
nihil tale memoratur. Refertetur in ecclesia
stica hystoria Eusebij quod quãdo Joseph
ferebat in egyptum dominum: transierunt
per Eliopolim ciuitatem: et erat in plateis ei
us Therebinthus mire magnitudinis / in
quo habitatores loci illius diuinabant. Cũ
q̄ Joseph cum puero transiret: prostrauit se
arbor obuiam ei in terrã / ⁊ iacuit donec per
transijt: ⁊ iterum erecta / stetit sicut ante stete
rat. [Et cum peruenisset in egyptum], vt cõ
pleretur quod propheta dixerat. ecce ascen-
det super nubem leuem / ⁊ ingredietur ĩ egi-
ptum: ⁊ ydola egipti corruent. Cum trãsijt
Joseph cum puero ante templum: corruerũt
omnia ydola in terram: vt ostenderetur q̄a
isdem erat deus ante cuius arcã dagon pro
nus ⁊ abscisis manibus ⁊ pedibus iacuerat
[Usq̄ ad obitũ herodis]. scȝ vsq̄ ad tres
R annos. Et hoc est tempus ablactationis: q̄
antiqui filios suos ablactabãt: ⁊ inde sepa-
rationis faciebant conuiuiũ / sicut fecit A-
brahã / de Jsaac filio suo. Et quanto lõgiori
tempore ablactatus infans vel pecus lacte
matris fuerit: tanto melius crescit. [vt ad ĩ-
pleretur qđ dictũ est per ꝓphetã], vicȝ Mi
cheam / etiã ⁊ hoc Balaam đt. [ex egypto
vocaui filium meum] vno modo intelli-
gitur / de ysrahel carnali: qui vocatus est ꝑ
Moysen ex egipto: verius autẽ de dño / q̄
est naturalis filius. [Tunc Herodes vi-
dens quomodo illusus esset a magis]. hoc
est exspectato vno anno / illusus est. De-
lusus est in eo quod dixerãt se reuertẽdos
⁊ non sunt reuersi. [Et mittens occidit om-
nes pueros qui erant in Bethleem: ⁊ ĩ om-
nibus eius finibus]. Jn omnibꝫ finibꝫ / id
est in villis que ad eius comitatũ ꝑtinebãt.
sicut tradunt / exspectauit vt venirent ad so-
lemnitatem quã illo tempore celebrabant:
S ⁊ tunc cum ibi fuerũt: p̃cepit militibus vt
occiderent eos. [A bimatu ⁊ infra]. Matꝰ
annus dicitur / biduo / id est bis / a. preposito
id est a duobꝫ annis. Et infra / hoc est q̄ mi-
nus habuerunt vel vnum annũ / vel dimidi-
um / vel vnam noctem. [Scđm tempus / qđ
exquisierat a magis]. Quomodo (vt dixi-
mus) vnũ annũ accepit de magorũ dictu: q̄
si annus quando venisset iam esset / alium ex
spectauit / pro reuersione eorum. [Uox in ra
ma audita est]. Rama non putemus nomẽ T
loci esse: sed rama excelsum interpretatur / q̄-
si dixisset / vox longe lateq̄ audita est. Nam
rama quod in regum legimus / iuxta Sabaa
est. [Rachael plorans filios suos]. Quo-
modo Rachael dicitur plorasse illos: q̄ non
fuerunt de sua progenie sed de alia? Sed
sciendum quod Rachael sepulta est in Beth
leem ⁊ hoc prophetico more agi dicitur: siue
per metonomiam speciem / per id quod con- V
tinetur id quod continet ostendens / seu eti-
am quia Beniamin tribus iuncta erat tri-
bui iude: ⁊ cum his fuerunt de Bethleem
occisi ⁊ iam propterea dicitur Rachael plo
rasse filios suos. [Et noluit consolari quia
non sunt]. subauditur vltra reuocãdi in mũ
dum / qui bono exitu habent finitum mun-
dum / seu alio modo noluit consolationeȝ re
cipere: q̄ꝛ putabat eos perditos fore. [De-
functi sunt enim / qui querebant animã pue
ri]. Species quedam est: que apud gram-
maticos dicitur sinodoche / quãdo plus mi- X
nusve pronunciatur / sicut hic est cum ꝓ vno
pluraliter dicitur mortui sunt / cum solꝰ he
rodes mortuus esset. Sed et esse potuit / vt
alij morerentur in tãto spacio qui malam vo
luntatem habuissent in christum. ¶ De h
herode Josephus refert / ⁊ alij / quod suspec- Y
te vixerit: ⁊ pessime finierit. Refert nãq̄ qđ
occiderit Mariam vxorem suam / filiã Ari-
stoboli regis: quam nobilioreȝ habebat: eo
quod accusata fuerit apud eum: q̄ veneno
perimere cum voluerit / ex qua iam habebat
Hircanum ⁊ Aristobolum filios imperato
ri Octauiano commendatos: quos ⁊ ipos
similiter occidit: quia pro matre sua ei irati
esse videbantur. Post hec tertium filiũ an-
tipatrem: qui fratres suos consenserat occi-
di. ad vltimum incidit ipse in ĩfirmitate gra-
ui / ⁊ vocauit ad se generum suum / ⁊ amicos
sibi credulos / dixitq̄ ad eos. Ego noui qđ
iudei exultabũt de meo ĩteritu: q̄ꝛ odiũt me
Uos autem poteritis facere / vt lugentes ex
eq̄s habeam / si faceretis quod dicerẽ. Ego

iubebo omnes recludere omnium nobilium
filios: vt cum ego spiritum exalauero / vos
eos occidatis: ⁊ tunc inuiti lugebunt exeq̇
as meas. Illi vero promiserunt se ita factu-
ros: tamen non fecerunt sed vt ipse mortuꝰ
fuit / dimi erunt eos foras. Ille vero cum
alijs tormentis habuit ignem acrum in su-
is verendis ⁊ computruerunt: ita vt vix pos
set aliquis accedere ad eum: vnde ⁊ voluit
se occidere / nisi prohibitus fuisset ab illo q̃
eum custodiuit: ⁊ qui innocentes occidit cū
multis tormētis hic egressꝰ ad maiora. Ecce
audiuimus de morte Herodis. Cum vene
rimus ad passionem dicemus / qui sit ille he
rodes. Hoc soluz sufficiat dixisse qꝛ de isto
Herode nō audietis āplꝰ in hoc euange
lio / sed de alijs. [Qui consurgens accepit
puerum ⁊ matrem eius]. Et hic notan-
dum / quomodo nō dicit coniugem: cū iam
tres anni essent post natum puerum. ⁊ id-
circo mentitus est Eluidius qui dixit ha-
buisse sanctam Mariam filios de Joseph.
[Uenit in terram Israhel]. ¶ Omnes iu
dei Israhel vocantur: iuda autez vna tribꝰ.
Audiens autem quod Archelaus regnaret
in iudea pro Herode patre suo: timuit illo
ire. post mortem Herodis imperator regnū
eius inter Archelaum ⁊ fratres eius id est
A Philippum ⁊ Herodem ⁊ Lisiam diuisit:
⁊ caput regni Hierusalem Archelao tradi
dit / quo paruo tempore fruitus est: quia
imperator propter insolentiam morum eius
accusatum Viennā a iudeis que est in Bur
gundia ciuitas exilio relegauit: ⁊ regnuz ei
us Pilato comendauit / non tamen dedit:
nec nomen regiū permisit habere. Ideo di-
cit / quia noluit ire in locuz illum quo Arch
elaus regnabat: quoniam deus qui monu-
it eum diuertere in aliaz partem. prouide-
bat quod ipse eiusdem voluntatis foret cu-
ius ⁊ pater. Fratres autem eius non adeo
dilexerant patrem pro interfectione parentū
idcirco diuertit in Galileam: vbi Herodes
regnabat. [Ut adimpleretur quod dictum
est per prophetas / quoniam Nazareus vo
cabitur]. Ubicunq̧ dicit euangelista per
prophetas / plurali numero / non fixū ponit
exemplum: sed tamen omnes prophete hoc
predixere quod Nazareus esset id est sanc-
tus. Uerum Esaias dicit hoc modo scd̄m
hebraycam. Exiet virga de radice Jesse / et
Nazareus de radice eius ascendet. Est au-
tem aliqua differentia inter Nazarenum ⁊
Nazareum. Nazarenꝰ a loco / Nazareꝰ a re B
ligione.

¶ Tractatus Christiani de predicatione.
Johannis.

IN diebus autem
illis. id est illius regis q̇ tūc re
gnabat in Galilea videlicet he
rodis / quod Lucas apertius in
dicat dicens. Anno quintodeci
mo imperij thiberij cesaris / procurante Pō
cio Pilato iudeam: tetrarcha autez Galilee
Herode Philipo autem fratre eius. ⁊c.
[venit Johannes baptista]. Johannes in- E
terpretatur gratia dei. quod nomen illi a
dn̄o impositum est: quia veraciter fuit in eo
gratia dei: sicut in euangelio audistis Bap
tista nomen grecum est ⁊ dicitur latine la- D
uator: ⁊ venit a greco verbo q̇d est baptso /
id est lauo. Fuit aūt Johanni Epitheton
super suū nomē q̇d venit a dn̄o / scilicet mis-
sus. Angelus nāq̧ ad zachariam dixerat:
ipse precedet ante illū. Et zacharias filio di
xerat. Tu puer propheta altissimi vocaberꝭ
preibis ante faciem domini parare vias eiꝰ.
nec estimandū q̇d Johannes hoc non intel
lexerit / cum non haberet nisi octo dies: cū
ad huc nominatꝰ intellexit sanctam Mari
am loquentē ⁊ exultauit in vtero matrꝭ sue
[Predicans in deserto]. Et secundum hy-
storiam in deserto / q̇d iuxta Jordanen est
Johannes conuersatus est / iuxta Bethara
ba siue q̇d alio nomine Ennon dicit̄: vbi
aque multe erant / siue spiritalit̄ iudea iam
tūc deserta erat ab illa custodia quam antea
habuerat: ⁊ destitute ac derelicte: solati-
um redemptoris annunciabat. [Pe-
nitentiam inquit agite: appropinquabit

enim regnum celorum ] Sicut Johannes
precessit dominum in sua prophetia: sic etiā
in sua predicatione ꝛ in suo baptismo: ne oc
casionem iudei haberent erga christum di-
centes: nouas causas nobis annuutiat / et
facit / propterea non recipimus predicationē
eius. Peitentiam agite: appropinquabit enī
regnum celorum. Nullus ante Johannem
ista predicauit / nisi de terrenis reb9 dicens.
si hec vel illa feceris longo viues tempore /
ad terram ad quam ingredieris possidendā
Nunc per preconem iustitie dicitur. peiten-
tiam agite: appropinquabit regnum celorū
Honoratur enim preco domini: quod ipse
ꝺ domino nuntiat. quod nullus ante ipsum
prophetauit: q̄a videlicet ipsa via que clausa
fuerit homini primo per peccatum referan-
da sit cito. Regnum enim celorum in h̄ euā
gelio aliquando presens ecclesia: aliquando
vita eterna: aliquando ipse dominus accipi
tur. In hoc vero potest vtrūq̄ intelligi et
ipse dominus / quod iam in proximo sit ꝙ
audiant vocem eius predicantis: seu ꝙ vi
ta eterna cito aperienda sit / per bona querē-
tibus opera. Hic enim ē qui dictus est per
Esaiam prophetam. Non solum que domi
nus facturus erat in carne predicta sunt a
prophetis: sed etiam quod preco ipsius. Et
dignum fuit / vt magnum dominum mag-
na ꝛ innumera preuenirent oracula. Dic-
tus est ante Johannes / vox / ab Esaia: q̄a
verbum precessurus erat. Scitis enim qđ
dominus Christus verbum patris dictus
est: quia per ipsum facta sunt omnia. ꝛ ver-
bum in humana locutione sonus / id est vox
solet precedere. Sicut igitur vox precedit
verbum: sic Johannes quia preibat ꝟbum
vox dictus est a propheta qu: id aūt ipa vox
clamaret adiūgitur. parate viam dn̄i. Om
nis qui fidem rectam ꝛ opera bona predi-
cat / quid aliud quam venienti domino ad
cor audientium viam parat? vt vis gratie
cor penetret / ꝛ illustret lumine veritatis ꝛ re
ctas deo semitas faciat / dum mundas cogi
tationes in animo / per sermonem bone pre-
picationis format. Via namq̄ domini ad
cor dirigitur / dum veritas sermonis humi-
liter auditur. [Rectas facite semitas eius]
Semite praue sunt in cordibus hominū /
quando superbia vel cetera vitia ibi habi-
taculum habent. quasi enim quidam mon-
tes sunt ipsa vitia que abhorret dominus
sicut ipse dixit. super quem requiescam: nisi
super humilem et quietū / ꝛ trementem ver-
ba mea? Tali ergo modo vie praue a predi
catoribus recte fiunt: si per predicationem
euangelij hi qui ante fuerant superbi / hu-
miles efficiantur: qui luxuriosi / casti: qui
crudeles / misericordes fiant. Tunc non so-
lum veniet dominus in cordibus taliū: sed
etiaꝫ mansionē faciet / sicut ipse ait. si quis
diligit me / sermonem meum seruabit: et pa-
ter meus diliget eum: ꝛ ad eum veniemus
et mansionem apud eum faciemus [ipse au-
tem Johannes habebat vestimentum de
pilis Camelorum]. austera vestis inditium
est penitentie. fiunt autem cilitia ꝛ vestes ex
lana Camelorum / que de Camelis tondi-
tur. Habet enim sub ventre lanā cum qua
miscetur alia lana etiam ꝛ caprina / ꝛ fiunt
aliquando mira ꝛ dura de quibus Johan-
nes vestit9 fuit. Unde ꝛ a domino laudat9
est de ipsa re. [Et zonam pelliceam circa lum
bos eius]. Zona autem pellicea accinctus
quoq̄ ꝛ Helias fuit: quia in omnib9 simi
lis illi. Zona vero pellicea mortificationem
carnis designat: quam Johannes in suo
corpore habuit. [Esca autem eius erāt locu
ste]. Et de locustis audiui quendam dicere E
quod iste locuste auicule fuerunt parue cū
rubeis tibijs. alium etiam dicere / quod Jo
hannes super Jordanem conuersabatur / lo
custas pisces marinos ederit: sed neutrum
verum est. Sed istas locustas quas vi-
dimus in pratis: que etiam in veteri testa-
mento permittuntur manducari. sic etiam
Origenis dicit. Sed tamē in illa terra ma
iores / quam in nostra inueniuntur. q̄re enī
laudaretur de abstinentie rigore / si marinas
delitias ederet: aut volatilia que deside-
rauerūt iudei? [Mel siluestre]. Et istud F
Mel cadit adhuc hodie copiosius in il-
lam terram plusquam in alias terras / quia
ꝛ iñ dicta est fluere Mel. ipsum est manna

vnde filij ysrahel pasti sunt per quadragin-
ta annos. Sed filij ysrahel exeuntes de il-
la terra in qua non viderant cadere/ quoniã
nec ibi vnquam pluerat: dixere/ quid est
hoc: ⁊ postea sic semper eam vocare/ hoc est
Manna. vidimus ⁊ de ipsa afferentib⁹ his
qui de illa terra venere/ habet vero similitu
dinem niuis vel salis/ ⁊ dulcedinem nostri
mellis [Tunc exibat ad eũ Hierosolima]
quia Johannes spiritusancto repletus erat
Pater quoqꝫ eius vt nobilis pontifex eru-
dierat eũ litteris sacris: effluebat abundãs
predicatio ex ore eius: ⁊ audierant virtutes
que facte fuerant in ortu eius: ⁊ videbant
austeram vitam ei⁹ scd̃m morem propheta-
rum: propterea exiebant turbe audire eum
⁊ consulere de vita sua. Omnis Hieroso-
lima ciuitas dei ⁊ regum: vbi sacerdotes et
omnis scientia amplior/ quam in reliquis ci
uitatibus: et omnis iudea. Propter regalez
tribum/ iudeam dicit: quia et ipsa semper in
ter reliquas tribus primatũ tenuit. Et om
nis regio circa iordanem ibi erat melior ipa
terra: propter irrigationem iordanis: quia
ibi erat hiericho ⁊ segor: vbi balsamũ cres-
cit: sicut legimus de sodoma: quod fuerit q̃
si Paradisus dei [Et baptizabantur ab eo
in iordane/ cõfitentes peccata sua]. Non
poterat baptizare in remissionem peccatoꝝ
sed tamen vt esset preco domini: ⁊ in factis
sola corpora aqua lauabat/ ⁊ precipiebat vt
quicunqꝫ suo baptismo baptizaret crederet
in illũ/ qui post ipsum venturus esset/ ⁊ acci
G perct aliud baptismum in remissionem pec-
catorum. Dicebat aũt quando eos bapti-
zabat. Baptizo te/ vt credas in eum q̇ post
me venturus est. Unde postea dixit. Hic
est qui baptizat/ qui tollit peccata mũdi per
suum baptismũ. Uidens autem mltos pha
riseorum ⁊ saduceorum venientes ad suum
baptismum dixit [Progenies viperarũ]
H Uipera dicta eo quod vi pariat. Nam cum
venter matris intumuerit de partu/ catuli
non expectantes maturam solutionem natu
re/ corrosis eius lateribus erumpunt interi-
tu. Fertur autem quia cum masculus ore
inserto semen vipere expuit: illa ex volunta
te libidinis in rabiem versa/ caput masculi
ore receptum precidit: ⁊ ita fit vt parens
vterqꝫ moriatur: masculus dum coit: mater
dum parit. Fiunt autem pastelli ex viperis
qui ciriaca a grecis vocantur: vt qui ex eis
comederit vel biberit/ vlterius iam lepram
non habeat: ⁊ si habuerit/ vltra non crescit.
Sunt autem alia genera viperarum/ de q̇-
bus Paulum vna apprehendit/ quam ille ex
cussit in ignem. Tales dicit iudeos fuisse io
hannes: quia parentes suos occiderunt: vt
Naboch/ hieremiã: ⁊ Ozias/ Zachariam:
⁊ manasses rex/ auunculum suum Esaiam se
cuit: ⁊ pro tali facto generatio viperarum es
se dicuntur [Quis ostendet vobis fugere
a ventura ira] Uentura ira/ dies est iudi- J
tij: que ventura est super omnes impios/ q̇
dei noluerint obtemperare mãdatis. Quis
quis autem de peccatis suis sollicitus est
vt ei remittantur/ per bona opera fugit a vẽ
tura ira: quia festinat se tollere de sinistra
parte hedorum/ et fugit in dexteram cum
agnis: quomodo hedi cruciabuntur agni ꝓ
tegentur a domino [Facite ergo dignum
fructum penitentie] Fructum dignum pe
nitentie facere/ est preterita mala fletibus
punire/ ⁊ bona econtrario agere/ vt sicut ex-
hibuimus menbra nostra seruire iniustitie:
ita exhibeamus eadem iustitie in sanctifi-
catione. Uel fructus dignus penitentie/ bo
na agere/ ⁊ mala commissa elemosinis redi-
mere: et ne velitis dicere patrem habemus
Abraham: Nolite gloriari de nobilitate pa
triarcharum: qui si non fueritis imitatores
in fide ⁊ in operibus eius: non dicemini fi-
lij Abrahaz: de vobis enim dixit deus per
prophetam. Pater tuus amorreus/ ⁊ mater
tua cethea [Dico enim vobis quia potens
est deus de lapidibus istis suscitare fili-
os Abrahe] De lapidibus istis gentiles
dicit: quod lapides appellantur: quia lapi-
des colebant. Scriptuz est enim. Similes
illis fiant/ qui faciunt ea/ et omnis qui con
fidunt in eis: vel lapides quoscũqꝫ materia
les dicit: qꝛ qui mundum ex nihilo creauit
potens est de lapidib⁹ hoĩes creare. Imitã-
do aũt fidem Abrahe: dicuntur oĩes gẽtes

filij Abrahe/⁊ iudei filij dyaboli imitando
dyabolum dicuntur/vt postea ad eos dixit
dominus/vos ex patre vestro dyabolo estis
⁊ opera patris vestri vultis facere [iam em̄
securis ad radices arboris posita est] Alle
goria est hic per similitudinem infructuose
arboris/quomodo autem arbor infructuo⸗
sa succiditur/⁊ in ignem mittitur:sic homo
qui non facit fructum bonum : eradicatur
anima eius de corpore ab angelis:⁊ in ig⸗
nem mittetur eternum:non vt ardeat/sz vt
crucietur sine fine. Et vtinam finis potuis⸗
set in illo igne occurrere:sed quod est acer⸗
bius ad hoc duratur/ut eternaliter ardeat.
Securis sententia dei est/que separat ani
mam a corpore. Omnis ergo arbor que nō
facit fructum bonum/excidetur ⁊ in ignem
mittetur. Comparatio est parabile de infe⸗
riori/ad superiorem ⁊ de inanimali ad ani⸗
male:de arbore ad hominem/ ⁊ dicitur sub
magna certitudine ⁊ diffinitione:quod om
nis arbor/id est omnis homo qui non facit
fructum etiam bonum:id est opus bonum
excidetur ⁊ in ignem mittetur/et precidetur
a sententia dei ineternum [Ego quidē ba
ptizo vos in aqua penitentia] Ego videli⸗
cet paruus homo sum solummodo corpora
vestra aqua lauo/sed mente per veniā nō la
uo:in penitentia autem hoc faciebant turbe
vt essent testimonium ad illum venire/q̄ pos
sit etiam mente per veniam lauare [Qui
post me autem venturus est] scilicet predi⸗
cando [fortior me est diuinitate] quia crea
uit omnes Johannes spiritusancto replet⁹
per ordinem paulatim turbis annuntiabat
cristum:⁊ in fine dixit. Ego vidi ⁊ testimo
nium perhibui:quia hic est cristus. Nō em̄
poterant rudes turbe capere:qoud de⁹ ho⸗
mo factus esset [Cuius non sum dign⁹ cor
K rigiam calciamenti portare] Hic humiliat
se Johannes:in alio loco euangelista dicit
Non sum dignus corrigiam eius calciamē⸗
ti soluere. Mos fuit in illa gente (vt superi⁹
dixi) vt quando frater moriebatur:frater ei
us aut propinquus eius acciperet vxorem
propinqui sui / ⁊ suscitaret semen fratris
vel parentis sui. Si vero nollet eam accipe
re:tunc veniebat in placito/⁊ soluebatur il
li calciamentum de pede eius quia illaz no⸗
luisset accipere:⁊ qui secundus erat accipie⸗
bat eam. Inde quasi Johannes misterium
tangit:quasi dicat. Non sum dignus spon
sam christi/que est ecclesia/mihi vsurpare.
Siue alio modo:calciamenta ex mortuis
animalibus fiūt:⁊ quasi calciata ad nos di
uinitas venit:cum morticina nostre carnis
indicta apparuit. Inde quasi Joannes di⸗
cit. Non sum idoneus reserare mysterium :
quomodo diuinitas carne induta est [Ip
se vos baptizauit in spiritusancto et igni]
baptizamur in spiritusancto:non solum cū
quotidie baptismate renascimur : verū eti⸗
am cum per donum eiusdem spiritusancti in
cendimur/ad agenda diuina mandata/⁊ ac
cipimus per septem modos/remissionē quo
tidie peccatorum:baptizamur igne siue qz
spirttussanctus est secundum actus aposto
lorum ignis. Et sicut ignis ligna solet dele
re:sic etiam spiritussanctus peccata:seu eti
am in futuro secundum apostoli dicta bap
tizabimur igne/quia transiemus per ignem
cum ex hoc corpore migrauerimus. Et si cui
us opus arserit/detrimētū pacietur/si cui⁹
opus manserit ipse saluus erit:sic tamen:q̄
si per ignem [Cuius ventilabrum in ma⸗
nu sua] Ventilabrum alio nomine pala ap
pellatur. Dat per metaphoram comparatio
nem de minori ad maiorem:⁊ est species q̄
grece parabola dicitur/genere dissimilium
⁊ dat examinationem siue separationem/qz
per angelos boni a malis segregabunt:seu
tempestatem que preibit vultum iusti iu⸗
dicis in tremendo die [Et mundabit areā
suam] id est ecclesiam suam [et congrega⸗
bit trititium in horreum suum. Triticum
suum vult intelligi electos suos:horreū vi⸗
tam eternam. Unde quidam martir cū tor⸗
quebatur dicebat. Triticum dei sum molor
dentibuu bestiarum [Paleas aūt comburz
inextinguibili] Palee intelliguntur impij:
q̄ nihil bonoꝝ operum habent/sed leues et
faciles ad omnis seculi vanitates inueniū⸗
tur:ipsi conburentur igni: qui non extin⸗
guetur in sempiternum.

¶Tractatus de Baptisatione dñi.



Unc venit Je
sus a Galilea in Jordanē)
tūc subauditur: quādo ipse
populus exiebat ad Joan-
nem. Secundū euāgelia ⁊
chronicas inuenimus/quia Joannes vicesi
mo nono etatis sue anno exijt in desertum
⁊ dñs tricesimo incipiente etatis sue anno
venit ad baptismū/⁊ in tricesima etate om-
nis mundus resurget in quacunq etate q̄s
mortuus fuerit: sic enim dicit apostolꝰ. Do
nec occurramus oēs in virum perfectum/in
mensurā etatis plenitudinis Christi: ⁊ in ta
L li etate Adam creatus est. Ob tres causas
venit dñs ad baptismū Joannis. Una vt ꝑ
aquā iordanis sanctificaret omnium aquaꝝ
fluenta. Scda/vt iustitiā omnis legis im-
pleret ⁊ humilitatis omnibꝰ preberet exem
plum: non dedignatus est baptisari a seruo
suo: sic creator baptisatus est a creatura sua.
Tertia/vt comꝓbaret baptismū Joannis a
seipso ⁊ a patre fuisse preceptū fieri. Joānes
aūt prohibebat eum dicens. Propter humi
litatem/vt dignum erat/obuiā creatori Jo-
annes ista dicebat. Nam nouerat eum a se
baptisandū/vt ipse dixit. Sup quem vide-
ris spm̄ dñi descendentē ⁊ manētem ipse est
qui baptisat. Apparet in hoc verbo/quia no
uerat eum. (Ego a te debeo baptisari). In il
loꝰ verbo/quod dixi superius nouerat Joan
nes/quia dominus suos fideles baptisatu-
rus esset in eo quod dicit. hic est qui bapti-
sat: videlicet quicunq baptiset de fide-
libus suis ipse baptisaturus est per illos.
Respondens aūt iesus dixit ei. (Sine mo-
M do) id est dimitte me modo sic agere/vt ego
baptiser a te/⁊ tu postmodū baptiseris a me
vt qui formam serui suscepi expleam ⁊ humi
litatem eius. Alioquin scito te in die iudicij
a me baptisandum. Sine/verbum est impa
tiui modi ꝙ venit a verbo sino. Modo vero
aduerbium est significans presens tempus
Sic enim decet nos implere omnem iusti-
tiam. Nō addidit iustitiam nature sue siue
legis: sed dixit omnem iustitiam/vt nos illas
omnes intelligamus. (Tunc dimisit eum)
idest tūc ꝯsensit quod antea expauerat. Ut
enim btūs Petrꝰ expauit humiliari creato
rem omnium ad lauandum pedes suos: ita
⁊ iste pertimuit manus mittere sup creatorē
Sed Petro dictum est. Nisi lauero te non
habebis partem mecum. Sic isti dictū est
Sine vt fiat sicut ego volo/⁊ fiet qđ tu vis
Consequens est enim: si non feceris volun
tatem meam/nec ego tuam. (Baptisatꝰ aūt
cōfestim ascendit de aqua/⁊ ecce aperti sunt
celi). Trinitas hic ostenditur/⁊ propter nos
vtiq omnia fiūt: vt nos sciamus quomodo
in dñm patrem nostrum credere debeamus
Ecce dñs noster qui baptisatur: patris vox
testimoniū filio prebentis auditur: spūs ap-
paret in specie columbe. Aperiunt̄ celi non
reseratione elemētorum sed spiritalibus ocu
lis: quibꝰ ⁊ Hiezechiel apertos eos vidisse
se narrat in principio voluminis sui. (Se-
ditq super eum columba) ne quis ad Joan
nem vocem factā putaret. Sicut stella illa
ad hoc fuit creata/vt mysterio dñi tūc deser
uiret/⁊ postea nō comparuit: sic etiam dicūt
de columba/quia ad hoc creata fuit/vt ꝑ eā
spūssanctus monstraret̄ ⁊ postea nō compa
ruit. Sic audiui tradere eū/qui mihi ꝓmus
euangelium exposuit (sed nec Hieronymꝰ
neq Beda de hoc quicq dicūt) ꝙ vera co-
lumba fuerit/⁊ veram carnem habuerit ⁊ ve
rum corpus. [Hic est filius meus dilectus]
non adoptatiuus vt Jsrael/sed ꝓprius quē
āte secula genui. Dilectus singulariter. hec
omnia propter nos monstrata sunt: namq
deus omp̄s pater filium nouerat/ quia vnꝰ
deus erat cum eo. Spūs quoq sanctus in
ipso ⁊ cum ipso erat: quia simul inseparabi-
lis trinitas est/spūssanctus cū patre ⁊ filio.
Sed vt nos trinitatem agnoscamus/⁊ cre
damus vnum esse/propterea hec monstrata
sunt. Quod celi ibi aperti esse monstraban-
tur/indicatur quando homo baptisatur ia-
nua celestis regni panditur: que peccāti ꝓto
plasto generi humano posito custode cheru
rubin clausa erat. Extinguitur enim illa flā
ma: que ibi interposita fuit: cū aquis sacri
baptismatis homo mergit̄: quia spūssanctꝰ

visus est super eum descendisse: hoc monstratur quia per baptismum/ & post baptismum/per inuocationem sacerdotum super vnumquemque fidelem descendat. Quod vero dicit quia mansit super eum: hoc specialiter ad dominum nostrum pertinet: cuius hoc speciale fuit/vt postquam semel eum impleuit/nunquam ab illo recederet: quia ille non effugauit eum de se pro aliquo peccato/vnde immunis fuit. Itaque super sanctos venit/ et recedit ad tempus. Est vero cum eis semper ad custodiam eorum/ & ad conseruandam dilectionem cum proximo/sicut dominus discipulis dixit. in vobis erit/ & apud vos manebit.

¶ De temptatione domini.



Tunc iesus ductus est in desertum a spiritu] quod dicit tunc (quod est aduerbium temporis) respicit ad hoc/quod dixerat. venit Jesus ad Jordanem/ quia ipso tempore post baptismum exijt in desertum & ieiunauit. In ipso namque die sicut tenemus ex traditione maiorum/ fecit de aqua vinum & crediderunt in eum aliqui discipulorum/ & tunc Jesus ductus est in desertum/quia dicit Lucas: Jesus plenus spiritusancto regressus est ab Jordane & agebatur a spiritu in desertum diebus quadraginta et tentabatur

A a dyabolo. Desertus erat locus vltra Jordanem/qui ideo dicebatur desertus/quia non erat aptus ad laborandum. Et quia non erat acceptus/erat derelictus: vbi theodas populum adduxit de Hierusalem quattuor milia. [Ductus a spiritu] scilicet a sancto suo spiritu: de quo dicit euangelista: quia plenus spiritusancto regressus est a Jordane. Dignum fuit/vt illuc eum suus spiritus duceret vbi hunc ad temptandum spiritus malignus inueniret. Exemplum nobis etiam prebens: vt post acceptum baptismum fugiamus pompas huius seculi. vnde fideiussores dedimus in ipso baptismo renuntiaturos nos dyabolo/ & pompis eius. [Ut temptaretur a diabolo]. Postquam dominus iuuenis factus est adhesit illi diabolus temptando sicut et reliquos homines. Sed nunc instauratis armis fortius bellum aggressus est/sicut tradunt doctores. Audiuit itaque in baptismo vocem dicentem/hic est filius meus dilectus in quo mihi complacuit: & voluit explorare si ipse esset/qui per prophetas prenunciatus esset verus filius dei: aut optius sicut de Israhel audierat/filius meus primogenitus israhel. Sciuit vero dominus/quod sathanas magnopere quereret temptare eum/ & quereret locum: & vt fortis preliator non denegauit ei campum in quo posset confligere cum illo. Immo non inuenit diligere eum caput serpentis vltra modum/sicut faciebat Eua: non diligebat feminas sicut faciebat Salmon: non meretrices/vt Samson: non habuit vxorem/vt Job: idcirco non habuit quomodo/vel per quem deciperet eum. Recucurrit ad illud vnde omnis mundus periclitatur: per suggestum ipsius: videlicet de gula/auaritia/ & vana gloria. Accepit de aere/et accessit ad illum/vt videri posset ab homine Dominus autem dedit occasionem/vnde sciebat illum velle temptare. Jeiunauit quadraginta diebus: & postea esuriit. Si non esurisset/forsitan pro illa voce quam audierat: & quia absque peccato videbat eum viuere: ad eum non accessisset temptando. Uidit eum esurientem & estimauit eum inferiorem Moysi & Helia. de quibus nihil tale refertur quod esurissent. & iam quia esuriit/gestu corporis ei permisit videre. Nam aliter diabolus non potest cognoscere cogitationes hominum. B

[Et cum ieiunasset quadraginta diebus et noctibus]. Nisi addidisset noctibus: putaretur diebus ieiunasse/ & nocte manducasse. Sed decem quattuor ducti/ quadraginta faciunt: quia ille decalogum bene custodiuit/ & euangelium quod per quattuor euangelistas expositum est/cum isto coniungit. Hic autem numerus in scriptura sacra penitentie & tribulationi semper aptatur: vt in hoc loco: & in veteri testamento/vbi per quadraginta dies mundus

D

cum aqua delebat: ⁊ populus israel per qua
draginta dies ⁊ annos ī heremo itineris la-
bore fatigabat. Moyses vt legem acciperet
secundo quadraginta dies abstinuit: ⁊ He
lias totidem/vt de persecutionis malo libe-
raretur. Et nos si volumus dyabolum vin-
cere/de persecutionibus seculi huius vel li-
berari/seu etiam ad terram repromissionis
id est ad vitam peruenire eternam. Exem-
plo domini quadraginta dies non solum a
cibis/sed etiam ab omnibus vicijs ieiune-
mus: ⁊ carnem nostram quater decies affli-
P gamus. [Dic vt lapides isti panes fiant].
Simili modo homini vt dixerat primo/gu
state ⁊ eritis sicut dij: sic secundum gulam
temptat: ⁊ post de auaritia: ad vltimum de
vana gloria: quia putauit eodem modo vin
cere sicut illum vicerat/quem deus per se
erudierat. Lucas ordinem historie tempta-
tionis domini tenuit: ⁊ Matheus ordinē
temptationis ade secutus est. Sic enī ade
dixit/gustate: ecce de gula. Eritis sicut dij:
ecce de auaritia: quia auaritia non solum est
de pecunia adipiscenda: sed etiam de hono-
re/quod Paulus insinuat/qui de domino
dicit. Non rapinam arbitratus est/esse se eq̄
lem domino. Ac si aperte dicat: Si natura
illi nō fuisset equalem dn̄o esse/ ⁊ esse volu
luisset/rapina putaretur. Post auaritiā sua
det de vana gloria/scientes bonum ⁊ malū:
quia scire velle malum ad nullum profectū
pertinet/nisi ad vanam gloriam. Eodem or
dine diabolus dominum temptat. Primo
de gula: secundo de auaritia: quando om̄ia
regna mundi ei ostendit: tertio de vana glo-
ria: quamuis eodem Matheus non narrat
ordine. Et notandum quod ille due temp-
tationes in heremo facte fuerunt: illa autem
tertia in Hierusalem supra pinnaculū tem
pli. [Respondit ei Jesus. Non in solo pane
viuit homo: sed in omni verbo dei]. Acsi
aperte dicat: quare suades petere me panem
terrenum: cum de verbo dei possit viuere
corpus ⁊ anima: Ut Moyses per quadra
ginta dies intentus eloquijs dei: ⁊ pas-
tus ex eloquijs dei: etiam in carne non
esurijt: Et Moyses eodē modo di
xit ad filios Jsrahel. Pauit te dominus q̄-
draginta annos Manna: vt scires quia nō
in solo pane viueret homo: sed ex verbo dei
posset refici. Mente vero retinendum nobis
est: quod dominus dixit/non in solo pane
viuit homo: sed in omni verbo dei: vt sem-
per plus solliciti simus pasci de verbo dei
animam ineternum victuram: quam corpus
quandoque moriturum: quia illa anima/que
verbo dei non pascitur: profecto mortua ia-
cet. [Tunc assumpsit eum dyabolus in san
ctam ciuitatem]. Sicut in heremum volun
tarie dominus abijt: sic etiam sanctam ciui
tatem ascendit: vt daret temptatori locum
accedendi ad se. Sanctam autem Hierusa
lem dicitur propter templum domini ⁊ alta
re/ac religionē: seu multos bonos viros: q̄
adhuc ibi erant: nam et post ascensionē do-
mini apostoli omnes quam diu ibi fuerunt
in templo adorauerunt. [⁊ statuit eum sup
pinnaculum templi]. Mos erat in illa pro-
uincia tecta equalia facere: vt homines
desuper ambulare possent ⁊ eo more erat
preparatum desuper templū/ ⁊ habebat in
gyro cancellos: ne quis inuitus deciderē ad
terram. hoc frequenter auditis in euange-
lijs. Jbi soliti erant sacerdotes legem lege
re/ ⁊ turbis deorsum stantibus exponere. hic
ergo de ipso loco suasit dyabolus dominū
exilire ad terram: vt videretur a turbis/et
laudaretur si sanus adstaret. Sicut fuit va
na gloria quando dixit: scientes malum sic
esset vana gloria de alto salire ad terram in
neutro profectus. [Si filius dei es mitte te
deorsum]. deorsum aduerbium est loci: per
omnes temptatiōes hoc inquirit: quali mo
do esset filius dei: vtrum adoptiuus/an pro-
prius. Sed dominus qui exemplum nobis
venerat dare ⁊ ī dictis ⁊ in factis/ ⁊ dyabolū
dubium reddidit/ ⁊ nobis insinuauit: quid
facere debeamus quando temptamur. Vi-
delicet ad mentem reducere verba sacri elo-
quij et nostras temptationes per eadem ver-
ba compescere. Suadet autem diabolus nō
simplici verbo suo/sed cum additamēto scri
pture diuine dicens. Scriptum est quia an-
gelis suis mandauit de te: ⁊ in manibus tol-

lent te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum]. Totus iste psalmus de Ezechia rege scriptus est de illa defensione/ quã ei dominus fecit aduersus Sennacherib assiriorum regẽ: ⁊ potest de vnoquoq; electo accipi. quia autem dyabolus purum hominem credebat deum/ ob hoc istud exemplum/ qđ de iusto dictum est/ ei proponebat. [Ait illi Jesus rursum]. Sic iungendũ est rursũ: qr

Q aduerbium est/ et verba euangeliste sunt: ⁊ habet sensum/ iterum. Postea vero inserendum est. scriptum est. quia istud domini verbum/ non illud. Ac si aperte dicat dyabolo/ propterea non debeo nec ego nec alius quilibet homo te auscultare/ q̃a est diuinũ eloquium: quod me omnesq; prohibet pro vana gloria/ ⁊ nullam vtilitatem habentibus deum petere. [Iterum assumpsit euz dyabolus in montem excelsum valde]. Ista tẽptatio in heremo facta fuit cuz prima tẽptatione: ⁊ istum montem vel thabor/ vel Hermon intelligimus: sed verius Thabor. [Et ostendit ei omnia regna mundi/ ⁊ gloriaz eorum]. Sicut deus omnipotens diabolo ad libitum sue temptationis permisit ei superiora que audistis: sic potest fieri/ vt permiserit ei sub vna visione totum mundum ostendere/ eo modo quo ⁊ Beatum benedictum legimus vidisse. Vel alio modo. species q̃dam est/ que frequenter inuenitur in scriptura diuina/ ⁊ vocatur grece sinechdoche/ cũ totum dicit ⁊ pars intelligitur. Uidelicet ostendit ei partem aliquam/ ⁊ promisit ei reliquam cum toto daturum.

R Gloria autẽ mũdi aurum est ⁊ gemme/ inde gloriatur iste mundus. Et regna mundi id est homines ĩ mũdo habitantes: quecunq; habere possũt mundiales homines/ hec est fiducia eoruz: ⁊ tamen nihil aliud faciunt de illo nisi ad gloriandum: ⁊ ad ostentationem possidẽt. Nõ enim inde arant/ aut aliud necessarium operantur: nisi solummodo viuũt/ ⁊ portantes onerant ⁊ custodiũt die hac nocte. [Dixit illi/ hec omnia tibi dabo/ si cadens adoraueris me]. Sicut mẽdatiuz fuit quando dixit ponam sedem meam ad aquilonẽ: et ero similis altissimo/ sic etiam istud mendatium esset: si dominus illum adorasset dicẽtẽ. Hec omnia tibi dabo. Sed dyabolus nõ curat de profectibus seductorum: nec curat nec veretur in futuro mendax haberi: tantuz vt in presenti nunc possit seducere quos vult. Sic fecit de Adam quando dixit/ eritis sicut dij. Sciendum est vero secundum dictum ipsius/ quia cadit omnis qui adorat dyabolum: ⁊ non solum qui adorat sed etiam qui auscultat. q̃a adorare venerari est: q̃a tunc homo illum veneratur: quando eius suggestiones dei mandatis prefert/ ⁊ illum auscultat/ ⁊ dominuz prohibentem dimittit. [Tũc dicit ei iesꝰ/ vade sathanas]. In alijs suasionibus non tam potenter dominus diabolo respõdit sicut ĩ ista: quia nimis superbe locutus est/ quando vel a deo vel a puro homine se iussit adorari: ⁊ quantum peruersus tantum peruersa locutus. dixit ei dominus vade sathanas: hoc in abissum siue in perditionem. Non autem simili respõsione Petrum confutauit: quia illi dixit: vade retro/ hoc est sequere voluntatem meaz. [Dominum deum tuum adorabis]. Adorare duobus modis intelligitur in nostra lingua/ ad- S
orare enim dicimus inclinare. Unde scriptum est/ adorauit regem ille/ vel ille/ hoc est ĩclinauit se. Adorare alio modo/ hoc est cultum debitum domino exhibere de quo scriptum est. Adorauit Salemon dominum. isto ergo modo preceptum est antiquis ne adorarent deos alienos: nec quemquam excepto domino solo: inde ergo dictum est dominum deum adorabis. Adorare est autem/ tota fide dominum credere ⁊ ex totis precordijs diligere/ remissionem peccatoruz petere/ ⁊ omnia bona ab illo sperare presentia ⁊ futura. Grece autem differentius hoc dicitur vbi adorare quod ad deum pertinet pcinisce dicitur πϱοσχεινηϭκαι Adorare qđ ad hominem pertinet clinin: κλινην dicitur [Et illi soli seruies]. Quid est hoc qđ dicit dominus/ illi soli seruies: cum Paulꝰ apostolus dicat per charitatem seruite inuicem? Nunquid aliud dominus precipit/ ⁊ aliud Paulus? Non: Sed ⁊ seruitiuz qđ pertinet ad deum solum ⁊ non ad hominez

T quod nulli alteri impendi debet/nisi deo so
li: videlicet credere illum firma fide/omnem
spem suā in illo ponere/hostias illi offerre/
cultū diuinum illi exhibere / ⁊ reliqua que
ad solum deum pertinent. In greco quoqꝫ
sermone similiter est differentia de hac re.
Siquidē seruitium quod ad hominem ptī-
net duleusis δουλευσισ dicitur / ⁊ seruus
dulos δουλωσ dicit. Illud vero seruitiū
quod ad solum deum pertinet λατρευσισ
vocatur. Unde in cantico Zacharie non di
cit duleusate δουλευσατε sed latreu in λα
τρευ ιν αυτο seruiamus illi. Has discreti
ones debemus scire inter creaturam ⁊ crea-
torem/vt a nullo sancto petamus remissio-
nem peccatoꝝ: sed per eos studeamus impe
trare vt detur nobis a deo: neqꝫ credamus
in aliquem nisi in deum: quia credimus san
ctos sed non credimus in sanctos. [Tunc
reliquit eum diabolus: ⁊ ecce angeli accesse
runt ⁊ ministrabant ei] quod diabolus in
deum suaserat facere/hoc ei fecerunt angeli/
id est adorauerunt eum: vt ostenderent/q̇a
ipse merito adorandus esset non diabolus.
Angeli ministrant vt victoris dignitas cō-
probetur. Omnes istas temptationes dñs
pacientia vicit/vt nobis exemplum preberet
pacientie. Si is/qui creator est ⁊ temptato-
rem suum in abyssum vno verbo mergere
poterat/sustinuit: ⁊ sacri verba eloquij ei re-
spondit: Et nos quando temptamur visibi
liter vel spiritaliter/semper ad memoriam re
ducamus/que precepit deus/⁊ quia creator
est audiendus nō diabolus. Diabolus em̄
V hebraice deorsum fluēs interpretatur: quia
de celo decidit. Grece ꝟo criminator sonat
quod electorum innocentiam fictis crimini
bus accuset. Unde in Apocalypsi dicitur.
Proiectus est accusator fratrum nostrorum
qui accusabat illos in conspectu dei nostri
X die ac nocte. Sathanas ī latinum sonat ad-
uersarius: quia semper contrarius est virtu
tibus sanctorum. Notādum vero quod oīa
testimonia/que in hoc agone dominus ꝑtu
lit/de deutronomio assumpsit: ⁊ rectū fuit/
vt dominus de deutronomio ea sumeret: nā
ibi perfectior lex habetur: quia quod secun-
do fit/melius fit. Deutrononium enim se-
cunda lex dicitur. deuteros grece secundus Y
nomos lex. ⁊ non est separandum u ab e q̇a
tunc habebit sensum quasi sit prepositio de
⁊ utero nomen/sed deutronomium: quia cō
positum est apud grecos ex duobus nomi-
nibus: ⁊ non est feminini generis apud gre
cos sed masculini.

¶ Quod Joanne tradito incipit dominus
predicare.



Um autem au
disset quod Joannes traditus
esset/secessit in galileam]. An-
tequā Joannes traditus esset
predicabat dominus: sed post
religationez eius cepit attentius predicare
ne deesset populo monitor salutis. [Uenit
de heremo] vbi temptatus fuerat. [in naza-
reth] vbi nutritus fuerat. [⁊ relicta ipsa na
zareth] propter incredulitatē. [abijt in Ca
pharnaum in finibus zabulon/⁊ neptalim]
In hac terra primum israel captiuatus est
ab assyrijs/⁊ conuenienter ibi dominus in-
cepit predicare: vbi hostis quondam propt
peccata dominatus est. Zabulon interpre- Z
tatur habitaculum pulchritudinis. Nepta-
lim quoqꝫ idem affirmat qui cōuersantis di
citur: quia antequam deus veniret in hunc
mundum/omnes sedebant in tenebris igno
rantie: sed per Christum orta fuit lux/que il
luminat omnem hominem veniētem in hūc
mundum. Et vmbra mortis nobis erat: q̇a
ad comparationem secunde mortis/vmbra
mortis est in hoc seculo: in futuro vera mors
quia eterna. [Exinde cepit iesus predicare
⁊ dicere] exinde/postquam Joānes missus
est in carcerem: quia cessante lege euangeli-
um successit. [Penitentiam agite/appropin-
quabit enim regnum celorum.] ꝙ domi
nus eadem predicat que ⁊ Joannes/ Ostē
dit se illius esse filiū a quo Joannes missus
est. diximus superius quomodo appropin-
quauerit regnum celorum. Appropinquauit
enim quia iam in proximo erat/post peractā

predicationem/ et passionem/ac eius ascēsionem/Aperienda via ad vitam eternam digne penitentibus: hoc est punientibus in se veterem conuersationem/ et incipientibus nouam. Penitentia namq3/ quasi punientia dicitur.

¶ De vocatione apostolorum C.viij.


Ambulans iesus iuxta mare Galilee/vidit duos fratres.] Diuersa videntur euangeliste de vocatione ista scribere/sed intelligentibus nō sunt contrarij. Primitus factum est qd Johannes scribit: quia beatus Andreas audiuit a Joanne de christo testimoniū/ et venit ad eum et mansit cum illo: et post adduxit fratrem suum Symonem et cognouerunt eum: sed iterum abierunt ad opera sua. Iterum factum est quod Lucas refert. Qualiter ascendit ihesus nauim Petri: et predicauit de ipsa: et post predicationē iussit relaxare retia in capturam: et dixit ad Petrū. Ex hoc iam homines eris capiens. Sed tunc duxit Petrus nauim ad littus/ et secut9 est illum aliquo tempore: et iterum reuersus est ad nauim. Nam ideo eam ad littus duxerat. Nunc vero retibus relictis et naui/secuti sunt eum/vt semper cum illo essent. Similiter intelligendum de Jacobo et Johanne q ante crediderunt in eum/quādo de aqua vinum fecit: sed non sunt secuti cōtinue/ nisi modo. Et dicunt magistri ecclesie: q aliquid diuinitatis tūc resplenduit in facie eius/qd eos ad illum adtraxit/vt continue iā sequerent illū. Tradunt aūt quia tribus vicibus resplenduit ipsa diuinitas in facie eius in hac carne. Unum/qn discipulos vocauit. Alio/qn ementes et vendentes de tēplo eiecit. Tertio/quando transfigurat9 est in monte. Sed tunc tāta fuit ipsa maiestas vt non possent discipuli eā ferre. Unde scriptum est/ceciderunt in facies suas. Quid mare sit galilee in sequentibus dicemus: similiter de apostolis/cum de alijs dixerim9 in catalogo eorum dicemus et de his. [Uenite post me/faciam vos fieri piscatores hominum] Conueniens est predicatio piscationi/quia sicut rete multas maculas habet similiter predicatiō multa testimonia. Sicut illa capit paruos et magnos: ita ista sapientes et insipientes. Mare seculum istud in q homines semper se persequūtur. Sicut cepit pisces Petrus: sic postea homines cū verbo. Ab isto Zebedeo illi duo discipuli zebedei vocati sunt. Zebedeus dicitur donatus/siue fluens. Iste digno eloquio sic vocatus/quia fluxit/ et recessit a predicatione domini: pro qua re et a filijs suis relictus ē [Reficientes retia sua] id est reparantes: quia vetus erat. [Relictis retibus et patre secuti sunt eum. Nunc apparet: quomō cum tota diffinitione secuti sunt eum. Hoc non dixit in alijs apparitionibus.

¶ De primis virtutibus domini C.ix.


Et circuibat iesus totam galileam docēs ¶ Studiū docentis dñi ostenditur: quia non expectabat vt populus ad eum veniret: sz ipse veniebat ad eos: exemplū dans beatis doctorib9 vel episcopis/quid facere debeant de subiectis plebibus. [Docens totam galileam]. In hoc quod dicit totam: ostendit sine personarū acceptione docens presentes/predicans aduenientes. [In synagogis eorum]. Per omnes ciuitates/iudei synagogas agebant in diebus sabbatorum et ceteris festis: in quibus diebus nihil aliud agebāt (preter cibum et potū) nisi lectioni/atq3 orationi vacabant Et synagoga congregatiō dicitur. [Et predicās euangeliū regni] Euangeliū regni/bonū nunciū regni celestis: q2 hoc oēs pdicatores pdicare debēt: q2 p vita eterna adipiscēda cristiani laborare debēt. [Sanās omnē languorem] id est animarū/q2 sicut languet corp9 quādo officia sua nequit pagere/ ita anima q torpet in pceptis dei/ languere dicitur. [Omnem infirmitatē] ad corporū infirmitates respicit: et est species sinedochē

D ta: a toto pars intelligenda. [Abijt opinio eius in totam Syriam]. Opinio/fama dicitur: malum quo non velotius vllum. Syria. hic tyrsus z sydon intelligunt: in qua syri habitabant. [Et obtulerunt ei oēs male habentes]. leuiores infirmitates habentes. [Tormentis comprehensos]. fortiores infirmitates vult ostendere: quia tormenta a torquendo vocantur. [Et qui demonia habebant]. Hoc est de quibus certum erat qua sine intermissione tenebantur. [Lunaticos]. z ipsi demoniaci erant: sed propter
E
infamationem creatoris/ad tempus eos vexabant/z ad tempus eos dimittebant: vt infamaretur creator/qui bonam creauerat lunam. Sūt alique infirmitates/que plus nocent vna luna quam altera. Quia crescit corpus z decrescit cum elementis de quib9 creatum est. Homo namq3 ex terra/aqua igne/z aere factus est. Paraliticus grece. Latine dissolutus dicitur: z qui pro sanguinis effusione officia corporis habet amissa. [Et secute sunt eum turbe multe]. propterea discipulis dixit. ( Messis multa de galilea ) De illa nutritus fuerat. Quia due galilee sunt. Ista iudeorum circa tyberiadem/z stagnum genesar/in tribu zabulon. Altera galilea gentium vicina finibus tyriorum: vbi Salmon dedit hiram regi viginti ciuitates z est in sorte trib9 neptalim: z decapoli. Grecum nomen est/z dicitur decem ciuitatum. Est regio vltra Jordanem. habens decem ciuitates. Siquidem grece polis/latine ciuitas dicitur: deca decem/inde compositu3 nomen decapolis. [Et de Hierusalem ciuitate regia z de iudea]. Judea regio palestine ex nomie iude appellata est: ex qua reges habuit ipsa terra. inicium longitudinis ei9 a vico arsa/vsq3 ad vicum iuliadem porrigitur/latitudo eius a monte libani vsq3 ad tyberiadis lacu3 extenditur. [Et de trās Jordane3]. Videlicet de illis tribus tribubus z dimidia/quibus Moyses dedit possessionem trans Jordanem.

¶ De octo beatitudinibus. Cap. x.



Idens aūt Jesus turbas/ascendit in montem]. Tria refugia sibi dominus elegit/quandocunq3 turbe multe ad audienda v̄ba ipsius conuenerunt. Montem istu3 thabor/z lacum genesar/z templum domini. Sex quoq3 turbe sequebantur eum/diuersa voluntate: primo discipuli propter amorē predicationem eius audiendam. Alij propt̄ sanitatem. Alij propter admirationem: videre eum cupientes miracula facere. Alij ꝓpter indigentiam cupientes saturari ab illo/ vel aliquid elemosyne in denarijs/aut in alia re accipere. Pharisei vero vel ministri eorū ob reprehensionem. [Ascendit in montem]. in superiori montis/secretiora loquens discipulis: in inferioribus autem/turbis: vbi etiam quinq3 milia hominum saciauit. [Et cum sedisset]. Videlicet segregatus a turbis. Sedere dei/est spiritaliter incarnatum eum esse quia quasi contractum eum esse incarnatum hoc est non esse talem/qualis est in sua diuinitate. [Discipuli eius accesserunt ad eu3].
G
Sicut alacres/sicut domestici/ sicut electi de turbis/digni audire mysterium regni celorum: quod turbe audire nequibant. [Et aperiens os suum]. Qui prius ora aperuerat prophetarum. [Docebat eos]. Qui docuerat aliquando p̱ legislatores z ꝓphetas:
F
nunc p̱ semetipsum dicens. [Beati pauperes spiritu]. Non dicit absolute pauperes:
H
sed addit spū: quia multi inuiti sunt pauperes: sed de his dicit qui cum possint esse diuites/ppter deum paupertatem sectantur siue non habent voluntatē habendi: sicut apostoli/ad quos hec loquebat̄. Siue pauperes spiritu/humiles: de quibus scriptum est: z humiles spiritu saluabit. Et de his p̱ Esaiam: spiritus domini super me: ad adnūtiandum pauperibus misit me. ( quoniam ipsorum est regnum celorum ) . Vita scilic3 eterna. [Beati mites]. id est mā̄sueti. Hāc virtutem dominus a se discere iussit dicens

I Discite a me quia mitis sum/ et humil' cor/de. Mansuetus manu assuetus dicitur: h est qui non despiciunt alios: sed omes vt proximos amant et recipiunt: qui non sunt sup/bi/ nec dedignantur ceteros. [Ipsi posside/bunt terram]. Non istam que spinas et tribulos profert: quam crudelissimi et superbi magis possident: sed illam de qua dictum ē Credo videre bona dn̄i/ in terra viuentium Cuius possessorem describens psalmista/ q̄/si pro triumphato dyabolo dicit. Intende prospere/ procede et regna/ pter veritatem et mansuetudinem et iustitiā. etc. Per tria ista/ illa terra domini possidetur: videlicet veritatem: mansuetudinem: et iustitiam. (Beati q̄ lugent) . Est luctus malus pro terreno dā no lugere: quia tristitia huius seculi mortez operatur. Et beatus Gregorius dicit. Absit vt aliquis fideliū de interitu mundi lugeat nec de mundo/ nec de mundana re christianus lugere debet. Est autem luctus bonus quem debent habere christiani. Lugere eorum est/ in q̄bꝫ memores sunt dei precepta p̄terisse/ vel nō egisse que dei sunt: vel proximos suos dn̄t lugere/ q̄ a deo exorbitant. Sicut Samuel lugebat Saul p̄terisse mandata dei. Perfectorꝝ quoqꝫ lugere est p dilatione vite eterne et p desiderio visiōis dei: Qui s̄ aut p recordatione peccaminū suorꝝ/ aut proximorꝝ: seu p futuro iudicio/ vel p peregrinatione a celesti patria lugent/ isti ꝯsolabuntur ꝯsolatione eterna: q̄ terminum nō habebit.

K (Bt̄i q̄ esuriunt et sitiunt iustitiā) . Qui sp faciūt iustitiā: hoc est iusta operanť/ et semp plus cupiunt facere: et quasi faciendi famē paciunť: isti saturabuntur de eternis bonis que oculus non vidit: nec aurꝫ audiuit/ nec in cor hominis ascendit: que preparauit de⁹ diligentibus se. (Beati misericordes: qm̄ ipsi misericordiam consequentur) . Misericordia/ non solum est in re terrena: sed etiaz in spiritali: vt adiuuemus proximos vbicū qꝫ possumus. Qui autem perituro nō sub/uenit. si pōt/ occidit: et equalis ille qui facit et qui facienti consentit vt faciat. Misericor/

L dia autem a misero corde vocať. si aliq̄d non possumus: vel in corde condoleam⁹: hoc de terrenis damnis/ et erga nos commissis. Ceterū q̄ peccat in deum: non est nr̄m remittere: donec deum credamus dimissum habere. Exemplum nobis est resuscitatio Lazari quem discipuli non antea soluer̄t/ quā dominus habuisset resuscitatum: nec pastor ecclie peccatorem potest absoluere a peccatis/ donec resuscitatus: hoc est immutatus fiat in anima. Quam diu aut in voluntate aut in opere talis est, qualis fuit: frustra illi veniaz pmittit peccatorꝝ. De talibus domin⁹ dicit: psonā in iudicio cognoscere nō est bonū Et iterꝝ: non declines cor ad dexteram neqꝫ ad sinistram. Item: si peccauerit vir in virū placari ei potest deus: si aūt in deum peccauerit vir: quis orabit p eo? (Beati mundo corde/ qm̄ ipsi deum videbunt) Illi sūt mū do corde/ quos non remordet consciētia crimina lis peccati: vel qui non cogitant aliud nisi qđ bonū est. Mund⁹ em̄ de⁹ a mūdis corde videbitur in h̄ seclo oclis cordis/ et s̄b quadā imagine in futura vita facie ad faciē (Bt̄i pacifici: qm̄ filij dei vocabunť). Paci

M fici ꝯpositū v̄bū est/ et pace et facio. Illi sunt pacifici/ q̄ primū faciūt pacē in se viciorū: vt non pugnent vicia ꝯ v̄tutes: sꝫ habeāt pacatū deū: deiñ studeāt pacificare proximos su/os in bono nō in malo. Nō em̄ ē bona pax quā mali hn̄t: nec eā iust⁹ dꝫ ꝯsentire/ vel cōsors illius esse: quoniam proximū diligere/ vicium debemus odire. (Beati qui ꝑsecu/tionē patiunť propter iustitiam: quoniā ip/sorū est regnū celorū) . Qui bona faciunt/ et mala p eisdem bonis recipiunt: vt sanct⁹ Lamptus: et sctūs Leodogarius: vel alij innumeri. Sed et q̄ p cristo ꝑsecutionez patiū tur: vt fecerunt omnes martires. (Bt̄i estis cum maledixerint vobis homines: et perse/cuti vos fuerint: et dixerint omne maluz ad uersum vos mentientes: propter me) . Exponit istam octauam beatitudinez: quomodo sustineatur persecutio propter iustitiam. Si male dicant nobis iniuste et mentiātur: si ꝑsequantur iniuste: si dixerint omē maluz mentientes: nam si verum dixerint/ non erimus beati. Et si propter peccata nostra ꝑsecutionē patiamur/ non cōtinuo erim⁹ btīz

sed si patienter sustineamus/et recogno-
scamus qꝛ iuste: ⁊ nõ tantũ quantuꝫ meriti
sum⁹: perueniemus qñqꝫ ad beatitudinem
si futura nõ adcumulemus. [Gaudete ⁊ ex-
ultate/ecce enim merces vestra copiosa est ĩ
celis]. Si bona faciẽtes aduersis tũdamur
certi esse possum⁹ si pacienter sustinem⁹/qꝛ
in futuro mercedem recipiem⁹. Si vero ali
quid boni facimus/⁊ prospera nobis arri-
dent: timere debemus ne pro bonis que feci
mus/hic mercedem recipiamus. Si autem
⁊ mala facimus ⁊ ꝓspera habem⁹/de infer-
no certi esse possum⁹. Si etiam ⁊ male habe
mus: ⁊ tamen de ipis malis murmuram⁹:
certi sumus/quia de his malis ad peiora ꝑ-
ueniemus. Omnes istas beatitudines cri-
stus compleuit: quia nihil docuit/nisi q̃ añ
ipse compleuit. Pauper fuit ⁊ rebus et cor-
de/qui ait. Filius hominis non habet/ vbi
caput suũ reclinet. Mitis fuit: qui dixit. dis
cite a me quia mitis sum/⁊ humilis corde.
Luxit aliorũ peccata: qui videns ciuitatem
fleuit sup illam. Esuriuit ⁊ sitiuit iustitiam
qui dixit/meus cibus est/vt faciam volunta
tem pr̃is mei. Misericors fuit: qui dixit/mi
sericordiã volo/⁊ non sacrificium. Mundo
corde fuit: qui dixit. Sancti estote quia ego
sanctus sum. Pacificus fuit: q̃ dixit. pacem
meã relinquo vobis. Persecutioneꝫ passus
est: q̃ dixit. si me persecuti sunt/⁊ vos perse-
quent͛. Sic eñ persecuti sunt prophetas q̃
fuerũt ante vos. Samuel de principatu eie
cerunt: Esaiam secuerunt: Heliam de terra
eiecerunnt: hieremiã lapidauerũt: ⁊ nõ fuit
bonus a seculo/q̃ persecutionem non susti-
nuit in seculo. Ideo gaudete in persecutiõi-
bus/si vultis esse socij in beatitudinibus.
[Vos estis sal terre]. Sal dictũ est/eo ꝙ
igne exiliat. Sunt autem multa genera sa
lis. Est tñ naturalis/necessaria ad omnẽ es-
cã. Pulmentis eñ saporẽ dat: excitat auidi
tatẽ ⁊ appetitũ in oĩb⁹ cibis: Ex eo q̃ ꝑpe
oĩs victus/delectatio/⁊ summa hylaritas
Omnes pecudes si semel gustauerint/delec-
tant͛ eũ: Corpora astrigit ⁊ siccat: defuncta
etiã a putrescendi labe vindicat/vt durent.
Omis ista natura spiritalit͛ cõuenit docto
rib⁹. faciũt eñ doctorib⁹ auiditatẽ spiritalis
cibi: scripture/que ante viles nobis erant:
eoꝝ reseratione delectabiles nobis fiunt: ap
petit͛ ab oĩb⁹ aĩalib⁹: quia ⁊ doctrina apo
stoloꝝ suscipit͛ ab oĩb⁹ gentib⁹: Restringit
corpora sicut fit ꝑ doctrinã: vel luxuriosi ca
sti fiunt: fugat muscas. i. dyabolos. Et ideo
iure dixit illis dominus/vos estis sal terre/
id est habitantib⁹ in terra. Qđ si sal euanu
erit: in quo saliet͛? Si doctor errauerit: a q̃
doctore emendabit͛? Ad nihil vltra valet:
nisi vt mittatur foras/⁊ conculcetur ab ho
minib⁹. Sicut sal in oĩb⁹ agris nociuum
est: quia sterilis efficitur oĩs terra ab eo.
Unde ⁊ in subuersis ciuitatib⁹ hoc legim⁹
aspersum: ne quis ibi postea vellet manere:
qđ Abimelech fecisse legimus: ⁊ helio Adri
ano de hierusaleꝫ. Hac similitudine/si do
ctor ad heresiꝫ ꝯuersus fuerit eijcitur de ec
clesia/⁊ habet͛ cõtemptui ab oĩb⁹/ita vt
nec aue ei dicat͛: sed ab oĩb⁹ execret͛: sicut
Paul⁹ dt: hereticũ hominẽ post primã ⁊ se
cundam correptionẽ deuita. [Vos estꝫ lux
mũdi]. Estis lux participando lucem illã de
qua scriptũ est. Erat lux vera q̃ illumiat om
nẽ hominẽ. Sicut eñ per lucẽ oĩa noxia
fugant͛: fures videlicet/⁊ nociue bestie/ac fã
tasmata demonũ: similiter per predicationẽ
apostolorum omnia nociua animarũ detec-
ta sunt/⁊ reiecta: ⁊ illuminata corda creden-
tiũ. [Non potest ciuitas abscõdi/supra mõ
tem posita]. Ciuitatem/ecclesiam dicit edi-
ficatam super dominum: quam debent apo
stoli innotescere cunctis gentib⁹: vt congre-
gentur ad eam: si non corpore/corde omnes
electi ei⁹/vt dicatur catholica/id est vniuer-
salis. [Neqꝫ accendunt lucernam ⁊ ponũt
eam sub modio: sed super candelabrum].
id est doctrinam euangelicam/excelsam in
predicatoribus: vt innotescat omnibus per
fecte: qui in ecclesia sunt. Nec debent eam
ponere sub modio/id est timore aliquo: vel
metu alicui⁹ abscondere: sed vt videãt ope-
ra vestra bona ad edificationẽ ⁊ profectum
animaꝝ suarum. Et glorificent patrẽ vestrũ
q̃ in celis est: non vos q̄rentes laudari: sed
deũ cui⁹ donũ est/si quid in vobis boni est

[ Nolite putare/quomodo veni soluere legē aut prophetas ]. Putare dicit estimare soluere dissoluere siue adnihilare. Non veni soluere sed adimplere/idest/vbi bene non intelligebatur veni exsoluere: sicut est de dimittenda muliere. Ubi perfectio deerat/volo addere: sicut est de homicidio: quia τ irā volo primitus resecare. Nam sicut beatus Augustinus dicit. Omnia quecunqꝫ in veritate precepta sunt antiquis/absqꝫ figuralibus preceptis: τ ea que legislator secundum duriciam cordis eorum eis concessit: Alia tenenda sunt. τ ex hoc loco hoc affirmat. [ Amen dico vobis ] idest verum dico vobis. [ Donec trāseat celum τ terra/iota vnū aut vnus apex non preteribit a lege donec omnia fiant ]. ac si dicat. Usqꝫquo celum τ terra trāseat etiam ea que per iota τ apicem significantur in lege non preteribunt/sed perficientur a meis electis. Jota autem τ hebreum est τ grecum: hebraice dicitur iot/grece iota/latine i. Apex autem titula dicitur/que in aliquibus litteris apud antiquos super quibusdam litteris ponebatur/siue causa differentie siue vt ostenderetur geminandam esse litteram. Uerbi gratia/populꝰ qn̄ gentem significat non ponebatur: quando vero arborem significabat/tunc ponebatur apex desuper: vt admoneret lectorem ab vsitato intellectu recedendum/τ longam esse syllabam. Geminationis quoqꝫ causa ponebatur vt in alleluia quia duo l ibi esse debent: scribebaturqꝫ vnum τ apex desuper/exinde intelligebatur geminandam esse litteram. Luia: quoqꝫ similiter super i vt ostēderet geminandam esse illud i. Ostendit ergo dominus tales differentias non pretereundas in scriptura diuina: quia si negligerentur/sensus quoqꝫ vna interiret. Alio intellectu/i/ iota idest x apud grecos decē significat sine apice: cum apice decem milia. Exinde conijcere possumus/quod decem verba legis nisi a nobis spiritaliter custodiantur/decem milia talenta a nobis exigenda: secundum illam parabolam domini de seruo/qui oblatus est regi decem milium talentorum. Secundum latinos i vnum significat: apex desuper mille demonstrat. Ex quo credere possumus/mille quadrantium τ vnius nos debitores fore: τ non exituros/donec illum vnum reddamus. Qui ergo soluerit vnū de mandatis istis minimis τ docuerit sic homines/minimus vocabitur in regno celorum. Acsi patenter dicat. Omnis doctor qui soluerit idest dissoluerit τ spreuerit vnum de mandatis istis minimis/siue non fecerit: minimus vocabitur in regno celorum/idest/in presenti ecclesia. Quia cuius vita despicitur/restat/vt eius predicatio condempnatur. Qui autem fecerit τ docuerit magnus vocabitur in regno celorum. Quia dignum est/vt qui verbo τ exemplo edificant ecclesiam/in bonore habeantur: sicut τ Paulus dicit. Presbiteri duplici honore digni habeantur/maxime qui laborant in verbo.

¶ De adimpletione legis.



Dico autem vobis ]. Modo incipit legem adimplere. [ Nisi abundauerit iustitia vestra plusqꝫ scribarum/τ phariseorum/ nō intrabitis in regnum celorum ]. Justitia phariseorum est non occidere/non adulterare/non facere furtum/decimas τ primitias dare ex omnibus que possident. Justitia Christi τ omnium christianorum est/non odire/non concupiscere/proximum propter deum amare/persequentes ex animo diligere. Sensus igitur talis est. Pharisei homicidia/furta/pro crimine habent: discipuli mei etiam cogitationes/τ verba iniqua deuitent [ Qui autem occiderit/reus erit iudicio ]. subauditur mortis [ Audistis quia dictum est antiquis/nō occides ]. Ecce iustitia phariseorū. [ Ego aūt dico vobꝫ. Ego nonꝰ hō/noua precepta vobꝫ pono. Quia omīs q̄ irascit̄ fratri suo/reus

erit iuditio]. Ecce iustitia cristianorum. Ea pena reus habetur in euangelio qui fratrez suum odit qua in veteri habetur qui occidebat aliquem. Et sciendum vbicunqꝫ in hoc libro positum est antiquis/subauditur patribus: illud approbat deus: ꝛ vult vt illud custodiatur: donec transeat celum ꝛ terra. Illud vero vbi non est additum antiqꝫ: nō precepit deus: sed Moyses concessit populo adhuc rudi ꝛ carnali: quibus si illud precepisset: intellexit non esse facturos/sicut dicit dominus de muliere dimittenda. [Moyses enim ad duriciam cordis vestri scripsit vobis: ab initio autez non fuit sic: qui autem dixerit fratri suo racha: reus erit consilio]. Totum est istud iustitia christianorūz: modo tulit iram absconsam de corde: modo aufert sub maiori pena iram cum voce. Racha interiectio est apud hebreos: ꝛ tantummodo iratum amicum demonstrat: ꝛ potest dici inanis seu absqꝫ cerebro: quam iniuriā in vulgata locutione in vsu habemus: quia qui cerebrum non habet ꝛ non est sane mētis: quasi dicat/quemcunqꝫ ira commouerit ira/vt in voce eam ostendat proprio suo plus est plectendus quam ille qui in corde irat⁹ non protulit in voce. Et ideo iam consilium de illo est habendum qua pena plectendus sit. Sicut creuit ira sic crescit ꝛ pena. In primo ira absconsa/ꝛ mors cum gladio cito finienda. In secūdo/ira cum voce: iam excogitatio generꝫ est tormenti/quomodo moriatur ille. ¶ In tertio ira cum improperio/ꝛ diffinitio quot penis infernalibus tradēdus sit. Rachus quoqꝫ grece pannosus dicitur: sed superior intellectus melior. [Qui autē dixerit fatue]. Subauditur sicut ī superioribus/fratri suo. Nullus enim alius nobis frater est: nisi qui eundem patrem nobiscum in celis se confitetur habere. hoc est omnis christianus. [Reus erit gehenne ignis]. Jam de isto qui cum ira in viciū fratris prorupit non tenetur consilium: sed apta sententia vltricibus flammis deputatur. Et qua ratione fatui nomen imponitur fratri: quia similiter credit in deuz/sicut ꝛ nos et spiritumsanctum se habere confidit ꝛ qui enim non honorificat fratrem suum iniuriā facit spirituisancto qui in illo habitat sicut Petrus ad Ananiam loquit. non es mentitus hominibus sed deo. [Si ergo offers munus tuum ad altare/ꝛ ibi recordatus fueris: quia frater tuus habet aliqd aduersum te]. Munus hoc in loco non solum de sacrificio: sed ꝛ de omni oratione accipit. Quia ꝛ in ipsa oratione dicimus: dimitte nobis/sicut ꝛ nos dimittimus. Quod vero ait/quia frater tuus haber aliquid aduersum te: hoc est si habet aliquid iuste querele auersum te: quod tu leseris eum in aliquo [Relinque ibi munus tuum ante altare: et vade pri⁹ reconciliari fratri tuo.] si prope fuerit pedibus corporis eundum est: si autem longe fuerit: animo eundum ꝛ domino ꝑmittendum: quia vt citius potueris/ꝛ corpore eundum sit ꝛ emendandum quodcūqꝫ ei malum intuleras. Et tamen multi verbo veniam petunt: ꝛ malum quod ei intulerūt non emendant: non est talis venia deo accepta/quia sicut beatus Jeronymus dicit de iuda. Quia si opus non destruit homo vel non emendat: frustra postulat penitentiam. peccatum ipsius crescit quotidie: licet ipse sit mortuus ꝛ ille vult habere veniam. Verbi gratia quidam acquisiuit hominem iniuste vel tulit allodium alicuius et venit ad confessionem/et dicit mea culpa/peccaui in tali facto/da mihi penitentiam: et dicit illi. Abstine tanto tempore a vino ꝛ carne. O quam aperta seductio: nepotes illius seruiūt omni die ꝛ in fine mundi: aut centum aut ducenti erunt serui de illo vno: Et iste seductor dicit illi/saluus eris Allodium et aurum/quod tulit ipse habet: et abstinet a suo vino: vnde accipiet cras solidos plures quam si bibisset. O dyabole confessor/si nescis illum saluare/vt quod scis te ipsuz perdere? Debueras dicere. destrue opus/et accipe tunc penitentiaz: quare plus amasti aurum quam dominum/q̄ tibi ista ꝓhibuit: nonne dyabol⁹ qn̄ anima ei⁹ egredit a corpe in malo erat/ꝛ ad huc malū crescit: nōne dicit Johannes. pctm̄ vsqꝫ ad mortem: non dico vt roget quis pro eo:

Stulte lignum in quam partem ceciderit/
ibi manebit. Utrunqꝫ autem possumꝰ di
cere: ⁊ reconciliare fratrem tuum/ [Hoc est
ad te illum reducere in pace: ⁊ reconciliari
fratri tuo/ hoc est te illi reconciliari. [Esto
consentiens aduersario tuo] Aliqui exponūt
hoc verbum super diabolum: vt simus be-
nigni cum illo: ne faciamus mala/ quia tūc
ille amplius cruciabitur pro malis que no-
bis suggessit: quam de inimicis nostris. vn
de superius precepit/ vt reconsiliaremꝰ nos
cum illis: ⁊ infra precepturus est/ diligite in
imicos vestros: nam vt in greco eunuon ευ
νουν habet id est beniuolum: ⁊ ita po-
test recte accipi/ vt cum omnibus hominibꝫ
quantum ex nobis est pacem habeamꝰ. Sꝫ
⁊ de verbo euangelij non inconuenienter
potest accipi/ qui quasi aduersarius noster
est: quia ea precipit que contraria sunt volu
ptatibus nostris. Ueruntamen melius est
vt concordemus cum eo dum sumus in cor
pore/ ⁊ in via istius seculi: ne forte condemp
net nos ipsum verbum: cui nō obediuimꝰ/
⁊ iudex angelus tradat nos ministro dya-
bolo/ qui nos mittat in carcerem penarum
eternarum. Amen dico tibi/ non exies inde
donec reddas nouissimū quadrantem. Do
nec/ hic etiam pro eterno ponitur. quia qui
in infernum introierit vlterius non exibit.
Quasi dicat ineternum non exies inde: et
ibi persolues tormēta pro minimis ēt pecca
tis: que per quadrantem intelliguntur. qua
drans enim genꝰ nū mi est/ qui habet duo
minuta/ id est quinqꝫ denarios/ ⁊ similiter
hebrayce vocatur. Unde in vno euangelio
mulier quadrantem/ in alio duo minuta/ mi
sisse in corbonan scribitur. [Audistis quia
dictum est antiquis/ non mechaberis. Ego
autem dico vobis: quod omnis qui vide-
rit mulierem ad concupiscendam eam: iam
mechatus est eam in corde suo]. Ego qui le
gem dedi per Moysen/ quod deerat adim
pleo qui viderit ad hoc/ vt deliberet se ita
velle facere: iā tenet reꝰ in conspectu domi-
ni. Dicit beatus Hieronymus qꝺ aliꝺ est
R passio/ aliud propassio/ aliud quod temptat
ex dyabolo vel ex carne: ⁊ tamen non deli-
berat vt ita faciat: non tenetur reus in con-
spectu dei. Exemplum possumus capere
de latrocinio. Si quis tactus fuerit quod
velit equum alterius furari: ⁊ tamen nō mit
tit in effectum: temptatus per suggestionem
est: sed non per effectum. Si quis cogitat
⁊ deliberat vt faciat si potuerit/ locus illi de
est: sed in cōspectu reus tenetur. ⁊ de tali di
citur. iam adulteratus est eam in corde suo
vel furatus. [Quod si oculus tuus dexter
scādalisat te/ erue eum ⁊ proijce abs te]. Per
oculum ⁊ manum ⁊ pedem/ spiritales con-
cupiscentias intelligere debemus: vt quā
do videt oculus ⁊ concupiscit: illum oculū
abscidamus/ id est concupiscentiam: similiť
de pede ⁊ manu. Alio etiam sensu per ocu-
lum manum ⁊ pedem parentes ⁊ amicos in
telligamus: vt si aliqui sint qui in via dei cō
trarij sint nobis ⁊ non possimus eos cōuer
tere melius sit illis carere ⁊ illorū amicitia
quam offensam dei incurrere. Unde et de
summo sacerdote precipitur: vt neqꝫ ꝑ patre
neqꝫ pro filijs polluatur: nisi illum immacu
late custodiat/ cuiꝰ cultui dedicatꝰ est. [Di
ctum est autem: quicunqꝫ dimiserit vxorē
suam/ det illi libellum repudij]. Ecce nūc
non habetur antiquis subiunctum: idcirco
manifestum est (sicut in posteriori parte di
cet) quod Moyses ex suo hoc dixit: non tñ
deꝰ mādauit. Cognouit eñ legislator q̇a si
viuerent/ antequam velint tenere illas qꝺ
occiderent eas: et iudicauit melius fore se-
parationem/ quam homicidium. Libellum
autem cartā dicit repudij id est separatio-
nis: quia repudio reijcio dicitur: ⁊ repudi-
um est/ quod testimonio testium datur/ aut
mittitur. Ego autem dico vobis: quod
omnis qui dimiserit vxorem suam/ excepta
causa fornicationis: facit eam mechari: et q̇
dimissam duxerit/ adulteram. Simplex do
mini preceptum est: quod si et propter forni
cationem dimiserit/ nec ille debet aliam ha-
bere/ quoadusqꝫ illa viuit: nec illa alium
Si autem legaliter occiderit eam in iudi-
tio: tunc potest alteram habere. Similem
aūt legē habet vir cū vxore/ sicut mulier cū
viro: vt si vir mulierē adulterauerit nō pos-

set eam occidi nisi ⁊ ipse moriatur: quia simi
liter reus est de adulterio. Si vero in mo-
nasteriũ abire voluerint/ neuter aliũ potest
dimittere: nisi ambo voluerint. ⁊ neuter ha
bebit socium: quamdiu ambo viuunt. Ite-
rũ dictũ est antiquis. [non periurabis: red
des aũt domino iuramenta tua]. Ne iudei
per idolorum nomina iurarent: permisit eis
dñs iurare per nomen suũ nec nobis etiam
inhibuit: sed perfectionem nos docuit: ꝙ
ea fides sit habenda in christianos/ vt non
sit necesse testem nomini domini interpone
re. periuriũ nobis ⁊ illis ꝓhibitũ est. De-
bemꝰ enim dicere non peierabis sine. r. q̄a
in verbo non habet/ r: sed peiero ⁊ deiero di
T cimus. Peierare male iurare: deierare/ val-
de iurare. Jurare est namq;/ quasi iure ora-
re: qđ deniq; dicit. reddes domino iuramen
ta tua/ hoc est ad illũ referes vt per nomẽ eiꝰ
iures: ⁊ nõ per noĩa deoꝝ externoꝝ. q̄dã iu
rant in arte/ ⁊ putant non esse periuriũ: sed
tamen sic deus accipit illud sicut is cui iu
V ratur: etiam si nulle reliquie sanctoꝝ ibi ha
beant/ q; maiꝰ est nomen domini/ quaz cor-
pora sanctoꝝ. Etenim deꝰ nõ reputauit Se
dechie aliđ qñ Nabuchodonosor iurauit:
nisi q̄a nomen domini despexit/ qñ illđ pe-
ierauit: dicens. Juramentũ qđ spreuit/ po-
nam super caput eius: ⁊ tradam eũ in manu
Nabuchodonosor. ⁊ tamen non credebat
in deũ: is cui iuratũ fuerat. Sed q; ille no-
men domini spreuerat/ ⁊ pro nihilo duxerat
propterea traditꝰ est in manũ eius/ cui fidez
promiserat. Nolite iurare: neq; per celũ: q̄a
tronꝰ dei est. Tronus/ grecum est ⁊ latine
X sedes dicitur. habuerũt iudei consuetudinẽ
iurandi per creaturas. deus hoc nobis pro
hibet: q; per quem homo iurat/ hunc colit ⁊
veneratur/ sicut Paulus dicit. homines enim
per maiorem sui iurant. Celũ sedes dei dici-
tur: eo qđ splendor diuinitatis eiꝰ ibi ampli
us a sanctis contempletur/ vel q; sancti in q̄
bꝰ habitat habeãt. Neq; per terram/ q; sca
bellũ pedũ eius vocatur: eo ꝙ sancti eius qui
membra ipsiꝰ sunt/ adhuc ambulent in ter-
ra. Neq; per Hierosolimam q̄a ciuitas est
magni regis. Hierosalem ciuitas regis ma
gni dicitur/ videlicet domini: q̄a de ea dictum
est. fundamenta eiꝰ in mõibꝰ sanctis. Et lʒ
ista terrena nunc abiecta: tamen est alia hie-
rusalem: q̄a ibi est vera pax/ ⁊ securitas eter
na. De qua ps. dicit. Hierusalem q̄ edifica
tur vt ciuitas. Neq; per caput tuũ iurauerꝭ
Per ista quatuor prohibet nobis/ vt de cete
ris elementis seu menbris nostris/ non esse
iurandũ doceat. [Sit aũt smo vr. est ẽ/ nõ
non]. Non est contra preceptũ domini iu-
rare per nomen ipiꝰ: sed dũ vsum iurandi
assuescimꝰ: plerũq; periurij ⁊ mendacij cri-
men incurrimꝰ. Jdeo quasi perfectis preci
pit vt veritas inter christianos habeat: et
veritatem vnusq̄sq; cũ proximo suo loquatur.
[Qđ aũt his abũdantius est/ a malo est].
subauditur a malo auditore q̄ non credit. a
nobis ãplius vtendũ est/ sicut ⁊ ipse dñs fe
cit addendo/ amen. Et Paulus apostolus
dicendo/ coram deo in cristo loq̄mur. Audi
stis q̄a dictũ est antiq̄s. Nec hic illa subau-
ditio est/ antiq̄s: q̄a ⁊ hoc Moises de suo p̄
cepit/ oculũ pro oculo/ dentẽ pro dente/ sub-
auditur tollendũ erat in veteri lege. [Ego aũt
dico vobis/ non resistere a malo]. hoc ẽ nõ
reddere malũ pro malo. [sed siq̄s te ꝑcusse-
rit in dextrã maxillam/ prebe illi ⁊ alterã].
Ecclesiasticus vir describitur: vt per omnia
fiat imitator eius/ q̄ dixit. discite a me q̄a mi
tis sum ⁊ humilis corde. Et dauid loquitur
in psalmo. Si reddidi retribuẽtibꝰ mihi ma
la. Spiritaliter non iubemur sinistram pre
bere sed alteram dextram/ iustus enim sini-
stram non habet [⁊ ei q̄ vult tecũ iuditio cõ
tendere/ ⁊ tunicam tuam tollere: remitte et
palliuz]. Tunica est vestis appellata/ q̄a in
motu incedentis sonuz facit/ a tonãdo. Pal Y
lium est quo ministrantium scapule apđ an
tiquos tegebantur: vt dum ministrarent expe
diti discurrerent/ quod nõ est in vsu apud
nos. Nam illud quod fibula infrenante in
duimus/ clamis vocatum est apđ antiquos
[qui petit a te da ei] hoc non potest esse de
terrena re: sʒ de spiritali melius accipitur: vt
qui a nobis alimoniam verbi petierit: quã
tum et nobis non negemus/ quod ei ad edi
ficationem prodesse possit [⁊ quicunq; te an

gariauerit mille passus: vade cum illo alia duo]. Mille passus (ad mensuram geometricam dicit) id est vnum miliariū: qui habz pedes quinqꝫ milia. Nam iuxta geometricos sedecim digiti transuersi/pedem faciūt: duo vero pedes ⁊ dimidius/gressuz faciūt: duo gressus/passum implent. De his passibus/dominus in hoc loco dicit: quoniam
A sequitur. vade cū illo alia duo miliaria. Angariare a greco venit/⁊ significat cogere ambulare/⁊ videtur esse sensus. Si quis te cogerit ambulare miliariū vnum: vade cū illo vt fiant duo: Ipsuz angariare/aut viam demonstrando/aut hortando quod te cogit ⁊ illud ꝙ tu sponte abisti: Omnia ista ad illam perfectionem que superius dicta est ꝑtinent. Audistis quia dictum est: diliges ꝓximū tuū/⁊ odio habebis inimicum tuum. Nec istud approbat dñs se precepisse: propť illud odies inimicū tuū. Non enim erat cōueniens/vt deus qui omnes equaliter creauerat de vno patre ⁊ matre/aliquem odire ꝑcepisset: nec Moyses hoc precepit: sed indicauit quod facturi essent. nec dicitur in imperatiuo modo: sed in indicatiuo. Si deniqꝫ imperatum fuisset vt odirent inimicos suos: Samuel ⁊ Dauid atqꝫ alij sancti in veteri lege/nō dilexissent īimicos suos. [Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros subauditur in corde: bene facite his q̄ oderunt vos/in opere. [Et orate ꝓ persequentibus ⁊ calumniantibus vos]. Ecce per tria iussum est nobis bene facere inimicis: per que inimicis bona impendere solemus: id est in corde diligite: in ore orate: in opere bene facite. Propterea nullam excusationē habebimus si non diligamus. Si autem ipsi mali sunt erga cultum dei: vicia eoruz debemus odire/creaturam diligere. [Ut sitis filij patris vestri qui in celis est.] Et scdm qꝺ ipse diuinitas erat: ⁊ iuxta quod caro erat: exemplum nobis dedit. Fecit oriri solem suuz super bonos ⁊ malos: ⁊ pluit sup iustos ⁊ iniustos: ⁊ iuxta carnis formam/orauit ꝓ persequentibus ⁊ calumniantib⁹ sibi] Dat nobis exemplū a superiori ad inferiorē: ⁊ species parabole hortantis. [Si enim diligitꝭ

eos qui vos diligunt: nonne ⁊ publicani h faciunt]. Publicani vocantur conductores B
vectigalium fisci rerum publicarum: siue q̄ vectigalia publica exigunt: vel qui per negocia seculi lucra sectantur: vnde ⁊ cognominati. [Et si salutaueritis fratres vestros: quid amplius facitis? Nonne ⁊ ethnici hoc faciunt]. Ethnici dicuntur grece: latine gen- C
tiles. [Estote ergo perfecti/sicut ⁊ pater vester celestis perfectus est]. Omnia ista que superius comprehensa sunt/ad perfectionē pertinere hic ostendit. [Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hoīb⁊]. Ostendit superius in enumeratis preceptis/que essent iustitie christianorum: nunc precipit/ne ipsas iustitias coram hominibus faciamus vt videri velimus ab eis nostra facta: ⁊ nos laudari ab ipsis. Attendite/hoc est cauete. In tribus locis in hoc euangelio hoc dicit attendite: ⁊ semper eundem sensum hꝫ/cauete/⁊ obseruate: ne ideo faciatis vt videamini/⁊ videri velitis/⁊ laudari. Nam qui ideo facit vt deus laudetur/⁊ proximus edificetꝰ/ bene facit: qui autem propter laudem hominum facit/mercedem apud deū amittit. Si volumus/possumus sic distinguere: vt dicamus. Attendite ne iustitiam: ⁊ postea inferamus/vestram faciatis: id est eam iustitiā que dei est/nostram velimus facere: quia nullus iuste vel iustitiam facit/nisi ex dono dei ⁊ quicquid boni est/dei est: quicquid autem mali/nostrum est. Sic Moyses offendit ad aquas contradictionis retorquendo in se ꝟtutem dei dicendo. Num de petra hac poterimus educere vobis aquam cum dei essꝫ virtus que fiebat/⁊ non hominis per quem fiebat. (Cum ergo facis elemosinam/noli tuba canere ante te/sicut Hypocrite faciūt in synagogis ⁊ in vicis/vt honorificenť ab hominibus). ipse in hoc loco insinuat/quō non debeamus iustitiam nostram facere coram hominibus sicut illi Hypocrite/id est simulatores/faciunt in synagogis in cōgregationibus ⁊ in vicis. Uicus dictus ab ip- D
sis habitatoribus: ꝙ vias habeat tantū/vt ciuitas/⁊ sit sine muris/⁊ vici dicuntur etiam habitatores ciuitatis. Tubas autem so-

E

lebant insonare tunc quasi ad pauperes cō
gregandos: sed sicut hic demonstrat, magꝫ
pro laude humana hoc faciebant: vt a mul-
tis agnoscerentur: ꝙ ipsi magnā elemosinam
facerent. [Amen dico vobis receperunt mer
cedem suam]. hoc est, quam q̄sierunt laudez
hominum, ꝓpter quam fecerunt: a deo nihil
habent quod expectent [Te autem faciente
elemosinam, nesciat sinistra tua quid faciat
E dextera tua]. Elemosina grecum nomen est
⁊ dicitur misericordia: ⁊ elemosina dicere
debemus, non elimosina: per. e. non per. i.
In omni re cauere debemꝰ, ne sinistra no-
stra bonū sciat quod facimus: quia sinistra
xenodoxia intelligitur: ⁊ semper in malam
partem ponit. [Et cum oratis, non eritis si
cut Hypocrite: qui amant in synagogis et
in angulis plateaꝝ stantes orare]. Platee
F a latitudine dicuntur, grece ethimologia: et
solent dimitti ante portaz ciuitatis: vt intrā
tes ⁊ exeuntes possint recipere. Hypocrite
per vnum. p. debet scribi, nō p duo. [Amen
dico vobis: receperunt mercedem suā]. Si
ab hominibus laudem receperunt, ipsa con
tenti sint: quia apud deum frustratā habēt
quicunqꝫ aliquid boni simulationis obten-
tu faciunt. [Tu autem cum orabis intra in
cubiculum tuū, ⁊ clauso hostio ora patrez tu
um]. Simpliciter erudit auditorem, vt va-
nā orandi gloriam fugiat. Sed ⁊ preceptū
videt esse spiritale: vt inclusa pectoris cogi-
tatione, labiisqꝫ compressis oremus dn̄m: si
cut Anna dicitur fecisse: labia eius tantum
mouebantur: ⁊ vox penitus nō audiebatur
[Orantes aūt nolite multum loq̄: sicut eth
nici]. id est gentiles: hi surdos deos adorāt
qui aures habēt ⁊ non audiūt: christianos
autem non est necesse multum loqui: quia
ad deum scientem omnia, Antequam fiant
loquantur: sicut ipse loquitur. [Scit nam-
qꝫ pater vester quid opus sit vobis, ante-
quam petatis eum]. propter ea non est ne-
cesse narratores nos esse: sed deprecatores.

¶ De formula orationis dominice.



Ic ergo orabi
tis]. Alii euāgeliste narrāt: ꝙ
ipsi discipuli petiert a domio
formulam orationis sibi edo
ceri quō ip̄m cū p̄re ⁊ sp̄ūsanc
to exorari deberent: ⁊ domi-
nus hanc orationē de pectoris sui fonte pro
fudit: repletā om̄i necessaria petitiōe. Quic
quid enim nobis necessariū est, ⁊ in presenti
seclo ⁊ in futuro, totū hic comprehensum est
Sunt q̄qꝫ septem petitiones, ⁊ octo oratio- G
nes. [Pater nr̄]. Nullus mortalis hoc au-
deret dicere, nisi ipse sua miscdia nobis pre-
cepisset. Duob⁹ modis est nobis p̄r deꝰ, cō-
ditiōe. Quia cōdidit ⁊ creauit nos: Adop
tione. Quia per suam miscdiam adoptauit
nos in filios: iussitqꝫ nobis se vocari patrez
si tn̄ tanto p̄re non simꝰ indigni, degeneran
do nos filio eiꝰ vnigenito domino nr̄o ihe-
su christo: q̄ nobis formā ꝑfectionis ostēdit
per quā filii dei ⁊ fratres ipiꝰ effici possumꝰ
opib⁹ bonꝫ. Qr̄ g̊ vnū p̄rez nos ꝯfitent hr̄e
in celis: debemꝰ esse amore fratres: q̄ q̄ frēs
nō vult recognoscere oēs christianos, recu
sat p̄rez hr̄e cū eis, deū. Te ergo inuocamus
[qui es in celis]. Qui quāuis vbiqꝫ sis: tn̄
splendidiꝰ maiestatē tuā contēplant hi, q̄ in
celo tecū habitāt. vel etiā q̄ es in celis in san
ctis tuis habitās [Sanctificet nomē tuū].
Cū p se sctm̄ sit, oramꝰ vt in nobis sctm̄ fi-
at: q̄ a tuo filio cristo, cristiāi dicimur, sicut
tui sumꝰ p opa bona. vt digneris habitare ī
cordib⁹ nr̄is. [Adueniat regnū tuū]. vt oīs
mūdus te cognoscat: ⁊ tu regnes in nobis,
regens ⁊ gubernans nos vsqꝫ in vitā eter
nā: nō dyabolus cuiꝰ cōditiōis nō sumus.
[Fiat voluntas tua sicut in celo ⁊ in terra]
vt quō tibi angli sine culpa seruiūt in celis
ita ⁊ nos fuiamꝰ in terra. [Panē nr̄m cotti
dianū da nobꝫ hodie]. Pan grece, oē dicit:
⁊ p panē, om̄is substātia itelligit, q̄ cottidie
nobis necessaria est: qō est cottidianꝰ panis
In greco pro cottidiano epiusion επιουσιον
hꝫ. qō trāsfert supsbstātialē: scꝫ qō ad sub-
stantiā nr̄am attinet. i. victū ⁊ vestitū. [Da
nobis hodie] q̄ tu es creator ⁊ dn̄s noster

vel panẽ spiritalem/vñ anime nr̃e satientur:
vel etiã corpus ⁊ sanguinẽ tuũ da nobꝫ dig
ne ꝑcipere hodie.i.semper.[Et dimitte no/
bis debita nostra/sicut ⁊ nos dimittimus
debitoribus nostris].Quecunqꝫ erga te ꝑ
carnis fragilitate/siue suadente dyabolo/cõ
misimus relaxa:vt ñ veniant super nos pe/
ne debite/que debentur ꝑuaricatoribus:qꝛ
⁊ nos scd̃m tuũ preceptũ dimittimus his/
qui in nos peccant.[Et ne nos inducas in
temptationem].Non nos permittas incide
re in aliquam temptationeꝫ/q̃ nociua sit ad
corpus/aut ad animã:qꝛ tu potens es nos
liberare:⁊ non aliter inducis/nisi qꝛ nõ libe
ras.[Sed libera nos a malo].hoc est ⁊ a/
malo ꝑ̃sentis seculi/⁊ a futuro ⁊ ꝑpetuo.Ec
ce septem petitiones/in q̇bꝫ cõprehensa sunt
oĩa que nobis necessaria sunt/⁊ ꝑ̃senti se/
culo ⁊ in futuro.Octaua quoqꝫ oratio in
fine supponit̃.[Amen].qd̃ significat verum
vt vera fiant omnia que superiꝰ precati su/
mus.Dñt aũt custodire oẽs q̇cũqꝫ hanc
orationẽ orauerint:vt custodiant se ab omi
ira:vt veraciter dicant dño creatori pr̃ nr̃:
qꝛ si nõ amant oẽs christianos/nõ sunt tũc
fratres:⁊ ille q̇ aliquẽ odit/hꝫ se eiectum de
paternitate dñi.Qui noluit hr̃e frẽm in di
lectione dñi ⁊ proximi:nõ habebit pr̃em in
tuitione.Similiter custodiant illud ꝟbum
qd̃ sequit̃.Dimitte nobis debita nr̃a/sicut
⁊ nos dimittimꝰ:vt nõ mentiant̃ dño:neqꝫ
se accusent:qꝛ ea conditione sibi petunt di/
mitti sicut ipsi dimiserunt suis debitoribus
neqꝫ possunt ipm verbũ reticere:qꝛ is q̇ do/
cuit orationẽ/non exaudiet eã nisi sic fuerit
sicut ipe ꝯposuit.Et ipe statim subiungit di
cens:si em̃ dimiseritis peccata eorũ:dimittꝫ
et/vobis pr̃ vr̃ celestis delicta vr̃a.In pote/
state hominũ hꝫ dimissum:vt si nolunt im/
putare his q̇ in se peccant:nec deus eis.Si
vero retinuerint retenta erunt:hoc de his
q̇ in nos peccant homines:nõ de his q̇ in
deũ delinquũt.[Cũ aũt ieiunatis nolite fie
ri sicut Hypocrite tristes].Per oĩa ostẽdit
nobis dñs/quõ nõ debeamꝰ facere iustiti/
as nr̃as corã hoĩbꝫ:ne mercedẽ ꝑdamꝰ apd̃
deũ:ne faciamꝰ sicut saducei:q̇ qñ ieiuna/
bant/non lauabant faciẽ:neqꝫ pectinabant
caput.[Exterminant em̃ facies suas].hoc ẽ
ab illo termino deturpant/q̃ alijs diebꝫ soli
ti erant ornati incedere:siue demoliunt̃/vt
tristitiã simulent.[Ut pareant hoĩbꝫ].id ẽ
appareant ieiunantes.[Tu aũt cũ ieiunas
vnge caput tuũ].Scd̃m morem ꝓuincie
loquit̃:in qua habitatores habebant cõpo/
sitũ vnguentũ de oleo ⁊ balsamo odorato:⁊
vngebant caput.Ne ꝓpter ieiuniũ tristitiã
simulemꝰ/ob fauorem vulgi:sꝫ hilariter deo
ꝟuiamus:qꝛ tũc manebit nos merces certa
si ꝓpter deũ oĩa faciamus.[Et faciẽ tuam
laua/ne videaris hominibus ieiunãs].Fa/
ciem lauare precipimur/⁊ caput pectinare:
ne ꝓpter vanã gl̃iaꝫ ieiunare videamur.Sꝫ
tñ si ꝑ alia necessitate illoti icesserimꝰ/ñ pec
camꝰ.[Nolite thesaurizare vobis thesauros
in terra].Thesauri nomẽ/ex greco latinoqꝫ
est ꝯpositũ.Thesis nãqꝫ grece/latine positõ
auri.De omi tñ pecunia hoc sentiẽdũ ẽ/qd̃
dñs hic ꝑcipit:vt de oĩbꝫ rebꝫ q̃s hr̃e pos
sumꝰ in eterna vita thesauꝝ nr̃m faciamus
ꝑ q̃ in eternã pr̃iam recipiamur.Per tria K
aũt q̃ hic nominant̃/solent amittere frequẽ/
tius diuites huius seculi thesauꝝ suũ.Per
eruginẽ qd̃ ꝑtinꝫ ad metalloꝝ gñ̃a:ꝑ tineas
vestimẽta:ꝑ fures oĩa q̃ hãt eripiũt.Spiri
talis quoqꝫ erugo/est vana gl̃ia:tinea inui/
dia:fures demones/ꝑ q̃ cristianus ꝑdꝫ the
sauꝝ aĩe sue/nisi vigilanti cura se custodie/
rit.Thesaurizate vobis thesauros in celo:
sicut fecit btũs Sixtus/⁊ innumeri christi
ani ꝑ manus pauꝑum.Qꝛ ipse dñs dixit
qd̃ vni ex minimis meis fecistis mihi fecistꝫ
Postquã em̃ pauꝑi/vel bono homini in no
mine dñi datũ fuerit:is q̇ dedit/non potest
perdere mercedem.[Ubi est thesaurus tuꝰ
ibi est ⁊ cor tuum].De oĩbꝫ voluptatibꝫ
hoc accipi põt:vbi aliq̇s vltra modũ inten/
tus est.Gulosi thesaurus/deus venter est:
luxuriosi epule sunt:amatoris libidinis/las
ciuie ⁊ ludicra:illi seruit quis/a quo vincit̃.
[Lucerna corporis tui est oculus tuus.Si
oculus tuus fuerit simplex totum corpus
tuum lucidum erit].Allegoria est in hoc lo/
co aliud volẽs intelligi:quam in superficie

ſonet. Dat exemplum dominus: ꝙ is qui
ſanos habet oculos/poteſt videre omīa que
cun̄qꝫ voluerit: ⁊ per viaꝫ recte incedere. Is
qui non habꝫ lumen/frequenter oberrat ab
uia: ⁊ offendit in itinere. ſic is q̇ non habet
rectam intentionem in ſua fide vel in amore
erga deum: frequenter titubat in ſuis actio
nibus: quia vir duplex animo / inconſtans
eſt in omnibus operibus ſuis. At vero cre-
dentibus in deum/omnia cooperanꝰ in bo
num. Inde ſequitur. Si oculus tuus fue-
rit ſimplex: totū corpus tuū lucidum erit.
[Oculus intentio operationis eſt. Si er-
go lumen quod in te eſt/tenebre ſint: ipſe te
nebre quante erunt], id eſt ſi corpus amiſſo
lumine oculorum tenebras patiꝰ (lumen in
terius qđ debet regere animā ⁊ corpus) q̄n
te erunt? videlicet quā magne: maiores quā
corporis.

¶ De non ſeruiendo duobꝫ dn̄is. Ca. xiij.



**Nemo poteſt du**obus dominis ſeruire]. Et
quomodo poteſt: cū ipſe alio
loco dicat. Nō veni miniſt-
rari ſed miniſtrare: et Pau-
lus dicat. per charitatē ſeruire inuicē in vin
culo pacis. Sed tn̄ ſciendum/quia (ſicut ſu
perius diximus) eſt ſeruitiuꝫ quod ſoli deo
debet impendi/⁊ nullo alio mortali: vt deū
credere certa fide: ⁊ illum adorare: Alienum
deum non habere: nomē dei in vanū nō aſ-
ſumere: diligere illum ex toto corde/⁊ totis
viſceribus: hoſtias illi offerre: omnia bona
ab ipſo ſperare. Alia autem ſeruitia ⁊ deo ⁊
homini poſſumus ſecundum precepta ipſiꝰ
impendere: videlicet omnia bona que nobꝫ
volumus impendi ab alijs/faciamus proxi-
L mis nr̄is. Eſt aūt diſcretio in greca lingua/
de ipſis duobus ſuitijs. Nā illud ſeruitiū
qđ ſoli deo impendiꝰ/latreſis λατρεσισ di
citur illud vero qđ ad hoīes/ duleuſis δου
λευσισ appellaꝰ. Et hoc eſt qđ Paulus dꝛ
ſuite inuicē. in greco hꝫ duleuſate δουλευ
σατε Aut eīn vnū odio habebit/hoc ē dia
bolū: ⁊ alterꝫ diligit/id eſt deum: vt dignuꝫ
⁊ iuſtū eſt. Aut vnū ſuſtinebit/id eſt dyabo
lum: quia nullus amat dyabolum: ſed ad
modicū tempus ſuſtinet illuꝫ propter ſuas M
voluptates ꝑficiendas. Et alterū contēpnet
id eſt deum. Non dixit odiet. Qꝛ nullꝰ pōt
odire deum. Contempnūt aūt multi: ⁊ ab-
utuntur dei pacientia. Unde ⁊ ad Samuel
dn̄s dixit. Qui honorificauerint me/ glori
ficabo eos: qui autem contempnūt me/erūt
ignobiles. Qui aūt ſint iſti duo domini q̇-
bus in ſimul ſeruire non poſſumus ſequiꝰ
dicens. [Non poteſtis deo ſeruire ⁊ mām- N
ne]. Mammone ſyra lingua/diuitie dicunꝰ
Aliud eſt habere diuitias: aliud ſeruire di-
uitijs. Qui ſeruit diuitijs/non poteſt deo
ſeruire: non dixit qui habet diuitias. Qui
enim hꝫ diuitias ⁊ diſtribuit eas vt domi-
nus dixit ad eos qui eū hic recipiunt ꝙ reci
pienꝰ in eterna tabernacula: ⁊ qui habēt in-
telligentiam ſuꝑ egenū ⁊ pauperē/erunt in
alia vita cum Iob/Abraham/David/ atqꝫ
alijs q̇ ⁊ in hoc ſeculo diuitias habuerūt: ⁊
vitā eternā ſibi mercati ſunt. Qui aūt ſui-
unt diuitijs: ⁊ nulli bona largiunꝰ ex ipſis
diuitijs/niſi a q̇bꝫ poſſunt recipere in hoc ſe
culo: ſepelienꝰ cum diuite ſepultura eterna:
vt illic indigeant oībꝫ bonis. Mamone q̇qꝫ
nomē demonis iudei eſſe dicunt. q̇ diuitijs
p̄eſt. Tradunt eīn ſuꝑ vnūqđqꝫ vitiū habe
re demones p̄poſitos: ⁊ alios ſub ſe poſitos
q̇ ſeducant homines ad illa vel illa vicia. vel
ſm̄ dictū. Spū fornicationis ſeducti ſunt.
Exceptꝫ illis/hr̄e vnūquēqꝫ hoīem duos an
gelos cuſtodes ſui/vnū bonū / alterꝫ malū.
[Ideo dico vobis], ſubaudiꝰ/ſi me habetis
electū dn̄m/⁊ aliū reiectū. [Ne ſolliciti ſitis
aīe vr̄e], id eſt vite vr̄e. q̇d mādụcetis/neqꝫ
corpori vr̄o q̇d induamini. Ego feci animaꝫ
miniſtrabo victū quo poſſit ſubſiſtere vſqꝫ
ad tēpus p̄finitū. Neqꝫ corpori vr̄o q̇d idu-
amini. Qꝛ ego creaui corpus in tali ſtatura
q̄lnunc eſt: ⁊ ego veſtiā/ſi tn̄ meis obedietꝫ
p̄ceptꝫ. qꝛ cuiꝰ opa facitis: eius filij ſiue ſui
vocabimini. [Nonne aīa plus eſt quā eſca].
Qui dedit animā immortalē/⁊ rōnabilē da
bit victū. ¶ Plus eſt/id eſt/plꝰ valꝫ ⁊ precio
ſior ē: qꝛ imortalis ⁊ rationabilis. Et qui de
dit corpꝰ decorꝫ/ſurſū erectū/ad oīa agenda

paratũ/ ꝛ intellectuale/ multo excellenti⁹ quã bestie habeant: vestiet illud. [Hec om̃ia dicit vt timorẽ tollat de animab⁹ nr̃is ꝛ sollicitudinem: quasi moriamur fame aut frigore/ si voluntatem ipsius fecerimus. Nam op⁹ debemus exercere/ vnde viuamus ꝛ vestiamur qm̃ sic dictum est primo homini. In sudore vultus tui vescere panem tuũ. Et Paulus precipit dicens. Magis aũt laboret vnusq́sq; manib⁹ suis quod bonũ est: vt habeat vnde tribuat necessitatẽ pacientib⁹. [Respicite volatilia celi/ quõ non serunt/ id est seminãt/ neq; metunt/ neq; congregant in horrea: et pater vester celestis pascit illa]. In hoc iub3 respicere volatilia: vt habeamus fiduciã q̄ ille qui volatilib⁹ dat escam/ daturus sit nobis: quia illi irrationabiles ꝛ mortales/ et ad nr̃m vsum creati. non aũt in hoc vt ociosi simus ꝛ non laboremus serendo ꝛ metẽdo: sed ne pro timore thesauros condamus tẽporaliũ rerũ: ꝛ non porrigamus manũ egẽtibus: timentes indigentiã habere/ si in nomine dñi largiti fuerimus. [Nõne vos magis pluris estis illis] hoc est plus valetis/ ꝛ ipsi hodie sunt: cras non erunt. Vos autẽ semp eritis. siue ad bonum siue ad malum.
D
Pluris ad pondus refertur/ hoc est plur3 p̄cij. plures aũt cõparatiuus est grad⁹ de mł'to positiuo/ ꝛ ad numerum referf. [Quis aũt nr̃m cogitans põt adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Sicut adijcere quis non potest aliquid ad staturam suam: et tamẽ deus omnipotens fecit vos crescere quales estis. vtiq; qui maius dedit sine vestro conamine: minus etiam dabit]. id est cibũ ꝛ potum. [Et de vestimento/ quid solliciti estis]? Sicut tulit timorem de cybo: similiter aufert de vestimẽto/ ex rebus consequẽtib⁹. [Considerate lilia agri quõ crescũt: nõ laborant neq; nent]. Nent dicitur filant/ ab eo verbo qđ est neo: dicit vt videamus qualiter vestita sunt lilia candore/ sine ipsorũ labore/ vel rose: quia nullum linteũ comparari potest candore lilij: neq; vllum dirodinũ roseo colori: neq; vlla purpura tincture viole. Proptfea si deus sic vestit viles herbas/ qs nos in focum soliti sumus mittere cũ arue- rint: quanto magis vos vestiet: quos ad similitudinem suam creauit. [Dico aũt vobis: quia nec Salomon in omni gloria sua coopertus est/ sicut vnum ex istis]. De Salomone dicit iudeis exemplũ: quia ipsi ditiorem regem non habuerunt. Fuerũt aũt mł'ti ditiores/ vt Nabuchodonosor/ Asuerus/ Octauianus/ ꝛ sequaces eoꝝ: sed tamẽ nõ nouerant eos iudei/ sicut Salomonẽ. Dicit ergo/ q̄ Salomon non fuit coopertus cũ tota gloria sua de tam candenti linteo: nec de speciosiori pallio: quaз p̄fate herbe. [Si autem fenum agri quod hodie est]. Fenum agri appellat ipsas herbas. Hodie est/ h̄ est non multum durant. [Et cras in clibanum mittif]. Cras hoc est in futuro cum siccate fuerint. In clibanum/ hoc est in furnum mittuntur. [Deus tali decore vestit: quãto magis vos qui aliquid fidei habetis/ quod ipsa non habent]. q: insensibilia sunt. Cras aũt in scriptura p̄ futuro tp̄e accipif. vt Jacob d̄r. exaudiat me cras iustitia mea. P
[Nolite ergo solliciti. ꝛc.]. Per om̃ia sollicitudinem vult auferre a nobis/ ꝛ opus exerceri. De spiritali ṽo cybo ꝛ indumẽto/ ꝙ debemus esse solliciti/ ꝛ esuriem pati: quia beati q̄ esuriunt iustitiã. [Hec em̃ oĩa gentes inquirunt]. Hoc est sollicitudinẽ de his reb⁹ hñt: q: nõ adorant deum verum. [Scit em̃ pr̄ vr̄/ quia his om̃ib⁹ indigetis]. Propterea curabit de nobis: si nos eius voluntatem fecerim⁹. qm̃ scit omnia necessaria nr̄a/ ante quã petam⁹ eũ: qđ ꝛ sequif. [Querite p̄mũ regnũ dei ꝛ iustitiam eius: ꝛ hec oĩa adijciẽtur vobis]. Hoc est facite voluntatẽ dei in his que vobis precepit: ꝛ hec/ subaudif necessaria adijcienf. i. adaugebunf vobis. Ad necessitatẽ. nõ ad sup̄fluitatẽ: q: nullus cristianus ad aliud d3 querere subsidiũ temporalis vite/ nisi ad necessitatẽ. [Nolite solliciti esse in crastinũ. hoc est in futuro]. A cras enim aduerbio deriuatur crastinus nomen. [Sufficit diei malicia sua]. Maliciam dicit laborẽ presentis diei: quasi diceret. sufficit nobis presentis temporis cogitatio: futurorum curam que incerta est relinquamus. [Nolite iudicare: vt nõ iudicemini]. De i

certis ⁊ dubijs causis prohibet iudicari/vt
ante simus cognitores: quam condempna/
tores: vt Job dicit. Causam quā nesciebaꝫ
diligentissime inuestigabam. Enimuero in
iudicijs nullus debꝫ neqꝫ clericum neqꝫ lay
cum iudicare/donec confessionem ipsius au
diat de peccato vnde agit̃. Deniqꝫ de ma/
nifestis peccatis Paulus iubet iudicare: vt
sunt stupra/homicidia/furta. Sic enim di/
cit. Congregatus vobiscum meo spiritu: iā
iudicaui eū qui sic operatus est/ tradere sa/
thane in interitum carnis. [In quo enim iu
dicio iudicaueritis. subauditur iniuste: iu/
dicabimini iuste: quia iniuste iudicastis. Et
qua mensura mensi fueritis remetietur vo/
bis]. Si solerter inquit omnia que valetꝫ
bona facere: ac proximis intimare studetꝫ
aderit diuina pietas: que vobis ⁊ in presen/
ti sensum altiora capiendi/ac fortiora geren
di effectuꝫ conferet: ⁊ in futuro supra quam
sperare possitis/eterne vobis dona retribu/
tionis conferet. [Quid autem vides festu/
cam in oculo fratris tui]? Ad hoc quod p̄/
miserat respicit istud/non ad iudicandum te
mere fratrem. Quare alterius consideras:
⁊ tua obliuisceris? Cum vides alium leuit̃
peccare/condempnas/⁊ iudicas grauia: et
tua grauiora estimas leuia. ¶ Per festucā
leue peccatum/subitam iram/aut verbū oci/
osum: per trabem odium inueteratum/aut
inuidiam/vel grauiora peccata. ¶ Festucam
per .e. dicere debemus/non per .i. sicut Be/
da precipit. Trabes proprie dicuntur ligna
Q nauium in transuerso: vbi nauigatores se/
dent. ⁊ inde etiam trabes dicuntur in domi
bus: que tectum sustinent. ⁊ est allegoria in
hoc loco. comparatio per speciem parabole/
de re inanimali ad anīale: de festuca ad pec
catum. [Hypocrita eijce primum trabem de
oculo tuo: ⁊ tunc videbis eijcere festucaꝫ de
oculo fratris tui]. Hoc est purga teipsuꝫ a
criminali peccato: ⁊ tunc poteris purgare
fratrem a leui peccato. Quia nemo sordidꝫ
manibus potest vas sordidum mundare/ni
R si ante lauerit manus. Hypocrita grecum ē
latine simulatio/vel simulator dicitur. [No
lite sanctum dare canibus: neqꝫ mittatis an
te porcos margaritas vestras]. Canes hic
heretici intelliguntur: vel apostate christia/
ni: qui post agnitam fidem reuertuntur ad
pristina peccata. Porci autem intelliguntur
pagani. Quia sicut porci iacent semper in
luto: similiter ⁊ isti semper iacent in prauis
voluptatibus. Neutris ergo cōmittendum
est euangelium: donec conuersos animo et
corpore eos perspiciamus. Nam de primis
dicit apostolus. Hereticum hominem post
primam ⁊ secundam correptionem deuita.
Quare autem non sit committendum eis
diuinum eloquium/subiungit dicens. [Ne
forte conculcent eas pedibus suis: ⁊ conuer
si disrumpant vos]. hoc est irrideant verbū
euangelij/⁊ interficiant vos: qui ad huc a/
lijs poteratis esse saluatio. Quia autē mar S
garite diuina eloquia vocentur/⁊ in hoc euā
gelio/⁊ in multis locis exempla per plura sūt
vt illud de negotiatore querenti bonas mar
garitas. ¶ Margaritum enim/est verbum
dei: ⁊ ex omni parte potest perforari. [Peti
te: subauditur bene: ⁊ dabitur vobis]. Pe/
tite animo: querite verbis: pulsate operibus
Petite verbo: querite operibus bonis: pul/
sate perseuerantia. Petite fidem: querite spē
pulsate charitatem. [Omnis enim qui
petit: subauditur bene: accipit. et qui que/
rit per bona opera inueniet: ⁊ pulsanti in ꝑ
seuerantia/aperietur. Quis est ex vobis
homo/quem si petierit filius suus panem:
nunquid lapidem dabit illi]. Juxta simpli/
cem intelligentiam nullus filio suo bona pe
tenti mala dat: quanto magis deus qui es/
sentialiter bonus est: etiam si mala petamꝰ
ignoranter: bona dabit spiritualiter? Si pe
tamus fidem: non retribuet infidelitatem:
et si spem/non dabit desperationem. quia
sicut piscis latet in aqua: similiter spes no/
stra latet in presenti seculo: sed apparebit in
futuro/quādo satiabimur in bonis dei [Si
ergo vos cum sitis mali]. Notandum quod
apostolos malos dicit. quia ad comparati/
onem dei/nemo bonus: per se autem omnis
creatura bona. [Omnia ergo quecunqꝫ
vultis vt faciant vobis homines: et vos fa
cite eis]. De hoc verbo potest intelligi

quod propheta ait. Quia verbum breuia-tum faciet dominus super terram. Hec fu-it lex naturalis quam Adam accepit. [Hec est enim lex et prophete] quia quecunqz in la-tissimo legis libro et prophetarū scriptꝫ mā-dauit. si dilectionem erga proximum habue-ris: totum custodies. Omnia enim bona vis tibi fieri: et tu facies alteri. malum vlli non facies: quoniam non vis tibi fieri. [Intra-re per angustam portam]. Allegoria est hic quia per portam via mandatorum christi in-telligitur. Lata via est et spatiosa que ducit ad perditionem: hoc est voluptas seculi q̄ se sponte offert: qz corpus hoc delectat/non est necesse querere nec discere. et ꝓpterea mul-ti sunt/qui intrāt per eam. [Quā angusta porta/et arta via que ducit ad vitam]. id est valde angusta/per ieiunia/per pacientiā/per dilectionem inimicoꝝ/seculum transire/ et ad vitam eternam peruenire. Arta via est. Unde et ps. dicit. ego custodiui vias duras Et pauci sunt/qui inueniunt eam]. Pau-cos dicit inuenire: nec tamen omnes qui in-ueniunt/p eam gradiuntur. qm̄ multi sunt qui sciunt quod vnum deum cristiani colāt et tamē ipsi non colunt. Et multi sunt qui se verbis fatentur deum nosse/et cristianos se esse profitenꝭ: et factis negant. et ideo artam viam nō ambulant. qz similiꝭ in alio loco do-minus dicit. Multi vocati: pauci electi. Vo-cati christiani facti. Pauci electi: quia opere negant deum.

¶ De cauendo a falsis cristianis. C. xviij.



[Attendite a fal-sis ꝓphetis]. Attendite caue-te/obseruate. In tribꝫ locis i hoc libro istud verbū est: et semꝑ eundē sensum hꝫ. Mul-ti prophete falsi apparauerunt in illa gente/ etiam post aduentū domini/sicut fuit. The-odas/et Judas galileus/sicut in actibꝫ apo-stolorum legimus. Et de his precepit apo-stolis/ne sequerentur eos et perirent/sicut il-li qui eos secuti sunt. Post vero de omnibꝫ falsis christianis potest accipi: qui aliud ore aliud opere agunt. Nam fuerunt pagani/q̄ dixerunt se christianos esse/ vt possent eorū habitum explorare/ et tradere ad mortem vt Torquenatus. Sed et de hereticis potest accipi. [Qui veniunt ad vos in vestimētis ouium]. Oues/molle pecus/corpus inerme animo placidum. Sic iussit cristus esse su-os/mites/non resistentes malo/cum omnibꝫ hominibꝫ pacem hr̄e/de vestimentis suis et cybis alios alere. Omnia ista cristianitatis sunt opera: et vestimenta ouiū. Qui ista nō facit/lupus est. Lupus grece lichos λυκος dicitur. et hꝫ a moribꝫ ethymologiā: eo qd̄ rapacitati sit semper deditus et cruori. Si-miles sunt: qui sꝑ alios christianos cupiūt depredare/aut per violentiam/aut etiam q̄si per legem mundanam. Si sunt de eius be-neficio: aut etiam serui: vel si habent mini-steriū suꝑ illos/querunt occasiones vt quasi per legē possint eos expoliare/nō cogitant. ꝙ de vna progenie sunt/et de vno patre: sed peius quā suos canes eos tractant: non cō-siderant qd̄ vno modo deꝰ illos cōdidit: et vno sanguine redemit/Qd̄ ipe dedit impe-ratori intranti in mūdū: dedit et mendico si-militer exeunti. Nihil in hunc mundū intu-limꝰ: sed nec auferre quid possumꝰ/nisi opa nr̄a. Non erit in alia vita discretio domini et serui/nisi ꝑ merita. Multi cristiani dicun-tur: sꝫ actiōe lupi sunt multi nō solū layci/sꝫ et clerici lupi moribꝫ sunt: qui in ouili domi-ni inꝭ oues videnꝭ: sꝫ lupi sunt etiā et rapa-ces. ¶ Quicunqz cum rapace consortium habet similis est illi. Quia Paulus dicit. Si quis frater nominatur/et est auarꝰ aut rapax. etc. cum huiusmodi nec cybum sume-re. Qui pauperum annonas/pecunias pra-ue deuorant/lupi rapaces sunt. Sequitur. [A fructibus eorum cognoscetis eos]. Di-cunt in beneficio mei sunt: secundum le-gem accipio quod accipio. Deus dixit. Re-cogita si ita velles tibi fieri: tunc facis be-ne. Sin aliter: veniet tempus quando ip-se erit in gloria: tu in inferno. Fructus ho-minum/sunt opera aut bona/aut mala. Si bona sunt/ouis: si mala lupus. [Nunquid non colligunt de spinis vuas: aut de tribu-lis ficus]? Per spinas/ illi q̄ superius lupi

nocati sunt: ꝑ tribulos ꝗꝙ que similiter spi-
nosa est arbor/que est rubus/ipsi designant
Per vuas ⁊ ficus/digna deo opera. [Sic
omnis arbor bona/fruct⁹ bonos facit]. Si-
cut enim vnaqueqꝫ arbor ex fructu cognos-
citur/⁊ vel laudatur ex ipso: sic omnis hō ex
opere suo/quod est fructus eius/aut remu-
nerabitur: aut condemnabit᷑. Et est allego-
ria parabole comparatio de inferiori ad su-
periorem hortantis. [Vuas debuit facere
Israhel/⁊ fecit labruscas: ⁊ debuit proferre
ficus dulcedinis/⁊ fecit fic⁹ amaritudinis].
V Vitis dicta quod vim habeat radicādi. Fi-
cus a fecunditate dicitur: eo qꝺ ter in anno
fructum ferat. [Non potest arbor bona fru-
ctus malos facere: neqꝫ arbor mala/fructus
bonos facere]. Si arbor bona non pōt fru-
ctus malos facere: quō Moyses arbor bo-
na/ad aquā ꝯtradictionis peccauit: ⁊ Da-
uid adulterium ⁊ homicidium ꝯmisit: ⁊ Pe-
trus dominum negauit: vel quomō Iethro
⁊ achior arbores male/consilium vtile dede-
runt Sed sciendum/ꝙ tamdiu arbor bo-
na appellatur homo/quamdiu opa bona fa-
cit. Si vero mala ceperit facere: mala arbor
appellatur. Sic manasses mala arbor extitit
dum per multa scelera oblitus dn̄m fuit.
Sed dū egit penitentiā de malo in bonum
in bonā arborē conuersus est. Deus de p̄-
sentibꝫ vnumquemqꝫ iudicabit: ⁊ si in bo-
no ope inuentus fuerit in die iudicij/de bo-
no iudicabitur. Si aūt in criminali peccato
inuentus fuerit: in malo iudicatus erit. Si-
cut in Hiezechiel plenius habet᷑. Et Salo-
mō ꝺt. Lignū in quā partē ceciderit/ibi ma-
nebit. hoc est/peccator si ī malo occubuerit
de malo ꝯdemnabit᷑: ⁊ cum ipso puniet᷑. Si
aūt auerterit se a malo: ⁊ in bono fuerit inuē-
tus/ante diē infirmitatis: cum illo bono li-
berabitur. De his namqꝫ qui in infirmita-
te conuertunt᷑: dicit beatus Hieronymus
in versu psalmi. qm̄ non est in morte/q̄ me-
mor sit tui: ⁊ in morte ⁊ in inferno: vtrunqꝫ
agendam penitentiam denegauit. [Omnis
arbor que non facit fructum bonum/excide-
tur] Omnis homo christianus/siue paga-
nus/si non fructum facit etiam bonum: exci-
detur: eradicabitur anima ei⁹ a corpore: nō
se liberabit de ignorantia: quia non licet ig-
norare. [In ignem mittet᷑]. q̄ in sempiternū
non extinguetur. Igitur ex fructibꝫ eorum
cognoscetis eos. Or cognoscetis eos: ideo
dico: attendite ab illis. [Non omnis qui di-
cit mihi domine/dn̄e/intrabit in regnū celo-
rum]. Non se confidat aliquis ꝙ christia-
nus est: si non facit opera cristianitatis/nō
intrabit in vitam eternam. Quia qui dicit
se nosse deum ⁊ mandata eius nō custodit:
mendax est. Etenim ⁊ illud qꝺ Paulus ꝺt
nemo potest dicere dn̄s Jesus: nisi in spiri-
tusancto. Dictum hic profecto accipimus:
⁊ in credulitate cantam⁹/⁊ qui bona egerūt
ibunt in vitam eternam: qui vero mala/in ig-
nem eternum. Et eternus erit ille ignis vni-
cuiqꝫ/sicut deus dixit. Ite in ignē eternū: qꝛ
qui semel infernum introierit: vlterius non
exibit. Licet recipiat corpus: absqꝫ iudicio
⁊ mora reuertet᷑ vbi erat deputatus. [Mul-
ti dicent mihi in illa die/dn̄e/dn̄e/nonne in
nomine tuo ꝓphetauim⁹: ⁊ in tuo nomīe de-
monia eiecim⁹]. Prophetare ⁊ virtutes fa- X
cere/⁊ mali possunt: sicut Balaā q̄ multa bo-
na dixit: ⁊ cū Job: qꝛ ipse fuit Eliu: ⁊ quā-
do ad Balach vocatus fuit: sed tamē in aua-
ritia seduct⁹ occisus est. Saul ⁊ Cayphas
ꝓphetauerunt: Pharao ⁊ Nabuchodono-
sor ventura viderunt. Virtutes quoqꝫ face-
re ⁊ multi possunt: vt magi in egypto fecer᷑t
⁊ Symon: ⁊ multi alij per nicromantiam:
id est mortuorum inuocationem: vt ⁊ illa
phytonissa mulier: in libro regū. Et demo-
nes eijcere mali solēt: vt illi exorciste iudeo-
rum: ⁊ ille de quo apostoli domino dixerūt.
Vidimus quendam in nomine tuo demo-
nia eijcientē: qui non sequitur nos. Et Ju-
das quando dominum secutus est/⁊ ista fe-
cit. Quod ideo conceditur malis: vel pro- Y
pter auctoritatem nominis ex cuius nomi-
ne adiuratur: vel propter salutem viden-
tium ⁊ audientium. Non est hoc signum di-
scipulorum cristi: nec dixit ipe discipl'is su-
is. Discite a me virtutes facere: ſꝫ/quia mi-
tis sum ⁊ humilis corde. Et alio loco. In h̄
cognoscent omnes quia mei estis discipuli:

si dilectionem habueritis ad inuicem. Ista
sunt insignia discipuloꝝ cristi. Nullus ma/
lus põt ista tria signa hr̃e ⁊ malus esse/man
suetudinẽ/⁊ humilitatẽ/⁊ charitatẽ. Seq̃t
[Et tunc confitebor illis/ꝙ nunquaȝ noui
vos]. Confitebor/veritatẽ illis manifestabo
quã ipi in se noluerunt ꝑficere. Qꝛ nunquã
noui vos/subauditur meos esse discipulos
qꝛ illa tria non habuistis/ q̃ p̃cepi hr̃e disci
pulis meis ad discretionẽ alioꝝ discipuloꝝ
[Sed dixistis vos esse discip̃los meos: fal
so dixistis: nunquã ꝑspexi opera. Discedite
a me q̇ operamini iniq̃tatẽ: recedite a me q̇
operabimini qñ de corpore p̃ceptũ est vobis
exire]. Non dixit/qui operati estis/ne cõuer
sis pñiam auferret: sed q̇ opamini/hoc est/i
voluntate adhuc opamini: qꝛ adhuc licuissȝ
viuere: libuissȝ ⁊ peccare. Discedite a me.
Non est necesse dyabolo tradere: qꝛ ip̃e scit
q̇d debeat facere de his/quos nõ viderit eos
fore. In ea vita omnis hõ/ aut dei erit / aut
dyaboli. Tante crudelitatis est dyabolus
vt nõ sit necesse imperare torquere: nouit su
os esse qui dei nõ sunt. [Ois ergo q̇ audit
verba mea/⁊ facit ea]. Considerãdũ ꝙ dicit
q̇ audit verba mea ⁊ facit ea. hoc est qui ꝓ/
A pter me ⁊ verba mea facit bonũ. Nam mul/
ti philosophi fuerunt/qui omnia sua dereli
querũt: ⁊ a vicijs abstinuerunt/in tantũ/vt
remotis locis opere manuũ stricte vixerint
⁊ tñ nihil eis ꝓfuit. Titus optimus elemo
sinarius fuit/⁊ operator virtutũ/intantũ/vt
vna die dolens dixerit. ꝑdidimus hodie di
em: qꝛ nõ magni ꝓfectus alicui prestitimus
Diocletianus cũ haberet totũ mundũ ĩ pa
ce: nullo cogente imperiũ dereliquit: ⁊ nec fi
lio aut filie: siue alicui affini dedit: etiã maxi
mianũ ꝯsortem imperij/quem ipse secũ asci
uerat: eo q̇ð añ amici adinuicẽ fuerit/ dimit
tere fecit. Et cum rogaret̃ a cognatis ⁊ ami
cis idẽ diocletianus non hoc facere cũ oĩa
in pace essent/respondit. Cũ oĩa nostra acta
sine rep̃hensione sunt: debemus alteri locũ
cedere. Attñ si videretis hortos nostros /et
pomeria nostris manibꝫ ꝯserta: nũquã sua/
deretis ista retinere. Sic fecit imperator pa
ganus. Quid putatis si ista pro dei amore
fecissent/quantis meritis digni apud deum
forent. [Assimilabitur viro sapiẽti: q̇ edifi/
cauit domũ suã supra petram]. Sicut is q̇
terrenũ fundamentum collocat/in firmo lo/
co debet collocare: sic is q̇ aliq̇d boni vult
operari/opera cristi debet operari: ⁊ suꝑ ip/
sum q̇ lapis angularis dictus est ꝯstruere:
ꝓpter eius amorem facere: ⁊ his impendere/
quibus ip̃e precepit. Quod vni ex minimis
meis fecistis. Si sic fecerit: erit quod sequi
tur. [Descendit pluuia: venerunt flumina
flauerunt venti]. Descendit pluuia diabo/
lus cum suis temptationibꝫ/vt venit ad bea
tum Job: flumina amici eiꝰ: flauerunt vẽ
ti aduersitates quas dyabolus ei intulit/de
damnis suoꝝ. Sed qꝛ in petra fundamẽta
habebat/dictum est de illo. In omnibꝫ his
non peccauit Job labijs suis. Similit̃ de
paulo/pluuia/datus est mihi stimulus car/
nis mee: flumina/ostiũ mihi aptũ est: sed ad
uersarij multi/vẽti: quĩquies quadragenas
vna minus accepi: ter virgis cesus sum: se/
mel lapidatus sum. ⁊c. Fundata enim erat
supra petram. Quia enim domus Pauli
supra petram/id est cristũ/fundata erat: dice
bat post talia ⁊ tanta tormenta. Quis nos
separabit a charitate cristi. et in fine. In his
oĩbꝫ superamus/propter euȝ qui dilexit nos
Omnis enim q̇ spem suã ponunt in deum
nõ cõfundent̃. [Et omnis q̇ audit ꝟba mea
hec/⁊ non facit ea/similis erit viro stulto].
Per omnẽ textũ euangelij figure ⁊ tropi se/
cularium litterarum inueniuntur/sed propt̃
fastidium deuitandum / ⁊ prolixitatem li/
bri frequenter omittimus. Nam ⁊ hic meta
phora est translatio de re in animali ad ani
male: de domo q̃ animã non habet/ad ho/
minẽ q̇ animã habȝ. Et est species metapho
re/q̃ appellat̃ parabola/quotiẽs exemplo ali B
cuius hortamur aliquem/aut deterremus.
Hortantis quod supra dictũ est: deterrẽtis
quod nunc dicitur/de domo edificata supra
harenã: id est de illo q̇ spẽ suã ĩ mũdana vo
luptate ponit/⁊ venient illi in similitudinem
istius/siue illius qui dicebat. Anima /mul/
ta bona habes reposita in annos plurimos
requiesce/comede/⁊ bibe / ⁊ epulare/ et ipsa

nocte audiuit. Stulte/hac nocte animã tuã
auferent a te: que autẽ parasti cuius erunt.
[Et factum est cum consummasset iesus ꝟ-
ba hec]. Consummatio hec ad perfectionez
pertinet: quod verbum om̄ium est. Alio em̄
C modo dicimus/consummatus est cybus: qꝛ
finitus est. Alio consummatus est liber: q̇a
ꝑfectus est in scriptura. Et hic ergo consum
matio de perfectione: quia que deus cepit/
ad perfectionem consummauit: non ad defe
ctionem. [Admirabanꝫ turbe suꝑ doctrina
eius]. Mirabanꝫ/quasi de fonte sapientie.
Si de Moyse dictum est ꝙ fuit potens in
opere ⁊ sermone: quid dicendum est de illo
qui eum docuit sapientia dei patris? Erat
enim docens sicut potestatem habens: ⁊ nõ
sicut scribe ⁊ pharisei. Illi em̄ docebant si-
cut qui didicerant a mortalibus: ⁊ ea que le
gebant in lege ⁊ prophetis: ⁊ non illa ꝑ oĩa
intelligebant. Dñs vero sicut is qui legez
dederat: ⁊ in prophetis locutus fuerat.

¶ De leproso mundato. Ca. xv.



Cum autem des
cendisset de monte secute st
eum turbe multe]. Audistꝫ qꝛ
ascendit in montẽ: ⁊ primitꝰ
instruxit in suꝑioribus disci-
pulos de secretioribus/⁊ de octo beatitudi-
nibus: ⁊ post ꝑp̄los paulo in inferiori loco
ipsius mõtis. Et his om̄ibus ꝑfectis descẽ-
dit de monte: ⁊ turbe que propter eũ montẽ
ascenderant/simul cũ ip̄o reuertunꝫ. [Et ec
ce leprosus veniens adorabat eum dicens].
Prohibitũ erat leprosos in domibus acce-
dere ad hoĩes: ꝓpterea nec in monte ꝓpter po
pulũ nec in domo: sed in via occurrit domi-
D no. Lepra est asperitas cutis squamosa/la-
pidi similis. Dicitꝫ grece lepsus / a pruritu
nimio ip̄ius scabiei. q̄ nũc in nigredinẽ ver
titꝫ/nuc in alborẽ/nũc in luborẽ. Iste igitꝫ/li-
cet hac in infirmitate detentus fuerit / fuit
sapiens in accedendo/humilis in loquendo
perseuerans in petendo. [In faciẽ ꝓcidit].
quod est humilitatis ⁊ pudoris. Suam in
firmitatem non erubuit/culturam exhibuit

[Domine si vis/potes me mundare]. Ado
rat/⁊ deum inuocat. Domine si vis: Nescio
si sum dignus mundari: quia credo propter
mea peccata mihi euenisse. Tu scis omnia
in voluntate tua pono: voluisti vt hec ĩmun
dissima lepra super me veniret: vt correptus
penituissez: siue propter tua magnalia/vt me
mirabiliter mundans magnificeris ab om̄i
bus. Non sum ausus dicere: si quod potes
adiuua me. qm̄ scio omnia te posse: solũmõ
voluntatem tuam requiro. si vis /potes me
mundare. [Et extendens manum/tetigit eũ
dicens]. Extendit manum ad eum/quem sa
cerdotes non dignabantur attingere: seu ex
tendit manum/vt ostenderet supra legez esse
qui preceperat leprosum: quia non fuit ausa
expectare manum ipsius: sed statim vt vidit
manum venire. effugit ipsa lepra. [Volo].
Ad ipsum verbum quod precatus fuerat le
prosus dicens/si vis/respondens dominus
dixit. Volo. Ad hoc quod dixerat potes: re
spondit. Mundare. Nõ est iungendum vt
dicamus volo mundare: sed primum dicen-
dum volo: ⁊ postea imperando subiungen-
dum est mundare. Non est hic mundare in
finitiuus modus: sed imperatiuus. Qꝛ ꝑ
spexit dñs in illo ⁊ fidem ⁊ hum[ili]tatem: ⁊
ideo ad ꝟba sic ꝯsequenꝫ respondit. [Et cõ-
festim mundata est lepra eius]. Nescio qđ
plus timuit lepra/verbum aut tactũ eiꝰ. Si
tacuisset: lepra nõ fuerat ausa expectare ma-
nũ dñi: quia non fuerat ibi creata. Si non
extendisset manum ⁊ dixisset volo: non esset
ausa remanere. Quia ille erat intus in illo
corpore/q̇ dixit ⁊ facta sunt. [Et ait illi Ie-
sus. Vide/nemini dixerꝫ]. Idcirco hec ꝓci-
pit/vt ostẽdat suis qñ aliquid boni faciunt/
nõ diuulganda/vt laudẽ requiramus vel pe
cunias. Nec quidẽ necesse erat ꝟbis narra-
re cum omnes sanum viderent/quẽ leprosũ
ante viderant. [Sed vade/ostende te sacer
doti]. Ob tres causas dñs ꝓcepit munda
tũ se presentari sacerdotibus. Primo/vt sa-
cerdotibꝫ reuerẽtiã deferre videreꝫ. Scđo
ne adnihilator legis videreꝫ: q̇ de h̄ crimi-
nabatur. Tertio/vt si non crederent mũda
tũ viderẽt: quem ipsi non potuerunt scđm

legem mundare/ deterius damnarentur.
(Et offer munus quod precepit Moyses)
Precepit Moyses/ vt qui mundatus fuissꝫ
a lepra offerret holocaustũ dño/ duos tur-
tures/ aut duos pullos columbarum: sicut
in leuitico continetur. Enimuero non habe
bat adhuc corpus ⁊ sanguinem suũ mysti-
ce consecratũ: quod fecit vna die ante passio
nẽ: propterea nolebat destruere/ significans
sacrificium donec veniret nouũ. [In testimo
niũ illis], qđ pro emundato a me/ ipsi holo-
caustum obtulerint: ⁊ credere noluerint.
Typice homo iste qui plenus lepra fuisse di
citur genus designat humanum: qđ plenus
omĩbꝫ peccatis erat ante incarnationẽ dñi.
Veniens vero dominus non solũ in castra
ecclesie nos restituit: sed etiam genus sacer-
dotale/ gentemq; sanctam ⁊ pplm adquisitiõ
nis effecit: ⁊ qui eramus longe ꝑ peccatis
facti sumus prope. Jussum est nobis ab ip
so/ turtures ⁊ columbas nos factos in con-
uersatiõe nr̃a offerri nosmetipos deo: vt imi
tantes castitatẽ turturũ/ ⁊ simplicitatẽ colũ-
barum sine felle amaritudinis discam⁹ trãs
ire laqueos hui⁹ seculi: vt fiam⁹ nõ solũ ho
stia viuens/ sancta deo placens: sed ⁊ tẽplũ
dei in quo dignetur habitare/ ⁊ inambula
re: quousq; perducat/ vbi sine fine cum ipso
letemur.

¶ De sanato puero Centurionis. Ca. xvi.



Um autez intro
isset capharnaũ]. Capharnaũ
villa magna erat in galilea ĩ q
E romãi pncipes soliti erãt sede-
re. Cũ illuc dñs appropinqsset
accessit ad eũ Cẽturio nõ corpe: sꝫ fide ⁊ af-
fectu. Narrat eñ Lucas ꝙ iudeos ad ipm
miserit/ indignũ iudicãs se aspectibꝫ ei⁹ psen
F tari. Cẽturio dict⁹/ eo qđ cẽtũ militibꝫ preest
sicut qnquagenari⁹/ q qnquagita: ⁊ decani
q decẽ militibꝫ psunt. Rogans eũ ꝑ ipos iu
deos quos miserat: q etiã hoc ei dixerunt.
Dign⁹ est vt hoc ei prestes/ qꝛ diligit gentẽ
G nr̃am: ⁊ synagogã nobis edificauit. [Dñe
puer me⁹ iacet in domo paralytic⁹]. Paraly
ticus grece/ latine dissolut⁹ omĩbꝫ mẽbris
dicitur. Dixi superi⁹/ qꝛ pueri quatuor mo-
dis dicunt. Eo ergo modo/ quo pueri Da-
uid dicti sunt/ ꝑ obediẽtia ⁊ hic puer suũ dĩ
nolens dicere qđ esset seruus suus pro dilec
tione ipsius pueri: ad dolorẽ aũt exprimen-
dum dicit: qꝛ ⁊ paralyticus est ⁊ iacet. Mul
ti eñ paralytici ambulant. Et addidit. [Et
male torquetur. Et ait illi ihesus]. Videli-
cet missis eius. Ego veniam ⁊ curabo eum.
Et sicut alius euãgelista refert/ statim cepit
ire: non pro vllo dono: sed ꝑ fide ⁊ humilita
te ⁊ prudentia Centurionis. Fide qꝛ credi-
dit paralyticũ a saluatore posse sanari: humi
litate/ quia seipsum dignum non estimauit
ad eum venire: prudentia/ qꝛ vbiq; deũ pos
se operari que vellet ṽbo. Et respõdens Cẽ
turio ait. [Dñe/ nõ sum dign⁹ vt intres sub
tectũ meũ]. Refert Lucas quia miserit in
via missos dicens/ ne se fatigaret: qꝛ non eẽt
dignus vt sub tectũ ei⁹ intraret. [Sed tm̃
dic verbo/ ⁊ sanabit puer meus]. Credebat
quamuis gentilis/ ꝙ ipse esset/ qui dixit/ ⁊ fa
cta sunt: mãdauit/ ⁊ creata sunt. [Nã ⁊ ego
hõ sum sub potestate/ hñs sub me milites]
Dat exemplũ qsi dicat. Si ego q pur⁹ hõ
sum ɔstitut⁹ sub alterius potestate/ vicꝫ ty-
berij ĩpatoris: dico militibꝫ meis iunioribꝫ
vt faciãt illa vel illa/ ⁊ fit: quãto mag⁹ tu q
habes anglos in potestate: si pceperis rapha
eli vel ei⁹ ordini stati fiet. [Dico huic] sub-
audit militi. Miles dictus a mille: qꝛ mille
pmũ a romulo in numero ordinati sunt: seu
qꝛ de mille vn⁹ eligebat/ qñ eligebant. [Et
seruo meo fac hoc]. i. opus. [Et facit]. Seru⁹
dictus: qꝛ pmũ fuat⁹ ẽ in bello. Ois creatu
ra tibi obedit vt dño: idcirco potes facere q
cũq; volueris. [Audiẽs aũt iesus/ miratus ẽ]
Mirãdã ⁊ imitandã fidẽ videntibꝫ ⁊ audiẽ
tibꝫ demõstrauit. Nam ipe ante eius fidem
agnouerat/ qui creauerat. Et sequentibꝫ se di
xit. [Non inueni tantam fidem in Jsrahel]
De Jsrahel carnali dicit: qui legem ⁊ pro
phetas habebant/ ⁊ tamen eius diuinitatẽ
non sic intelligebant. Nam inuenerat in apo
stolis ⁊ in Nathanele pfectã fidẽ: sꝫ de iude
is carnalibꝫ dixit. Qꝛ israhel gñali noĩe to-
ta gens sic vocabatur: quasi dixisset: totus

Israhel habens legem ꝛ prophetas debue/rat ita me cognoscere/vt iste: sed non facit. Et a toto pars intelligit͛ per sinecbdochē: sicut in alio loco: mortui sunt: cum solus herodes mortuus fuerit. [Dico autem vobis quod multi ab oriente ꝛ occidente venient] Per istas duas partes alie etiam intelligun tur/scilicet totus mundus: ꝛ accedunt fide ad deum/ꝛ recipientur in illum Paradisuz vbi Abraham est/ꝛ Isaac/ꝛ Jacob: ꝛ beata vita fruent͛. Filij autem regni huius eiicientur in tenebras exteriores/id est iudei q̄ ibi nati fuerant ꝛ legem acceperunt/ꝛ de patriarcharum progenie sunt/mittentur in tenebras exteriores/hoc est in infernū/vbi ꝑpetue tenebre sunt. Interiores eñ tenebre/cecitas mentis: quā melius videre debem⁹ Sed qui deum non cognoscit/ habet istas tenebras in presenti: mittetur pro istis in exteriores vbi cruciabitur simul cum corpore ꝛ anima. [Ibi erit fletus ꝛ stridor dentium In fletu oculorum ꝛ dentium stridore/carnis ꝛ ossium resurrectio designatur: ꝛ vera hec cruciabuntur pena: non imaginaria/ꝛ q̄si per somnium. Iste centurio primitiuū populum gentium designat crediturū in deuz ꝛ filios Abrahe per fidem futuros: ꝛ locum Israhelitarum adepturū in regno dei. Seruus vero pro quo deprecatur/illius populi partem designat/qui tarde conuertunt͛ ad deum ꝛ quasi serui esse dicuntur/qui diutius in seruitio demorantur. quia similes fiūt qui faciunt/ꝛ qui confidunt in eis: ꝛ q̄ peccatum facit/seruus est peccati. [Et dixit Jesus Centurioni. Uade/ꝛ sicut credidisti fiat tibi]. Frequenter hoc deus omnipotens ad multos dixit. Unde ostenditur secundū vniuscuiusq̄ fidem/a deo esse acceptur ū et impetraturum que petierit/si perfecte crediderit: ꝛ in nomine saluatoris petierit/ ꝛ impetendo non hesitauerit. [Et sanatus est puer in illa hora]. Ex hoc colligere possumus ꝙ aliorum preces alios adiuuant/ꝛ fides ꝑfecta. Imitemur omnes christiani istuz Cēturionem in prudentia/in fide/ꝛ humilitate Studeamus scđm deum prudentes fore: quia deus inde dixit: estote prudentes vt serpentes. Pro iustitia vsq̄ ad mortem pugnemus: parati etiam omni poscēti nos ad reddendam rationem de ea que in nobis ē spe Fidem quoq̄ certam ꝛ rectam habeam⁹ in deum: ꝛ omnibus quibuscunq̄ promisim⁹ nisi tantū in quantū deuiant a dei voluntate. [Humilitatem ꝛ in aīo ꝛ in corpore habeamus: quia deus omnibus cristianis a se precepit disci humilitatez/ꝛ mansuetudinē.

¶ De socru Petri. Ca. xvij.



Et cum venisset Jhesus in domū Petri: vidit socrum Petri iacentem ꝛ febricitantem]. Socrus dicitur Petri mulier/cuius filiam habebat beatus Petrus. Alius euāgelista dicit/ꝙ rogauerūt illum pro ea. [Et stans super illam imperauit febri: ꝛ dimisit eam]. Aliquando expectat dominus p̄ces rogantium. Aliquando vltro curat egrotos volens vt maiores gratias deo referant ꝓ quorum precibus facit: ꝛ adhuc hodie ea q̄ nobis habet disposita re/vult se pro his rogari a nobis. [Et tetigit manum eius/ ꝛ dimisit eaz febris]. Quia duo discipuli sui dilecti pro ea rogabant: ꝛ verbo febrem fugauit: ꝛ manum surgenti porrexit. [Et surrexit ꝛ ministrabat eis]. Naturale est omnib⁹ febricitantibus cum omissi fuerint a febre/maiorem molestiā infirmitatis ꝛ lassitudinē sentire: ꝛ quasi semiuiui iacere. Sed vt ostenderetur/quia aliter ille sanabat: alij medici terreni/omnes quoscūq̄ sanabat in momento temporis sanabat: ita vt nec vestigiū preterite infirmitatis remaneret. Uñ ꝛ ista cum surrexit/ statiz cepit ministrare domio. significat hominem oppressum ab aliquo peccato luxuria/seu auaritia: pro quo si orauerint boni amici sanabitur ab ipsa febre/ in tantum vt domino ministret/qui ante dyabolo ministrabat faciendo voluntatez ei⁹. [Uespere autem facto obtulerunt ei multos demonia habentes]. Quia sabbatum ipsa die fuerat/non fuerunt ausi ante vesperam pro

pter sabbatum adducere infirmos/maxime
demoniacos:quos non poterant aliter ad-
ducere/nisi ligatos/⁊ cum vi. Typice figu-
ratur.quod quando occubiturus erat/q̃ ve
rus sol erat in cruce/sanaturus esset omnez
mundũ. Lucas de his dicit/quod confiten
tur illum cristum/vel temptando sicut ante
magister eorum fecerat dicens. Si filiꝰ dei
es. Uel signorum magnitudine cognosce-
bant illũ. Sequitur. [Ut adimpleretur qđ
dictum est per Esaiam ꝓphetã. Ipse infirmi
tates nostras accepit/⁊ egrotationes porta
uit.] De vtrisq̧ infirmitatibꝫ accipi valet
⁊ de his de quibus nunc dixit liberasse illũ
illos: ⁊ de infirmitatibꝫ animarũ / de quibꝫ
omni die multa milia liberat.

¶ De repulso Scriba/et pauperie dñi.
Capitulum .xviij.



Idẽs autẽ tur
bas multas circum se/ iussit
ire trans fretũ]. Superius
dixi dominum ob turbaruz
affluentiam tria sibi refugia
eligisse Pinnaculum templi/ ⁊ lacum istum
⁊ montez thabor. [Cum vidit multitudinẽ
iussit ire trans fretũ]. Fretũ a feruẽdo dic-
tũ. qm̃ cottidie videbãt signa in terra p que
poterant agnoscere/qđ ipse creator terrarũ
⁊ hominũ esset: mallebat/vt scirent etiã ip-
sum deum maris/⁊ omniũ creaturarũ. Non
iuxta paganos alium deũ celi ⁊ terre/alium
maris: sed ip̃m vnũ per quem om̃ia facta sũt
visibilia ⁊ inuisibilia. [Et accedens vnꝰ scri
ba/ait illi]. Scriba iste litteratus etiaz / vt
grece dicitur grammaticus erat: ⁊ visa signo
rum magnitudine/cupiebat dñm sequi que
stus causa: sicut ⁊ Symon magus. Appa-
ret hoc in suis verbis/q̃ neq̧ deũ neq̧ dñz
sed magistrũ vocat: estimans eum similẽ fo
re alijs hominibꝫ. [Et dicit ei Jesus. Uul-
pes foueas habent/⁊ volucres celi nidos].
Ac si ei dicat. Quid me vis sequi lucri cau
sa: cũ tante paupertatis sim: vt quod bestie
parue/⁊ volucres celi hñt/in ꝓprio careã: vi-
delicet nec vbi lectũ faciã: nisi in alioꝝ man
sionibꝫ hospitando: victu ⁊ vestitu conten-
tus sim. Alius aũt de discipulis eiꝰ/ait illi
Dñe ꝑmitte primũ ire ⁊ sepelire prẽm me-
um. Iste ⁊ melius credidit: ⁊ meliori deuo-
tione sequebat̃/q̃ dixit dñe. Et iste meliori
voluntate erat/qui mortuũ quãuis biotha-
natũ sepelire gestiebat. [Ait illi Jesus. Se
quere me / et dimitte mortuos sepelire mor
tuos suos]. Duobꝫ modis mortuus dicit̃. L
Mortuus corpore: mortuus anima. Sz ve
his qui vtroq̧ modo mortui sunt: quia irre
parabiles sunt. Nam qui anima solum mor
tui sunt: possunt si festinent adhuc resuscita
ri/si ꝓmittant ex toto corde emendationem.
De talibꝫ Salomon. Melius est canis vi
uus leone mortuo. Nam de mortuis solum
mõ corpore scriptũ est. Beati mortui/qui in
dño moriunt̃. Ille ergo ad quẽ sepeliendũz
discipulus ire volebat/aĩa ⁊ corpore mor-
tuus erat: ⁊ illi qui iuxta eũ erant aĩa mor
tui erant. Et poterat euenire/vt si discipulꝰ
ad mortuos in aĩa abiret: ⁊ ipse animo mo
reret̃. quia cum sancto sanctus solet q̃s fieri
⁊ cũ ꝑuerso peruerti. Dimitte vt mortui aĩ
ma/sepeliant mortuũ corpore ⁊ aĩa. Et q̃a
dicit mortuos suos: põt fieri vt ipsi eũ ani-
mo occiderint per malum exemplum. Qui
alicui malum exemplum de peccato crimi-
nali prebz/occidit eum: si sequax illiꝰ fuerit.

¶ De tempestate in mari. Capi. xix.



Scendente eo ĩ
nauiculã secuti sunt eũ disci-
puli eius]. In his lacubus
nõ solent magne naues fieri
ꝓpter impetus tempestatũ/sed
minores: ⁊ vix duodecim hoĩes solent reci-
pere: ob hoc dixit. ⁊ secuti sunt eũ discipuli
eius. Nam turbe sequerent̃/si naues habu
issent. Sed a foris steterunt ⁊ miraculum
de longe viderunt. ⁊ cognouerũt ꝙ non vt
quidã dixit de Octauiano. Diuisum im-
perium cum Ioue cesar habes : sed celũ cũ
terra/⁊ mare ⁊ omnia que in eis erant in po
testate habebat. [Et ecce motꝰ magnus fa
ctus est in mari]. Plus solent tempestates
nocere in his stagnis/quam in fluminibus

quia aque que non corruunt si modicā cō- motionem habuerint/eo fit valentior mot⁹: ita /vt nisi cito ad ripam fugerint /periclitē tur.[Ita/vt nauicl'a operiret fluctib9]. Co- operta erat ita/vt non videret ab his qui in terra stabant/propter altas vndas iuxta se. [Ipse vero dormiebat]. Vtraq3 natura in h miraculo indicat/⁊ dei ⁊ hominis: dei/q̇ ma ri ⁊ ventis imperat: hominis/q̇ dormire nar rat. Jonas intelligens pro se mare cōmotū descenderat ad interiora nauis dormire: vt cū non videret eū mare/requiesceret in repe tendo illū per fugam dei. Iste secund⁹ io- nas descendit dormire/vt posset mare/argue re discipulos pro modica fide. Mare de io na quasi dicebat/in ista naui est quem ego quero. Istud mare quasi aiebat/ille dormit in quo vos habetis fiduciam. Non credit3 quia vigilet diuinitate? propterea mittem⁹ vos in timorem. Si sic perfecti fuissent / sic postea fuerunt/dixissent: non timemus : q̇a non audetis mergere dn̄m ⁊ creatorem ve- strū. Dormiebat corpore/sed cōcitabat ma re ⁊ ventos: ⁊ discipulos in timorem mitte- bat [Et accesserunt ⁊ suscitauerunt eū dicē tes]. Turbauit Jonas/sed inuitus : turba uit iste/sed voluntarius. Voluerunt fugere naute cū Jona: sed non permisit mare/qua si dicens. Reddite per fugam/vt mittam il- lum in carcerē/⁊ ite cū pace. Volebant isti fugere: ⁊ quasi diceret mare/nisi crediderit3 quod deus noster sit/non effugietis. Re- currerunt ad hoc quod assueti erant/ad cor pus quod videbant: non fuerunt perfecti vt dicerent: qui creauit vos vigilat: hic nobis cū est: q̇ dormit de sancta Maria natus est non tamen audetis illū mergere. [Domine salua nos perimus]. Non sobrie/sed immo derate sicut cum timore suscitauerunt eum dicentes. Salua nos perimus. Et Jonas cū surrexit liberauit socios. Sed iste per po tentiam: Jonas per suam deiectionem. [Et dixit eis. Quid timidi estis modice fidei].

M Modice fidei est/qui non est perfectus in charitate: vel modice fidei esse apostoli di- cuntur/qui presente creatore timebāt. [Tūc surgens imperauit ventis ⁊ mari: ⁊ facta ē tranquillitas magna]. Dixit mari. tace : et vento obmutesce: ⁊ non precando sicut pa gani/qui ventum adorant: sed īperando ius sit quiescere. Et inde sequitur. [Quia ho- mines mirati sunt]. Ante quidem factū fu erat: vt multi tempestatem passi/oratiōe ea3 repellerent: imperio nullus ante ipsum. [Et facta est tranquillitas magna]. Ad hoc q̄d supra dixerat/motus magnus factus est: ad hoc iterum dicitur / facta est tranquillitas magna. Qui iussit fieri motū magnū/prece pit fieri magnam tranquillitatem : ⁊ omnis creatura cognoscit suū creatorem. Homies q̇ mirati sunt naute intelligunt. Vel si apo- stolos velis intelligere/quia timuerunt pre- sente domino: ideo homines appellantur. [Qualis est hic]. Subaudi quam mag- nus/q̇ imperat insensibilibus creaturis /et- obediunt ei. Lacus ille/istud secl'm signifi cat: nauis ecclesiam: Ipse est in ecclesia sua semper presens: sicut dixit. Ecce ego vobis cū sum: vsq3 ad consummationem secl'i. S3 aliqn̄ ita permisit affligi eos q̇ in eccl'ia erāt a persecutionib9 perfidorum/vt dicerent hi qui in ea erant. Exurge quare obdormis domi ne/exurge/ ne repellas in finem : sed exure xit/⁊ fecit ecclesie sue magnam pacem

¶ De sanatis duobus demoniosis. Capitulum. xx.



Et cum venisset trans fretū: in regionē gera sanorum]. Gerasa vrbs est pre- clara in Arabia trans Jor- danem: que fuit in tribu ma nasse: non longe a stagno tyberiadis. [Oc currūt ei duo hn̄tes demonia/de monumen tis exeūtes: seui nimis]. Scd̄m hystoriam sic fuit: scd̄m allegoriam duos populos sig nificant / q̇ in pctīs dediti erant: ⁊ in mortu is opib9: hoc est in pctīs delectabant. [Et clamabāt dicētes. Quid nob3 ⁊ tibi fili dei venisti an̄ tēpus torquere nos]. Ista cōfes- sio nō est voluntatis/sed necessitatis: ⁊ tem ptant vt possint scire/si ipse esset crist⁹. Vo lebant em̄ conijci eum per signorum mag- nitudinem. Et sicut dicūt aliq̇ doctorum non N

ideo diabolus persuasit iudeis cristũ crucifigere/quasi eũ nesciret cristũ esse: sed qꝛ se non preuidit morte illius damnandũ. Qđ aũt dicunt: venisti añ tempꝰ torquere nos: sciunt pro certo/qꝛ in die iudicij artioribꝫ sũt constringendi tormentis: ꝛ propterea quasi serui fugitiui de verberbus solliciti sunt: et ꝓ his deprecanť. [Erat aũt non longe ab illis grex porcoꝝ multoꝝ pascens]. Nõ erãt ipsi porci de iudeoꝝ populis: sed de alienigenis: qꝛ iudei ab hominabanť eos: non solũ edere/sed ꝛ/tangere: sicut in Machabeorũ libro legimus: qꝛ proinde occidisse permiserunt/eo qđ suillam carnẽ noluissent edere ꝛ qꝛ in dei sacrificio nõ offerebanť/ petierũt ꝑmitti sibi introire demones in porcos. Et qꝛ illi romani ꝗ ibi habitabãt cũ regibꝫ presulibꝫ/non poterant eosdẽ porcos hr̃e cũ iudeorum pecoribus: erant in vno loco tanti congregati. [Demones aũt rogabant]. Lucas đt qꝛ rogabant eum/ne imperaret illꝪ vt in abissum irent: scientes aliqñ futuꝝ iudiciũ/qñ per aduentũ domini mittendi erant in abissum infernalem: deprecabanť ne scito fieret eis ipsa damnatio: siue in abissum/in aquã profundam. Et exauditi sunt ad eorum ꝯdemnationẽ: qꝛ qđ timebant euenit illis. Dicunt em̃ aliqui doctoꝝ/quod vnusquisqꝫ angelus malus ꝗ in aquam cecidit/ in aqua potest nocere: ꝛ ꝗ in terrã/in terra habꝫ potestatẽ: siue ideo exauditi sunt/ vt per mortes porcoꝝ crederent habitatores loci illius: sicut ꝛ factum est. Dignũ sibi habitaculum inuenerunt: qꝛ nullum pecus sordidius viuit quã porcus: ꝛ dyabolus in eis solitus est conuersari/ ꝗ more porcorũ viuere solent: qꝛ de ventre sꝑ cogitant ꝛ quorum deus venter est: et semper in ceno luxurie ꝯuersari volunt. [Et ecce impetu abijt totꝰ grex per preceps in mare]. Quod timebãt demones euenit illis. [Pastores aũt fugerunt/ꝛ venientes in ciuitatem nuntiauerũt omnia. Et ecce tota ciuitas exijt obuiam iesu]. Propter istorum salutẽ leue duxit dominus occidi porcos: quoniaꝫ nulla creatura sub sole charior deo quam anima: et cuncta que habet homo debet dare pro anima sua. [Et viso eo rogabant vt transiret a finibus eorum]. Non de odio precabantur: sꝫ de humilitate/ estimantes se indignos esse presentia eius: quod quia ob hoc precati sũt/ apparuit in reuersione eius/quomodo non solum venerunt ad eum/sed et vicinos suos inuitauerunt ad eum venire.

¶ De paralitico sanato. Capi. xxi.



[Et ascendẽs in nauiculam transfretauit]. De regione gerassenorum iterum transit stagnum/et reuertitur in galileam. [Et venit in ciuitatẽ suam]. Ciuitas sua diciť Nazareth: non ob aliam causam nisi quia ibi nutritus fuerat. Dominus ꝛ saluator noster exemplum prebuit predicatoribus/vt omni instãtia verbum vite populis adnuntiarent. Vñ nunc in Gerasa/nunc in Nazareth/nunc in cabarnaum: ꝛ tamen nunqꝫ occisus. [Et ecce offerebant ei paraliticum]. Alius euangelista đt/hoc gestũ in capharnaum. Nil tñ obstat ita intelligi: qꝛ cum dñs ascendit de freto/transit ꝑ Nazareth: ꝛ venit in capharnaũ: ꝛ cõuenit ad euꝫ innumera multitudo populi: ita/vt ꝑ ostiũ iste paralyticus nõ potuisset inferri: sed nudato tecto a tegulis submiserũt illum ante Jhesum. Paralyticꝰ vel paralysis grecũ nomen est: ꝛ diciť latine dissolutio mẽbroꝝ: vel dissolutus menbris. Dicunt aũt medici: qꝛ pro nimia abundantia sanguinis hoc eueniat. Sed non estimo ego ita fore: quia ista passio/vix ante quadragenarium annũ hominẽ debilitat: ꝛ scimus quia tunc iam incipit sanguis in vno quoqꝫ homine imminui: ꝛ illa pars que a paralysi debilitatur/quasi mortua habeť: puto ꝗ quia sanguis ibi emoritur. Si enim pro abundantia sanguinis hoc eueniret/iuuentibꝫ in quibus sanguis crescit ꝛ feruet eueniret. Nunc vero semper in senibꝫ fit: ꝛ si sanguꝫ abundaret/profecto viuerent menbra. Sꝫ cum sanguis deficit/quia est sedes anime/ deserit anima menbra: ꝛ contrahit se vbi san

gnis est.Patet virtus iuxta litteram.Mo
raliter homo iste peccatorem quemlibz mole
peccatorum p̄grauatum et desperatum desi
gnat:qui ob nimiā enormitatem scelerū nec
veniam postulat peccatorum.Quem si bo
ni viri susceperint/et ad deum quasi reporta
uerint per exhortationem /et deum supplica
uerint/sanitati restituent.Unde sequit [Et
videns iesus fidem illorū/dixit paralitico ].
Videns fidem offerentium:non illi qui de
speratus est miseretur dominus.quia si pec
care quis desierit:et boni homines pro ipso
orauerint /exaudientur. [ Confide fili :re/
mittuntur tibi peccata tua. ] Filium vocat
P quia dimittuntur sibi peccata. Tamen ostē
dit hic dominus ꝙ multi pro peccatis suis ī
infirmitates decidunt .Inuenimus eniz
in scriptura diuina ꝙ pro trib9 causis infir/
mitates eueniunt hominibus: quas quidā
in quinqz extenuant.Dicam9 ipas quinqz
que eadem sunt .Aut enī pro augendis me
ritꝫ infirmitas dat/vt Job ꝛ Thobie.Au
pro custodia virtutū/vt btō Paulo cui da/
tus fuerat stimulus carnis/angel9 sathane:
Aut pro gloria dei manifestāda / vt Lazaro
et ceco nato .De quibusdam dicitur ꝙ pro
gloria dei manifestanda eis euenerit:Que
omnia unum esse dico:quia omnibus auc/
ta sunt merita pro ipsis infirmitatibus :licz
alij tres computent :Aut pro peccatis gra/
uantur homines/vt iste paraliticus:et illi q̄
audiunt ab apostolo ꝙ mlti indigne accipi
unt corpus dn̄i :ideo multi infirmi ꝛ dormi
unt mlti: ꝛ Herodes ꝛ Antiochus ꝑ suis
peccatis damnati sunt et in presenti ꝛ in fu
turo:et innumeri multi /Aliquando aūt re/
mittuntur eis peccata in presenti :et sanant
in corpore/vt isti ꝛ Marie in heremo. Ali/
qn̄ de presenti pena transeunt ad futurā/ vt
Herodes ꝛ Antiochus.Istud vnū in duo
diuidunt/qui quinqz dicunt.Tertium adij
tio intemperantiā:cum quis non custodit
corpus suum iuxta naturam suam ꝛ ratio/
nem:quam solam medici mederi pn̄t aliqn̄
do.Nam alias non potest mederi / nisi ille
solus/qui permisit dominari.[Et ecce qui/
dam de scribis/dixerunt intra se. Hic blas/
phemauit].Quia scribe purum hoīem pu/
tabant/et legerant in propheta ex persona
dei dicente .ego sum qui deleo iniquitates
tuas:idcirco blasphemie arguebāt.[Et cuz
vidisset Jesus cogitationes eoꝝ/dixit eis].
Ad cogitaciones eorum respondit domin9
quasi dixisset/si legistis quia nullus potest
dimittere peccata/nisi solus deus: similiter
legistis quod nullus potest cogitatiōes ho/
minum scire/nisi solus deus/dicente Salo
mone. Tu enim solus cognoscis corda ho/
minum.intelligite ergo/quia qui agnosco
cogitationes vestras/possum etiam pecca/
ta dimittere.[Ut quid cogitatis mala ī cor
dibus vestris].ꝙ non possim scz peccata di
mittere.[Quid est facilius dicere/dimittū
tur tibi peccata:aut dicere surge ꝛ ambula]
Quidvos leuius aut quid grauius estima
tis? Forsitan surge ꝛ ambula:qꝛ istud cor/
poralibus oculis dz apparere/grauius esti/
matis.Ut aūt sciatis quia peccata dimittē
di habeo potestatem/et peccata dimisi:pro/
pterea possum sanare eum.[Tunc ait para/
lytico.Surge tolle lectum tuum/ꝛ vade in
domū tuam].Qꝛ non crediderunt qḋ vi/
dere oculis corporalibus non potuerūt/sur/
ge/vt videant qḋ sicut corporali infirmitate
sanus sic a spiritali.Tolle lectum tuū/vt sci
ant quod aliter te sano quam medici terreni
nihil in te pristine infirmitatis appareat: in
tm̄/vt portes lectum/qui te non poteras cō
uertere in illo.Et vade in domum tuam / q̄
aliorum pedibus hic portatus fuisti. [Et
surrexit ꝛ tulit in quo iacuerat.Et abijt in
domū suam].Absqz mora tria fecit.Surre
xit ꝛ accepit lectum/ꝛ abijt in domū suam/
quia ipse non fuerat deprecatus pro salute
sua: sed alij intercesserunt pro eo/noluit hr̄e
eum secutorem:donec ipse ad domū suaz re
uerteretur/ꝛ cognosceret beneficia in se col/
lata/ꝛ reuerteretur ad ipsum. Nam q̄ hac ī
firmitate grauantur/ non solent hr̄e ꝑfectū
sensum:ita vt cum alij pro eis doleant/ ipsi
quasi non intelligant/malum suum non do
lentes :ꝛ apparet in hoc/quia cū emorit ꝑs
corporis/cessat ministerium quod per eadez
menbra anima solita erat exercere.[Viden

tes autem turbe timuerunt]. Turbe q̃ minus erant timuerunt: quia scribe ausi fuerant in cogitationibus suis ei detrahere: et ipsi perfidi non timuerunt quia mens q̃ dedita est ad malum non tim; ipsum malum quod ipsa agit/sicuti alij faciunt qui perhorrescunt. [Et glorificauerunt deum/q̃ dedit potestatem talem hominibus]. Sicut imperfecti fecerunt non intellexerunt quod in ipso homine esset/qui potestatẽ homini quẽ ipsi videbant dedisset. Et tamẽ aliquid boni fecerunt/si retulerunt deo gratias: q̃ corpus cõmune habentem cum hominibꝫ/ tanta permisisset agere in terris. Si enim perfecti fuissent ipsi cum patre gratias retulissẽt cui placuisset in terra per se talia agere/ho ō g̃ iste significat hominẽ peccatorum mole grauatu;: qui pro nimia peccatorum ꝯgerie nõ veniam petit/estimans non posse ad indulgentiam de tantis malis peruenire. Qui si habuerit bonos doctores/qui eum cristo reducant ⁊ referant per spem venie/orentq; ꝓ ipso: impetrabunt ei opẽ spei ⁊ venie. Qui bene quatuor referuntur fuisse/quia per q̃tuor libros euangelij/potest ad spem venie reduci. Per quatuor funes submiserunt illum quia cum ipsa doctrina euangelij necessarium est: vt virtutes quatuor predicare: ꝑ quas perfectus quisq; viam seculi in offense graditur. Prudentiam vic;: fortitudinem temperantiam ⁊ iustitiam. [Fili dimittunt tibi peccata tua]. Quiante fuisti filius diaboli faciendo eius volentatem: efficieris filius dei/cum liber fueris a peccato. [Et surrexit/⁊ abijt in domũ suam]. Surrexit qui ante iacebat peccatis: ⁊ abijt in domũ suã id est in ecclesiam dei.

¶ De vocatione Mathei. Capi. xxij.

Et cum transiret inde iesus/vc; de capharnaũ/vidit hominẽ sedente; in theloneo. In theloneo dicit/ad theloneũ. ad curã vectigaliũ. Thelos em̃ grece/Latine vectigal dicit/Et vectigal census qui portari potest: a vehẽdo dictus. Sedebat: q: ipse magister erat/⁊ habebat iuniores qui circumibant mercatum ⁊ accipiebant vectigal/⁊ reportabãt illi: seu etiam intus sedebat: quia mercatum super aquam erat: ⁊ accipiebat quod de nauibus soluebatur: quia ⁊ illō theloneũ dicit. [Matheum nomine]. Alij euangeliste leui eum nominant: quod non erat vulgatũ. Fuit em̃ binomius/⁊ propter verecundiã ⁊ honorem ⁊ de vulgato nomine/⁊ de ministerio quod agebat silent. Sed ⁊ ipse scd̃m dictum Salemonis/iustus in primordio accusator est sui: non solum Matheum se nominat: sed ⁊ ministerium confitetur/vt ⁊ iustificari mereatur: scd̃m illud. Dic tu iniquitates tuas/vt iustificeris: ⁊ exempla omnibus conuerti volentibus det: quando ipse de publicano mutatus sit in euangelistã [Et ait illi Sequere me]. Non solum gressibus corporis: sed etiam imitatione actionis. Qd̃ intelligens btũs Matheus secundum euangelium Luce: relictis omnibꝫ secutꝰ est eu; nec expectauit recipere censum/vel rationẽ reddere dño suo; sed ex toto reliquit quod agebat: ⁊ qui solebat rapere aliena/reliquit propria. Agnoscẽs reatũ suũ: q: ipe de tribu leui (vnde ⁊ leui dictus est) ad templũ dño ſuire debuerat: ⁊ ꝓ philargiria vili ministerio adheserat. Perfectam ergo formã dñm sequendi beatus Matheus innotuit: qui nec damnũ nec periculum suum qd̃ ei euenire ex damno terreno poterat/q͛ inperfecta; rationem vectigalium relinquebat/curauit. Nec mirum si tanta cupiditate dominum secutus est ad vnius iussionis vocem: cum et audierit ⁊ viderit eum multa miracula fecisse: cum intus fuerit diuina inspiratio/que inuisibiliter eum accendit ad sequendum: etiã ⁊ maiestas ⁊ fulgor que in facie vocãtis domini relucebat. [Et factum est/discumbente eo in domo/ecce multi publicani ⁊ peccatores discumbebant cum Iesu]. Publicani hi/qui publicam rem cum alijs vsq; tunc exegerant: seu conductores publicarum/vt Matheus. Peccatores hi qui seculi huius lucra per negocia sectabantur/vt negociato

res: vel diue. sa ministeria exercentes. Sūt deniq̄ʒ negocia que non exercent absq̄ʒ peccato: videlicet cū quis in vno loco cōparat aurū vel argentū/vel aliud simile/⁊ nihil in eo impendit operis/neq̄ʒ pro eo iter conficit ⁊ cum venerit proximus eius ad emendum duplicat precium. Quantū super erogationem suam accipit/totum defraudat a ꝓximo suo. Accumbebant ergo cū dn̄o/qui quidez fuerant publicani ⁊ peccatores/sed iam mutato officio/⁊ mente mutati erant. Ibat em̄
R dn̄s ad conuiuia peccatoꝝ/vt occasionem haberet docendi: ⁊ posset spiritales cibos ingerere inter corporeos inuitatoribꝫ suis: etiam ⁊ humilitas eius nobis commendatur/⁊ locus penitentie. Deniq̄ʒ vbicunq̄ʒ legit̄ inuitatus/statim refertur qđ ibi docuerit vel ꝙ aliq̄d virtutis fecerit: non aūt ꝙ aliq̄s eum aut coegerit aut cōiurauerit bibere/aut ipse aliquē: cū Lucas referat conuiuiū magnū factū fuisse ei a Matheo. [Et vidētes pharisei/dicebant discipulis eius]. Quia magistro dicere propter venerationē signorum ⁊ sapientiam non audebant/discipulos increpabant. [Quare cū publicanis ⁊ peccatoribus manducat magister vester]? Qz em̄ videbant ⁊ audiebant esse locū penitentie/⁊ exemplū habebant in magistro suo matheo: propterea ad magistrū confluebant. [At Jesus audiēs ait. Non est opus valentibus medicus: sed male habentibꝫ]. Dat dn̄s ꝯparationē/ꝙ sicut medici ministeriuz ad sanū hominem nullū opus hn̄t: similiter medicus animaꝝ nullum ꝓfectū potest impendere/qui se egrotū nō confitet̄/id est peccatorem in anima. Medicum seipsum dicit qui vulneratus est propter peccata nostra: ⁊ cuius liuore sanati sumus. Sanos dicit scribas ⁊ phariseos: non ꝙ veraciter sani essent in anima: sed quia ipsi se sanos esse dicebant/Infirmi erant publicani/qui se peccatores fore fatebantur. Nequius malum apud deum non est/quam peccatorem esse/et iustum se putare: qui si non est peccator ex eo quod se iustificat iniustus fit. Ubi enim non est confessio/nec remissio. Cum enim Dauid iustus esset in facto/cepit esse elat⁹ in corde. Quod malum deus intantum abhominatus est: vt sineret labi in adulteriuz ⁊ homicidium/manifesta probra: quatinus dum horresceret manifesta/castigatus fierz de occulto in anima. [Euntes autem/discite quid est. Misericordiam volo/⁊ non sacrificium]. Euntes vel ad vos in vos inuicem/vel ad vestros libros: qui non creditis meam doctrinam. Discite quia adhuc non intelligitis/quod vos putatis intelligere. Deus omnipotens hoc dicit per prophetam/qz amabilius est ei misericordiam faciat aliq̄s proximo suo/quam sibi offerat holochausta: ⁊ qui sacrificium offerebat/alterius carnem immolabat: Qui autem misericordiā alicui impendit/seipsum in eius contritione mactat. Sacrificia enim antiquitus conces- S
sa/non pro alia re sunt instituta: nisi ne demonibus fierent/sicut dicit. holochaustomata vestra nolui. [Nō eniz veni vocare iustos sed peccatores]. Quādo deus in hunc mūdū venit/nullus iustus erat: sed omnes detinebamur sub conditionis peccato. Ergo hic iustos/non vere iustos: sed putantes se iustos. Non enim peruenit nec per cristum nec ꝑ apostolos ad remissionē peccatorum/qui se iustum putauit/⁊ noluit accipere baptismum: sed qui superius sani dicti sunt/ipsi hic dicuntur iusti. Utriq̄ʒ falso modo. [Tunc accesserunt ad eum discipuli Joānis dicentes. Quare nos pharisei ieiunamus. Discipuli autem tui non ieiunant]? Nec Joannis discipuli perfecti erant/qui audierant magistrum suū laudasse christū frequenter/⁊ vituperasse phariseos dicens. genimina viperarum: ⁊ tamen coniūgebantur cum illis in discipulorum domini reprehensione. Si autem pharisei vidissent dominum ipso tempore commedēte̅: quomodo discipulos eius vtiq̄ʒ reprehendissent eū quia etiam sanitates hominū in malam partem conabantur conuertere? Non erant autem ipsa ieiunia precepta in lege/sed ipsi pharisei adinuenerant/qui et alias superstitiōes inuenerunt. Similiter Saducei/vt Josephus narrat. [Et ait illis Jesus. Nunquid possunt filij sponsi lugere/quamdiu cum il-

lis est sponsus] : Lugere pro ieiunare poni tur: quia ieiunium ad luctum pertinz. Dat similitudinem de sponso et sponsa: que quando coniunguntur agunt dies leticie: et vult seipsum intelligi spiritualiter sponsum et ecclesiam sponsam suam. Thalamus hui9 spōsi vterus sancte Marie extitit: in quo deus homo fieri dignatus est, quando ista loquebatur, tunc ipsa fiebat coniunctio quoniam per suam predicationem colligebat eandez sponsam suam. Idcirco dicit, non possunt lugere filij sponsi, videlicet apostoli: quia p eu ā gelium ab ipso erant geniti. [Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus / et tunc ieiunabunt]. Illud tempus ostendit / quo ipse in celum ascendit: quia quamuis semper cum illis esset spiritualiter: tamen corporali presentia ab eis recessit. [Nemo autem commissuram panni rudis mittit in vestimentum vetus]. Per omnem textum euangelij figure dictionum sunt: sed propē fastidium et prolixitatem libri frequenter omittimus. Per metaphoram et eius speciez allegorie et parabole facit comparationem / de inferiori ad superiorem: de inanimali ad animale: quia sicut in vestimentis resarciēdis si petatium nouū in vestimento veteri consuatur illud quod nouum est aufert de veteri, quicquid sibi iunctum fuerit et peius vestimentū fit. Ita dicit domin9 fieri discipulis suis quia adhuc erant veteres pro doctrina pharseorum qua imbuti fuerant: si austeritatem sue predicationis subito imponeret, etiam aliquid fidei quod habere videbantur amitterēt: sicut septuaginta discipuli fecerunt pro eo quod ipsum verbum non intellexerunt, abierunt retrorsum: et iam cū illo non ambulabāt. [Neqz mittunt vinum nouum in vtres veteres]. Vinum nouum, predicatio euangelij: vtres veteres / apostolos. Non solum vtres veteres mustum disrumpit: sed et magna et fortia vascula de lignis mustum disrumpit. Et similiter predicatio euangelij non bene intellecta ruina facta est multis. [Alioquin, rumpentur vtres: et vinum effundetur: et vtres pereunt], id est dissipabuntur corda eorum, et recedent a fide et erūt perditi. [Sed vinū nouū in vtres nouos mittūt]. Cū fuerint noui facti p meam doctrinam: confirmati per passionez resurrectionem, et ascensionem, per aduentū spūssancti: tūc obseruabūt omnia dura et aspera: et ambo conseruabunt, et discipli et predicatio, q in eis seminata est. Et hic factū est, qz postea cruces / et tormenta, verbera sustinuerūt: q ante vocem duram non poterant sustinere.

¶ De filia Jairi resuscitata.
Capit. xxiij.



**Ec illo loquente** ad eos, ecce princeps vn9 accessit]. Loquente domino turbis salutem animaꝝ, venit q̄dam princeps iudeoꝝ. Qui qz sapiens erat in lege, et archisynagog9 / id est princeps synagoge vocabat, qz in eorum congregationibꝰ propter periciam suam magister erat: et qz nobilis erat: etiam nomē indicat ab alijs euāgelistis dicētes: cui nomē erat iair9. [Et adorauit eū dicēs. Filia mea modo defuncta est]. Non erat adhuc mortua qñ pater accessit: sed in via hoc ei nūtiatū est. Sed Mathe9 breuitati studēs / ita narrat. Quāuis ergo iude9 esset, non dixit vt Cēturio dixit: dic et fiet: sed veni: credēs eū solū sic pphetā fore, lz nō crederet. Attamē erat nimz mal9 ad cui9 pces annuit dñs agere vt petebat. [Sz veni ipone manū tuam et viuet]. Qz em nō hēbat aliā filiā vel filiū, ppterea tenere diligebat: et idcirco et ipe venit et ad pedes corruit: et cū mgro ad eā reuerti volebat: sicut mulier sunamitz q nō dimisit Helizeū, quo usqz ad filiū mortuū perueniret. [Et surgēs iesus seqbat eū, et discipuli ei9]. Notādū qd discipli in oībꝰ dñi factis memorant adesse electi. Et digne tales effecti sūt: qz inspector cordis inspexit archana. ¶ Scdm Mathei textū, septē miracla narrant esse a dño pacta nūc. In octauo subintrare voluit filia archisynagogi: sz surripuit mulier ematrosa. Typice archisynagog9 iste Moyses itelligit: qz dicit Jair9, i. illuminatus: quia a deo illuminatus est lumine fidei

et scientia legis. Qui habet vnicam fili-
am id est Synagogã: quã vnico amore di
lexit: ꝛ pro ea deũ frequenter exorauit. ¶ Et
ad pedes eius cadere/est incarnationem eiꝰ
venerari. Quia enim caput christi deꝰ/pe-
des eius incarnatio eius non inconuenient
accipitur. Et hoc est ad pedes cadere: eum
super oĩes singulariter magnũ fateri. [ Fi
lia mea modo defuncta est ]. Quia paulu-
lum ante aduentũ redemptoris omnem iu-
stitiam legis amisit. [ Surgens sequebatur
eum ]. Quia cum vidit deus deperisse iude
os a vera vita/venit reducere eos. [ Seque
bat eũ ]. qm̃ sicut Moyses predixit de illo/
sic per omnia fecit dominꝰ. [ Et ecce mulier
que sanguinis fluxũ patiebat ] Mulier ista
significat ecclesiam ex gentibꝫ cõgregatam:
et sicut ista exclusa erat a domibꝫ ꝛ a turbis
duodecim annis propter sanguinis immũ-
ditiam: vnde ꝛ propterea in via venit ad do
minũ: sic gentilis ppl's exclusus erat a cetu
fideliũ/pollutꝰ ingenito carnaliũ fluxu. Sz
cũ verbo dei cerneret saluare iudeam/rapuit
sibi salutem. Et archisynagogi filia duode
cim annis erat: ꝛ ista duodecim annos ha-
bebat in infirmitate: quia qñ illa cepit secũ
dũ deũ nasci in patriarchis ista cepit e lon-
gari a deo/ꝛ infirmari mente. [ Accessit re-
tro ]. Quia cum cristus ascendit/tunc gen-
V tes ceperũt credere ¶ Accedere retro/est illũ
sequi ꝛ imitari: quia ipse dixit/ siquis mihi
ministrat me sequat. Et alibi. Post dominũ
deũ tuũ ambulabis. [ Et tetigit fimbriam
vestimenti eius ]. Iusserat dominꝰ in sum-
mitate tunice fieri fimbrias: vt sicut erat di
scretio circumcisio in corporibꝫ: sic ꝛ in vesti-
mentis. Iudei adinuenerũt vt ponerent ibi
spinas: vt quando pũgerent/retraherentur
ad legem dei/ꝛ fieret recordatio legis dei.
Sed ista non inuenit ibi spinas: qꝛ dñs su-
perfluas abhominationes phariseoꝝ abbo
minatꝰ ꝛ detestatꝰ est. Hec ausa est tangere
vestimentũ qd̃ carnem domini tegebat: sed
illd̃ qd̃ foris prominebat ¶ Alio modo fim-
briam vestimenti eiꝰ tangere/est incarnatio
nem eius credere. Dicebat enim intra se.
Si tetigero tantũ vestimentũ eiꝰ/salua ero

Si credidero incarnationem eiꝰ / salua ero
Et primordiũ est initiũ imũde cogitationis
ex quo pctm̃ nascitur. Fons sanguinis/erat
origo peccati. [ Et ipsa fuerat multa perpes-
sa/a pluribꝫ medicis [ qꝛ multi philosophi fu
erunt/q̃ de virtutibꝫ anime disputauerũt/ et
de vitijs/sed tamen ad veram medicinã gen
tilem ppl'm non adduxerũt. [ Et in ipsis ero
gauerat omnem sbstantiam suã ]. Qꝛ om-
nem laborem suũ expẽdit gẽtilitas in varijs
poematibꝫ philosophoꝝ. [ At Jesus conuer-
sus ꝛ uidẽs eã dixit ] . Alij euangeliste refe-
rũt qd̃ dixerit/q̃s me tetigit? Et dixit Pe-
trus preceptor/turbe te comprimũt ꝛ affli-
gũt/ꝛ tu dicis q̃s me tetigit? Alij tãgebãt
corporeo tactu illa tetigit fide/ q̃sic tãgit do
minũ/meret sanari. Ergo ecclesia ex gentibꝫ
ꝛ tetigit fide dominũ: qꝛ perfecto corde cre
didit in eũ/vnde alteri q̃ nec dum recte cre-
debat dicebat. Noli me tangere: quia nõ
perfecte in fide tangis. [ At illa venit/ꝛ pro
cidit ante eũ / Et ob quã causam tetigerit
eũ confessa est: ꝛ queãdmodũ fluxꝰ sangui-
nis eiꝰ steterit ꝯtinuo ] Propter salutẽ alioꝝ
ista dñs tam diligenter reqrebat: vt alij simi
liter studerent bone fidei esse: ꝛ diceretur de
eis. Filia/fides tua te saluã fecit. in eo enim
qd̃ credidisti salua facta es. Vocat aũt ista X
mulier ematrosa greco nomine: veniens ab
actu nomen eius. Siquidem sanguis gre-
ce emat dicitur: ꝛ inde ematrosa diriuatiuũ
id est sanguinaria. In octauo vero loco sa
natur propter octauum diem resurexionis/
quam omnis ecclesia gentium veneratur.
[ Et salua facta est mulier ex illa hora ].
Quicunqꝫ bona fide studuerit esse erga de
um/filius dei erit: ꝛ secundum fidem ipsi-
us fiet ei. Ecclesia quoqꝫ ex gentibus ex q̃
in deum credidit: saluari cepit / ꝛ mente et
corpore. [ Et cum venisset Jesus in domũ
principis/et vidisset tybicines ]. Tybicines Y
diriuatuz est a tybia: ꝛ tybia dicta a tybijs
hynnulorum: de quibus cepti sunt primũ
fieri in Frigia: modo vero et de Bruibus fi
unt/ꝛ de matellis. Adhibebant aũt antiqꝰ
funeribus mortuoꝝ: nunc itinerib' pncipũ
sonus autem qui fit ab ipso/tybicen dicitur

quasi tybie cantus. [Turbā tumultuantē]
Quia vnica erat prī ꝛ matri/plorabant fa⸗
milie/quam sperauerant hr̄e dominā post
dn̄oꝝ abcessuꝫ. Synagoga adhuc iacꝫ mor
tua ꝛ fiunt in domo eius tumultus iudeoꝝ
ꝛ tybicines: planctus/quos agunt inutiliť
in sabbatis. Quia nondum venit Jhesus
ad eos. [Dicebat recedite]. Quia cū vene
rit ad eam dn̄s Jesus/recedent tumultus
doctrine eoꝝ/ꝛ planctus irratiōabiles. [Nō
est mortua puella/sed dormit]. Illis mortua
erat: sed dormiebat/qꝛ tam cito eam excita⸗
re poterat. Vn̄ mos obtinuit apud cristia⸗
nos/vt mortui eorum qui in bona confessio
ne discesserunt/nō mortui sed dormiētes vo
cētur: ꝛ monumēta eoꝝ nō monumēta: sed
κιμεφι pia / id est dormitoria grece vocen⸗
tur. Sinagoga quoqꝫ iudeoꝝ vobis mor⸗
tua videtur: sed deus eā resuscitabit per te
stes suos fideles Enoch ꝛ Heliā. [Et de
ridebant eum]. Quia potētiam loquentis
necdum cognoscebāt. [Et cum eiecta esset
turba/intrauit ꝛ tenuit manū eius]. Qꝛ ꝟ
ba dn̄i irridere quam credere maluerunt/eij
ciūtur/ꝛ nō merenť resuscitantē videre. Sy
nagoga quoqꝫ nisi a se habuerit multitudi⸗
nes que intrinsecus iacet mortua: nō resur
get. [Et intrauit ꝛ tenuit manū eius: ꝛ sur⸗
rexit puella]. Nisi tenuerit dn̄s/ꝛ mundaue
rit manus iudeoꝝ que sanguine plene sunt
synagoga nō surget. [Et exijt fama hec in
vniuersam terrā illam]. In alijs euangelistꝫ
dicitur ꝙ preceperit ne cui diceret. Exēplū
suis prebens/si quid boni faciunt: nō curēt
hoc ad fauorem predicare in populis/ꝓpter
xenodoxiam. Dicitur quoqꝫ in alio euāge⸗
lista/ꝙ iusserit illi dari manducare: vicꝫ ad
demonstrandam eius sanitatē ꝛ resurrexio
Z nem. ¶ Tres mortuos resuscitatos in euā
gelio a domino legimus: sed nō ab re ē: ꝙ
nō amplius vł minus quā de solis trib⁹ ibi
narratur. Legim⁹ em̄ in alijs libris/ꝙ plu
res resuscitauit: ꝛ credim⁹ qꝛ ita est. Sꝫ tn̄
nō placuit euāgelistis de pluribꝫ narrare/or
dināte spūsctō quia in eis locutus est/ꝓpter
mysterij sacramentū. Igiť tres mortui ī cor⸗
pore/significant tres mortuos in aīa: qa
anima que peccat moritur/iuxta ꝓphete dic
tum. Anima q̄ peccauerit ipsa morieť: tres
ergo mortui/tria genera hominū peccatorū
sunt. Est peccator qui peccat criminali pec⸗
cato/ꝛ moritur inconspectu domini anima
eius ꝛ qꝛ non habet in consuetudine ipsum
peccatum/veretur iram dei: ꝛ timet futuraꝫ
discussionem. Istum ꝑcat filia archisynago
gi que adhuc in domo erat: qn̄ a domino
resuscitata est. Similiter ꝛ iste peccator ī cu
bili cordis sui tegit adhuc peccatum suum:
ꝛ non est multis cognitum de eo: propterea
quasi leuior est eius resuscitatio/qꝛ si pecca⸗
uit/non ad multos exemplū malū protulit:
neqꝫ frequentare studuit. Alius mortuus a
domino resuscitatus est filius vidue: ꝛ nō
iam in domo/sed in platea ꝛ porta ciuitatꝫ
a domino vite reduct⁹ est. Et iste significat
hominem peccatorem letali crimine freqūē⸗
ter animam suam occidentem/ꝛ ad multoꝝ
noticiam propalantem. Quem etiam dn̄s
resuscitabit/si frequens ꝛ multimoda fuerit
pro eo ad dominum iustorum oratio. Ter⸗
tium resuscitauit/defunctum Lazarum: de
quo scriptum est quod feteret. Et hic ergo
ꝑcat miserrimū peccatorē/criminū enormita
te grauatū: qui nō solū ad multos propala⸗
uit nequicias suas: sed etiam odio est om̄i⸗
bus pro odore fetoris sui/vcꝫ male fame: qꝛ
sicut est odor bonus fame bone: sic odor ma
lus fame male. Et hic ergo si lachrīe ꝛ p̄ces
assidue fuse fuerint iustorum/resuscitabitur
His ergo exemplis omnes nos qui pecca
tores sum⁹ veniam peccatorum nostrorum
sperare possumus/si digne ꝛ instanter p ie⸗
iunia ꝛ elemosynas: atqꝫ lachrimarū oratio
nes mala que fecimus punimus/ꝛ vlterius
ad vomitū peccati non reuertimur/ qđ de⁹
nobis ꝛ om̄ibꝫ penitere volentibꝫ concedat
ꝑfecte agere.

¶ De duobus cecis illuminatis. C. xxiiij



T transeunte in
de Jesu secuti sunt eum duo
ceci clamantes et dicētes. I⸗
sti ceci significant duos po⸗

pulos iudaicū ꝛ gentilem. Qui ceci erant
qñ dñs interiorib⁹ oculis eoꝝ obcecatis Je
richo veniebat. Per iericho mōs siue incar
natio eius designatur: qꝛ Jericho interpre
tatur luna/ꝛ per lunā defectus siue incarna
tio nostri redemptoris. [Miserere nr̄i fili
David]. Nisi em̄ crediderint qḋ ꝛ fili⁹ ho
minis ex progenie David/non recipiēt lu
mē spiritale. [Cum aūt venisset domū acces
serunt ad eū ceci]. Qꝛ cū ascendit in celum
illumiauit oculos cordꝫ ꝑ apostolos. [Qui
b⁹ dixit. Creditis qꝛ possum hoc facere vo
bis? Dicunt ei vtiqꝫ domie]. Et doctores
qñ illuminant paganos interiorib⁹ oculis
interrogant eos. Credis in deū pr̄em omni
potentē ꝛ in Jesum. ꝛc. [Tunc tetigit eorū
oculos dicens. Scḋm fidem vr̄am fiet vo
bis]. Qꝛ nisi q̇s corde crediderit: ꝛ ore cō
fessus fuerit/remissionē pctōꝝ nō cōsequeꝛ
[Et apti sunt oculi eoꝝ]. Qꝛ si crediderit:
etiā si non pōt intellgere mysteriū trinitatis
perueniet ꝑ credulitatē ad intelligentiā ꝓbi
[Et cōminatus est eis Jesus dicens. Vide
te ne q̇s sciat]. Propter exemplū discipulo
rū suoꝝ ꝙ superius diximus.

## ¶ De demoniaco curato. Ca. xxv.



Gressis autē il
lis/ecce obtulerūt ei hominē
mutū demoniū hn̄tē] Sicut
inuenimus in aliis euāgeli
stꝫ/tria gn̄alia signa in isto
hoie facta sunt. Erat mut⁹/surd⁹/ demonio
plenus. Siq̇dē in greca lingua in q̄ euāge
lia scripta fuerūt/ sunt multe differētie q̄ nō
sunt apḋ nos. Preꝛtim h̄ nomē qḋ ē Alla
los αλλαλοσ grece solūmō mutus dicitꝛ/
Cophos κοφοσ quidē/ ꝛ mutus ꝛ surdus
dicitꝛ. Et btūs Grego. dt/qꝛ oīs mutus na
turaliter surdus ē. Jdcirco tm̄ duas infirmi
tates euāgeliste dixerūt: vt ibi intelligatꝛ sur
ditas. Enimuero a demonio liberatꝛ: ꝛ a dua
bus infirmitatibus: ꝛ eiecto demone locu
tus est mutus/ꝛ mirate sunt turbe. Turbe
que minus erudite videbantur/ad mirabā
tur semper doctrinam domini. Pharisei au
tem ꝛ saducei detrahebant/vel in malā par
tem conuertebant propter inuidiam ꝛ quia
dolebant pro doctrina domini: quia cristus
a turbis ꝛ sanctioꝛ ꝛ sapientioꝛ credebatur.
Sic deniqꝫ Salomon dicit. Qui addit sci
entiam/addit dolorem. Quicunqꝫ scientiaꝫ
habet/si non habet charitatem ꝛ humilita
tem/statim habet superbiam. Et hoc est qḋ
dicit/ꝙ in multa scientia/si desit charitas et
humilitas statim habet superbiam. Et hoc
est quod dicit/ quod in multa scientia/si de
sit caritas ꝛ humilitas multa sit indignatio
Quapropter hoc erat in phariseis/qui dice
bant[. Jn principe demoniorum eiicit de
monia[. Principem demoniorum iudei Be
elzebub appellabant. Sicut idolum primū
in hoc mundo vocatum est Bel: sic etiam lu
ciferum illum qui in dyabolum conuersus ē
primum angelum de ipsius nomine voca
bant. Fuit presertim Bel filius Nini pri Z
mi regis Assiriorum in mundo/qui etiā Be
lus latine dicitur. De quo nomine compo
suerūt iudei istud nomē Beelzebub/. i. Bel
vel Baal muscarum/hoc est habens mus
cas. Jn derisionem sic vocabant deum pa
ganorum ꝛ principem dyaboli: qui alio no
mine Resep vocatur apud eos. Dicunt qꝫ
quod ipse sit/qui eiecit Adam de Paradiso
De Bel in Daniele legimus/quem Babo
lonii colebāt/ quē Danihel destruxit. Por
ro mentiebanꝛ/quia quasi placato dyabolo
dominus vt videretur facere virtutes preca
retur illum de illo quem tenebat/sꝫ hoc nus
ꝙ factū legimus. Ceterum dominus osten
dit sicut in alio euangelista referꝛ/quod om
ne regnū in seipso diuisum stare non potest
qꝛ sicut in isto terreno regno/si diuisum fue
rit deperit ꝛ adnihilatur. sic etiam inter dya
bolos/si vnus alium eiicit de loco suo/ non
pōt stare regnū Sathane. Plenius autem
in aliis euangelistis hoc exponitur/q̄ Ma
theus parum tetigit/sed sequamur sequen
tia eius/quem ad dilucidādūꝫ suscepimus
[Et circūibat ihesus ciuitates omnes/ꝛ ca
stella docens in synagogis eoꝝ]. Ostendit
intētionē dn̄i erga salutē nr̄am/ cū dicit: qꝛ
circūibat oēs ciuitates. Et nō tantū ciuita

tes: sed ⁊ castella ⁊ synagogas: id est cōgre-
gationes eoꝝ. Addidit docens ⁊ predicans
⁊ curans om̄em languorē. vicȝ aiaꝝ. Qm̄
sicut languet corpꝰ: similiter languet anima
torpens in preceptis dei [Et oēm infirmita
tem in populo]. Infirmitatē/ad corpora ꝑ-
tinet. Potest aūt subauditionē hr̄e bonorū
qꝛ non omnes infirmos sanabat: sed eos
q̄s dignos ⁊ bonos ꝓuidebat: sicut legimꝰ
de his/q̄ in piscina bethsaida iacebāt/ꝙ de
multis vnū elegerit quem sanauerit. Uel
species est synedoche: que ꝓpria est scripture
diuine/cū a toto pars intelligit̄. [Uidens
aūt turbas misertus est eis]. vicȝ ⁊ in doc-
trina sua: vt doceret eos viam vite: In cibo
quoqȝ terreno saturans quinqȝ milia de q̇n
qȝ panibꝫ. Qđ Matheus preuidens alios
narraturos ip̄e preterijt. [Qꝛ erant vexati
a dyabolis idolisqȝ: ⁊ iacētes sicut oues nō
hn̄tes pastorem]. Jacentes dicit in peccatꝭ
quamuis essent oues. Et hic a toto pars in
telligit̄: quia non omnes futuri erant oues
fore. Negligentiam sacerdotū demōstrat cū
dicit: nō hn̄tes pastorez: qꝛ deus preceperat
vt sacerdotes legem adnuntiarent pplo: et
preirent eos exemplo boni operis. Qđ ad
huc dn̄t similiter facere reges ⁊ omnes sacer
dotes/tam episcopi quā ⁊ p̄sbyteri: qꝛ prop-
terea deus eos populis prefecit. Rex enim
a regendo dicit̄. Si bene non regit ⁊ defen
dit/nō rex sed tyrannus vocat̄: Qđ Salo
mon eruditꝰ a pr̄e intelligens/adhuc petijt
deum augere sibi sapientiam/adgubernādū
A pplm̄. Episcopi quoqȝ inspectores greco no
mine vocantur/siue supintendētes: scȝ in si
militudine pastorum circūspicere dn̄t/ne de
aliqua parte nociua bestia suū gregē conta-
minet/vel cōturbet: Legant Hiezechielem
q̄ pastores dicunt̄: audiant tn̄ nihilominus
q̇d hic dn̄s adiungat. [Tunc dicit discipulꝭ
suis. Messis q̇dē multa/operarij aūt pauci].
Metaphora est hic/⁊ species metaphore al
legoria: ꝑ messem populū volens intelligi/
ꝑ operarios predicatores. Totus mundus
erat in errore/quando apl̄i ceperunt predi-
care. Nisi vero virtus diuina fuisset: quo-
modo per duodecim homines totus mun-
dꝰ reliquisset errores suos: Rogate domi-
nū Messis vt eijciat operarios in messē su
am. Jstam messem patriarche ⁊ ꝓphete semi
nauerūt: sed apostoli maturauerūt eā ꝑ suas
predicationes. Patriarche ⁊ ꝓphete semina
uerunt in lachrimis: ⁊ isti messuerūt ī gau
dio: qm̄ istis iam erat aperta ianua regni ce
lorum/que illis clausa fuit.

¶ De. xij. apostolis ad predicandū missis.
Capitulum. xxvi.



T conuocatis
duodecim discipulis suis/
dedit illis potestatē spiritu
um īmundoꝝ]. Referunt
euāgeliste ꝙ ascendens in
montē vocauit ad se quos
voluit/hoc est elegit eos ex pluribꝫ: ⁊ ordia-
uit eos apostolos. Breuiter euāgeliste ꝯpre
hēderunt hoc: sed septē gradꝰ/quos recto-
res ecclesie hn̄t/ibi tunc acceperūt. Nā in-
mūdos sp̄ūs eijcere/exorcistaꝝ ē: ꝟtutes dis
cretōnū hr̄e/ostiarioꝝ ē: infirmos curare/dia
conoꝝ ē ⁊ p̄sbyteroꝝ. De q̇bꝫ ꝑcipit̄/vt ītro
ducant̄ ad īfirmos/⁊ vngāt eos. Apl̄i autē B
grece. Latine missi dicunt̄: vn̄ diriuat̄ apo-
stolicꝰ. Nec eq̇dē poterat eos ordinare ep̄os
siue apostolos/nisi alios an̄ gradꝰ ꝯcederet
⁊ ꝑ isto facto apostoli sr̄ nomīati. Sciēdū
ꝟo/qꝛ is q̇ ꝑmū fecit Moysen aplm̄/qn̄ mi
sit eū ad liberationē filioꝝ israhel: ip̄e fecit ⁊
hos apl̄os: ⁊ q̇ tūc elegerat. xij. tribꝫ: ip̄e vo
luit hr̄e. xij. discipulos/vt daret intelligi qꝛ
ip̄ius annꝰ cōstās. xij. mēsibꝫ: ac dies cū. xij
horis similiter ⁊ nox. Quinetiā iste nume C
rus apud arithmeticos celeber habet̄: quia
⁊ omnes perfectos ⁊ sacratos numeros in
se habet: ⁊ resolutus non solum non minuit̄
sed etiā auget̄. Vn̄ ⁊ libram duodecim vn-
cijs ꝯstare fecerunt. Duodeci quoqȝ signa
ꝑncipalia in astris extulerunt. Ter em̄ q̄ter
ni duodecim faciunt: ⁊ ter quaterni ad pre-
dicandū sunt missi apostoli: vt ꝑ vniuersas
q̄drati orbꝭ plagas/baptisarēt gētes. Jn no
mie pr̄is ⁊ filij ⁊ sp̄ūsci. Jn q̇ etiā sacramēto
filij israhel sic visi sr̄ castrametari/vt ex omi
ꝑte tres tribꝫ eēnt. Et hierusalē celestis duo

decim portas hr̄e describitur. tres ab orien
te/tres ab occidente/tres a meridie/ ⁊ tres
ab aquilone. In quo figuraliter ostenditur
quomodo de omnibus gentibꝫ egressura ē
ecclesia/⁊ iam ordinatio apostolorum ī duo
decimo loco signoꝝ/quibꝫ dedit potestatem
vt curarent languores ⁊ infirmitates corpo
rū. Sed magna distantia est inter dantem
⁊ accipientem. Qr dn̄s qui dabat dicebat:
tibi dico surge: illi dicebant. In nomine Je
su surge. Duodecim apostolorum nomina
hec sunt. Catalagus apostolorum describit̄
vt nullus sub nomine eorum posset aliquē
decipere. vt dignitas ⁊ auctoritas commen
D det̄. ¶ Primus Symon ꝙ dicitur Petrus
⁊ Andreas frater eius. Simon aūt ant vo
cationem vocatus est. quod interpretat̄ obe
diens. Cum a fratre Andrea adductus est
ad dn̄m. Petrus ei nomē impositū est a do
mino/a firmitate fidei/idem est cephas. Sꝫ
Petrꝰ grece ⁊ latine/cephas syriace: grece
etiam cephas caput dicitur/eo quod caput
ecclesie sit constitutus. Nostis autem ⁊ lo-
cum natiuitatis/⁊ virtutes eius que in euā
gelio ⁊ actus apostoloꝝ narrant̄. Primum
in Capadocia predicauit: deinde sub clau-
dio Italiā venit/ ⁊ vigintiquinqꝫ annis pō
tificatū in Roma tenuit. non tamen vel qn̄
qꝫ pedes de terra ibi in pōtate habuit. Tri-
gesimo sexto anno post passionem domini
deorsum crucifixus migrauit ad dn̄m. Se
pultꝰ est ad orientalem plagam secꝰ viā triū
phalem/que alio nomine dicit̄ catacumbas
de quo loco cū a grecis corpora tollerent̄ no
cte/ succurrit om̄is ppl̄s romanus ⁊ cōpre-
henderūt eos: sepelierūtqꝫ in alio loco citra
partem tyberim in loco ꝙ lauigana dicitur:
E et Paulū in via hostēsi. ¶ Andreas grecū
nomen est: ⁊ interpretatur virilis est/ id ē a
virilitate/ apo tu andros. απο του ανδρος
Uir grece ⁊ andros ⁊ anir dicitur ꝙ rectissi
me vocatꝰ est andreas. Qui post discipula
tū sancti Johannis dn̄i vestigia viriliter est
secutꝰ: ⁊ viriliter crucem ascendit: sicut liber
passionis eiꝰ ostendit. Predicauit in Acha
ia/occisus in patras/vbi ⁊ sepultꝰ fuit: sed
Constantino deferente/in Constantinopo-
li iacet. Hebrayce vero decorꝰ dicit̄ Andre-
as/siue respōdēs. ¶ Jacobꝫ Zebedei ⁊ Jo F
hannes frater eiꝰ/a patre cognominatꝰ/int̄
pretatur supplantator: quia cū ad latinitatē
venit eiꝰ nomen/additū est in fine sicut solet
fieri in barbaris nominibꝫ cū in nostrā lin
guam veniūt. Misit epistolam/que canoni
ca dicit̄/ad dispsos pro cristi nomine. Ab
Herode tetrarcha occisus: sepultus est in
Achaia marmarica. Johannes interpretat̄
gratia dei que requieuit in eo plusquam in
ceteris apostolis. Predicauit in grecia/vt si
cut ipse sapientior ceteris fuit/sic mitteretur
ad sapientiorem gentem. Sub traiano reqe
uit in epheso: sed nunc corpus eius non in-
uenitur in terra/⁊ apertū est sarchofagū in
quo iacuit: sed vacuū est. Ignorant aūt ꝙd
de eo sit factū: quia ab homine non fuit ab
latū. Uocati sunt deniqꝫ ambo isti fratres
banarges/id est filij tonitrui. Quia illam
vocem in monte vtriqꝫ audierunt. hic est fi
lius meꝰ. ¶ Philippus ⁊ Bartholomeus. G
Philippus os lampadis interpretatur/⁊ rec
te quia statim vt dn̄m agnouit/suo fratri ad
nuntiare curauit dicens. Quem scripsit
Moyses inuenimꝰ Messiam. In galicia p̄
dicauit. in Herapoli vrbe lapidatꝰ ⁊ crucifi
xus/ibi ⁊ sepultꝰ est. Fuit aūt ⁊ alius Phi
lippus dyaconꝰ/ꝙ predicauit in Samaria:
vbi postea venit btūs Petrus ⁊ Joannes
ad confirmandos eos ꝙ crediderant. Si eīi
Philippus apostolus fuisset/potuisset tra-
dere spm̄ sctm̄. Quod qꝛ non potuit/appa-
ret qꝛ non fuit apostolus. Bartholomeꝰ in- H
terpretatur filius suspendentis aquas/ꝑ eo
qꝛ ad predicationem suam corda audientiū
ad superna accendit. Indis predicauit/ī Al
bana vrbe a barbaris viuꝰ excoriatꝰ est ⁊ ibi
sepl̄tus. ¶ Thomas abyssus dicit̄: cogno I
mento didimus/qd̄ grece geminus dicitur.
Quidam volunt dicere similis: qꝛ silis cri-
sto fuerit: non est tamen verum: sed qui ge
minus nascitur/semper similis est illi/ cum
quo nascitur. Predicauit persis: in calami-
na cum lanceis occisus/⁊ ibi sepultꝰ ē. Ma
theꝰ publicanꝰ. ¶ Matheꝰ in hebreo do- K
natus dicitur. Digne/qui datus fuit ad cō

scribendũ euangeliũ. Aliq euangeliste Ma-
theũ primũ ante Thomã posuerunt: et pu-
blicani nomen siluerũt. ipse quidem se pre-
posterauit / ⁊ publicanũ se fuisse cõfessus est
iuxta illud sapientis. iustus in primordio ac
cusator est sui: fuit aũt de tribu leui / vnde le
ui cognomen sortitꝰ est. Primũ in Judea
euangeliũ suũ hebrayce scripsit: post ĩ Ma
cedonia p̄dicauit: in Persida interfectꝰ / ibi
L requiescit. ¶ Jacob Alphei. Alpheꝰ dicit
a patre: ⁊ a patre hoc nomen sortitꝰ est. Est
aũt is qui frat domini dictꝰ est: q̇ cogno-
minatꝰ ẽ iustꝰ: ortꝰ de tribu Juda dictꝰ fra
ter dñi / qꝛ nepos fuit sancte Marie ex sorore
sua: De tẽplo precipitatꝰ / ⁊ conto ꝑcussus
M mortuꝰ est: ibiqꝫ sepl'tus. ¶ Judas istiꝰ Ja
cobi frater confessor interpretatur: ⁊ fuit tri
nomiꝰ / Thadeꝰ ⁊ Lebeus vocatꝰ: ipse est
quem ad Abgarum regem missum ecclesia-
stica narrat historia ĩ Nirata vrbe occisus ⁊
sepl'tus iacet. ¶ Symon cananeꝰ a loco sic
N vocatꝰ: qui alio nomine zelotis dicitur: q̇a
canazelus interpretatur / vbi dominus de
aqua vinũ fecit. ¶ Judas scarioth de tribu
Jsachar / a loco scarioth vocatus: vel ab ip̄a
tribu ex q̄ ortus est / futuro vaticinio sic vo
catus q̇ mercedem erat accepturus pro per
ditione magistri. Scarioth ⁊ Jsachar mer-
ces interpretat. [Hos duodeciꝫ misit Jhe
sus precipiens eis ⁊ dicẽs]. hos duodecim
ordinauit apostolos / ⁊ misit dominus añ fa
ciem suam in omnem locum in quo erat ipse
venturus. [Misit vero cũ eis ⁊ septuagita
alios / nõ tñ ordinauit in aliquo gradu: nisi
tm̃ potestatẽ eis dedit curandi infirmos / et
eijciendi demones quamdiu discipuli illiꝰ
essent. Tñ postea dereliq̄rũt eũ / etiã cũ illo ñ
ambulabãt.] Et iudas apostolus fuit / ⁊ vir
tutes in nomine eiꝰ fecit: qꝛ sic dixerũt qñ
reuersi sunt. Domine / etiã in nomĩe tuo de
monia subijciunt nobis. Ob hoc q̇ recipit
iustũ in nomine iusti / mercedem iusti accipi-
et. Quicũqꝫ alicui bñ facit: qꝛ seruũ dei illũ
estimat talẽ mercedẽ a dño recipiet / q̄si ille
talis fuerit qualem credidit: qꝛ ꝓ nomĩe dei
fecit. [Et dixit eis. Jn viam gentiũ ne abie-
ritis]. Ne scandalizent iudei si gentib p̄di-
caret añ ipsos: p̄cepit vt añ offerrent eis ver
bũ diuinũ: ⁊ hoc añ resurrectionẽ. Post de
niqꝫ cũ repulerũt ⁊ crucifixerit eũ dixit. [Jte
docete om̃es gentes: ⁊ in ciuitates Sama
ritanoꝝ ne intraueritis.] Samaritani vide O
bant nec iudei esse / nec gentes. Judei non
erant: qꝛ de progenie Abrahã non erãt. Gẽ
tes videbant non esse: qꝛ circũcisi erãt / ⁊ iu
daicam legeꝫ habebant ob hoc specialit pre
cepit de eis. [Jte potiꝰ ad oues ꝑditas do-
mus Jsrahel]. Oues appellant scd̃m psal-
mistã. q̇ regis Jsrael intende: q̇ deducis tã
quam oues Joseph. Perditas eas oues di
cit / subaudit a dyabolo pro peccatis. [Eun-
tes aũt predicate dicentes / q̄ appropinqua-
bit regnũ celoꝝ]. Hoc ipse primitus p̄dica-
uit. ⁊ hoc ante om̄ia ⁊ sup̱ om̄ia predicandũ
est: qꝛ aditꝰ q̇ nobis interclusus fuerat p̱ A-
dam / apertus est: festinent om̃es ingredi in
vitam eternam p̱ bona op̱a. [Et vt vobis
credat / infirmos curate]. Jnfirmos ⁊ cor-
pore ⁊ aĩo. [Mortuos suscitate]. ⁊ mortu
os in anima: quia cum peccat anima morit
Et corpore mortuos: vt per vnũ mortuũ cor
pore / reuiuescant in anima multi: [Lepro-
sos mundate]. Sicut sunt leprosi corpore /
sic sunt ⁊ anima leprosi varijs peccatis in-
uoluti. Et simili modo horridi in cõspectu
dei: sicut iste in cõspectu hoĩm. [Demones
eijcite]. Et de eis in quib apte nominant
⁊ q̇b occulte animo p̄sident. Demones dic P
ti grece quasi demne / id est periti ac reꝝ scij
Prescíunt em̃ futura m̄lta / partiꝫ subtilioꝝ
sensus acumine / ꝑtim experientia lõgissime
vite / partim per dei iussum / angelica reuela-
tione / corpoꝝ ereoꝝ natura vigente. [Gra-
tis accepistis / gratis date]. Sine precio a
me accepistis / sine precio terreno impendite
ipsam doctrinã: ne ꝓ sola cupiditate putẽt
vos predicare. [Nolite possidere aurũ / neqꝫ
argentũ]. Jn fine dicit quare nõ sit necessa-
riũ dicẽs. [Dignꝰ ẽ op̱arius cibo suo / ] vcꝫ
ab his accip̱e q̇b p̄dicat victũ ⁊ vestitũ [Ne
qꝫ pecuniã in zonis v̄ris]. Qð duob mo-
dis intelligi dꝫ: vt neqꝫ ꝓ ornamẽto aurum
⁊ gẽmas in zonis suis ponerẽt: neqꝫ sacel-
los cũ denarijs ad zonas alligarẽt. Pecu-

niā/denarios de ere dicit/vnde tunc nego⸗
tiabatur. Unde Petrus cum Johanne di
xit ad claudum. Argentū ꝛ aurū non est me
cum. [Non peram in via]. Pera pastoralis
est sacculus ad portandū panem. Uñ de da⸗
uid dicitur. Tulit peram pastoralem/quam
semꝑ secū habere consueuerat. [Neqꝫ duas
tunicas]. Unam tunicam dicit sicut incede
bat vestitus: ne ex alijs vestiti/alia sibi fu⸗
turo metu seruarent: cū ex illa potestate pos
sent accipere. [Neqꝫ calceamenta]. Et mar⸗
cus dic/ꝙ calceari eos scandalijs preceperit
In calceamentis spiritualiū est intelligendū
vt verbū euangelicū non occultarent: nec eti
am in terrenis commodis inniterent: vel fu
scarent pro terrenis reb9 predicationē euan
gelicā. [Neqꝫ ꝟgam]. Et Marc9 dic virgā
portandā. Sed Matheus dicit de virga sil
uestri ꝛ corporea. Marc9 ꝑ virgam potesta⸗
tē euangelice predicatiōis vult ītelligi. In
virga potestas predicationis intelligit̃ vt q̇
voluerit viuere de euangelio/qꝛ illū adnun⸗
tiat/faciat: qui noluerit/sit in eius potestate
Uñ ꝛ Paulus. Nunquid non habemus
potestatem de euangelio viuere sed non su
mus: vsi hac potestate. Sunt eñ quedam
que deus p̄cepit/que q̇ dimiserit/reat9 pe⸗
nam exsoluet: quedā vero q̄ cōcessit/ q̄ ꝛ di⸗
mittere possum9 ꝛ facere licet. [Dignus est
operarius cibo suo]. Hoc in loco Paulus
accipit/quod dixit. Sic dominus ordina⸗
uit/vt q̇ euangeliū adnuntiant/de euangelio
viuant. [In quācūqꝫ aūt ciuitatē aut in ca⸗
stellū intraueritis/interrogate q̇s in ea dig⸗
nus sit: ꝛ ibi manete]. Mōs dñs/mundos
vult habere discipulos: qꝛ cū sctō sctūs effi
ci pōt/ꝛ cū ꝑuerso ꝑuersus. Nec vult de do
mo ī domū hospitari predicatorē/ne corrū⸗
pant bonos mores colloquia mala. [Intrā
tes aūt in domū/salutate eā dicētes]. Per
domū habitatores debem9 intelligere/ꝙ nō
solum hospiti q̇ fama bona a nobis eligit̃/
bñdicere debeamus: vñ retro dixerat/ quis
in ea dignus sit/id est bñdictionem accipere
vel ꝟba vite vberius audire: sed etiā omni⸗
bus hominib9 pacem debemus imprecari.
Et ipse insinuat q̇d dicere debeamus/inquit
[Pax huic domui]. Et ex isto precepto dñi
ꝛ ex romanoꝝ p̄cepto salutare debem9 chri
stianos: qꝛ sic fuit consuetudo apud antiq̇s
nros. Qd hebrayce ꝛ syriace Salamalech
dicitur: grece chere: latine aue. Sed ex ma
la consuetudine ꝛ doctrina adoleuit apd pa
latinos/vt nullus comparē suū obuiantem
inprecet̃. Legāt libꝝ regū/ibi inuenient he⸗
breos reges ita fecisse. Et romani sir/ita vt
non solū hoīes inter se: sed ꝑ aues etiā impe
ratores salutatos. Uñ est illud ꝓsitaci: a vo
bis alioꝝ nomina discam/hoc didici per me
Chere cesar. q̇d noceret hoī qñ obuiat forsi
tan electo dei/si diceret ille illi: saluet te dñs
Heliseus eñ ꝓpheta vnū ꝟbum irat9 dixit
pueris/ ꝛ quadraginta duo ex eis perierunt
Si bonū ꝟbū dixisset/sir foret. [Et si q̇dē
fuerit dom9 digna veniet pax vr̄a suꝑ eam]
Hoc est si habitatores q̇ in dño habitāt di
gni fuerint. Per ꝯtinentē hic qd cōtinetur
ondēs. Ueniet suꝑ eos qd imprecatū fuerat
[Si aūt non fuerit digna/pax vr̄a ad vos re
uertet̃] Qꝛ si is cui imprecat̃ bonū aut ꝓ q̇
oꝑatur/non fuerit dignus accipere/dicēti vł
facienti bonū merces manebit. [Et q̇cunqꝫ
non receperint vos: neqꝫ audierint ꝟmones
vr̄os/exeūtes excutite puluerē de pedibus
vr̄is in testimoniū illis]. Puluis excutitur
in testimoniū laboris sui/ꝙ p̄dicatio aplica
ad eos ꝑuenerit: ꝛ nec ad victū q̇dē necessa⸗
ria acceperit: ꝛ euāgeliū spreuerint. [Amen
dico vobis/tollerabili9 erit terre Sodomo
rū in die iudicij: quā illi ciuitati]. Ob hoc
qꝛ illi nō habuerunt ad se missos predicato⸗
res. Hic apparet ꝙ diuersa tormēta sunt in
ter peccatores in inferno.

¶ De persecutionib9 apostoloꝝ. C. xxvij.



Ecce ego mitto vos sicut oues in medio lu⸗
porum]. Lupos appellat scri
bas ꝛ phariseos: ī medio nō
loco sed odio/qꝛ cū incipient
apparere sapientes ꝛ boni odient vos sicuti
me faciunt. [Estote ergo prudentes sicut ꝟ⸗
pētes: ꝛ simplices sicut columbe]. Per pru
dentiam vestram deuitate doctrinam eorū

malam: per simplicitatem columbe deuitate
eorum mala opera. Habet serpens hanc
astutiam/ vt omne suum corpus obijciat p/
cussionibus/ vt caput saluum faciat. Ita et
nos facere debemus . Caput nostrū crist⁹
est. Totum corpus dare pro cristo debem⁹
vt non eum negemus. Per simplicitatē co/
lumbe/ siue spiritussancti qui per eam signi
ficatus est/ studeamus cum omnibus ho/
minibus pacem habere. [Cauete autem ab
hominibus]. Cauete/ obseruate / custodite
[Tradent enim vos in concilijs]: Tradent
id est ad occidendum prodent: quia in me
creditis. [Et in synagogis suis flagellabūt
vos]. Hoc ita fuisse/ liber actus aposto/
loꝝ testatur: vbi scriptum est/ ꝙ cesis aposto
lis denuntiauerunt ne vltra loquerentur in
nomine Jesu. [Et ad reges ꝛ presides du/
cemini]. Presides vocabantur a presiden/
Q do. Consules/ qui prouidebant prouincijs:
quod fuit Pylatus/ ꝛ Albin⁹ in iudea. Re/
ges Herodes ambo: ꝛ alij quos libri pas/
sionum eorum commemorant. Ante quos
apostoli ducti sunt: aliqui flagellati: aliqui
occisi. Quod autem presides ante reges po
suit/ sciendum ꝙ consules qui prouincijs p̄/
sidebant excellentiores erant multis regibꝫ
ꝛ habebant in ministerio quatuor aut quin
qꝫ prouincias cum regibus: vt cyrinus ha/
buit syriam. [In testimonium illis ꝛ genti
bus]. Quod intantum ingessistis eis p̄di/
cationem euangelicam/ vt non solum nō au
dirent. [Cum aūt tradent vos nolite cogi/
tare quō aut quid loquamini. Sola volū/
tas vr̄a recta sit/ ꝛ ipsam offerte deo: spirit⁹
sanctus loquet̄ ꝑ vobis qui in vobis habi
tabit. Dabitur em̄ vobis in illa hora q̇d
loquamini. Nouit enim spiritussctūs/ quid
cuiqꝫ necessarium vel oportunū sit ad loquē
dū. Non em̄ vos estis q̇ loquimini: sꝫ spi/
ritus patris vr̄i qui loquit̄ in vobis]. Quā
uis per fistulā cordis vr̄i vox audiat̄: tamē
spūs erit in vobis fons bonitatis/ q̇ dabit ī
crementū ꝛ audatiam locutionis. [Tradet
aūt fr̄ frēm in mortē]. Hoc frequenter factū
est in ꝑsecutionibꝫ/ ꝙ fr̄ pagan⁹ cristianum
frēm ꝑdidit ad mortē. [Et pr̄ filiū]. Nō so/
lum tradidit ad mortem: sed etiā multi occi/
derunt. [Et insurgent filij in parentes: et
morte eos afficient]. De hoc nulla questio
est/ q̇ satis habemus exempla. [Et eritis om
nibꝫ odio propter nomen meū]. Btm̄ odiū
qd̄ ꝑ saluatore infertur: hoc oēs christiani
dn̄t optare. Qd̄ aūt dicit eritis odio om̄ibꝫ
subaudit̄ malis. Nam boni non solum non
odient: sed etiā amabūt ut fr̄es. [Qui autē
ꝑseuerauerit vsqꝫ in finē/ hic saluꝰ erit] Ni/
hil prodest bene incipere/ si nō vsqꝫ in finem
ꝑseuerauerit in recta fide: vel in bono opere
qꝛ lignū in quā partē ceciderit ibi manebit
Hic ꝓnomē est in isto loco/ nō aduerbium
ꝛ hꝫ sēsū q̄si ille. [Cū aūt ꝑsequent̄ vos in
ciuitate ista/ fugite in aliā]. De presenti mis
sione loquebat̄/ vt si eos ꝑsequerēt̄/ reuerte/
rent̄ ad eū: qꝛ nolebat occidi donec ipse pri
mus ꝑ om̄ibꝫ moreret̄. Et tñ gñale est dn̄i
preceptū. Qui noluerit consum̄ari vitā su/
am per martyriū: det locū persecutori/ ꝛ eat
vbi possit quietius deo seruire. Uerūtamē
quāto crudeliora sustinuerit ꝑ deo/ tāto be/
atior erit ī eterno regno. [Amē dico vobis/
nō consummabitis ciuitates israhel: donec
filius hominis veniat]. De hoc dt/ qꝛ ipse
erat venturus ad predicandū/ quo eos tunc
mittebat. [Non est discipulꝰ sup magistrū].
Hoc est/ nolite querere grandia. Me perse
quunt̄ q̇ mgr̄ vr̄ ꝛ dn̄s sum: quāto magis
vos qui discipli estis ꝛ creatura mea. [Suf
ficit discipulo/ vt sit sicut mgr̄ eius. Tunc
erit ꝑfectus discipulus/ si mgr̄m potuerit eq̄
parare. Si pr̄em familias Beelzebub voca
uerūt: q̄nto magis domesticos suos. Si mi
hi q̇ q̄si pr̄familias vobis p̄sum/ dixerūt: in
beelzebub eijcit demonia: q̄nto magis vo/
bis peiora dicēt.] Pr̄familias aūt antiquꝰ R
genitiuꝰ ē descēdēs a greco: ꝛ pr̄familias ille
vocat̄/ q̇ sue familie sic p̄est/ sicut pr̄. Quo
nomine dn̄s recte vocat̄/ q̇ discipulis dixit
vos amici mei fecistis. Et p̄cepit vt pr̄ez ip
sum inuocarēt. Domesticos apostolos ap/
pellat/ qꝛ ei ꝑ fidē ꝛ opationē domestici erāt
[Nihil optū qd̄ nō reuelabit̄: ꝛ occultū qd̄
nō sciet̄]. De futuro iuditio dn̄s dt/ ꝙ in vl
timo examīe vniuscuiusqꝫ volūtas ꝛ opus

mānifestū debeat esse. Ac si dixisset. Ueniet
temp⁹ in quo ꝛ vr̄a ꝟtus/ꝛ eoꝝ nequitia de
monstrabit᷑: ꝛ recipietis vos bona ꝓ bn̄fac
tis/ꝛ ipsi mala ꝓ malis. Opertū aūt coop/
tum dicit᷑. [Qđ dico vobis in tenebris/di/
cite in lumine. Qđ audistis in mysterio/ag
tius predicate: qđ vos erudio in paruulo lo
co iudee/in toto mundo dicite. Qđ in aure
auditis/p̄dicate sup̱ tecta]. In morē ꝓuin/
cie loquit᷑/vbi soliti erant supra domos stan
tes p̄dicare ꝛ desup̱ tēplo: qꝛ plana erāt eo/
rū tecta. Qđ Jacobꝰ faciebat/qn̄ iī p̄cipita
tus est. [Et nolite timere eos q̄ corpus occi
dunt: aniāꝫ aūt non pn̄t occidere]. Nolite ti
mere corpus tradere ꝓ cristo: qꝛ quāuis pos
sint dissipare corpus: tn̄ nec anime pn̄t au/
ferre suā gl'iam: nec de corpore pn̄t facere/vt
non resurgat in gl'ia/quocūqꝫ mō eū incēde
rint vel inquamcunqꝫ aquā ꝓiecerint. [Sꝫ
potius eū timete/q̄ potest ꝛ animā ꝛ corp⁹
p̱dere in gehennā]. Ille timēdus est/q̄ ī hoc
seculo pōt agere que voluerit de anīa ꝛ cor/
pore: ꝛ mō animā mittere in penas eternas:
ꝛ post diē iudicij mittere corpus cū aīa in
S eidē tormētis. Per gehennā infernū volēs
intelligi. Fuit deniqꝫ vallis iuxta Hierl'm
q̄ dicta fuit gehennon/id est vallis ennō: qꝛ
ge/hebrayco sermone vallis dicit᷑: ennō/ꝓpri
um nomē possessoris. Fuit ꝟo irrigua de si/
loa torrente/ ꝛ nemorosa. Qn̄cunqꝫ aūt po/
pulus Israhel reuertebat᷑ a cultura dei/ibi
idola immolabant ꝛ diuinabant. Et tunc
comminatus est dn̄s locū ipsum impleturū
cadaueribꝰ mortuoꝝ/vt non vocetur tophet
id est pulchra: sed poliandrū/ id est tumul⁹
mortuoꝝ. Hoc p̱ hieremiā est dn̄s cōmina/
tus: ꝛ tp̄ibꝰ chaldeoꝝ cōpletū est. Futura igi
tur supplicia huius loci vocabulo denotant᷑
Duplicē aūt esse gehennā / in q̄bꝰ peccato/
res cruciandi sunt: vicꝫ nimiū frigorē/ꝛ ni/
miū calorē Job designat/q̄ d̄t. Ad nimium
calorē trāseunt ab aq̄s niuiū. [Nonne duo
passeres asse veneunt]. Passeꝝ multa sunt
gn̄a: alij gaudēt ad forāina parietū: alij val
les roscidas req̄runt: nōnulli montes appe
tunt squalentes. Dictus est aūt passer a par
uitate. Jubebant᷑ ꝟo frequenter in veteri le

ge offerri/ꝓpter quasdā obꝟuatiōes siue pur
gationes. Dat ergo silitudinē p̱ metaphorā
de re inferiori ad superiorē: ꝛ est species pa/
rabole reꝝ gn̄e dissimiliū hortantis ꝛ demō
strantis. Quā ꝓuidentiā diuina pietas er/
ga genus humanū habeat. Ac si dicat apte.
Si p̱ua aniālia ꝛ vilia/q̄ hic videt᷑ vendere
cū vno asse/absqꝫ dei voluntate in laq̄os ho/
minū non decidūt: q̄ntomagis vos qui ad
imaginē dei facti estis/dei ꝓuidentia ꝛ tuta
mine custodimini? De asse nāqꝫ qđ est ge/ C
nus ponderꝫ id est scrupulus vn⁹ /vel nomē
numeri/diuerso mō exponunt auctores. Di
cunt em̄ arithmetici qn̄ numerant. asse/duo
tres: ꝛ ibi hꝫ sensum vnū. Iteꝝ in notis a/
rithmeticoꝝ assis/duodecim vntie dicuntur.
Pōt ergo esse/vt aliqn̄ chari essent nimium
ꝓpter illas purgationes diuersas: q̄ fiebant
cū ipis in tēplo dn̄i: ꝛ aliqn̄ viles. Scđꝫ ꝟo
illū sensum potest fieri cū asse: hoc est cū vno
denario: vl' vno scrupulo de ere. Scđꝫ aliū
ꝟo intellectū pōt fieri/vt emerent᷑ duo cum
vna libra qđ est asse. Qꝛ ꝛ Lucas cōcordat
ad istū dicēs. Nonne q̄nqꝫ passeres veneūt
dypondio? qđ sūt due libre/vel scrupuli duo
Et sensus euāgelic⁹ ad hoc magis cōcorda
re videt᷑/quasi dicat. Illa parua animalia tā
chara sunt/vt duo vna libra vendant᷑: qꝛ nul
lus ea pōt capere/nisi p̱mittente deo. Quid
dubitatis de vobis: q̄ aliq̄s possit nocere
nisi quantū a deo p̱missum est? Ueneūt aūt
passiuā hꝫ ꝟcationem: ꝛ ꝓ vendunt᷑ accipit᷑/
cuius actiuū est venundo. Quod aūt dicit᷑
nō cadet sup̱ terrā/hoc est in laqueū siue au
cupiū alicuius sine patris voluntate. [Uri
aūt capilli capitis numerati sunt. Tanta ē
cura vr̄i corā deo: vt etiā numeꝝ capillorum
vestroꝝ nouerit.] Scia nūeri demonstratur
nō eiusdē numeri ꝯꟊuatio. [Nolite ergo ti/
mere: multis passeribꝰ meliores estis vos]. H
est plus valetis/ꝛ pl⁹ chari estis deo. Me/
lioris em̄ ad taxationē p̱tinet: meliores vero
ad ꝯparationē. [Omis ergo q̄ cōfitebitur
me corā hoībꝰ: ꝯfitebor ꝛ ego eū corā patre
meo q̄ in celis est]. Cōfessio hic nō solū voce
sꝫ etiā ope intelligitur: qꝛ q̄ dicit se nosse de
um/ꝛ mandata ei⁹ nō custodit/mendax est

[Qui aūt negauerit me coram hominibus negabo ꝛ ego eum coraꝫ patre meo]. Et hic negatio ꝛ per vocem ꝛ per opera intelligiť: ꝛ non solum negator dei non agnoscetur a deo in alia vita: sed etiā ignorans deū igno rabitur a deo.

Qđ dn̄s nō venit pacē mittere ſꝫ gladium. Capitu. xxviij.



Nolite arbitrari ꝙ venerim pacē mittere / sed gladium]. Arbitrari pro estimare vel putare poniť. Quō est hoc: cum in alio loco dominus dicat. pacē relinquo vobis: ꝛ hic dicit. non veni pacem mittere? Sed sciendūꝫ ꝙ est pax bona ꝛ est pax mala. Qn̄ dominus in hunc mundū venit / pacē malā mundus habebat in malo. Visit dn̄s euangelium suū / ꝛ ceperunt cognoscere qꝛ non bn̄ cōcordabant adinuicē. Et missum est bellum bonū / vt rumpereť pax mala. Tali mō fecisse legiť deus / cū omnis mundus q̄ tunc erāt ꝯgregauerunt se vt facerent turrim / ꝑ quā possint explorare / qđ esset in celo: ꝛ etiā se defendere a diluuio si iterum foret: aut ab igne q̄ mundū hꝫ delere. Inmisit in vna nocte diuersitatem linguaꝝ: ꝛ ceperūt pro hac causa discordare: ꝛ dimiserunt qđ faciebant Hoc tenore cū mundus concordās esset in adorandis idolis / immisit verbū euangelij / ꝛ ceperunt tunc discordare bene / qui an̄ vnanimes in malo erant. Gladiū aūt / dicit separationem ꝟbi: qꝛ sicut gladius separat qđ nō pōt re vniri / sic ꝟbū dei separauit fratreꝫ a frē / p̄reꝫ a filio / ꝛ nuꝝ aduersus socrū suā Socrus est mater viri: nurus que filiū eiꝰ hꝫ. [Et inimici hominis / domestici eiꝰ]. Ad doctrinā ptinꝫ hoc totū: qđ postea euenit / vt pater esset pagan⁹ / filius cristian⁹: vt fuit sci celsi vel scti Martini pr̄: de q̄ scriptū est. felices eiꝰ act⁹ inuidebat. Silr̄ de oibꝫ parētibꝫ legim⁹ qđ alij crediderūt / alij nō: ꝛ in hoc fuit separatio. Domestic⁹ aūt a domo diriuať / scꝫ q̄ domo sūt assueti. [Qui amat p̄rē aut m̄reꝫ plus quā me / nō est me dign⁹]. Ecce gladi⁹ sepationis de quo dixerat. Pro isto gladio / separata sunt multa milia sctōꝝ a parentibꝫ suis: ꝛ sic dn̄t ad huc facere oēs q̄ volunt esse boni: ꝛ beate viuere in alia vita. Hic dn̄t ordinē amoris discere: qđ spōsa in cantico canticorū postulat in se ordinari inquiēs. Ordinate in me charitatem. Ecce ordo: nec p̄rem nec m̄rem sup deū / sed ꝓmitus deū: deiñ parētes: post oēs cristiāos Si aūt euenerit vt pr̄ ꝛ mr̄ nolint fierri cristiani / vel boni: ꝛ nō potest vtrūqꝫ in simul diligere: ama creatorē totis visceribꝫ / ꝛ dimitte malos parētes. Vn̄ ꝛ suo dixit discipl̄o. Dimitte mortuos sepelire mortuum. Super me. i. q̄ alicuius amorē meo amori ꝑfert. Nō est me dign⁹: sic audiť discipulus [Et q̄ non accipit cruceꝫ suā ꝛ sequiť me]. Allegoria est hic: ꝑ crucē / mortificationē viciorꝫ volens intelligi: acsi dicat. Qui non mortificat se huic seculo / ꝛ ꝯcupiscentijs ei⁹ ꝛ facit mandata mea (qꝛ hoc est seq̄ eū) non est me⁹ dign⁹ discipl̄s. [Qui inuenit aniaꝫ suā / ꝑdet illā]. Per pn̄iam vita hoīs intelligiť. Qui inuenit vitā suā oīnibꝫ voluptatibꝫ suis / ꝑdet illā in alia vita. Siue alio mō Si amas animam tuam ꝑde illam ꝓ cristo [Et q̄ ꝑdiderit aniam suā ꝓpter me / inueniet eā]. Hoc apparet in martyribꝫ. Qꝛ nō dubitauerūt in presenti ꝑdere anias ꝓ cristo / vt mō haberenť in gloria cū ipso deo. [Qui recipit vos / me recipit]. Qꝛ p̄ceperat si necessitas eueniret / vt oēs cognatos ꝓ eo dimitterēt. austeritatē p̄ceptoꝝ / auctoritate tē perat ꝯcessoꝝ. [Qui vos recipit in honore ꝛ in obauditione: ꝛ si de me quē vidēt paꝝ videť: sciat q̄ me recipit / recipit eū q̄ me misit / id est p̄rem: ꝛ me in diuitate / ꝛ spm̄ sctm̄ Qui recipit ꝓphetā in nomie ꝓphete mercedē ꝓphete accipiet]. Dat exemplū / ꝙ sicut illi q̄ recipiebant ꝓphetas / qn̄ circūibat terrā iudeoꝝ docēdo / vt legimus in lib. regū). qđ ꝛ cellas illoꝝ ꝛ vtensilia eis hēbant parata: receperūt a deo mercedē: qꝛ in nomine domini fecerūt eis obseq̄a. Vn̄ illa mulier recepit filiū suū resuscitatum ab Helia: ꝛ alia meruit hr̄e filiū cū eēt sterilis. Et Micheas q̄ abscondit centū ꝓphetas ꝛ pauit eos tpe ꝑsecutionis / meruit ꝓphetie spm̄ ꝛ ipe est

duodecimus prophetarũ. Non dt aũt qđ
debeat recipere mercedem de propheta vel
de iusto: sed mercedē ꝓphete ⁊ iusti. Talem
videlicet mercedē/ qualē ꝓpheta ⁊ iustus ac-
cepturi sunt: etiā si homo non est ꝓpheta ne
ꝗ iustus: ⁊ venit in nomine dñi ad nos / et
nos credimus ꝙ ita sit / ⁊ damus ei necessa
ria ꝓpter nomē dñi: ille mendacij penas ex-
oluet: nos ꝟo non frustrabimur mercede/
quā in nomine dñi largiti sumus: qꝛ quicũ
ꝗ iudam traditorē in nomine dñi suscepert
eo tꝑe quo dñm sequebat/ eandē mercedē ha
buerunt apud deũ/ quā ⁊ illi ꝗ Petrũ ⁊ Jo
annē susceperũt: qꝛ vnus erat tunc iudas de
illis/ ad quos hec dñs loquebat. Nō eñ dꝫ
ꝯsiderari ꝑsona missi: sed mittētis dñi. [Et
ꝗcunꝗ potũ dederit vni ex minimis istis/ ca
licē aq̃ frigide tm̃ in nomīe discipuli: amē di
co vobis/ nō ꝑdet mercedē suā]. Pro certo
debem⁹ credere ꝙ quicq̃d boni facim⁹ in no
mine dñi/ recipiem⁹ aut in hoc secl'o aut ī fu
turo/ siue in ꝟbo siue in facto mercedē. Ve-
rũtñ si nos illũ ꝯtrariũ vie dñi nō cognosci
m⁹. ceterũ si in aliquo crimīe mortali deten
tũ illũ nouim⁹: ⁊ publice hoc exequit/ ⁊ nō
vult emendari castigationib⁹ bonoꝝ hoīm
hñdus est a nobis sicut ethnicus ⁊ publi-
canus: qꝛ sic p̄cepit dñs/ ⁊ Paulus dicens
Si q̇s frater noīat auar⁹/ aut rapax/ aut ali
q̇d huiusmōi/ ⁊ est: cũ hmōi nec cybũ sume-
re. Attendendũ ꝙ nō dixit solũ si noīat: sed
addidit si est: qꝛ multi dicunt/ ⁊ nō sunt: sed
de his dixit: q̇ ⁊ dicunt publice/ ⁊ sunt. At
tendendũ ꝙ dixit/ ex minimis istis/ hoc est
meis q̇ minimi sunt/ q̇ sũt humiles spũ. Nā
Marcus dt/ in noīe meo qꝛ cristi estis. [Et
factũ est cũ ꝯsumasset iesus/ p̄cipiēs. xij. di-
scipl'is suis]. Cũ ꝯsũmasset/ ad ꝑfectionē ꝑ-
duxisset. Aliud deniꝗ est qñ dicimus cōsũ
mat⁹ est ignis vel cibus/ aliud cũ dicimus
ꝯsũmatus est ſmo docentis. Ibi finis acci
pit: hic ꝑfectio demōstrat. Precipiens duo
decim: aliud separatim p̄cepit duodecim/ et
aliud duodeciꝫ ⁊ septuaginta duob⁹ simul:
duodecim secretiora/ septuaginta duob⁹ cō-
munia. [Cũ habuit ꝑfectā ordinationem ⁊
doctrinā duodecim: transijt inde/ vt doceret
in ciuitatib⁹ eoꝝ]. Inde qđ dt/ de mōte tha-
bor vult intelligi/ in q̇ superiora docuit. Per
spiciendũ ꝟo mente sedula/ ꝙ domin⁹ post-
quā p̄dicare cepit/ nō cessauit ꝑ tres annos
⁊ dimidiũ/ nisi quādo somnũ cepit: dans ex
emplũ: vt q̇cunꝗ bonũ opus incipit/ instan
ter illud exerceat. Qꝛ qui remissus ⁊ disso
lutus est in opere suo/ frater est sua opa dis-
sipantis: ⁊ si tepid⁹ fuerit/ neꝗ frigidus ne
ꝗ calidus: euometur ex ore dei.

¶ Qđ Joannes de carcere mittit ad dñm.
Capitulum. xxix.

IOannes autem
cũ audisset in vinculis opera
cristi]. Paꝝ antequā Joānes
cōprehensus esset ab Herode
tetrarcha/ cepit domi⁹ p̄dicare
ne deesset israheli ꝟbũ diuinũ
post Joannē. Joānes aũt cō
prehensus est ab Herode tetrarcha filio he
rodis/ ⁊ missus est in carcerē ⁊ in vinculis:
qꝛ Herodes acceperat vxorē fr̄is sui/ nō tñ
ei ipe Herodes tulerat: sed pr̄ vxoris tule-
rat eam a Philippo ꝓ q̇busdam simultatib⁹
exortꝫ inter eos: ⁊ dederat eā Herodi qꝛ ip
se Herodes maioris potestatis erat. Joan-
nes aũt quāuis Herodes ex vna parte esset
iudeus/ ex alia nō esset. erat eñ ex vna par-
te de Symonis genere/ ⁊ Joānis filij eius
qꝛ aristoboli sacerdotis filia fuerat Mariā-
na vxor herodis maioris quā ipse occidit.
Fuit aũt aristobolus nepos ioannis filij sy
monis/ q̇ in lib. machabeoꝝ legit. Igit nō
cessauit Joannes adnuntiare ei qꝛ iniuste
fecerat (quāuis pater ei dedisset) ꝙ vxorem
fr̄is sui retineret. Mulier ꝟo cũ amaret secũ
dũ maritũ magis quā p̄mũ/ suasit ei vt mit
teret eũ in carcerē. In hoc ergo carcere et in
his vinculis cum esset audiuit opera cristi.
¶ Que sunt opa cristi q̇ audiuit? q̇ sup⁹
auditis facta ꝙ vicꝫ sanaret oēs infirmi-
tates in populo. [Mittens duos de disci-
pulis suis: ait illi]. Sciebat ioannes qꝛ ipse
erat verus hō/ ⁊ verus rex glorie dei: ⁊ quia
ideo incarnatus fuerat/ vt ꝑ suā mortē redi-

meret mōm. Cū audiuit aūt illū tantas vir-tutes facere/tunc cepit cogitare dicens. Si ipse tantas virtutes facit/quis occidet illū Modo innotescꝫ mōo; mō nullus audebit eū occidere/sed omēs venerabunt eum. Ego credebam qđ ipse deberet mori ꝓ nobis: sꝫ mō vnū est e duobꝫ: aut ipse non facit tātas virtutes quātas audio: aut si facit / nullꝰ eū occidet: sed diligent ⁊ extollent eū: ⁊ ꝓ tali dubitatione misit duos de discipulis/⁊ ait illi. [Tu es qui venturus es: an aliū expec-tamus]. Tu es q̄ vēturus es: sic credebaꝫ ꝑ mortē tuā ad liberatōnē hoīm q̄ tanta fa-cis: an aliū debes mittere qui debeat mori ꝓ nobis? Iste est verior sensus sicut cōijce-re possumus ex factis domini ⁊ dictis/que in sequentibꝫ aperiemus. Nā non ignoramꝰ ꝙ aliȷ̄ etiā in hoc loco senserūt/ꝙ ioannes id circo misit discipulos ad dn̄m/ vt inuitaret eos ad disciplatū domini: sicut iā aliq̄ erāt ⁊ aliq̄ odibant: ⁊ detrahebant factis ipius cū phariseis. [Et respōdens iesus/ait illis] Alius euangelista refert/ꝙ iusserit venire co rā se cecos ⁊ claudos ⁊ leprosos ⁊ /curauit eos: ⁊ inde dixit. Renūtiate ioāni q̄ audistꝫ ⁊ vidistꝫ. Uirtutes q̄s vidistis de me fieri: ac si mandaret/ vt ille sciat q: sic est sicut au diuit: facio coram vobis/vt ex visu vr̄o renū tiare possitꝫ /⁊ ex auditu: ⁊ miranda facio: ⁊ tamē sic ipse credidit moriar: q: venit hora qn̄ satꝫ btūs ⁊ rarus erit/q̄ nō hꝫ scandalū erga me. [Ceci vident: claudi ambulant: le-prosi mundant: surdi audiūt: mortui resur-gunt: pauperes euangelizant]. Oēs istas ꝟtutes supius audiuimus factas a domīo ⁊ filiā archisynagogi resuscitatam. Quare aūt dt pauperes euangelizant? Qr h̄ specia liter Esayas de illo ꝓphetauerat factuꝝ/inq̄ ens. Ad adnuntiandū mansuetis terre mi-sit me. Et de ipsis dixerat dominus. beati pauperes spiritu. [ Et beatus est qui non fuerit scandalisatus ī me.] Acsi aperte dicat Iam sunt electi et perpauci qui non debeāt scandalū aduersum me sumere: ⁊ qui nolint mortificare me. Ponit autem presens tem-pus ꝓ futuro/beatus erit qm̄ in conspectu dei oīa futura presentia sunt. [Illis aūt ab-eūtibus/ cepit iesus dicere ad turbas de ioā ne] Deus cōscius humane fragilitatꝫ/q̄a ioannes hō erat/⁊ poterat ei subripere elatō: ob hoc noluit coram discipulis suis illū lau dare: sed abeuntibꝫ illis propter exemplum aliorum ⁊ edificationem/dixit de illo que im mittenda forent. Exemplo ipsius nullus de bet laudare quēpiā in oculis eius/iuxta pre ceptum sapientis: ne laudaueris hoīem in vita sua. [Quid existis videre in desertum Arundinem vēto agitatā]. Arundo dicta V ꝙ cito arescat. Hec ⁊ canna vocatur hebra yce ⁊ latine: ⁊ abundat in illa p̄ria sicut ⁊ in ytalia: ita vt sepes ex eis fiant/⁊ alia necessa ria: ⁊ crescunt in paludibꝫ locis in modum herbe/que apud nos ros vocatur. Est autē allegoria in hoc loco: aliud dicens/⁊ aliđ vo lens intelligi. Per arundinē instabiles ho-mines volens intelligi. Acsi aperte dicat. Quando fuistis ad audiendam predicatio nem ioannis in deserto/ nūquid vidistꝫ illū instabilē ⁊ mutabilē: vt arūdo ꝯ ventū? Ut enim arūdo vertit in aliam partē cū ventus eam tetigerit: ita carnalis homo siue ꝓ cupi ditate/siue ꝓ timore flectit in aliam partem Sed ioannes arūdo nō erat: sed Cedrus/ ⁊ de illo aliȷ̄sq; electis dicitur. Iustus vt palma florebit. ⁊c. Malus etem̄ ille hō est q̄ ꝓpter donū siue ꝓpter aliquē timorē dei preceptum dimittit: vel alius est in prospe-ritate/⁊ alius est in aduersitate erga domi-nū/vl' erga proximū. Inde dt scriptura. Stul tus vt luna mutatur. Ioannes aūt fixus fu it in preceptis dei/⁊ peccatoribus nō ē adu latus: sed firmo corde dixit phariseis. Geni mina viperarum. Et Herodi regi. Non li-cet tibi habere vxoreꝫ fratris tui. Et vsq; ad mortem nec pro muneribꝫ nec pro terroribꝫ est immutatus/ et ideo a domino laudatus [Sed quid existis videre in desertū? homi nē mollibus vestitū]. Iteꝝ de hac re domi nus ioannē laudat/ꝙ austerā vitam tam in cibo quam in potu tenuerit. Licet enim no biliter natus/delicate nutritus: tn̄ in ipsis feruidis iuuentutis sue annis in heremum ingressus (sicut audistis) ⁊ austere vixit: et austerioribus vestimentis contectus est: q:

de pilis camelorꝝ vestimentū habuit. de q̄
re nūc dicit a dn̄o quando fuistis ad cōsu-
lendū Joannē/nunq̄d vidistis eū mollibus
vestimētis vestitū? Acsi apte dicat non cele-
sti sed terreno regi militant/q̄ aspa p deo p-
peti refugiunt. Pōt ꝛ aliter accipi ꝙ Joā-
nes non mollibꝰ vestimentis vestitus esse
dicit: qꝛ vitā peccantiū non blādimentis fo
uit ꝫ aspera inuectione increpauit dicens.
genimīa viperarū. Sic etenī sapiētiū ꝟba
esse debēt malis/ sicut stimuli ꝛ claui ī altuꝫ
defixi/vt intelligant ꝛ meminerint peccatū
suū: vt Salmon ait. Respōde stulto iuxta
stultitiam suā/ne sibi sapiens videat. Atten
dere tamē debemꝰ qꝺ dominus Joannē de
vestimēti sui asperitate collaudat. Si virtꝰ
nō esset vilibꝰ vestimētis indui: nequaquam
dominus illū de hac re laudasset: nequaquā
eti ī. b. Petrus si culpa nō esset vestimēta p̄-
ciosa querere feminas phiberet dicēs. Nō
in veste preciosa. [Sed q̄d existis videre?
pphetā? etiam dico vobis ꝛ plusquā pphe-
ta]. Adhuc pseuerat dominus in laudibus
Joannis. ōt ꝙ Joannes non solū fuit pro
pheta: sed etiā plusq̄ ppheta. Prophete nāq̄
ministeriū est ventura p̄dicere: nō etiā demō
strare. Joānes ꝟo non solū p̄dixit saluatorē
sed etiā digito demōstrauit dicēs. Ecce ag-
nus dei. Quid Joānes dici debebat meri-
to/subsequēter ostendit. Sequit enī. [Hic
est de quo scriptū est. Ecce mitto angelū me
um ante faciem tuā/q̄ p̄parauit viā tuā an-
te te] Qui causam dꝫ dicere/ꝛ aliquē laudi
bus extollere/hoc mō dꝫ agere/vt p̄us reple
at qꝺ non est/ꝛ post consequēter exponat qꝺ
est. Ecce primo dominus dixit/ ꝙ Joānes
arundo vento agitata non erat: neq̄ mollibꝰ
vestitus: post paulatim qꝛ nō solū ppheta/ꝫ
etiā plusquā ppheta: ad vltimū angelū illuꝫ
ōt. Angelus enī nuntius dicit. Et recte an
gelus nuncupat/q̄ certus nuntius ꝛ p̄co sal
uatorꝭ factus/manifeste ab ip̄o oculis ꝛ di-
gito demōstratus est. ꝛ vnusq̄sq̄ fidelis qui
sacerdotis nomine censet Zacharia attestā
te/si ministerij sui iure exequit/angeli nomi
ne vocat. Ait enī. Labia sacerdotis custodi
ent sciam: ꝛ legem req̄runt ex ore eius: qꝛ an
gelus domini est. Studeat ergō quisq̄s illō
nomine decoratur/vita ꝛ opibus angelus
esse/vt ꝛ in opere ꝛ sermone deum videnti-
bus ꝛ audientibus adnuntiet. Sequitur.
[Qui preparabit viam tuam ante te]. Joā
nes enim viam dn̄o preparauit: qꝛ multꝭ nō
solum p̄dicauit: sed ꝛ vt in eū crederent (etiā
in testimoniū) baptismo baptisauit Et vnus
q̄sq̄ nr̄m viam domino preparat/si expulsis
de corde suo viciorum spinis virtutes ibi in
serit. [Amē dico vobis/non surrexit int na-
tos mulierꝝ maior Joanne baptista]. Dig
no laudationis p̄conio dominus Joanneꝫ
extulit/quando meritis equalem omnibus
sanctis esse dixit. Non est putandū domino
Jesu cristo illum esse comparatū: quia do-
minus noster non de muliere sed de virgine
natus est. Sequit. [Qui aūt minor est in
regno celorꝝ/maior est illo]. Regnū celorum
hic ecclesia intelligitur: in qua cristus tunc
minorꝭ fame habebat: sed maior erat illo di
uinitate vel alio modo. Om̄is sanctus qui
iā corruptione carnis trāsierat/maior erat il
lo: qꝛ adhuc in prelio stabat/ ꝛ corruptibili
carne indutus erat/ppterea pōt recte intelli-
gi de illo: qui quāuis meritis paruus esset:
inde tn̄ qꝛ iam corruptionē carnis transcen
sam habebat/maior Joanne erat: qui in car
ne positus peccare poterat/ꝛ amittere gra-
tiam dei/ppterea maior ille illo erat. [A die-
bus autē Joannis vsq̄ nunc regnū celorū
vim patit]. Qꝛ ipse p̄mus p̄dicauit/qꝛ ap-
propinquabit regnū celorꝝ: ꝛ q̄ vellent pnīā
agere/pateret eis aditus. Exin̄ ceperunt pu
blicani ꝛ peccatores/q̄ digni erant morte p
suis fraudibus agere penitentiam ꝛ aspira
ri in regno dei. [Et violētia rapiunt illud.]
Per pnīam efficiuntur digni celo/qui fue-
rant digni inferno. Uel etiam grandis vio
lentia est/ vt homo qui in terra natus est:
celum velit possidere. Sed tamen hec est mi
sericordia dei. Omnis enim prophete ꝛ lex
vsq̄ ad Joannē pphetauerūt. Qꝛ q̄cq̄d lex
ꝛ pphete de cristo pphetauerūt/postquā ipse
venit completa sunt: propterea non habue
rūt vltra officium. Quia postquā rex venit
precones silent. Sequitur. [Et si vultꝭ reci

pere ipse est Helias q̄ venturus est]. In
alio loco interrogat⁹ Johānes si ipse esset
Helias: respondit se non esse: ⁊ nūc domi-
n⁹ dicit: q2 ipse est. Nunquid sibi ꝯrīj sunt/
Non. Johānes turbis stolidis de corpore
suo dicit ꝙ non esset Helias: domin⁹ autē
nr̄ de spū ⁊ similitudine Johānis discipul'
suis spiritalib9 spiritaliter locut⁹ est/ ꝙ Joā
nes in spū ⁊ ꝓatione Helias esset: q2 sicut
Helias scōm dn̄i aduentū ꝑueniet: ita iste ꝑ
uenit ꝑmū. sicut ille austerā vitā ducēs ⁊ in
victu ⁊ in tegumētis: ꝑsecutionē passus ē ab
Achab rege ⁊ Jezabel regina ꝓ zelo cultus
dei: ita iste eo more viuens sustinuit ꝑsecu-
tionem Herodis ⁊ Herodiadis zelo legis
diuine vsq3. [Qui h3 aures audiendi audi
at]. Ubicunq3 dn̄s hanc clausulā subiungit
intentos auditores ad spitalē intellectū pro
uocat. Dēs eñ aures corporis q̄ eum audie
bant hēbant: s3 aures cordis reqrebat/ q̄b9
ista dicebat: vt vic3 ⁊ supiora ⁊ sequētia spi-
ritaliter intelligerent. Sequit̄. [Cui aūt si
milē estimabo generationē istā]. Adhuc in
Joannis laude ꝑseuerat. Ostēdit eñ ꝙ ex
emplū Joannis generationi illi ꝑtulerit/ si
imitari voluissent. [Silis est pueris seden-
tib9 in foro/ q̄ clamantes coequalib9 suis di
cunt]. Pueris assimilantur iudei ꝓpter suas
insipientias ⁊ prauitates: q2 sicut puer ꝓpter
iuuentutē frequenter perperā agit: silr̄ iudei
q2 pueri erāt sensib9/ erga legē dei frequēter
oberrabāt. (Cecinimus vobis ⁊ nō saltast3
lamentauim⁹ ⁊ nō planxistis]. Isti ergo pue
ri ꝓphete sunt: de q̄b9 vn⁹ dicit. Ecce ego ⁊
pueri mei quos mihi dedit de⁹. Et ps. ex ore
infantiū ⁊ lactentiū ꝑfecisti laudē. Clama-
uerunt iudeis sedentib9 in foro: q2 vbi ipsi
erant ꝓpter mercimonias illoꝝ/ foꝝ pōt ap-
pellari. Cecinimus vobis .i. ꝓuocauim⁹ vt
ad nr̄m canticū bona opa faceret3/ ⁊ saltare-
tis ad nostrā melodiā/ sicut saltauit Dauid
ante arcā domini/ ⁊ noluistis. Unde vn⁹ ex
eis dicebat. Cantabo dilecto meo canticu3
patruelis mei vinee sue [Lamētauim⁹ vobis
vt vos ad pn̄iam ꝓuocarem⁹/ ⁊ nec hoc fa-
cere voluistis spernētes vtrūq3/ ⁊ exhortatio-
nē/ ⁊ pn̄iam de pctīs vestris] Unde ⁊ hiere-
mias dicebat deducant ocl'i mei lachrimas
per diem ⁊ noctem/ ⁊ non taceant: qm̄ cōtri-
tione magna contrita est virgo filia populi
mei/ plaga ꝑessima vehement. [Simili mo
do nunc. Uenit eñ Joannes neq3 mandu
cans neq3 bibens/ ⁊ dicunt demoniū h3/ exē
plum vobis ꝑbens abstinentie: nec illum
imitare voluistis. Ueni ergo manducans ⁊
bibens vobiscū vt lucri vos facerem: nō so
lum non me obaudistis/ sed etiā detraxistis
dicentes. Ecce hō vorax ⁊ potator vini/ pu-
blicanorum et pctōꝝ amicus. Q2 ego cum
publicanis ⁊ pctōribus ideo manducabam
vt dū ab eis acciperem corporeū cybū/ ipi a
me acciperent spiritalem]. Grece melius so
nat Oinopotlos ιουωπωτλωσ qua3 lati
ne: q2 grece Uinipotens sonat: latine bibi-
tor vini. Hec improperabāt ei ꝙ vinū bibe
ret/ quod nō est viciū si moderare potest: sed
improperabant ei qd̄ potens esset ad biben
dū vinū. Quod tamē in domino mēdaciter
reprehendebant ⁊ improperabāt: sicut ⁊ re-
liqua: q2 absq3 dubio ⁊ in cybo ⁊ in potu/ ac
in reliquis necessarijs humane carnis mo
dū nō excessit. [Et iustificata est sapiētia a fi
lijs suis]. id est ego q̄ sum sapiētia dei patr3
in hoc iustificatus sum a filijs meis/ id ē ab
apostolis discipulis meis/ quod oīe genus
curationis ⁊ conuersionis vobis adhibuerī
⁊ oīa repulleritis. (Tunc cepit exprobrare
ciuitatibus/ in quibus facte sunt plurime
virtutes eius/ quod non egissent peniten-
tiam]. Exprobrat dominus ciuitatibus q̄
erant in galilea/ per ciuitates homines qui
habitant in ipsis ciuitatibus volens intelli
gi: quia ipsi qui viderant eum ab infantia
iuste conuersatum inter eos/ non sunt imita
ti/ neq3 exemplum conuersationis eius ne-
q3 verba predicationis eius: cum alij multi
statim vt eum audierunt predicantem/ con-
uersi sunt a malis suis. [Ue tibi Coro-
zaim: ve tibi Bethsaida: quia si in Tyro
et Sydone facte fuissent virtutes que in
te facte sunt/ olim in cinere et cilicio peni-
tentiam egissent.] Preferuntur ergo ty-
rus et Sydon vrbibus galilee: quia ipse
Tyrus et Sydon naturalem legem calcaue-

ruat. Iste aũt ⁊ legem naturalẽ/⁊ legẽ littere
transgresse sũt: ⁊ p̄dicationẽ dñi despectui
habuerũt. Legimꝰ enĩ supra/ꝙ circuĩerit do
minus oẽs ciuitates/⁊ vicos/curãs omnez
infirmitatẽ: etiam ⁊ inter eos nutritus est.
Corozaim fuit opidũ galilee/in scdo lapide
X Capharnaũ. Est vero nunc desertũ/⁊ inter⸗
pretat̃ ministeriũ meũ. Cõueniens itaqꝫ in⸗
terpretatio dño cristo. ꝙ ministeriũ eiꝰ fue⸗
rit a p̄re sibi cõmissum: etiam illos ꝯuerte⸗
re q̃ ibi habitabant. Bethsaide due sunt in
Y nomine. vna Bethsaida piscina q̃ ꝓbatica
cognominabat̃/vbi languidi iacebãt. Alia
Bethsaida in galilea ciuitas Andree ⁊ Pe
tri ⁊ philippi: que interpretata dicit̃ domꝰ
venatoꝝ. Et venatores pñt ⁊ in bono et in
malo accipi/sicut ⁊ piscatores. Propt̃ illos
ğ discipulos dñi/q̃ ex ipsa secuti sunt domi
nũ põt in bonã partẽ accipi/ꝙ ipsi venati sũt
aliquos ex gentibꝫ/sicut ⁊ piscati. Nã ⁊ ali⸗
as venatores sꝑ in malo accipiunt̃. Sodo⸗
A ma interpretat̃ pecus ꝓpter pctã sua/q̃ insi⸗
pient̃ vt pecus egit/⁊ ob hoc a pñti incẽdio
in ꝑpetuũ: q̃ nunc prefert̃ vrbibꝫ galilee. Tñ
vtreqꝫ pessime: qꝛ ⁊ hoc quod dominus in
prelatione eius/forte/aduerbiũ dubitantis
posuit/perfidiam habitatoꝝ q̃ in ea fuerũt
designauit. Tamen ꝑ hec verba ostendunt̃
diuersa tormenta esse in inferno vt qui plus
peccauit cruciet̃: ⁊ q̃ minus leuiora sentiat
tormẽta. Nõ est vero necesse scribere/q̃ So
doma fuerit vel quẽ exitũ habuerit/qꝛ om̃i⸗
bꝫ nota est hystoria. Et adhuc videntibꝫ ter⸗
ror tremendi examinis ostendit̃: ideoqꝫ ab
om̃ibꝫ est cauenda actio eius.

¶ Confessio dñi ad patrẽ/⁊ iugũ eiꝰ leue.
Capitulum. xxx.

IN illo tempore re
spõdens iesus]. In illo tpe ꝙ
dic̃ ad hoc respicit qđ dixerat.
Tũc cepit iesus exꝓbrare. qꝛ ĩ
illa exꝓbratiõe illaꝝ ciuitatũ/ꝑ
fidia iudeoꝝ ꝓtendit̃/qua cristũ erãt repulsu
ri: ĩ prelatiõe gentiũ ciuitatũ/gẽtes creditu⸗
re designant̃. Et ĩñ est illa ꝯfessio ꝙ nũc ẽ
glorificaturus patrẽ/Qđ dr̃ respõdẽs/ sub
auditur ad patrẽ. [Confiteor tibi dñe pat er
celi ⁊ terre.] Cõfessionũ gña duo sunt: vnũ
qua peccator confitetur peccata sua: alia ꝯ
fessio/que ad laudem gratiarũ actione perti
net: quam in hoc euangelio frequenter legi
mus dñm cristum ad patrem fecisse: de qua
nunc sequitur. [Quia abscondisti hec a sa⸗
pientibꝫ ⁊ prudentibꝫ/⁊ reuelasti ea paruu⸗
lis]. Sapientibꝫ scribis ⁊ pharíseis dr̃ non
ꝙ ipsi vere essent sapientes: sed qꝛ sibi vide⸗
bantur esse sapientes: ⁊ prudentes. [Et re⸗
uelasti ea paruulis.] Id est humilibꝫ/aposto
lis videlicet meis ¶ Faciunt aũt philosophi C
differentiam inter sapientiam ⁊ prudentiaz
dicentes/ sapien tiam esse diuinarum cogni
tionẽ/prudentiã aũt diuinarũ humanarũqꝫ
agnitionem. Potest etiam sapientũ ⁊ prudẽ
tum nomine gens iudeorum intelligi: que
sibi sapiens esse visa est/propter legem ⁊ ꝓ⸗
phetarũ doctrinam quam accepit: sed quia
male eam interpretata ẽ ⁊ intellexit: propter
ea incertam ⁊ occultam dei sapientiã in ea ĩ⸗
telligere non potuit. Gentiles vero humiles
appellantur ⁊ paruuli: quia agnoscentes ig⸗
norantiam suam/dñi p̄dicationem statim vt
audiere suscepere. [Ita pr̃ qꝛ sic fuit placitũ
ante te]. Subaudit̃ gr̃as ago. Ista ꝯfessio D
grece hexomolegesis dicit̃ cuius nominis
duplex significatio est: quia vt pertinet ad
confessionem peccatoꝝ quo delicta nostra ꝯ
fitemur domino/non quasi ignaro cui nihil
occultum: sed confessio fit erroris professio/
vt sit finis peccati quod in cõspectu eius de
testamur. Alia autem confessio est que ad
laudem ⁊ gratiarum actionem pertinet in h̃
loco. Confiteor tibi pater celi ⁊ terre. [Om
nia mihi tradita sunt a patre meo]. Secun
dum eam formam qua homo factus est hec
loquitur/de electis scilicet qui credituri sunt
in eum: ⁊ inde dicit omnia/ subauditur elec⸗
ta. Nam secundum diuinitatem tunc tradi⸗
ta sunt/ quando de patre genitus est.
Si quid questionis in hoc verbo videtur

habere: melius silere puto quam cursim
nunc exponere/donec latiorem expositionē
oportunū temp⁹ inueniat: q̄ꝛ sicut canones
precipiunt/obscure questiones in pplis reti/
cende sunt [Et nemo nouit filiū nisi pr̄: neq̄ꝫ
prēm q̇s nouit nisi filius]. Ista noticia secū
dū diuinitatis naturā intelligit̄/qua pr̄ ⁊ fi
lius vnus deus: ⁊ quia filius de pr̄e ꝓcesse
rit: vel q̄ꝛ eternus pater/eternus filius/eter/
nus ⁊ spiritussanctus: ⁊ q̄ꝛ sꝑ inenarrabilis
illa scientia humanis s̄monib⁹ est: qđ ⁊ pro
pheta dt. Gn̄ationem eius quis enarrabit
Qđ aūt sequit̄ [. ⁊ cui voluerit filius reuela
re] manifeste credim⁹/ qꝫ neq̄ꝫ docentis ho/
minis exterius est virtus/nisi ipsius domi/
ni interius incrementū dantis. Nam in alio
loco in hoc eodem euangelio legim⁹. Nemo
venit ad me nisi pr̄ meus traxerit eū. Ex q̇/
bus ṽbis vnam opationem pr̄is ⁊ filij ⁊ spi
ritussancti intelligimus: ⁊ firma fide credi/
mus. Q̄ꝛ nisi tangente spūsctō/quo vnus ē
deus/q̇ vnus est: neq̄ꝫ credere q̇s pōt/neq̄ꝫ ī
telligere quis diuinitatem potest. [Et cuꝫ re
uelat pr̄ reuelat filius: reuelat spiritussanc/
tus]. Q̄ꝛ vna est opatio in diuidue trinita
tis. [Uenite ad me omnes q̇ laboratꝫ ⁊ one
rati estis/⁊ ego reficiam vos]. Hoc in loco
⁊ gentes ad pn̄itentiam vocat: ⁊ om̄es qui
sub pōdere pctōꝝ graui iugo tenebāt̄ opp̄s/
si. Judei q̇ zelū dei habebant suā q̄rebāt iu
stitiā: deo nō erāt subiecti. gētes vero igno/
rantes creatorem/⁊ colentes creaturam pro
creatore sub onere demonum seruiebāt: fac/
ti lapides ⁊ ligna quos colebāt/secūdū psal
mistam qui dicit. Similes illis fiant qui fa
ciunt ea/⁊ omnes qui confidunt in eis. Se
quit̄. [Et ego reficiam vos]. Uidelicet au/
ferendo peccata a vobis per baptismum re/
quiescere faciam. Grauem auteꝫ esse sarcinā
peccatorum Psalmista ostēdit/q̇ ait. Q uo
modo iniquitates mee supergresse sunt ca/
put meum: ⁊ sicut on⁹ graue grauate sunt su
per me. [Tollite iugum meum super vos].
Hoc est sponte venite ⁊ credite in me/⁊ sub
mittite colla vestra sub iugo meo leui: quia
vsq̄ꝫ modo grauata sunt colla vestra/⁊ attri/
ta sunt sub iugo legis. Unde postea Petr⁹
causabatur dicens. Ut quid vultis impone
re iugum super ceruices nostras: quod neq̄ꝫ
patres nostri/neq̄ꝫ nos portare potuimus
aliquando ⁊c. Non enim inuitus aliquis cre
dere potest/nisi voluntarius: propterea tolli
te iugum meum super vos: quia iugum cre/
dulitas est/qua quisq̄ꝫ deum elegit credere
⁊ sequi. [Et discite a me quia mitis sum et
humilis corde]. Ipsum est iugum quod
super nos tollere debemus/⁊ colluꝫ submit
tere/vt mites simus ⁊ humiles corde. Mi
tes et mansueti cum omnibus bonis. quia
et ipsa simplicitas est quam in columbe spe
cie imitari iubemur. Quia quantum ex no
bis est pacem debemus habere cum omni/
bus hominibus. Que sunt virtutes quas
dominus discendas esse premonuit. Non
dixit discite a me mortuos suscitare/demo
nes effugare/super mare siccis pedib⁹ am/
bulare: sed hoc quod possumus imitari/ sci
licet vt mites simus ⁊ humiles corde. In
alio etiam loco dicit. In hoc cognoscent om
nes quia mei estis discipuli/si dilexionē ha
bueritis adinuicem. Ista sunt tria signa ꝑ
que christi discipuli dinoscuntur. Qui ista
tria non habere deprehenditur/non esse cri
sti discipulus conuincitur/quamuis nomi/
ne tenus dicatur cristian⁹. Non est de his
de quibus sequitur. [Et inuenietis requieꝫ
animabus vestris]. Non promittit tempo/
ralia sed spiritualia: quia que videntur/cor/
ruptibilia sunt/⁊ cito transeunt: que autem
post mortem iustis dātur/eterna ⁊ inmar/
cescibilia sunt. [Jugum enim meum suaue
est: ⁊ onus meum leue]. Quomodo po/
test esse hoc quod dominus dicit/ iugū suuꝫ
esse leui⁹ quam iugum legis fuit? Sed si E
subtiliter perpēdimus/inueniemus leuiora
esse precepta euangelii quam legis. In
lege enim multa precepta sunt/que apostoli
testantur non posse compleri: quia in lege o/
pera requiruntur: que qui fecerit viuet ī eis
In euangelio voluntas queritur/que si etiā
effectum nō habuerit/premium tn̄ nō amit/
tit: ⁊ ea nobis precipiuntur / que possumus
obseruare: videlicet ne concupiscamus. In
veteri lege si opus affuerit/⁊ voluntas defu

erit/punitur qui fecerit: in euangelio ex vo-
luntate quilibet iudicatur. Uerbi gratia: si
mulier oppressa fuerit ⁊ contaminata ꝑ vim:
quamuis voluntas defuerit in veteri lege ꝓ
pter opus punitur. Jn euangelio autem q̄z
voluntas defuit: ⁊ violentiam perpessa est:
apud deum virgo iudicatur.

¶ De eo ꝙ discipuli spicas vellunt.
Capit. xxxi.

IN illo tempore a
bijt ihesus sabbato per sata:
discipuli autem eius esurien-
tes ceperunt vellere spicas et
manducare]. Sata dicuntur
seminata. Erat cōsuetudo in
illa gente ⁊ lex: vt qui vellet ī
gredi in messem proximi sui/
⁊ cōmedere de granis/faceret quantū vellet
tantūmodo falce ne meteret. Similiter in
vineam ingrediens commederet racemos
quantum sufficeret/ foras ne efferret. Pro
hac ergo lege/discipuli esurientes/ [Cuz am
bularet iesus per viam: discipuli preegredie
bantur ⁊ vellebant spicas: ⁊ fricabant mani
bus ⁊ manducabant]. Legimus enim in h̄
euangelio/ꝙ erant qui veniebant/⁊ rediebāt
multi: ⁊ non habebant spacium manducan
di: ⁊ ideo quasi homines esuriebant/⁊ inedi
am consolabantur; vel etiam indicat vitam
austeram quia non haberent epulas prepa
ratas: sed simplici cibo contenti eēnt. [Pha
risei autem videntes/dixerunt ei. Ecce disci
puli tui faciūt/quod nō licet facere sabbatꝫ]
Hic apparet quod ob nullam aliam causam
sequebantur dominum/nisi reprehensionis
obtentu. Quod vero nihil dicunt de dam-
no alterius messis/nisi solummodo de vio-
latione sabbati: pro illa causa dimittūt quā
superius dixi. Nam ⁊ Longobardi eandez
legem habent de ipsa causa: ⁊ plurime alie
gentes/vt quando aliquis in messem/siue ī
vineam introierit/manducet quantum volu
erit/foras ne efferat. Habebant vero iudei
in consuetudine/vt in die ante sabbatum pa
rarent sibi cibos quos commederent in cra
stino/⁊ inde vocatur ipse dies sexta feria pa
rasceue. Hoc est preparatio. Jn sabbato ve-
ro neqꝫ cibos pararent neqꝫ ignē accenderēt
Hac de causa reprehendebant cristi disci-
pulos/quare ipsi hoc facerēt. Dominus au
tem ostendit quia spiritaliter obseruandum
est sabbatum: ⁊ etiam quia ipse esset domi-
nus sabbati: ⁊ quia propter hominem fuissꝫ
preceptum sabbatuꝫ. [Dixit eis iesus. Nō
legistis quid fecerit Dauid quando esu-
rijt/⁊ qui cum eo erant/quomodo intrauit ī
domum domini ⁊ panes ꝓpositionis com-
medit/quos non licebat ei edere neqꝫ his q̄
cum eo erant: nisi solis sacerdotibus]? Ad
confutandam iudeorum reprehensionem ve
teris recordatur hystorie/que in libro reguꝫ
refertur scilicet quod Dauid fugiēs a Sau
le/ venit ad Achimelech sacerdotem: ⁊ di-
xit ei (sicut scitis) quod rex eū mitteret/⁊ po
stulauerit ab eo panes ad manducandum/
vel alios cibos: ⁊ ille non habens alios pa
nes/dederit ei illos qui erant in mensa ꝓpo-
sitionis quibus non licebat vesci nisi a sa-
cerdotibus aut leuitis; ⁊ nihil aliud interro
gauerit nisi si mūdi essent a mulieribꝫ. [Jn-
tellexit ille summus sacerdos etiam/quod se
cundum prophetie dictuꝫ/magꝭ placeret do
mino/facere misericordiam in aliquo suo ꝓ-
ximo/quam offerre holocaustuꝫ]: quia do
minus non ob aliam causam precepit sibi
offerri hostias nisi ne idolis immolarentur
sicut ipse dicit in psalmo. Nunquid mandu
cabo carnes thaurorꝫ: aut sanguinē hircorū
potabo? Ac si dicat dominꝰ ad phariseos.
Si ille beatus sacerdos non reprehenditur
immo laudatur: qui misericordiam ꝓtulit sa
crificio/quare non eandē causam considera
tis in discipulis meis? quamquā inter istos
⁊ Dauid magna differētia sit/quia ⁊ ille fu
giebat in diebus neomeniarum: quibꝫ non
licebat incedere nisi vno miliario: ⁊ etiaꝫ pa
nes consecratos quos non licebat laycos
homines edere commedit. Quod vero di-
cit, his qui cuꝫ eo erant. non legimus quod
ibi aliquis cum illo fuerit/sed ex eo qđ dixe

rit ad sacerdotē. Pueris condixi in illũ ⁊ in illum locum: credimus ꝙ aut secuti eũ fuerint: aut per aliam viam obuiam ei venerit Ex illa consuetudine qua btũs ille vir interrogauit si mundi essent pueri a mulieribus preceptũ est in canonibꝰ/etiã his qui legitime coniuges habent/⁊ communicare corpus ⁊ sanguinem domini debent: ⁊ sexta feria abstinentes ab eis/abluto corpore ⁊ vestimentis/in die tertia cõmunicent. [Aut nõ legistis in lege ꝙ sabbatis sacerdotes in tẽplo sabbatum violant: ⁊ sine crimine sunt] Sabbato enĩ sacerdotes victimas immolabant/iugulantes arietes ⁊ tauros: ⁊ cremãtes sup struem lignorum. Et scdm aliũ euangelistam hoc addidit: ꝙ quando euenit vt infans die sabbato nascatur: alio die sabbati vt lex impleatur que precipit circumcidi/octaua die circumciditur. Et Josue muros hiericho septem diebus cum exercitu circũiuit: qđ Machabei intelligentes ⁊ considerãtes/statuerũt postea/vt si quis eis pugnã inferret sabbato/bellarēt aduersũ eos: ⁊ fecerunt ⁊ hũerũt victorias ⁊ ꝓbauerũt ꝙ ñ displicerꝫ deo. Sꝫ similit̃ cõuicit eos alia vice/quãdo rephēdebãt eũ de muliere sanata/ꝙ ipsi pecora sua in sabbato adaquarent: ⁊ si deciderēt in puteum/eruere festinarēt. [Dico aũt vobis/ꝙ templo maior est hic]. Non est in isto loco hic pronomen: sed aduerbiũ est loci: quia videlicet qui ibi loquebat̃ dñs erat sabbati: qꝛ ipse erat qui preceperat obseruari sabbatum: acsi diceret. Si Dauid panem illicitum edens ⁊ sacerdotes hostias pro populo immolantes sine crimine sunt ⁊ apđ deũ ⁊ apđ vos: quãto magꝫ ego q̇ rex ⁊ sacerdos verꝰ sũ/⁊ templi dominus ⁊ sabbati/non possim absq culpa discipulos meos reddere: cũ pro hominum salute non licuerit ante eis edere. [Si autẽ sciretis q̇d est/misericordiam volo ⁊ non sacrificiũ/nũquam condemnassetis innocentes. Melius intellexit Abimelech illud verbum quã vos: qui non habebat exemplum ante factum: ⁊ tamen non dubitauit facere: firmiter sciens ꝙ que in mundo sunt facta/nisi de adorando ⁊ laudando deo/propter hominē creata et precepta sunt] Talis est consideratio adhibenda in omnibus necessarijs humane fragilitatis: aut in ieiunijs indictꝫ circa infirmos: siue in abstinentijs a cibis: qꝛ carnis cura in desiderijs fieri prohibetur: non in necessitatibus. Omnes prepositi/Episcopi/Abbates/aut reliqui discere dñt istum versiculum domini. Misericordiam volo/⁊ scientiam dei/plusquam holochaustũ [Dominus est enim filius hominis: etiam sabbati]. Hyperbaton est in hoc loco/verborum ordo turbatus. Est autem ordo tal̃. Filius hominis/est dominus etiam sabbati: quia creator omnium erat qui cum eis loquebatur/⁊ preceptor sabbati. Mystice discipuli per sata transeunt: apostoli vel doctores cum considerant quomodo vnumquēq conuertere possint ad salutem: ⁊ illam famem patiuntur iuxta exemplum domini q̇ dixit. Ego cibum habeo manducare: ⁊ meus cibus est vt faciam voluntatem pr̃is mei Cum autem transeunt vellunt spicas: quia vellunt eos a terrenis delectationibus/in q̇bus confixi erant. Fricare vero manibus est/per exempla sanctarum scripturarum/a concupiscentia carnis quasi a folliculis exuere. Grana vero comedere est/exutum quēq membris ecclesie incorporari: ⁊ discipuli ante dominum incedentes hoc faciunt: quia ante doctores predicant: ⁊ sic tangit dominꝰ cor vt credant.

## ¶ De sanata manu arida. Ca. xxxij.



Et cum inde transiret/venit in synagogã eorũ ⁊ ecce hõ manũ hñs aridã. Cũ ergo dominus ipsa die peruenisset in synagogã eorũ/venit hõ ante ipsum et precabatur dicens. [Domine adiuua me: qꝛ opere manuũ mearum viuebam: ⁊ mõ mendicabo/nisi tu adiuueris]. Fuerat enim cementarius. Et pharisei antequam ipse aliq̇d diceret: interrogabant eum dicentes. [Licꝫ sabbatis curare?]. vt accusarent eum/id est si faceret/quasi transgressorem: ⁊ si non fa-

ceret/quasi potuissꝫ adiuuare/ ꝛ nollꝫ. [Dominus autem sic respondit eis]. Ut etiam propter auaritiam eorum ostenderet ipsos violare sabbatum quod in euꝫ reprehendebant/ qui pro misericordia faceret totum qđ faceret. Pharisei enim omni die manus ad os extendebant ad manducandum ꝛ bibendum. Homo iste spiritaliter genus humanum designat: qui postquam manum extendit ad cibum vetitum/ condemnatū habuit brachium/ donec venit cristus: ꝛ extendit in cruce immaculatas manus ꝑ manibus, incontinenter extensis: ꝛ sic postea genus humanum docuit/ ꝛ exemplo illius ad elemosynam/ ꝛ ad bona opera manus extendere.

¶ De ira phariseorum erga dn̄m ꝛ prophetia Jsaye. Capitu. xxxiij.



Exeuntes autem pharisei consilium fecerunt aduersus eum/ quomodo perderent eum]. Unde meliores debuerunt fieri/ inde deteriores effecti sunt. Ipsi enim centies in die manus extendebant ad os suum: ꝛ inuidia stimulante pro vna extensione infirmi hominis necem saluatori machinabantur. [Hic autem sciens recessit inde]. Recessit vt homo quia nondum venerat hora qua mori vellet nec erat locus extra hierusalem vbi pati deberet. [Et secuti sunt eum: ꝛ curauit eos omnes]. Qui pia fide querunt dominum inueniunt eum: quia iuxta psalmistam prope est dominus omnibus inuocantibus eum ī veritate [Et curauit eos omnes bonos / ab infirmitatibus anime ꝛ corporis. Et precepit eis/ ne manifestum facerent]. Secundū hystoriam fecit sicut homo: occultauit se ab his qui male querebant vt eum eum perderent. [Ut adimpleretur quod dictum est ꝑ Esaiam prophetam dicentem]. Quod dicit vt impleretur/ ad hoc respicit quod dicit ꝛ curauit eos omnes: quia hoc fuerat prophetatum ꝛ per Esaiam ꝛ per alios / ꝙ ipse curaturus esset infirmitates animarū ꝛ corporum. [Ecce puer meus]. Ex persona dei patris hoc dicit propheta. ¶ Pueri quatuor modis dicuntur. Puer ab etate ꝛ propter infantiam: puer septem annorum. Puer ꝓ obedientia/ vt pueri Dauid: puer pro stulticia/ vt puer centum annorum morietur/ puer per innocentiam hic/ ecce puer meus. Puer enim a puritate dicitur: quia ipse pur⁹ fuit a peccato. [Quem elegi ad redemptioneꝫ mundi incarnari. Dilectus meus, pre ceteris sicut vnigenitus: in quo complacuit anime mee/ quia ipse faciet voluntatem meam irreprehensibiliter]. Hec omnia secundū humanitatem accipienda sunt qua homo fieri dignatus est. Ceterum in diuinitate vnus est deus cum ipso/ qui hec loquitur in propheta. [Ponam spiritum meum super eum] Non ad mensuram sicut sanctos meos: ꝫ quantū corpus capere potuit. [Judicium gentibus nuntiabit] quo iudicandi sunt boni ꝛ mali/ ꝛ discernendi, sicut ipse postea facturum se esse testatur dicens. Cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue. ꝛc. [Non contendet / neqꝫ clamauit]. Non ꝯtendit cū aliquo/ qꝛ pacem portabit ore ꝛ opere. [Neqꝫ clamabit]. Clamor hic, ad contēptionem pertinet. Sequitur enim [. Neqꝫ aliquis in plateis audiet]. Hoc est in lata via que ducit ad mortē in qua multi inueniunt quia non audiunt vocem saluatoris. [Calamū quassatū non conteret]. Calamus quassatus/ est peccator iacens sub onere peccatorum contritus a dyabolo vt non possit erigere caput: quem dominus non solum non contriuit: sed etiam manum auxilij sui porrexit dicens. Confide fili: remittuntur tibi peccata tua. [Et linū fumigans non extinguet]. Allegoria est/ ꝛ ī calamo ꝛ ī lino. Per linum corpus hominis: per fumū paruula noticia fidei. Linum fumigans non extinxit: sed ꝛ perfecte erudiuit dicens. Tu credꝭ in filium dei? Et ille dixit quis est/ vt credā in eum? Et ait. Et vidisti eum: ꝛ qui loquiquitur tecum ipse est. Et procidens adorauit eū. [Donec eijciat ad victoriam iudicium]. Sicut fecit cum vicit dyabolum resurgendo ꝛ ascendendo. [Et in nomine eius

gentes sperabunt]. Hoc luce clarius patet quia vt omnes prope credunt in eū. Et hec verba Esaie. Ipse legit in synagoga iudeorꝫ cū surrexit ad legendū: ꝛ fideles ꝛ infideles in ipsa synagoga cognouerunt/ ꝙ de eo fuerant ista prophetata.

De demoniaco curato ceco et muto. Capitu. xxxiij.



Tunc oblatus ē vnus demoniū habens ꝛ cecus ꝛ mutus/ ꝛ curauit euꝫ ita vt loqueretur ꝛ videret] Audistis superius de illo qui mutus fuerat ꝛ surdus ꝛ demoniacus qd curatus fuerit a deo: iste fuit cecus: in reliquis similis illi. Tria generalia signa i isto facta sunt: a demonio liberatus est: visuꝫ ꝛ loquelam recepit. Tūc ita iuxta hystoriaꝫ factū eit: ꝛ spiritualiter gen⁹ humanū signi ficat/ qd cecum erat de oculis spiritualibus/ ꝛ non loquebatur que dei erant: quia demones illum obsidebant. Similiter sunt omnes pagani/ ꝛ quando veniunt ad credulitatem expelluntur de eis demonia: aperiuntur oculi cordis eorum vt possint deum videre: id est intelligere ꝛ laudare: qd est loquelam recipere. [Et stupebant turbe et dicebant. Nunquid est filius Dauid]. Turbe mirabantur/ ꝛ volebant illum dicere de progenie Dauid esse/ ꝛ de Bethleem vnde sciebant cristum debere nasci: sed pharisei contradicebant/ quasi neqꝫ de Dauid progenie neqꝫ de bethleem esset/ neqꝫ virtutes ex deo faceret: sed quia aperte virtutes fiebant/ ꝛ negare non poterant/ in malam partem cōuertere nitebantur: quasi per incantationes sicut magi in egypto facerent virtutes. Sed illi maiora signa facere non poterant: sed propter peccatum Pharaonis permissa sunt eis aliqua facere. [Hic non eijcit demones nisi i Beelzebub principe demoniorꝫ]. Beelzebub sicut scitis fuit idolū Acharon/ ꝙ interpretatꝰ vir muscarꝫ. Zebub enim musca dicitꝰ. Iudei enim ob sordes immolaticij cruoris: seu pro immundicia/ hoc nomie Acharon vocabant: ꝛ ipsum etiam principem demoniorū. Et sicut beatus Beda dicit/ non debemus in fine nominis aliam litteram legere/ quam. b. ¶ Demones autem dicti grece/ quasi demnas: id est periti. Inest enim illis cognitio rerum plus quam hominibus partim subtilioris sensus acumine/ partim experientia longe vite quia angeli boni creati/ per superbiam mali effecti sunt. [Ihesus autem sciens cogitationes eorum dixit eis]. Non ipsi verbis dixerūt sed in cordibus suis. Ad cogitationes eorum respōdit vt sic compellerentur credere/ scientes scdm dictū Salemonis/ nullum aliū scire cogitationes hominū/ nisi solū deum. [Omne regnum in seipsum diuisuꝫ desolabitur/ ꝛ omnis ciuitas vel domus diuisa contra se non stabit]. Sicut regnum si intra se diuisum fuerit cito destruitur ꝛ deperit: sic etiam regnum dyaboli/ si diuisum est cito decidet ꝙa discordia multa regna deiecit ꝛ adnihilauit concordia vero de paruis magna fecit/ ꝛ exaltauit/ sic adhuc hodie videmus. O iudei scitis regnum diuisum dyaboli: quare vos in regno eius vultis esse/ faciendo voluntatem eius. [Et si ego in Beelzebub eijcio demonia/ filij vestri in quo eijciunt]. Filios iudeorꝫ duobꝫ modis possumus intelligere. Apostolos qui eijciebant demones per potestatem a domino sibi dataꝫ/ sicut legimus in hoc euangelio: quia reuersi apostoli dixerunt domino. Domine in nomine tuo etiā demonia nobis subiecta sunt. vel filios iudeorum adiuratores gētis illius dicit. Docuerat enim illos Salemon rex quasdam adiurationes per nomen dei ꝛ eo modo eijciebant demones. Hoc Josephus narrat ꝙ coram Vespasiano hoc fecerint. [Si expulsionem in filijs vestris deo tribuitis: quare ipm factū in me non eandem laudem habet Et si expulsionem demonū deo reputatis: corporū sanitates cui deputatis. Ideo iudices vestri ipsi erunt]. Si/ ad exorcistas ꝯparationem dicit non potestatem: si ad apostolos refertis: quia ipsi sedebūt sup sedes duodecim: ꝛ iudicabunt duodecim tribus Israhel. [Si aūt ego in spiritu dei eijcio de

monia:igitur peruenit in vos regnum dei]
yronicus est in hoc loco trop⁹/qui per con⸗
trarium intelligitur:sicut est in psalmo.Si
introibunt in requiem meam:hoc est nō in⸗
troibunt. Similiter in hoc loco talis ē sen
sus.[Quia ergo in digito dei ego eijcio de
monia/pro certo non peruenit in vos regnū
dei].Quia scientiaꝫ dei habetis qua bonū
cognoscere potestis/⁊ a malo discernere: ſꝫ
per inuidiam contradicitis bono meo ope⸗
ri:ideo non peruenit in vos regnum dei.
Uideo vestram perfidiam/quam vos ī ma⸗
lo elegistꝭ durare: ideo hec certissime dico.
Regnum dei vel vita eterna/vel ipse domi⸗
nus:vel etiam scriptura sancta. Unde do⸗
minus dixit.Auferetur a vobis regnum dei
[Aut quomodo potest quisquam intrare in
domum fortis/⁊ vasa eius diripere/nisi pri⸗
us alligauerit fortem: ⁊ tunc domum eius
diripiet]. Nisi prius alligauerit fortem : et
tunc domum eius diripiet.Dat in alio euā
gelista similitudinem/ ꝙ vt fortis armatus
custodit atrium suum/ in pace sunt omnia
que possidet.Si autem fortior illo superue⸗
niens vicerit eum:vniuersa arma eius au⸗
fert in quibus confidebat:⁊ spolia eius di⸗
stribuet.De se ⁊ dyabolo ipsam parabolam
dicens:quia antequam dominus in hunc
mundum veniret corporaliter/dyabolo ser⸗
uiebat iste mundus.Uenit dominus et ab
stulit arma eius/infideles potentes/ꝑ quos
operabatur quicquid volebat : siue arma
eius in quibus habitabat. Spolia eius
innocentes/⁊ ab eo decepti:vel vasa eius/il
los de quibus expellebat demones.⁊ sicut
iste de quo ratio est:vel alij multi de quibꝫ
superius audistis.[Qui non est mecum/ꝯ
tra me est]. Et de dyabolo intelligendū est
eo ꝙ dyabolus semper contraria opera fa⸗
cit saluatori.Ille cupit animas hominū te⸗
nere captiuas/dominus liberare:ille predi⸗
cat ydola hic vnius dei noticiam. Domi⸗
nus amat virtutes/dyabols vicia.[Ideoqꝫ
dico vobis.Omne peccatum ⁊ blasphemia
remitetur hominibus:spiritus autem blas
phemie non remittetur.Et quicunqꝫ dixe⸗
rit verbum contra filium hominis/remitte⸗
tur ei: qui autem dixerit contra spiritū sanc
tum/non remittetur ei:neqꝫ in hoc seculo/ne
qꝫ in futuro].Et quomodo hoc potest esse/
cum multi Arriani qui blasphemauerunt in
spiritum sanctum/quando minorem patre ⁊
filio dixerunt: ⁊ tamen reuertentes ad peni
tentiam suscepti ⁊ salui facti sunt? Sed ta⸗
men de his dicitur.Qui cum sciant verita
tem/aperte seipsos blasphemie tradunt pro
pter inuidiam.Nam ⁊ qui dixerit in patrē
vel filium non sic leuiter remittetur ( maxi⸗
me si baptisatus ⁊ catholicus fuerit )nisi di
gnius penituerit per lachrimarum ⁊ oratio
num assiduitateꝫ/ac crebra ieiunia.Etenim
quia per spiritum sanctum fit remissio pec⸗
catorum:quia quisqꝫ in similitudinem dya⸗
boli ⁊ angelorum eius contra scientiam su⸗
am maiestatem deitatis oppugnare,non tre
pidat/non habet remissionem ineternum/ſꝫ
reus erit eterni delicti;siue ille dicit blasphe
miam in spiritum sanctum qui non credit re
missionem peccatorum: ⁊ in hoc perseuerat.
Nec non ⁊ hoc dicere possumus/ꝙ domin⁹
preuidebat illos ad quos hec loquebaꝰ non
esse credituros: ⁊ de illis specialiter hoc di⸗
cebat.Quod vero dicit non remittendum
neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro datur intel
ligi esse de quibusdam peccatis in alia vita
remissionem:quia,quod de vno negatur/cō⸗
sequens est vt de aliquibus possit intelligi.
Sicut est de ocioso sermone/de concupiscē
cijs/⁊ de leuibus peccatis.Ceteruꝫ/de gra
uioribus non audemus aliud dicere q̄ꝫ qḋ
Joannes dicit.Peccatum vsqꝫ ad mortem
non dico vt quis roget pro eo. Et Paulus
inquit.Nolite errare:neqꝫ fornicarij / neqꝫ
ydolis seruientes/neqꝫ adulteri/neqꝫ molles
neqꝫ masculorum concubitores/neqꝫ fures
neqꝫ auari/neqꝫ ebriosi/neqꝫ maledici / neqꝫ
rapaces regnuꝫ dei possidebunt.Et de his
tamen si in fine tales inuenti fuerint/vel in
hoc finierint.[Aut facite arborem bonam/
et fructus eius bonos:aut arborem malam
⁊ fructus eius malos]. De seipso dicit.
Quod quia bona opera sint/scilicet sanita
tes hominum/⁊ verba que de ipso proce⸗
debant.[Si ipsa bona erant/quomodo po

erant esse aliqua mala? Neqȝ enim potest fi-
eri vt ex malo oriatur bonum: aut ex bono
malum. Siquidem ex fructu arbor agnos-
citur: quia sicut ramus vnus non potest di-
uersum fructum facere/ bonum ⁊ maluȝ: nec
de vno foramine potest exire dulcis et ama
ra aqua: sic vnus homo non potest esse bo-
nus ⁊ malus] Hec omnia de illo verbo q̄d
dixerant in Beelzebub eijcit demonia/ dic
ta sunt. [Progenies viperarum quomodo
potestis bona loqui/ cū sitis mali] Ostēdit
de ipsis ꝙ sicut mali erant in operibus/ erāt
etiam in corde quod membra regere debet:
quia interior est conscientia/ que exteriꝰ mē-
bra regit. Quare progenies viperarum vo-
centur/ superius dictum est. [Ex habundan
tia enim cordis os loquitur]. Sicut riuus
decurrens eundem habet saporem quem ⁊
fons de quo oritur similiter ⁊ homo de hoc
quod habundat interius/ profert exterius ī
opere ⁊ locutione. Et inde sequitur. Bonꝰ
ergo dominus cristus de bono thesauro p-
fert bona; ⁊ malus homo dyabolus qui ho
mo appellatur propter inuidiam/ ⁊ pharisei
de malo thesauro proferebant mala. [Di-
co autem vobis/ ꝙ omne ociosum verbum
quod locuti fuerint homines/ reddent ratio
nem de eo in die iudicij]. Ad illud quod
superius dixerat blasphemie spiritussancti
ista adiunguntur: quasi dicat non solum de
blasphemie erunt cruciandi in inferno qui
faciunt/ sed ⁊ de detractionibꝰ; verum etiaȝ
I de omni ocioso verbo. Ociosum verbum ē
quod aliqua vtilitate caret. Ceterum/ malig
num quod ad vicium trahit/ aut ad ebrieta
tem sectandam/ aut ad luxuriam illiciendaȝ/
asperius iudicabitur. Detractio eñ mor-
tale est crimen: quia qui detrahit eradicabi-
tur de terra viuentium: hoc est non habebit
ibi radicem/ si in hoc finierit. [Ex verbis tu
is iustificaberis: ⁊ ex verbis tuis condem-
naberis]. Qui dicit dominus Jesus in spi
ritusancto: quod precepit apostolus dicen-
dum/ quando dicit/ nemo potest dicere do-
minus Jesus nisi in spiritusancto: potest iu
stificari ex verbis suis. Quicȝ considerat
quod Jacobus apostolus ait. Linguaȝ sub

auditur malam nullus hominum potest do
mare: et quod Salomon dixit/ mors ⁊ vita
in manibus lingue. Intellexit quomodo
potest homo condemnari per linguā. Quic
quid enim arrius maxime peccauit/ per lin-
guam deliquit. Per linguam cōmittitur illō
peccatum quod superius dixit: quod non re
mittitur necȝ in hoc seculo necȝ in futuro.
[Tunc responderunt ei quidam de scribis
⁊ phariseis dicentes. Magister volumus a
te signum videre]. Alius euangelista aperti
us dicit/ qualia signa postularent: videlicet
vel in morem Helie ignem de sublimi veni
re cupiebant/ vt aliquos incenderet: sicut fe
cit Helias/ quando duos quinquagenari-
os cum quinquagenis suis iunioribus oc-
cidit: vel in morem Samuelis contra morē
prouincie tempore estiuo tonare ⁊ fulgurare
¶ Apud nos enī ideo tonat estate/ quia in
occidente sumus/ ⁊ alleuiate sunt nubes/ p-
pterea possunt currere. Apud orientales aūt
in hiberno tonat: quia in estate ita pure sūt
nubes/ vnde non habeant vnde pluant; q̄r
sol qui super eos est non permittit nubes tā
tum ymbrem colligere vnde tonitruum pos
sint facere. ¶ Non est enim verū quod ho- M
mines credunt/ ꝙ nullus sciat quod sit toni
truū: sed illud vnde Joannes dicit ꝙ spiri-
tussanctus in cordibꝰ credentiū: quia sicut
per istō tonitruū concutiūtur mortales/ ita
per illō terrent̄ mentes mortalium: ⁊ deci-
dunt a cogitationibꝰ ⁊ operibus suis. Nam
illō q̄d sonat in nubibꝰ nubes faciūt illō cū
habuerint aquam ⁊ aliq̄ non habuerint: ille
que habuerint currūt: ⁊ tūc sonat sicut au-
ditis/ ⁊ excitant ipm ignem quem videtis:
q̄r omnis collisio ignem creat: vt vide ī col
lisione fieri cum alio ferro: vel petra cū alia
petra. Quomodo enim potest esse de isto
tonitruo q̄d Joannes dicit: locuta sunt sep-
tem tonitrua voce sua. Et iterum. De trono
procedunt fulgura ⁊ tonitrua. Sed de toni
truo spiritussancti qui septiformiter fit: inde
dicit Joannes non de alio: quia illud est in
enarrabile/ quomodo ⁊ quibꝰ modis corda
mortalium concutiat.

¶ De petitione signorum.
Capi.xxxv.


Eneratio mala
et adultera signum querit.]
Mala generatõ dicitur nõ
conditione sed opere. Adul
tera ideo: quia frequent̃ de/
um reliquit ⁊ ydola adorauit/ vt per Hieze
chielẽ dominus ei improperat. vel etiã tũc
cum alias creaturas plus amabat. Nã di/
cit beatus Augustinus assumens auctori/
tatem ex illo loco Apostoli. et auaritia que
est ydolorum seruitus: quod est omnis ho/
mo qui relinquit iustitiã dei propter aurũ
aut pro alia creatura. Tunc fornicat̃ anima
eius a deo/ et quasi adorat tunc ipsuz aurũ
et veneratur pro quo mandatũ dei derelin
quit. [Et signum non dabitur ei nisi signũ
Jone prophete.] Recordamini historiam
Jone/ ꝙ qñ missus est ad Niniuitas predi
candum voluerrit effugere dei preceptuz: ⁊
postea sicut scitis sorte dephensus ꝙ mare
illum quereret/ in ipsum proiectus ceto ab/
sorptus triduo ibi iacuit. Simili modo di/
cit dominus de iudeis signum daturũ. Jo/
nas figurã domini pretulit. sicut ipse ad cõ/
uertendos Niniuitas missus/ qui de genti
bus erant: sic dominus iesus in hunc mũ/
dum ad predicanduz gentes missus. Mare
significat istud seculum: et illud turbatum
est propter Jonaz/ ita ⁊ istud turbatũ est ꝑꝑ
predicationem ipsius: quia ipse dicit. Non
veni pacem mittete sed gladiũ separationẽ.
Cetus significat terram/ siue infernum: q̃a
terra habuit corpus/ infernus animaz. Qđ
vero quatuor dies ponuntur cum non per
omnia toti tres fuerint/ per Synedoche a
toto pars intelligitur: quia ipse hora vnde
cima sexta feria in sepulchro collocatur/ vi/
ginti septez horis ibi iacuit. Et sicut Jonas
nolebat ante absorbitionem ire ad gentes:
similiter đt ad apostolos: in viam gentium
ne abieritis: sed post resurrectionem prece/
pit eis dicens. euntes docete omnes gentes

[Viri Niniuite surgent in iudicio cũ̃ ge
neratione ista: ⁊ condemnabunt eam]. non
potestate/ sed comparatione: quia nullis vi/
dentibꝫ signis ab Jona: nec multo tempore
predicatum est/ nisi per tres dies: ⁊ illi pere/
grino crediderunt gentes. [Nunc excelsior
cunctis ego commendatus ab Joanne: ⁊ q̃
multas virtutes in vobis feci: ⁊ non solum
non auditus/ sed Beelzebub vocat᷒. Et ec/
ce plusquam Jona hic]. Quia creator ego
Jone. Hic isto loco aduerbiũ est loci: non
pronomen. ¶ Jona columba vel dolens in
terpretatur: dominũq; figurauit. ¶ Niniue L
ciuitas quam edificauit assur filius Sem
⁊ decorauit eam primus rex Assyriorũ: ⁊ vo
cauit eam Niniuen ex nomine suo id est spe
ciosam: fuitq; sedes Assyriorũ semper. [Re
gina austri surget in iudicio cum generatio
ne ista/ ⁊ condemnabit eam]. Regina austri
non audiuit de Salomone/ ꝙ virtutes face
ret/ mortuos suscitaret aut regnũ celorum ꝑ
dicaret/ litteras sine doctore sciret: ⁊ tamen
venit de oriente audire Salomonem. Jd/
circo condemnata erit ista generatio plusquã
illa: quia habens illum secum qui sapientiã
dedit/ noluit illũ audire. Spiritaliter Sa/
lemon significat dominũ christũ: quia Sa/
lomon pacific᷒ dicit̃. Et ista regina signifi/
cat ecclesiam de gentibꝫ ad verum pacificũ
nostrũ conuertendã. Et ecce plusquam Sa
lomon hic: quia ille loquebatur de quo Sa
lemon dixerat. Dominus possedit me ini/
cio viarum suarum/ antequam quicquam fa
ceret a principio. [Cum in mundus spiritus
exierit de homine/ ambulat per loca arida].
Et de homine liberato a demonio potest in
telligi: quia si se non custodiret a malis ope
ribus/ iterum traderetur cui fuerat tradit᷒.
⁊ de iudeis qui sic peruerse domino contra
dicebant/ qui peiores futuri erant post con/
temptam legem l.ttere ⁊ predicationem do
mini/ quam ante acceptam legem fuissent.
Cum enim legem acceperunt exijt ab eis dy
abolus ⁊ ambulauit ad gentes: sed modo
habet dimissas gentes/ ⁊ est reuersus ad
iudeos. ¶ Per scopas vnde domus mũ
dat̃ doctrina iudeoꝝ intelligit̃ vacans: q̃a

deum non habebat/qui dixit. Transeamus ex his sedibus. vt Josephus refert/ pper septem spiritus/septem vicia principalia. [Adhuc eo loquente/ecce mater eius et fratres eius]. Fratres eius non sancte Marie/sed nepotes vel alij consobrini/ qui in scriptura sancta fratres appellantur: vt Loth dictus est frater Abraham cum esset nepos eius. Iste qui ei hoc nunciauit temptando faciebat/vt videret si terrenis celestia preponeret: et desereret predicationem propter carnalem cognationem. Sed ipse ostendit: quia melior est spiritalis fraternitas quam carnalis. Si vero vtreque simul sunt/duplex bonum est: sicut erat in sancta Maria: quia mater efficitur quis/cum aliquis per verbum eius in cristo renascitur: sicut Paulus dicit. per euangelium ego vos genui. [In illo die exiens Jesus de domo sedebat secus mare/et congregate sunt ad eum turbe multe. etc.]. Non solum dicta domini sed et facta plena sunt mysterijs. Quod dominus de domo illa egressus esse dicitur/ vbi iudei nefanda verba in eum iactabant/ad mare venit: ostendebat relicturum se iudeam ob meritum facinorum et verborum nefandorum: et ad gentes transiturum que significatur per mare tumidũ atque fluctuosum: quia sicut illud omni vento mouebatur/similiter et gentes omni doctrine agitatione mutabant. Nam notum est omnibus de quo mari dicat/scilicet de lacu Genesar: vbi solitus erat introire/et de naui docere turbas. Erat autem in galilea iudeorum habens in longitudine centũ quadraginta stadia: et in latitudine quadraginta/habens in se omnia genera piscium qui extra mare inueniuntur. Habens quoque super se ciuitates edificatas: et pro diuersitate adiacentium prouinciarum vel ciuitatum/diuersa nomina sortiebatur: vt mare galilee a prouincia: et mare tyberias a ciuitate vocabat. Genesar autem greco vocabulo dicebat: quasi generans sibi aurum. de seipso ferebatur excitare tempestates. Haustus eius purior/ et ad potandum dulcis et habilis. Littus dicitur eo quod ibi illidat aqua: id est percutiat veniendo. [Erat autẽ conueniens locus ad docendum: quia poterat videri et audiri ab omnibus: et non poterat comprimi a turba: et locutus est eis multa in parabolis]. Consuetudo erat in collis illis cum similitudinibus loqui frequentius: idcirco dominus morem quem audire soliti erant sequitur. [Ecce qui seminat exijt]. Dat similitudinem de terrena seminatione/que simili modo etiã spiritalis agitur. Exijt qui seminat: dominus Jesus. Exijt a patre/descendit de celo. [Seminare semen suũ]. Verbum euangelij [Et dum seĩat/aliud cecidit secus viã]. Id est in illos cecidit quos dyabolus solet frequentẽ visitare/ et quasi inhabitare. Et ideo conculcat semen verbi/ quia aufert et superinducit alias curas. Nam demones volucres vocant quia discurrunt per aera in morem volucrũ [Et aliud cecidit super petram]. Petram dominus duriciam cordis exposuit/terram fidem stabilem/solem feruorem persecutiõis que dum surgit aduersitas negant dominũ vel deserunt iustitiam. [Alia autem ceciderunt in spinas et creuerunt spine/ et suffocauerunt ea]. Spinas diuitias dominus esse exposuit/quando his predicatur verbum quod diuites sunt/tunc cum gaudio suscipiunt verbum. Sed cum hora illa transierit/ et ipsi reuersi fuerint ad ipsas diuitias/pungunt ex omni parte ipse suggestiones/ et quia subest illis posse quod voluerint/faciunt quod delectationes suggerunt/ et dimittũt que in ecclesia audierunt. [Aliud cecidit in terram bonam et dabit fructum/aliud centesimũ/aliud sexagesimum/aliud trigesimum]. Secundũ agri culture rationem inuenitur terra transmarina/que multiplicetur in semine censies vel sexagies/seu tricies. In nostra terra hoc non inuenitur quia nostra terra in comparatione illius terre /in qua dominus hec loquebat/sterilis est / quasi siluestris. De spirituali vero semine ille profert centesimum: qui cum alijs virtutibus virgo corpore et animo perseuerat: sicut sancta Maria/ et multe virgines. Sexagesimum fructum refert qui multo tempore in viduitate iustam ac

bonam vitã ducit vt anna fecit/que in hoc
euangelio collaudatur. Trigesimuz quoqꝫ
fructum profert qui sociatur coniugio et le
gittimo tempore fuerit vsus: ceteris quoqꝫ
virtutibus ornatur: non obliuiscitur precep
ta sui creatoris/vt Zacharias. Hij sunt er
go tres ordines electoruz per quos ecclesia
constat. Que restant simul cum domini' ex
positione prosequemur. [Et accedentes dis
cipuli dixerunt.] Querendum est quomo-
do accesserint discipuli ad dominum/cum ĩ
naui esset: videlicet cum ipso erant in naui.
[Quia vobis datum est nosse mysterium
regni celorum: illis autem non est datum].
Uobis propter fidem rectam ⁊ charitatem
que in vobis sunt/ digni estꝫ scire ⁊ intelli-
gere secreta dei/illi vero propt̃ inuidiã quã
habent non sunt digni scire secreta dei/quia
in maliuolam animam non introibit sapien
tia. Erant enim inter eos multi boni/⁊ mul
ti mali: eos qui boni erant tangebat domi-
nus in cordibus vt aut reuerterentur aut ꝑ
seuerarent/vsqꝫquo intelligerent quod pa-
rumper audierant. [Qui enim habet dabi
tur ei ⁊ habundabit]. Quia qui habuerit
fidem siue charitatem/accipiet ⁊ reliquas v̲
tutes. [Qui autem non habꝫ subauditur
charitatem ⁊ quod habet/id est sibi videtur
vt habeat/auferetur ab eo. Ideo in para-
bolis loquor eis: quia videntes non vident]
Hoc est oculis corporis vident/et oculos
cordis habere nolunt propter inuidiam ⁊ ĩ
credulitatem. [Similiter audientes auri-
bus corporis/auribus cordis nolunt audi-
re vt intelligant. Et hoc prophetatum fuit
ab Esaia: quia ipsi repulsuri essent predica-
tionem meam. Incrassatum est cor populi
huius de peccatis]. Quia sicut saginatur
anima per verba dei: similiter impia anima
incrassat̃ de malo. Et qꝛ aurib⁹ grauiter au-
dierunt de domini predicatione/repreben-
dere studuerunt. Et quare eis hoc venerit/
propheta sequit̃ dicẽs. Oculos suos clau-
serunt/precessit duricia/⁊ cor impenitens: q̃
eos non permisit conuerti vt sanarentur.
[Uestri aũt beati oculi qui vident/⁊ aures
vestre que audiunt]. Ipsos oculos quos in

iudeis blasphemauit/ipsos laudat in aposto
lis/⁊ aures similiter spiritales/q̇b⁹ videbant
⁊ audiebant saluatorem quia oculis carnis
eum videre ⁊ non cordis/sicut eum vidit he
rodes ⁊ Pylatus/ magis est condemnatio
quam saluatio. [Amen quippe dico vobis:
ꝙ multi prophete ⁊ iusti cupierunt videre q̃
videtis/⁊ non viderunt]. Scilicet cum vi-
derunt in spiritu: sicut Abraham ⁊ Dauid
desiderauerunt etiam verisqꝫ oculis videre/
sicut apostoli corporalib⁹ ⁊ spiritalib⁹: quia
cum scirent appropinquare liberationem su
am vt nõ tam diu in potesta te tenebrarum
detineretur sicuti longo tempe detenti sunt
vsqꝫ tunc. Unde ⁊ dolẽs Job dicebat. Si
sustinuero infernus dom⁹ mea est: in tene-
bris straui lectũ meũ. [Uos ergo audite pa
rabolam seminantis]. Audite obscura dicta
cũ reseratione similitudinis. Nũc exponit
apl's ꝙ aliq̇ in turba non fuerũt digni audi-
re. [Omnis q̇ audit verbũ regni]. Sub-
audit̃ dei/illa parabola illis speciatim atti-
net q̇ tunc eam audierũt: sed fit similis ratõ
adhuc in ecclesia eius. Omnis q̇ audit ver
bũ regni non intelligit/venit dyabol⁹ ⁊ tol
lit qd̃ seminatũ est in corde ei⁹. Ob hoc de-
bet omnis homo q̇ audit in ecclesia verbuz
inquirere/quousqꝫ intelligat/⁊ in opus mit
tat. [Hic est q̇ secus viã seminat⁹ est]. Iux
ta viã demonũ quã habẽt maligni in corde
illius factam/male assidue cogitando. De
illis nihil dicitur hic/qui nec audire dignã
tur corporis aure qui plus istis rei habent̃
[Qui autem super petram seminatus est/
hic est qui verbum audit ⁊ continuo cũ gau
dio suscipit illud: non habet autem radicez
sed est temporalis]. Dominus exponit ꝓ-
pterea non est necesse exponere: sed similes
sunt modo tepidi cristiani/qui propter iram
alicuius potentis siue donum deserunt ve
ritatem/⁊ conuertuntur ad iniustitiam. Et
est aliqua differentia inter illum qui in tri-
bulatione deserit veritatem: ⁊ qui absqꝫ tri
bulatione sponte relinquit iustitiã. Uñ ⁊ se
quit̃. [Facta aũt tribulatione ꝓpter verbum
continuo scandalizatur]. Qui em̃ absqꝫ tri
bulatione veritatem deserit/peior est quam

paganus. [Qui autem seminatus est in
spinis hic est qui audit ⁊ sollicitudo secli isti
us ⁊ fallacia diuitiarum suffocat verbũ].
Sicut enim spine pungunt / sic etiam fre-
quenter tangunt sollicitudines diuites q̃-
modo possint acquirere: qui quo plus ha-
bent / plus desiderant: quia crescit amor nũ
mi / quantũ ipsa pecunia crescit. Tangit em̃
cura mentem / quomodo acquisitionem cu-
stodiat: tangit cura a quo his vorando in
cumbat: sicut ille qui dicebat / habes reposi
ta multa bona in annos plurimos / requies-
ce / comede / bibe / epulare. ¶ Fallaces vero
dicuntur / quia fallunt ⁊ decipiunt confiden
tes / vt illi responsum est. Hac nocte animã
tuam repetent a te: que ante parasti cuius
erunt: [Qui vero in bonam terram semi-
natus est: qui audit verbũ ⁊ intelligit / ⁊ fa
cit: aliud centesimum / aliud sexagesimum / ⁊
aliud trigesimum]. Per centesimum virgi-
itatis siue omnis perfectõ virtutum / quia
centenarius perfectus est numerus: ⁊ sicut
computando centenarius de leua transit in
dexteram: sic is qui virginitatem ⁊ perfec
tionem virtutum immaculate custodit / de p̄
senti seculo in vitam eternam transiet. Per
sexagesimum continentum vita perfecta o-
pere ⁊ ratione / quia in sexta die deus opera
sua perfecit: ⁊ de sexto sexaginta consurgit.
Unde in compoti ratione sexaginta per co-
artatum articulum exprimitur: qui sine vxo
re est debet cogitare que domini sunt / ⁊ nõ
esse in delitijs / neqꝫ vir neqꝫ mulier ne mor-
tuus in conspectu dei dijudicatur. Ut Pau
lus de vidua / viuens in delitijs mortua est.
Triginta quoqꝫ in expositione sua quasi ma
rem ac feminam pretendit: cum ipsi articuli
quasi osculando se ꝯiungãt ¶ Aliam para-
bolam proposuit illis dicens. [Simile est
regnum celorum homini patri / qui semina-
uit bonum semen in agro suo]. Et istam pa
rabolam dominus expositurus est / sed ta-
men sumamus ea que ipse dixit. Qui semi
nat bonum semen / filius hominis: ager iste
mundus. [Cũ autem dormirent homines]
videlicet cum magistri ecclesiarum non essẽt
studiosi ad meditandũ diuina eloquia. Qõ
cauere debent episcopi ⁊ prepositi ecclesiarũ
ne de eis similiter dicatur: sed debent insta
re ⁊ per se suosqꝫ quantum possunt vt adnũ
cient populo peccata eorũ / vt sciant que ca-
uere debeant: ⁊ qualiter a venienti gladio cu
stodire. Bonum semen / filius dei: inimicꝰ
eius dyabolus / qui inimicus dei ⁊ hominũ
est / ex quo in Paradiso illum positum vidit
Zizania filij dyaboli per opera: herba ⁊ fru
ctus / opera. Accedentes aũt serui patrisfami
lias: angeli domini: Inimicus homo / dya-
bolus: de quo dicitur. Exurge domine / nõ
confortetur homo. [Ne forte colligentes zi-
zania]. Zizania que alio nomine lolium di
citur / iuxta agriculturã est semen nequã / qõ
nascitur inter speltam: de qua quis tunc q̃n
do colligitur comederit / non habet plenum
sensum ad horam. Ita quicunqꝫ a deo dissẽ
tit / non est plene mentis. Hic autem mali
homines / domino exponente intelliguntur.
[Serui autem dixerunt. Uis imus ⁊ colli-
gimus ea? Et ait / non: ne forte colligentes zĩ
zania eradicetis cum eis ⁊ triticũ. Sinite
vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad messem]. Hic de
bent omnes reges Episcopi ⁊ prepositi exẽ-
plum capere / ne de in certis causis iudicium
promant: antequam veraciter crimen agno
scant. Herba enim inperfectam etatem sig
nificat / vel occulta opera. Que omnia su
stinenda sunt / vsqꝫ ad perfectam cognitionẽ
Nam quod beatus Paulus precepit. Au
ferte malum ex vobis: de apertis ⁊ manife
stis preuaricatoribus precipit. Quod dicit
ne forte colligentes zizania / eradicetis et tri
ticum: vtrunqꝫ in hoc dicto / et dei pacientia
monstratur: quia ipse patienter malos expe
ctato: vt conuertant / non ꝯuersus durius
damnat: ⁊ quia his qui hodie zizania vide
tur fore / cras potest esse triticium dei.
[In tempore Messis dicam Messoribus.
Colligite primum Zizania: et alligate ea
fasciculos ad comburendum]. Quia vi
delicet tunc mittentur auari cum auaris / lu
xuriosi cũ luxuriosis: ⁊ vnusq̃sqꝫ cui similis
fuit in mollibus / illi sociabitur in penã. Tri
ticũ / iusti: horreum / vita eterna. [Mittet fili
us hominis angelos suos: ⁊ colligent de re

gno eius]. De ecclesia omnia scandala/qui
scandalizauerit electos suos: ⁊ eos qui faci-
unt iniquitatem]. Non dicit qui fecerūt: sꝫ
qui adhuc in hoc erant. [Ibi erit fletus/ et
stridor dentium]. Per fletum ⁊ stridorem
dentium ⁊ nimia tormenta ⁊ vera resurrec-
tio corpoꝝ designatur. [Tunc iusti fulge-
bunt sicut sol in regno patris]. Dominus
lux celestis/ ⁊ sol in ea erit/ ⁊ sancti partici-
pando claritatē eiꝰ q̄si sol fulgebūt. [Silē
est regnū celorum grano synapis] in presen-
ti ecclesia vnusquisqꝫ fidelis accipiat verbū
euangelij: ⁊ recondat in agro suo. Hoc est
in pectore ⁊ in corde suo. [Quod minimuꝫ
est omnibꝰ seminibꝰ. Cum aūt creuerit/ma-
ior est omībꝰ holeribus]. Sicut est doctri-
na euangelij: in facie minima apparet/ ⁊ ī au-
ditione: sed in virtute flagrantior atqꝫ excel
lentior cunctis doctrinis. [Judeis scanda-
lum/stulticia visum fuit/deum mortuū fuis
se pro seruis suis: ⁊ resurrexisse tertia die.
Sed tamen nulla doctrina philosophoruꝫ
sic impleuit mōm sicut ista/nec vlla doctrina
premium fuit vite eterne nisi in hac/ita vt vo
lucres celi veniant ⁊ habitent in ramis eiꝰ].
Volucres predicatores seculi. Rami huius
exempla scripturarum/per que anime fide-
les ad celestia volare/et neglectis tempora-
lium cupiditatibus rerum/sursum habere
cor ꝯsueuerūt. [Silē ē regnū celorū fermē-
to/quod acceptum mulier abscondit in fari
na satis tribus]. Fermentum a feruēdo di-
O citur/id est califaciendo ⁊ fit de fece vini/aut
ceruisie. Satum genus mensure est habēs
modium vnum/ ⁊ dimidium. In satis tribꝰ
modia quatuor/ ⁊ dimidium: ⁊ dictum apō
hebreos quod qui metitur eandem mensu-
ram leuet. Primam parabolam de se ⁊ au-
ditoribus suis dicit: aliam de his que dya-
bolus immiscuit post domini semen. Inde
laudauit ipsum semen suum ꝙ simile esset
synapi: modo dicit quod oēs ecclesiastici
facere debeant de verbo euangelij: per mu
lierem volens intelligi ecclesiam/in q̄ vnus-
quisqꝫ qui de ea est debet abscondere in fi
de sancte trinitatis/donec omnia que facit
omnia in nomine sancte trinitatis faciat.

Vel alio modo. Tres passiones sunt in
nobis/ira/cupiditas/ratio: inter istas passi
ones mittamus verbum euangelij: ⁊ oēs
illas passiones ex verbo euangelij conda-
mus vt non irascamur/non concupiscamus
sicut in euangelio precepit: ⁊ rationem no-
stram de euangelio componamus.

¶ [Hec omnia in parabolis locutus est
iesus ad turbas: ⁊ sine parabolis non loq̄-
batur eis]. Qui non vult esse discipulus
audit verba in turba ⁊ in parabolis. Qui
est discipulus dignus cristi/meretur audire
expositiones parabolarum/quia dat illi de
us sensum vt intelligat scripturas. [Vt im-
pleretur quod dictū est per prophetam dicē
tem. Aperiam in parabolis os meum]. Per
prophetam quippe Dauid in septuagesimo
psalmo: eructabo abscondita a constitutio-
ne mundi. Nō omnia/sed aliqua/per speciē
que appellatur Synedoche/a toto pars in-
telligenda. [Simile est regnum celorum the
sauro abscondito in agro]. Regnum celorū P
quatuor modis dicitur in hoc euangelio: do
minus Jesus cristus/vita eterna/presens ec
clesia/ ⁊ latitudo scripturarnm diuinarum:
⁊ pro diuersis locis diuerse accipitur. Nūc
in hac parabola presens ecclesia/regnum ce
lorum intelligitur. Ager aūt latitudo diui-
narum scripturarum. In quo agro inueni-
tur thesaurus/ id est dominus noster Jhe
sus cristus/quia per scipturas nobis adnū
tiatꝰ est/a prophetis ⁊ apostolis. [Quem
qui inuenit/ debet oīa postponere: ⁊ vilia
in amore eius computare/vt illū possit ante
omnia ⁊ super omnia diligere]. Quem q̄ in
uenit/abscondit in pectoris sui absconso: nō
in auaritie studio. ibi amor seruare volētis
exprimitur. [Et pre gaudio illius]. Mag-
num gaudium esse potest inuenire se/et sci-
re illum per quem de inferno liberari possit
et vita beata perfrui. [Vendit vniuersa q̄
habet et emit agrum illū]. Quia in vniuer
sis suis actionibꝰ et possessionibꝰ dei volun
tatem dꝫ sequi. Talis negociator fuit Zach
eus: qui cum esset in siccomoro vt videret
thesaurum quem emere posset: suscepit eum
in domū suam/et dixit. Pro hoc thesauro:

si cui aliquid abstuli / in quadruplum reddo ꝛ reliquū do pauperibꝫ. [Iterū simile est regnū celorū homini negociatori querenti bonas margaritas]. Et ecclesia hoc in loco intelligit̄ regnū/in qua ecclesia omnes cristiani negociatores tales esse debent / vt querant margaritas bonas:optimas intelligentias in lege ꝛ prophetis. Cū aūt inuenerint optimam margaritam dominū cristū:oīnes voluptates huius seculi contemnant vt cristū lucri faciant. Talis negociator fuit ille eunuchus/qui venerat adorare in hierusalem ꝛ reuertebatur sedens super currū suū:ꝛ q̄rens in libro Esaie margaritas. Uenit philippus ꝛ ostendit ei ipsam margaritam:ꝛ misit eam in pectore:ꝛ super omnia que habebat dilexit. Talis Nycodemus ꝛ Joseph / qui petīȷt capsulam vbi ipsa margarita fuerat a Pylato:quia iam habebat ꝛ ipse eandem margaritam/ꝛ omnes apostoli huius negociatores fuerunt [Iterū simile est regnū celoꝝ sagene misse in mare]. Omnia hic per allegoriam dicuntur:ꝛ est species allegorie parabole rerum genere dissimilium quia ꝛ thesaurus ꝛ margarita comparatione dei vilia sunt:ꝛ sagena spirituali sagene inferior Regnum celorum ecclesia:vt supra. Per sagenam/predicationem domini. Missa i mare: in isto seculo:quia vt in mari piscis piscē persequitur ꝛ deuorat:ita ꝛ in hoc seculo homo hominem persequitur/ꝛ aut occidit/aut aufert ab eo quod potest. Est aliquando serenum/aliquando turbatū:ꝛ in seculo aliquando pax/aliquando persecutiones. [Ex omni genere piscium congregati]. Quia ex omibus gentibus conuertuntur ad deū. Dominus quando ista dicebat/sagenam i mare mittebat/ꝛ duodeci piscatores quomodo piscarent docebat. Cepit sagena domini et discipulorum eius multos / ꝛ adhuc hodie mittitur:capit bonos ꝛ malos. [Et cum veniunt]. Id est terminū vniuscuiusq; : veniūt angeli bonos pisces mittūt in piscinaꝫ in vitam eternam : malos autem in ignem eternū/vt amplius non deuorent bonos pisces/ neq; faciant filios similes sibi : sed ardeant quia comederint bonos pisces.

¶ Talis piscis fuit Julianus:qui rupta sagena exīȷt foras/ꝛ quia multos domini pisces comedit/ꝛ persecutus est :separatus a bonis adhuc coquitur/vindicta s exoluens pro eis [Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli / ꝛ separabūt malos de medio iustorū]. Quamuis in fine mundi de pluribus fiat:quotidie tamen fit ista separatio:ꝛ mali cristiani ꝛ pagani separantur a bonis:ꝛ mittuntur in caminū ignis. ¶ Hic tus terminus seculi. Fornax ignis qui non extinguetur. [Intellexistis hec omnia? Dicunt ei. Etiam]. Aduerbium etiam affirmātis:hoc est fecimus. Apostolos solos interrogat:ꝛ perfectus magister quia ꝛ ipsos magistros ecclesie erudiebat. et sicut sagenā de multis maculis:sic de multis exemplis scripturarum predicationē ordinare docebat. Unde ꝛ sequitur. [Ideo omnis scriba doctus in regno celorum similis est homini patrifamilias]. Ideo/subauditur volo /vt intelligatis que dico:vt scitis similes mei qui sum paterfamilias/ꝛ vos mei scribe : vt sic ego proferam noua ex meo/ꝛ vetera de veterib9 libris:ita ꝛ vos cū ceperitis predicare. Scriba autem scribendo dicitur / is videlicet qui se in scripturis exercet. [Et factum est cuꝫ consummassꝫ iesus parabolas istas] consummare sapientum est:stollidorum cepta imperfecta dimittere ꝛ hoc quasi propriū ipsius/quia iam de ipso premissuꝫ fuerat cū compleuit deus opus suum/ꝛ perfecti sunt celi ꝛ terra. [Transīȷt inde/ꝛ veniens in terrā suam/ꝛ docebat eos in synagoga eorum] Juxta hystoriam auditis ꝙ p diuersa loca dñs docuit/ꝛ si tales erant qui nollent venire ad audiendam eius doctrinam ipse veniret:vt nullam excusationem haberent de ignorantia. [Reuersus est in galileam in ciuitatem Nazareth]. Que dicta est patria eius et ciuitas eius / non quod de ea esset:sꝫ quia ibi nutritus fuerat. Nostis quid est synagoga. [Ita vt mirarētur ꝛ dicerēt] Propterea mirabantur quia viderant eum iuxta se nutritum nunquā tamen viderant eū litteras discentem. Audiebant vero eum testimonia legis proferentem/que non posset

proferre nisi legisset. Ueruntamen non mi-
rarentur si eum cognouissent: quia ipse erat
qui Adam docuerat omnem phisicaꝫ: Abra
ham astrologiam: Moysen grammaticam
Salomonem sapientiam. Si salomonis sa
pientiam mirati sunt plurimi: quid mirum
si magister Salomonis miranda loqueba
tur. [Nonne mater eiusdem dicitur Ma-
ria]. Quamuis apud vos pauper: ipsa est
de domo Dauid/ genuit eum qui ditauit ve
strum ditissimum regem Salomonẽ: Octa
uianum regnare permisit. Si voluisset / et
istam vt libiam ditasset: sed qui voluit vt
Petrus ⁊ Joannes primores discipuli eius
dicerent. aurum ⁊ argentum non est nobis-
cum. Ipse ante dixit: filius hominis nõ ha
bet vbi caput suũ reclinꝫ. ¶ Fabri filiꝰ au-
tem fuit: sed non istius. Pater eius camerã
celi sic lucidam ⁊ curuam fabricatus est p
hunc quem despicitis. [Et frater eius Ja-
cobus ⁊ Joseph: ⁊ symon ⁊ Judas]. Sci
tis etiam q̄ Jacobus ⁊ Judas apostolus
⁊ ioseph ⁊ Symon fratres ipsius sint dicti
quia nepotes fuerunt sancte Marie de soro
ribꝰ suis. Dixi vobis supiꝰ quare ad tem-
pus placuerit deo a quibusdam ioseph dici
patrem suum: cũ pro certo nõ fuerit. ¶ Ma
ria illuminatrix dicitur/ quia genuit lumen
verum. [Unde ergo huic omnia ista]. id est
sapiẽtia in doctrina: virtutes in sanitate ho
minum. [Et scandalizabantur in eo]. In
scandalum ⁊ iram accipiebant deum homi
nem: sicut Paulus dicit: nos predicamꝰ cri
stum/ iudeis scandalum/ gentibus stulticiaꝫ
[Jesus autem dixit eis. Non est propheta
sine honore/ nisi in patria sua ⁊ ĩ domo sua]
Sicut dominus dixit/ sic fuit ⁊ apud iude-
os/ ⁊ apud alias gentes semper: sicut beatꝰ
Hieronymus dixit. Inuident ciues ciuibꝫ
suis. Nam ⁊ Heliam in sarepta Sydonie
mulier gẽtilis pauit tempore famis. Jonas
in suis nec nomẽ habuit: apud Niniuitas
valde tremendus fuit. Heliseum sui occide
re voluerunt: ne aman syrus puero ipsius
centum libras argenti/ ⁊ duplicia vestimen-
ta daret. Esaiam suus nepos manasses rex
occidit Danielem alienigene super centum
viginti prouincias principem fecerunt. Hie
remiam sui in cysternam miserũt: Nabucho
donosor in magno honore eũ habuit/ ⁊ Na
buzardan cõmeudauit. Ipse dominus a su
is multa mala perpessus ⁊ obprobria: Ab-
garus cum illo regnum partiri voluit: Et
non fecit ibi multas virtutes/ propter incre
dulitatem illorum. Potuit quidem quantũ
voluit vt deus facere: sed non fecit/ propter
illorũ condemnationem dimisit: quia quan
to quisq̧ plus videt de bono exemplo si nõ
sequit᷑: tanto plus condemnatur. Si vero
refugit vt non videat: tunc etiam iniquissi-
mus ⁊ apostata iudicatur: ⁊ est similis dya
bolo.

¶ In illo tempore/ audiuit Herodes te-
trarcha famam iesu ⁊ ait pueris suis]. He-
rodes iste filius fuit Herodis/ frater Arche R
lai: ⁊ ipse est qui in passione dominum remi
sit ad Pylatum. Iste ergo herodes/ frater fu
it Philippi: postea duxit Philippus filiam
regis Arathe Herodiadem nomine. Po-
stea vero socerum eius exortis quibusdam
contra generũ simultatibus/ tulisse filiam su
am a Philippo ⁊ herodi dedisse: quia hero
des maioris potentie erat. Erat autem ipsa
mulier propinqua ambobus istis regibus:
quia ex filia herodis qui infantes occiderat
nata erat. Sed tamen consuetudo erat apd̃
iudeos/ ꝓpinquas suas vxores accipere: nõ
tamen sorores: neq̧ filias auunculi: vel ma-
tertere. Sed quia isti ex auo erant gentiles
⁊ auia iudei: auum herodem qui gloriosus
rex fuerat apud romanos/ ipsum imitabant᷑
⁊ aliqua tenebant de lege veteri/ aliqua re-
spuebãt: etenim deum celi adorabant: ⁊ cir-
cumcisi erant. [Audiuit herodes tetrarcha
famam iesu]. Tetrarcha grecum nomẽ est S
compositum ex quatuor/ que dicuntur gre-
ce terra: Archon principatus: ⁊ tetrarcha ex
quatuor princeps. [Famam] id est opinionẽ
de miraculis eius que faciebat. [Et ait pue
ris suis]. id est obsequentibus sibi. [Hic
est Joannes baptista quem ego decollaui :
ipse surrexit a mortuis: ⁊ ideo virtutes ope-
rantur in eo]. Quia herodes non cogno-
uerat ante dominum cristũ: propterea talia

dicebat. Usus enim fuerat apud iudeos/ vt
qui propheta futurus esset pro alio/ prophe-
tam sequeretur priorem: ⁊ imitaretur eum
suis actibus/ vt fecit Josue Moysen/ Heli
seus Heliam/ Baruch Hieremiam/ Heli-
seum Jezi. Quia hoc non audierat Hero-
des de domino quod fuisset discipulus Jo
annis: propterea estimabat ꝙ ipse esset Jo-
annes. Bene autem de resurrectione senserūt
quando dixerunt: quia surrexit Joannes:
propterea facit virtutes quas ante non fecit
quasi dixissent. Ideo modo Joannes facit
virtutes quia immortalis est/ ⁊ maioris vir-
tutis post resurrectionem: idcirco potest vir
tutes facere quas ante non fecit. Omnia
enim corpora sanctorum maiorem virtutem
habent post resurrectionem quaꝫ ante. [He
rodes enim tenuit Joannem: Adduxit euꝫ
de deserto vbi fuerat/ ⁊ religauit Macherō-
to in carcere/ propter Herodiadem vxorem
fratris sui]. Jam fuerat fratris sui: sed tunc
non erat. [Dicebat enim illi Joannes. Nō
licet tibi habere eam.] scilicet viuente fratre
[ Et noluit occidere eū: sꝫ timuit poplm ].
Legerat auteꝫ in paralypomenon ꝙ Joas
rex Israhel occiderat Zachariam filiū Jo-
iade sacerdotis: et pro hoc postea ipe rex oc
cisus fuerat: et timebat similiter de se: quia
Joannes filius summi Pontificis fuerat.
Addit etiam. [ Quia sicut prophetam euꝫ
habebant. ] id est venerabātur eum vt pro-
phetam. Die autem natalis herodis quā-
do ipse natus fuerat ]. merito illum celebra
bat cum in hoc seculo tantum bona habitu
T rus esset. Sanctorum ideo finis eorū nata
lis celebratur: quia tunc in illam vitā renas-
cuntur vbi sine fine viuent in gaudio. sicut
Marcus ait. [Ipsa die cenā fecit principi-
bus ⁊ primis galilee.] Legimus multos
reges frequenť conuiuia fecisse sibi subdi-
tis: quia abundabant eis omnia bona: vt
Asuerus/ Balthasar et Herodes/ et multi
alij/ Et Romanorum reges multi : De
quibus Titus in dedicatōne theatri quiꝗ
milia ferarū legiť occidisse. Soli vero mor-
talium Pharao et Herodes leguntur dieꝫ
natiuitatis sue celebrasse/ et vtriꝗ homici-
dio polluisse: Sed iste Herodes tanto ne-
quius quanto de propheta/ et quanto post
prohibitum lege homicidium. [Saltauit fi
lia ipsius herodiadis.] Quia et Herodes
⁊ mulier de progenie herodis maioris descē
debant: idcirco de ipso nomen habebāt. Fi
lia autem ipsius dicitur: non herodis : que
de alio marito erat generata. Saltare in cō V
uiuijs multe gentes pro honore habent: q̄-
si appareat quis mobilior sit. Nam vascōes
⁊ hyspaniarum populi adhuc retinent: apd
francos autem improperium est. Saltato-
res autem nominati sunt ab Arcbade salio
quem Eneas in Italiam secū duxit: quinꝗ
docuit romanos adolescentes nobiles sal-
tare. Legim⁹ vero ꝙ sybilla decem eglogas
Virgilij in senatu saltauit. [Placuit hero-
di]. non solū saltatio illi placuit: sed etiā cā-
tatio quam cantauit: grece compositū me-
trū qd saltauit. [Unde pollicitus est ei da-
re cū iuramento/ qdcunꝗ postularet ab eo]
Ipse herodes cū vxore sua inuenit tali mo
do occidere ioannem sine seditione. Nam
propterea habebat eū reclusum/ vt quando
iuraret q̄si pro ueneratione nominis domi-
ni: ne peierare videreť nomen domini: pro-
pterea occideret eū. [At illa premonita a ma
tre sua ]. Timebat enī ne se reconciliaret he
rodes cū fratre: vt audiret monita ioannis/
⁊ dimitteret eam. [Da mihi inquit hic in
disco caput ioannis baptiste]. Discus an- X
tea iscus a specie scuti dicebať: vnde ⁊ scu-
tella postea disc⁹ vocať/ ꝙ det escas. [Et cō-
tristat⁹ ē rex]. Cōsuetudo hystoriographo
rū est sic causam scribere sicut eo tempore a
presentib⁹ putata est. Unde et ioseph dict⁹
est ab euangelistis pater domini: cū veraciť
scirent non fuisse. Similiter hic diciť rex ꝯ
tristat⁹/ cū simulauerit se tristem: ⁊ animo le
t⁹ fuerit. [Propter iuramentū aūt: ⁊ eos qui
pariter recūbebant iussit dari]. Quia ipse
rex vna parte iude⁹ erat: non tamen in vno
vasculo manducabant: sicut ioseph fratrib⁹
suis/ ⁊ cū egyptijs. [Misitꝗ ⁊ decollauit io
annem in carcere]. habemus scriptū ꝙ ora-
uit stans in medio carceris dicens. Domi
ne deus meus ad te commendo spiritū meū

Carcer est a quo prohibetur exire: et dicit carcer a cohibendo siue coercendo. [Et accedentes discipuli tulerunt corpus et sepelierunt illud: ⁊ venientes nunciauerunt Jesu]. Non excusatur Herodes quod inuitus fecerit: quia si matris vel sororis postulasset interitum/ repudiaturus esset. Quod pro carnali repudiaturus erat/ debuit conseruare in propheta. Legimus in Romana hystoria flaminium ducem Romanorum/ quod ad petitionem meretricis apud quam cubabat hominem decollatum/ reum capitalis criminis in conuiuio caput deferri fecisset: ⁊ ob hoc postea pulsum curia quod homicidium conuiuio miscuerit: quanto magis sceleratior fuit Herodes/ ⁊ herodias/ atque puella: que saltationis precium caput prophete petijt/ vt haberet in potestate linguam ne argueret nuptias illicite perpetratas. Spiritaliter decollatio Joannis minorationem fame illius/ qua cristus credebatur/ insinuat: sicut exaltatio cristi in cruce perfectionem fidei designauit: quia ipse qui prius propheta putabatur/ cristus est agnitus: quia sicut Joannes dixit/ cristum oportere crescere/ se autem minui. Quod ipsa quoque distinctio temporis signauit: quia Joannes eo tempore natus est quo lux diurna incipit minui: ⁊ cristus eo tempore quo lux ipsa incipit crescere. Narrat Josephus vinctum ioannem in castellum macherontum adductum/ ibique truncatum: ⁊ ecclesiastica dicit historia/ sepultum eum in sebaste id est Samaria. Tempore autem Juliani imperatoris videntes pagani sepulchrum eius frequentari a christianis/ effodisse eum et per campos ossa eius sparsisse. Contigit autem tunc id temporis fuisse ibi monachos de Hierosolimis. Cumque colligerent ossa eius cum alijs Christianis: rursum ipsi pagani ceperunt recolligere/ ⁊ igni concremare. Monachi vero que colligerant Hierosolimam detulerunt suo abbati philippo. Ille vero misit ea Athanasio episcopo Alexandrie: ⁊ ibi fuerunt seruata vsque ad tempora Theodosij imperatoris: ⁊ tunc mundato templo serapis ibi posita sunt: ⁊ dedicauit ipsum in nomine eius. Caput vero non fuit tunc inuentum: sed tempore Martiani imperatoris reuelatum est duobus monachis: ⁊ inuenerunt illud iuxta pallacium Herodis/ vbi infelices femine absconderant illud. Herodes vero qui eum occidit: ⁊ in domini cum Pylato passione consensit: instigante vxore sua vt regnum quod frater eius habebat agrippa impetraret: Romam abiret: consecutusque eum agrippa: accusauit apud cesarem quod rebellare contra eum disponeret: ⁊ arma fabricata haberet. Quod quia de armis negare non potuit/ Lugdunum que Burgundie est ciuitas perpetuo exilio deportatus est: et regnum eius Agrippe datum est. Uxor vero eius venit ad imperatorem deprecatura pro marito: imperator autem pro fratre eius agrippa voluit eam secum retinere. Sed illa dixit ad imperatorem. Pro nihilo omnia bona tua duco: nec ea volo recipere/ nisi maritum reddideris. Cui imperator dixit. Jam quia sic loqueris/ neque maritum videbis: neque patriam tuam. Et ipsa perpetuo exilio destinata est. Tali vindicta punitum est scelus quod in domino ⁊ in precursore commiserunt: nuncetiam inenarrabilibus cruciantur tormentis. [Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus eius]. Discipuli qui aliquando illius fuerant: tunc erant domini. [Nuntiauerunt domino]. id est ipsi quos ioannes ad dominum miserat: quomodo ioannes cursum vite sue consummatum haberet: ⁊ quia adnuntiando legem mortuus esset. Nam ⁊ dominus pro ipsa causa occisus est a iudeis/ quia legem dei adnuntiaret eis. ⁊ quicunque zelando legem domini/ aut adnuntiando mortuus fuerit/ si odium contra aliquem non habuerit/ sed charitatem: similis ioanni ⁊ martyribus in alia vita erit. Querunt aliqui: quare ioannes virtutes non fecerit in vita sua/ in cuius ortu tanta facta sunt. Quia ioannis pater tante potentie fuit: ⁊ tantos parentes habuit/ vt herodes timuerit ab ipsis se occidendum. Quanto magis si ioannes virtutes fecisset/ nullo modo eum aliqis occidisset. [Quod cum audisset iesus/ secessit

inde]. Siue quia digni non erant audire
p̄dicationem eiꝰ/illi q̄ consenserant ioannez
occidi principes galilee/q̄ fuerunt ad illō cō
uiuium: seu fecit sicut homo: noluit locum
dare/ne vellent homicidium homicidio iun
gere. Quod dicit in desertum: vltra iorda/
nem significat. [Et secute sunt eum turbe
pedestres de ciuitatibus]. Amorem predica
tionis demonstrant qui absq͡ȝ iumentis ꝛ ve
hiculis/ꝛ sine cibo secuti sunt: ꝛ quia domi/
nus vidit eorum ardorem/idcirco fecit sicut
hic sequitur. ¶ [Exiens vidit turbã multã
ꝛ misertus est eius]. Et obuiam eis exijt et
misertus est ꝛ in sanatione languidorum eo
rum/ꝛ in saturatione rerum corporaliũ. Re/
cessus autem domini a iudeis significat: q̄
postquam perdiderunt ꝓphetas: ꝛ legē dei
male faciendo ꝛ intelligendo iudei: Cristꝰ
transit ad desertas gentes vt ipse susciperēt
verbum quod iudei reiecerunt: ꝛ ipsis qui
relinquunt proprias conuersationes propt̄
deum/occurrit ꝛ miseretur dominus. [Ve/
spere autem facto/accesserunt discipuli ad ie
sum]. Vespertinũ tempus finem seculoruȝ
ostendit: in quo aduenit saluator saluare ge
nus humanũ: vel tempus quando in cruce
verus sol occubuit/tunc misertus gentium
per apostolos suos. [Desertus est locus: ꝛ
hora iam preterijt]. Siquidem non habe/
bant mercatum/neq͡ȝ villas vbi potuissent
inuenire cibum. [Jhesus autem dixit eis]
Non habent necesse ire videlicet habent illũ
hic/qui pauit populum manna per quadra
ginta annos ꝛ Moysen ꝛ Heliam verbo
suo: habet panem verum qui de celo descen
dit. [Date illis vos manducare]. Prouo/
cat dñs discipulos suos ad largitatē/vt fa/
ciant om̄ibꝫ: ꝛ vt velint vltra vires succur/
rere proximis. Et mauult vt indigentia pa
nis a pluribꝫ cognita/abundantia facta per
ipsum: maior gratiaꝝ actio fiat. [Responde
rũt ei. Non habemꝰ nisi quinq͡ȝ panes / et
duos pisces]. Iuxta hystoricam fidē sic cre
dimꝰ factũ in monte Thabor. iuxta altioreȝ
intellectũ quinq͡ȝ panes quiq͡ȝ libros Moy/
si s̄cant. Ille puer q̄ eos habebat scd̄m aliũ
euangelistam Moyses: iuxta istũ significat
iudaicam gentē/que acceperat ipam legem
a deo ꝑ Moysen. Duo pisces intelligunt̄
libri ꝓphetaꝝ ꝛ psalmoꝝ: qꝛ ꝛ in his tribus
ordinibꝫ vetus scriptura constabat ante ad
uentũ domini: sicut ipse ait: oportet impleri
om̄ia q̄ scripta sunt in lege ꝛ ꝓphetꝭ ꝛ psal/
mis de me. Illi q̄nq͡ȝ panes hordeacei scd̄ȝ
Joannem fuisse referuntur: qꝛ tantũmodo
sola hystoria in his sequebat̄: vicȝ dei cogni
tio/creatio mundi/cursusq͡ȝ seculi labentis:
antequã a dño benedicerent̄/ꝛ quasi bruta
animalia de asperiori cibo pascebant̄. Per
duos pisces non inconuenienter ꝓphetaruȝ
oracula/ꝛ psalmoꝝ dicta figurant̄: per q̄ pa/
stũ pplm̄ de lege addidit delitias: qꝛ ibi iam
spiritalis sensus ꝛ aduentus dñi inuenitur
ꝛ sicut pisces in aquis latent/ sic obscurus
est sensus in prophetis. [Afferte illos mihi
huc]. Quasi dixisset: de me intelligite in le
ge ꝛ ꝓphetis. Et paulatim crescendo intelle
ctũ dñs ꝛ scientiam populis monstrauit.
Primo naturalem legem: scd̄o legem littere
tertio prophetaꝝ: ad vltimũ euangelij gra
tiam/qd̄ ꝛ in cibo terreno signauit. Primo
de q̄nq͡ȝ panibꝫ hordeaceis: post de septē q̄
non dicunt̄ fuisse hordeacei/ꝑ quos euãgeli
ca ꝛ sancti spiritꝰ doctrina signat̄: ad vlti/
mũ de pane ꝛ vino sui corporis ꝛ sanguinꝭ
eis mysteriũ credens. [Et iussit eos discum
bere suꝑ fenũ]. Abunde solet crescere fenuȝ
in his excelsis montibꝫ in estate: sicut vide/
runt qui in nostris alpibꝫ conuersati sunt.
Et q̄a lōge erat a ciuitatibꝫ ꝛ villis ꝓpterea
a nullo secabat̄. Per fenũ voluptas carnis
quam calcare debēt qui in cibo pascantur
sicut in euangelio alio refertur. [Discubue
runt q̄nquageni seu centeni]. quia licet sint
Cristiani per omnem mundum. et per di
uersas regiones/vno tamē pane alunt̄: q̄a
vnum omnes amplecti debent euangelium
ꝛ om̄es fratres esse dñt/ꝛ amare se inuicem
Si hoc non faciunt non sunt catholici / et
non sunt de ecclesia: quia in nr̄a fide ꝓfite/
mur nos catholicam ecclesiã credere. i. vni/
uersalē. Per q̄nquagesimũ ꝛ centesimũ nu/
meꝝ requies vite eterne figuratur: que his
dabit̄ qui cristi in hoc seculi deserto fuerint

z eius cibo spiritali pasci studuerint. [Acce
ptis q̄nq; panib9 z duobus piscib9]. Quia
dñs nō de nouis escis sed de his quas apo
stoli habebant turbas satiat: ostendit q2 ipe
est q̄ legem dedit z in prophetis locut9 est: z
propterea eadē z docet. z quam sint graui-
da mysterijs insinuat: z q̄ deerant adimplet
[Aspiciens in celū]. In celū aspicit: vt anio
celū intendere nos doceat: z scientie lucem
illic esse querendam. [Benedixit]. Q2 om-
nis vetus scriptura ab ipso benedicta/z ho
minibus data. [Fregit]. hoc est aperuit apo
stolis sensuz vt intelligerēt scripturas. Seu
exposuit quō intelligerent. [Fregit]. Quia
de vno p̄cepto duo nobis fecit/cū dixit. Au
distis q2 dictū est antiq̄s: non occides. Ego
aūt dico vobis ne irascamini. Similiter de
alijs. [Dedit discipulis suis panes : disci-
pli aūt turbis]. Quia ipe p se eos erudiuit
z p apostolos gentes. [Et māducauerunt z
saturati sunt]. Ostendit assiduitatē aposto
loꝝ/z pfectionem in doctrina sua. [Et sustu-
lerunt reliq̄as/duodecim cophinos]. Per re
liq̄as fragmentoꝝ/sacratiora mysteria q̄ tur
be intelligere nequibant: q2 sicut canones p̄
cipiunt/pfunde questiones non sunt mouē-
de in turbis/nec a perfectis negligende: sed
inquirende a pfectis. Per duodecim cophi
nos/corpora duodecim aplōꝝ que vilia a
foris fuerunt: sed intus magnis sacramen-
A tis repleta fuerunt. ¶ Cophinus vasculum
rusticoꝝ est de virgulis factū/ad terram de
portandam. Unde in psalmo de Joseph.
Man9 eius in cophino seruierunt. ¶ Req̄
ritur vñ in tam vasto heremo/cū panes nō
fuerint inuenti nisi q̄nq; z duo pisces: vn-
de tanti cophini? Sed sciendū q2 cū infir-
mi venerunt z sanatis. Infirmis. sicut dix
it superius/curauit languidos eoꝝ/cophini
vacui remanserūt. [Manducantiū autē fuit
numerus q̄nq; milia viroꝝ/exceptis paruu
lis z mulierib9]. Per q̄nq; milia illi figuran
tur/q̄ quinq; sensibus corporis bene vti no
uerunt: adhuc exteriorib9 operibus impli-
cati. Qui recte quinq; panibus alunt : q̄a
necesse est eos regalib9 institui precept. Nā
non tenent adhuc illam pfectionem / quam
tenent qui quatuor z de septē panibus saci-
ati sunt. ¶ Mulieres autem z paruuli non
sunt digni numero: q2 instabilis sex9 z mu-
tabilis est. Infantes vero in impfecta etate
sunt: propterea nec numero digni. [Et sta-
tim iussit discipulos suos ascendere in naui
culam/z p̄cedere eum transfretū donec di-
mitteret turbas]. Quare discipulos iusse-
rit ire trans fretū post saturationem panuz/
Joannes euangelista narrat: q2 vicz ventu
ri erant ppli vt vellent eū regē facere: ppter-
ea tulit se de loco ne eum inuenirent: q2 ipe
erat conditor mundi nolebat secularem po-
tentiam: q2 hi q̄ habebant ipso dante vel p
mittente habebant. Ipe nāq; erat de q̄ Sa
lomon ait. Per me reges regnant. Fretum
genesar: a feruendo fretū nominat. [Vespe
re solus erat ibi]. Ipse ascēdit solus verticē
montis orare: z discipuli laborauerūt in ma
ri in remigando tota nocte]. Non em̄ erant
discipuli adhuc perfecti: idcirco pmisit eis
agnoscere q̄d possent sine ipso / vt amplius
eū diligerent: z deū elementoꝝ pro certo cre
derent. Qd orauit/formā nobis dedit quid
debeam9 facere qui puri homines sumus
cū peccatis: si ipse absq; peccato frequenter
vacabat orationi/etiam qñ aliquid boni q̄s
facit/ aut excellens / domino dz referre gra-
tias a quo ea cepit vt faceret: z orare ne ali-
qua elatio illi p hoc facto subripiat. Quod
refugit hr̄e terrenā potestatem/q̄d electi eius
facere debeant ostendit/q2 nullus pōt habe
re potestatem sine multis peccatis. Propt-
ea q̄ vult sublimiter cū cristo regnare/nō cu-
ret habere potestatem in hoc seculo: quia si
esset appetenda/aut ipe habuisset /aut matri
dedisset aut apostolis suis. Nec; reges de
regno certare dñt. Quia pro certo dñs ha
bet ordinatū quicunq; reges esse debent in
hoc seculo: sicut de illis erat quos ostēdit
de9 Danieli. Qui bene vult regnare expe
ctet vt a domino accipiat: sicut Dauid fecit
Qui cuz sciret q2 rex inunctus esset non q̄
siuit illud cū sanguine: vt occideret regem:
cū locū haberet frequenter: nec; filium eius
post mortem eius: nec; bellū intulit sue gen
ti: sed fugit per alienas terras/z patrē z ma-

trem coactus est educere in terram alienam:
extraneam sibi hereditatem/⁊ parentū suoꝝ
prestolatus est quousqꝫ deo placuit. Et idcir
B co non solū ipm regnū adeptus est: sed et
alia multa. Qui aūt aliter introiuit in reg-
num nisi ꝑ voluntatem dei/ꝑmisit ei deus
vel ꝓpter ipsi⁹ pctm̄ vel propter subiectoꝝ
flagellum/vt dominaretur peruerse/sicut zā-
bri qui occidit Elam/⁊ accepit regnū eius
⁊ regnauit septem dieb;: silr phacee occidit
phaceiam/⁊ accepit regnū: sed ipse occisus ē
ab Osea: ⁊ iste captus cum toto Jsrabel
ab assyrijs. ¶ Similiter de episcopis cre-
do quod deus ordinatos habeat: q̇ esse de
beant in hoc seculo episcopi: sed non propt
ipsos/veꝝ ꝓpter subiectos/in q̇b; multi san
cti hn̄tur. Propterea nō erit necesse cuiquā
laborare inaniter ꝑ episcopatu ⁊ cum pecca
to introire: q: si ordinatus est a deo/erit: si
aūt sine voluntate dei introierit/cito decidꝫ:
⁊ si mors eum ibi inuenerit/sine fine ī infer-
no erit: q: in rapina vitam finiuit. Unde io
annes ait. Peccatum vsqꝫ ad mortem/ non
dico vt quis roget pro eo. [Nauicula autē
in medio mari iactabatur fluctibus]. Naui
cula que iactabatur significat ecclesiam con
cutiendam inter turbines ꝑsecutionum. Uē
tus/ipse persecutiones ab infidelibus sunt
[Quarta aūt vigilia noctis venit ad eos
C ambulās supra mare]. ¶ Romāi custodias
militū obseruandas cum impatoribus ⁊ ex
ercitibus/diuiserunt noctē in quatuor par-
tes: in vnaquaqꝫ vigilia deputātes tres ho
ras. Et qđ dt quarta vigilia/scilicet cū tres
precessissent ⁊ quarta esset. Et hoc spirituali-
ter demonstratur: quia cum verus Lucifer
appropinquauit: ecclesie sue facta est tranq̇l-
litas: quia ⁊ ipsi imperatores crediderunt q̇
ecclesiam quassabant. [Et viderunt eum su
pra mare ambulantem/⁊ putauerūt esse phā-
tasma]. Et quod tunc putauerunt discipuli
postea putabant heretici qui dixerunt ꝙ ha
buerit cristus non corpus carneū/qđ super
aquis siccis plantis potuit ambulare. Sꝫ
tamen sicut isti cognouerunt errorem suum
sic nos agnouimus errorem illorum: quia
non solum verum corpus super aquas am-
bulauit/sed etiā Petri corpus quousqꝫ du
bitauit. Sed sicut non possumus enarrare
qualiter incorporatus est in vtero virginis
sic nec qualiter librauit corpus carneū sup
aquis liquidis: sed tamen vtrunqꝫ credim⁹
[Et videntes eum supra mare ambulantem
putauerunt phātasma esse]. Estimauerunt
ꝙ eis aliqua ludificatio fieret a dyabolo/ q̄
solet fieri his qui non recte credunt: maxi-
me his qui credunt errorem paganorum/ꝙ
neptunus aliquam potestatē habeat ī aq̄s
qui tenetur in inferno vt alij iniqui. [Et pre
timore clamauerunt]. Solet enim demon
timere vocem iusti viri: propterea clamaue-
runt. [Statimqꝫ locut⁹ est eis dicens. Ha
bete fiduciam]. Primo aufert timorem de
se ꝙꝫ recognoscerent: secundo sedat mi-
nas tempestatum. Duas virtutes precipu
as ibi viderunt/⁊ ambulare illū super aq̄s
quod ante inauditum fuit/⁊ tempestates ꝟ
bo sedare. ¶ Uentus est aer commot⁹: ⁊ ꝑ
D diuersis partibus nomen sortitur/vt subso
lanus/quia sub sole est: ⁊ alij similiter Sūt
autem duodecim. Uentus dictus est/eo qđ
sit vehemens: ita vt saxa ⁊ arbores euellat
terram commoueat/turbet mare. [Respon-
dens Petrus]. Petrus adhuc non crede-
bat/ꝙ corpus carneum super aquas maris
ambularet/nisi in suo hoc disceret: sed sicut
fecit in fide sua/sic ⁊ in gressibus suis. Cre-
didit aliquid quando de naui exijt/sed du-
bitauit qn̄ ventū validum vidit: ⁊ ideo mer
gi cepit. [Domine si tu es iube me venire
ad te super aquas]. Inter spem ⁊ dubitatō
nem erat positus beatus Petrus/ ⁊ recog-
noscebat vocem: ⁊ tamen dubitauit vtrum
ipse esset. [Ait ergo dominus. Ueni. Et de
scendens Petrus de nauicula/ambulabat
super aquam]. Mira beati Petri actio/ et
ambulabat super aquas/ ⁊ timebat mergi.
Tamen ex eo quod ambulauit agnouit do
minum: ⁊ quesiuit potentiam illius contra
valitudinem venti. Nauis in mari ecclesia
in hoc seculo ventibus agebatur: quia per-
secutionibus fatigabatur. Et hoc tunc fa-
ctum est quando dominus corporaliter ab
ea recessit/intantum vt ipse dixerit: vt quid

domine recessisti longe/despicis in oportu-
nitatibus? Venit ad eam dominus quarta
vigilia noctis/videlicet cũ verus lucifer orie
batur per auxiliũ quo liberauit ecclesiam a
persecutionibus potentum. Petrus venit ad
eum in persona ecclesie: quia nec aliquis po
test ad eum venire nisi ipso donante. Sz si-
cut Petrus cum diffidit mergit: sic vnusqs
qз fidelis cũ diffidit a domino mergit: quia
qui a deo postulat bonum/non debet diffi-
dere sicut Jacobus inquit: postulet aũt in fi-
de nihil hesitans. [Apprehendit eum]. Pro
pe est omnibus inuocantibus in veritate/id est
occurrere adiutorio suo misericordie. Jncre
patur qđ modice fidei fuerit: q̃ presente cre-
atore dubitauerit. seu modica fides dicitur:
quia modica in hoc seculo putatur esse duz
non videtur: sed magnam habet flagrantiã
z remunerationem post triumphatum mun
dum. [Cum autem descendisset dominus
nauim cessauit ventus]. Ut domino placu
it dedit pacem ecclesie sue. [Qui autem in
nauicula erant z apostoli z naute venerunt
z adorauerunt eum dicentes. Vere dei filius
es]. Cognouerunt enim q nullus alius cre
ator esset maris z ventorum/nisi qui verbo dicit
z fit quicqd imperat. [Et cũ transfretassẽt/
hoc est trãs nauigassẽt: venerũt i terrã Gene-
sar.] Ab ipo lacu genesar illa in Syrũ regio/
ex vna parte genesar regio noiat: z apparet
quia bone voluntatis homines fuerint/vt
non solum ipsi venerĩt: sed z ad alia loca mi
serint/z venerunt ad deũ. Sic debet facere
vnusquisqз homo/z ipse debet bona facere
z proximum suum hortari vt similiter faciat
[Cognoscebant autem dominum de freq̃n
ti visione]. Quia dominus ibi frequenter
conuersatus est: vel ex signorum fama que pre
currebat de illo. [Et obtulerunt om̃es male
habentes: z rogabant eum: vt vel fimbriaз
vestimenti eius tangerent]. Quia audie-
rant quod mulier matrosa sine verbo ipsius
salutem ab ipsis fimbriis acceperat: propt-
ea desiderabant fimbrias attingere. Prius
autem dixi vobis q ipse fimbrie ob discretio
nem aliarum gentium iudeis precepte sunt
fieri. [Et quotquot tangebant/salui facti
sunt]. Quia dilectionem dei isti habuerũt
z proximi/impetrauerũt quod petierũt: di-
lectionem dei quia auide susceperunt z ge-
stierunt vt dei laus longe lateqз crebesceret:
dilectionem proximi/quando voluerunt vt
alii salui fierent. [Tunc accesserunt ad eum
ab Hierosolimis scribe z pharisei dicẽtes].
Alii veniebant/ad audiendam predicatio-
nem z salutem animarum suarum ab Hie-
rosolimis vbi religio maior esse debebat et
scientia. Ob reprehensionẽ scribe z pharisei
veniebant z hoc totum propter inuidiam.
[Quare discipuli tui transgrediuntur tradi
tionem seniorum. Non enim lauãt manus
suas cum panem manducant]. Legimus i
euangelistis aliis q diuersa baptismata/id
est lauationes diei habebant: z illas ex tra
ditione carnali z suorum inuentione magi-
strorum plus obseruabãt/quã ea q̃ deus omni-
potens in lege preceperat. Et inde dominus
frequenter arguebat q dimitterent dilectio
nem dei z proximi que deus magnopere cõ-
mendauerat. Et reprehendebant eos q̃ hoc
obseruabant: z super traditiones que neqз
nocent/neqз adiuuant si illas non obseruẽt
Quando namqз in placito sedebant cũ ro-
manis/qui ipsam terram tenebant/non mã
ducabant nisi ante se balnearent: z non mã
ducabant nisi crebro lauarẽt manus]. Jpse
autem respondens illis z ait. Quare z vos
transgredimini mandatum dei propter tra-
ditionem vestram? Nam deus dixit. Hono
ra patrem z matrem: z qui maledixerit pa-
tri vel matri morte moriatur]. Honor hic z
in verbo z in om̃i dono accipiendus est: si-
cut z illo loco vbi Paulus dicit. Presbyteri
duplici honore digni sunt: maxime qui la-
borant in verbo. Honor ibi pro dono acci-
pitur. Et in alio loco. Honora viduas: que
vere vidue sunt. Quando ergo deus illa di
xit/voluit vt z in cibo z in potu z dono ho-
norarent parentes. ¶ Posteaquam patres
senescebant/z filii potestatem accipiebant in
domo/z onus erat filiis q pater vel mater
viuerent/affligebant eos filii in cibo z potu
z vestimentis per traditionem phariseorum q̃
eis dicebant: verior pater est deus. nõ in ho

noras patrem vel matrem si ista donas deo Et per talem occasionem faciebant patres ꝛ matres egentes omnib⁹ bonis/cū deus illa non manducaret: sed accipientes conderent sibi thesauros inutiles. Uel alio mō. Cū dabant patri vel matri manducare ꝛ bibere dicebant ad illos. Qđ tu manducas / ego iam ad templum domini habebam deuotū Et tunc illi expauescebant/ꝛ dicebāt. Amabilius est mihi fame mori quam ista comedere. ꝙ autem dicunt: donum quodcunqꝫ ē ex me tibi proderit: quasi diceret. quod ego do ad templum/similiter offerro pro te sicuti pro me. [Et irritum fecistis mandatū dei ꝓpter traditionem vestram. Non deus tali modo dixit honorandos vt vos inuenistis ob lucrum vestrum: ꝛ reprehenditis discipulos meos qui nulli nocent/si non lauāt manus. Hypocrite/bene prophetauit de vobꝫ Esaias dicens. Quod de vobis Esaias ꝓphetauit facitis. labijs vos profitemini dei pcepta adimplere/corde aūt ꝛ ope iniqua mōstratis. Sic dixerunt patres vestri/ omnia que precepit dominus faciemus. Sine causa autem colunt me/doctrinas hominū docentes]. Sine causa deum colit/qui labijs profitetur se cristianum esse/ꝛ opere contradicit. Qui dicit se nosse deum/ ꝛ mandata eius non custodit mendax est. [Non quod intrat in os coinquinat hominem: sed qđ procedit ex ore hoc coinqnat hominē ]. Simplex preceptum est: quia apud deum nihil noceat quod manducemus/nisi iuxta creaturam aliquid fiat. [Omnis enim creatura bona: ꝛ nihil reijciendum quod cum gratiarū actione percipitur]. In alio euāgelio scriptum est/communicant. Quod ꝟbum proprie apud hebreos erat. Siquidem illi communes cibos dicebant/quos gētes edebāt de quib⁹ illi non gustabant/vt sunt lepores sues/hostree anguille: ꝛ q̄ non rumināt nec findunt vngulam/aut squames non hñt: q̄cunqꝫ comedebant/communē illum appellabant. Et inde dicit communicant hominem hoc est communem faciunt. ¶ In totis libris nostris nec ad deum/nec ad imperatorem inuenietis plurali numero dici quamuis in cōmuni nostra lingua vsus sit. Sed tñ est causa/pro qua in nostra terra hic vsus inoleuit/ad vnum hominem quasi ad duos loqui. [Tunc accedentes discipuli dixerūt ei. Scis quia pharisei audito hoc verbo scādalizati sunt]. Scandalū grecū nomē est/ et latine potest dici offensio vel impeditio. Inde tractū est ad offensionē animi/qꝛ sicut homo offendit in via sua ad aliquem lapidem siue laqueū: sic offendit qñ aliquod verbuꝫ contrariū in animo eius vel ratione opponitur. Et inde dicebant dño discipuli ꝙ in illa traditione quam iudei pro lege tenebant/cōtradictionem haberet immissam: ꝛ quā semper obseruabant. In quo cum reprehēderēt estimabant se habere inuentū per qđ potuissent conuincere contra legē cū locutū fuissꝫ Sed tñ requisierunt ꝛ inuenerunt ꝙ patriarche ante legem manducauerūt multa que isti nō comedebāt: ꝛ intellexerūt ꝙ deus nō ꝓpter se preceperat obseruare iudeos a talib⁹ cibis/sed propterea si permitteret mādūcare diceret ꝙ non esset bonū: qꝛ ipsi habebant ī consuetudine sic: vel etiā imitarent̄ easdem bestias vel aues in suis ꝯsuetudinib⁹ de quibusdam actis q̄ bestijs non nocēt hominib⁹ aūt nocerent si fierēt: sicut Paulus astipulatur de eisdē. Propterea tradidit illos in passiones volucrū/ꝛ quadrupedū/ꝛ serpentiuꝫ [Propterea qꝛ pharisei sic habebant acceptū ipm ꝟbum venerunt ad dñm discipuli sicut fideles ꝛ deuoti: ꝛ renuntiauerūt que audierunt. Respondens Jesus ait illis. Omnis plantatio quam non plantauit pater me⁹ celestis/eradicabit. Si omnis alterius plantatio eradicabit q̄d erit quod Paulus dicit ego plantaui: Sed ista dei est qꝛ sequit̄ deus incrementum dedit. Nam et iterum dicit. Dei cultura estis: dei edificatio estꝫ Si homo cum bona voluntate fuerit/ nemo potest illum de cultura dei eradicare: ipse vero potest. quia Hieremias dicit ego te plantaui vineam meam electam quomodo conuersa es in amaritudinem vitis aliene? Nullus enim eam posset eradicare nisi ipsa tribuisset assensum. [Sinite illos: ceci sunt duces cecorū]. Sinite illos dimitt i E F

te in suis erroribus: ⁊ vos nolite adherere.
Hoc de illis qui frequenter castigati a fra-
tribus ⁊ ab ecclesia: ⁊ nolunt reuerti : sicut
ipse alias. Sit tibi sicut ethnicus ⁊ publi-
canus. Et Paulus dicit. Hereticum ho-
minem post primam ⁊ secundam correptio-
nem deuita. Ceci sunt de spiritalibus ocu-
lis: ⁊ ipsi ceci qui ad eorum doctrinam at-
tendunt. [Cecus autem si ceco ducatum
prestet/ambo in foueam cadunt]. Si cecus
cecum ducere voluerit/ambo in foueam ca-
dunt: similiter insipiens si insipientem vo-
luerit docere/sicut ipse in errore versatur/si-
militer ⁊ ille in errore erit: quousqꝫ in infer-
num decidant. [Respondens Petrus dix-
it. Edissere nobis parabolam istam]. Pu-
tabat Petrus parabolam esse quod domi-
nus per simplex verbum dixerat. [Iterum
dixit eis. Non intelligitis quia quod in
os intrat in ventrem vadit: ⁊ in secessum e-
mittitur? Omnis creatura bona: ⁊ nihil re-
iciendum quod cum gratiarum actione per
cipitur]. Reprehenderunt heretici aliqui hͦ
dictum: quasi non sit naturaliter dictum/qꝛ
per poros vadit sucus cibi per menbra cor
poris. Sicut cibus digeritur in secessu/ si-
militer etiam ipsi humores ibi de ponuntur
propterea sic locutus est ipse/ sicut creator
corporis. [Ea que procedunt de ore de cor-
de exeunt: id est homicidia adulteria: ⁊ cete
ra]. Homicidium compositum est ex homi
G ne ⁊ cede. Qui enim in homine cedem fece
rit/homicida dicitur. ¶ Adulterium est
illusio coniugis: ⁊ dictum quasi adulterum
subauditur: quando aut mulier aut vir de-
serto legittimo/alterius thorum querit: ⁊ ē
maius peccatum quam fornicatio : quia in
tribus peccatur. ¶ Fornicatio vero multꝫ
modis committit᷑: ⁊ etiam in propria vxore
potest homo fornicari/si non legitttime ea
vtit᷑. Et oīs pollutio nisi cum vxore legit-
H tima/fornicatio ⁊ crimīale vitiū est. ¶ Fur
ta. Furtum est rei aliene clandestina contra
ctio: ⁊ dictū est a furuo/id est nigro: quia in
obscuro fit. ¶ Est aūt sacrilegium furtum.
¶ Falsa testimonia sunt/cū quis aut per se
aut cum alijs fratrē accusat ad aliquā con-
demnationē: quanto aūt plures sunt/tanto
peius peccatū. Sunt aūt similes iude/q̄ do
minū tradidit ad mortē. ¶ Blasphemie. I
Blasphemie sunt detractiones ⁊ male locu
tiones/cum q̄s deum ⁊ ꝓximum malis suis
verbis infamare nititur. Oīa aūt ista vi-
tia ⁊ spiritaliter fiunt. Qui em̄ ad pct̄m il-
licit aliquē/occidit se ⁊ illum. Adulteriū ani-
me cōmittit/q̄ ꝓpter auꝝ aut pro alia re: de-
um aut iustitiam dei deserit. Fornicationeꝫ
anime cōmittit/qn̄ concupiscit rem proximi
sui. Furtū facit anime/qui veritatē tacendo
reticet/detrahendi proximo aurē accommo
dat. Ista ⁊ similia maculant hominē an̄ de-
um: ⁊ abhominabilem deo reddunt. In hͦ
dn̄i verbo quod dicit: de corde exeunt/appa
ret quia sedes anime in corde est: ⁊ non in ce
rebro. Cor a greco venit quod est cardia: et K
dicitur a cura: huius due arterie sunt/e qui
bus sinistra pars plus habet sanguinis / et
dextera plus spiritus. Unde cui paraly-
sis in dexteram partē venit plus viuit /quā
cui in sinistrā. Ostendit᷑ quoqꝫ q̄ dyabolꝰ
adiutor ⁊ incentor cogitationum nr̄aꝝ pōt
esse: auctor esse non potest: nec cordis occul
ta scire/nisi quantū ex motibꝫ nostris potest
agnoscere. [Et egressus inde Jesus/secessit
in partes tyri ⁊ sidonis]. Reliquit scribas
⁊ phariseos qui semper reprehendere vole-
bant: ⁊ ꝑgit ad partes tyri ⁊ sidonis. Ty-
rus vrbs phenicum/condita a phenicibus
fuit : sydon ab ipsis similiter condita. Fue
runt vero in mari constructe: sed iugi obsi-
diōe ⁊ aggeris agregatiōe/qn̄ dn̄s in mōm
venit cōtigue terre erāt. Nā Nabuchodono
sor obsedit eas: ⁊ aggregauit multū aggerē
cū nauibꝰ: ita vt a foris muro stare posset /
qd̄ ante nō poterat. Et cepit sidonē in pri-
mis post captā iudeā. tyrū aūt ꝑ tres annos
obsedit/⁊ interim eduxerūt habitatores oīa
ꝑcipua de ciuitate/sicut Hiezechiel dt: de-
scribit ⁊ ipse gloriam eius. Post Nabucho
donosor Alexander obsedit eas: ⁊ coniunx
it terre. Tyrꝰ dicit᷑ augustia/qꝛ mari erat cic
ta: sidō piscosa/eo qd̄ pisces ibi abūdarent.
Fuerūt ꝯo filijs israhel ꝓmisse a dn̄o ⁊ ī sortē
date: ſꝫ nō potuerūt eas capere filij isrl̄. [Et

ecce mulier a finib⁹ illis egressa]. Nõ intrauit dñs finem tyrioꝝ: sed ibi prope gradiebatur. [Clamauit dicens ei]. Mulier ista chananea dicit: qꝛ de chananeis erat eoꝛuꝫ oꝛigo/ꝛ terra coꝝ iudeis promissa fuit: sꝫ ꝑpter peccata non potuerunt illos eijcere. Tres virtutes mulier hec habuit/habuit fidem: qꝛ credidit dñm ista posse facere: Habuit humilitatem/qua se non canibꝫ confessa est esse parem/sed catulis: habuit patientiam: quotiens repulsa perseuerauit. Simplex hystoꝛia auditoꝛem edificat: vt fidẽ rectam ĩ deũ habeamus: credentes impetrare quecunqꝫ poscimus: si ad salutem aĩe poscimus. Hoc quoqꝫ cum humilitate agam⁹ qꝛ coꝛ contritum et humiliatum deus non spernit. Patientiam nihilominus habeam⁹ cũ perseuerantia. Iuxta allegoꝛiam mulier ista ecclesiã significat ex gentibus ad dominũ conuertendam/que a finibus suis egressa est: vicꝫ a pristina cõuersatõne ꝛ a pristinꝫ vicijs separata/in ecclesiaꝫ cristi ingressa. Filia eius: anima est vniuscuiusqꝫ ex ipius populis: que a demonio vexabat/ antequã in deũ crederent. [Qui non respondit ei verbũ]. Non de supbia hoc fecit: sed ne occasionem iudeis daret respuendi ꝟbum/ꝛ ꝑdicationem suam/qꝛ ipse dixerat. In viam gentium ne abieritis: ꝛ vt patientiam ipsi⁹ mulieris ꝛ ꝑseuerantiam ad instructionem videntiũ ꝛ audientiũ mõstraret. [Et accedentes discipli/rogabãt eũ dicentes. Dimitte eã/quia clamat post nos] Importunitate eius carere cupientes cõmonebant. [Nõ sum missus nisi ad oues que perierant dom⁹ Israbel]. Non qꝛ ad gentes non sit missus: sed primo ad Israhel propter electionẽ patrũ ꝛ priuilegiũ/qđ ille ꝑplus semper habuit apud deũ ꝛ cum ille reppulisset/tunc ad gẽtes mitteret. [Ad illa venit/ꝛ adoꝛauit eum dicens. Domĩe adiuua me]. Sic debem⁹ esse impoꝛtuni in oꝛationibꝫ ꝛ ꝑseuerantes Primo dixit filium Dauid/ꝛ nunc dominũ dicit/ꝛ adoꝛat vt dñm. [Non est bonuꝫ sumere panem filioꝛum/ꝛ mittere canibus] Nunc dñs mystice ad eam loquitur: et ille panis diuini verbi p Moysen ꝛ prophetas

Mẽsa nãqꝫ est scriptura sacra/q̃ iudeis panẽ vite mynistrare debebat/sed mice cadebãt qꝛ spũalem intellectũ iudei negligebãt. Mice eñi pueroꝝ/interna mysteria sunt scriptũrarum q̇bꝫ humiliũ solent coꝛda refici. Nõ ergo q̃rebat ista mulier crustas/sed micas de pane pueroꝝ spiritaliũ/medullã sensum quã iudei non curabant. Iñ dicit dñs / nõ est iustũ tollere doctrinã filijs iudeis/ꝛ dare vobis canib⁹: q̇ ꝑpter ydolatriã ꝛ sanguinẽ ac cadauera moꝛtuoꝝ/q̇bꝫ dediti estꝫ: canes estis. [At illa dixit etiam dñe]. Dixit dñs nõ est bonũ. Illa respõdit/qꝛ bonũ est ꝛ dat exemplũ de hoĩbꝫ qđ sicut illi qñ manducãt decidũt mice de mẽsa canibꝫ: sic ꝛ iustũ sit vt sint iudei dñi ꝑpter pr̃es ꝛ ꝑpt te q̇ ex illis nat⁹ es ꝛ nos sum⁹ nõ etiaꝫ canes magni cũ ꝑmitiuo/ sꝫ cũ diminutiuo catelli ꝛ nõ q̃rim⁹ integrã gr̃am doctrinã ꝛ secretioꝛa mysteria/qꝛ nõ sum⁹ digni/sed apertioꝛa ꝛ simplicioꝛa ꝑcepta. [Tũc respõdẽs Iesus/dt illi o mulier magna est fides tua/fiat tibi sicut vis]. O mulier laudãda q̃ a dño laudata es. Apli arguti sunt frequẽter/modice esse fidei: ꝛ tu dicta es hr̃e magnã fideꝫ Qui põt imitetur eã ꝛ veniet ei sicut illi dictũ ẽ/fiat tibi sicut vis. Utinã oĩs digne petemus ꝛ sic ĩpetrem⁹. [Et sanata filia ei⁹ est/ex illa hoꝛa]. Ecclesia de gẽtib⁹ oꝛãs ꝑ suis exaudit sanatqꝫ aĩe cottidie a moꝛbꝫ dyabolicis: cum et pagani in baptismo renouantur: ꝛ peccatoꝛes per confessionem et elemosinarum largitionem: ac precũ assiduitatem: ad innocentiam reuertuntur. [Et cũ transisset inde Iesus: venit secus mare galilee]. Unde ante fugerat dñs ne rex fieret/iterum reuertitur: intelligens immutata esse coꝛda eoꝛum: qui de panibus saturati fuerant: ꝛ sicut aquila vel gallina prouocat ad volandum pullos suos non cessat predicare hac ꝛ illac: et verbi pabulum subministrare. [Et ascendens in montem: erat ibi]. Amabilis locus iste mons erat domino: quia remotus erat a frequentia ciuitatum: ꝛ secretus ꝛ ad docendũ ꝛ ad orandũ. [Et accesserunt ad eum turbe multe. Non erat in toto mundo / neqꝫ qui sic doceret.

neq̄ q̄ talia faceret/ꝓpterea ita ardenter con
currebant ad eũ/hñtes secũ mutos/cecos ⁊
claudos/debiles ⁊ alios multos ]. O sylla
ba communionē hꝫ cum au diphtongo: vt
est lotus pro lautus similit̄ clo diphtõgus
pro clauditur. Uidendũ est nobis quare de
biles dicit/⁊ postea dic̄ alios mlt̄os? Quia
sicut beatus Hieronymus dicit/in latina
lingua non habet vna infirmitas speciale no
men/sicut apud grecos: ⁊ in nr̄a rustica lin⸗
gua idcirco posuit debiles. Qui enim nr̄a
ligua luscus dicitur/grece dicitur killos: vt
cum interpres hoc inuenit in greco/non ha
buit aliud in latino dixit debiles: ⁊ in repli
catione sanitatũ enumerauit mutos loquen
tes/cecos videntes/ claudos ambulantes.
De illo verbo siluit/qđ in ꝓprietate lingue
latine vt diceret non inuenit. [Jesus autē
conuocatis discipulis/dixit. Misereor tur⸗
be/qꝛ triduo sustinent me]. Utraq̄ natura
domini in hoc facto monstrat̄: ⁊ diuina qua
miraculũ facit/⁊ humana qua turbe misere
tur. [Et dimittere eos ieiunos nolo/ne defi
ciãt in via]. Qđ de septem panibꝫ quatuor
milia satiauit/sua est clementia. misericors et
miserator escam dedit timentibꝫ se. Mysti⸗
ce ostendit/ꝙ viam istius seculi aliter nequi
mus incolumes trãsire/nisi verbo redemp⸗
toris nostri sa[t]iemur. Per illam quam supe
rius audistis de q̄nq̄ panibꝫ satiatis/spiri⸗
talis refectio quam suis fidelibꝫ de veteribꝫ
exhibuit. Ista aũt significat eam satietatē
quã de euangeliis suis ĩ se credẽtibꝫ facit. in
illa littera veteris testamenti spiritalis gr̄a
credentibꝫ reuelatur. Utraq̄ refectio in vno
monte celebrat̄/qꝛ ⁊ vnus est dator: ⁊ vtraq̄
refectio ad vnam cenam inuitat/quam idē
nobis p̄parauit/q̄ istam dedit. Qđ dic̄ tri
duo sustinent me: siue ꝓpter p̄dicationem si
ue ꝓpter suos infirmos sanandos. Spirita
liter ꝟo turba triduo sustiēt/cum omnes cre
dentes in sanctam trinitatem/remissionem
pctõꝝ ab ipso expectant/vel triduo dominũ
sustinent/cũ in cogitatione/locutione/⁊ ope
obseruant ne deum offendant. Dimittere
eos non vult ne deficiant in via/qꝛ licet cre⸗
dant in eũ populi inter tot aduersa titubant

in via/nisi frequenter consolentur ⁊ recreent̄
ꝟbi diuini admonitione. [Qđ panes habe
tis]. Interrogat qđ eũ nõ latet/vt alij cog⸗
nito miraculo edificent̄. Qui miracula fecit
ordinauit/vt tunc essẽt q̄nq̄/nunc septẽ/ꝓ⸗
pter septem dona spiritu sc̄ti/de q̄bꝫ creden⸗
tes replẽtur. Non dicunt̄ aũt fuisse hordea
cei: qꝛ euangelij reuelatam gloriam domini
qua vetus testamẽtum texuerat adnuntia⸗
uit. [Et paucos pisciculos]. Per quos alij
libri noui testamenti figurantur/vt epistole
Pauli apostoloꝝ actus/eorundem apocalip
sis/⁊ reliqui: vel sãcti q̄ in illo tempore fue⸗
re/quorum ipsa scriptura vitam ⁊ passionē
continet. Qui quasi de profundo huius se
culi electi ⁊ eleuati/a celesti benedictione cõ
secrati reficiũt/cum exemplo nobis sunt ad
bene agendum. [Et precepit turbe discum⸗
bere super terram]. In alia refectione super
fenum discubuerunt/quia illis antiquis po
pulis solummodo voluptates carnales pre⸗
ceptum est calcare/in euangelio ꝑfectis om⸗
nia terrena cũ voluptatibus preceptũ est ab
dicare. [Et accipiẽs septẽ panes gr̄as agẽs/
fregit ⁊ dedit discipulis: ⁊ discipuli dedert̄
ꝓplis]. Quia dñs erudiẽs apostolos suos
⁊ ꝑ eos, voluit erudi turbas. Quod grati⸗
as agit/ostẽdit quãtũ ꝯgaudiat de salute ge
nerꝫ humani/⁊ vt nos gr̄as agere de omībꝫ
collatis vite muneribꝫ doceat. Et ex hoc lo⸗
co siue ex alijs ꝯsuetudo ꝟuat̄ a fidelibꝫ ci⸗
bũ bñdicere: ⁊ ꝟsum psalmi decantare licꝫ
⁊ illa gens iam haberꝫ in cõsueutdine. Qđ
dicit̄ fregisse/apertionem ꝟcat sacramentoꝝ
q̄bꝫ ad perpetuam salutẽ instituendus erat
populus. [Et comederunt ⁊ saturati sunt].
Cõedũt ⁊ saturant̄ de panibꝫ ac piscibꝫ dñi
q̄ audiũt eloq̄a dñi ⁊ intuẽtes p̄cedẽtes san
ctos/seipos ad supna excitãt desideria. [Et
qđ supfuit đ fragmẽtꝫ/tulert̄ septẽ sportas]
Per hec fragmẽta intelligunt̄ altiora ꝑfectõ
nis p̄cepta/q̄ mlt̄itudo ꝓpli neq̄t intelligere
vl̄ ꝟuare: vt sũt mlt̄a de diuinitate atq̄ de ꝟ⸗
ginitate ꝟuãda/seu dereliq̄ndo oĩa q̄ ꝑfectꝫ
⁊ volẽtibꝫ nõ p̄cepta/sꝫ ĩ exẽplo mõstrata sꝫ.
Qđ ꝟo septẽ sunt sporte/ꝓpt̄ spũssc̄ti gr̄aꝫ q̄
septenario nũero a ꝓpheta p̄dicat̄. Per septẽ

sportas/electi predicatores ostenduntur:q̄z
sicut sporte de iunco ⁊ palmis sunt:ita for/
titer ⁊ indefesse memoriam sui conditor⁊ in
corde seruant:et quasi florent cum de die in
diem nouo desiderio ad amorem condito/
ris anhelant:de quibus dicitur.Iustus vt
palma florebit. ¶ Fiunt autem ⁊ ipse spor
te ⁊ parue/quas videmus in Basilicis cum
oblationibus ferri:etiam magne/vt tria vel
quatuor modia annone capiant:etiam vt in
firmi cum ipsis possint portari: sicut et ibi
factum est.[Erant autem qui manducaue/
runt quasi quatuor milia].Ut ipso numero
ostenderent de euangelijs se pastos esse cy/
barijs.Similiter nec isto signo mulieres ⁊
paruuli mittuntur in numerū/propter mu/
tabilitatem et imperfectionem.[Ascendit in
nauiculam/⁊ venit in terram Magedan].
Et Marcus dicit dalmanutha. Dicunt
aūt doctores:aut vnus locus est duo nomi
na habens/aut vitium scriptoris factum est
in Marco.[Et accesserunt pharisei/⁊ temp
tantes rogauerunt eum vt signum de celo
ostenderet eis].Ioannes narrat quale sig/
num querebant:sicut iam superius dictū ē
quia ⁊ post saturationem quinq̄ panum/si/
milia postulauerunt vt pasceret de māna po
pulū/vel faceret tonare Sed neutrū de il/
lis duob⁹ signis de alio celo venit/nisi de is
to vbi volucres volant/vnde volucres celi
M dicimus.¶ Tonitruum autem ventus et
aqua faciunt:quia cum ventus in nube se
incluserit querit aditum vt erumpat:⁊ cum
rescindit nubem/sonū facit/⁊ ignem creat/
⁊ simul oriuntur:sed lux ante videtur quia
clari⁹ est lumen/⁊ acutior est sensus visus q̄z
auditus.Quia longi⁹ videm⁹ quā audia/
mus.Ideo aūt ignis fulminis maiorē vim
habet ad penitrandū q̄z subtilior est quā no/
ster/id est q̄ nobis in vsu est.Fit aūt per eū
aliqñ castigatio in hominib⁹/sicut per alia
elementa.De ipsis etiam elemētis signa vi/
derant/qñ dñs mare ⁊ ventos compescue/
rat.Sed qui dominū temptando aliqd pe/
tūt/non merentur accipere/sicut nec illi fece
rūt.[Facto aūt vespere dicitis/serenū erit/
rubicundū est enim celū].Sicut solet eue/
nire.Si sol in nube vesptina aquā circa se
non habuerit/sed rubicundā nubē:sequenti
die pluuia non erit.[Et mane (subauditur
dicitis) hodie tempestas (subaudit erit)ru
tilat enim triste celū].Qñ nubes oriente so
le rubicunde sunt/pluuia ipa die erit.Inde
dicit domin⁹ ad iudeos.[Faciem celi diju/
dicare nostis/ signa aūt tempor⁊ non pote/
stis scire/⁊ consuetudinem habet⁊ notatas
pluuias vel serenitates/⁊ signa aduent⁹ fi/
lij dei ex ꝓphetar⁊ oraculis non potestis sci/
re.Generatio mala ⁊ adultera signū querit/
⁊ signū non dabitur ei/nisi signū Ione pro
phete].Iam de hoc superi⁹ dictū est:⁊ hoc
nūc dixisse sufficiat/qui in signo mortis do/
mini/⁊ de celo signū datū cum sol celū atra
nube texit/⁊ de terra signū datū est cor/
pus terrenū surrexit/⁊ de inferno claustra ip
si⁹ fracta/⁊ multa milia sanctor⁊ extert.[Et
relictis illis abijt].Et tūc dñs incredulos
deserebat/⁊ adhuc inuisibiliter hodie eadē
facit.Deserit incredulos ⁊ supbos/⁊ requi
escit in trementib⁹ sermones suos.[Et cum
venissent discipli ei⁹ trans fretū/obliti sunt
panes accipe].Iter⁊ post saturationē popu
lorum aufert se de ipso loco:ne forte pplus
eandē voluntatē haberet/quā superi⁹ habue
rat.Qd vero dt/q̄z obliti sunt discipuli pa
nes tollere:ostendit q̄z nec dñs nec discipli
magnope de cibo terreno cogitabāt.Siue
ideo:q̄z abūdantia panis erat in ipa terra:
⁊ qd ad victū ptinebat/ministrabat popul⁹
dño ⁊ discipulis ei⁹.Quō obliti sunt cum
dictū sit/ꝙ sustulerūt septē sportas?Sed ip
sum ad paupes dimiserūt:solūmō vnū pa/
nē habebāt/qñ ipm lacū trāsierūt.habebāt
vnū/⁊ aliū spiritalē q̄ dixerat/ego sum pan⁊
viu⁹ q̄ de celo descendi/ꝓpterea nō erat eis
necesse terrenū q̄rere.Qui dixit eis.[Intu
emini ⁊ cauete a fermēto pharisseor⁊ ⁊ sadu
ceor⁊].Dñs sicut sp docebat discipulos/ne
aut ipsi ociosi/aut vacui a bono ope cessa/
rēt/ precipiebat vt custodirent se a doctrina
phariseor⁊.Per fermentū/doctrinā volens
intelligi.¶ Doctrina phariseor⁊/decreta di
uine legis traditionibus hoim postponere/
vel verbo domini mandata predicare:fact⁊

impugnare. In alio euangelio etiam a fermẽ-
to herodis cauendũ iubet. Fermentũ hero
dis/est adulteriũ/homicidiũ/simulatio reli-
gionis. ¶ Fermentũ a feruore nuncupatur
q̇ȯ plus quã vna hora non potest contineri:
crescendo enim excedit. [At illi cogitabant
inter se dicentes: qꝛ panes non accepimus].
Dominꝰ spiritaliter loq̄batur: discipli car-
naliter accipiebant. Cogitabãt eũ scire eos
panes non habere: vt cũ farinam inuenirẽt/
non fermentarent de fermento phariseorũ.
[Sciens aũt iesus dixit eis. Quid cogita
tis inter vos modice fidei/ꝙ panes non ha-
betis? Non dico nec de illo fermento/nec de
illo pane vnde vos cogitatis. Nondũ intel
ligitis/neq̃ recordamini q̇nq̃ panũ ⁊ q̇nq̃
milia hominũ]. Quando dicit: nondũ in-
telligitis: spiritaliter intelligentiam req̄rit:
qꝛ miraculũ omnes q̇ viderũt intellexerunt
Vult vt illas saturationes/⁊ panem/⁊ pis-
ces/⁊ fermentũ intelligant spiritaliter: qꝛ si
fermentũ farine mixtũ fuerit: q̇ȯ paruũ vide
bat̃ in maiꝰ creuit: ita ⁊ doctrina mala plus
crescit/quam bona: sicut apostolus dicit.
Modicũ fermentũ totam massaꝫ corrũpit.
Similiter ⁊ heretica doctrina/si ad modicũ
in alicuius pectore serpserit/cito peruertit il
lũ. Omnis enim homo ad malũ citiꝰ infor
mat̃ quã ad bonũ. [Venit iesus in partes ce
N sarec philippi]. Iste est Philippꝰ frater hero
dis/cuiꝰ vxorem herodes habebat: in cuius
partes sui regni venit iesus in loco nũcupã-
te cesarea. Siq̇dem ipse Philippꝰ reedifica
uit ciuitatẽ quandã in honore tyberij cesarꝫ
⁊ vocauit eam cesaream philippi/in honoreꝫ
tyberij pariterq̃ sui/sub quo ipse regnabat:
qꝛ alia iam ibi erat ex proprio nomine eius/
tyberiadis edificata. Est aũt prouincia phe
nicis ad radices libani/q̇ habꝫ cedros ma
gnos: vbi sunt duo fontes/Ior/⁊ Dan: q̇
inde longe in simul veniũt/⁊ iordanem faci
unt fluuiũ. Vocat̃ vero nũc ipsa ciuitas pa
neas. Est aũt alia cesarea/quam herodes re
edificauit in honorem Octauiani: ⁊ voca-
uit eam cesariam: q̃ m̄ priꝰ turris stratonis
dicebat̃. Cũ ergo ad hũc locũ veniret ⁊ sicut
Lucas dicit cũ sine turbis esset: ⁊ duodeci
cũ eo in via fuissent discipuli: interrogabat
eos dicens. [Quem dicũt homines esse fi-
liũ hominis]. Dixi superiꝰ quare filiꝰ homi O
nis vocet̃: qꝛ videlicet consuetudo fuerit in
ipsa gente prophetam aut preclarũ virũ aut
hominem dei/aut prophetam aut filiũ Adã
id est hominis appellari. Unde hiezechiel fi
liꝰ hominis appellat̃ freq̄nter. Idcirco dicit
quem dicũt filiũ Adam esse: ⁊ non dicit/quẽ
me dicũt: ne iactanter de se querere videret̃.
Homines illos appellat qui mentiunt̃ de
filio dei: quia omnis homo mendax. Qui
aũt veritatem de filio dei sentiũt/q̇si super
homines sunt. [At illi dixerũt]. in hoc loco
primitus nomen cristi. domino Cristo im-
positum est a beato Petro/⁊ ceteris aposto
lis per reuelationem spiritus sancti. Et sic
ioseph preceptum est ex persona dei vocare
eum iesum/sic ex persona spiritussancti ordi-
natum est vocare eum cristum per beatum
Petrum ⁊ ceteros apostolos. Notandum
vero: quod non eo more dominum appellat
quo secularis doctrina apud nos docet: sed
tu es: sicut in antiq̇s libris inuenitur viros
fuisse maiores. Siq̇dẽ Romulus ⁊ remus P
duo fratrrs tante concordie fuisse dicuntur
vt nihil vnus sine alio vellet habere: ⁊ om-
nia communia dicerẽt ⁊ haberẽt: sicuti mo-
do monachi faciũt. Ex hac re increuit con-
suetudo in hac Gallia/vt dominos plurali
numero appellent. [Alij ioannem baptistã]
Scilicet quasi ipse deberet resurgere/eo ꝙ
modico tempore predicasset. [Alij Heliã].
Qui habetur in libro prophetie eius: quia
prophetam in gẽtibus dedi te. Et q̇a mors
eius in scriptura non legitur/dicebant eum
venturum gentibus predicare. Falsa erit de
niq̃ eorum opinio de hieremia: quia in suo
libro inuenitur quomodo prophetauerit ad
gentes/ad Moab/ad idumeos ⁊ ad Baby
lonios: propterea completum est quod ad
ipsum dictum fuerat: prophetam in gentibꝰ
dedi te. Habemus quoq̃ scriptum ꝙ iudei
lapidauerunt eum in Egypto: quia prophe-
tabat Nabuchodonosor illuc esse venturuꝫ
post iudeos: quia pro illius timore illuc fu-
gerant. [Aut vnum ex prophetis). quilibet

de prioribus. [Dixit autem illis. Uos au
tē quē me esse dicitis]? Ac si apte dicat. [Se
questrans eos ab hominibus/filios dei per
adoptionem factos insinuans dicit. Uos q̃
dij estis/quem me esse dicitis?] Recte dij vo
cabantur/in quibꝰ deus habitabat: ⁊ q̃ om
ni die verbum dei audiebant. Illos eñ ad
quos sermo dei factus est / deos psalmista
appellat dicens: ego dixi/dij estis. Conside
randa vero distinctio: quomodo dominus
de sua humilitate discipulis dicit: Filium
hominis/non dicit filium dei. Multo enim
sepius in euangelio se filium hominis/ quã
filium dei dicit. Et hec omnia vt nos ad hu
militatem informet. [Respondens Petrus
dixit ei]. Petrus respõdet pro omibꝰ: quia
ipse iam in caput apostolorum erat constitu
tus. Et quod ipse respondit/omnium apo-
stolorum responsio est: quia ⁊ ipsos fuerat
interrogatus. Uos quem me esse dicitis?
Et quod dominus Petro dixit/omnibus
dicit apostolis. [Tu es cristus filius dei vi
ui]. Tu es cristus. Si alij dicti sunt chri-
sti nuncupatiue/quia ad tempus populum
regere debuerunt: tu veracius es cristꝰ: qꝛ
tu es rex omnis terre. Tu es filius dei viui
qui essentialiter deus es: ⁊ non vt isti alij q̃
dicuntur dij ⁊ non sunt: quia opera manu
um sunt: non vident neqꝫ audiēt. Tu es au
tem illius dei filius/qui a iudeis adoratur
⁊ colitur. De quo dictum est. Notus in iu
dea deꝰ: in israhel magnũ nomē eiꝰ. Quid
ipsi hoies errent de te/cum ipsis quid de te
sentio dico. Cristus dei es: ⁊ filius dei es: il
lius dei/ante cuius arcam dagõ iacebat trũ
catis manibꝰ ⁊ pedibꝰ. [Respondens iesus
dixit ei beatus es Symon bar iona]. Bar
Q syriace filius/iona columba. Et in hoc bea
tus: qꝛ filius spiritusſcti simplex vt colũba:
astutus vt serpens. Et in hoc beatus. [Qꝛ
tibi non reuelauit caro ⁊ sanguis]. Hoc est
viuens homo qui de carne ⁊ sanguine con-
stat: sed pater meus: ille ipse quem tu con-
fessus es. Pater viuens in comparabiliter:
pater meus qui in celis est: ⁊ ego etiam cuꝫ
ipso: ⁊ spiritusſctũs/cuius filiꝰ spiritalis es
Nouerat q̇dem dñs Jesus quid apl̃i de eo

crederēt/q̇d ve sentirent/⁊ q̇d responsuri es
sent. Sed ad insinuandam humilitateꝫ no
bis/placuit inuisibiliter cũ pr̄e spũſctõ reue
lari apostolis in corde: ⁊ p̱ illoꝝ confessionē
in mundo audiri: ⁊ dignã cõfessionē digna
mercede remunerari: vt omnes certi sint q̇-
cunqꝫ fuerint confessionis huius vsqꝫ in fi-
nem seculi consonantes ⁊ confitentes/ erũt
⁊ remunerationis consortes. [Et ego dico
tibi: qꝛ tu es Petrus]. Dixisti: tu es cristꝰ
⁊ ego dico tibi/q̄ tu es Petrus. Qꝛ ego
sum cristꝰ inunctus oleo inuisibili a patre/
rex cristianoꝝ: ⁊ tu fundamentũ eoꝝ. Bea
tus es Symon: id est obediens/q̇a filiꝰ co-
lumbe: ⁊ quia Petrus/id est firmus. [Et su
per hanc petrã edificabo ecclesiam meam].
Sup̱ hanc firmitatē fidei quam confessus
es/edificabo eccl̃iam meã: ⁊ sup̱ me edifica
bo te cũ omni eccl̃ia mea. [Et porte īferi nõ
preualebunt aduersus eam]. Quicunqꝫ de
ecclesia mea studuerit esse/ ⁊ de his qui ita
confessi fuerint: porte inferi nõ preualebunt
aduersus eos/vt possint eos trahere ad se:
vt ipse alias dixit. Nemo põt rapere oues
meas de manu mea. Uel porte inferi: pecca
ta atqꝫ vitia seu doctrina hereticoꝝ/per quã
illecti homines ducunt̃ ad tartaꝝ. Multe sūt
porte inferi: sed nulle ecclesie preualent: q̇a
qui fidem cristi in corde tenuerit perfecte/
omne quicquid exterius accidit temptatio-
nis facillime deuincet deo ꝓtectore. Qui-
cũqꝫ ab ecclesia recesserit fide vel opere: iste
non sup̱ terrã sed sup̱ harenã fundamentuꝫ
posuisse credendũ est. [Et tibi dabo claues
regni celoꝝ]. Claues regni celoꝝ scientia di
scernendi/potentiaqꝫ qua dignos recip̱e in
regnũ/indignos excludere debeat intelligi
tur. [Et quodcunqꝫ ligaueris sup̱ terrã erit
ligatũ ⁊ in celis: ⁊ quodcunqꝫ solueris sup̱
terram erit solutum ⁊ in celis]. Hoc tã Pe
tro quam omnibꝰ apostolis ⁊ successoribus
eorum qui in ecclesia eundem locum tenent
recte credimus concessum: quia ipse post
passionem apparens eis: dixit. Accipite spi
ritum sanctum: quorum remiseritis pecata
remittuntur eis / et quorum retinueritis re
tenta sunt: vt videlicet cum agnouerint cau

sas peccantium quos cognouerint vere penitentiam agere: ꝛ nolle vltra reuerti ad vomitum peccati/illos absoluere dignos iudicent: ꝛ a timore mortis perpetue consolent. Quos vero in peccatis criminalib⁹ vitā finire viderint/illos perpetuis supplicijs tradendos insinuent: sicut ipse dominus insinuat dicens. Si ecclesiam non audierit/sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus. Similitudo datur de leprosis in leuitico/ꝙ sicut sacerdos iubebatur considerare leprosum/ vt ad arbitrium eius decerneretur qui esset leprosus/ꝛ qui non esset: sic et episcopi ꝛ sacerdotes in ecclesia illos debent ligare quos viderint leprosos in anima de peccatis criminalibus. Cum vero viderint aut audierint ablatā lepram: id est peccata per digna opera penitentie ꝛ confessionis/tunc debēt illos absoluere. Quod iam sub exemplo Lazari diximus: vt illum studeat absoluere quem dominus in anima resuscitauit: qꝛ si discipuli ante soluissent Lazarum quam dominus illum resuscitasset/fetorem potius ostenderent quam virtutem. Quod autem quasi soli Petro hec legatio dici videtur: ideo fit quia ipse locutus est pro omnibus/ ꝛ in ipso omnibus responsum est: ꝛ ipse vera fide confessus est: ꝛ vero amore fuerat secutus: etiam ꝛ ob hoc vt omnes credentes pro certo sciant: ꝙ quicunqꝫ se ab vnitate fidei segregauerint/nec veniam peccatorum consequentur/ nec aditum regni celorum intrare poterint. Imitemur ergo beatum Petrum in confessione vere fidei: vt sic et corde credamus/ꝛ ore confiteamur. Imitemur illum de sua simplicitate: quia filius columbe appellatur. Constantia quoqꝫ vincendas voluptates seculi par illo esse satagamus: vt ad illum cum quo ipse est peruenire mereamur. [Tunc precepit discipulis suis vt nemini dicerent quia ipse esset Christus]. Legimus supra quia misit discipulos suos ad predicandum/ꝛ iussit adnuntiare aduentum suum ad eos: nunc precepit ne eum dicant christum. sed discretio est intelligendi. Supra iussit vt adnuntiarent venisse/ qui verbum salutis eis adnuntiaret/ et infirmos eorum curaret/ vt venirent ad eum. Et post cum videret qui dignos se facerent ad noscenda secretiora sacramēta pādderentur eis cum apostolis. qui ꝓ o facerēt se indignos recederent vacui cum phariseis sicut ipse dixit. [Ne mittat⸫ margaritas vestras.] Simili modo in hoc loco pcipit ne ne passim eum Christ um adnuntiarent: ne differetur vtilitas crucis/ꝛ mundus non redimeretur. Seu alia causa. Christus magnum nomen erat in ipsa gēte sicut apō nos est cesar ꝛ augustus. Non vult ergo publice illud nomen de se predicari ne scandalum iudeis fieret/quod arrogaret sibi regiā potestatem. Unde postea iudei eum accusauerunt apud Pylatum/ꝛ tamen Pylatus inuitus scribendo confirmauit ꝙ rex esset iudeorum. Quod intelligitur/quia sic reges vocabantur videlicet christi: ꝛ exemplū dedit suis/ne querant magni dici in populis. Non est autem saluatoris proprium nomē Christus/sꝫ commune dignitatis nomē ꝛ potestatis. Ihesus christus proprium vocabulum saluatoris est. [Ex inde cepit Jesus ostendere discipulis suis quod oporteret eū ire Hierosolimam/ꝛ multa pati a seniorib⁹ ꝛ scribis ꝛ principibus sacerdotum]. Nūc quare preceperit nō se manifestaturum christum in populis declarat. Acsi aperte dicat [Cum me videritis post passionem resurgētem a mortuis: quia nihil prodest predicare nunc paulu lum videri/ derisui haberi ꝛ obprobrio/crucifigi ꝛ flagellari]. Predicit etiam passionem suam / vt minus dubitent in eius resurrectione. Et notandum ꝙ ille qui hec passurus dei filius/ hominis sit: quia diuinitas impassibilis extitit in passiōe. Ille qui de sancta Maria nat⁹ est ille passus est. [Et assumens eum Petrus/cepit increpare illum dicens]. Beatus Petrus pro nimia fide ꝛ amore que habebat erga deū nostrum cum audisset obprobria ꝛ mortē quā dominus predicebat se passurum Hierosolimis/apprehendit dominum secreto/ne corā alijs videretur magistrum redarguere: ꝛ cepit ei de affectu felicitatis dicere. [Absit a te domine: non erit tibi hoc.] Id est ħ qđ

dicis longe sit a te. Uel sicut in greco habz
ilaso tetisoi. ιλασο θητισοι Quod est pro/
pitius esto tibi. Nolebat enim destruere cō
fessionem suam: ⁊ putabat perdere premiūz
saluatoris quod audierat: beatus es Sy/
mon bariona: ⁊ reliqua que audierat. Nec
putabat posse fieri vt filius dei occideretur
[Non erit tibi hoc]. Non possunt aures
mee ista percipere: nec cor meum credere.
[Qui conuersus dixit Petro. Uade post
me sathanas]. Sathanas dicitur contrari/
us: vade post me/meam sequere voluntatez
⁊ noli esse de his contrarius que a me ordi/
nata sunt cum patre. Discipulus es / pro/
pterea debes sequi/non docere. Non est si/
milis ista sententia illi quam ad dyabolum
dominus dixit: quia illi dictum est vade sa/
thanas/subauditur in abyssum. Isti autem
vade retro post me/id est me imitare/vt eadē
velis que ego. Non est autem mirum si do
minus Petro talia dixit: post tantam bea/
titudinem quam supra dixerat: quia beat⁹
Petrus adhuc non erat perfectus; adhuc
eum erat negaturus: ⁊ omnia illa a deo nō
ad presens concessa fuerant/ sed in futuro ꝓ
missa: id est tibi dabo / non do; ⁊ reliqua.
Non enim sapis que dei sunt: ignoras dei
ordinationem quia dispositum habeo per
meam mortem redimere mundum: ea que
hominum sunt mihi suades/quando mor/
tem refugere suades: quia ipsam solent pu
ri homines timere. [Tunc Jesus dixit dis/
cipulis suis]. Nec ista nec superius comp̄/
hensa dixit turbis/sed discipulis suis: quia
non erant ista in perfectionibus predican/
da: verum perfectis. [Si quis vult post
me venire]. Si quis vult me imitari: sicut
discipuli facere debent magistrum. Post/
quam predixit de suis contumelijs et mor/
te/armat suos: vt preparent se ad eadem ꝑ
ferenda. [Abneget semetipsum]. Desinat
esse quod hactenus fuit per malam conuer/
sationem super phariseorum traditionem /⁊
incipiat esse nouus per meam admonitionē
Deneget in suis actibus vetus homo esse
qui corrumpitur secundum desideria sua: ⁊
incipiat nouus Adam fore/ qui renouatur
de die in diem in agnitione dei. [Et tollat
crucem suam/⁊ sequatur me]. Crux a crucia R
tu dicitur: ⁊ per crucem mortificatio vitioꝝ
intelligitur. Et sicut is qui crucifigitur hu/
ic mundo moritur: sic is qui christum sequi
vult debz mortificare passiones membrorū
suorum. Duobus autem modis crux tol/
litur: cum aut per abstinentiam corpus affi
citur: aut per compassionem proximi ani/
mus affligitur. Quod Paulus alijs ver/
bis idipsum clamat inquiens: Mortificate
membra vestra: que sunt super terraz/iram
fornicationem/auaritiam: ⁊ reliqua. In se/
ipso nobis exemplum monstrauit/ qui ait.
Castigo corpus meum ⁊ in seruiturem re/
digo/ne forte cum alijs predicauerim ipse re
probus efficiar. Ecce audiuimus de cruce
corporis sui: requiramus de compassione
proximi. Ait namq;. Quis infirmatur et
ego non infirmor? quis scādalizatur ⁊ ego
non vror? [Qui enim voluerit animam su/
am saluam facere/perdet eam]. Qui sic vo
luerit animam suam saluam facere/vt nolit
eam dare pro cristo/perdet quando melius
habere debet. [Qui autem perdiderit ani
mam suam propter me/saluam faciet eam].
Qui tradere non timuerit propter me ani/
mam suam in hoc seculo/saluam faciet eam
in futuro. Quasi agricole dicatur. Si vis
saluum facere frumentum/perde illud in ter
ra: quia si seruaueris in horreo/peribit: Si
in terram ieceris/recipies duplo. Hoc illis
tunc dictum est: qui inter persecutiones ꝓ/
sati sunt paganorum. Nos similes esse mar
tyribus si volumus/debemus mala proxi/
morum ⁊ persecutiones malorum cristiano
rum equanimiter ferre: quia non erimus cō
sortes martyrum/si non erimus passionum
vel in aliquo participes. Qui autem per/
diderit animam suam propter me/vel (sicut
in alio euangelio habet) propter euangeliū
meū/inueniet eam: vel sensu quem superius
diximus; vel per animam nostram volupta
tes huius seculi. Quicunq; pro dei amore
delitias ⁊ voluptates huius seculi abnega
uerit sibi / in eterno seculo recipiet quales
nec oculus vidit / nec in cor hominis ascen

dit: que preparauit dominus diligentibꝰ se.
[Quid enim prodest homini si mundū vni
uersum lucretur/anime vero sue detrimentū
faciat?] Quid profuit illis imperatoribus
qui istum mundum habuerunt per viginti
annos/vt Octauianus per quinquaginta
tres annos/cum iam ꝑ octingentos iaceat ī
inferno? Nunquid non fuerat ei melius es-
se socium lazari pauperis/quam modo esse
socium diaboli? Transierunt omnes hono
res illius tanquam vmbre/et tanquam som
nium. Frequenter cum aureis curribus et
aureis scutis suscepti sunt a consulibꝰ: et po
stea nudi et rei excepti a nigerrimis demo-
nibus/et in eterno igne religati. Quod pe
ius est multi christiani ibunt cum ipsis qui
viam veritatis scire debent. [Aut quam da
bit homo commutationem pro anima sua]
Nullam commutationem debet homo da
re pro anima sua: sed quod peius est multi
sunt qui preponunt corpus anime: ⁊ tempo
ralia eternis: ⁊ non cogitant de anima nec
de vita perpetua: sed honoribꝰ terrenis/⁊ de
caducis: ⁊ venundant se vt faciant malum
sicut de Achab dicitur. Qui venundatus
est vt faceret malū. Quibus frequent̄ eue
nit vt Balaam. Qui cum prohibitꝰ esset a
deo ne iret ad maledicendum populum du
ctus cupiditate muneris ⁊ iterum atqꝫ iterū
interrogauit deum/cum non esset vt homo
qui mentiri posset. Sed quia sic importu-
ne petijt/⁊ accepit quod deus noluit ⁊ illi
non profuit. Sic multi cum intrant in ec-
clesiam lingua alterius verba cantant/⁊ ani
mo de honoribus cogitant: sic per multos
dies. Deus aūt respicit ad cor/⁊ videt que
cor precatur: verba que lingua dicit alterius
verba sunt. Nisi verecundia illi esset/quod
corde tegit lingua caneret. Cum videt igit̄
deus sepius ea magis nos optare in corde
⁊ opere/iratus concedit quod contra volū-
tatem ipsius ⁊ contra salutem nostram est
atqꝫ tali modo dat quis commutationē ꝑ
anima sua: cū eligit terrena ⁊ negligit eter-
na. [Filius enim hominis venturus est in
gloria patris cum angelis suis]. Qr predi
xerat de se ⁊ de sequacibꝰ suis oppido aspe-
ra/nunc temperat ⁊ pro qua causa talia su-
stinere debeant ostendit: scilicet qa venturꝰ
sit/id est ipse filius hominis in gloria patrꝫ
ad iudicandum viuos ⁊ mortuos: qꝛ pater
omne iuditiū dedit filio. [Et tunc reddet
vnicuiqꝫ scd̄m opera sua]. Et tūc vos si for
titer ⁊ patienter sustinueritis/eternam remu
nerationem: ⁊ hi qui vos tribulant eterna
recipient tormenta. [Amen dico vobis/sūt.
Quidam de hic stantibus qui non gusta-
bunt mortem donec videant filiū hominis
venientem in regno suo]. Poterat apostolo
rū esse tacita cogitatio vt dicerēt/in fine mū
di ista erunt que nobis promittit: ⁊ tali mo
do deficerent a spe. Nunc proxima promit
tit videlicet quod aliqui non sint ex his mor
tem gustaturi: quam paruo tempore q̄si ꝑ-
libando gustabunt. Donec videant filium
hominis venientem in regno suo: hoc est in
regia claritate/qualis post iudiciū videndꝰ
est ab om̄ibꝰ electis. Nam in iudicio vide-
bit̄ in forma serui sicut dictum est quando
ascendit: sic veniet quemadmodū vidistis
eum euntem: vt videant eum ⁊ boni et mali
quem contempserunt/sicut scriptū est: vide
bit eū omnis oculus: ⁊ q̄ eū pupugerunt.
Videbunt autem eum iniusti terribilem/iu
sti mitem vna eademqꝫ forma. Vel regnū
eius presens ecclesia intelligitur/quam mul
ti viderunt fundatam in carne antequam
mortem gustassent/sicut Joannes q̄ ad sep
tem ecclesias scribit/vt esset eis consolatio
videre iam ex parte/in eum mōm crediturū
Rudes enim erant discipuli adhuc: ⁊ neces
sariū erat in presenti aliqua promittere/vn-
de in presenti roborarent̄/⁊ in futuro robu-
stius consolarentur. Vel de transfiguratio-
ne eiꝰ potest intelligi/in qua eum illi tres
viderūt quasi in regno suo. hoc est in regia
dignitate qua ad iudiciū videbitur.

¶ De transfiguratione domini.
Capitu.xxxvi.

Et post dies sex
assumpsit Jesus Petrū ꝛ ia
cobū ꝛ Joannē fratrē eius]。
Post dies sex/vicȝ postquaȝ
ista que supius audistis lo-
cutus est: ꝙ essent qui non essent gustaturi
mortem. Lucas dicit vere dies octo: sȝ Lu-
cas primū ꝛ vltimū comprehendit diem: isti
duo illos qui in medio fuerunt. Ut em̄ isti
tres alios confortarent tempore passionis ei
us/eliguntur a domino. Non enim illi alij
adhuc perfecti erāt vt possent ea videre. Nā
etiam isti ceciderunt ꝛ timuerunt valde. Se
cernuntur autem isti tres a ceteris certis ꝑ
causis. Petrus/quia futurus erat pastor ec
clesie ꝛ ad romanos mittendus/qui recto-
res orbis erant. Joannes quia altius erat
locuturus mūdo diuinitatē ei⁹/ꝛ apud gre
cos sapientiores omnibus gentibus erat
directurus. Jacobus quia ipse primus de
apostolis martyriū erat pro ipso subiturus.
ꝛ ob hoc vocati sunt filij tonitrui: quia ipsi
hanc vocē erant audituri de qua nūc dicit.
Typice ostendit q̄d multi vocati/pauci ele
cti. [Ducit illos in montem]. Jd est tha-
T bor in galilea: qui interpretatur veniens lu
men. Conueniēs interpretatio: quia ibi fre
quenter de vero lumine illuminati sunt: vt
etiam nunc. [Excelsum]. Pro valde celsum
sicut nostri alpes sunt in Burgundia: in q̄-
bus calor non multū potest nocere etiam in
estate/quando transfiguratio ista celebrata
est. [Seorsum]. Ab alijs discipulis. Est ei
aduerbiū separandi. [Et transfiguratus est
ante eos]. Transfiguratus in alia figura.
Nam substantiā non amisit/necȝ spiritalem
aut aerium corpus assumpsit/sed ipsam sub
stantiam gloriosam reddidit/sicut hic sequi
tur. [Et resplenduit facies eius sicut sol].
Jn ea forma apparuit apostolis/quam soli
oculi mundi sanctorum visuri sunt post iu-
dicium peractum. Quando dixit sicut sol
non potuit altius ascendere comparādo q̄d
homo oculis corporalib⁹ noscit. [Uestimen
ta aūt eius facta sūt alba sicut nix]. Jn hoc
possumus scire q̄d corp⁹ idē ipm fuit: quia
vestimenta eadē fuerunt. De quibus dicit
q̄ facta sunt alba sicut nix/vel sicut in alio
loco scriptum est/qualia nullus fullo potest
parare super terram. Apparet q̄ non substā
tiā amiserunt: sȝ claritate desup inducte sūt
Uestimenta christi/typice sancti eius sunt
de quib⁹ Paulus ait. Qui em̄ in cristo ba-
ptizati estis/christum induistis. Qui ful-
gent nūc in presenti/ sed in futuro clari⁹/ q̄
cum apparuerit similes ei erimus. [De q̄b⁹
dicit qualia fullo non potest parare sup ter-
ram]. Fullo ille/de quo psalmista/lauabis
me ꝛ super niuem dealbabor/quia non po-
test dare in sanctis quod dandū ꝑmisit in
celis. [Ecce apparuit Moyses ꝛ Helias].
Per Moysen ꝛ Heliam legislatorem et exi
mium prophetarū ostendit/q̄ ꝛ lex ab ipso
data est ꝛ ipm prefigurauit: ꝛ ꝓphete ipo in
spirante ꝓphetauerunt/ꝛ om̄ia q̄ de illo erāt
futura cecinerunt. Typice ꝑ Moysen sanc-
ti q̄ iaȝ gustata morte cū dn̄o regnabāt. Per
Heliā q̄ adhuc viuere dicit illi electi qui in
carne reperiendi sunt figurant: q̄m sic Pau
lus ait. Mortui qui in christo sunt resurgēt
primi/dein̄ q̄ viui inuenti fuerint/simul ra-
piuntur in nubib⁹ obuiā christo in aera et
sic sp cū dn̄o erimus. [Cum eo loquentes]
Scȝ excessum eius quē actur⁹ erat in Hie
rusalē prenūciātes. Origenes dicit Q̄d
Moyses cum tabulis que scriptaȝ legē ha-
buerunt apparuerit/ꝛ Helias cū curru ig-
neo aduenerit: ꝛ iñ apli eos cognouerunt. ꝛ
dignū erat vt in charitate cū dn̄o apparen-
tes/terribiles ꝛ preclari apparerent/q̄si dice-
rent. Non videat vobis duruȝ pati pro cri-
sto: q̄ ego ꝑ legem/ꝛ iste ꝑ ꝓphetiam ipso iu
bente sic prenuntiauimus futuꝝ. [Dn̄e bo
nū est nos hic esse/si vis faciamus hic tria
tabernacula]. Quia viderat ad punctū de-
lectabilia Petrus/volebat ibi semp immo-
rari ne ad terram descenderet/vbi pro certo
cognouerat eum crucifigēdū. Nesciebat q̄d

diceret/ꝛ fuerat oblitus sanctis promissum
a domino in celis regnum/non in terra: ne/
que posse quēquam mortali circumdatum
carne inmortalitate frui/nisi prius morte
gustata [Faciamus hic tria tabernacula]
Non sunt tria tabernacula facienda/ꝫ vnū
quia trinitas licet credenda/vnus tamen de
us in substantia: ꝛ vnum habet ouile crist⁹
quod est vna ecclesia catholica. [Adhuc eo
loquēte/ecce nubes lucida obūbrauit eos].
Quia Petrus tabernacula edificare vole/
bat/ostendit ei dominus ꝙ posset eundem
vmbraculū habere/ quem prebuit Moysi
cum populo suo per quadraginta annos.
Seu etiam vsitatissimū genus locutionis
dei per nubem ad electos suos: vt ad Job
ꝛ ad ipsum Moysen: quia per nubem desig
natur lene blādimentū. [Et ecce vox de nu/
be dicens]. Quia Petrus nihil rationis di
xerat/non mereꝛ responsionem: sed pater re
spondet pro filio: ꝛ docet ꝛ ipsos apostolos
ꝛ per illos reliquos/quia is sit filius eius
non adoptiu⁹/sed ꝓprius. Et illi soli figēdū
est tabernaculum/illi obtemperandum ꝛ ab
apostolis ꝛ a Moyse ꝛ ab Helia. [Hic est
filius meus dilectus in quo mihi compla/
cui/ipm̄ audite]. Et hoc retinendū ꝙ sicut
in baptismo trinitas/sic etiā in monte ostē/
sa est. [Et audientes discipuli ceciderunt in
faciem suam/ꝛ timuerunt valde]. Non est
mirū si discipuli timent valde/quia viderūt
dominū glorificatū supra humanam formā
ꝛ qꝛ dei patris audierunt vocem per subiec/
tam creaturam: ꝛ quia nubes tetigerāt eos
etiam tunc errasse se cognouerant. [Et acces
sit Jesus/ꝛ tetigit eos]. Usus humane con
ditionis est/cum aliquid super se viderit/ti/
more affici/sed iteꝝ per vocem ꝛ tactum re/
creari. Qđ ꝛ in Danihele legimus/ꝛ ī Hie
zechihele. Igitur/qꝛ pro superna voce ꝛ ac/
tione deiecti iacebant/ recreanꝛ a consueta
voce ꝛ tactu humano. [Nolite timere]. Ad
nr̄am instructionem ista omnia facta sunt: ꝛ
non ad defectionem. Electoꝝ est in faciem
cadere: ꝛ reproborum in dorsum/vt in passi
one de persecutoribꝰ domini. [Leuātes au
tem oculos suos neminem viderunt/nisi so
lum Jesum]. Cum patris vox cepit filium
commendare/serui discesserunt. Et cuꝫ sur
gunt non vident aliū nisi dominū/ne vox q̄
sonuerat ad aliū putareꝛ facta/nisi ad ipsū.
Typice: postquam cristus apparuit/non fu
it necessitas legis vmbra/vel vaticinatio ꝓ
phetalis. [Et descendentibꝰ illis de monte
precepit Jesus dicens. Nemini dixeritis vi
sionem]. Non vult vt predicentur q̄ in mō/
te viderant in populis/ne pro rei magnitu/
dine non crederetur: seu ꝓpter obprobrium
crucis scandalum generaret/ꝛ vile habereꝛ/
donec cum resurrectionis triumpho/ glo/
ria regnantis vna adnuntiareꝛ. [Et interro
gauerunt eum discipuli dicentes. Quid er
go scribe dicunt quod Heliam oportet pri
mū venire]. Requirendum nobis est/ vnde
questio orta fuerit inter discipulos domini
quia dominus dixerat supra ꝙ aliqui nō es
sent gustaturi mortem donec viderent filiū
hominis venientem in regno suo. Estimaue
runt ꝙ ipsa regni glorificatio statim fore de
beret: inde dixerunt. Quid est qđ scribe di
cunt ꝛ pharisei: quia Helias debeat prece/
dere tuum aduentū? Habebant eñ phari/
sei scđm Malachie scriptū ꝙ Helias prece
det domini aduentū: sed de scđo/non de p̄/
mo hoc debet intelligi. Viderant eñ Heli
am recessisse/ꝛ ideo turbabanꝛ. [At ille re/
spondens ait eis. Helias quidem veniens
restituet omnia]. Utiqꝫ que idem ꝓpheta p̄
dixit Malachias. Sicut audistis venit he
lias in secundo domini aduentu/iuxta cor/
poris fidem. [Dico aūt vobis ꝙ Helias iā
venit: videlicet in spiritu ꝛ actione Joānis:
ꝛ non cognouerunt eum]. Scilicet sctitatē
eius. [Sed fecerunt in eo quecunqꝫ volue
runt. Spreuerunt itaqꝫ ꝛ decollauerūt eum
sic ꝛ filius hominiꝫ passur⁹ est ab eis]. Que
riꝛ quare dicantur pharisei occidisse Joan/
nem/cum Herodes eum occiderit? Sꝫ ex
hoc quia non contradixerunt dicuntur cō/
sensisse. Perituro eñ qui potest subuenire
ꝛ non facit: occidit. Similiter herodes dici
tur dominum occidisse: quia cuꝫ potuit/no
luit liberare: sed consensit cum Pylato: ꝛ re
misit eum ad illum.

De lunatico Capi.xxxvij.



[Et cū venisset ad turbam accessit ad eum homo genib⁹ prouolut⁹.] Notande sunt semper domini actiones quibus nō cessat a salute hominū. In monte discipulis archana sue maiestatis reserauit: descendēs de eo exceptus est a turba. In monte sanauit dubias mentes apostolorum/in plano sanauit corpora et mentes turbaꝝ. [Dn̄e miserere mei filij: ꝗ lunaticus est]. Sic illi homines putabāt/ ꝙ ex lune defectione homo malū patereť/ sȝ nō erat. Sed dyabolus vt posset homines ledere in anima/obseruat tempus lune ꝛ corripiebat hominem vt infamareť creator per creaturam/ ꝛ blasphemaretur creator qui talem creaturam creasset/ ex qua homo mala pateretur. Hunc autem hominem Marc⁹ surdum ꝛ mutū fuisse narrat. Iuxta fidem hystorie/ita factū est: Alio vero intellectu significat eos de quib⁹ scriptum est. Stultus vt luna mutatur. Qd̄ dicit sepe cadit in ignem/subauditur auaritie: ꝗ quasi ardet auaritia dū crescunt pecunie: ꝗ amor nummi crescit/quantū ipsa pecunia crescit: siue per ignem iracundia exprimitur. Et crebro in aquam. In fluxu luxurie: que dissoluere mentem solet per delitias. [Et obtulit eū discipulis suis/ꝛ non potuerunt curare eum]. Frequenter precibus petentium resistunt opera pro quibus petunt: qn̄ is pro quo petunt a malo non conuertitur. Unde frequēter dominus dicit. Scd̄m fidem tuam fiat tibi. Quicunq; aūt demonio tradiť aut ꝑ suo aut pro parentū peccato tradiť: sicut in omnib⁹ locis euangeloꝝ inuenimus. [Respondit Iesus ꝛ ait. O generatio incredula ꝛ ꝑuersa/quousq; ero vobiscū/q̄usq; vos patiar]. Nō ideo hec loquiť quasi tedio affectus: aut in iram conuersus: de quo scriptū est: ꝙ sicut agn⁹ non aperuit os suū. Sȝ ꝗ ꝑ Salomonē diciť. Uerba sapientiū q̄si stimuli ꝛ quasi claui in altū defixi. Uolebat qd̄ dicerent/in mentib⁹ fixa remanerent. veluti si medicus ad egrotū diceret: quousq; accedam ad domū tuam/quousq; ꝑdā artis peritiam: Ego aliud iubeo/ꝛ aliud facis tu. Uel per illum arguit iudeos in infidelitate. Nam ꝗ irato animo hoc non dixerit/sequētia demonstrant. Sequiť. [Affer te illū ad me. Et increpauit illum Iesus]. Non hominem sed dyabolum increpauit/qui ausus fuit illum elidere presente creatore. Nam dicit euangelista: quia in ipsa hora conturbauit eum ꝛ elisit in terrā. Si aūt ꝛ hominē intelligimus increpatū/ostendiť ꝙ ꝓpter sua peccata a demonio dominabať. Qd̄ aūt in ip̄a hora amplius eum cruciabat/ob hoc faciebat vt expulsionis sue iram vindicaret/ seu vt odium ꝟtutis incuteret. [Et exiuit ab eo demoniū]. Alius euangelista dicit ꝙ precepit ei vt non amplius in eum introiret: ꝗ solet dyabolus voluntarie locum habitationis sue repetere: nisi is qui liberatus est se a peccatis custodiat. quod dominus ostendit de alio curato dicens. Cum immundus spiritus exierit ab homine. et reliqua. [Tūc accesserunt discipuli ad ihesū secreto et dixerunt. Quare nos non potuimus eijcere illum. Hic apparet ꝙ apostoli frequenter virtutes faciebant/ꝛ demones expellebāt: cum ꝺ isto solūmodo interrogant/ quare nō potuerint eijcere. [Dicit illis. Propter incredulitatem vestrā]. Hoc est qd̄ alibi eis dixit. Quecunq; petieritis in nomine meo credentes accipietis. quotiens non accipimus non prestantis est sed petentis. Siue vt Iacob⁹ ait. Postulȝ quis in fide nihil hesitās. seu incredulitas fuit: quia crediderunt per lune defectum affiligi hominez. [Amē amē dico vobis: si habueritis fidem vt granum synapis]. Non ideo fides grano synapis ꝯparatur ꝙ parua sita sed quia flagrans est ꝛ magna cum in opere parere ceperit. [Dicetis monti huic: transi inde: ꝛ transibit]. Mons hic/ipse dyabolus intelligitur: q̄a eiectus fuit tunc de ipso homine: ꝛ indē dicit monti huic. Unde ꝛ in apocalypsi dicitur. Dyabolus tanquam mons

magnus missus est in mare. Et in alio loco
Mons pestifer/q̄ corrumpit omnem terrā.
Requirūt aliq̄ qui ad lr̄am de monte terre-
no volunt intelligi/ si aliq̄s sanctorum ali-
quem montem de loco ad locum transtule-
rit. Sed tamen sciendū q̄d dominꝰ omni-
potens conuenientibus locis montes om-
nes instituit/ ⁊ non est necesse transferre a lo
co ad locum/ licet legamꝰ Gregoriū Nazan-
zenū hoc fecisse: ⁊ de Alexandro rege legimꝰ
q̄d ad conclusionem gentiū Goc ⁊ Magoc
que Gazares nunc vocaṫ/ gentes quondam
Hunoꝝ cū non posset eos bello delere ad
deū conuersus petierit ⁊ deus ad conclusio
nem eorum montem adauxerit/ ⁊ q̄d remā-
sit/ ipse cū populo suo conclusit/ ⁊ portas ere
as subter ip̄m montem posuerit. [Hoc aūt
genus nō eijcieṫ nisi ꝑ orationē ⁊ ieiuniū.]
V Oratio est non solū verbis/ sed etiam opa
iusta que pro nobis orant sicut apostolꝰ pre
cepit. Sine intermissiōe orate. Quomodo
sine intermissione orare possumus cum sine
somno ⁊ cybo viuere non possumꝰ? Sed si
ne intermissione orare est ea opera facere/ q̄
nobis dormientibꝫ pro nobis exorent/ quia
nihil prodest ab escis ventrez abstrahere/ ⁊
luxurie vel alijs vitijs indulgere. Per tales
orationes ⁊ ieiunia nouerimus vel immun
doꝝ spirituū/ vel hominē aduersantiū tem-
ptamenta esse superanda. Ira quoq̄ domi-
ni tali modo posse sedari/ ⁊ veniam peccato-
rū ꝓmereri. Hoc munere filij israhel Sa-
muele orante ⁊ ieiunante cum eis liberati st̄
a dominatione Philistinorū. Niniuite q̄q̄
de imminenti timore erecti sunt/ iudei cum
Hester ⁊ Mardocheo super Amman victo
riā obtinuerūt Machabei etiā hostibꝫ su-
is fortiores effecti sunt. [Conuersantibꝫ aūt
eis in galilea/ dixit illis Jesus. Filius homi
nis tradendus est in manꝰ hominū/ ⁊ occi-
dent eum/ ⁊ tertia die resurget]. Frequēter
dominus ista predicit: q̄ꝛ istud quasi nau-
fragiū debuit esse apostoloꝝ/ ⁊ quasi totam
spem amittere debuerunt: ⁊ quomodo non
credebant ea nec intelligebant predicit vt le
uius tollerarent si presciantur. Miscet tn̄ su
per aduersis prospera: id est morti resurrec-
tionem. Quod dicit in manus hominuz/
subaudiṫ peccatorum vel militum: quia cū
ipsis tradebatur: certum erat occidendum.
[Et ꝯtristati sunt vehementer.] pro dilectō
ne magistri contristabantur/ quē nolebant
quicquam aduersi pati: cum scirent illum iu
ste viuere.

¶ De statere dato.
Capi. xxxviij.

Et cū venissent
capharnaū]. Capharnauz
constat villam magnaz eē
ibi in galilea/ q̄ pro magni
tudine sua ciuitas aliquan
do vocaṫ. Ubi sedebāt ro
mani/ qui magistri erant in ipsa terra. [Cū
ergo illuc venisset dominus accesserunt qui
didragma accipiebant ad Petrum]. Nostꝫ
quia totus orbis factus est tributarius sub
Octauiano/ nisi aliqui qui excellenti amici
tia hoc meruerunt: vt romani dicerentur.
Pro hac professione Joseph cum Maria ve
nit in Bethleem profiteri nomisma: ⁊ cen-
sum de capitibꝫ suis. Pro reuerentia igitur
quam ipse habebat cum omnibus homini-
bus/ maxime apud romanos vt Centurio
ostendit/ non fuit ausus publicanus ille: il-
luz compellari de tributo. Sperabant vero
quod ipse ex natiuitate de Nazareth esset:
propterea postulabant iuniores Herodis
censum ab eo. Nā ipse de potestate erat Py
lati de Bethleē. Didragma/ duo dragma sṫ X
id est denarij sex. Nō negauit Petrus cen-
sum non esse solutū/ quamuis ad opus pa-
gani essent. [Et cum intrasset in domū pre-
uenit eū Jesus dicens]. Preuenit dictū pe
tri/ qui scit oīa antequā fiant ne discipuli
scandalizarentur audientes a magistro exi-
gere tributum. [Quid tibi videtur? Reges
terre a q̄bꝫ accipiūt tributū/ a filijs suis an
ab alienis? Et ille dixit. Ab alienis]. Dn̄-
dit dn̄s nr̄ q̄a spōtanea voluntate censuz tri
bueret/ quia si nollet non daret quia ipse
secundum carnem ex progenie dauid erat: ⁊
scd̄m diuinitatē filius summi patris ⁊ con

ditoꝛ mundi. Attamen ad dandū exemplū
vt subditi sim⁹ potestatibꝫ sublimioꝛibꝫ/fe-
cit qḋ a nobis fieri voluit. [Uade ad mare
ꝛ mitte hamū] id est lacum genesar. Per
omnia miranda domini virt⁹ ꝙ ꝛ piscē no-
uerat habere in oꝛe staterem: ꝛ etiam qꝛ ipse
pꝛimus esset capiend⁹. Sed qui pꝛedixit
ipse ꝛ creauit/ꝛ piscem ꝛ aurū/qḋ in oꝛe ha
bebat. Neqꝫ enim putandum est alicui de-
cidisse in ipm lacū/vt de alteri⁹ damno se li
beraret dominus. Sed ꝛ hoc creatū est ip
sum aurū/ꝛ in oꝛe adhuc piscis habebat/nō
in ventre. Simpliciter ꝯsiderandū ꝙ tante
paupertatis fuerit/vt non habuerit qḋ pꝛo
se daret. ¶ Stater/duo didragma sunt
Alij homines de ere soluebant censum/solū
modo de capite suo quatuoꝛ denarios. Do
min⁹ autem vt ostenderet qꝛ pꝛeciosius su-
pꝛa ceteros homines haberet in coꝛpoꝛe suo
id est diuinitatem latentem/aurū pꝛo se de-
dit. Mystice piscis ipm significabat domi-
nū/coꝛpus videlicet dominicū qḋ de Ma-
ria sumpsit/q̄ aurū poꝛtabat in oꝛe scilicꝫ sa
pientiam de qua Salomon. Thesaur⁹ de-
siderabilis in oꝛe sapientis. Quod pꝛo illo
datū est/qꝛ vt haberet fratres adoptiuos/
per verbū euangelij sui factum est. Et non
solū aurū/sed etiam piscis occisus: qꝛ caro
eius pꝛo nobis moꝛtua est. Per Petrum/
omnis ei⁹ ecclesia q̄ eidem Petro commis-
sa est/pꝛo qua dominus sanguinem dedit.

¶ De exemplo pueri.
Capi. xxxix.

In illa hoꝛa acces-
serunt discipuli dicentes ad
Jesum. Quis putas maioꝛ
est in regno celoꝝ]: Qḋ di-
cit euangelista in illa hoꝛa vi-
delicet cū viderunt redditū tributū a Pe-
tro/simul cū domino: ꝛ quia viderant eum
ante separatum a ceteris in monte/ꝛ audie
rant ei dictum retro/tibi dabo claues regni
celoꝝ: ꝛ nunc viderant eum domino compa
ratū in datione tributi/ oꝛta est inter eos cō
tentio/q̇s eoꝝ videref esse maioꝛ/intantū vt
deū interrogarēt. Et dn̄s sicut pi⁹ magister
curauit animositatē eoꝝ humilitate placare
Quasi dicerent quem estimas meliorez in
regno celoꝝ faciendū. [Et aduocās paruu-
lū/statuit eū in medio eoꝝ]. Paruulū quen
dam de turba infantē etate. Qui nesciꝛ cō
cupiscere neqꝫ locū/neqꝫ auꝝ/neqꝫ īuidere/
neqꝫ mētiri. [Et dixit eis. Amen dico vobis
nisi conuersi fueritis ꝛ efficiamini sicut par
uuli/non intrabitis regnū celoꝝ]. Nisi ꝑ me
am doctrinā ꝛ ex voluntate vr̄a fiatis tales
qualis iste est per etatem/vt nō concupisca-
mini rē alteri⁹/non odiatis aliquē/non que
ratis honoꝛem in isto seculo/nec mentiami
ni/neqꝫ decipiatis ꝓximos vr̄os/in vitā et-
nam non intrabitis. Dicit Oꝛigenes/ q̇a
qn̄ infans est q̇s/tunc est ver⁹ Adā/ꝛ talis
qualis deus Adam esse voluit/vsqꝫ quo in
ter hoīes initiatur/non curat nisi de victu et
de frigoꝛe/nō curat de delitijs/neqꝫ de ꝓcio-
sis vestimētis/nescit q̇d est aurū/ equaliter
diligit Petras ꝛ gēmas/amabili⁹ est ei ouū
quā auꝝ/nescit aliquē fallere/oīa bona aīo
facit/nihil in occulto. Hec est simplicitas co
lumbaꝝ/quā nos imitari ꝑ innocentiā debe
mus. Postquā ꝓo ceperit crescere infans/vi
delicet illos quos diligit amplecti auꝝ/deli
tias ꝛ reliq̄ mala: ꝛ tūc efficif nobis similis
Pōt ꝛ de ipso dn̄o accipi ꝙ de se dixerit/ q̄
talis erat ꝑ innocentiā. Sed tamen multo
retro habebat eis seipm̄ datū ad imitandū:
ꝛ ꝓpterea eū sequebanf/ vt imitarenf eum.
[Quicūqꝫ ergo humiliauerit se sicut ꝑuul⁹
iste/hic maioꝛ est in regno celoꝝ]. Ut quod
iste ꝑ naturā/ille sit per doctrinam: hic ma-
ioꝛ est in regno celoꝛum. [Et qui susceperit
vnum paruulum talem]. Subauditur qua
lem modo esse pꝛecepi/in nomīe meo. [Me
suscepit]. Pꝛo certo quicunqꝫ talis efficitur
pꝛo dei pꝛecepto/deus habitat in eo. videāt
autem qui suscipiuntur vt tales sint/quales
dominus pꝛecepit. Nam qui eos susceperit
licet illi indigni sint/si in nomine dn̄i eos
susceperint/talē mercedē a deo accipiēt/qua
lem acciperent si ipsi sancti essent: ꝛ si ta-

men ipsi publice mali non sint : q̃a in vesti-
mentis ouiũ christi veniunt ad eos : ⁊ pro
Christo eis impenditur quicquid datur.
Sic enim dicit ipse. [Me suscipit / qui in
nomine meo illũ suscipit. Qui autem scan-
dalizaueritvnum de pusillis istis qui in me
credunt: expedit ei vt suspendatur mola a-
sinaria in collo eius / ⁊ demergatᷣ in profun-
dũ maris]. Secundũ morem prouincie lo
quitᷣ: in qua hi qui maiora crimina commit
tebant / tali modo puniebantur: videlicet re
ligato saxo ingenti ad collũ eius demerge-
batᷣ in aquam. Mola asinaria / id est quaz
A asinꝰ apportabat. Qð dicit expedit : id est
conuenit. Siue melius est ei vt temporali
ter pereat / quam augendo peccata sua depu
tetur penis eternis. Ex hoc loco colligere
possumꝰ ꝙ omnes q̃ pro homicidijs ⁊ fur-
tis puniuntᷣ / si cognouerint peccatũ suum /
et easdem digne super se cognouerint veni-
re: ⁊ confiteantur peccata sua ⁊ deprecentᷣ
deũ vt pro istis penis fiat eis remissio pec-
catorũ: saluabuntᷣ in alia vita. Dicant si-
cut dixit latro. Nos q̃dem digne ita puni
mur : quia peccauimꝰ in deo et in christia-
nos. [Ve mundo ab scandalis]. Ve e-
rat mũdo : quia pacem habebant in malo
et nulla contradictio eis erat in adorandis
ydolis. [Necesse est enim vt veniãt scanda-
la]. Quia noluẽt pagani cognoscere deuz q̃
eos creauit / venient eis aduersitates et tũc
req̃rent deum q̃ eos adiuuet in aduersita-
tibꝰ: qꝛ hi quos coluẽt mortui / non possũt ad
iuuare eos. Sic fecit Constantinꝰ cum ha
bere debuit bellum cũ Maxentio: requisi-
uit quem deũ potuisset adiutorem : q̃a sui
opera manuũ erant. [Veruntamen ve ho-
mini per quem scandalum venit]. Quicq̃d
mali est in hoc mũdo per dyabolum est / et
suos ipsos q̃ voluntatem eius faciunt dya-
bolus flagellat: quia omnis dei castigatio
et in hoc seculo ⁊ in futuro per dyabolus fit
quia deus intemptator malorum est: sed im
missiones male per angelos malos fiunt.
Exemplum possumus capere de Nabucho
donosor: cui cũ preceptũ esset et populo eiꝰ
vt castigaret pp̄lm domini: q̃a crudeliter su-
per eos egerũt ipse ⁊ populus eiꝰ : postea
traditi sunt simili pene. Propterea debent
se custodire omnes homines ne sint aliqui
hꝰ scandalum. [Si autem manꝰ tua vel pes
tuꝰ scandalizat te / abscinde eum et proijce
abs te]. Per manũ vel pedem amici intel-
liguntᷣ: quorum ope atq̃ consilio cottidie in
digemus. Si tales nos in via dei obsist e-
re voluerint / relinquendi sũt / vt amor dei fir
mꝰ in corde custodiatᷣ: ne si cũ perditis in
hac vita partem habere voluerimꝰ / in futu-
ro pariter cũ ipsis pereamꝰ. ] Et si oculus
tuꝰ scandalizat te]. In oculo quoq̃ amici
carnales intelliguntᷣ: qui si scandalũ in via
dei nobis sunt / ⁊ ipsi relinq̃ndi sunt. Il-
le enim scandalizat fratrem / qui ei causa rui-
ne est in dicto vel in facto. ¶ Scanda
lũ q̃ppe grecũ nomen est: ⁊ potest latine di
ci offensio siue ruina. ] Videte ne contem-
natis vnũ ex his pusillis. [ Nũc superiꝰ om
nes affectus carnales abstulit per quos ob
errare possumꝰ a via dei: qꝛ meliꝰ est in pre
senti seculo tribulationem sustinere quam e-
ternam vitam perdere. Nunc quoq̃ preci-
pit vt omni continautu vnusquisq̃ caueat
scandalum inferre eis qui proptᷣ deum pau
peres ⁊ humiles esse in hoc seculo delegerẽt.
[Dico enim vobis ꝙ angeli eorum in celis
sẽper vident faciẽ patris mei.] Ex hoc loco
et ex alijs inuenimus ꝙ vnus quisq̃ homo
duos angelos habꝫ sibi deputatos a die ex
tus vsq̃ ad diem mortis sue: bonum et ma-
lum. Legimus enim in Apocalypsi angelo
ephesi / et reliquis. scribe hec vel illa. Et apo
stolus precipit velari capita mulieribꝰ in ec-
clesijs propter angelos. Idcirco studenduz
est vnicuiq̃ ne iniuste alicui malum inferat
quia et deum aduersum se irritat: et ange-
los bonos / suum ⁊ illius contristet. [Venit
enim filius hominis saluare qð perierat].
Verũ est hoc: quia deus omnipotens om-
nes homines vult saluos fieri : ⁊ vt pacem
inter se haberent predicauit.

De parabola ouium.



Quid vobis videtur/si fuerint alicui cẽtũ oues]. Deus omnipotẽs centũ habuit oues/q̃ perfectum decem ordinum angelorum numerum: ꝛ hominem ad laudationem suam creauit. Per centenariũ em̃ numerum perfectio designatur. Una ouis aberrauit cum homo in Paradyso peccauit. Reliquit nouem ordines angelorum non mutando locũ: sed seipm̃ monstrando ĩcarnatum. [In montibꝫ hoc est in celestibꝫ] Uenit querere hominẽ qui peccando a deo recesserat/non corpore sed actione. [Cõtigit vt inueniret]. Qꝛ inuenit gentilem populum: qui voluntarie emendauit qđ deliq̃rat [Amen dico vobis ꝙ gaudium est super eã magis/quam supra nonaginta nouem q̃ nõ errauerunt]. Magis gaudium sit in celo de conuersis peccatoribꝫ/quã de stantibus iustis. Quia reparato homine ꝛ ascenso domino in celis gaudium impletũ est angelorum: ꝛ is q̃ reparauit/sup̱ angelos eleuatus est/Deꝰ archangeloꝝ. Siue qꝛ sunt iusti/q̃ ita semetipsos in conspectu dei cottidie affligunt/quasi op̱a egerint impioꝝ: tales et

C peccatores pñt appellari. De talibꝫ cottidie gaudiũ fit in celo. [Sic nõ est volũtas añ p̃rem vr̃m/vt pereat vnũ de pusillis istꝫ]. ꝙ deꝰ om̃ipotẽs noluerit hominẽ p̱dere/redemtio ꝛ amara mors quam pro nobis sustinuit indicauit.

De remittendo fratre.
Capitulum. li.



Si autem peccauerit in te frater tuꝰ]. Sup̱ius docuit: nõ contemnẽdos humiles q̃ christiãi nobiscũ adhuc p̱seuerãt: vt si in nobis peccauerit/nõ p̱pterea alienemꝰ nos ab ip̃is vsq; quo sciamus si possumꝰ conuerti ꝛ emendare de violatione charitatis. Nam in alio euangelista dicit. Si peccauerit in te frater tuꝰ/increpa illum: ꝛ si penitentiã egerit dimitte illi. Attendere aũt debemꝰ ꝙ dicit in te: quia aliđ est peccare in nobis: aliđ in deũ. Si in nobꝫ peccauerit aliquis: habemꝰ potestatẽ dimittere ei. Si aũt in deũ peccauerit aliq̃s/scđꝫ qđ definitũ est ab antiquis in canõibꝫ emẽdandũ est. sicut in libro regum dicitur. Si p̃cauerit vir in virũ/placare ei potest deus. Si aũt in deũ peccauerit vir/quis orabit p̱ eo? [Uade ꝛ corripe eum inter te ꝛ ipsũ solũ]. Solus cum solo debet corripi: ne si pudorem amiserit/peior fiat. [Si te audierit. Lucratus eris frẽm tuũ]. Qꝛ qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vie sue/saluabit animã eius a morte: ꝛ operit multitudinẽ peccaroꝝ suoꝝ. [Si autem non te audierit adhibe tecũ adhuc vnũ aut duos]. Adhibẽtur duo vel tres/vel corrigendi studio/vl' cõueniendi sub testibꝫ. [Si autem illos non audierit: dic ecclesie]. Ut qui noluit conuerti cum pudore/conuertatur multoꝝ imp̱ꝑationibꝫ. [Si autem ecclesiam non audierit/sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanꝰ]. Ethnicus grece: latine gentilis dicitur. Publicanus quoq; est/qui exigit publica lucra p̱ negotiationes/ac per furta/ꝛ p̱ periuria: qui publice rei deseruit. Qui em̃ cristianus est ꝛ fraternam pacẽ impugnat: vel publice cristiano scandalũ est: peior est quã pagañ: q̃ nec dũ suscepit cristianitatem. [Amẽ dico vobis/q̃cũq; alligaueritis sup̱ terrã/erũt ligata ꝛ in celis: ꝛ qđcũq; solueritis sup̱ terrã erũt soluta ꝛ ĩ celo]. Qꝛ dixerat/sit tibi ethnicꝰ ꝛ publicanꝰ/ne illi vile hoc ducerẽt q̃ scandalum inferioribꝫ faciunt: ostẽdit ꝙ is qui in malo perseuerat sub ecclesia anathematizatur. Eorum sententiam diuina pietas sequitur/si regulariter ꝛ secundum p̱rimi dilectionem hoc faciunt. [Iterum dico vobis. Quod si duo ex vobis consenserĩt super terram: de omni re quamcunq; petierint fiet vobis]. Si ita petierint vt alio loco dixit: hoc est ĩ nomine Jhesu/ad salutẽ anime pertinens. Habemus hoc ad exemplũ de btĩs Petro ꝛ Paulo: q̃ petierũt de Symõe q̃ aliis laq̃us morꝫ erat: ꝛ acceperũt vt caderet et periret: ne aliis scandalum esset. [Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo: ibi sum in medio eorum]. Jose

phus dicit de ſecta iudeorum/ quos tamen
ieſſeos nominat: ꝙ quicquid centū in ſimul
congregati inſtituiſſent/ pro lege hēbatur.
Dominus autem de tribꝰ dicit fidelibꝰ ſu/
is: ꝙ quicquid faciant in nomine ipſius: ip
ſe faciat. Pro qua re conſtitutū eſt/ vt epiſco
pus nō ordinetur minus quā a tribꝰ. [Tūc
accedens ad eum dixit]. Quia ſupra iuſſe/
rat petro ⁊ om̄ibꝰ ſuis ſequacibꝰ/ vt peccan/
tes in ſe dimitterent ⁊ caſtigarent. Interro/
gat Petrus/ quotiens hoc facere debeat: ſi
vel vſqꝫ ſepties. Sacratus ⁊ vſitatus nu/
merus erat apud eos ſeptimus numerus
ꝓpter ſabbatum. [Non dico tibi ſepties: ſed
vſqꝫ ſeptuagies ſepties]. Siue computes
ſeptem per ſeptuaginta: ſiue ſeptuaginta ꝑ
ſeptem/ ad vnū ꝑuenit: id eſt quadringētos
nonagita. [Quantis nullus erga aliū po
teſt peccare]. Id eſt quamdiu petit: dimit/
tamus illi. Et in omni numero ita eſt ratio
fixa: vt ſiue minorem per maiorem tranſea/
mus: ſiue per maiorem minorem ducamus
ad vnum ſenſum reuertantur. Conſuetudo
erat in ipſa terra ad omnes ſermones para/
bolas iungere: ⁊ ideo dominus ſemꝑ cū ꝑa
bolis loquebatur. [Ideo aſſimilatū eſt reg
nū celoruꝫ]. Ideo: id eſt vt dimittamꝰ in no
bis peccantibꝰ/ ⁊ veniā nobis petētibꝰ. Sē
per regnum celoꝝ/ hi q̄ ſunt in regno celorū
in eccleſia criſti in qua ipe regnat intelligūt.
[Domini regi]. Deo oīpotēti. [Qui volu
it rōnem ponere cū ſeruis.] Qui ſunt in ec
cleſia criſtiani. Cottidie iſte rationes ponū
tur in eccleſia quando petimus a deo vt di/
mittat debita noſtra. ⁊ ille hꝫ nobiſcū pactū
factum: vt dimittamus debitoribꝰ nr̄is/ tūc
nobis dimittet debita nr̄a. Nos autem ſu/
mus illi debitores decem milium talentorū
grauiora peccata que vnuſquiſqꝫ in ſe recog
noſcit: quia nullus poteſt narrare in quan/
tis omni die peccamus erga deum in cogi/
tationibꝰ in locutionibꝰ ocioſis/ noxijs/ mor/
tiferis: ſcilicet detractionibꝰ: operibꝰ ſimilit̄
ocioſis/ nociuis mortiferis per omnia men/
bra noſtra. Per aures audiēdo ocioſa/ noci
ua/ mortifera: per oculos/ ꝑ nares/ ꝑ pedes/ ꝑ
manus/ ⁊ per oēs affectꝰ corporis. [Cū au
tē non hr̄et vnde redderet: iuſſit eum domi
nus venundari/ ⁊ vxoreꝫ eius ⁊ filios/ ⁊ om
nia que hēbat ⁊ reddi]. Iubebat lex vt qui
ad ſoluenda multa eſſet inops: eſſet ſeruus
eorum quibꝰ erat condemnatus/ vſqꝫ quo ſe
redimi poſſꝫ. Herodes aūt addiderat vt ve
nundaret̄ cui vellet: ⁊ tali modo agebat̄ in
ipſa terra. Inde hoc dominus dicit. Quia
ſi dominus iuxta opera noſtra condemna/
re nos voluerit/ nullus poteſt eſſe mundus
in conſpectu eius. Iubet nos dominus ve
nundari/ ⁊ vxorem ⁊ filios: cum propter co/
gitationes/ locutiones/ oꝑationes iubet nos
tradi eternis cruciatibus. cum infirmamur
⁊ audimus per verba ſuoꝝ. qui bona fecerīt
ibunt in vitam eternam: ⁊ qui mala in ignē
eternum. Cum iſta audimus timemꝰ/ ⁊ ora
mus nobis dimitti: ⁊ dominus dimittit no
bis ſi a malo ceſſamus: ⁊ iterum conualeſci
mus. Sequitur. [Egreſſus autem ſeruꝰ ille
inuenit vnum de conſeruis ſuis]. Id ē ali/
quem ſimiliter criſtianum debitorem ſibi cē
tum denarijs/ id eſt centum generibus offē
ſionum ⁊ ſcandalorum. Nam cenſum quod
aliquis alicui iuſte debet/ non eſt peccatum
repetere. Sed ſi vides ꝙ non poſſit ſoluere
propter paupertatem/ debet erga illum age
re vt ipſe vellet agi circa ſe: aut expectare vſ
qꝫ quo melius poſſit ſoluere. [Et tenens ſuf
focabat eum dicens. Redde quod debes].
Quia cum aliqui fortiores ſunt aliquibus
ſi aliquid offenderint minores/ abſqꝫ miſeri
cordia graſſantur ſuper eos: quia vident ſe
aliquid maius poſſe. Et non ſolum ſuffocāt
eos/ ſed etiam occidunt/ aut adnihilant eos
non recogitātes/ ꝙ ex dono dei poſſunt qđ
poſſunt. Et ideo irremediabiliter cruciabū
tur in alia vita/ quia ita agunt: niſi hic dig/
ne penituerint ⁊ emendauerint quod egerīt.
[Videntes auteꝫ conſerui eius que fiebant
contriſtati ſunt valde]. Vel angeli domini
qui opera noſtra deo nuntiant: vel ſacerdo/
tes quos habemus inter nos ⁊ deum. Cū
nolumus auſcultare illos vt dimittamus q̄
in nobis peccauerunt/ non reſoluunt pecca
ta noſtra/ nec orant pro nobis. Quia ſi q̄s
in diſcordia moritur/ nullus criſtianus ꝑ eo

debet orare: neqꝫ commemorationem ꝓ eo ad altare domini facere. [Tunc vocauit illū dominus suus/⁊ ait illi]. Precipit egredi illum e corpore/⁊ venit ante tribunal christi: ⁊ quia noluit misereri conseruis suis/traditur demonibꝰ tortoribꝰ quousqꝫ soluat omnia peccata que commisit coram deo. [Sic ⁊ pater meus celestis faciet vobis]. Confirmat sententiam suam: ⁊ omnem simulationem ficte pacis auertit dicens. [Si non remiseritis de cordibꝰ vr̃is]. Quia nihil prodest ore dimittere/si in corde cum odio habeamus: idcirco dicit/de cordibꝰ vestris.

¶ De vxore non dimittenda.
Capitulum. xix.

Et factum ē cū consummasset Jesus sermones istos]. Notandum quod ꝟbum consummatōnis in ꝑfectorum ope semꝑ ponit̄. [Migrat dominus de galilea in iudeā]. Quamuis illa omnis palestina ꝓuincia gn̄aliter iudea diceret̄/ad differentiam aliaꝝ regionū (eo qđ iudei eā ī colerent) spetialiter tamen inter eos illa ꝑs iudea vocabat̄/vbi hierusalē cōstructa erat. Venit igit̄ de capharnaū in iudeā: ⁊ turbe q̄ pauperes erant sequebant̄ eū ꝓpter doctrinā ⁊ curationem]. Potētes aūt de iudea ⁊ q̄ sapientiores seipsos putabant/sequebātur ob reprehensionem: quia in facto ⁊ ī dictis querebant quomodo aut scđm legē eū adiudicarent morti: aut scđm terrenā potestatem prepararēt inimicos populos/vl' romanos/vt per ipsos occideretur. [Si licet homini dimittere vxorem suam quacunqꝫ ex causa]. Audierunt eū predicare castitatē ⁊ pudicitiā/⁊ viderunt eū virginem viuere: ⁊ inde dixerūt intra se. Ecce aliter viuit quā nos: in hoc possumꝰ eū ꝯprehendere. Interrogemꝰ istā questionē: si dixerit dimittēdā mulierem/contraria suis dictis ⁊ factis loq̄tur: etiā ⁊ mulieres odient eū. Si aūt dixerit non dimittendam nos comprehendimꝰ eū/quia contraria Moysi locutꝰ est. Sed dn̄s sicut fons sapientie semꝑ transiebat eorū laqueos irreprehensibiliter. [Respōdēs ait eis. Nō legistis ꝙ qui fecit ab initio masculum ⁊ feminam fecit eos]. De ipso dn̄o de quo putabant intendere ei calumniam/ostendit ⁊ affirmat suam doctrinā: quasi diceret. Ipse deus qui per Moysen legē nobis dedit: ipse narrante eodem Moyse/ nō fecit cū vno masculo nisi vnam feminā. Nō duas: vt cum vnam eiecisset/aliam sortiret̄. [Et etiam deus ꝑ Adam ꝓphetauit: ꝙ relinquet homo patrem ⁊ matrem suā/⁊ adherebit vxori sue]. Et hic non dixit vxoribꝰ/quasi de pluribꝰ: sed de vna. [Et erūt duo]. Nō dicit tres. [in carne vna]. Non est deus vt hō vt necessariū sit ei immutare sentētiā suam: qꝛ semel loquit̄ deꝰ/⁊ scđo idipm nō repetit. Jdcirco non potest aliter tunc constituisse: ⁊ per Moysen aliter precepisse. [Qđ deus coniunxit/homo non separet. Si vna caro est effecta per amorem: vel etiā in filijs quomodo potest separari]. Qđ deus coniunxit ꝑ amorem: q̄ permisit dominare ī cordibus hominū amorē: homo non debet separare. [Dicūt illi. Quid ergo: Moyses mandauit dari libellū repudij/⁊ dimittere] Ecce laq̄us quē occultabāt dicētes. Quid erit de hoc: ꝙ Moyses precepit mulieribus dare chartam separationis: Foderunt foueam: sed ipsi incident in eam: sicut semper [Ecce neqꝫ deus mendax neqꝫ Moyses malus/sed vos duricordes ⁊ desides/⁊ ꝑ vr̃a duritia non iussit: sed concessit vobis Moyses. Qui si non concessisset: vos occideretis priores vxores: vt possetis iuniores ac pulchriores/aut ditiores accipere. Ab initio autem nō fuit sic]. Legimꝰ ꝙ Noe ⁊ filij eius singulas vxores in arca habuerunt nō amplíꝰ. Et qꝛ cū Abraham sterilem vxorē sarā habuerit/non dimisit illam: ⁊ nullus de patriarchis suā vxorē dimisit/nisi in morte. [Dico aūt vobis: ꝙ quicunqꝫ dimiserit vxorem suam nisi ob fornicationē/⁊ aliā duxerit/mechatur]. Ex hoc loco Paulus accepit qđ dixit/ ꝙ mulier sui corporis potestatem nō hꝫ/sed vir. Sil'r ⁊ vir sui corporis potestatem non hꝫ/sed mulier. Hoc est non pn̄t se separare nisi ambo communi cōsilio volu

erint.[Et qui dimissaȝ duxerit/ mechat].
D In trib⁹ est adulteriū. In illo q̃ dimittit/ q̃
causa est fornicationis vxoris: in vxore que
se non continet/ ꝛ si non potest continere ad
priorem debet reuerti: ꝛ in illo qui viuente
alio eius vxorem sortitur. Propterea qui se-
culum gestiunt relinquere: debent expecta-
re/ vt ꝛ coniuges eaꝝ se queant cõtinere: q̃a
non debet vn⁹ in monasterium abire: ꝛ ali⁹
foris parem sortiri. [Dicunt ei discipuli ei-
us. Si ita est causa hominis cum vxore/ nõ
expedit nubere]. Discipuli presentes cū do
mino intellexerunt ꝙ postquã accepta fue-
rit/ siue sit gulosa/ siue sit rixosa/ siue infirma
tenenda est vsq; ad diẽ mortis: nisi excõsen-
E su amboꝝ relinquant seclm̃. Quapropt̃ an
tequã accipiat vxorem homo/ dȝ eã cogno-
scere in morib⁹ ꝛ in sanitate: ꝛ non dȝ subito
facere quod diu hȝ dolere. Sed si oĩa fa-
cienda sunt cū consilio/ istō ampli⁹: q2 seipm
traditur⁹ est vt fiãt duo in carne vna. Quã
uis multi septem causas onciderent in acci
piendis vxorib⁹: id est generositatẽ/ diuitias
formã sanitatẽ/ sapientiam/ mores. Tñ duo
amplius querenda sunt/ sapientia ꝛ mores.
Q2 si ista duo defuerint/ pñt alia deperire.
Vidim⁹ eñ quasdam ꝛ nobiliter natas/ et
ditatas ad tantã inopiam ꝑuenisse ꝓpter in
continentiã moꝝ: vt mendicando vitam fi-
nirent. Multas vero audiuimus ob forni-
cationis malū occisas. Et cõtrario alias ig-
nobilius natas de paupertate ad diuitias
ꝑuenisse ꝓpter suam sapientiam/ ꝛ morū con
tinentiam. [Qui dixit illis. Nõ oẽs capiūt
ꝟbum istud]. Q2 discipuli dixerunt: nõ ex
pedit nubere. Ad hoc respondit dñs: ꝙ nõ
oẽs capiunt verbū istud/ vt impleant absti-
nendo se a mulierib⁹. [Sed q̃b⁹ datum est]
Hoc est a deo abstinere cū ꝟginitate. [Sũt
eñ eunuchi qui de mr̃is vtero sic nati sunt]
Sicut de oĩb⁹ mẽbris nascunt̃ hoĩes debi
les: sic etiã de ipis mẽbris debiles nati sunt
q2 vena de qua semẽ descẽdere debuit/ apta
nõ fuit: vt his solẽt clause esse vene/ ꝑ quas
auditus i nteriorib⁹ penetrat/ q̃ surdi nascū
tur. [Et sunt eunuchi q̃ ab hoĩb⁹ facti sūt].
Ex antiquo vsu gentiliū adhuc ꝑmanet ĩ mł
tis gentib⁹ atterere testiculos infantiū in te
nera etate/ siue macerare: vel etiã penit⁹ au
ferre ꝓ multis causis: siue vt assidue in ser-
uitio dñoꝝ/ seu vt creditã sibi substantiã nõ
dispergant in mulierib⁹. Nã ante christiani
tatem ad turpe mynisteriū a quibusdam fie
bant. Nunc vero in beneuento quoscunq;
clericos facere disponunt/ pater ꝛ mater in
infantia atterunt testiculos: ꝛ videntur sem
per iuuenes esse/ vsquequo canescere incipi-
unt. Nam in perfecta etate si factum fuerit
debilitant̃ statim: ꝛ vires amittunt. [Et sũt
eunuchi/ qui seipsos castrauerunt ꝓpter reg-
num celorum]. Illi alio duo corporalit̃ sunt
isti ꝟo qui ꝓpter regnū celoꝝ fieri dñt/ mẽ-
te non corpore fiunt: q2 nulli licet abscinde-
re sibi membra sua/ ꝓ vlla incontinentia.
Et si fecerit/ grad⁹ ecclesiasticos habere nõ
poterit: ꝛ si habe/ amittet ipsos. Si aūt ab
aliis iniuste factum fuerit/ non amittit suos
honores. [Qui põt capere/ capiat]. Cape-
re: implere. Qui potest implere vt virgo ꝑ
maneat/ faciat. Acsi apte dicat. Nulli inui-
tus p̃cipio: sed q̃ voluerit me imitari habe-
bit condignam retributionem. [Qui ꝟo nõ
potuerit: non amittat pro hoc vitaȝ eternã]
Quia tres sunt gradus de quib⁹ fundata F
est ecclesia. Coniugatoꝝ/ continentiū/ ꝛ vir-
ginum. Et vt vtrosq; dñs sanctificaret/ ad
nuptias venire dignatus est: ꝛ miraculum
ibidem facere. A ꝓpheta Anna benedici vo
luit/ ꝛ a sene Symeone. Et vt ostenderet ꝟ-
ginitatem mr̃em fore/ ꝛ reginam oĩum virtu
tū sotiamq; angeloꝝ: de virgine natus est ꝛ
nasci dignat⁹/ placuit virgo permanere. Vñ
ꝛ apostolos suos quosdam elegit coniuga-
tos: quosdam continentes: quosdam virgi-
nes. Tñ beatum Petrū coniugatū p̃posuit
oĩb⁹ ordinib⁹: ne virgines superbirent: aut
coniugati desperarent non posse ꝑuenire ad
illam perfectionem/ quam virgines assequé-
bantur. Simile huic dicto btūs Paulus p̃
cipit dicens. De virginib⁹ aūt p̃ceptū dñi
non habeo/ ꝯsiliū aūt do. Licȝ vt aliq̃s vir
go ꝑmaneat: nõ ẽ p̃ceptū/ sȝ exhortatū. Vñ
ꝛ subiūgit. [Volo oẽs hoĩes eẽ sicut meip-
suȝ]. Id est absq; vxore. Si aūt dt aliquis

quare presbyteri ꝛ dyaconi non habeāt vxo
res. Respondebimꝰ/ ꝙ gratius deo multi se
quentes dei exemplū/ qđ optimū est tenent
Et ideo non est necesse per coniugatos my
nisteria domini administrare. Sed ꝛ hi qui
transgrediuntur vota que vouerūt dño/ vicꝫ
cū virginitate ministrare: tanquā apostatas
pcipiunt canones damnare/ ꝛ a mynisterio
separare. [Tunc oblati sunt paruuli: vt ma
nus eis imponeret]. Qꝛ imperfectioꝛ etas
erat infantū/ solebat pati phantasmata de-
monū. Et quanto minoꝛ/ tanto magis infe-
stius: vt dicunt obstetrices. Qꝛ qñ ante no
uem dies solus inuentus fuerit/ a demōe oc
cidebatᷣ. Pro hac re erat consuetudo a ꝓphe
tis benedici paruulos. Sili mō ergo addu
xerunt ꝛ attulerunt q̄ adhuc neq̄bant veni-
re/ vt bñdicerentᷣ a dño. [Et oraret]. Sub-
auditᷣ/ sup eos: sicut Jacob bñdixit effraim
ꝛ manasse/ impositis manibꝫ sup caput eorū.
[Discipuli aūt increpabant eos]. Nō ꝑ in
uidia: sed timebant ne sicut ceteri hoīes te-
dio afficerentᷣ ex multitudine eoꝝ. [Jhesus
vero ait eis. Sinite paruulos: ꝛ nolite eos
ꝓhibere ad me venire]. Et tunc illos ita sus
cepit vt auditis: ꝛ bñdixit. Et sꝑ quicunqꝫ
vult accedere ad eū cū paruulo spū. i. humili
factus malitia paruulus suscipit illū: vt ps. i
quit. Suscipiens māsuetos dñs. [Taliū est
em̄ regnū celoꝝ]. Hoc est/ qui tales sunt ꝑ
īnocentiā/ quales isti sunt ꝑ etatē. Et nō dix
it: istorum est regnū celoꝝ: sed taliū: req̄rēs
innocentiā mentis/ nō etatis. Sicꝛ aposto
lus p̄cipit dicens. Malitia paruuli estote/
sensibꝫ ꝑfecti. De innocētia infantū supius
diximꝰ: ideo non est hic necessariū repetere.
[Et cū imposuisset eis manꝰ/ abijt inᷣ]. Qꝛ
videbat qđ scribe potiꝰ gestirēt rep̄hendere
quā credere/ cito reliquit incredulos: qꝛ/ quā
non inuenit humilem/ fugit mentē. Et venit
ad humiles ꝛ trementes sermones eiꝰ.

De diuite temptante. Capi. xliij.

Ecce vnus ac-
e
cedens: ait illi]. Forte audie-
rat iste de imitanda innocen-
tia paruuloꝝ: ꝛ ideo per sin-
gula verba vult sibi exponi/ que sit ipsa ve-
ra innocentia. [Magr̄ bone/ q̄d boni faciam
vt vitā eternam habeā]. Alius euāgelista dt
Quid me dicis bonū? Qꝛ ipse solūmodo
hoīem dñm credebat: qꝛ ꝛ mgr̄m vocabat
nō christū/ neqꝫ deum: ꝓpterea redarguitᷣ/ cur
eum bonū dicat/ cū deū eum nō esse credat.
Non igitᷣ dñs bonū se esse denegat: sed deū
se esse demōstrat. Et voluit vt ille q̄ eū bonū
dicebat/ quō bonꝰ esset disceret. Omis em̄
homo lꝫ sctūs: ꝛ oīs creatura cōparatione
dei nō est bona. Per se aūt bonꝰ ꝛ hō ꝛ oīs
creatura: si sic est sicut creata fuit. Nam q̄a
hoc voluerit dñs istū intelligere/ ipe se alio lo
co bonū dixit/ vbi ait. Ego sum pastoꝛ bonꝰ
Et de spū sctō. Pr̄ vr̄ dabit spm̄ bonū petē-
tibus eū. [Quid me interrogas de bono?
vnus est bonus deus]. Cum bonus abso-
lute in scriptura ponitᷣ/ deꝰ intelligitur: quia
ipse est naturaliter/ ꝛ non ex accidenti dono
bonus: ꝛ non solum bonus/ sed ꝛ bonitas ꝛ
fons bonitatis. Et quicunqꝫ est bonus/ ipo
participante ꝛ dante bonus est. Omis cre-
atura inquantū bona est/ ex deo est: inquan
tū mala: ex se ꝛ vitio suo est mala. Ecce testi
moniū dñi non soluꝫ de pr̄e/ sed de se quoqꝫ
ꝛ spū sctō/ q̄ est vnus deus incōparabiliter
ꝛ ineffabiliter summe bonꝰ. [Si aūt vis ad
vitam ingredi/ serua mandata]. Ex hoc lo-
co intelligimus ꝙ quicunqꝫ legem veterem
custodierunt incontaminate/ vitam habe-
ant eternam. [Dicit ille. Que? Jhesus au
tē dixit illi. Non homicidiū facias]. Duo-
bus modis fit homicidiū. Homicidiū est
cum quis habitaculū anime ante tempus ꝯ-
stitutū dissipat: ꝛ quasi sine dei iussione de
exilio animam abire compellit: vel seipm̄ vel
aliū. Sed malum est in quolibet hoīe pessi
mum esse in seipso: ꝛ non solum apud deum
eiusqꝫ christianos execrabile malum est sibi
inijcere manus: verum ꝛ apud antiquos pa
ganos ita expositum/ vt manus que hoc ꝑpe-
trasset communi sepultura cum corpore ca-
reret. Sed quod dici doloꝛ est/ adhuc hodie
nominetenus christiani hoc faciunt: cuius
periculi malum ad episcopos respicit/ q̄ eis
non adnuntiant: quia non finiunt tristitias

⁊ tribulationes: sed multiplicant dū de istꝫ
tormentis ad atrociora transeunt. Aliud ho
micidiū est spiritale: cuꝫ quis peccat ad mor
tem: aut fratrem facit peccare: aut vidꝫ ⁊ nō
reuocat: ⁊ moriunt̄ ambo in anima. Ille qꝛ
deum dereliquit peccādo: iste qꝛ vidit/ ⁊ nō
reuocauit cū potuit. Anima em̄ q̄ peccaue-
rit: ipsa morie̅t. Et non solū q̄ faciunt: sꝫ eti
am qui consentiunt facientibus: digni sunt
morte. Reminiscamur factum heli/ ꝙ nō cor-
ripuit filios suos vt dignum fuit. ⁊ ipse pro
eis periit: ⁊ illi de presenti interitu ad eter-
num transierunt. Sequitur. [Non adulte-
H rabis]. Adulterare est/ alterius thoruꝫ trāsi
re. Et quamuis omnis fornicatio criminale
pctm̄ sit/ tamen istud est grauius fornicatō
nis vitiū: qꝛ in tribus peccatū committitur
Et istud etiam spiritaliter committit̄: cum
alicuius anima que debet deum virum ha
bere: cui adherere in baptismo spopondit.
Derelinquit illum pro auro vel gēmis aut
pro aliqua voluptate carnali: ⁊ adheret dya
bolo suadenti. Quam fornicationem hieze
chihel plenius exequitur sub duaꝝ mulieꝝ
psona: id est hierusalem ⁊ samarie: ⁊ per ip-
sas habitatores eorum volēs intelligi. [Nō
facies furtum]. Similiter ⁊ istud duobus
I modis admittitur: videlicet cum quis a pr
imo suo quocūq; malo īgenio aliq̄d aufert.
Furari est enim in furtiuo/ id est in abscon-
so auferre. Est autem discretio inter furtum
⁊ sacrilegium: quia quamuis sacrilegium ⁊
furtum sit: tamen tanto maius/ quanto de
sacris rebus: ⁊ sicut est furtum de re tempo
rali/ sic est furtum spiritale/ verbum diuinū
nescienti subtrahere. [Non falsum testimo-
nium dices]. Falsum testimonium quis di
cit: cum cum alio sensu dicit/ quam ille q̄ p-
mus dixit. Ille quoq; qui alteri mendatiuꝫ
dicenti consensit/ ⁊ veritatem quam scit ta-
cet: hec est innocentia quam iubemur imi-
tari in paruulis: per quam ⁊ deo placere/ et
ad eternam vitam possumus puenire. [Ho
nora patrem ⁊ matrem]. Honor hic non so
lum in verbis: sed ⁊ in omnibus donꝭ ⁊ ho
noribus accipiendus est. Est quoq; verꝰ pr̄
creator noster dominus: quem ante omnia
⁊ super omnia honorare debemus. Matrē
etiam ecclesiam que genuit nos/ amare ⁊ ho
norare iubemur. [Diliges proximum tuuꝫ
sicut teipsum]. Proximꝰ noster est omnis
homo/ sicut ipse ostendit in parabola vulne
rati: vel proximus qui eundem deum colit
quem ⁊ nos: quem ⁊ fratrem iubemur voca
re: vt dominus in oratione dominica osten-
dit.] Dicit illi adolescens. Omnia hec cu-
stodiui]. Non temptantis studio iste domi
nū interrogauit/ sicut alius euangelista ostē
dit: qui dicit ꝙ intuitus dominus dilexerit
eum: sed sollicitus de seipso confessus ē sim
pliciter vitam suam. Si enim duplici corde
ad eum venisset/ qui cordis videbat archa
na/ nequaquam ab eo dilectus fuisset. Qꝛ
dominus eos qui mandata eius quāuis
minima custodiūt diligit/ ⁊ ostēdit q̄d perfe
ctionis eis desit. Unde ⁊ huic dicit̄. [Si
vis perfectus esse/ vade vēde que habes/ et
da pauperibus/ ⁊ habebis thesaurum in ce
lo]. Quicunq; vult perfectꝰ esse/ debet ven
dere/ non ex parte sicut Ananias ⁊ Saphi-
ra/ ⁊ dare pauperibus/ ⁊ sequi saluatorem. i.
relinquere mala ⁊ facere bona. Non omni-
bus istud precipitur nec dicitur. Non pōt
intrare in regnum celorum nisi ista fecerit: sꝫ
tantum his qui voluerint: sicut virginitas
non precipitur/ sed qui voluerint/ ⁊ quibus
placuerit. Etenim illa que superius dixit/ oī
bus in vitam cupientibus eternam intrare
dicitur. Ista autem virginitas perfectiori-
bus. Nam habuit ipse duodecim apostolos
qui ista exemplo domini fecerunt. Habuit
⁊ alios discipulos qui ita nequaquam fece-
rūt: vt Nichodemus/ Gamaliel et Ioseph:
de q̄bus scriptuꝫ est: ꝙ discipuli illius erāt:
occulti autem/ propter metum iudeorum/ qꝛ
nolebant omnia dimittere/ sed cum iustitia
⁊ bonitate possidere]. Cum audisset autem
adolescens verbū/ abiit tristis [. Hec ē tri-
stitia que mortem operatur/ quia tristitia se-
cundum deum/ penitentiam in salutem ope
ratur. Et tristitia huius seculi/ mortem ope-
ratur: ⁊ redditur causa iustitie/ inquit. [Erat
enim habens multas possessiōes.] Ecce vbi
spine suffocauerunt semen dei. i. diuitie ob-

stiterunt ne germinaret in salutem illi⁹. Nõ
fuerat necesse tristari: tenuisset sua ⁊ vixisset
cum iustitia ⁊ sanctitate/potuisset hr̃e vitã
eternam. Et credim⁹ ꝙ sic fecerit: q̃z scriptuz
est de domino. Lignũ fumigans non extin
guet. [Jesus autem dixit discipulis suis.
Amen dico vobis: ꝙ diues difficile ĩtrabit
R in regnum]. Quatuor genera diuitum sũt
Est diues qui habet diuitias: ⁊ tñ diuitie ei
us non ei dñantur/sed ip̃e eis vtitur vt dñs:
Jste paup deputat᷑: vt fuit Dauid q̇ dice-
bat. Egenus ⁊ paup ego sum. Et tñ centum
talenta auri/⁊ mille milia argenti ad tẽpluz
domini obtulit. Qui ⁊ alios hortabat᷑ di-
cens. Diuitie si affluant/nolite cor appone
re. Est alius diues qui non habet diuitias:
sed tamẽ potuisset habere si vellet/⁊ mõstrã
tur ei ⁊ tñ nullomõ cor apponit: sed si afflux
erint/distribuit eas: vt possit semp esse pa u
per: vt fuit Julianus monachus ⁊ multi alij
q̇b⁹ quamuis diuitie affluerent/sp paupes
elegerunt esse: ⁊ iste paup in conspectu dei re
putat᷑. Est quoq̧ terti⁹ diues q̇ nihil habet
sed habere desiderat/⁊ inde cogitat semper
quomodo eas possit adipisci: ⁊ aliquãdo co
gitat qualiter dispensaret aut multiplicaret
si adeptus esset. vt fuit Symon magus/et
de quib⁹ plenus est mundus. Est quart⁹ di
ues qui habet diuitias et patitur famem vt
plus habeat. Qui non cogitat aliud: nisi
vt possit agere que seculi sunt/⁊ in potentia
seculari exaltari de die in diem/quocunq̧ in
genio opprimit vicinos ⁊ subditos sibi: q̇s-
cunq̧ potest calũniatur/vt augeat diuitias
suas. Quos non potest opprimere inuidet/
⁊ vult superior fieri ⁊ semp in angustijs est/
quamuis diues sit. De isto scriptũ ẽ. Cre-
scit amor nummi quantum ipsa pecunia cre
scit. Multa milia de istis habentur in isto
seculo. De istis hic dicit᷑. [Facilius ẽ cha-
melum per foramen acus transire: quam di
H uitẽ intrare in regnum celorũ]. Chamelus
est bestia onerifera/vt asinus/maior tamen:
⁊ dicitur grece a curuitate. Greci enim cur-
um/camon dicunt/vnde ⁊ camus. Siue q̃z
curuum collum habet/siue quia curuat᷑ qñ
oneratur: ⁊ habet gybbum in dorso. Mit-

tit autẽ Arabia meliores/bina tubera ha-
bentes in dorso ⁊ nunquam pedes atteren
tes. Huic ergo assimilat᷑ diues tumẽs opi-
ma fertilitate: qui non consolatur egẽtes: nõ
visitat infirmos: non suscipit hospites: nec
exequitur cetera religionis officia. Hos ḡ
posteriores studeant omnes christiani vita
re: quia de his dixit dominus. Quamdiu
tales fuerint/⁊ pauperes christi esse contem
pserint: non possunt intrare in regnum celo
rum. [Auditis his discipuli mirabant᷑ val-
de dicẽtes. Quis ergo poterit salu⁹ esse]:
Cum audissent discipuli quod dominus di
xit difficile intrabit/⁊ nõ dixit ꝙ esset impos-
sibile/sed difficile. Mirabant᷑ quia simul in
tellexerunt illos non intraturos/qui cũ non
habebant: tamen habere volunt. Et intelle
xerunt quia pauci erant tunc in mundo: q̇a
non erant alij/nisi soli discipuli domini. Nũc
vero multa milia sunt christianorum/q̇ no
lunt habere etiã si possẽt. [Veruntamẽ eos
ꝯsolat᷑ domin⁹ ⁊ dixit illis. Apud homĩes
hoc impossibile est: apud deum autem om-
nia possibilia sunt]. Dominus omnipotẽs
qui creauit Chamelũ potest illũ facere trãs-
ire per foramen acus: vt sicut mundum crea
uit ex nihilo/⁊ locum creauit qui non erat
in quo mundus esset: quiq̧ fecit asinam lo-
qui/⁊ petram ambulare cum exercitu ad mi
nistrandam aquam/potest facere et animali
corporeo: ⁊ de illo qui signatur p aĩali vcz
diuite tortuoso in suis ingenijs vel volup-
tatib⁹/rectum hominẽ reddere ⁊ mundũ/vt
possit transire p artã ⁊ angustã viã q̃ ducit
ad vitã p quã pauci diuitũ gradiunt᷑: sicut
fecit de Zacheo. Non aũt putandũ ꝙ diui-
tes cũ suis iniquitatib⁹ intraturi sint in reg-
nũ celoꝝ: sed cõmutandi in melius adhuc
dũ viuũt: vt possint cum pauperib⁹ collocari.
Jdeo enim omnipotẽs dicit᷑: quia põt face
re que voluerit. Potest quoq̧ chameli nomẽ
redemptor nr̃ intelligi: qui humiliatus est
ad suscipienda onera peccatoꝝ nr̃oꝝ. Qui
cum transiuit per foramen acus/id est p an
gustias passionum: per quas quasi per acuz
resarcire scissa nr̃e dignatus est vestimenta
nature/id est recuperare: quatinus meli⁹ re-

formati audiremus ab apostolo: quicũq; in
christo baptizati estis/christum induistis.
[Tunc respondẽs Petrus dixit. Ecce nos
reliq̃mus omnia]. Cum audisset Petrus ꝑ
fectionem a dño iuueni ꝓpositam ⁊ laudatã
voluit scire que esset merces studentibꝯ eam
dixitq; ad dñm. Ecce nos reliquimus oĩa
Quõ dicit omnia cum non habuit nisi rete
⁊ nauim: ⁊ ipsa quando necessarium fuit re
petijt: Nam inuenimus eum piscatũ fuisse
post resurrectionem. Sed omnia intelligen
da sunt que concupisci poterant: quia etiam
voluntatem habendi reliquerunt. Et si vo⸗
luisset aliquis rex eis dare multa predia ⁊ ho
nores/non essent accepturi. [Reliquimꝰ om
nia/⁊ secuti sumus te]. Hoc est si reliquimꝰ
vt tu habes derelicta: qui non vis quicquã
in hoc seculo possidere. Secuti sumus te nõ
tantũ gressibꝯ corporis: sed ⁊ imitatione ac⸗
tionis. Simili modo debent relinquere om
nes monachi ⁊ canonici/sicut ⁊ apostoli. A
quo enim debent episcopi ⁊ p̄sbyteri ac dya
coni exemplum accipere/nisi a quo ⁊ graciꝰ
accipiunt: Sicut enim in veteri lege sacer⸗
dotes exemplum Moysi ⁊ Aaron/qui p̄mi
sacerdotes fuerunt/tenuerũt: sic in nouo om
nes apostolici ⁊ episcopi ac presbyteri/⁊ reli
qui ordines debent exemplum capere a chri
sto ⁊ ab apostolis. Unde ⁊ Paulus dt. Imi
tatores mei estote/sicut ⁊ ego christi. Nam
⁊ monachi quamuis aliq̃d plus videant̃ fa⸗
cere quam in euangelio scriptum est: tamen
eandem normam ⁊ ipsi tenere debent. Et si
aliquid eis plus preceptũ est: ad nihil aliud
preceptũ est/nisi vt dñi regula possit custodi
ri. Etenim si preceptum est nobis post com⸗
pletã non loqui: pro nulla alia re preceptum
est/ne refectis cybo colloquentibꝯ simul ali⸗
qua litis exurgeret: ⁊ nimiũ vigilantibꝯ con
grua hora ad dei laudes surgere nequirent.
Si p̄ceptũ est nobis a carne absq; necessita
te carnis abstinere: ideo factũ est / vt possit
castitas custodiri. Nam in necessitate nõ est
ꝓhibitũ. Credimꝰ tñ ꝓ certo q in cybo ⁊ po
tu eandẽ regulam tenuit dñs/quã ⁊ in cete
ris causis: tñmodo ad sustentandũ corpus.
Nec tñ nobꝭ ꝓhibet̃ ꝓ necessitate corporea
sicut ⁊ Paulus dt. Carnis curã ne feceritis
in desiderijs dicit: non in necessitatibꝯ/quia
qd necessariũ est corpori ꝓpter subsidiũ nec
deus ꝓhibet nec alius quilibet doctor. Nõ
enim btũs Benedictus alteriꝰ imitator fu⸗
it: nec plusquã dñs facere voluit: quia suffi
cit discipulo vt sit sicut magister eius: ⁊ erit
tunc ꝑfectus. Nam ⁊ q̇ vocant̃ monachi: q̃
sub regula degunt regulares dicuntur: et h̃
est canonici greco nomine. Oĩes tñ habẽt
christũ in exemplũ/⁊ apoĺos eius q̃s imitari
debent. Layci aũt hñt Nicodemũ/Gamali
hel/Joseph: ⁊ si potentiores sunt possunt in
scripturis diuinis inuenire quẽ imitent̃: ⁊ in
potentia seculari/⁊ in mansuetudine/⁊ humi
litate christi. Ecce ꝓponã vobis diuitẽ ⁊ pau
perem dei: ab ipso capite exemplũ ⁊ facite si
cut ipse fecit. Videamꝰ Job quõ iustus fue
rit/q̇ legem littere nunquã audierat: ⁊ tamẽ
potenti ꝫ seculi tenebat: ⁊ euangelij docume
ta postea multo tp̄e prolata/opere custodie⸗
bat. Audiamus ṽba ipsius q̃ inuitus ꝓtu⸗
lit: sed tñ non ex xenodoxia. Ait ergo. Vi⸗
debant me iuuenes ⁊ abscõdebant̃: ⁊ senes
assurgentes stabant. Principes cessabant lo
qui/⁊ digitũ suꝑ ponebant ori suo. Vocem
suã cohibebant duces/⁊ lingua eoꝝ gutturi
suo adherebat. Ecce potestas ⁊ honor rega
lis: videamꝰ iuxta pauꝑtatẽ a dño postea
ꝓmulgatã. Auris audiens btificabat me q
liberassem pauꝑem vociferantẽ/⁊ pupillum
cui nõ esset adiutor bñdictio perituri suꝑ me
veniebat/⁊ cor vidue ꝯsolatus sũ. Oculus
fui ceco: ⁊ pes claudo/pr̃ erã pauꝑꝝ. Con
terebam molas iniqui: ⁊ de dentibꝯ illiꝰ au⸗
ferebã predam. Ecce/quod deus dixit. Esu⸗
riui/ ⁊ dedistis mihi manducare: ⁊ reliqua
misericordie opera. Adhuc videamus excel
lentiã ⁊ humilitatẽ. Sequit̃. Cũq; sederem
quasi rex/circumstante exercitu. Ecce excel⸗
lentia. Erã tamẽ merentiũ consolator. Item
Si ꝯtempsi iuditiũ subire cũ seruo meo et
ancilla mea/cum disceptarẽt aduersuz me/si
negaui qd volebã pauꝑibꝯ: ⁊ oculos vidue
expectare feci. Si comedi bucellã meã solꝰ
⁊ nõ comedit pupillus ex ea. Si aĩaz agri⸗
colaꝝ meaꝝ afflixi: q̃a ab initio creuit mecũ

miseratio/ ꝛ de ventre mr̄is mee egressa ē me cū. Ecce/ qd̄ dn̄s dixit. Beati misericordes et reliqua. Vultis scire. Qualis fuit erga sub ditos? Ait. Si leui manū meā sup pupillū etiam cū viderē me in porta superiori. Forꝫ non mā sit peregrinus: ostiū meū viatori pa tuit. Vultꝫ cognoscere quā castus? Ait. Pe pigi fedus cum oculis meis: ne cogitarē de virgine. Et itē. Si deceptū est cor meū sup muliere/ scortū sit alteri⁹ vxor mea. Ecce po tentia ꝛ diuitie in vno homine. Qui nolūt p omnia potentias dimittere/ teneant eas si cut iste qui ditior fuit quolibꝫ regi nr̄o: ꝛ tn̄ absqꝫ lege Moysi ꝛ euangelij extitit. Inue niat q̄ vult talem diuitem in vtroqꝫ adhibe re. Si prolixitatē libri nō vererer/ ostenderē qualem custodiā erga filios/ quē vigorē sup mulierē habuit: ꝛ quā fortis in ꝓsperis ꝛ in aduersis: quem nec prospera extulerunt nec aduersa deiecerunt: licet dyabolus totis vi rib⁹ adiuncto familiari vasculo femina ipi⁹ bella aduersus eū venerint. Sequit̄. [Ihe sus aūt dixit illis]. Qr Petrus ꝓ omibus apostolis locutus fuerat: ꝛ dn̄s oib⁹ respon det dicens. [Amen dico vobis/ qd̄ vos q̄ se cuti estis me]. Non dr̄/ q̄ reliquistis oīa: qa hoc multi pagani fecerūt ꝛ philosophi/ ꝛ so crates ꝛ crisodemus: q̄ venditis pr̄imonijs gēmas preciosissimas emerāt: ꝛ ipas ob fa uorem vulgi confrīngebant. Etiā Dyocle tianus totū imperiū mōi spōte dimisit. Sꝫ de hoc dicit/ qd̄ pfectius erat/ q̄ secuti estis me imitando. In regeneratione/ id est in re nouatione/ q̄a sicut renouat̄ aīa p fidē/ sic renouabunt̄ corpora nr̄a in die iudicij per i corruptionē. [Cū sederit filius hoīs in sede maiestatꝭ sue]. Sedere iudicantis est: hoc est cū venerit ad iuditiū. In sede/ in aere/ vbi iuditiū fiet maiestatis/ id est terroris. [Se debitis sup sedes duodecim]. Per duode nariū numerū/ oīs perfect⁹ sanctorꝫ nume rus exprimit̄/ q̄ iudicabūt iniquos compa ratione sui/ quare illi cū similiter carnei fue rint ꝛ a deo creati/ non custodierūt manda ta dei sicut isti/ ꝛ propter ea condemnabūt eos dignos esse gehēne/ q̄ noluerint similia illis agere. [Iudicantes duodecim trib⁹ Is rahel]. Sicut per duodecim apostolos om nis electorꝫ numer⁹ exprimit̄/ ita per duode cim trib⁹ omnes gentes ꝛ iudei intelligunt̄ ꝓpter duodenariū numerū/ q̄ perfect⁹ ꝛ apud paganos ꝛ consecratus in diuinis scripturꝭ inuenit̄. [Et omnis q̄ reliq̄t domū/ vel frēs aut sorores/ aut pr̄em/ aut mr̄em/ aut vxorē/ aut filios/ aut agros ꝓpter nomen meū/ cētu plū accipiet ꝛ vitam eternam possidebit]. Id est q̄ ꝓpter deū terrena reliq̄t/ spiritualia bona recipiet: q̄ comparatione ꝛ merito sui ita erūt/ tanquā si centenari⁹ numer⁹ paruo compararet̄ numero. Siue voluerim⁹ de hoc dicere qd̄ in alio loco scribitur/ centuplū ac cipiet in hoc seculo. Possum⁹ ꝯsiderare quā tam gloriam btūs Petrus accepit in hoc se culo: q̄ poterat postquā ad dominū venit vi uos verbo occidere/ viuificare mortuos/ eri gere claudos/ etiā vt canit̄/ celū claudere et aperire. Quanti boni est ad comparationē qd̄ an̄ tenebat? Nūc qꝫ magnū regnū habet de villis ꝛ seruis per omnem mundū/ ꝛ ipsi ꝛ omnes sancti ꝓpter amorem dei. [Multi aūt erūt primi nouissimi/ ꝛ nouissimi primi]. Et de iudeis ꝛ gētib⁹ pōt intelligi/ ꝛ de Iu da ꝛ latrōe/ ꝛ de desidioso frē ꝛ studioso acci pi pōt/ qd̄ freq̄nter tard⁹ fr̄/ sed tn̄ studiosus assequat̄/ qd̄ acris ingenij p desidiā perdit.

## ¶ De operarijs conductis in vineā. Capitulum. xliiij.



Simile est regnū celorū homini patrifamilias]. Ista parabola de ꝟsu supiori dicit̄/ multi erūt em̄ pmi nouis simi: Regnū celorꝫ pn̄s ecclīa intelligit̄. Pr̄familias/ de⁹ om nipotēs/ q̄ hꝫ vniuersalē vineā/ scꝫ ecclīam q̄ ab Abel iusto vsqꝫ ad vltimum qui in fine mundi nasciturus est/ quot sanctos ꝓtulit/ quasi tot palmites misit. [Qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suā]. Qr deus omps̄ ī initio mōi misit patriar chas/ Adā/ Abel/ Enoch/ ꝛ reliquos. [Con uentione aūt facta cum operarijs ex dena rio diurno]. Tunc dn̄s conuentionem fecit cū homine/ quando ꝓ custodia mandatorū

ꝑpetuitatem ⁊ immortalitatē dari promisit.
Siue conuentio eterna vita intelligitur.
Hora prima ab Adā fuit vsq; ad Noe: ho-
ra tertia a Noe vsq; ad Abraham. Sexta
ab Abraham vsq; ad Dauid. Nona a Da
uid vsq; ad Joannem. Undecima in q̄ apo
stoli missi sunt: qui tarde venientes merce-
dem plenam acceperunt. Quibus alio loco
dominus dicit. Alij laborauerunt et vos ī
labores eorum introistis: in qua gētiles vo
cantur: quibus et dicitur. Quid hic statis
tota die ociosi? Quasi enim tota die ociosi
stabant/qui transacto tam longo tēpore q̄-
tuor milia annorum deum celi non adora-
bant. [Dicunt ei. Qr nemo nos cōduxit]
Scilicet vias vite nullus nobis predicauit
[Jte ⁊ vos in vineam meam]. Acsi apte di
cat. Estote ⁊ vinea mea: quia vsq; modo iu-
dei soli dicti sunt vinea domini. Possumus
quoq; eadem horaꝝ spacia in vnoquoq; ho-
mine intelligere. Jlle enim in vinea domini
ab hora prima vsq; ad vesperꝫ laborat: q̄ ab
infancia in ecclesia dn̄i innocenter viuens/
instruit alios bono exemplo vite sue/ aut et
exemplo ⁊ ꝟbo. Jlle hora tertia/q̄ a prauita
te post pueritiā mutat̄. Sexta quoq; q̄s cō
uertit̄/cū iuuentute a prauis operibꝫ per dei
visitationem reuocat̄. Hora nona/cum q̄s
a iuuentute resipiscens ꝑ iuueniles annos ī
dei seruitiū mutat̄. Hora vndecima conuer
titur peccator/cum iam vicinū se morti sen-
serit: tunc per dei misc̄diam ⁊ visitationē in
cipit cogitare: quid fecit tam longo tempe: ⁊
quasi deus in corde eius loquit̄. inq̄t. Tan-
to tp̄e in meis voluptatibus vixi / iā ꝓpe est
vt ad infernū trahar/q̄ nihil ꝓ anime mee sa
lute vnquā laboraui: ⁊ tunc merore afficit̄ ī
seruitio dei: quanto tardius/tanto feruenti
us inardescit: ⁊ plerumq; ante remuneratur
quam is q̄ ab infantia in dei seruitio desu-
dauit. [Cum sero aūt factū esset: dicit domi
nus vinee procuratori suo]. Sero/dies retri
butionis. vel dies iudicij. Procuratores vi
nee/angeli dn̄i vel vnumquemq; hominem
[Voca operarios]. Cottidie vocamur: quia
cottidie morimur. Et reddit vnicuiq; sc̄dm
q̄d in ecc̄lia laborauit/siue bonū siue maluꝫ

Jncipit aūt a nouissimis: qr an̄ latronē itro
misit in Paradysuꝫ/quā Petrū. [Cū venis
sent ergo qui circa vndecimā horā venerant
acceperūt singulos denarios. Uenientes aūt
⁊ primi/arbitrati sunt q̄d plus essent accep-
turi. Acceperūt aūt ⁊ ipi singl'os denarios].
Quia candē vitā eternā accipiūt/q̄ de genti
bus ꝑ apl'os crediderūt: quā acceperūt pri-
arche ⁊ ꝓphete/q̄ de gn̄e Abrahā fuer̄t. Di
cunt̄ aūt murmurasse: nō q̄d vere q̄ ad vitā
introducebant̄ murmurauerint: sed q̄d viuē
tes iudei q̄bꝫ dn̄s loq̄bat̄ indigne ferebant
⁊ etiam in cordibꝫ murmurabant: cū audie-
bant q̄d deus factur⁹ esset de gentibꝫ filios
Abrahā: ⁊ coequaturus eos iudeis. Et ipe
sensus est in ista parabola/q̄ apud Lucā de
duobꝫ filijs: qn̄ vn⁹ nolebat introire/qr prī
ꝓdigū filiū recepat. [Hi nouissimi vna ho-
ra fecerunt/ ⁊ pares illos nobis fecisti q̄ por
tauim⁹ pondus diei ⁊ estus]. Hoc est quod
in passione sancti Petri legim⁹ qꝫ dicebant
iudei. Nos ex semine prīarchaꝝ sum⁹/ q̄bꝫ
locutus est deus vt ostendat mirabilia sua.
Uos sꝑ ydola adorastis: non est iustū vt no
bis nūc coequamini. Pondus diei ⁊ estus
portasse est abinitio seculi ꝓ dei legibꝫ tri-
bulationes sustinuisse: vt fecere sub Anthi
ocho/ ⁊ alijs regibꝫ. [At ille respōdens vni
eoꝝ dixit/amice nō facio tibi iniuriā]. Ami-
cū vocat ipm ꝓpl'm iudeoꝝ ꝓ ꝑrogatiua pa-
trū: q̄ etiā frequenter filij vocati sunt dei.
[Nōne ex denario cōuenisti mecū]. Nihil ī
de minuit̄ iudeis/si oīpotens de⁹ gētes col-
ligit/ ⁊ ad vitā introducit. [Tolle q̄d tuū est
⁊ vade]. Hoc est accipiat de vobis q̄ vult ꝑ
digna opa vitā eternā quā illis ꝑparaui ab
initio seculi. [Uolo aūt ⁊ huic nouissimo da
re/sicut ⁊ tibi]. Sua īmensa clementia: q̄a
similiter dat dignis de gentibꝫ/q̄ aliq̄n cau-
da dicebamur: sicut iudeis q̄ dicebāt̄ caput
⁊ ꝓplus dei. [An oculus tu⁹ nequā est/quia
ego bonus sum]. Per oculum inuidia exp-
mitur/quam iudei semper habuerunt aduer
sus gentes: ⁊ maxime post predicationē apo
stoloꝝ. Unde ⁊ Petro dixerunt. Quare in
troisti ad viros preputium habentes et mā
ducasti cum eis? Quia deus sua gra-

nita pietate gentes collegit/iudei in inuidiam assumpserunt.[Sic erunt nouissimi primi ꝛ primi nouissimi]. Immensas gratias so- lius dei clementie referimus: quia cognosci mus eũ quẽ ante ignorabamus. Et potest de nobis dici: quod de iudeis dicebat. No tus in gentib deus.[Multi em̃ sunt voca ti]. Vicȝ ꝛ de iudeis ꝛ de gentibus.[Pau ci aũt electi]. Timenda sententia/ꝙ pauci sũt qui deo incontaminate seruiant: ꝛ in multis offendimus deum que nõ perspicim⁹. Qñ cunqȝ em̃ aliquid boni facimus/si xenodox- ia se immisceat/mercede apud deum frustra mur. Verbi gratia. Si oramus/ieiunamus elemosynam dam⁹.ꝛc. bonorũ opa facim⁹ ꝛ querimus aliquam laudem/aut vt aliqs pro hoc nos videat: totũ qd̃ facimus pdim⁹ Vbicũqȝ proximo si possumus in necessita tibus nõ adiuuamus/dei preterimus p̃cep tũ: ꝛ charitatẽ amittimus. Põt quoqȝ h̃ qd̃ dicit/multi vocati/de christianis solũmõ in telligi: q̃ vocati sunt p p̄dicationẽ: sed tamẽ p opera nõ sequunt̃. De q̃bus maior pars viã latam ambulat. Vñ Joannes d̃t. Qui dicit se nosse deum ꝛ mandata eius non cu stodit/mendax est.

¶ De filijs Zebedei. Capitu.xlv.

ET ascendẽs ie sus Hierosolimã]. Qꝛ p̄ uidebat dñs discipulorum animos de sua passione p turbandos/idcirco frequẽ tius eis p̄dixit vt ꝛ memo- rie retinerẽt/ꝛ tũc cõstãtiores essent.[Assũ psit.xij.discipl'os suos secreto: ꝛ ait illis]. De turba segregauit eos: qꝛ nõ erat ĩ pplis p̄dicãdũ mysteriũ crucis/donec pfectũ esset [Ecce ascẽdim⁹ hierosolimã]. Ecce aduer- biũ ẽ demõstrãtis: qꝛ in via erat cum ascen-

A debat ad passionẽ. Ascẽdere aũt dicit̃ de hie richo ad hierl'm: de oriẽte ad meridiẽ: qꝛ hie rusalẽ q̃si altior ceteris ciuitatib erat: qꝛ ca put regni illi⁹ erat in vmbilico terre illi⁹. di- ues variax opũ/frugib fertilis/aq̃s illustris

Quã sem filius Noe q̃ dictus est Melchi sedech edificauit/ꝛ in ea regnauit. Sed eã postea iebusei tenuerunt/ꝛ ieb vocauerunt que vsqȝ tũc salẽ vocata fuerat. Ex q̃b duo bus noib⁹ hierusalẽ dicta ẽ: q̃ a Dauid po stea ꝯp̄hensa/a Salomõe reparata/hieroso lima quasi iebus Salomonis dicta ẽ. Ab Helio Adriano/vltime elia dicta est.[Et fi lius hoĩs tradet̃]. Filius hoĩs: qꝛ scd̃m qd̃ fili⁹ sancte Marie fuit/ista sustinuit.[Prĩ cipibus sacerdotũ]. Ab iuda/q̃ cũ illo tunc erat.[Et condemnabunt eũ morte]. Id est adiudicabunt eũ dignũ morti: quãuis false [Et tradẽt eũ gẽtibus]. Pylato ꝛ militib/ q̃ romani erant.[Ad deludendũ]. Qd̃ fe- cerunt qñ velauerũt caput eius: ꝛ pcutiebãt eũ ꝛ dicebãt. Prophetiza.[Et flagellãdũ] Qꝛ flagellatus est ad columnã.]Et cruci- figendum/ extra portã]. Et tertia die resur- get]. Hoc ad ꝯsolationẽ discipulox adiun- git. Sȝ sicut Lucas d̃t/nihil intellexerunt apli: qꝛ nõ potuerũt credere ꝙ ip̃e q̃ sic erat exaltatus in populis/ potuisset ad tantũ ĩp- periũ puenire.[Tũc accessit ad eũ mr̃ filiox Zebedei.] Sicut sequentia ostẽdũt/mr̃em istã filij hortati sunt ad hec petenda. Audie rant dñm dicentẽ: qꝛ resurgeret tertia die/ꝛ putabant statim regnũ domini futux/quod erit post diẽ iudicij: ꝛ ideo ista p mr̃ẽ pete- bant: Joannes ꝛ Jacobus.[Qui dixit ei quid vis]. Non ideo interrogat qd̃ nesciat/ sed vt ad dicta eius congruentius responde at: ꝛ dat etiã puris hoĩbus exemplũ ne an te respondeant quã audiant: quõ Salomõ dicit. Qui ante respondet quã audiat: stul tum se esse demonstrat: ꝛ confusione dignũ [Ait illi. Dic vt sedeant hi duo filij mei: vnus ad dexteram tuam/ ꝛ vnus ad sini- stram tuam in regno tuo]. De sessione quo qȝ superius audierant dominum dicentem sedebitis super sedes duodecim tribus Is- rahel. Et volebant ipsi esse primi de ipsa sessione: quia non erant adhuc perfecti. [Respondit dominus. Nescitis quid pe- tatis]. In hoc quod dominus mulieri petẽ ti filijs dicit/ nescitis quid petatis/ osten- dit petitionem matris ex filiorum sug-

gestione descendere. Et sicut alius euangeli
sta dt/antequā causaz dicerent petierūt vt ꝯ
cederet qdcūq; postularēt. Sz dñs vt darz
exemplū hoibꝫ/nec cōcessit nec negauit dōec
audiret. Quis em̄ debeat cōcedere/añquā
sciat qd concedat? Nam si malū fuerit/aut
erit reus mali si cōcesserit/aut mēdax. Qui
em̄ sine vita z opere locum superiorem que
rebant/adhuc insipientes secundum deum
erant: z in vitam eternam/non per viaz nec
per ostiū/sed aliunde volebant ascēdere. Sz
tales custodes non hz illa dignitas/vt possit
aliqs malo ingenio adipisci: vt fit in isto se
culo. [Potestis bibere calicem quem ego bi
biturus sum]. Per calicem passio intelligit:
vnde z dominꝰ vicinus passioni orabat. pa
ter si possibile est transfer calicem istuz a me
Et psalmista dicit. Calicem salutaris. [Di
cūt ei. possumus.] Et in responsione dicūt
confidenter: sicut dixerat petrus, Etiaz si o
portuerit me mori tecū nō te negabo. [Ait il
lis. Calicem quidem bibetis: hoc est passio
nes meas sustinebitis. Queritur quomo
do calicem domini isti duo biberint. Nam
de Jacobo certum est quomodo per marti
riū palmam vitam finierit: ab Herode nepo
te decollatus. Joannes autez sub Traiano
principe in pace vitam finiuit. Sed si reco
lamus scripturas/inueniemus multū passū
illum pro Christo. In sinagoga enim iudeo
rum cum reliquis apostolis flagellatus est
ac post voluntarie pro domino in grecia ex
ulauit: z deinde etiam longe in pathmos re
ligatꝰ: ad vltimū in feruētis olei doliū demis
sus: talia multa p cristo sustinuit/in qbꝫ re
tribuit dño qd ab ipo pmū acceperat/ bibē
do calicē eius. [Sedere aūt ad dextrā meā
z sinistrā/nō est meū dare vobis]. Hoc est
nō est psonaꝝ/acceptio apd deū: nō est dan
tis sed accipientis: illius qui se talem p pa
rat/vt dignus sit acceptione. [Nec q dicit
sed qui facit/accipit ipm locū. [Non est meū
dare supbis/qles vos estiz: sed humilibꝫ. Si
vultis hr̄e/mutate mentē. Estote humilio
res oibꝫ: z certate vt vincatz dyabolū: z tūc
dabit vobis a pr̄e meo z a me. Nō solū ab
isto nomine quē putastis flectere iniuste per

mulieris supplicationē: siue non est meū da
re vobis tali mō quo vos petitis: sed victo
ribus paratū est a pr̄e meo ab initio seculi.
[Et audientes decē/indignati sunt de duo
bus fr̄ibus [. Non mulieri indignati sunt
sed filijs: qr intellexerunt qd illa pmonita a
filijs hec petierit/qui ignorabāt adhuc men
surā suā: z ideo exarserant in modicā cupidi
tatē. [Jhesus aūt vocauit ad se z ait]. Ad
seuocauit/de turbis ꝓpinquare fecit: volens
eos oēs secrete castigare: illos de ea petitio
ne non sibi conuenienti: istos de indignatō
ne ꝯtra frēs. Fecit vt pius magr̄: mansuete
retulit quō deberent se oēs humiliari/z ser
uire fr̄ibus: nō principari in potestatibꝫ/aut
cū malo ingenio potestatem acqrere: sic mul
ti faciunt christiani. [Scitis qr principes
gentiū dñant eis: z q maiores sunt potesta
tē exercent in eos]. Dat exemplū p contra
riū: scz cauendū nō imitandū: vt illud scien
tes/aliter studerent facere. Qui maiores sūt
in isto seculo/p tyrannidem sunt: z p potesta
te sunt sup eos maiores: qr ois diues aut in
iquus/aut iniq heres. Hec figura apd secu
lares a ꝯtrijs dicit: veluti cū qs alicui viam
vult mōstrare rectam: dt. Ad sinistrā est fo
uea: nō vt illā incidat/sed vt caueat dt. Si
mili mō dñs inqt. [Non ita erit inter vos]
Scz qr sapiētia huius seculi/stultitia est a
pud deū. [Sed quicūq; voluerit inter vos
maior fieri/sit vr̄ minister]. Hoc est qd alibi
dixit. Qui se humiliat in h seculo/exaltabi
tur a deo in alio. Nec illi appetāt pvana p
ba: nec vos indignemini si alij volūt hr̄e: sz
z vos z illi q voluerint inter vos pmi esse/
sint vestri serui [. Unus est sensus/z in my
nistro z in seruo. Et vt artius eoꝝ in corde
figat/suū adhibet exemplū dicens.] Sicut
filius hominis non venit ministrari/sed mi
nistrare [. Omnia acta domini que in pmo
aduentu egit/in exemplū nobis ostensa sūt
humilitatis. Ipi em̄ cū esset conditor or
bis terraꝝ nō placuit principari in h seculo
sed paup fieri/pedibꝫ ad pdicādū pgere/infir
mos visitare/turbas satiare/discipuloꝝ pe
des lauare/z reliqua pietatis officia per se
metipm agere/et ad vltimum dare animam

snā ꝓ multis]. Nō dr ꝓ oībꝫ / sed multꝫ: his
q̄ credere voluerint. Similiter ⁊ in canone
misse canit̄ de sanguine dn̄i / q̄ ꝓ vobis et ꝓ
multis effundetur in remissionem pctōꝝ.

¶ De duobꝫ cecis illuminatꝫ. Cap. xlvi.



T egredienti-
bꝫ illis ab hiericho: secuta
est eum turba multa]. Ap
paret ꝙ dn̄s de galilea ve
niens / trāsiens Jordanem
nō recto itinere Hieroso-
limā abijt: sꝫ iuxta Jordanē ab hiericho ve
nit: ⁊ iñ ꝑ viā publicā q̄ de trans Jordanē
ab Hierl̄m ascendit / viā tenuit: in q̄ inter ie-
richo ⁊ hierusalē multe depredatiōes fiebāt
/ vsquequo romani edificauerūt ibi castellū
⁊ miserūt custodiā militū. In hac ergo quia
publica via erat / ob petendā stipē manebāt
ceci: ⁊ vnus ex illis ita notus erat / vt aliꝰ euā
gelista ⁊ nomē eiꝰ / ⁊ nomē pr̄is eiꝰ posuerit
Uerūtn̄ alij euangeliste solūmō vnū nomi-
nant / q̄ gentiū ppl̄m signat: q̄a ipsi gentibus
scripserunt. Matheus v̄o q̄ hebreis creden
tibꝫ scribebat / duos cōmemorabat: vt intelli
gant̄ iudei ⁊ gētes ꝑ illos duos. Ueritas hi
storie apta est: ⁊ virtꝰ dn̄i. Typice v̄o hieri-
cho interp̄tat̄ luna: ⁊ ꝑ lunā defectꝰ ac mu-
tabilitas nr̄e carnis exprimit̄. Et cū dn̄s hie
richo appropinquauit / cecū vnū illuminauit.
Cū v̄o cepit elongare ⁊ hierl̄m ascēdere / du-
os: qꝛ cū mortalitatē nr̄e corruptiōis induit
sanauit multos / ex ppl̄o iudeoꝝ a cecitate spi
ritali. Cū v̄o factꝰ imortalis post resurrectio
nē / illumiauit vtrūqꝫ ppl̄m ex maxia pte per
apl̄os suos. Et bn̄ dicunt̄ iuxta viā sedisse:
qꝛ nō erāt in via q̄ dixit. Ego sū via: sꝫ iuxta
qꝛ ⁊ iudei aliq̄d ꝑ legē sciebāt de creatore: ⁊
gentiū philosophi ꝑ naturalē sciam: creato-
rē celi cognouerūt. Qd̄ ⁊ Plato in suis reli
quit scriptū libris. [Audierunt: qꝛ Jhesus
trāsiret]. Judei audierūt ꝓphetas / gētes q̄z
non per oīa ignorauerunt: sed sophiste eo
rum hoc similiter denuntiauerūt. Unde est
illō maronis. Jā noua ꝓgenies: celo demit-
titur alto. Et Sybilla inquit. E celo rex ad
ueniet christus per secula futurus. Scilicet
in carne presens vt iudicet orbem: vñ deum
cernent incredulus atqꝫ fidelis. Alius quo
qꝫ cū venisset ad mortem / vocauit discipulos
suos / ⁊ dixit eis. Ego mō moriar: scribite sō
nium meū qd̄ vidi: ⁊ habebam absconsum
in mente mea: ⁊ mō scio ꝙ non videbo ip̄m
somniū rebꝫ expleri: sed beati erunt q̄ vide-
bunt. Uidi in somnis vinū de celo pluere: ⁊
surgebat nebula de terra / ⁊ de aq̄s: ⁊ misce-
batur cū ipso. Et scio ꝙ diuinitas veniet de
celo: ⁊ miscebit̄ cum carne. Nonne quasi di
ceret veritas de terra orietur / ⁊ iustitia de ce
lo procedet? Tali ergo modo iuxta viā sede
bant / ⁊ iudei ⁊ gentiles: ⁊ clamauerunt dicē
tes. [Dn̄e miserere nr̄i fili Dauid]. Jam
olim est ꝙ gentium populus hoc clamabat
o sanna fili Dauid / miserere nostri. [Tur-
ba autē increpabat eos vt tacerent]. Uel iu
dei / vt in actibꝫ apl̄orum legimꝰ: vel turba
ista / pars populi intelligit̄ q̄ nō credit: q̄ ob
sistere populo fideli voluit: ne crederet in su
um deū. Unde ⁊ multos per tormenta mar
tyres reddidit. Seu turba tumultus vitio
rum sunt / q̄ obsistunt: ne ad deum conuerta
mur. [At illi magis clamabāt dicētes]. Qꝛ
ex ꝑsecutionibus magis creuit ecclesia. [Et
stetit ihesus / ⁊ vocauit eos]. Transijt nobꝫ
qn̄ natus ⁊ passus est / ⁊ resurrexit. Stetit /
qn̄ post ascensum incōmutabilis factus est ī
celo / ad dexterā pr̄is: vel stetisse dicit̄ / propt
adiutorium quod ministrat fidelibus suis.
[Quid vultis vt faciam vobis]. Peti vult
quod nobis petentibus concedere prenoscit
Prope est dominus omnibus inuocantibꝫ
eum. [Dicunt illi: Ut aperiantur ocl̄i nr̄i].
Hoc pro certo orat electoꝝ populus / vt me
reat̄ videre oculis spiritalbꝫ sine fine regem
seculoꝝ in decore suo. Siue orat vt reliq̄ po
pulo adaperiat aures p̄cordiorum ad intel-
ligēda mysterij archana. Et nos q̄ramꝰ lucē
quā cū solis angelis videre possimꝰ. [Mis
tꝰ aūt eoꝝ iesus / tetigit ocl̄os eoꝝ]. Qꝛ si q̄
credūt ip̄o dāte incremētū / credūt. [Et ꝯfe
sti viderūt: ⁊ secuti sunt eū]. Quicūqꝫ ei o-
cul' mētꝫ vidꝫ iesū / seq̄t̄ eū imitādo eiꝰ actōes
Uidꝫ ⁊ seq̄tur / q̄ bonū qd̄ intelligit operat̄.
Uidet ⁊ non seq̄tur / q̄ bonū quidem intel-

ligit/sed operari contemnit. Jesum enim se-
quitur/qui imitatur. Unde dicitur. Si q̄s
mihi ministrat me sequatur/id est me imite
tur. Possumus per istos cecos iudeos siue
phariseos intelligere.

¶ De susceptione domini ab hie-
rosolimis. Capitulum. xlvij.



T cum appropi
quassent hierosolimis / ⁊ ve-
nissent betphage ad mōtē
Oliueti]. Domin9 noster
Jhesus christus cūcta ordi-
nate ⁊ sapienter dispensauit/sicuti sapientia
dei ꝙ ipse veraciter fecit quedam miracula
ad excitanda corda electorum ⁊ reproborum
⁊ vnde boni profecerunt/ mali deterioraue
runt: quousq̄ de morte eius inuicem con-
spirauerunt: ⁊ quando eum ante placitum
voluntatis eius occidere gestierunt/tangere
eum nequiuerunt. Cum vero dies volun-
tatis eius appropinquauerunt/licentiam ac
ceperunt: ⁊ de mirificis gestis amplius in
sanierunt. Ut autem ostenderet se domin9
filium illius esse/qui quondam a Samuel
tempore allophylos cum dijs suis percusse
rat: ⁊ arcam suā per vaccas fetas referri ad
locum debitum fecerat/adhibuit sibi aliud
pecus ad hoc demonstrandum. Sicut em̄
ille vacce que nec dum iugum traxerāt: quā
uis vitulos recentes haberent: tamen accep
ta arca domini abierunt viam quam igno-
rauerunt / pergentes et mugientes : qua-
si dicerent ⁊ vitulos non obliuiscimur : sed
tamen creatorem cuius arcam ducim9 plus
timemus. Similiter ⁊ hic asellus qui nun-
quam antea a matre separatus fuerat: ⁊ nū-
quam sessorē habuerat/accepto domini cor
pore fecit. [Cum venisset betphage/misit du
P os discipulos dicens]. Bethphage/est villa
parua in monte Oliueti iuxta Bethaniam
⁊ erat sacerdotum viculus: ⁊ interpretatur
domus bucce siue maxillarum propter ca-
pita arietum ⁊ hyrcorum que ibi iacebant.
Cum ergo ibi venisset dominus prima fe-
ria qui dominicus apud nos vocatur / mi-
sit duos discipulos suos: ⁊ ipse peruenit ad
Bethaniam: ⁊ mansit ibi ipsa nocte in do-
mo Symonis leprosi. Et venit ibi Maria
soror Lazari: ⁊ effudit vnguentum sup ca-
put eius. Et discipuli interim adduxerunt
asinam ⁊ pullum: ⁊ audierunt in hierusalē
quia ibi essē ipse. Non enim viderant eum
postquam Lazarum suscitauerat. Frequen
ter quidem dominus hierusalem venerat: sē
nunquam cum tanta gloria in eā ingressus
est sicut tunc: vt hi qui ante eum voluerant
occidere/tunc haberent locum: quia tunc ei
placuit mori: quasi in factis suis dixissē eis
Uos pro beneficijs a me vobis impensis
deterioramini/ ⁊ occidere me vultis : modo
si vultis do vobis locum. Facio tamen mi-
rabiliora/quam ante feci. Suscitaui vobis
mortuos: ipso die modo resuscitaui quadri
duanum. Et vt cognoscatis me illius dei fi
lium/quem vos dicitis adorare: sicut legitē
oblitas fuisse bucculas naturam suam/ ⁊ a-
morem vitulorum suorum pro arca domini
que super eos erat: sic videte asellum oblitū
amorem matris sue/ ⁊ sine freno ⁊ capistro
ire viam meam. Quasi vobis dicat ipsum
brutum animal. Amo matrem/sed plus ti-
meo creatorem quem habeo sessorem. [Tūc
Jhesus misit duos discipulos suos dicens
Jte in castellum quod contra vos est.] Ca
stellum modo appellatur hierusalem/q̄ quō
dā ciuitas regē magni/id est dei dicta est: qꝛ
conspiratum habebant ciues eius occiden-
di saluatorem suum. [Quod contra vos ē]
quia videre iam poterant de ipso monte oli
ueti: Tamen quindecim stadijs erat betha
nia ab hierusalem: sed sic erat constructum
templum : vt de ipso possent videre oliue-
ta in monte eodem: ⁊ de ipso monte ardens
oleum in templo domini. [Et statim inue-
nietis asinam alligatam/ ⁊ pullum cum ea].
Asina ista ad templum domini data fuerat
⁊ in commune sacerdotum erat: ⁊ quisquis
de eis volebat accipiebat. ¶ Pullus dicitē Q
asellus/id est paruus: quia diminutiuum ē
eius. Et vniuscuiusq̄ bestie/aut auis nat9
pullus potest dici dum tener est: vt pulli co
lumbarum ⁊ passerum. [Soluite]. id est ab

solute a vinculo.[Adducite in manu] quia
virtutem debeo cũ eis facere. Ut separent
ab inuicẽ.[Et si quis vobis aliq̃d dixerit:
dicite ꝙ dñs his opus habet / ꝛ confestim
dimittet eos].Qꝛ multos dños habebãt
ꝓpterea precepit vt absolute dominũ dicerẽt
ꝛ non designarent aliquem.Et placuit dño
hanc virtutẽ facere de asello sacerdotũ vt ip
si scirent ꝙ nunquã sessorem sup se habue
rit:q̃a sacerdotes magis eius operib' cõtra-
dicebant.[Hoc aũt totũ factũ est]. Quid
totum factum est?vt adducerent vt sederet
ab ipso.[Qꝛ sic predictũ fuerat a ꝓpheta za
charia].Quecunq; deus acturus fuit in h
seculo corporaliter/predicta fuerunt oĩa a p
phetis:ꝛ istud etiã prenuntiatũ est ipm ac-
tuꝝ.Placuitq; domino concordari dicta p
phetaꝝ cũ factis suis:ꝛ in ꝓphetaꝝ dictis ꝛ
in factis suis verax hr̃etur/q̃a ꝟitas est/mẽ-
tiri non põt.Ut ps.inquit.Iust' dñs in oĩ
bus vijs suis:ꝛ sctũs in omĩb' operib' suis
nam hoc qđ legimus in libro regum ꝙ dixit
spũs.egrediar/ꝛ ero spũs mendax in ore om
niũ ꝓphetaꝝ eius:non spũssctũs sed dyabo
lus ibi intelligit':q̃ ad tempus ꝓpter pctm̃
regis corda prophetaꝝ ei' decepit.[Dicite
filie Syon].Exultando ꝛ gaudendo dicite
Erat consuetudo apud romanos post triũ-
phatos hostes cũ triumpho ingredi romã:
ita vt venirent ei obuiã oĩs senatus / ꝛ oĩs
dignitas cũ omĩ populo:ꝛ haberent metrice
laudes ꝛ decantarent ei ꝛ ille proijceret sup
eos vna vice de aureis denarijs/alia vice de
argenteis.Sꝫ nullus sic gloriose ingressus
est/sic hic domin' nr̃/q̃a illis mendatia can-
tabant.isti aũt supplicabant/saluũ fac in ex
celsis.[Ecce].Admirantis est.[Rex].Nõ
Tyrannus:qꝛ regis mynisteriũ est regere ꝛ
gubernare ꝓplm:oppressos liberare opprimẽ
tes debellare.Qui non facit hoc:nõ ẽ rex
sed Tyrannus:qui locum occupat/ꝛ forsitã
ꝛ ipse eos vastat ꝛ alios depredare sinit.
[Tuus].Ad israhel spiritalis sermo ꝓpheti
cus fit dicens.Tuus erit/vt saluet te/ꝛ re-
gat si volueris.Si autem nolueris:non di
sperdet te/sed sinet disperdere:quia deus tẽ-
ptator est maloꝝ.[Uenit tibi]. Ad tuum p
fectum inquit.[Mansuetus].Ut postea
ipse dixit.Mitis suꝫ ꝛ humilis corde.[Se
dens super asinam].Potuit domin' equum
vel elephantem habere ad sedendum:q̃ po-
tuit habere leones ꝛ griphes ad domanduꝫ
egyptios:sed sicut illic p parua animalia do
muit superbos:sic hic per vile animal ꝛ bru
tum voluit confundere sapiẽtes seculi Ac si
dicat propheta.Non scꝫ super currum aure
um/neq; super feruidum equum litis ꝛ di
scordie amatorem/qui habet pectus de sup
bia repletum ꝛ cum audierit sonitum bucci
ne ꝛ viderit bellum/percutit vngula terram
ꝛ dicit in corde suo vah.[Sedet super pul-
lum/super quẽ nullus hominũ sedit].Qui
non solum non mandit ferrum/nec maculat
aurum saliua/nec capistrum habet:ꝛ viã
suam incedit/ꝛ est subiugalis:quia amicus
pacis.[Euntes autem discipuli fecerunt si
cut constituit Ihesus].Dixerunt sicut p̃-
cepit.Ducite (vt alij euangeliste narrant)
Et adduxerant ꝛ non sederunt:sed in ma-
nu adduxerunt.[Et imposuerunt super eos
vestimenta sua].Non sellam auro redimitã
vel argento:q̃a solummodo ad mysteriũ ista
requirebat.[Plurima autem turba:straue-
runt vestimenta sua in via].Ne asellus in
foueam decideret.[Alij vestimenta sua:alij
ramos de arboribus sternebant.Turbe au
tem que precedebant/ꝛ que sequebant' cla-
mabant dicentes].Turbe precedebant/que
de ciuitate venerunt obuiam ei:Sequeban
tur/que de hiericho ꝛ de alijs ciuitatib' eũ
secute sunt venientes ad diem festum pasche
[Osanna filio Dauid:benedictus qui ve
nit in nomine domini].O sanna verbũ he
breum est/compositum ex integro ꝛ corrup
to.Saluum fac apud hebreos dicitur osi/
anna interiectio deprecantis.Et cum iun-
guntur in simul aufertur.I.per Synali
pham/ita vt nec scribatur ꝛ fit osanna.O
separatum/ꝛ s.coniunctum cum a.ꝛ n.De
niq; ꝛ in psalmo centesimo septimo decimo
vbi scriptum est apud nos.O domine sal-
uum fac:ꝛ in hebreo osanna habet:benedi
ctus qui venit in nomine domini.Ideo be
nedictus:quia in nomine patris venit.Ali'

venit in nomine suo/ ⁊ ideo erit maledictus.
Quia ex parte aliquid diximus/nunc spiri
taliter percurramus. Dominus venit ad mō
tem oliueti/hoc est ad ecclesiam suam/ nō ꝙ
tunc esset. Sed quam querendo suam fecit
in qua est laborū ⁊ doloꝝ solamen. Et man
sit in Bethania: vicȝ in domo obedientie:
quia ante passionem suam ⁊ fundamenta ec
clesie sue iecta erant/ ⁊ in ea erāt de quibus
dici poterat. Super quem requiescam nisi
super humilem ⁊ quietum: ⁊ trementem ser-
mones meos. Misit duos discipulos ꝓpter
duos populos: seu propter duo mādata/ di-
lectionem dei ⁊ proximi: precepit sibi exhi-
beri asinam ⁊ pullum/iudeos ⁊ gentes: q̄a
scdm deum iudea mater est gentium. Inue
nietis asinam alligatam ⁊ pullum cum ea.
Quia quādo dominus aduenit/omis mū-
dus sub peccatis originalibꝫ astrictus tene
batur. Soluite per mynisteriū vrm. Addu
xerunt apostoli ad ipm. Et imposuerunt ve
stimenta. Doctrinas sacras. Et christū de
super sedere fecerunt: vt qui habebant ante
sessorem dyabolum/haberent deinceps deū
Nam alij euangeliste qui de gentibꝫ scripse
rūt/pullum solummodo ꝯmemorant adduc
tum. Matheus vero qui iudeis credentibꝫ
scribebat/etiam asine mentionē facit: vt iu
deos ostendat fidem christi suscepturos.
Quomodo vero ex toto colligenda gentili
tas/iudea in fine differenda/ super pullum
sedisse dicitur. Et bene dicitur. Super quē
nullus hominū sedit. Quia nullus docto-
rum ad eos missus fuerat: qui eos a locutio
ne/vel ab opere malo refrenare doceret. Plu
rima autem turba strauerunt vestimēta sua
in via. Quia multi de gentibus dederunt
corpora sua pro domino in martyriū: vt da-
rent alijs exemplum qualiter deum amare
deberent. Alij cedebant ramos de arboribꝫ
Doctores exempla sanctorum eis propone
bant: ad cohortandum eos. Et qui precede
bant ⁊ qui sequebantur. Patriarche ⁊ pro
phete precesserunt/ ⁊ nos sequimur vnū de-
um adorantes vnumcȝ supplicantes. Quā
uis iudei vnum dominū nrm Jhesum chri
stum recipiant: nos tamen in eundem credi

mus: deum hebreorum nos credimus ado-
rare firmissima fide: cui dicimus quod dixit
Dauid. O domine saluos nos fac ⁊ in ter
ra: ⁊ perduc ad celestē Hierusalem possidē
dam ⁊ habitandam. Juxta anagogen si mā
data domini custodimus: habitat ⁊ presidꝫ
christus in corpore nr̄o. Et vestimenta ꝓster
nimus: si corpora per abstinentiam castiga-
mus/vt semper ei viam paremus/ ⁊ alijs bo
num exemplum actionis prebeamus. Fron
des auellimus/si in doctrina veritatis sen-
tentias patrum excerpimus. Et benedictū
in nomine domini confitemur: qꝛ vna spes
nostra ⁊ fides precedentium ⁊ sequentium
populorum. [Et cum intrasset Hierosolimā
commota est vniuersa ciuitas]. Introiuit in
Hierusalem quinta die ante pascha/ feria
secunda: qua dicit agnus qui immolandus
erat in pascha iubebatur domum introduci
⁊ seruari vsqꝫ ad quartamdecimam lunam:
⁊ vt ostenderet ꝙ non inuitus/sed spōte ad
passionem veniret/locum passionis adijt/et
expectauit per ipsos dies quousqꝫ comprehē
deretur. [Cōmota est vniuersa ciuitas]. Alij
pro voluntate bona: alij pro mala. [Et illi q̄
dicebant quis est hic/principes erāt]. Qui
quasi dedignabantur eum agnoscere quem
vulgus venerabatur. [Populi autem dice-
bant]. Pauperes predicabant dominum ꝓ
phetam: quia ad ipsos principes non aude
bant dicere: hic est christus aut deus/sed tā
tum propheta. Et tamen nec mentiebantur
quia ⁊ deus seipm dixit ꝓphetam. [Hic ē
Jhesus Nazarenus galilee]. Est nazareth
villa in galilea/vbi angelus gabrihel locutꝰ
est ad sanctam Mariam de domini incar-
natione. Est Nazareth ciuitas vbi nutritꝰ
fuit: a qua Nazarenus dictus est. [Et intra
uit Jhesus in templum dei]. Exemplum de
dit omnibꝫ/qn̄cunqꝫ in ciuitatem aut in vil-
lam veniunt/statim ad templū domini deū
querant: ⁊ postea faciant ꝓ q̄bus venerunt.
[Et eijciebat omnes vendentes ⁊ ementes
in templo]. Quia sacerdotes fenerare pecu
niā nō audebāt: qꝛ ꝓhibitū erat in lege: ex
cogitauerunt quō possent illud damnū recō
pensare: quia veniebant multi de longinqs

locis/qui non habebant que offerrent. Ac-
cipiebant ipsas aues vel cetera que iam da-
ta fuerant in templo/⁊ dabant ad vendēdū
⁊ tali modo habebant ipsas res ⁊ argentuꝫ
pro eis: ⁊ qui non habebant preciuꝫ/accipie
bant mutuo: ⁊ tali modo depredabant pau
peres: ⁊ non considerabant qđ dixit deus
misericordiam se magis velle quā sacrificiuꝫ
Istam depredationem intelligens domin⁹:
fecit flagellū ex funiculis: ⁊ omnem multitu
dinem eiecit de templo/in duobus magnuꝫ
principib⁹ scandalū concitans: siue q̄a ipso-
rū venditores eijceret/seu q2 de templo cura
ret/qđ ad illos pertinere videbat̄. [Et men
sas nummulariorꝫ]. Monetarij habebant
mensas ⁊ denarios desuper ad commutan-
dū si quis vellet. [Et cathedras vendentiuꝫ
columbas euertit]. Q2 aues iste frequenter
iubebantur offerri/⁊ in multis purificatio-
nib⁹ chare illic erant: sicut ⁊ de passerib⁹ le-
gimus. Idcirco honorati viri erant/qui ip-
sas columbas vendebant: q̄ ⁊ cathedras ad
sedendū habebant. Spiritaliter vero num-
mularij sunt/q̄ verba diuina adnuntiare de
bent in populis: quia eloquia dn̄i eloq̄a ca
sta/argentū igne examinatū. Qui ergo spe
culatores sunt facti in populis ⁊ non adnū
tiant eis iniquitates eorꝫ q̄ faciūt/sed placē
tia ⁊ fauorabilia/dicentes impio: bonus es
isti sunt qui nummularij commutant argen
T tū. Per columbas vero spiritus/siue donū
spiritussancti. Qui ergo grām spiritussanc
ti quā dare debent gratis/venundāt vt bap
tisma/impositiones manus/gradus ecclesia
sticos: columbarꝫ venditores esse dicuntur.
Si ergo christ⁹ in ecclesia sua tales inuene-
rit/q̄ per premia verbū diuinū/mysteria sa-
cra/id est episcopatus/presbyteratus/dyaco
natus/vendant vel emant: eiciuntur de ec-
clesia dei/⁊ cathedre eorꝫ/id est magisteriuꝫ
euertet̄. [Et dixit eis. Scriptum est/dom⁹
mea domus orationis vocabit̄. Vos autem
fecistis illam speluncam latronū]. Domuꝫ
domini conuertit in speluncam latronū/qui
lucra sectat̄ de religione/vel mynisteriū diui-
nū/non pro vite merito ⁊ sapientia: neq3 per
electionē electi ⁊ populi/sed per lucrū asseq-
tur: ⁊ quamdiu vixerit apud deū nō pastor
sed mercennarius habebit̄ ⁊ negotiator: q2
qđ dedit querit recipere id est terrena quesi
uit/non lucrū animarꝫ. Et hec est symonia-
ca heresis. Unusquisq3 nostrū templū do-
mini esse debet: vt Paulus dt. Templū dei
sanctū est/quod estis vos. Videam⁹ ne in
templo nostro inueniat domin⁹ aliud nisi
qđ ei placeat/dilectionem dei ⁊ proximi: ⁊ re
liqua his conuenientia. [Et accesserunt ad
eū ceci ⁊ claudi in templo: ⁊ sanauit eos].
Excelsus ⁊ humilis domin⁹ humilia respi-
cit/⁊ alta a longe cognoscit. Apparuit in hoc
eñ facto tam terribilis principib⁹: vt nullo
modo ei resistere auderent/neq3 intueri eū.
Bonis vero mitis/ita: vt cum mali ante euꝫ
fugerent de templo/ceci ⁊ claudi accederent
⁊ sanarent̄. Dicit beatus Hieronym⁹. In-
ter omnia que domin⁹ nr̄ in hoc mundo fe
cit/nihil sic ad mirabile egit/vt istud q̄ vn⁹
homo ⁊ illo tempore contemptibilis (ita vt
postea crucifigeret̄) scribis ⁊ phariseis con-
tra seuientib⁹/⁊ videntib⁹ lucra sua destrui
potuerit cum vno flagello tantam multitu-
dinem eijcere/mensas subuertere cathedras
confringere/⁊ alia facere que infinitus non
fecisset exercitus. Nam magnū bellum tyt⁹
habuit in templo post captam Hierusalem
Sed sicut idem Hieronymus ait. Igneuꝫ
quiddaꝫ atq3 sidereū radiabat ex oculis ei⁹
⁊ diuinitatis maiestas lucebat in facie: pro
quib⁹ non erant ausi manum inijcere/neq3
potestatem suam euindicare: nec erant ausi
dicere que postera die dixerunt. In qua po
testate hec facis: sed tantummodo audꝫ qđ
isti dicunt: quasi dixissent ista de deo dicta
sunt q̄ de te dicunt̄. Domin⁹ aūt sic tempe
rauit suam responsionem/⁊ vt ostenderet de
se hoc dictū: ⁊ dictū ei⁹ non pateret reprehē
sioni. Non dixit/ego sum deus de quo dic-
ta sunt ista/cum hoc verū esset: sed dixit: ꝓ-
pheta hoc prenuntiauit ex ore infantiū ꝑfec
turam deo laudem: vt illi requirerēt de quo
esset intelligendū. Nam alij euangeliste di-
cunt. Ait illis. Si isti tacuerint: lapides cla
mabūt. Puerorꝫ factū/ex psalmo centesimo
septimo decimo confirmatur. [Et relictis il-

lis abijt foras extra ciuitatem in Bethaniā
mansitqꝫ ibi].Dicit Marcꝰ ꝙ vsqꝫ ad ves-
peram steterit/⁊ circūspexerit in Gyro ⁊ exi
erit.Unde datur intelligi ꝙ tante pauꝑta-
tis fuit:vt in ciuitate tā grandi nec hospitiū
inuenerit.Tū credimꝰ ꝙ principes qui ma
xime ⁊ operibꝫ eius inuidebant in hac vrbe
manebant:⁊ ꝓpter irā illoꝝ metuebant eū re
cipere boni/qui adhuc diligebant gloriā dei
magis quam hominum.

¶ De ficu arefacta. Capi.xlviij.



MAne aūt reuer
tens in ciuitatē esurijt].Sic
om̄ia que dn̄s loquebaẜ ple
na erant mysterijs/sic quecū
qꝫ faciebat nō vacabant a sa
cramētis.Cum em̄ reuerteretẜ ad ꝑfidā ciui-
tatem Hierusalē de Bethania vbi ipsa noc
te mā̄serat/esurijt:vel pro veritate humane
fragilitatis:qꝛ nō fuerat p̄terita nocte cra-
pulatꝰ.Seu esurijt salutē perfide ciuitatis
qꝛ ⁊ ob hoc mane reuertebaẜ ad eā vt posset
aliquē ꝯuertere.[Et vidēs fici arborē vnā].
Ficꝰ a fecunditate diciẜ:qꝛ fenerationē om
nibꝫ arboribꝫ ⁊ in prole ⁊ in fructu exhibet.
Ter em̄ in anno fructū fert.Sed duo p̄mi
meliores:tertius iā despectꝰ.Carices fructꝰ
eius dicunẜ/a copia nominate.In libro re-
gū diciẜ:massas caricaꝝ.[Uenit ergo ad fi
culneā].Non ꝙ ignorarꝫ ꝙ fructū nō habe
ret:qꝛ nō erat tēpus:ante pascha em̄ erat:sꝫ
vt ostenderet,q̇d euentuꝝ esset synagoge vel
ciuitati/quā p̄terita die fleuerat.Sicut em̄
venit ad ipam arborē folia habentē fructuꝫ
minime inuenit/sic venit ad synagogā habē
tem eloq̇a legis ⁊ ꝓphetaꝝ/⁊ fructū operum
nō inuenit.Unaqueqꝫ em̄ arbor nō de flo-
ribꝫ ⁊ folijs/sed de fructu agnosciẜ.Et vnus
quisqꝫ hō nō de estimatione vel pompa locu
tionis/sed de vera actione opeꝝ bonꝰ iudi-
caẜ.Prodest em̄ bona dicere/sed plus ꝓdest
cū dicto facta concordare.Et sicut ficꝰ non
hn̄s fructū dānata est/sic iudea hn̄s verba
scripturaꝝ sine ꝑfectione opeꝝ/dānata est et
punita.Nō aūt om̄is iudea sine fructu fuit
qꝛ de ipsa fuerunt apl̄i:⁊ p̄mitiua eccl̄ia:sed
maxima eius in incredulitatē ꝑdurauit.Si
militer sub ꝑsona ficulnee in alia loquiẜ do
minꝰ de synagoga/de ficulnea plantata in
vinea.Ista aūt ficulnea iuxta viā stabat:qꝛ
habebat legē ⁊ ꝓphetas/sed eū q̇ dixit ego
sum via/in eis nō intelligebat:⁊ videbat eū
⁊ non agnoscebat.Uenit ad eā ꝑ incarna-
tionem suā/⁊ nihil in ea inuenit nisi folia tā
tū.[Et aūt illi.Nunq̄ā ex te fructus nasca
tur in sempiternū].Nihil arbor peccauit/sꝫ
q̇a ad vsus hoīm creata fuerat/voluit per ar
borē terrere hoīes/ne q̇s habēdo v̄ba iusti-
tie/absqꝫ operibꝫ p̄tendendo mereretẜ excidi
⁊ in ignē proijci.Qō d̄t in sempiternū/ nō
ꝑpetualiter ẜcat sed aliq̇ȯ tempus. Conon/
em̄ grecū/⁊ seculū ⁊ sempiternū ẜcat.Quan
do v̄o diciẜ conas/toneonon/ infinitū ẜcat/
id est secula seculoꝝ:qꝛ de arbore pōt intel-
ligi/ꝙ ⁊ folia aruerint/truncus saluus remā
serit/qꝛ iudea in fine ꝑ enoch ⁊ Heliā cōuer
sa/fructus placidos fructificatura est deo.
Si aūt ex toto volumus intelligere dep̄sen-
ti plebe/dicemus ꝙ ipsa est q̄ clamauit.Sā
guis eius suꝑ nos ⁊ suꝑ filios nr̄os.Deni
qꝫ si simpliciter volumus intelligere/dn̄s qꝛ
proxime passurus est volebat firmare disci-
puloꝝ anios:vt sicut fecit ficulneā arescere
potuisset si voluisset suis inimicis similia fa
cere. Un̄ ⁊ diciẜ/ qꝛ mirabanẜ ꝙ continuo
aruit.[Respondens aūt Jhesus / ait illis.
Amē dico vobis si habueritis fidem ⁊ non
hesitaueritis/nō soluꝫ de ficulnea facietꝫ sed
si mōti huic dixeritis/tolle te ⁊ iactare ī ma-
re/fiet].Et scd̄m litterā fieri potuit de mon
te terreno/ sicut legimus de Beato Grego-
rio Nazanzeno/q̇a cū vellet Basilicā edifica
re/⁊ esset ex vna parte rupis/ex alia mons q̄
angustaret locū/orauit ad dominū vt mon-
tem recedere longius faceret.Reuersus ma
ne/inuenit sicut precatus fuerat.Similiter
de sctō Bn̄dicto legimus/quod similia fece
rit.Similiter potuissent alij imperare/si vo
luissent.Aliter quoqꝫ mons dyabolꝰ intelli
gitur/aliquando in scriptura.Hoc non solū
tunc fecerunt apostoli:sed ⁊ cottidie faciunt
sancti viri/cum repellūt de cordibꝫ bonoruꝫ
⁊ permittunt eum morari in cordibꝫ perfido

rum ⁊ vesanie sue mentis in amaris ⁊ in turbulentis exercere. De quo in apocalypsi dicitur. Et secundus angelus tuba cecinit: et tanquā mons magnꝰ missus est in mare/igne ardens. Angelo canēte mōs in mare mittitur: cū predicantibꝫ doctoribꝫ electoꝝ corda deserit dyabolus/⁊ ad reprobos iratus conuertit. Montē Paulus de loco suo extulit quando de phitonissa in philippeis spiritū malignū eiecit. [Et omīa quecunqꝫ petieritis in oratione/credentes accipietis. Ita pro certo: vt tñ suū nomē dñs nō amittat] id est Jhesus. Qꝛ Jhesus saluatoꝛ dicitur. Si contra salutem cōcesserit/iam nō erit nobis saluatoꝛ: qđ minime potest fieri. Permittit nobis saluatoꝛ frequenter contra salutem nostram/sed non concedit.

¶ Interrogatus a sacerdotibꝫ dñs. Capitulum. xlix.

ET cum venisset in templū accesserūt ad eū principes sacerdotū/⁊ seniores ppli dicētes]. Sicut sp dei acta in malā partem cōuertere soliti erant/sic etiam nunc. Qñ ēm dicūt in qua potestate hec facis/de dei dubitant potestate: ⁊ subintelligi volunt dyaboli esse qđ faciat. Et qđ addunt: quis tibi dedit hanc potestatē/filium dei illū negāt: quē putant nō suis viribꝫ sed alienis signa facere. Tñ ipsa die nō fuerunt ausi ista interrogare. [Jesus aūt respondēs ait. Interrogabo vos vnū sermonē quem si dixeritis mihi: ⁊ ego vobis dicam in qua potestate hec facio. Baptismū Joannis vnde erat/de celo/an ex hoībꝫ]: Potuit dñs ꝑ simplicem doctrinā suos inimicos confutareſꝫ ꝯueniēs erat vt ad interrogationē responderet: vt aūt suo silentio/aut sua sententia condemnarent. sicut ⁊ factū est. [At illi cogitabant. Si dixerimus de celo/dicet nobis/q̄re non credidistis ei: Ille ēm mihi testimoniū ꝓhibuit: quando misistis ad eum et ab illo audistis/in qua potestate hec facio. Si dixerimus ex hominibꝫ. hoc est humana adinuentione compositū: timemus turbam]. Omnes enim hēbant Joannem sicut prophetam: quia in oꝛtu eius viderūt miracula facta. [Et respōderunt dicentes. Nescimus] Modo ob veritatem celandam ad humilitatis viam conuersi sunt vt dicerent se nescire. [Ait illis. Nec ego dico vobis in qua potestate hec facio]. Non vultis fateri quod scitis: nec ego dico qđ scio. Vos mētiemini: ego veritas sum/mētiri nō possum: scio/sed non vobis dico. Ob duas aūt causas: veritas est reticenda: cum is qui audit nō potest capere: vt dominus ad discipulos dixit. Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis poꝛtare modo. Aut cū ꝓuidemus quia is cui dicere debemus deterioꝛ ex nr̄a predicatione futurus est. Et de hoc dñs inq̄t. Videte ne mittatis margaritas vr̄as ante porcos.

¶ De duobus filijs in vineam missis. Capitulum. l.

QUid autem vobis videtur. [Homo quidā habuit duos filios] Qꝛ pharisei noluerūt Joanni dare bonū testimoniū/dñs ipse laudat Joannē ⁊ eos q̄ eū audierūt: ⁊ vituperat q̄ ꝑsentem nō audierūt/nec mortuo dare testimonium voluerūt. Hō iste deus intelligit: q̄ habuit ⁊ bonos ⁊ malos filios ꝑ conditionem de iudeis: qbꝫ p̄cepit ꝑ Moysen vt oꝑarent in vinea sua seipos in via dei custodiendo ⁊ alios instruendo. Fuerūt q̄ in initio vite sue ad malā partē se conuerterūt/vt publicani ⁊ meretrices. Et alij fuerūt q̄ dixerūt qđ deberēt legē dei custodire/vt isti pharisei. Sꝫ tñ cū venit Joānes ⁊ adnūtiauit eis pctā eoꝝ cōuersi sunt de via sua mala/⁊ ceperūt bona ardēter facere. Isti aūt pharisei qui dicebāt se iustos noluerūt obedire ei: sed etiam consenserunt vt occideret: ⁊ etiam similia domino machinabant. Et inde dñs ꝓponit ipaꝫ parabolam dicens. [Venit ad vos Joānes in via iustitie/in abstinentia/in castitate: et reliquis bonis. Publicani qui primo ꝑ ma

las artes dixerunt/non se facturos/penitue-
rūt.Vos nec tunc fecistis: nec adhuc bona
eius predicare vultis ].Potest ꝛ de duobꝫ
populis intelligi/gentili ꝛ iudaico:qꝛ genti-
lis primitus in initio mundi recessit a cultu
ra dei/sed postea penituit ꝛ mutauit vitam
Judeus q̄ dixit.Omia q̄ precepit dn̄s fa-
ciemus:nec tunc fecit nec modo/sed peior ē
quā gētilis fuit qn̄ ydola adorauit.

¶ De vinitoribus parabola.
Capitulum.li.



Liam parabolā
audite].Qꝛ cito erat trāsitu-
rus ab eis per mortē/verba vi
te amplius eis ingerebat:ꝛ q̄
ipsi cogitabant ꝛ faciebant/in
suis parabolis indicabat.[Homo pr̄fami
lias].Dixi superius ꝙ paterfamilias cōpo
situ̅ nomen est ex nominatiuo ꝛ genitiuo an
tiquo:qꝛ vsus fuit apud antiquos genitiuū
prime declinationis more grecoꝝ etiā in as-
finire.Et ille vocatur pr̄familias/q̄ omni fa
milie sue sic preest vt pr̄.Deus aūt omnez
mūdum sicut pijssim⁹ pr̄ gubernat:omībꝫ bo-
na tribuit/nulli malū.Si aūt aliq̄s malum
aliq̄d patitur/hoc facit dyabolus/q̄ est pa-
ratus ad nocendū:ꝛ cū vidꝫ qd̄ deus aliquē
deserit ꝓpter scelera sua/statim ille apprehen-
dit:ꝛ nisi angel⁹ esset bonus q̄ obsistat ne tā
tū noceat quantū vult/statim disꝑdit illum.
Pr̄familias iste de⁹ est:q̄ plantauit vineam
de qua Esaias loquit̄/ꝛ in fine dicit.Vinea
eīn dn̄i sabaoth:domus Jsrahel est. Et in
psalmo.Vineam de egypto transtulisti.[Et
sepē circūdedit ei].Vel murū vrbis/vel an-
gelorūz auxilia.[Et fodit in ea torcular[Al-
tare dn̄i]Et edificauit turrim].Haud dubi
um templū/de quo ꝑ micheā.Et tu turrꝫ ne
bulosa filie Syon.[Et locauit eā agricol̄].
Quos alibi vinee opa̅rios appellat.[Qui
cōducti fuerūt pro denario diurno/hora pri
ma/tertia/sexta/ꝛ nona/ꝛ ꝑegre profect⁹ ē].
Non loci mutatione:qꝛ de⁹ totū mūdum im-
plet:sed agricolas dimittēdo in proprio ar-
bitrio.[Cum autem tempus fructuum ap-
propinquasset].Bene tempus fretuū dicit
non profectum:quia nullum perfectum fru
ctuz synagoga protulit/quamuis sollicite ex
culta fuerit.[Et agricole apprehensis seruis
eius:alium ceciderunt].Vt Moysen ꝛ A-
aron:quos irritauerūt in castris.[Alium oc
ciderunt].Vt achimelech cum qinquagin-
ta sacerdotibꝫ.[Alium lapidauerūt].Vt na
both.[Jterū misit alios plures prioribus:ꝛ
fecerunt illis similiter].Esaiam/hieremiam/
Zachariam.[Nouissime aūt misit ad eos
filiū suū dicens.Verebuntur filium meū.]
Quod ait quia verebuntur filium meum
non de ignorantia loquitur : qꝛ nihil est qd̄
deus pater nesciat.Semper ambigere dicit̄
deus:vt libera voluntas homini reseruetur
[Agricole aūt videntes filiū dixerunt.Hic
est heres:venite occidamus eū].Que illi cō
siliabantur in suis latibulis:de ipso domi-
nus palam loquebat̄:vt ostēderet se omnia
scire.Manifeste enim modo dicit:ꝙ princi-
pes per inuidiam non per ignorantiam do-
minum crucifixissent.Dicebant enim. Si
dimittimus eum sic:omnes credent in eum
Hereditas filij/ecclesia est:quaz acquisiuit
sanguine suo.Hanc moliebantur iudei he-
reditare cum crucifigentes eum: ꝛ fidē quā
in eo ecclesia sua habebat querebant extin-
guere pariter cum ecclesia:vt potuissent suā
iustitiā ex lege firmare cum sua synagoga.
[Et apprehensum eum eiecerunt extra vine
am/ꝛ occiderunt].Hoc erant tertia die fac-
turi quo hec loquebatur.Et sic futura quasi
preterita loquitur:qꝛ certissime nouerat fu-
tura: ꝛ si voluisset potuisset declinare passi
onem.Eiecerunt extra vineam/qꝛ extra por
tam Hierusalem duxerunt ad crucifigendū
[Cum ergo venerit dominus vinee / quid
faciet agricolis illis? Aiunt illi.Malos ma
le perdet/ꝛ vineam suam locabit alijs agri-
colis].Quamuis mali essent : de progenie
tamen sacerdotum prophetauerunt verita-
tem.Perdidit illos male:quia fame qua ni-
hil durius:que etiam obsessos compulit hu
manis carnibus vesci.Jllos perdidit/ꝛ cō
mendauit christianis doctoribus ecclesiam
suam.Caueant ergo reges ꝛ episcopi istam
damnationem agricolarum/ne forte ꝛ ipsi si

milia patiantur/si bene non excoluerint vi-
neam domini/omnem turbam christianorū
[Dicit illis Ihesus. Nunquam legistis in
scripturis. Lapidem quem reprobauerunt
edificantes]. Adhuc perseuerat predicendo
passionem suam: ⁊ actionem iudeorum per
metaphoram/de inanimali lapide ad anima
lem christum factam comparationem/yper
perbole. Hoc in psalmo centesimo septimo-
decimo scriptū est: qui totus de domini ad
uentu canitur: ⁊ non habemus iuxta litterā
quicquam/sed totum allegoria est. Iudei ei
edificantes erant: suas doctrinas predican-
tes reprobauerunt dominū in sua fide fun-
damentum ponere. [Hic factus est in ca-
put anguli]. Quia sicut lapꝫ in angulo du
os parietes ex diuerso venientes suscipit/sic
suscipit iudeos christus/⁊ gentes in se crede
re volentes: vnaqꝫ domus construit̃ de lapi
dibꝰ: sic ecclesia christi de dignis hominibꝰ
Et sicut lapis lapidem portat: sic hi qui pre-
cesserunt portauerunt nos: ⁊ nos equo iu-
re portare debemus post nos venientes. Et
de vinea ⁊ de edificatione sancte ecclesie d̃t
Paulus. Dei cultura/dei edificatio estis.
Que vinea/ipsi lapides/⁊ vnus preciosus
in fundamēto fundatus christus/velint no-
lint iudei/⁊ qui agricoli mali/id est ⁊ cemen
tarij/A domino factum est istud. Nisi deni
qꝫ a domino hoc factum esset/fides christi ⁊
ecclesia eius non impleset totum mundum
quem omnes principes extinguere volueñt
Et est mirabile in oculis nostris. Omnis
domini incarnatio/mirabilis facta est. Sꝫ
⁊ hoc satis mirabile ꝙ omnes gentes super
ipsum habent fundamentum collocatum/et
fidem/spem firmam in ipso tenere gestiunt.
[Ideo dico vobis/auferetur a vobis regnū
dei: ⁊ dabitur genti facienti fructus eius].
Ambe iste parabole/⁊ de vinea ⁊ de lapide:
in hoc versu aperiuntur: quia agricole vine-
am domini vt dignum fuit non excoluerunt
⁊ lapidem angularem reprobauerūt. Ideo
ablatum est ab eis regnum dei: scientia scili
cet scripturarum: ⁊ datum est gentibus: qui
volunt exercere quod legunt. [Et qui cecide
rit super lapidem istum confringetur. Su-
per quem vero ceciderit/conteret eum]. Ca-
dit super dominum qui peccat: tamen habꝫ
spem per penitententiam resurgendi: quia
septies cadit iustus ⁊ resurgit. Cadit vero
dominus super incredulos/qui nolunt cog
noscere creatorem. [Qui peccat cadit: sꝫ po
test resurgere. Qui non credit/iam iudica-
tus est/⁊ veniet super eum eterna perditio:
que eum funditus opprimet]. Et cum audis
sent principes sacerdotum ⁊ pharisei para-
bolas eius: cognouerunt ꝙ de ipsis diceret
Quia sciebant quod ipsi meditabantur: ꝓ
pterea intelligebant similitudines de se dic
tas. Unde quidam sapiens. Conscius ipse
sibi/de se putat omnia dici. Et querentes eū
tenere: timuerunt turbas/quia sicut prophe
tam eum habebant. Turba semper in motu
est: ⁊ sicut ad conuertendum facilis: sic ad
desperandum procliuis. Quem enim vna
die debitis laudibus vt deum extulerunt/
sexta die vt homicidam crucifigi petierunt.

¶ De filij regis nuptijs.
Capitulum. lij.



ET respondēs ie-
sus dixit iterum in parabolis
eis loquens.] Nõ dicit̃ res-
pondens/ad cogitationes eo-
rum dicitur respondisse: quia
ipsi cogitabant non solum eum disperdere:
sed ⁊ omnes qui in eum credebant: ideo re
tulit eis parabolam dicens. [Simile factū
est regnum celorum homini regi: q̃ fecit nu-
ptias filio suo] christo domino. Et ecclesia q̃
tam ex iudeis quam ex gentibus congrega-
ta est. Congregatio iustoꝝ/regnū celoꝝ di-
cit̃. Regnum vero celorum/ecclesia est iusto
rum. In hoc pater rex filio nuptias fecit
quo ei ꝑ incarnationis mysteriū sanctā eccle
siam sotiauit. [Misit seruos suos vocare in
uitatos ad nuptias/⁊ nolebāt venire]. Ser
ui isti prophete intelliguntur/David cum
ceteris: licet enim ⁊ lex data fuerit ⁊ per ꝓphe
tas deꝰ nuntiatus fuerit tñ neglexit ꝑe oĩs
mundus mandata dei. [Iterum misit ali-

os ſeruos dicens. Dicite inuitatꝭ: ecce prā
diū meū paraui]. Iſti alij serui apoſtoli itel/
ligunt: q nobis adnuntiauerūt delitias pre
paratas diligentibꝰ deū: que nec oculus vi/
dit/nec auris audiuit. E quibꝰ vnus ex ꝑſo/
na dn̄i dixit. Venite benedicti patris mei
ꝑcipite regnū qđ vobis paratū eſt ab origīe
mōdi. Vel prandiū ſcriptura diuina in eccl'ia
dn̄i. [Tauri mei ꝛ altilia occiſa]. Per meta
phorā opes regie deſcribunt: ꝛ eſt ſpēs me/
taphore allegoria. Per tauros veteris teſta
menti martyres intelligunt: vt Eleazar et
Machabei/qbꝰ cōceſſum fuit quaſi cornu
defendere/ꝛ odire inimicos. Per altilia/ a/
V ues paſte intelligunt. Altilia em̄/quaſi alti/
lia vocamus/ab alendo paſteqꝫ vulgo vocā
tur: ꝓphete intelliguntur q paſti affluēter ſpū/
ſctō ꝛ ꝟbo dei aliq eleuati ſunt a terra. [Et
oīa parata/venite ad nuptias]. Et ſilr qđ
Petrus dicebat. Cū videritis exultabitis
letitia inenarrabili ꝛ glorificata. [Illi autē
neglexerunt ꝛ abierūt/alius in villā ſuā/ali/
us ad negotiationē ſuā]. In villam ſuā qs
pergit/ꝛ ad conuiuiū eternū venire contem/
nit cum habens poſſeſſiones terrenas ſuffi
cienter in ꝓmptu habet implere voluptates
ſuas: facit quod eū delectat/ ꝛ amplectitur
quod in preſenti arridet ꝛ negligit intende/
re quo vocatꝰ eſt. Alius ad negotiationem
pergit/cū hn̄s myniſteriū aliquod in quo
poteſt aggregare argentū vel alias mūdi di/
uitias: vel ꝑ negotiationem diuitias acqui/
rere: de his magis cogitat quā de his que
ſpōdet in baptiſmo. Recogitet vnuſquiſqꝫ ī
quo deū offendit ꝛ ꝓ qbꝰ dei ꝑcepta negli/
git: ꝛ intelliget de quoꝝ numero cenſebitur
ꝛ cū qbꝰ in alia vita cōputabitur. [Reliq vero
tenuerūt ſeruos eiꝰ: ꝛ cōtumelia affectos oc
ciderūt]. Differētia eſt inter eos q ꝓ volup
tatibꝰ ſuis ad ꝯuiuiū eternū venire noluerūt
ſiue in eccl'ia chriſtiani ꝑfecti: ꝛ eos q ſuos
ad ſe miſſos ꝯtumelijs affecerūt/q2 iſti duplo
rei hn̄tur/q nō ſolū nō venerūt: ſed ꝛ ſuos
regis aut contumeliauerūt/aut occiderunt.
Que oīa iudei ad quos hec loquebatur/
perpetrauerūt. Videant quoqꝫ omnes chri
ſtiani: ne ſimilia illis faciant: ne ſi nolint ve/
nire ad prandiū: vel volentibꝰ ire nō ſint of/
fenſio: q2 dicitur eis. Qđ vni ex minimis me
is feciſtis/mihi feciſtis. [Rex aūt cū audiſſē
iratus eſt]. In initio ꝛ homo ꝛ rex vocatus
eſt: q2 clementia eius ibi narratur: qua ad con
uiuiū ſuū oēs venire volentes inuitauit:
Hic vero nomē hominis ſilet: ꝛ rex tantū
nominatur/vbi vindictas facturus dicitur
[Miſſis exercitibꝰ ſuis/ꝑdidit homicidas
illos: ꝛ ciuitatem illā ſuccendit]. Ad litte/
rā de iudeis factū eſt. Nam q2 occiderūt ſer
uos dei ad ſe miſſos vel occidentibus ſug/
geſſerunt: tunc ꝓphetas ꝛ nunc apoſtolos/
Joannē/Jacobū/aliū Jacobū/Stephanū:
ꝛ innumeros alios. Miſſus eſt dei exercitus
Et iuſte dei: q2 vindictā dei exercuit Veſpa
ſianus ꝛ Tytus: ꝛ deleuit homicidas/ꝛ tē/
plum qđ auguſtius erat incendit: ac poſtea
ab ipſis romanis ciuitas deſtructa/ꝛ ſal in
ea diſperſum. [Tunc ait ſeruis ſuis. Nuptie
quidem parate ſunt]. Nuptie tunc fuiſſent
ſi adiunxiſſent ſe ad illud conuiuiū. Nō fue
runt digni. Non preparauerunt ſe dignos.
[Ite ergo ad exitꝰ viaꝝ]. Eūtes docete om
nes gentes. In exitibus aūt viaꝝ erant gē/
tes: q2 nec legē habebant/ꝑ quā potuiſſent
peruenire ad eū qui dixit: ego ſum via. [Et
quoſcunqꝫ inueneritis/vocate ad nuptias]
Ita fit cottidie/diuites ꝛ pauperes/humiles
ꝛ ſuperbi/domini ꝛ ſerui/publicani ꝛ mere/
trices/vocantur in commune: ꝛ dicitur. Pe
nitentiā agite: appropinquabit em̄ regnū ce
loꝝ. Et egreſſi ſui eiꝰ in vias]. In vias: nō
in viā. Que in bonā ꝑtē accipitur nūero ſin/
gulari/plurali voluptates/vel ſecte diuerſe
ſentiunt. [Cōgregauerūt bonos ꝛ malos].
Reqrēdū quō boni inuēti fuerint int gētes
Sz ſciēdū bonos dici ad ꝯparationē malorū
tn̄ mlti boni inuēti ſunt īter gētes: vt fuit
Job/iethro/achior: ꝛ etiā īter ipos paganos
erat multa diſcretio: q2 mlti erāt q vitia de/
teſtabant/ꝛ diuitias reſpuebāt/ꝛ deū celi a/
dorabāt. [Et implete ſunt nuptie diſcūben/
tiū]. Nuptie hic ſunt in pn̄ti eccl'ia. Et ſci/
mꝰ q2 eccl'ia mixta eſt de bonis ꝛ malis. In
celo ſoli boni/in īferno ſoli mali. Boni ꝛ ma
li in preſenti eccl'ia. [Intrauit rex vt vide

ret discūbētes/ ꝛ vidit ibi hominē nō vestitū veste nuptiali]. Vestis nuptialis charitas est: qꝛ ꝑ dilectionē deus ecclīam sibi sociauit. Pōt quoqꝫ vestis nuptialis: vestis innocētie quā in baptismo accipimus intelligi Intrabit ꝛ rex videre vestes/ cū in die iudicij merita exq̄ret singulorum. Sed ꝛ cottidie cum aliq̄s migrat de corpore hoc/ iuditium cū illo agit. [Ut videret discūbētes]. Hoc est in sua fide cognoscētes. [Unū nō vestitum]. Per istū vnū oēs mali intelligunt quia sicut omnes boni de vna gñatione esse dicūtur: sic oēs mali vnus populus appellatur/ quia vnus dñs spiritalis deus: aut dyabolus: aut eris dei/ aut dyaboli. [Amice quō huc intrasti nō hñs vestē nuptialē]. Ecce ꝛ amicū vocat: ꝛ vitam eius reprobat quasi dicat. Amice ꝑ fidem/ sed nō per operationem. [At ille obmutuit]. In tempore illo nō erit vlli excusatio ꝟborum/ quia iudex qui foris increpabit/ ꝛ interius ꝛ exterius videbit: ꝛ testis nostra cōsciētia aliud dicere nō audebit. Sicut Paulus apostolus dicit. Cogitationibus inter se accusantibus in die cum iudicabit deus occulta hominū [Tūc dicit rex ministris. Ligatis manibꝫ eius ꝛ pedibꝫ]. Ligabūtur manus et pedes quia tunc oīs nostra actio cessabit. [Mittite eum in tenebras exteriores]. Interiores tenebre sunt/ cecitas mentis/ exteriores/ tenebre eternales: vbi lux deerit. Qui ergo hic nō curauit pati interiores tenebras/ illic etiā patiet exteriores. [Ibi erit fletus et stridor dentium]. Per fletum oculorum et stridorem dentium et resurrectio corporum et magnitudo tormentorum exprimitur: vt illic oculi defleant/ quia hic per diuersa oberrabant: dentes strideāt/ q̄a hic de edacitate gaudebāt: quatinus singla mēbra queqꝫ supplicio subiaceāt/ q̄ hic singulis q̄bꝫqꝫ vitijs subiecta seruiebāt. [Multi em̄ sunt vocati/ pauci ꝟo electi]. De christianis dictū est/ q̄ ꝑ fidē ꝛ baptismum vocati sunt: quia intra ecclesiam hñtur: sed operibꝫ dyabolꝰ fidem seruantes mentiri christo per christianitatem noscūtur. Ideo necesse est vt vnusquisqꝫ nostrum in humilitate se deprimat: quia si est electus ignorat.

¶ De reddendo que dei sunt. Capitulum. liij.



Tunc abeūtes pharisei cōsilium inierunt/ vt caperēt eum in sermone]. Tūc/ aduerbiū tpis est: et dicitur tunc/ id est in ipso tpe/ cum audierūt de seipsis graues causas per parabolas ꝓbetare. Abeuntes in consiliū cōsiliauerūt vt caperēt eum in ſmone suo: vt quicq̄d diceret/ pateret calūnie: sicut audistis per Luce euangeliū: cū in diuerso orbe terrarum ꝛ Judea descripta est ad dandum tributum romanꝫ ꝛ stipēdia sub Octauiano. Pro inde erat magna turbatio in populo: qꝛ alij dicebant nō esse equū/ vt populus qui dabat decimas primitias/ ꝛ reliqua lege sancita daret romanis tributū ꝛ stipēdia. Et alij dicebāt q̄ nullo mō possēt dimittere: vt nō darēt romāis tributū: q̄ ꝛ totū mōm tenerent: etiā ꝛ milites eorum sicubi necessarium erat pro eisdē iudeis pugnabant. [Mittunt igit suos missos cū missis Herodis regis tetrache vt interrogarēt eū]. Et si quidē ipe diceret non debere romanis tributa solui/ apprehēderēt eū milites Herodis. Si aūt dicerꝫ romāis dandū ꝛ nō deo: ꝓfesti illi tenerēt quasi contradictorē legis. Ueruntū fecit sic solebat: transijt laqueū paratū. [Magr̄ scimꝰ quia verax es/ ꝛ viā dei in veritate doces: ꝛ nō ē tibi cura de aliquo. Nō em̄ respicis ꝑsonaꝫ hoīm]. Oia ista ꝟa sunt. Sꝫ bona/ mala voluntate plata. Hec ideo ingerebant: vt nō curaret de iperio tyberij: ꝛ diceret nō dādū tributū: qꝛ hrēt ꝑspectū qd plꝰ amaret dei cultū quā iperatorē: ꝛ stati apprehēderēt eū milites Herodis: q̄si cōtradictorē cesarꝫ. [Lꝫ cēsuꝫ dari cesari/ an nō?]. Cognita aūt ihēsus neq̄tia eorum ait. [Q̄n cōsiliastꝫ quāuis a vobꝫ longe ibi fuit Jesus/ etiā q̄n cogitastꝫ Quid me temptatꝫ hypocrite?]. Quē nō decipiatꝫ ꝑ astutiā vestram? Prima virtus est: intentionem interrogantis cognoscere: tunc iuxta consequentiam respondere: vt

Salomon. Responde stulto iuxta stultitiā
suam ne sibi sapiens esse videat. [Ostendi
x te mihi nummisma census]. Nūmus vnus
denarius argenteus vel ere⁹ dicit ꝛ a nomi
ne vocat: qa nomina regum in eo imprimū-
tur. Siue vt alij volūt a numa principe ro-
mano: q̄ hoc apud eos prim⁹ precepit fieri.
Aliqñ inuenit nūmus pro solido poni. No
misma grece latine dicit īflexio Et hoc ostē-
ditur: qa cum dominus precepit sibi exhibe
ri nūmisma/illi intelligentes obtulerūt dena
rium. Denarius est genus nummi/qđ pro
y decem nūmis ereis imputabat/ꝛ habebant
ꝛ de argento ꝛ de ere imaginem cesarꝫ. Va-
luit sine ostensione nūmi dicere quod vole-
bat: conueniētius tamen per ipm eos con-
uinci. [Cuius est imago hec ꝛ supscriptio]?
Similiter sicut nūc inscribūtur de nomini
bus imperatoꝝ: ꝛ figura eius exprimebatur
vt nullus mixturam metalli auderet misce-
re: neqꝫ aliquis despicere vbi videret imagi
nem cesaris: in nullo unquam loco expressā
imaginem cesaris audebāt despicere. [Di-
cunt ei. Cesaris]. Tyberij scilicet qa ab illo
primo Julio ita vocatus est/ omnes postea
imperatores romanorum cesares sunt appel
lati. [Tunc ait illis. Reddite que sunt cesa
ris cesari]. Si imago eius est in denario: cō
stat qꝛ suum erat q̄ suam imaginem ibi prece
pit fieri. Quod vos iam per trigīta annos
soluitis: vultis vt ego precipiam dimittere:
cum ego qui nihil telluris habeo/pro me et
Petro soluerim tributū: ꝛ deo reddiderim
que dei erant/patris faciēs volūtatem? Ma
gis preceptu⁹ sū vobis vt sitis regi subdi-
ti/quasi precellenti. [Reddite que sunt cesa
ris cesari]. Tributū scilicet/nūmū ꝛ reliqua
que spopōdistis quādo professi fuistis ī die
bꝫ pfessionis. [Et reddite deo que dei sūt]
Decimas primitias: ꝛ q̄ in lege pcepta sunt
Sicut cesar a vobis exigit imaginē suā/sic
vult de⁹ hr̄e suā incontaminatā: quā in vo-
bis cōdidit. [Et audiētes mirati st̄]. Qui
credere debuere mirati sunt: qa cōtra callidi
tatē eoꝝ cōsilium reperit. [Et relicto eo abi
erunt]. Recesserunt increduli a pio: qa diuer
si mores nolunt vnitatē: qa cū eēnt peruersi
nolebāt ad illi⁹ rectitudinem conuerti: pro
pterea sine fructu abierunt.

¶ De muliere que. vij. nupta est.
Capitulum. liiij.

IN illo tēpore ac
cesserunt ad eum saducei: qui
dicūt nō esse resurrectionem]. A
Due secte erāt in iudea: pha
riseoꝝ ꝛ saduceoꝝ: ꝛ tamē om
nes erāt iudei: diuerso tamen more viuebāt
ꝛ credebant. Pharisei viuebant commu-
niter: sicut apostoli postea vixerunt: ꝛ reci-
piebant septuaginta duos libros: ꝛ dicebā
tur pharisei/a phares filio iude: ꝛ interptā-
tur diuisi. Saducei viuebant sicut ꝓphete vi
xerant: nō tamen recipiebāt prophetas neqꝫ
credebant/nec alios libros nisi pentharheu-
cum: ꝛ non credebant resurrectionem futu-
ram/neqꝫ angelum/neqꝫ spm̄: nisi solum de-
um ꝛ sicut inter nos sunt monachi ꝛ cano-
nici: ꝛ tamen de vna gente francoꝝ sunt/si-
militer erant apud ipsos. [Erant autem in-
ter se discordātes]. Sed tunc in domini tē
ptatione cōcordarūt: sicut Herodes ꝛ Py-
latus in domini passione amici facti sunt.
Usqꝫ tūc interrogauerūt pharisei (quia ipsi
fortiores erāt ꝛ plures) dominū/putauerunt
se ꝯprehēdere eū cū nō potuerūt. [Accesse
rūt saducei q̄ interptāt iusti/a quodā iudeo
q̄ saduce⁹ dict⁹ est: qꝛ auctor hui⁹ secte fue-
rat/q̄ dicūt nō esse resurrectionē. Dicebāt
eñ. Quare debem⁹ credere resurrectionē/cū
dn̄s p Moysen nihil indixerit: cū alia om̄ia
bona p ipm mandauerit]? Mgr̄ Moyses
dixit. Si q̄s mortu⁹ fuerit nō hn̄s filiū/du
cat frater ei⁹ vxorē illi⁹/ꝛ suscitet semen fra-
tri suo. Hec idcirco pcepit de⁹/vt multipli-
caret populus ipse/quē ipe ꝓpter p̄triarchas
amabat/vt impleret terrā: qꝛ tūc ex maxima
parte sine hoibꝫ erat. [Erāt apd̄ nos septem
frēs: ꝛ primus vxore ducta defunct⁹ est] Po
tuit ita esse in gente eorum. Nam legimus
aliquos in gente eorꝫ duodecim mulieres
habuisse: et quasdam decem viros ha-

buiſſequi reſurrectionem corpoꝝ nō crede-
bant. Recte iſtiuſmodi fabulam confingūt
qua deliramenti arguant eos qui reſurrec-
tionē aſſerūt corpoꝝ. [Sił duo ⁊ tres vſqꝫ
ad ſeptem: nouiſſime omnium ⁊ mulier defū
cta eſt]. Turpitudinē fabule opponūt vt re
ſurrectionis denegent veritatē. [Reſpōdēs
aūt Jheſus ait illis. Erratis neſcientes ſcri
pturas/neqꝫ virtutē dei]. Nunquā tam gra
uiter reſpondit phariſeis; quia illi rationis
aliquid habebant/iſti aūt nihil. Erratis in
ſecta vr̄a/neſcientes ſcripturas/neqꝫ virtutē
dei; qꝛ reſpuitis ꝓphetas ⁊ non intelligitiꝫ pē
thatheucū neqꝫ virtutem dei/id eſt me q̇ ſuꝫ
virtus pr̄is/⁊ ſapientia pr̄is. Jdeo erratiꝫ/qꝛ
ſcripturas ignoratis: ideoqꝫ etiā virtutē dei
id eſt chriſtū nō agnoſcitis. Non ſolū enim
de deo nō pōt eſſe ſapiens q̇ ſcripturas neſ-
cit: ſed nec de mūdana ſapiens eſſe pōt per
fecte abſqꝫ notitia ſcripturaꝝ. [Jn reſurrec-
B tione etenim neqꝫ nubent neqꝫ nubenť: ſꝫ ſſ
ſicut angeli dei in celo]. Jnterps huiꝰ euan
gelij inuenit in greco verbū actiuū ⁊ paſſiuū
cū neutrale verbū ſit ⁊ ad ſolas feminas per
tineat. Eſt aūt rectus ſermo locutionis neqꝫ
nubēt/neqꝫ ducent vxores. Feminaꝝ eſt eīn
nubere: id eſt caput velare. Hic aūt nubere
dictū eſt: nubi de feminis. Apparet aūt in h̄
dicto: neqꝫ nubēt neqꝫ nubenť/ꝙ reſurgent
corpora que nubere poſſunt: ſed eſt alia cau
ſa pro qua non faciant. [Sed ſunt ſicut an
geli in celo]. Uidelicet poſtquā reſurrexerīt
nō ſubiacebunt his paſſionibꝫ corporeis: nō
manducabunt neqꝫ bibent/neqꝫ nubent/et
tn̄ habebūt corpora ſicut dn̄s habuit corpꝰ
qđ potuit manducare/ſed nō indiguit neqꝫ
delectauit: ſꝫ propter veritatem reſurrectio-
nis demonſtrande manducauit. Erunt ſi-
cut angeli dei in celo cum gloria reſurrectio
nis innocati; abſqꝫ vlla labe corruptionis ꝑ
petua viſione dei fruētur. [De reſurrectio-
ne autem mortuorum non legiſtis quod dic
tum eſt a deo dicente vobis ego ſum deus
Abraham/⁊ deus Jſaac/⁊ deus Jacob]?
Legerant domine: ſed non intellexiſſent/ni
ſi expoſuiſſes. Potuit namqꝫ dominus ſa-
tis manifeſtiora teſtimonia proferre de re-
ſurrectione de prophetis: e quibus vnum
eſt. Suſcitabuntur mortui/⁊ reſurgent mor
tui de ſepulchris. Et illud: multi dormien-
tium de terre puluere conſurgent/alij in vitā
eternam/alij in opprobrium ⁊ confuſionem
eternam. Ueruntamen ſicut dixi/non cura
bunt de dictis prophetarum niſi in Moy-
ſi dicto eis demonſtretur. Proinde de illo
libro quem ipſi recipiebant/inde dandū erat
teſtimonium. Non eſt deus mortuorum ſꝫ
viuentium. Quando deus iſta loquebatur
iam erant trecenti anni ꝙ Abraham/Jſaac
⁊ Jacob obierant. Et ſi anima interijſſet cū
carne/non diceret dominus ego ſum Si
non eſſent adhuc in anima viuentes; ſed di-
ceret/ego fui illorum deus quando illi fue-
runt. Nemo enim dicit de illo qui non eſt/
ego dominus illius: quia illi animam eſſe
poſt mortem corporis denegabant/oſtendit
eis dominus viuere illos/de quibus dice-
bat. Ego ſum deus illorum. Et quia anime
eorum viuebant conſtat ꝙ ⁊ corpora reſur-
gent/⁊ recipient bona ſiue mala que geſſerīt
ſimul cum viuerent. [Et audientes turbe:
mirabantur in doctrina eius]. Mirabātur
turbe: quia multi anni fluxerunt: quod ibi
non intellexerant nec phariſei nec saducei
quicquam de reſurrectione: nec poterant ꝑ
multos annos illos conuincere phariſei ꝑ
illos quinqꝫ libros/ꝙ anima poſt mortem vi
ueret. Sed ille ſciebat qui locutus Moyſi
fuerat/quo ſenſu ipſum verbum dixiſſet.

¶ Quō phariſei interrogāt deum de pri-
mo mandato. Capi. lv.



harisei aūt au-
dientes ꝙ ſilentiū impoſuiſ
ſet Jheſus saduceis/ꝯuene
rūt in vnū]. Et iteꝝ cōuene
runt in vnum: ⁊ elegerūt ſa
pientiſſimum de ſuis. [Et
interrogauit eum vnus ex eis legis doctor
temptans eū ⁊ dicens. Magiſter/qđ eſt mā
datum magnū in lege]. Quia diſcere vole-
bat/ob hoc magiſtrum vocabat: quia ſic ē
conſuetudo diſcipulorum. Qđ eſt manda-

tum magnum in lege]. ¶ Dicam vnde et iste hoc voluerit interrogare. Erat autem inter iudeos questio: quia sacerdotes qui volebant holochausta recipere frequenter dicebant ꝙ nulla actio taꝫ grata esset deo quā sacrificium ei offerre. Illi vero qui sapiētes erant considerabant ꝙ sine oblationibꝰ hostiarum multi patriarche placuerunt deo: et a propheta edocti/malle deum scientiam sui vnumquemqꝫ habere/quam holochausta. Nemo autem vnquam absqꝫ fide ⁊ dilectione per holochausta sola deo placuisse inuenitur. In qua sententia se fuisse declarauit. Hac de re iste interrogat quod sit maximū ⁊ precipium mandatū/quo deus plus delectetur. [Ait illi Jhesus. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo/⁊ in tota anima tua/⁊ in tota mente tua]. Primum ergo omnium ⁊ maximum mandatum est cognitio atqꝫ confessio diuine vnitatis/cum executione bone operationis. Nec nobis ponitur modus aut mensura in dei dilectione sed ex toto corde quantū capere potest anima ⁊ quantum cogitare cor/ atqꝫ mens suggere/in cogitatione/in locutione/opere absqꝫ vllius comparatione deum diligamꝰ. Hoc est maximum ⁊ primum mandatū. Nūc aꝑtius ostendit/quid ille interrogauerit: hoc est ante omnia ⁊ super omnia mandata/istō collocandum fundamentum pietatis. [Secundum autem simile est huic. Diliges ꝓximum tuum sicut teipm. In his duobꝰ mādatis tota lex pendet ⁊ prophete]. Adiūgit dominꝰ ad hoc ꝙ interrogatꝰ fuerat: q̄a illud primū non potest fieri sine isto/quia ipse deꝰ precepit diligere proximū sicut seipm. Illud maximū ⁊ precipuū est/istō tamen ꝑ͂us/qꝛ q̄ non diligit proximū quem videt/deum quem non videt quomodo potest diligere? Per dilectionem proximi peruenit̃ ad dilectionem dei. Et qui ista duo p̄cepta adimplet omnia que lex ⁊ prophete mandauerū adimplet. Qui em̄ diligit deum/nō adorat deos / non assumit nomen domini i vanum ⁊ reliqua q̄ ad cultū dei ꝑtinēt. Qui diligit proximū/non occidit nec mechat̃/nō furat̃/non dicit falsum testimoniū/non concupiscit rem proximi sui/qꝛ omnia ista in ꝓximis committunt̃/⁊ tali modo seruat̃ charitas. Et de hoc dictum est per prophetam. Verbum breuiatum faciet dominus super terram.

¶ Dominus interrogat phariseos Capitulum. lvi.

COngregatis autē phariseis interrogauit eos Jhesus dicens. Quid vobꝫ videtur de Christo/ cuius filius est?] Quia pharisei sempꝫ parati erant ad commouendas questiones/ cognouerunt aliquando ꝙ et soluere omnia poterat: ⁊etiā proponere que ipsi soluere nequirēt. Interrogat ipsos dn̄s de illo quem dicebant venturum (quia presenteꝫ nolebāt credere) cuius filius esse debeat. Si potuissent scire sequentia/dixissent sicut dixerunt de Joanne/ꝙ nescirent. [Dicūt ei/dauid.] Quia habent scriptum dictū domini ad eū De fructu ventris tui/ponam super sedem meam: idcirco nouerant. [Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum dominū]. In spiritu sancto/non erroris in certo/nec ꝓpria voluntate: sꝫ in spiritu sancto prophetando vocat eum dominum suum dicens. [Dixit dominus domino meo/sede a dextrꝫ meis] Prophetauit Dauid de ascensione domini christi ꝙ is qui de sancta Maria natus est supra angelos ⁊ omnem creatyram eleuatus ad dexteram patris collocatus est/⁊ deitatis honorem quam ante habuit per diuinitateꝫ habere cepit per humanitatem. Et quia iudei dedignabantur credere christum deum ⁊ hominem/propterea intelligere nequibāt Qō autem a patre inimici subijciunt̃/non infirmitas filij ostenditur sed vnitas nature demonstratur. Nam ⁊ filius subijcit patri inimicos/qui patrem clarificat super terram. [Sede a dextris meis]. Gloriam ⁊ stabilitatem debemus accipere in ista sessione Quia enim filius assumptus de sancta maria patris fecit voluntatem/recte ei in ascensione a patre dicitur. Sede a dextris meis

Uictor in gloria. ¶ A dextris non locū significat/sed equalitatem. ¶ Donec/hic ꝑ semper ponitur: vt illud. Donec senescatis ego sum deus. Quasi diceret. Sede quia subijciunt inimici sub pedib⁹ tuis. Pedes em̄ domini vel incarnatio/vel apostoli intelliguntur. [Et nemo poterat respondere ei ṽbum]. Tunc nequiter confusi sunt: q̄ꝛ nec psalmi verbum dissoluere quiuerunt. Post domini vero ascensum cum similiter alij de ipso ṽbo cōfutarentur/inuenerunt q̄ꝺ Melchisedech dixisset hoc ad Abraham reuerso de bello. Q̄ꝺ non potest ita intelligi: q̄a sequens versiculus contradicit. Tecū principiū in die virtutis tue/⁊ reliqua. [Neqꜫ ausus fuit quisquam ex illa die amplius eū interrogare]. Nunc pro certo agnouerunt iudei/q̄ꝛ verbis nullus posset eum capere: q̄a sicut fons sapientie loquebatur: ⁊ comprehēdebat sapientes in astutia eorum. Jam in reliquo corruperunt discipulum illius pecunia: vt proderet eum sine turbis. Et compꝛ̄hendentes eum cū vi/traderent romane potestati.
B Ex quo intelligitur venena inuidie posse superari/sed difficile conquiescere. Reprehendit domin⁹ multa in phariseis. [Tūc ihesus locutus est ad turbas: ⁊ ad discipulos suos dicēs. Sup cathedram Moysi sederunt scribe ⁊ pharisei]. Cathedrā hic magisteriū ⁊ doctrinā appellat. Hoc est illum locum ⁊ illud magisteriū sibi vendicant: q̄ꝺ Moyses quondam habuit sup ꝑplm in deserto. Silr possum⁹ ⁊ ibi doctrinā accipere vbi ꝺt: ⁊ ī cathedra pestilētie. Et cathedras vēdentiū colūbas euertit. [Omia ergo quecunqꜫ dixerint vobis facite ⁊ seruate]. Mira patiētia dei/q̄ꝛ illi agebāt erga eū vt neq̄us poterant/⁊ tm̄ ille ꝑpter sacerdotij dignitatem hortabat̄ ꝑplm vt bona que ab eis audiebant tenerēt: a malis vero eoꝝ actib⁹ se custodirent. Omia/subaudit̄ bona: q̄ꝛ cum legebant̄ scripture/non audebant aliud dicere/quā bona/ꝑpter ꝑplm: q̄ꝛ omēs litteris eruditi erant. Multis itaqꜫ prosunt dicendo q̄ꝺ non faciūt/sed multo melius prodessent/si facerent que dicunt. [Alligant autem onera grauia ⁊ importabilia/ ⁊ imponūt in humeros hoīm/digito aūt suo nolūt ea mouere]. Onera/hic precepta ⁊ ꝯsuetudines eorum q̄ ⁊ doctrina sua extrahebāt dicūtur. Ob hoc debem⁹ illā subauditionē superius dictā ꝯuare: omia bona q̄ dicūt sicut ⁊ illo ṽbo apostoli. Oia ꝓbate/si inueneritis bona esse/tenete. Ecce hic dicit̄. Alligant onera grauia ⁊ importabilia quia importabilia oia faciēda sunt/si ipsi alligant̄. Alligant dicitur. Alligare vnūquēqꜫ iubent. Per metaphoram ⁊ allegoriā/⁊ onera ⁊ alligatio/⁊ humeri ⁊ digiti dicuntur/more oneris. Q̄ꝺ sicut illud alligatur ⁊ imponit̄ in humero ad portandū/⁊ solet is q̄ onus imponit adiuuare imponenti/ita isti vt crudeles inueniunt ex sua inuentione precepta/que ipsi nec ore nec momento custodiūt/sed alijs precipiunt obseruanda de oblationibus ⁊ obseruatiōibus suis. Qui rector est in ecclesia: primuꝫ dꝫ implere q̄ implenda ꝓcipit. [Omia vero opera sua faciunt/vt videant̄ ab hominib⁹. Non querūt a deo retributionē/sed ab hominib⁹ laudatōnē. Quicūqꜫ ita aliquid boni facit vt isti: totū perdit. Dilatant em̄ phylacteria sua]. Cū deus legem ꝑ Moysen dedit/dixit ad patres eoꝝ. Erūt hec in manu tua ⁊ ante oculos tuos/vicꝫ in memoria ⁊ operatione. Et illi hoc male intelligentes fecerunt sibi in membranis decēꝫ verba leḡ ⁊ circumdabant capita sua de eis. ⁊ vocabant ea greco nomine Phylacteria/id est custodias: quia phylaxe grece: latīe custodire dicitur. Et tunc qui plus gestiebat laudari/maius faciebat ipm phylacterium: vnde dicit dn̄s. [Dilatant em̄ phylacteria sua/et magnificant fimbrias]. Silr iusserat dominus fieri fimbrias iacinctinas in quatuor palliorum angulis: vt esset discretio int̄ populos israhel/⁊ alienigenas. ⁊ in corporib⁹ circumcisio: ⁊ in vestimentis fimbrie: vt si quando in bellum venirent/videntes fimbrias se cognoscerent: ⁊ scirent quem debellare deberent. Mortuos autem ex circumcisione scirent/quem spoliare deberent q̄a in bello frequenter amittit caput mortuus/illud mēbrum nunquam. Fuerunt ergo ille fimbrie conuenientes in bello: quia et le-
C

uiter homo eas inuenire poterat: ⁊ non de/
cidebant sicut ramusculi/quos solẽt porta/
re in bello qđ ob signũ de nr̃is faciunt. Er
go iudei adinuenerũt sibi ĩ illis fimbrijs vt
mitterent ibi spinas/quasi cũ cõpungerent
rememorarent custodiam legis dei. Uerũtñ
mulier que tetigit fimbrias dñi/nõ inuenit
ibi spinas. Similiter faciebant illas maio/
res/qui magis laudari cupiebant. [Amãt
aũt primos recubitus in cenis]. Recubit⁹
fiebãt apud antiquos principib⁹ in cenis ĩ
tribus partibus dextera ⁊ sinistra ⁊ retro/
vt cum saturatus esset accumberet in qua
B parte ipse vellet: ⁊ tricliniũ vocabat. [Re/
darguunt q̃ amant ⁊ querunt p hypocrisin
ipsas,cathedras/⁊ salutationes in foro] Id
est in publico. Non dixit q̃ hñt istos hono
res iuste/sed voluntas ⁊ hypocrisis condẽ/
nat. [Uos aũt nolite vocari rabbi]. Eo mõ
quo superiora ꝓhibent. Tñ debemus ag/
noscere/⁊ summũ mgr̃m oĩs doctrine/ et
pr̃em nr̃e auctoritatis/p quẽ creati sum⁹ il/
lum q̃ in celis est: q꞉ ⁊ ista tunc pcipiebant.
Non enim ꝓhibuit isto modo pr̃em voca/
re: quo precepit pr̃em ⁊ mr̃em honorare: sed
volebat vt verũ magistrũ ⁊ patrẽ auctorem
gñis humani vnusquisq; agnosceret: ⁊ ad
animũ dirigeret. Nam si vocamus nos ali/
quem patrẽ/honorem etati deferim⁹: nõ tñ
auctorem vite nostre deputam⁹/sed deum.
Similiter de magistro vel de filio appellan
tur abusiue: deus aũt naturaliter. [Qui
maior est vr̃m/erit minister vr̃]. Uel ip̃e do
minus q̃ maior erat: q꞉ deus nõ venerat mi
nistrari/sed ministrare. Seu ip̃ius precepto
vt qui vult maior fieri/seruiat ceterꝭ. [Qui
aũt se exaltauerit in hoc seculo/humiliabit
in futuro. Et qui se humiliauerit ꝓpter deũ
in hoc seculo/exaltabit in futuro]. Quos
deus omnipotens amat: si viderit eos exal/
tari irrationabiliter p supbiã/humiliat eos
p aliquã tribulationẽ/vt fecit Dauid: quez
de regno expelli pmisit: ⁊ humiliato/in reg/
no residere fecit. Et Ezechiam quoq;: cui e/
lato regem assyriorum dominari permisit: ĩ
tantum vt valuas templi dñi ⁊ laminas ar/
genteas/quas ipse affixerat regi assyriorum

daret: ⁊ clausis in ciuitate nuntijs eius/du
ra respondere non auderet: ⁊ tamen ibi erat
sanctus Esaias ꝓpheta. Iterum humiliato
centum octoginta quinq; pro eo occidit de
exercitu eius: ⁊ cum decem hominib⁹ fugit
de terra eius: ⁊ in sua terra occisus est a fi/
lijs suis. Sic multos alios dilectos deus
castigauit. Quosdam videt ex toto terrena
diligere/⁊ preponere eternis: permittit exal
tari/vt post sine sine crutientur: vt fuerunt
multi reges ⁊ Tyranni assyriorum ⁊ greco
rum ⁊ romanoꝝ. Quosdam vero nimia su
perbia incendentes in hoc seculo humiliat
⁊ in futuro: vt Nabuchodonosor/sennache
rib/Ualerianũ imperatorez quem sabor rex
psaꝝ ita humiliauit/vt quãdocũq; in equuz
suum ascendere vellet/ip̃e accliuis fieret/et
de dorso eius equũ ascenderet. Herodes q̃z
q꞉ pmisit se dm̃ vocari a populis/cõmestus
p quinq; dies a vermib⁹ expirauit. Quam C
supbiam timẽtes antiq̃ imperatores roma/
ni: licet pagani essent/constituerũt vt impa/
tor cum ornatus esset regalib⁹ ornamentis
ad sinistram manũ apprehenderent in folli/
culo puluerem mortui hominis: vt memo/
raret se cinerẽ post paululum futurũ: ⁊ non
super ceteros extolleret. [Eligat qui volue
rit vnũ ex istis trib⁹. Eligo ego humiliari cũ
mitib⁹ modo/quã diuidere spolia cũ super/
bis. Uae aũt vobis scribe ⁊ pharisei Hy/
pocrite: qui clauditis regnũ celoꝝ ante ho/
mines]. Uae interiectio est dolentis: ⁊ sƚcat
ploratũ eternũ. In hoc loco in quo ipsi sũt
quib⁹ ista prophetauit. In scribis intelligũ
tur ⁊ saducei/⁊ sacerdotes/⁊ pharisei/⁊ prin
cipes populi: qm̃ a phares filio iude pha/
risei dicebantur: quia propter tribum iudã
vocabantur pharisei: quamuis omnis quĩ
eandem sectam tenebant pharisei vocaban/
tur: vt Paulus dicit. Uiri fratres/ego pha
riseus sum: cum esset de tribu Beniamin.
Hypocrite vocantur: id est simulatores/p
causis superius exprobratis/male interpre
tando. [Qui clauditis regnum celorum].
Id est scripturam diuinam clauditis: vel ce
lando quod eos debetis docere: ⁊ pro in/
uidia celatis nolentes vt in me credãt. Et

omnis magister qui cũ doctrina bona ma-
lum exemplum discipulo prebet/regnum ce
lorum ei claudit. Scriptura enim diuina re
gnũ celoꝝ dicit̃: quia ibi inuenitur vñ rex
celoꝝ regni cognoscitur: ⁊ vita eterna. Vñ
superius dñs dixit. Auferet̃ a vobis regnũ
dei ⁊ dabitur genti facienti fructus eius.
[Vos enĩ non intratis]. Ecce de vobilmet
ipsis rei: qꝛ scitis bonũ ⁊ non facitis/nec in
troeũtes sinitis introire. Ostendit dñs qꝛ
multi volebant illum agnoscere per scriptu-
ras/sed ipsi dicebant. A galilea non exurgꝫ
christ⁹: ⁊ tamen audiebant multos inuocã
tes illum filium Dauid: qui non fuerat de
galilea sed de Bethleem: vnde ⁊ sancta Ma
ria. [Ve vobis]. Subauditur imminet.
E [Qui circũitis mare ⁊ arida/vt faciatꝭ vnũ
proselitum]. Proselitus dicebatur grece ad
uena: quia de alia gente ad legem ipsoꝝ con
uertebatur: vt fuit iethro ⁊ achior/⁊ multa
milia viroꝝ fuerunt/qui de gentibus circũ
cisi fuerunt/⁊ deũ celi crediderunt. Iudei
quoqꝫ abibant per alienas terras predicare
nomen dñi: sicut multi christianoꝝ fecerũt
post aduentum dñi. Isti aũt ideo culpãtur
quia lucri causa hoc faciebant nõ amore do
mini: ⁊ quia post destruebant factũ suum
per malum exemplum. Quod dicit mare/i
sulasqꝫ dicit que in mari sunt. [Et cum fac
tus fuerit/facitis eum filiũ gehenne duplo
quam vos.] Qꝛ qui ante semel errabat/cũ
videbat malum exemplum eorum reuerte-
bat̃ ad vomitũ suũ: ⁊ erat dignus tunc pla
gis vapulare multis: quia seruus sciens vo
luntatem dñi sui/⁊ non faciens digna/va-
pulabit plagis multis. Filij autem gehen-
ne dicunt̃/sicut ⁊ filij seculi: qꝛ cuius opera
facit quis/eius filius ⁊ vocabit̃. [Ve vo-
bis]. Subaudit̃ imminet. [Duces ceci].
Scdm terrenã ⁊ corporeã cecitatẽ nullus
nõ hñs lumen oculoꝝ/vult aliũ ducere. Is
ti aũt ceci in animo/id est insipientes volũt
duces fieri: qui nesciunt ipam viã ambulare
nec alijs demonstrare. Et sunt qui sciũt/sed
ipsi non ambulant/nec alijs ostendunt vt
ambulent. [Qui dicitis: quicunqꝫ iurauе-
rit per templũ/nihil est: ⁊ qui iurauerit i au-
ro templi: debet]. Etiam in hoc loco habe-
bant iudei inuentũ: vt quicũqꝫ iuraret con-
tra proximũ suũ pro aliqua pacificatione ꝑ
templũ: etiam si mendaciũ iuraret/nulli⁹ cri
minis tenebat̃. Si aũt in auro iurasset tem
pli/mendaciũ cogebat̃ persoluere. Similit̃
si in altari iurasset: nihil debebat. Si vero
in dono quod sup altare erat periurasset/tã
tũ cogebat̃ exoluere sacerdotibꝫ/quantũ ip-
sum donũ erat. Propterea qꝛ istud ipsi re-
cipiebant/dicebant qm̃ pctm̃ periurij esset.
De templo aũt ⁊ altaris piurio: qd̃ ad tem
pli restaurationẽ ptinebat/dicebant non esse
periuriũ. Qd̃ approbat dñs/qꝛ ꝑ templum
⁊ altare sanctificantur omnia que intra sũt.
Per celum iurare iam supra ꝓhibuit. [Vae
vobis pharisei ⁊ scribe/qui decimatis men
tam ⁊ anetũ ⁊ ciminũ: ⁊ reliquistis que ma-
iora sũt legis]. Apparet qꝛ deus hypocri
tas satꝭ odit/qd̃ totiens iudeis improperꝫ
Qd̃ dicit: quia decimatis mentam ⁊ anetũ
⁊ ciminũ: ostendit per istas viliores herbas
in hortis qꝫ expresse decimas accipiebãt de
omnibꝫ laborantibꝫ: iudiciũ ⁊ miscdiam et
fidem negligebant. Non aũt ideo eis ve mi-
nabatur qꝫ decimabant et tam minora: sed
ideo quia relinquebant que dei erant ꝓpter
que decimas accipiebant: id est iudiciũ face
re oppressis: aut exigere ab his que facere de
beant. Misericordiã similiter negligebãt
sicut ipse in parabola vulnerati ostendit/qꝫ
transierit sacerdos et leuita: ⁊ viderunt vul
neratũ: ⁊ non solum nõ misericordia moti sũt
sed grauius illum reliquerunt: quia noti
erant ⁊ non adiuuerunt: ⁊ idcirco similes
latronibꝫ extiterunt: quia qui perituro non
subuenit si potest/occidit. De fide culpat il-
los: qꝫ his quibꝫ fidem debebant seruare:
non custodirent. Primo dominum vt deũ
⁊ creatorem: deinde patri ⁊ matri: postmo-
dum omnibꝫ deum colentibꝫ: qm̃ ipsi appel
lantur proximi. Veruntam en non culpant̃
si accipiũt decimas: sicut in consequenti di-
cit. sed quia dimittunt ea que dei sunt ⁊ ꝓ-
ximi iuditium ⁊ misericordiam ⁊ fidem: et
que grauiora sunt legis/hoc est precipua.
Sacerdotum est enim ⁊ legem domini in

populis adnuntiare: ⁊ eos qui errant ad le-
gem reducere. [Hoc oportuit facere/ id ē iu
ditiũ ⁊ misericordiam ⁊ fidem: ⁊ ea que ad
hoc pertinent: ⁊ illa non omittere/ decimas
accipere. Videant magistri ecclesiarum qui
habent simile ministerium in populis: et te
nent predia ecclesiarũ: ne similes illis fiant
si tacuerit populis vitia sua. [Duces ceci
excolantes culicē chamelum autem glutiē-
tes]. Per culicem que est musca aculeo mi-
nuta (habent enim in ore fistulam in mo-
dum stimuli/ qua carnem terebrant vt san-
guinem bibant) minora mandata intelligũ
tur. Per chameluz animal tortuosum ⁊ de-
forme/ maiora mandata. Excolare humano
more est ita ad liquidum deducere vt p se-
tas transire possit. Excolare culicem/ de mi-
noribus mandatis diligenter tractare/ id ē
de decimis vel de malis verbis. Chamelũ
glutire maius mandatum/ iuditium ⁊ mi-
sericordiam ⁊ fidem intractatũ vel in obli-
uionem dimittere: seu spiritaliter culicem li
quantes/ chamelum glutientes: Barraban
eligentes christum autem occidētes. [Ve
vobis scribe ⁊ pharisei Hypocrite/ qꝛ mun
datis quod de foris est calicis ⁊ parapsidꝫ]
Calix vas poculi dictus: eo quod in eo cali
da dabatur potio. vel απο του ξυλου ca
lino/ id est a ligno. ¶ Parapsis. vas pocu-
li quadrilaterum: hoc est paribꝰ absidis. Et
per ista vascula ipꝛorum phariseorum corpo
ra intelliguntur: qꝺ ipsa corpora a foris niti
da reddebāt/ ⁊ intus pleni erant vicijs. Un
de dicit. [Intus autem pleni sunt rapina/ ⁊
immunditia]. Rapina est quocunqꝫ malo ī-
genio a proximo rem suam auferre. Immũ-
ditia/ qua quisqꝫ vitio cor habet maculatuꝫ
Qui contrarij sunt his/ de quibus dicitur
Beati mundo corde/ quoniam ipsi deum vi
debũt. Et immũditia om̄is fornicatio acci-
pit. O cece pharisee/ munda prius quod
intꝰ est calicis ⁊ parapsidis: vt stat quod de
foris est mūm. Ipse ostendit superius que
maculent hominem de corde procedentes.
Cogitationes male/ homicidia/ periurium:
⁊ reliqua his similia. Nam si ista defuerint
mundus erit homo in conspectu domini.

[Ve vobis scribe ⁊ pharisei Hypocrite:
quia similes estis sepulchris dealbatis].
Sepulchrum a sepulto dictum. Prius enī
vnusquisqꝫ in domo sua sepeliebat: postea
vetitum est legibus: quia fetore ipso corpo-
ra viuentium interficiebantur. Pro qua re
in ciuitatibus similiter ꝓhibitum est sepe-
liri. Diuersis verbis arguit phariseos per
Hypocrisin. Quos ante per vascula/ nunc
per sepulchra redarguit: ⁊ dicit quod simi
les sint sepulchris que erant a foris dealba
ta de chalce ⁊ marmoribus ornata/ ⁊ picta
coloribꝰ: intus autem plena erant om̄i spur
citia/ id est immunditia. Apud antiq̄s alia-
rum gentium grande studium fuit monumē
ta patrum ornare: quod ⁊ in monumentis
romanorum adhuc apparet: ⁊ in Machа-
beorum libro legimus. Sed occidentalis
paupertas/ orientalibus diuitijs cōparata
nihil est. [Ve vobis scribe ⁊ pharisei/ qui
edificatis sepulchra prophetarum]. Et utꝫ
ve futurum dominus denuntiat/ non q̄a
sepulchra ⁊ monumenta edificant iustorum
⁊ prophetarum: sed quia sic certi sunt male
fecissē patres suos/ occidisse bonos: intantũ
sciant illos bonos fuisse vt ipsi monumēta
eorum edificant. Et cum hoc ꝓ certo sciant
eadem voluntate tenentur/ ⁊ filij sunt homi
cidarum: non solum carne/ sed imitatione.
Potest ⁊ alio modo intelligi. qꝺ idcirco edi
ficabant monumenta iustorum vt notũ fie-
ret alijs qui illos occidere potuerint ⁊ potē
tes fuerint: quia ⁊ ipsi quod dicebant/ si fu
issemus in diebꝰ patrum nostrorum non es-
semus consentientes operibus eorum/ iactā
do ⁊ subsānando dicebant. [Et vos im pl
te mēsuram patrum vestrorum.] Ipsam mē
suram quam illi non compleuerunt sed in
ceperunt: vos implete. Illi occiderunt suos
vos occidetis dominũ: illi prophetas/ vos
dominum prophetarum vel apostolos eiꝰ.
[Serpentes genimina viperarum.] Sicut
vipera parentes suos occidit similiter illi fe
cerunt/ ⁊ vos facietis. [Quomodo fugietis
a iuditio gehenne]. Quomodo fugietꝫ. id
est quia talia operamini: a iuditio gehenne.
Hoc est qꝺ Joannes dixit. Ab ira ventu-

ra/scilicet ab inferno: vbi omnes mittendi
sunt qui talia operātur. [Ideo ecce ego mit
to ad vos sapientes et scribas/ et ex illis occi
detis]. Ideo/subaūditur dico vobis. Qr
vos ita estis facturi. Mittam ad vos sapiē
tes et scribas doctos in lege veteri et in no/
ua. Et ex illis occidetis: vt Jacobum frēm
domini et Stephanū. [Et crucifigetis]: vt
Symonem filium cleophe hierosolimorum
episcopum. [Et ex eis flagellabitis in syna
gogis vestris]. Ut omnes apostolos feci/
stis: quando ibant a conspectu concilij gau
dentes. [Et persequimini de ciuitate in ci/
uitatem/ vt veniat super vos omnis sanguis
iustus/ qui effusus est super terram]. Non
omnes iustos iudei interfecerunt: quia nec
erant quando Abel occisus est. Sed sicut
iam dixi/ omnes mali de vna generatione es
se dicuntur/ sicut et omēs iusti de alia. De
niqꝫ cum psalmista multos de diuersis gē/
tibus describeret qui montem dñi ascensu/
ri essent dicens. Innocens manibꝰ et mūdo
corde: et reliqua. Hec est gñatio querentiū
dñm. Similiter ergo iudei quia occiderūt
parentes suos ꝓphetas / de Cayn progenie
esse dicūtur: et cū ipso penas subibūt eternas
qui frēm suū interfecit. [A sanguine Abel
iusti/ vsqꝫ ad sanguinē Zacharie]. De abel
nota est hystoria omnibꝰ. Zacharias fuit fi
lius Joiade sacerdotis. Qui Joiada acce/
pit Joas paruulum infantē/ cum interfice/
ret Athalia regina semen regiū/ vt regnaret
ipsa. Qr mortuus erat vir eius et filius eiꝰ et
abscondit ipm Joas ꝑ annos septē. In sep
timo anno eleuauit eū regem/ et iussit occide
re reginam. Igitur quando Joiada vixit / fe/
cit Joas q̄ deo erant placita. Cū aūt Joia/
da defunctꝰ esset accepit rex malos ꝯsiliari
os et dereliquit deū: et misit ad eū dñs pro
phetas et non audiuit eos. Tūc venit ad eū
filiꝰ Joiade iste Zacharias: et dixit ad eum
sicut scriptū est in libro paralipomenon: in
q̄t. Hec dicit dñs. Quare transgredimini
preceptū dñi qđ vobis non proderit: et dere
liq̄stis dñm/ vt derelinqueret vos? Qui cō
gregati aduersus eū/ miserūt lapides iuxta
regis imperiū/ in atrijs domꝰ dñi. Et nō est
recordatꝰ Joas rex misericordie quam fece
rat Joiada pater suus secum/ sed interfecit
filiū eius. Qui cum moreretur ait. Videat
deus et requirat. Cūqꝫ reuolutus esset an/
nus ascendit contra eū exercitus syrie: venit
qꝫ in iudeam et Hierusalem/ et interfecit cū/
ctos principes populi. Et cū peruenisset mo
dicus numerus syrorū tradidit dominus in
manus eorū infinitam multitudinem/ eo qꝫ
reliquissent dominū. In Joas quoqꝫ igno/
miniosa exercuere iudicia: et abeuntes di/
miserunt eū in languoribus multis. Sur/
rexerunt autem contra eū serui sui/ in vltio
nem sangninis filij Joiade sacerdotis/ et oc
ciderunt eū in lecto suo. Tali modo occisus
fuit iste Zacharias inter templū et altare:
id ē in vna exedra thesaurorū/ siue iuxta Ga
zophylaciū. Qđ aūt dñs filiū barachie eū
nominat pro laude ipsiꝰ sacerdotis facit: q̄
per omnia Barachias studuit esse: id ē be/
nedictꝰ domini: hoc eñ interpretatur. Notā
dū aūt qđ iste Joiadas cū esset summꝰ pon
tifex reginā iussit occidi. [Amen dico vobis
venient hec omnia super generationē istā].
Acsi dicat. Venient hec oīa q̄ digna sūt
venire sup talibꝰ qui talia fecerunt. [Jeru/
salem: q̄ occidis ꝓphetas/ et lapidas eos qui
ad te missi sunt]. Jerusalem ierlm vocatiui
casus sunt/ quāuis indeclinabiles. Et nō dꝫ
hr̄e aspirationē in capite: qr nō potest aspi/
rari qđ in loco cōsonantis est: nec apđ gre/
cos hꝫ aspirationē. Quasi dicat: o Jerlm
q̄ occidis ꝓphetas ad te missos / et lapidas:
qr ego volui frequenter ꝯgregare filios tuos
sub alas mee defensionis: vt gallina cōgre
gat filios suos/ et noluisti. [Cessasti a malis
operibꝰ: etiā ipi q̄ videbantur cōgregati disꝑ
gentur. Et relinquetur domꝰ vr̄a/ in qua vos
habetis fiduciā/ deserta]. Per hierlm habi
tatores alloquitur: et est species metonomia/ ꝑ
hec qđ continetur ostendens. Quotiens/ mlt
totiens. frequenter ostendit qꝫ ꝓphetas ipe mi
serit. Queādmodū gallina. Magnā pieta
tē ostēdit se operatū erga ꝑplm iudeorū / qui
galline infirmāti erga populos suos se assi/
milat: quia nulla auis sic infirmatur erga fili
os sicut gallina: ita vt si pullos non videas

matrem tñ intelligas. Et nullus est qui pos
sit dei pietati comparari. Ipse enim in sola
pietate sua seipm exinaniuit formā serui ac/
cipiens: in similitudinē hoīm factꝰ/⁊ habi/
tu inuentꝰ vt homo. [Ecce relinquetur vo/
bis domꝰ vr̄a deserta]. Ecce aduerbiuz de/
monstrantis: qꝛ iā instabat tempꝰ: quo erāt
ipm occisuri/⁊ dei custodia ab eis recessura
⁊ illud templū in proximo contemptuꝝ: et
non post multū incensurū ⁊ ciuitas delectu/
ra. Qḋ factū est quadragesimo scḋo anno
post eiꝰ ascensionē in celū. Et ante p hiere/
miā ex psona dn̄i dictū fuerat. Reliqui do/
F mū meā: dimisi hereditatē meā: facta ē mi/
hi hereditas mea quasi spelūca hiene. Hie
na bestia est q̄ semp in sepulchris mortuoꝝ
habitare solet. Et huic bestie ꝯparant recte
iudei: q̄ frequent dn̄m derelinquebāt ⁊ ad
idola ꝯuertebant. De q̄b scriptum est. Qꝛ
non est spes in ore coꝝ: similes illis fiant q̄
faciunt ea. [Dico enim vobis: non me vide
bitis amodo/donec dicatis. Benedictꝰ qui
venit in nomine dn̄i]. Ad hoc qḋ dixerat
quotiens volui congregare filios tuos. Ad
hoc respicit/non me videbitis erga vos in
tali voluntate/vt velim cōgregare filios ve/
stros/donec agatis penitentiā: ⁊ cognosca/
tis qꝛ ego sum de quo dictū est in psalmo:
Bn̄dictus q̄ venit. Adhuc sunt in tali teno
re. Veniet Enoch ⁊ helias/⁊ cognoscent: ⁊
tunc congregabuntur sub alis/⁊ sub ꝓtectō
ne dn̄i. Nam aliter non potest bene intelligi
iste ꝟsiculus: qꝛ corporali specie ad eos re/
uersus est: quādo pascha celebrauit: ⁊ iteꝝ
quando ligatus adductus est ad crucifigē/
dū. [Et egressus de templo ibat]. Ibat ite/
rū ad hospitiū suū/sicut solitus erat in Be/
thaniā. [Et accesserunt discipuli eiꝰ/ vt ostē
derent ei edificationes templi]. Que causa
fuit vt discipuli ostenderent edificationes
templi/quas ipse iam p triginta tres annos
videbat? Ab eo loco acceperant occasionē
quo ipse dixerat. ecce relinquet vobis do/
mꝰ vr̄a deserta: ⁊ volebant scire quo sensu
illud dn̄s dixerit: si potuisset fore: vt tal' edi
ficatio deserta foret. [Ait illis. Videtis hec
oīa]. Id est miramini ista. [Amē dico vo
bis/non relinquet lapis sup lapidem/q̄ nō
destruat]. Non solū de templo ita factū est/
sed ⁊ de ciuitate: qꝛ in aliū locū ab helio A/
driano imperatore oīa reedificata sunt: et
in illū locū vbi illa fuerat sal seminatum est
ne quis deinceps manere vellet. Si spirita/
liter etiam velis aduertere: habitatio dei re/
cessit a iudeis/⁊ venit ad gentes. Et capite
sublato/omnia membra inter se cōpugnant.
[Sedente aūt eo super montem Oliueti/
accesserunt ad eū discipuli eius secreto dicē
tes]. Qꝛ secretiora erant interrogaturi my
steria/recte accesserunt ⁊ corpore ⁊ mente:
ne q̄s infidelium audiret ⁊ iudeis nuntia/
ret/⁊ esset occasio occidendi eum: q̄ p mino
rib dictis Esaiam ⁊ hieremiam ꝓphetas oc
ciderunt. Primitus cum non intellexerunt
qḋ dixerat: relinquet domꝰ vr̄a deserta/non
fuerunt ausi interrogare quo animo dixerit
sed ostenderunt ei lapides ⁊ structuraz: vo
lentes ei prebere occasionem dicendi quod
ante dixerat. Cum vero ipse manifestiꝰ ea/
dem replicauit: iam audent interrogare se/
cretiora aduentus sui/⁊ finis seculi. [Dic
nobis/quando hec erunt: ⁊ qḋ signū aduē/
tus tui/⁊ cōsummationis seculi]. In quib
⁊ de aduentu suo ⁊ de consumatione seculi
scire volunt. Et dn̄s in subsequentib de is/
tis oīb respōdit: ⁊ dixit eis. [Videte/ ne
quis vos seducat]. Pius dominus in prin
cipio ipsos castigat vt se custodiant/ne se/
ducant ab aliquo pseuda ꝓpheta. [Multi ve
niunt in nomine meo dicentes. ego sum cri
stus: ⁊ multos seducent]. E quib fuit vnꝰ
Symon qui dixit quod ipse esset christus:
etiam in conspectu neronis. Reliquit etiā
scriptū in suis libris ita. Ego sum dei sermo:
ego sum speciosus: ego sum paraclytus: ego
omnipotens: ego omnia dei. [Audituri enī
estis prelia ⁊ opiniones preliorum: videte
ne turbemini]. Multa prelia audierunt et
inter romanos ⁊ inter alias gentes: ⁊ opi/
niones/id est famas preliorum. Precepit ta
men ne turbentur: sed teneant fortitudinem
animi: inter aduersa ⁊ prospera/qui non ha
berent vnde dolerent/seu quid perderent: q̄
omnia habebant relicta pro deo: iuxta illiꝰ

phylosophi consilium. Qui cū de athenis
scola romam venisset nauigio: negotiatores
cum quibus venerat naufragiū passi in ma
ri amiserunt substantias suas. Ille vero qui
nihil habebat preter simplex indumentū nō
habuit qd perderet extra se. Cūq; negocia/
tores romam venissent/ille venit coram im/
peratore/⁊ probato rex q sapiens esset/dedit
multa predia ⁊ honores. Cūq; negociato/
res post multos dies mutuatis p̄cijs vnde
redirent in patriā dicebant ad eum / quid
vellet mandare parentibus ⁊ amicis. Ait.
Dicite eis / quando iter arripiunt porent
thesaurum quod mare ⁊ fures non possint
auferre/sicut ego feci qui nihil perdidi: ⁊ mo
do ditior sum quam illi cum quibus veni:
qui diuites exierunt ⁊ pauperes redeunt.
[Oportet enim hec primum fieri: sed non
dū est finis]. Qui legit verba que Orosi/
us de bellis collegit per hystorias/expaue/
scere poterit p tantis tribulatiōibus. Ob
hoc muniebat dominus suos/ne turbarent
⁊ ne putarent instare finem mundi. [Sur/
get gens in gentem/⁊ regnum aduersus re/
gnum]. Et iudei hoc fecerunt tempore Py/
lati: ⁊ romani etiam ipso die quo beat⁹ Pe/
trus introiuit romam/erant inter se parati
in bello: sed ob reuerentiā sancti Petri nul/
lus potuit compari suo nocere: quia obrigu
erunt eorum brachia: ⁊ sani domum redie/
runt. Ignorauerunt tamen ob cuius meri/
tum saluati essent. [Et pestilentie/⁊ fames]
Pestilentia est infirmitas in populo/que cū
vnum apprehenderit celeriter ad plures trā
sit: sicut factum legimus in tempore sancti
Gregorij/⁊ tempore Dauid: quando dicit
angelus percussisse populum/qui dyabolus
intelligitur. Fit vero ipsa pestis frequenter
⁊ ī palestina ⁊ in ytalia. Unde ⁊ bene san
ctus Gregorius dicit. Pestilentias sine ces
satione patimur. Fames multe tunc fuerūt
sed vna fuit per totum orbem decimo anno
claudij imperatoris: de qua in actibus apo
stolorum legitur. Terremotus innumeri il
lic/⁊ fiebant et fiunt. Aliquando autem et
fiunt dei iussu pro aliquo signo/sicut quan
do apostoli orauerunt ⁊ terremotus factus
est: vt ostenderet dominus quia terreret in
credulos/⁊ defenderet pios. Aliquando fi/
unt ex euentu/quod ventus inueniens adi/
tum ingrediens sub terra: ⁊ quia violentus
est querit aditum exeundi: ⁊ tali modo sub/
mouet terram. [Hec autem omnia initia sūt
dolorum]. Hec omnia in palestina fuisse le
gimus/ante subuersam prouintiam. Hec i/
itia dolorum fuerunt: quia acerbiora post
venere tormenta. [Tunc tradent vos in tri/
bulationem/⁊ occident vos]. Et de aposto
lis: ⁊ de apostolorum successoribus intelli/
gendum: qm̄ quando prouintia palestina
deleta est/perpauci viuebant de apostolis.
Nullus autem ex illis exierat in Iudeam:
christiani tamen erant in iudea: etiam infra
ciuitatem multi fuerunt/non tamen legim⁹
quod ibi mortui fuerint: quia romani non
prohibuerunt vllum exire: nisi illi ipsi q̄ in
tra ciuitatem erant. [Et eritis odio omnib⁹
pter nomen meum]. Gaudendum odiū qd
pro deo suscipitur. Ex qua autem re ipse tri
bulationes venient/ostenditur: cum post oc
cisionem domini/etiam discipulorum predi
citur futura. [Et tunc scandalizabuntur mlˀ
ti]. Siue sument scandalum contra proxi/
mos qui christiani fiant: siue irascentur iu/
dei/cum viderint omnes gentes in christū
credere: qz iudeis scandalum est/deū incar/
natū audire. [Et inuicem tradēt: ⁊ odio hā/
bebūt inuicē pagani cristiāos. Et mlˀti pseu
do prophete surgent]. Pseudo grecum est
⁊ latine dicitur falsus/vt Theodas ⁊ Iu/
das galileus/qui eduxerunt populum post
se/dicentes se esse prophetas: sed ⁊ ipsi peri
erunt ⁊ quotquot eis consenserunt. [Et qm̄
abundauit iniquitas / refrigescet charitas
multorum]. Ad antichristi tempora iste
versiculus pertinet/quando refrigescet di/
lectio christianorum ⁊ multi dimittent chri
stianitatem / ⁊ conuertentur ad ipsius vo/
lūtatē. [Qui aūt pseuerauerit vsq; in finē]
Subaudit ī fide ⁊ dilectōe dei [Hic salu⁹
erit]. Hic pronomen est in isto loco. Ille eī
salu⁹ in alia vita erit/qui in fide permāserit
[Et predicabitur hoc euangelium in vniuer

ſe orbe]. Unū eſt ſignum de fine ſeculi: qđ
tunc eſſe dꝫ finis ſeculi/cū oēs gentes au-
dierint euangeliū regni.[In teſtimoniū oi-
bus gentibꝰ]. Nulla gens eſt ſub celo q̄ non
habeat auditum/⁊ domini facta/⁊ qꝫ ipſe de
us a pluribꝰ credat: ſi nō ꝑ ꝑdicatores/tamē
ꝑ vicinas gentes.[Et tunc erit ꝯſummatio]
Neſcimꝰ iam gentē ſub celo in qua chriſtia
ni non habeantur. Nam ⁊ in gog ⁊ in ma-
gog/que ſunt gentes hunoꝝ. Que ab eis
gazari vocant. Iā vna gens q̄' fortior erat
ex his quas Alexander cōduxerat/circum
ciſa eſt/⁊ omnem iudaiſmū obſeruat. Bulga-
rū quoqꝫ q̄ ⁊ ipſi ex ipſis gentibꝰ ſunt: cotti
die baptiſantur.[Cū ergo videritis abbo-
minationē deſolationis/q̄ dicta eſt a Danie
S le ꝓpheta ſtante in loco ſcō]. Abbomīatio
deſolationis ydolū vocat in Daniel' libro
de qua ipſe ꝓphetauit: ſicut ⁊ nunc deꝰ: cuꝫ
ipaꝫ vidiſſet in templo cognoſcerent ꝓpe eſſe
deſolationem templi ⁊ prouincie. Que ⁊ de
imagine ceſaris poteſt intelligi/qꝛ Pylatus
poſuit in templo ante viginti quinqꝫ annos
ſubuerſiōis vrbis. ſiue de eq̄ſtri ſtatua Adri
H ani/quā romani ei fecerant: qꝛ ad bellum ꝑ
gens in via reclamante quadam vidua ſte-
tit cū equo/donec ei iuſtitiā de oppreſſore
faceret. Quam cōſules ꝑ pio facto ꝑ vni-
uerſas ciuitates poni iuſſerunt ⁊ ipſa ſtetit
in templo Hieroſolimoꝝ añ deſtructioneꝫ
ciuitatis/quā ipē Adrianus fecit/q̄ ſcdo re-
belles iudeos vltima cede ꝑdomuit: ⁊ in a-
lio loco ipam ciuitatem edificari precepit/⁊
Eliam vocauit: ⁊ ꝓhibuit ibi iudeos igre
di. Et ad antichriſti tpa poteſt referri: qꝛ iu
bebit ſe adorari pro deo omnipotente/etiaꝫ
mundo: ſicut ait apoſtolus. Sedebit in tē-
plo oſtendens tanquam ipſe ſit deꝰ quem
dominus iheſus interficiet ſpiritu oꝛꝭ ſui
⁊ deſtruet illuſtratiōe aduētus eius.[Tūc
q̄ in iudea ſunt fugiant ad montes]. Tunc
ad hoc reſpicit: cum venerit ea que predico
Quia ſic Lucas narrat. Cum videritis ab
exercitu circumdari Hierlm: tunc qui in iu
dea ſunt fugiant ad montes: videlicet ne in
cludant in illa obſidione. Nam ſi illi qui in
cluſi fuerint ſcire pro certo potuiſſent exituꝫ
rei/nullo modo ſe inibi clauſiſſent. Hoc
vero euangelio multi chriſtianorum edocti:
cum viderunt appropinquare hoſtem roma
norum/deceſſerunt trans iordanem in reg
num agrippe ⁊ nihil leſionis habuerunt.
Etiam apoſtoli iam prope adhuc viuebāt.
Si ſpiritaliter velis ſcire/potes omnia illa
ad hereſes referre/⁊ peccata. Que cum vi-
deris regnare ſuper eos/qui magiſtri eccle-
ſie eſſe debent.[Tunc qui in iudea ſt]
Hoc eſt in confeſſione vere fidei feſtinent
aſcendere ad montes virtutum.[Et illi qui
ſupra tectum]. Id eſt qui tranſierūt animo
carnalia/non deſcendant ad priſtinos actꝰ
mundane conuerſatiōis.[Et qui operatur
in agro]. Qui intelligitur eccleſia.[Non
reſpiciat retro]. Ad ea que propter deum re
liquit: ſed tendat ſemper ad propoſitam fi-
dem.[Ue autem pregnantibus ⁊ nutrienti
bus]. Quia fugere nō valebunt: ſicut le-
gimꝰ de nutrice Miphiboſech. Que cum
audiſſet quod mortuus eſſet Saul ⁊ Iona
thas/feſtinabat fugere cum infante: cecidit
qꝫ cum ipſo et claudus effectus eſt. Legi-
mus etiam quia in ipſa obſidonie Maria
nobilis et prediues quondam femina/que
ante vix valebat incedere ſuper terram pre
nimia teneritudine/in ipſa obſidione fili-
um ſuum qninqꝫ dies habentem comme-
derit.[Orate autem ne fuga veſtra ī hie
me vel in ſabbato fiat]. Quia in hieme
fugere malum eſſet/ob frigus. In ſabba-
to ſi fugeret/tranſgrederetur legem. Si ſta
ret moreretur: vt Machabei fecerunt.
Tamen quando Ueſpaſianus in prouin-
tiā venit/eſtas inerat: quia ipſo die paſche
Tytus ad Hieruſalem acceſſit. Sed obſi
dio Hieruſalem per duos annos continua
fuit.[Erit enim tunc tribulatio magna/q̄-
lis nō fuit ab initio in mōo vſqꝫ mō: neqꝫ fi
et]. Et de obſidiōe iudeoꝝ pōt intelligi: q̄a
nūquā apđ illos tribulatio fuit/ſicut apđ ip
ſos q̄ in ipa obſidione fuerūt. Nō em̄ remā
ſit canis/neqꝫ ꝑs coriū in oſtio/aut ī aliquo
iacēs loco. Uiui abibāt hoīes in ſepulchꝛꝭ
⁊ ibi expectabant mortem. Troya decē an-
nis obſeſſa ē/ſed nō ibi tāta mala ſuſtinuere

Et ad antichristi tempus recte potest aptari in quo tribulatio inenarrabilis erit: quia non solum tormenta ingeret acerbiora sanctis/sed ⁊ signa multa faciet: ⁊ dona pluria dabit/ad seducendos christianos. [Et nisi abbreuiati essent dies illi/non fieret salua omnis caro]. Abbreuiatos dicit/non mensura sed numero. Hec enim tribulatio quāto ceteris grauior/tanto temporis breuiate moderatior est futura: Quantum namq͡ʒ ex propheta Danihelis ⁊ apocalypsi intelligi datur (tribus annis ⁊ dimidio) ipsa sic grassabitur. Nam dies equali mensura semper erunt: vt psalmista dicit. Ordinatione tua perseuerant dies. [Sed in numero pauci constituti sunt/in quibꝫ electi probabuntur ⁊ mali manifestabantur. Tunc si quis dixerit: ecce illic christꝰ/aut illic nolite credere] Christus non solum dominus noster hic intelligendus/sed ⁊ rex iudeorum: quia iudei sic appellabant reges. Et fuerunt multi tunc qui se christos dixerunt: qui voluerunt esse reges/si tunc potuissent victoriam capere. Et in ipsa ciuitate Hierusalem tres erant/qui se reges dicebant. [Surgent eñ pseudo prophete/⁊ pseudo christi: ⁊ dabunt signa magna ⁊ prodigia: ita vt in errorem inducantur/si fieri potest etiā electi]. De vtriusq͡ʒ temporibus possūt hec dicta accipi: sed melius ad antichristi tempus referimus in quo non solum ipse faciet multa signa: sʒ et ministri eius. Cuius eñ fides tunc non titubabit/quando videbit crudelem persecutorem signa facere? [Ita/vt in errorem inducantur/si fieri potest etiam electi?]. Dubitātis affectu loquitur dominus: vt ⁊ tribulationis magnitudinē designet/⁊ liberum in esse homini monstret affectum. Nam fidelꝭ ⁊ si ad horam seductus fuerit/tamen cito resurgʒ. vt btūs Petrus. Ecce predixi vobʒ/ tribꝫ vicibꝫ in ista maledictione replicatum habet: vt non auscultent malorū suasionē. [Si ergo dixerint vobis: ecce in deserto est nolite exire]. Ibi abduxit theodas populū/ille pseudo ꝓpheta. [Ecce in penetralibꝫ/id est in secretʒ aliq̄bꝫ: nolite credere]. Spiritaliter ecclia catholica/id est vniuersalꝭ/nō solummodo in Affrica/aut in alio speciali loco/vel in penetralibus hereticorum sed ꝑ vniuersum mundum: quia ideo catholica/id est vniuersalis/dicitur. [Sicut enim fulgur exit ab oriente/⁊ apparet vsq͡ʒ ad occidētem/ita erit aduentus filij hominis]. Non enim venit absconsus/qui in prima maiestate celata nube carnis apparuit. Per figurā que idea dicitur/describit suum aduentum Non erit necesse in secreto querere/qui manifestus omnibus ⁊ terribilis vt fulgur apparebit. Fulgur neutri generis nomen est: nec habet. o. in nominatiuo: sed correptum u. Est autem aliud nomē qꝺ dicitur fulgor fulgoris: per. o. ꝓducituʒ: ⁊ accipitur ꝑ splēdore. [Vbicunq͡ʒ fuerit corpus/illuc cōgregabuntur ⁊ aquile]. Dat exemplū de re inferiori ad inferiorem ꝑ speciem parabole: qꝺ sicut aquile trans mare dicuntur sentire cadauera: ⁊ illuc se congregare: similiter in illa die omnes electos cum domino esse coadunandos/ꝑcans se casurum pro suis in mortem: qꝛ cadauer a casu nomen accipit: seipʒ corpus/siue cadauer volens intelligi. Aquilam sanctos suos/quoꝝ iuuentꝰ renouabiꝭ vt aquile: ⁊ qui assument pēnas vt aduolēt ad dñm. [Statim aūt post tribulationem dieꝝ illoꝝ sol obscurabitur/⁊ luna non dabit lumen suū]. Vel in comparatione claritatis dei videbunꝭ obscurari: vel veraciter obscurabunꝭ/sic obscurata fuerunt tpē mortis eiꝰ. Nā necdū impletū est qꝺ Iohel dicit. Sol ꝯuerteꝭ in tenebras ⁊ luna in sanguinem/antequam veniat dies domini magnus ⁊ manifestꝰ. [Cū ꝓo pactū fuerit iudiciū/⁊ fuerit celum nouum ⁊ terra noua: erit quod Esyas loquiꝭ. Erit lux lune sicut lux solis: ⁊ lux solis erit septempliciter/sicut lux septem dierū. Et virtutes celoꝝ mouebunꝭ] Quid nos miseri faciemus/si virtutes celorum in illo tremendo die tremiscent? Virtutes celorum/angelos/archangelos ⁊ nouem ordines angelorum. Et tūc apparebit signum filij hominis in celo]. Ipse videbiꝭ ⁊ a iustis/⁊ ab impijs sic in apocalypsi Ioannes dicit. Videbit euʒ omnis oculus: ⁊ q̄ eum pupugerunt. Et sicut in actibꝫ aplo͞ꝝ

legimus dictum quando ascendit. Quem
admodū vidistis eum euntem/ita veniet.
Uel signū filij hominis/crucis vexillū pos/
sum⁹ intelligere: vexillū victorie triūphātis
[Et tunc plangent se omnes trib⁹ terre].
Omnes trib⁹ terre/oēs gentes dicit. [Plā
gentes aūt dicent. Beate steriles que nō ge
nuerunt/⁊ vbera que non lactauerunt. Di
cent montib⁹. cadite super nos: ⁊ collib⁹. o/
perite nos. Et videbūt filiū hominis veniē
tem in nubib⁹ celi cū virtute multa ⁊ maie/
state]. Cū virtute ⁊ maiestate visuri sunt:
quem in humiliate positū audire noluerūt.
Cū virtute ⁊ maiestate: quia omnes angeli
⁊ sancti cū illo. [Ignis in conspectu eius:
⁊ in circūitu eius tempestas valida]. Si so
lummodo figuram visionis eius populus
Israhel a monte Synai qui audiuit timo
re perterritus sustinere non potuit: quid pu
tamus tunc erit. [Et mittet angelos suos
cum tuba/⁊ voce magna]. De hac tuba a/
postolus Paulus dicit. Canit enim tuba /
⁊ mortui qui in christo sunt primi resurgent
[Et congregabūt electos eius a quatuor vē
tis]. A quatuor clymatib⁹ celi dr: oriente: oc
cidente: aquilone: ⁊ austro. Et ne putaret
aliquis a quatuor plagis terre: ⁊ non poti⁹
a cunctis finib⁹ eius simul: ⁊ mediterraneis
regionib⁹ electos esse congregandos/subiū/
xit. A summis celorū vsq₃ ad terminos eorū
Ut nullus in die illa electus remanebit/q
nō occurrat dn̄o. Veniūt in aere ad iuditiū
siue viui inuenti/gustabūt tn̄ mortem: siue
mortui resuscitandi. [In momento: in ictu
oculi]. Momentū est quadragesima pars
hore. Ictus oculi/cum clauditur ⁊ aperitur
Quicunq₃ bestijs commestti sūt/vel incen
si: nulla erit mora neq₃ differentia. Venient
aūt ⁊ reprobi ad iuditiū: siue viui inuenti /
moriendi ⁊ resuscitandi cum alijs mortuis
Interposita tn̄ differentia/q̄ iusti cum gau
dio in dn̄o: impij vt videant quem beatum
amittent dominum: vt peracto iuditio di/
spereant cum dyabolo: ⁊ decidant in infer/
num cum corporib⁹ ⁊ animab⁹: sicut descen
dit Dathan ⁊ Abiron in infernum. [Ab
arbore autem fici discite parabolam. Cum
iam ramus eius tener fuerit/⁊ folia nata: sci
tis qm̄ ꝓpe est estas]. Quomodo inquit cū
teneri fuerint erumpentes ramusculi/iam ꝓ
pe adest estas: quia non potest erumpere
antequam sol appropinquet. [Ita ⁊ vos/ cū
videritis hec fieri]. Id est hec signa prece/
dere que predixi: cognoscite appropinquas/
se ⁊ meum aduentum/⁊ consummationem
seculi/⁊ futuri regni iocunditatem: quia ta
lis erit comparatio ad delectationem delec
tationis huius seculi/qualis est estas ad cō
parationem hiemis: quia tunc meroris nr̄i
nubile transibunt: ⁊ vite dies eterni sol' cla/
ritate fulgescent. [Ita ⁊ vos cum videritis
hec fieri: scitote quia ꝓpe est in ianuis]. Sic
isti seculares sciunt cognoscere per erumpen
tes ramusculos arborum venientia deside
rata tempora/ita ⁊ vos scitote ꝑ predicta si
gna ꝓpe esse desiderata vestra gaudia. Et in
ianuis/in terminis nouissimis. Sicut eñ
ianua finis est domus: ⁊ qui extra ianuam
exit apparet multis/sic ⁊ ego diesq₃ iuditij in
ianuis erit tunc: quia tunc exiñ incipiā ap/
parere multis. Potest etiā spiritaliter intel/
ligi synagoga/cum ipsa per Enoch credere
in deum ceperit ⁊ Heliam: q̄si folia ⁊ fruc
t⁹ facere per bona opera/ꝓpe erit finis: quia
cum plenitudo gentiū introierit/tunc om̄is
Israhel saluus erit. [Amen dico vobis nō
pteribit generatio hec/donec omnia fiant].
Amē/si dici fas est: q̄si iuramētū dn̄i ē. Et
mltū ꝯmēdat vbicūq₃ hoc adiūgit. Gn̄atio
nē hāc/⁊ iudeorū gen⁹ ⁊ omniū gen⁹ hoīm
possum⁹ sentire. [Celū ⁊ terra trāsibūt] Ce
lū hoc in loco aeriū spatiū appellat/vbi aues
volāt. Vn̄ ⁊ volucres celi dicunt. Tm̄ eñ
spatiū ignis assumet ⁊ ad delendū/ quantū
aq̄ tenuit in diluuio. Nā celū in q̄ sidera sūt
innouabit in meliorē figurā: vt Ioānes dr
Erit celum nouum ⁊ terra noua. De terra
quoq₃ tantum ardebit/quantum maculatū
fuit ab humanis laborib⁹: reliqua mutabi
tur in meliorem figuram. [Verba autē mea
non preteribunt]. Subaudit/vt nō sint sicut
dixi. Vel alio modo in hac terra nihil celo
et terra durabilius/acsi diceret. Ante po
test celum ⁊ terra transire: vt non sint:

quam non fiat qđ dixi/qꝛ veritas sum: ꝛ impossibile est veritatem posse mentiri. Siue celũ ꝛ terra transibũt/id est ab ea specie quã nunc hñt/in aliam. De die aũt illa ꝛ hora nemo scit/neqꝫ angeli celorum/nisi pater solus. Filius ꝑ quem factus est omnis dies: ꝛ qui est sapientia dei patris/non potest ignorare: sed in ipso sunt omnes thesauri sapientie absconditi. In hoc qđ ipse vnus deus est cum patre/nouit ipse omnia que nouit pater. Sed ad hoc nescit: qꝛ nescientes facit: sicut ceca fossa dicitur/nõ qđ ipsa ceca sit/sed qđ nescientes se facit cecos. Nam interrogatus post resurrectionẽ de die iuditij ab apostolis ait. Non est vr̃m nosse tempora vel momenta/que pater posuit in sua potestate. Quando dicit: non est vr̃m scire: ostendit qđ ipse sciat/sed nõ expediat apostolis scire: vt semper de aduentu domini suspecti sic viuant quasi die altero iudicandi. [Sicut in dieb9 Noe: ita erit aduẽtus filij hominis.] Sicut aũt ĩ dieb9 Noe nihil aduersi suspicabant̃/sed faciebat vnusquisqꝫ qđ sibi placitum erat: sic erit in aduẽtu domini: quia illa bella ꝛ ille perturbationes q̃ superius narrauit ante erunt. [Tũc aũt erit pax]. Sicut nos scim9 modo predictũ de antichristo: sic sciuerũt iudei de christo predictũ ꝑ prophetas/ꝛ tamen presentem nõ cognouerũt. Sic timendũ nobis est/ne nobꝫ inscijs veniat domin9. Ideoqꝫ scđm domini preceptũ ꝯuenit esse semper parat9. [Qꝛ cũ dixerint pax ꝛ securitas/tũc repentinus superueniet interit9: sicut dolor parturientꝫ ꝛ non effugient. Tũc duo erũt in agro vn9 assumet̃/ꝛ alter relinquet̃]. Isti duo/populus iudaycus/ꝛ gentiles. Seu duo populi boni ꝛ mali in agro/in scriptura sancta dñt exercere bona opera: vnde in eternũ viuant [Unus assumetur ꝛ alter relinquet̃]. Qꝛ sunt multi infra sanctam ecclesiam: qui scripturas legũt ꝛ non audiũt/ꝛ christianos se esse profitent̃/qui non assument̃. [Due molentes in mola]. Due iste synagoga est ꝛ ecclesia in lege/siue in scriptura dñt molere farinam verbi dei ad suorum aliorumqꝫ pabulũ. Sed vna assumet̃ altera relinquetur videlicet eccl'ia electoꝝ assumit̃/reproboꝝ relinquit̃. [Uigilate ergo]. Uigilare est bona opera exercere. Que si fecerit/etiã si corpore dormiat: ipa ꝓ eo vigilabũt ꝛ orabũt. Uigilat q̃ exercet operando qđ credit. Uñ paulus. Euigilate iusti/nolite peccare. [Qꝛ nescitis qua hora dñs vr̃ ventur9 sit]. Notãdũ qđ non dicit nescim9/sed nescitis. Pro hac enim causa noluit apostolis patefacere/vt semꝑ incerti credant eum omni die futurũ: ꝛ tales se ꝓparent vt digni sint ad suscipiendũ eũ. Idcirco enim dñs vltimã nobꝫ horã voluit esse incognitã: vt semꝑ possit eẽ suspecta: vt dũ illam preuidere non possum9 ad illam sine intermissione preparemur. Habem9 enĩ ex traditione maloꝝ qđ ĩ pascha paulo ante mediaꝫ noctem/ sicut ꝑcussor ꝑ domos egyptioꝝ transijt percutiendo sic debeat venire/sicut scriptũ est. Dũ medium silentiũ teneret omnia/ꝛ nox in suo cursu mediũ iter hr̃et: oĩpotẽs ſmo tu9 domine de celis a regalib9 sedib9 venit. Sic deniqꝫ nobꝫ scriptũ reliquere qđ octaua calendas aprilis fuit mũs fact9/dñs concept9 est et passus: ꝛ simili modo erit destruct9. Et statuerũt vt in ipa nocte nullus ante medium noctꝫ dormiret/sed vigilarẽt in dei laudib9 scđm istã dñi admonitionẽ. Et tũc celebrat̃ octaua kalendas aprilis pascha. Postea institutũ est in Nicena synodo: vt expectem9 post equinoctiũ vernalem diem dominicũ: ꝛ in decem ꝛ nouem annis non euenit sic pascha/ nisi vna vice: et tali modo occultus erit nobis ipsa dies. Quanto ergo nobis incertus/tanto magis parati esse debemus omni tempore. Etenim vnicuiqꝫ nostrum venit dominus/cum dies nr̃i finis appropinquat. Pulsat/cũ per egritudinꝫ molestiam/ mortẽ vicinam esse denũtiat. Cui vigilantes confestim aperim9: si exercentes semper bona opera cum amore suscipimus. Aperire enim Iudici pulsanti non vult/ qui exire de corpore trepidat: et videre eum quem se contempsisse iudicem formidat. Ad excutiendam autem mentis nostre desidiam/etiam exteriora damna per similitudinem adducuntur: vt animus noster

ad vigilandum excitetur. Dicit enim. [Il/
lud autem scitote quia si sciret paterfamili/
as qua hora fur veniret/vigilarꝫ vtiqꝫ: ⁊ nō
sineret perfodi domum suam]. Fur enī do
mum perfodit/cum dyabolus habitaculum
anime īfirmat/vt habitator discedat. Om/
nes enim infirmitates hominum ⁊ pecorū
a dyabolo infliguntur: vt fecerunt in Job
⁊ filijs eius/Thobia/Paulo: deo tamen ꝑ
mittente: ⁊ angelo bono presidente/ne dya
bolus iuxta malignam suam voluntatem ꝑ
agat. Unde ⁊ dominus ad ipsum de Job
dixit/cum corpus ei dimisit. Ueruntamen
animam illius serua. Duobus enim modꝫ
intelligitur hoc ipum domini dictum: vt ne
qꝫ in animam eius aliquam lesionem facerꝫ
⁊ ad mentem/aut aliud mali: neqꝫ habita/
culum anime ita dissiparet/vt aīa stare nō
posset. Nam mors quomodo potest fur in/
telligi/que substantia caret? Nihil deniqꝫ ē
aliud/nisi absentia vite: sicut tenebre nō sūt
aliud nisi absentia lucis. Paterfamilias ho
mo vocatur: quia principari debet super mē
bra sua/quemadmodum paterfamilias ī do
mo. [Non sinit perfodi domum suā]. Cum
sentiens ⁊ cum gaudens dies exitus/letus
egreditur: ⁊ corpus obdormiscit: vt de Jo/
anne ⁊ Stephano scriptum est/ꝙ obdormi
erunt in domino. [Ideo ⁊ vos estote parati
quia nescitis qua hora filius hominis ven/
turus est]. Nesciente patrefamilias fur do
mum perfodit/dum a bonis operibus ocio
sus est. Quilibet missus dei veniens habi/
taculuꝫ nostre carnis dissipat/⁊ habitatoreꝫ
egredi compellit: quia cum ventura damna
spiritus non preuidet/hunc mors ad suppli
cium rapit. Furi vero resisteret/si per bona
opera vigilaret/ne īpenitēs perirꝫ. [Quis/
putas est fidelis seruus ⁊ prudens/queꝫ ꝯ/
stituit dominus super familiam suā/vt det
illis cibum in tempore]. [Modo dominus
ipsos suos discipulos/⁊ per eos magistros
ecclesie admonet: vt ⁊ ipsi vigilent ⁊ ceterꝫ
verbum diuinum adnuntient per quod vi
gilare ⁊ obseruare illam horam sciant. Illi
ipsi tamen tunc erunt prudentes ⁊ fideles/
si in tempore sciant dare conseruis dapes ꝓ
bi. Hoc est vt tempore congruo non abscō
dant/neqꝫ profunda ⁊ alta ignaris turbis ī
gerant: sed exemplo domini perfectioribus
secretiora/vulgaribus ordei pabulum mini
strent. [Beatus ille seruus/quem cum vene
rit dominus inuenerit sic facientem]. Bea I
tus dicitur bene auctus. Felix ⁊ beat⁹ erit
qui primo seipsum verbo diuino repleuerit
vt ipsi primo faciat: postmodum alijs ore
⁊ opere verbi pabuluꝫ suggerat: quia sic de
eodem domino scriptum est. Que cepit Je
sus facere ⁊ docere. Ante fecit/ postea do/
cuit. Et ipse supra de doctorib⁹ ait. Qui au
tem fecerit ⁊ docuerit/ magnus vocabitur
in regno celorum. [Amen dico vobis ꝙ su
per omnia bona sua constituet eum]. Ma/
gna distantia est inter bonos factores ⁊ ꝑ/
dicatores Bonos enim auditores si vigilā
tes inuenerit/faciet discumbere: hoc est q̇/
escere in vita eterna. Et transiens ministra/
bit/q̄ ꝑparata sunt diligentibus deum. Bo
nis autem predicatoribus si prudenter dis/
pensauerint vt ipsi satientur/⁊ alijs sufficiē/
ter ministrauerint: supra omnia bona suā
constituet/id est supra omnia celestis regni
gaudia: non vt ipsi soli habeant: sed vt abū
dantius ceteris cum sanctis ⁊ eternaliter ꝑ
fruantur. [Si autem dixerit malus seruus
in corde suo: moram facit dominus me⁹ ve
nire: ⁊ ceperit percutere conseruos suos/mā
ducat autem ⁊ bibit cum ebriosis]. Hoc de
vnicuiqꝫ christiano potest intelligi: maxime
de magistris ecclesiarum/regib⁹ / episcopis/
comitib⁹: qui ꝓponunt sibi longa tempora
viuendi/⁊ percutiunt/vel alias iniustitias
faciunt christianis: vacant commessatiōib⁹
⁊ ebrietatib⁹/⁊ alijs vicijs. Ueniet illis do
minus. Hoc est missus domini: qui separa
bit animam de corpore eorum in tempe quā
do non sperant; partemqꝫ eorum ponet cuꝫ
Hypocritis/quib⁹ superius dixit. Uae vo
bis Hypocrite: vel cum illis de quib⁹ dix/
it. Una assumetur/⁊ vna relinquetur. Hoc
est cum his qui descendunt in infernū ibi
erit fletus: ⁊ stridor dentium: per q̄ in du/
rissima tormenta perducantur. [Tunc simi
le erit regnum celorum decem virginibus].

Nunc superiorem parabolam de apostolis ꝛ doctoribꝰ sub persona boni serui maliq̃ꝫ p̃misit: ostendit q̇d ille habiturus q̇ bene ministrauerit verbum diuinũ/ꝛ quid ille q̇ negligenter. Nunc generaliter de om̃i ecclesia ꝛ auditoribus eiusdem verbi diuini parabolam ponit. More tñ ꝓphetali/quo ꝛ apostoli omnesq̃ꝫ illi auditores fuerũt erudititi. Habebant em̃ in vsu illas animas dici virgines/que deũ alienũ nõ adorauerũt: sponsum vniuscuiusq̃ꝫ anime deũ/sponsam animã deũ colentiũ. Qꝛ sicut mulier om̃ia q̃ facit cũ voluntate viri debꝫ facere/ꝛ om̃ia ad opꝰ ipiꝰ ꝛ ad laudem eius/siue ad ꝓfectũ eius dare quicq̇d dat: ꝛ non debet aliũ estimare sapientiorem/speciosiorem/fortiorem quam virũ suũ. Sic anima vniuscuiusq̃ꝫ colentis deũ/quicq̇d facit cũ dei voluntate ꝛ in nomine domini dꝫ facere. Non dꝫ amare/neq̃ꝫ p̃rem neq̃ꝫ m̃rem/gemmas auꝝ/argentum/predia vel aliquã creaturã sub celo plus q̃ꝫ deũ. Tunc aũt amat deũ/si facit q̃ ipe p̃cepit. Si aũt iustitiã deserit pro aliqua re/tũc amat plus illam rem quã deũ: ꝛ ibi fornicatur anima eius. Hoc modo dꝫ esse ꝟgo omnis ecclesia christi/vicꝫ oẽs christiani. De talibꝰ virginibꝰ d̃t dominus. Simile est regnum celoꝝ: hoc est p̄ñs ecclesia q̃ frequenter appellatur regnũ celoꝝ. Recte per denariũ numerꝝ om̃e genꝰ humanũ exprimit: qꝛ denarius numerus ꝑfectꝰ ꝛ absolutꝰ est: et vltra ip̃m nullus numerus/nisi de ip̃o multiplicatus. Et in hac parabola nullus est q̇ hic nõ designet. In quinq̃ꝫ aũt sensibꝰ corporis vnusq̇sq̃ꝫ subsistit homo. Geminatus aũt quinarius/denariũ perficit. Et quia ex vtroq̃ꝫ sexu fidelium multitudo colligitur: sancta ecclesia similis decem virginibus denunciatur. Virgo enim nomen est communis generis: ꝛ eodem modo dicitur virgo sancta Maria/ꝛ virgo sanctus Joannes. [Que accipientes lampades suas/exierũt obuiam sponso ꝛ sponse]. Lampades autẽ corpora intelliguntur. Tunc exierunt obuiam sponso ꝛ sponse/quando per baptismuꝫ introierunt ecclesiam eius. [Quinq̃ꝫ autẽ ex eis erant fatue/ꝛ quinq̃ꝫ prudentes]. Ille sunt fatue secundum deum que mundum aut ea que in mundo sunt plus diligũt quã deum. Et tunc fornicatur anima alicuiꝰ erga deum/quando aliquod precium ei plus placet quam dei/id est retributio vite eterne ꝓ factis suis. [Sed quinq̃ꝫ fatue acceptis lampadibus/non sumpserunt oleum secuꝫ] Quia nõ habuere opera que deo essent accepta: siue quia male fecerunt/seu q̇ si quid boni fecerunt pro humana laude fecerunt. [Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus]. Quia egerunt pro solo dei amore ꝛ retributionis eterne. Vasa/corda sunt electorum. [Moram aũt faciente sponso]. Hec mora adhuc agitur: quia adhuc non venit iudicium. [Dormitauerunt omnes]. Infirmati sunt. [Et dormierunt]. Mortui sunt. Hoc cottidie fit de fidelibꝰ ꝛ infidelibꝰ: sed generaliter in die iudicij fit. [Media aũt nocte clamor factꝰ est] Quia sicut diximus/media nocte finẽ mũdi credimus fore/ꝛ insperate. Clamor factꝰ est angelorum cum tubis hoĩm/fulguruꝫ ꝛ tonitruoꝝ. [Ecce sponsus venit]. Veniet manifestius ꝛ non silebit. [Exite obuiã ei]. Aduocauit celum de sursum/ꝛ terram deorsum: hoc est ꝛ qui in celo sunt ꝛ in terra. [Tunc surrexerunt om̃es ꝟgines ille]. Qꝛ boni ꝛ mali resurgent cum corporibꝰ. [Ornauerũt lampades suas]. Habuerũt corpora resuscitata. [Fatue aũt sapientibꝰ dixerunt. Date nobis de oleo v̄r̄o/qꝛ lampades nostre extinguntur]. Hoc est/adiuuate nos apud deũ. [Responderunt prudentes dicẽtes. Ne forte non sufficiat nobis ꝛ vobis]. Nõ dicunt hoc pro auaritia: sed pro timore qꝛ vix poterunt sua opera vnumquemq̃ꝫ liberare. Vnusquisq̃ꝫ em̃ pro operibꝰ suis recipiet mercedem: neq̃ꝫ poterunt in illa die alioꝝ virtutes alioꝝ vitia subleuare. Sicut em̃ t̄pe captiuitatis Babilonie hieremias ꝛ hiezechihel/ꝛ Abbacuc/Danihel/ananias/Azarias/misahel non potuerunt alios liberare: sic ꝛ sancti in illa die nõ poterunt adiuuare alios/nisi quos bona sua op̄a adiuuerint. Cũ op̄ibꝰ eoꝝ bonis poterunt adiuuare p̃ces sanctoꝝ. [Ite potius ad ven-

Q

dentes/⁊ emite vobis]. Non consilium de/
derunt/sed crimen improbrauerunt. Acsi di
cant. Ite ad adulatores/pro quoruꝫ vanis
laudationibꝯ opera vr̃a exercuistis. Vendi/
tores nāqꝫ olei/adulatores ĩtelligunt̃. Qui
eñ alicuius opꝯ ꝓ aliquo dono laudat/qua
si oleũ vendit. De quo psalmista. Oleũ au
tem peccatoris nõ impinguet caput meum
[Dũ aũt irent emere/venit sponsus]. Qꝛ
cũ non potuerũt esse cũ dñ̃o ⁊ electis/erunt
cũ dyabolis quos auscultarũt. [Venit spõ/
sus]. Peragetur iuditiũ [. Et que parate e/
rant/intrauerant cũ eo ad nuptias]. Illi ꝙ
habuerũt ꝑfecta opera/recepti sunt: vt sint
cũ deo ⁊ angelis suis: hoc est in illa celesti
beatitudine. [Et clausa est ianua]. Aditus
mīsc̄die interclusus. Nõ eñ post iuditiũ pꝫ
p̃cũ aut meritoꝝ locus. Tũc erit clausa ia/
nua oĩbꝯ malis exclusis/que modo cotti/
die oĩbꝯ ex corde penitentibꝯ aperit̃. Qð
silr̃ btũs Beda in quodã rithmi v̾siculo in/
gemiscit dicens. Nulla erit suspitio salutis
vel remedij/ianua clausa thalami complet̃
sponsi nuptijs. [Nouissime veniũt ⁊ relique
v̾gines dicẽtes. Dñe dñe/aperi nob̃] Fru
stra tũc clamabũt ꝙ illũ hic clamantẽ ꝑ sua
euangelia ⁊ suos predicatores audire nolu
erũt. Ingeminãt dñe dñe/sed frustra: qꝛ pe
nitẽtie tẽpus nũc erit: qꝛ pnĩa dicit̃ q̃si pu/
niẽtia. Puniẽdi tẽpꝯ erit/sed spes venie iã vl
tra nõ erit: qꝛ nequaquã tũc veniã inueniet
ꝙ mõ nõ vult pnĩam agere: vt Dauid dicit
Qm̃ non est in morte ꝙ memor sit tui. Ma
gna erit seueritas post iuditiũ/qꝛ añ iuditiũ
ineffabilẽ mīsc̄diam p̃rogauit. [At ille respõ
dens ait. Amẽ dico vobis/nescio vos]. Ne
scio vos/subaudit̃ ꝑ opationẽ meos fuisse
Nescire eñ dei/reprobare est. Ve supbis:
ꝙbꝯ deꝯ ista dicturꝯ est. [Vigilate itaqꝫ: q̃a
nescitis diẽ neqꝫ horã]. Qꝛ multotiẽs ipe
ꝑ se clamauit in hoc seculo vigilate/⁊ au/
dire dedignati sunt: clamabunt tũc mltipli/
citer ⁊ nõ exaudient̃. De ꝙ ve p̃fatꝯ Beda
in iam dicto rithmo ꝓsequit̃ dicẽs. O quã
infelix anĩa ꝑuata hoc ꝯuiuio: que vltra in
memoriã nõ reuertet̃ dñi. Sꝑ eñ debemꝯ
vltimũ diẽ metuere/quẽ nũquã possumꝯ p̃/
uidere. Quẽ Dauid metuẽs dicebat. No
tũ fac mihi dñe finẽ meũ/⁊ numeꝝ dierum
meoꝝ/vt sciã q̃d desit mihi. Qꝛ si q̃s iter ꝑ
gere dꝫ/vult accipere vie sumptꝯ sufficient̃
Vt sciã q̃d desit mihi. Timebat ne extin/
gueret̃ lampas eiꝯ: idcirco dicebat/vt sciam
q̃d desit mihi. Preparemꝯ incessanter sum
ptus in via/ne in illa die excludamur clau/
sa ianua. [Sicut homo qui peregre ꝓficis/
cens]. Qꝛ dñs cito erat transiturꝯ de secu/
lo corporaliter. Et discipuli de die iuditij in
terrogauerũt: ipe aũt noluerat certũ tẽpus
ostendere. Quantũ timenda ⁊ p̃cauenda
esset ipsa dies multis parabolis p̃posit̃ ostẽ
dit. Dixit superius de vigilanti ⁊ prudẽti
seruo: atqꝫ de negligenti. Iteꝝ gñaliter de
oĩ ecclesia sua/que deũ se adorare ꝓfitetur
sub specie decẽ virginũ. Nũc iteꝝ principa
liter de apoſl̃is ⁊ doctoribꝯ: ⁊ cũ illis de om
nibꝯ hominibꝯ. Hõ iste/dñs nr̃ Ihesus cri
stus: ꝙ ꝓ nobis sua gratuita pietate hõ fie/
ri dignatus est cũ deus esset. [Peregre pro
ficiscens]. Peregre/id est longe: venit a no/ K
mine qð est pereger: inde ⁊ peregrinus/id ẽ
ꝑgens longius. Proficiscens a v̾bo ꝓficis
cor deponens v̾bũ/venit participiũ. Ipse
dñs christus ꝑegre ꝓfectus est qñ in celum
ascendit: qꝛ lꝫ in celo diuinitas fuerit/tñ hõ
ille quẽ de sancta Maria assumpsit in celo
antea non fuit. [Vocauit seruos suos] apo
stolos/ad quos hec loq̃bat̃: tradidit ill̃ doc
trinam euangelicam. [Et vni dedit quinqꝫ
talenta: alij aũt duo: alij v̾o vnũ]. Nã oĩs
apostoli equaliter docti recesserũt a dñ̃o: sꝫ
alij plus/alij minus. Minus enim erat sa/
piens Thomas ꝙ dixit. Dñe: nescimus q̃
vadis/quã Petrus. Item minus phylippꝯ
cui dictũ est: tanto tp̃e vobiscũ sum ⁊ nõ co
gnouistis me phylippe/quã Ioannes ꝙ dix
it. In principio erat verbũ. Ideo in quinqꝫ
talentis diuersas gratias intelligere debe/
mus: vel in quinqꝫ talentis donũ quiqꝫ sen
suũ. i. exterioꝝ scĩa exprimit̃: vicꝫ visus: au
ditus: gustus: odoratus: ⁊ tactus. Qꝛ sat̃
abũdeqꝫ honorat̃/ꝙ in his quinqꝫ sensibus
vigere ꝑmittit̃. In duobꝯ talentis/intellec/
tus ⁊ opatio designat̃. In vno talẽto: intel

lectus ⁊ operatio designat. In vno talento
intellect⁹ tantūmō designat. Credim⁹ tñ: q
apl'i electi ⁊ quinqꝫ ⁊ duo talenta habuerint
⁊ adhuc in eccl'ia christi mlti hñt silr. [Uni
cuiqꝫ scdm ꝓpriā virtutē]. Non ꝓ largitate
aut parcitate/alteri plus ⁊ alteri minus tri-
buens: sed pro accipientiū viribꝫ. Q et in
heremo quāuis septuaginta duo seniores
eodē spū fuerint repleti quo ⁊ Moyses: nō
tñ sic ꝓfuse vt Moyses. [Et profectus ē sta
tiꝫ.] Q tamdiu cōuersatus est cū discipu-
lis quousqꝫ vidit eos non indigere p̄sentia
corporalis instructionis/⁊ post recessit ab
eis corporaliter, quos tñ spiritaliter nūquā
deseruit. [Abijt aūt qui quinqꝫ talenta acce
perat/⁊ operatus est in eis/⁊ lucratus ē alia
quinqꝫ. Similiter ⁊ qui duo acceperat: lu
cratus est alia duo] De apostolis nō dubi-
tandū: q talenta que a deo acceperunt/iux-
ta dei voluntatē duplicauerint. Uñ ⁊ seqx
eorū Paulus/hñs ⁊ quinqꝫ ⁊ duo talenta/
dicebat. Ue mihi est: si non euangelizauero
K q dispensatio mihi credita est. Item de ex-
teriorib⁊ talentis. Ad ea que mihi op⁹ erant
⁊ his qui mecū sunt/ministrauerunt man⁹
iste. Et item. Omnia ostendi vobis: q sic o-
portet laborare/⁊ suscipere infirmos. Ille ex
teriora talenta duplicat/q̄ de terrenis offi-
cijs vitā eternā sibi comparat. De vnoquo
qꝫ hoīe ista intelligere possumus/maxīe tñ
de his q̄ locū aploꝝ in eccl'ia tenēt/p̄dicato
rib⁊ vicꝫ diuini v̄bi. Pōt q̄qꝫ in duob⁊ talē
tis: intellect⁹ ⁊ charitas intelligi: q opatio
in hoīs arbitrio est dimissa. Si em̄ opera-
tionē ibi intellexerimus/poterit surripi vt
dicat quis: ideo nō posse operari bonū/q̄a
nō acceperit talentū operationis. Scimus
aūt q deus hoiem in libero arbitrio habꝫ di
missum/vtrū velit facere mandata dei/an nō
[Qui aūt vnū acceperat/abiens fodit ī ter-
ram/⁊ abscondit pecuniā dñi sui]. Pecuni
am in terra abscondere/est acceptū ingeniū
in terrenis actib⁊ implicare. Lucrū spiritale
nō q̄rere: cor a terrenis desiderijs nūquā le
uare. Unū talentū iudas intelligentie acce-
pit: q similiter erudit⁹ fuit a dño vt ceteri:
sed in terreno auaritie lucro cūcta cōuertit/
q̄ loculos magistri hñs que potuit furatus
est/quousqꝫ ⁊ dñꝫ vendidit. Uideat se vnus
quisqꝫ: q nullus est q̄ oēs sensus corporis
sanos habeat; qui possit queri non accepisse
aut accipere potuisse talentū. Potuit em̄ q
sanitate vigebat discere qua viueret: et sibi
⁊ alijs prodesse. Nam nullus se poterit ex-
cusare de ignorantia/q non licet ignorare:
q repleta est terra dñi scia: imo de pigritia
condemnabit: ⁊ deiectione talenti. Ali⁹ euā
gelista dt: qd talētū in sudario ligauerit. Il
le doctrinā p̄risfamilie in sudario ligat/q̄ do
nū intelligentie in luxurijs/aut cōmessatiōi
b⁊/aut ebrietatib⁊/vel alijs huius seculi vo-
luptatib⁊ conuertit. [Post multū vero tem-
poris venit dñs seruoꝝ illoꝝ/⁊ posuit ratio
nem cum eis]. Fīnalis examinatio omnium
hoīm opeꝝ in die iuditij erit. Sed ⁊ cotti-
die agitur: dum electi ⁊ reprobi de hoc secu
lo rapiunt. [Et accedens qui quinqꝫ talēta
acceperat obtulit alia quinqꝫ talēta dicēs].
Non v̄bis dicent/sed opa ꝑfecta monstra-
bunt: q in illa die vniuscuiusqꝫ opus mani
festū erit. Etiā in hoc seculo hoc fit/cū quis
quinqꝫ sensus corporis in bono opere im-
plicat/⁊ alios suo exemplo instruit ⁊ de⁹ eā
intentionē rectā ꝓspicit. Largit⁹ ei sciam eti
am ampliorē: quā ei qui naturali īgenio pol
lebat. [Ait illi dñs eius. Euge serue bone ⁊
fidelis]. Euge/grecū nomē est: ⁊ dicit lati- L
ne bene: subaudit/gaude bone serue. Ser-
uus/non sꝑ cōditione dicit timoris/sed etiā
dilectionis. De illo alio loco dñs dt. Iam
non dicā vos seruos. De isto ⁊ hic/serue bo
ne. Et in alio loco. Dicite/serui inutiles su
mus: qd debuim⁹ facere fecimus. De isto
ergo qd ad dilectionem ꝑtinet dicit suo/nō
timoris sed amoris deo placendi. [Fidelis]
Q dei dona ⁊ custodiuit in se: ⁊ in alijs
ampliauit. [Suꝑ pauca fuisti fidelis]. Su
per pauca/suꝑ terrena: q quamlibet in hoc
seculo terrene res celestib⁊ cōparate/pauca ⁊
vilia sunt. [Intra in gaudiū domini tui].
Suscipe que oculus non vidit: nec auris
audiuit: nec in cor hominis ascendit. [Ac-
cessit autem ⁊ qui duo talenta acceperat].
Si hic operationem pro talentis accipim⁹

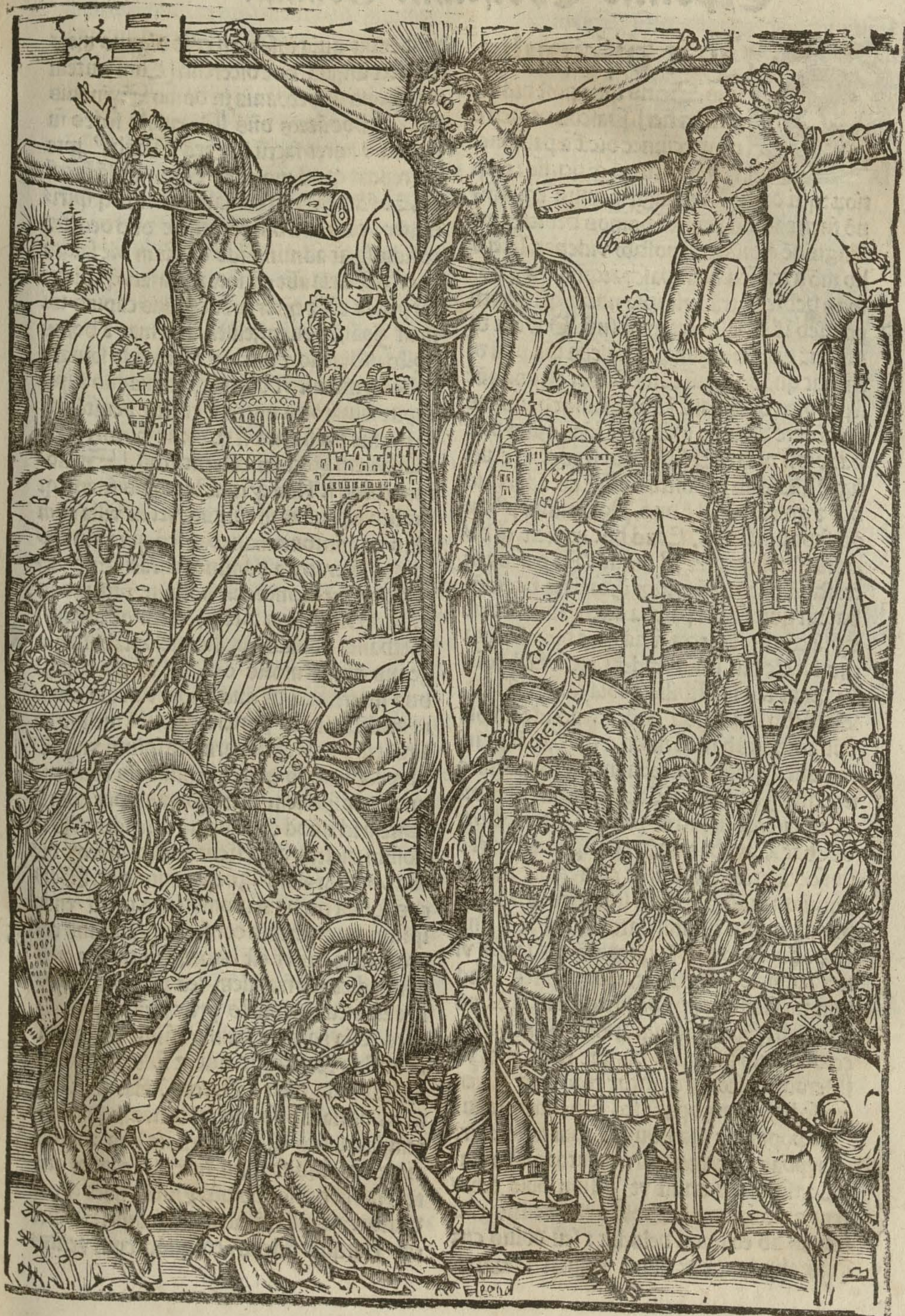
dicent multi. Non accepi a domino talentū
vt possim operari que intelligo: ⁊ propterea
non possum perficere opera dei. Sed scimꝰ
quia omnes homines liberum habemus ar
bitrium vt operemur aut opera dei aut ope
ra dyaboli. Propterea melius est intelligere
intellectum atqꝫ charitatem. [Ait illi domi⸗
nus eiꝰ. Euge serue bone.] Vterqꝫ seruus
simile gaudium recepit: ⁊ qui de quinqꝫ de
cem ⁊ qui de duobus quatuor fecit / non cō
siderans lucri magnitudinem / sed studij
voluntatem: quia deus intentionem in vno
quoqꝫ homine considerat: vt dixit ipe de vi
dua que duo minuta in gazophylatium mi⸗
sit: inquit. Dico vobis: quia vidua plꝰ om
nibꝫ diuitibꝫ misit. Quid autem maius da
ri potest fideli seruo / quam esse cum deo / et
videre gaudium domini sui. [Accedens au⸗
tem ⁊ qui vnum talentū acceperat / ait. Do
mine / scio qꝛ homo durus es: metis vbi nō
seminasti et congregas vbi non sparsisti].
Per seruum istum / omnes mali intelligun⸗
tur. Siue singulariter vnusquisque ma⸗
lus: quia nullus prope potest inueniri qui
non a deo acceperit talentum: qm̄ vnicuiqꝫ
res de qua viuit / ꝓ talenti acceptione depu
tabitur. Etiam ⁊ qui locum apud diuitem
obtinet / si non intercedit pro pauperibus / ꝓ
talenti retentione reputabitur. [Homo du⸗
rus es]. Iustitiam dei multi seculares du⸗
ritiam putant. Sed sicut veritas naturalr̄
est / sic etiam iustus ⁊ iustitia naturaliter: et
iniuste non pōt agere qui essentialiter bonꝰ
est. [Metis vbi non seminasti]. Quia etiā
in gentilium populo quicunqꝫ bona studu⸗
it operari / deo accepta fuerunt eorum opera
vt in Magis / quibus non fuerat predicatū
ac reliquis quoꝝ actus non habemus con
scriptos. [Et colligis vbi non sparsisti]. scꝫ
predicationis verbū. Vnde datur intelligi /
Qꝛ q̄ bene operati sunt inter gentes / nō ha
bebunt in tartaro tam dira tormēta vt illi q̄
vt nequius potuerūt oꝑati sunt. Seu alio
sensu. Qꝛ nō solum illos punis qui cogno
uerunt quid debuissent facere / sed ⁊ illos q̄
te ignorauerūt / ⁊ q̄ te non audierunt. [Et ti⸗
mens abij / ⁊ abscondi talentū in terrā]. Ac⸗
si dicat. Cū ꝯsideraui qꝛ ⁊ illos punis ꝑ ig
norantiā / ⁊ illos qui ꝑ infirmitatē fragilita⸗
tis: ⁊ quos recipis sine macula recipis / de⸗
speraui me posse ad tuam gratiam vel ad tu
um regnū ꝑuenire: ⁊ idcirco totū meū studi
um in terrenis collocaui / vt si amitterē vitaꝫ
btām in futuro / vel p̄sentem dilectionē non
amitterem. Etiam in presenti potest accipi:
qꝛ cū quilibet acumen ingenij qd̄ a deo ac⸗
cepit non sequitur / ꝑdit ꝑ suā desidiā qd̄ sci
re poterat: ⁊ assequitur plerūqꝫ is q̄ hebes
acumē hr̄e videbatur / ꝑ assiduitatē ⁊ ꝑ suaꝫ
bonā voluntatē. [Ecce habes qd̄ tuum est]
Ex quo primus parēs nr̄ in paradyso pec⸗
cans / ipas suas culpas in dn̄ꝫ suū voluit re
putare dicens. Mulier quam dedisti mihi
dedit mihi / ⁊ cōedi ex eo. Mꝫ hoīm genꝰ
culpas suas in alios gestiūt retorq̄re. Vnde
⁊ hic seruꝰ dt̄. Ecce habes qd̄ tuū ē. Qua
si diceret. Et si alios nō instruxi / meipm cu⸗
stodiui: ⁊ in me habes saluū talentū. Qui
em̄ debuit simpliciter inertiā suā ⁊ peccatū
ꝯfiteri / dicit se prudenti ꝯsilio egisse ne pecu
niā ꝑderet / q̄ hoc solū timere debuit ne sine
lucro ad deū reportaret. [Respōdēs aūt do⸗
minus eius / dixitqꝫ ei. Serue male ⁊ piger]
Seruus malus appellat̄: qꝛ calūniā fecit do
mino / ⁊ pcm̄ suū in eū voluit retorq̄re. Pi⸗
ger: qꝛ noluit talentū dare ad erogationem.
[Sciebas qd̄ meto vbi non semino / ⁊ ꝯgre
go vbi nō sparsi. Si ⁊ illud iuxta tuā sniaꝫ
exquiro qd̄ ad erogandū nō dedi / quare tu
sciens voluntatem meam non dedisti pecu⸗
niam meam ad mensam?] Nūmularij a nū
mo dicuntur: quia ipsi eos percuciūt. Et so
lent monetarij accipete argentum ab aliq̄bꝫ
et solent denarios formare et post annuꝫ in
tegrum reddere quod acceperunt / ⁊ medie⸗
tatem de ingenio suo suꝑ acceptū. Qd̄ diui
na lex de terrenis pecunijs ꝓhibꝫ fieri: qm̄
initium est cupiditatis / exigere velle que te
nescias cōmodasse. Vnde ps. dt̄ de iusto vi
ro. Pecuniā suā nō dedit ad vsurā. De spi⸗
ritali vo. i. predicatōne diuina: q̄ nō studue
rit multiplicari / exoluet debitas penas.
[Tollite ab eo talentū / ⁊ date ei q̄ hꝫ decem
talenta]. Conueniens videbatur / vt cum

talentū ab illo tollebatur ei daretur qui duo
quam qui quinqꝫ. Sed si vim dicti perpen
dimus/plus ille habuit q̄ duo.i. intelligen
tiam ⁊ charitatem: quam ille qui quinqꝫ sen
sus corporis accepit: quia scientia dei ⁊ cha
ritas omnes apud deum p̄cellunt virtutes.
Frequenter ergo videmus illum qui bene
exterioribꝫ administrat (licet simplex frater)
habeat maiora dona a deo/quaꝫ ille qui de
sua scientia se iactans alios dedignatur. Et
iste vnꝰ malus seruus/iudeoꝝ populus po/
test intelligi: qui doctrinam legis quam acce
pit noluit multiplicari in gentili populo.
Cui talentum ablatum est: sicut ipse alio lo
co dicit. Auferetur a vobis regnū dei/⁊ da/
bitur genti facienti fructus eius. [ Omni
habenti dabitur]. Habenti fidem vel bonā
voluntatem/dabuntur reliqua bona. [Ei
aūt q̄ non hꝫ fidem vel bonā voluntatem/⁊
qd̄ videtur hr̄e ꝑ hypochrisin/auferetur ab
eo]. Siue terrene res quas magis amauit
quā vitā eternā. [Auferetur ab eo/⁊ tūc neu
trum habebit. Et inutilem seruū eicite in te
nebras exteriores] Superius dixi qꝛ tene/
bras interiores cecitas mentis appellat̄: ex/
teriores tenebre erunt in inferno: vbi neqꝫ
deus/neqꝫ sol ei lucebit. Deus lux est: q̄ ab
illo elongat̄/in tenebris constituitur. [Ibi
erit fletus ⁊ stridor dentium]. Per fletum ⁊
stridorem dentium dira tormenta p̄dicunt̄
⁊ vera resurrectio corpoꝝ demonstrat̄. Talē
tum genus ponderum est maximum. Sūt
aūt tria genera: minimū quinquaginta libra
rū: mediū/septuaginta duaꝝ: summū/centuꝫ
viginti. [Cum aūt venerit filius hominis ī
sede maiestatꝫ sue: ⁊ oēs angeli cū eo]. Mul
ta dn̄s dixit q̄ ad diē iudicij fiēda sunt: sed
qn̄ ipe dies aut hora esse debeat/nō dt̄. Sꝫ
ↄstat ꝑfecto/qꝛ q̄ alia scit secretiora mysteria
qd̄ ⁊ ip̄m sciat. Dixit sup̄ius admonitiōes
ad oēs: nūc aūt ostēdit qd̄ in nouissima ho
ra ipe facturus sit. Scimus quia iuditium
dedit pr̄ filio: ⁊ q̄ in p̄mo aduētu venit iudi
cādus/in scd̄o veniet iudicaturus viuos et
mortuos. ¶ Nulla aūt lingua pōt enarrare
quāti terrores ibi erūt/cū celū ⁊ terra arde/
bit/sonꝰ tonitruoꝝ ⁊ fulgurum audietur/an
geli resonantes tubas mortaliū turbā cōcu
tient. Cur enim nō credamꝰ/qd̄ illi angeli
q̄ corpora de aere assumunt/vt freq̄nter visi
a p̄rib꞉ legunt̄/sono ereo debeāt insonare: vt
fecerunt quando dominus ꝑ subiectā creatu
rā locutus est turbis. ¶ Adhunc iudicij di
em oēs nouē ordines angeloꝝ venient: oēs
homines boni ⁊ mali. [Tunc sedebit ī sede
maiestatis sue]. Per sessionem auctoritas
iudicandi: maiestas ꝓ potestate. ¶ Multi
aūt putauerunt in valle Iosaphat/q̄ est lo/
cus in iudea futurū esse iuditiū: sed nequa/
quā verū est/quāuis sonet Iosaphat iuditiū
sed in aere erit vt Paulus dt̄: rapiemur in
aere/⁊ sic sꝑ cū dn̄o erimꝰ. [Et ↄgregabun
tur ante eū oēs gentes]. Quicūqꝫ sp̄m vite
habuerūt īmortalē/sicut angeli ⁊ hoīes ibi
aderunt. [Et separabit eos ab inuicē/ sicut
pastor separat oues ab hedis]. Qꝛ iā dixe/
rat/ego sum pastor bonus/perseuerat in ipa
parabola/qd̄ sicut pastor ad vesperam oues
ab hedis segregat/vt hos mittat in vnā mā
sionē/illos in aliā. Silr̄ deꝰ tūc ad vesperā
huius mōi collecturus suas oues in ouile
hedos in herebū retrusurus. [Et statuet q̄/
dē oues a dextris]. Id est in bonā partem.
[Hedos aūt a sinistris]. Id est in malā par
tē. Videant nunc q̄ adhuc viuunt/vt festi/
nēt esse oues christi: vestiāt nudos/⁊ alāt in
digētes: viuant simpliciter/nō de rapina/ne
qꝫ noceant alicui: qꝛ q̄ hedos in hac vita i/
mitatus fuerit/ socius tūc ipioꝝ erit. Hedꝫ
ↄparant̄ qd̄ lasciuū est animal: ⁊ luxuriosuꝫ
quoꝝ similes sūt dissoluti in voluptatib꞉ su
is/luxuriosi ⁊ auari erga proximos suos.
[Tūc dicet rex his q̄ a dextrꝫ eiꝰ erūt. Veni
te bn̄dicti p̄ris mei] h̄ ē mecū venite/cū quo
heredes eē debetꝫ vite eterne. Bn̄dicit/q̄a
ad imaginē dei fc̄ti ideo bn̄dc̄ti. [Possidete
h̄ ē absqꝫ vlla ↄdictiōe. [Paratū vobꝫ reg/
nū]. ꝑ p̄n̄tiā dei. Regnū/latā māsionē/q̄ nō
angustabitur vobis sed dilatabit̄ spaciose.
[A ↄstitutiōe mōi]. Quā vnā btā̄m in p̄n
cipio a deo credimus eē creatā/vbi fierꝫ re/
ceptaculū iustoꝝ. [Esuriui eni͞m in mēbrꝫ me
is]. Qd̄ est ecclīa mea. [Et dedistis mihi
mādūcare]. Siue cibo terreno/siue sp̄itali.

[Sitiui/⁊ dedistis mihi potū]. Sicut cibꝰ spiritalis/sic est ⁊ potus. Unde ⁊ beatus Paulus dicebat. Bibebāt de spitali. [Hospes eram/et collegistis me] Hospes dicitur et qui suscipit ⁊ qui suscipitur. Hospes erā hospitio indigebā ⁊ suscepistis me: q̄a hospes non solum suscipiēdus sed ⁊ trahēdus ⁊ querendus. Unde ⁊ .b. Thobias cum sederet ad mensam misit filiū q̄rere q̇ cum eo ederet. [Nudus/⁊ cooperuistis me. Est nuditas corporalis/⁊ spiritalis. Unde dictuʒ est. Btūs qui custodit vestimenta sua ne nudus ambulet. [Infirmus/⁊ visitastis me]. Et in infirmitate corporis / ⁊ in infirmitate anime visitandi sunt qui deū p̄rem inuocāt Cū eñ aliquis in tribulationibꝰ huius seculi tristari incipit/tunc infirmatur. Quē si quis visitauerit/⁊ verbo suo confortauerit: mercede non carebit. [In carcere eram/⁊ venistis ad me]. Carcer a cohercendo dicitur: eo q̄d rei ibi coherceantur. Hoc est constringantur. Carcer etiaʒ angustia ⁊ pusillanimitas animi intelligi potest. Et hec oīa pietatis opera ⁊ carnaliter ⁊ spiritaliter exerceri/pñt intelligi: ⁊ ad actualem vitā ꝑtinent. Que q̇ studiose adimpleuerit in hoc/post ad theoricā dei ꝯtemplationē̄m ꝑuenit: in qua sine fine oculi eiꝰ videbunt regem in decore suo. [Amē dico vobis/quod vni de his fratribꝰ meis minimis fecistis/mihi fecistis]. Addendū q̄d dixit/de his minimis fratribꝰ suis: hoc est q̇ deū p̄rem credunt/⁊ ipm inuocāt: ⁊ nō sunt elati/sed humiles spū. [Tūc dicet his qui a sinistris erunt]. Notandum q̄d nō hʒ/eius/sed tm̄ a sinistris: qꝛ deꝰ sinistꝝ nihil hʒ. Uñ scriptū est. Uias q̄ a dextris sunt/nouit dñs. Peruerse vero sunt / q̄ a sinistris sunt. [Discedite a me]. Ecce terribilis ⁊ timenda vox: etiam si nihil addidisset: qꝛ q̇ a deo recedit/dyabolo traditur. Et nihil aliud extra deū / nisi malū inenarrabile. [Maledicti]. Maledictꝰ nō pōt esse/vbi ē bñdictꝰ. A deo creati bñdicti / operibꝰ vr̄is maledicti. [In ignē eternū/q̇ paratꝰ est diabolo ⁊ angelis eius]. In ignē eternū discedere. i. inordinate cadere ꝑcipiuntur: qꝛ iā ab illa die crudeliter tractandi sunt. Eternus erit eis ignis: qꝛ lʒ ipi finē peccandi habuissent/tñ voluntatē habuerunt/⁊ sꝑ viuere/et sꝑ peccare: ⁊ ideo ex voluntate sine fine dānabuntur. [Qui paratus est dyabolo / et angelis eius]. Hic apparet ꝙ pene inferoꝝ non ꝓ hominibꝰ/sed ꝓ angelis malis parate sunt. Quicunq̧ in ꝯsortiū eoꝝ ꝑ mala oꝑa seipm iungit/sustinebit que ille dʒ sustinere [Esuriui eñ/⁊ non dedistis mihi manducare]. Et cetera. De oībꝰ q̇bꝰ iusti coronantur impij condemnantur: qꝛ ꝯtraria eis egerūt [Et ibūt hi in supplitiū eternū.] Duabꝰ vicibꝰ in hoc loco dñs affirmat/q̄d supplitia eterna erunt impijs. Sic dicuntur impij in eternis supplicijs esse/sicut dicuntur iusti in vita eterna. Et si impij nō essent sꝑ cruciandi nec iusti sꝑ glorificandi/sicut dicunt greci. Origenes eoꝝ doctor eximius errauit/putans diē iuditij spatiū mille annoꝝ obtinendū/vt hoc spatio venirent oēs impij acta penitentia ad veniam/⁊ ipe dyabolus. Et per multos annos ita docuit. Cum autem audisset ista duo ꝟba: ignē eternū/⁊ supplitiuʒ eternū/recognouit errorē suū / ⁊ venit in synodū ⁊ publice cōfessus est se recognouisse errasse/q̄d impij eternaliter debuissent cruciari/sicut ⁊ iusti in vita eterna eternaliter letari: ⁊ accepit pñiam/⁊ abstinuit a misse officio vsq̧ ad diem mortꝭ sue. Et hoc retinendū q̄d his qui iudicaturus dicitur/filiꝰ hominis vocatur: vt sciamꝰ qꝛ q̇ iudicatꝰ est/ipe idem erit iudicaturus.

¶ [Et factum est cū consummasset ihesus sermones hos omnes]. Consumatio ad perfectionem pertinet. Bonoꝝ eñ est cōsūmare. i. ad perfectionem deducere. Cōsummauit/qui quantum voluit dixit/⁊ q̄d necessarium esse sciuit.

¶ Sequitur expositio Christiani in Passionem dominicam.


VERE·FILIVS·DEI·ERAT·ISTE·

# Expositio Christiani Grãma.


Dixit discipulis
suis. Scitis quia post biduũ
pascha fiet]. Pascha hebreũ ē
nõ grecũ: nec dicit a passione/
sʒ a trãsitu: eo ꝙ ꝑcussor egip
tioꝝ: qui diabolꝰ intelligit/ꝑcussis egiptijs
nõ fuerit ausus itroire i domos hebreoꝝ ꝓpt
sanguinē agni/quē i postibꝫ videbat. Uel a
lio mõ a trãsitu dicit pascha: qm̃ dñs ꝑ do/
mos hebreoꝝ trãsiuit ipsa nocte/qñ egiptij
P ꝑcutiebãt vt saluaret ꝑplm̃ suũ. Hoc aũt di
stat int pascha ⁊ azima: qꝛ pascha ipa pria di
es erat quãdo agnũ comedebãt. Azima aũt
septē dies q̃ seq̃bant i q̃bꝫ nõ audebãt panē
comedere de fecibꝫ infectũ: ⁊ ideo azimi dice
bant ipsi dies. [Et filiꝰ hoīs tradet vt cruci
figat]. Biduũ cõpositũ nom̃ ē ex aduerbio
bis ⁊ greco dio id ē duo. Post biduũ pꝰ du
os subaudit dies. Et ad hoc respicit ꝙ di/
xit filiꝰ hoīs tradet pꝰ biduũ. Nã pascha in
crastinũ celebratũ fuit/qꝛ q̃rta feria hec loq̃/
bat: in quīta feria pascha celebrauit hoc est
agnũ cõedit. Sexta feria qđ ē biduũ tradi
tus ē. [Et filiꝰ hoīs tradet]. recte filiꝰ hoīs
q̃a diuinitas ipassibilis ⁊ sola caro passa est.
Tradet a iudeis: q̃a quecũqꝫ occidere vole
bãt/adiudicabãt eũ morti ⁊ tũc dabãt ptãti
romane: qꝛ ipis nõ licebat nec arma portare
nec quēqꝫ occidere. [Tũc cõgregati sunt pri
cipes sacerdotũ i atriũ pricipis sacerdotũ/q̃
dicebat Cayphas] Q Qꝛ iã cõspirauerãt vt e
um occiderēt. Nunc iteꝝ cõgregant agētes
ↄsiliũ quo illũ ↄp̄hēdãt sine turbis. Crede
bãt nãqꝫ eum iuitum pati ⁊ timebãt si vna
vice de manibꝫ eoꝝ q̃cunqꝫ mõ euaderꝫ ꝙ vl
teriꝰ eum nõ ↄp̄hēderēt. Cõgregãtes se ad
summũ sacerdotē/qꝛ de sua gēte maiorē nõ
habebãt. Post trãsmigrationē deniqꝫ sꝑ sa
cerdotes eis p̄fuerãt i honore regio vsqꝫ ad
Herodem. Congregantur ergo non timen
tes seditionem populi: sed cauentes/ne au/
xilio populi de manibus eorum tolleretur.
Q Cayphas interpretatur inuentor malorum.
[Consilium fecerunt vt Jesum dolo tene/
rent ⁊ occiderent]. Dolus est mentis cal/
liditas ab eo quod deludat: seu dolus cuꝫ
quis aliud dicit et aliud cogitat. Scie/
bant enim quia ipse non erat dignus mor/
te: licet lingua hoc dicerent. [Cum autem
esset Jesus in bethania in domo Symonis
lepri.] Hoc ãteqꝫ dñs Hierusalē sedēs su
ꝑ asinã veniret/factũ ē. Sed Matheꝰ ꝓpte
rea repetit qꝛ ad mortē eiꝰ p̄figurandã factũ
est. Et fcat Maria eccliam Christi/q̃ spiri/
taliter/cũ bonũ odorē noticie dño dedit/⁊
cotidie facit adnuntiãdo de die in diē saluta
re eiꝰ. Maria aũt est soror Lazari/q̃ iã laue
rat pedes eiꝰ ⁊ extersserat capillis capitis sui
sicut Joãnes euangelista affirmat/⁊ bonis
opibꝫ inherēdo ⁊ amãdo ⁊ seruiēdo saluato
ri/hoc ꝓmeruit vt digna fieret manus super
caput saluatoris mittere/cũctis penitētibꝰ
spē venie p̄tendens/si ex corde potuerit re/
missionem ꝑfectam cõsecuturos. [Symo/
nis leprosi]. Non ꝙ tunc leprosus fuerit: qꝛ
nullus leprosus in ciuitate vel in villa cum
alijs hominibus manebat/sed quia ante le/
prosus fuerat/⁊ a domino curatus: vt vir/
tus domini memoretur nomine pristino in
scribitur. Symon interpretatur obediens.
Bethania domus obedientie. Alabastrum R
genus est marmoris candidi varijs colori/
bus intertincti/de quo solent vascula caua/
re medici ⁊ in eo ponere/quia ibi melius cõ
seruatur: ⁊ ab ipso marmore ipsum vnguē/
tum vocatur/eo ꝙ frequentius ibi conserue
tur: ⁊ per speciem metonomiam/per conti/
nentem id quod continetur ostendens. Pre
ciosum dicitur/quia sicut medici grecoꝝ di/
cunt/omnia alia vnguenta antecellit. Mar/
cus ipsam herbam aromaticam ponit/vnde
ipsum vnguentum conficitur. Nardus eni S
aromatica frutex est habens nigram ⁊ cras/
sam radicem ⁊ fragilem sed pinguem. O/
dor eius cum cypresso proximus/sapore as/
pero/folia parua ⁊ densa/cuius cacumina
in aristas excrescunt que ⁊ spice nominan/
tur. Et inde dicit Marcus. Nardi spicati
id est de nardo spicas habentem: quia au/
tem preciosus esset/⁊ de radicibus ⁊ de spi
cis ⁊ de folijs/factum fuerat. Joannes au/
tem nardi pistici posuit. Pistis fides grece
dicitur: ⁊ a pisti pisticus deriuatur: Et dici
tur Nardus fidelis/eo quod cum verita/

te factus/nullam impositurā aut mixturam male rei habuerit. Queritur aūt/quare ista mulier tūc hoc voluerit facere dn̄o qđ ante nō fecerat; vel quare ꝑmiserit sibi fieri hoc ꝑ ciosuʒ op⁹. Postquā dn̄s Lazaꝝ suscitauerat in Bethaniā nō venerat nisi tūc ꝑmū: ꝛ illa nō potuit ampli⁹ obseqū facere ꝓ suscitato frē. [Emit hoc vnguentū ꝛ vnxit caput ei⁹]. Qr erat ꝯsuetudo iudeoꝝ caput vngere de confectꝭ vnguētis: qm̄ ierat eis copia de balsamo/qđ in coꝝ terra nascebat: ꝛ pro hac ꝯsuetudine diuites ꝛ paupes post lauationē facie: vngebant caput. Vn̄ ꝛ dn̄s dr̄. Tu aūt cū ieiunas vnge caput tuū ꝛ faciem tuā laua. Ex hac ğ ꝯsuetudie dn̄s caput vngebat: ꝛ ideo sibi ꝑmisit fieri. Typice aūt ecclia christi caput vngit/cū mysteria assūpte humanitatis digna reuerētia suscipit. [Videntes aūt discipuli/indignati sunt dicētes]. Per speciē synodoche multi ꝓ vno indignati fuisse dicunt/cū Joānes solū iudā dicat fuisse indignatū. [Potuit eīm istud venūdari multo/ꝛ dari paupib⁹]. De ista causa iudas scandalū sumpsit ꝯ dn̄m/cū añ ip incredulus fuerat. Et iratus est qm̄ nō licuit eivēdere ipm vnguentū: ꝛ putauit non esse deū/ qm̄ q̄ sp despecte vixerat/ꝛ gliam hui⁹ seculi ꝓ nihilo duxerat/ꝛ tunc ꝑmittebat se vngi tam ꝑcioso vnguēto. Erat nāq3 ꝯsuetudo in ipa terra/ꝛ in multis terris/in q̄b⁹ nō pn̄t viuere ꝓ abūdantia ꝟpentiū/nisi habeāt medicinas: vt medici facerent ꝛ vnguēta ꝛ tyriacas: qr abūdant eis herbe ꝛ pigmenta ꝛ vendant his q̄ hoc nō hn̄t. Unde ꝛ vrātes scamoniā ꝯparāt: qđ illi q̄ vēdūt de vili herba ꝯficiūt. [Dixit aūt iudas. Ut qđ ꝑditio hec? potuit eīm istud venūdari multo: et dari pauperib⁹]. Uenundari multo: qr trecētis denarijs.i.viginti quinq3 solidis venundari potuisset. Tamē Joannes dicit: quia libra vnguenti fuit. Hoc est qđ eum vna libra poterat comparari. Non dare volebat pauperibus/sed auaritiam suam aggregare [Sciens aūt Jhesus ait illis. quid molesti estꝭ huic mlieri]. Molest⁹ dicit dur⁹. irat⁹. [Opus bonū opata est in me]. Alij euangeliste dicunt quare deo placuerit op⁹ hoc ꝑciosum fieri. [Preuenit inqt vngere caput meū/in sepulturā meā]. Qm̄ ipe nō erat in monumēto tā diu vt necessariū foret condire corp⁹ eius de aromatib⁹. Permisit isti mulieri hoc sibi facere: vt ꝛ morte suā ꝑ h̄ factū ostēderet: ꝛ deuotione mulieris adimpleret q̄ ob hoc ipm vnguētū emerat. [Pauperes eīm semper habetis vobiscū/me aūt non semper habebitis]. De presentia corporis loq̄batur: quia recessurus erat ab eis. Nā presentia diuinitatis sp adest oībus electis suis/sicut ipe post resurrectionem suis discipulis dixit. Ecce ego vobiscū sum vsq3 ad ꝯsummationem seculi. [Mittens enim hec subauditur mulier: vnguētū hoc in corpus meū/ad sepeliendū me fecit]. Hoc est officium qđ post mortē meam mihi faciendum erit: ꝓuenit facere me inspirante: qđ ꝑ ceteri resurrectione facere non poterit. [Amen dico vobis: vbicunq3 predicatum fuerit h̄ euāgeliū in toto mundo]. Acsi dicat. Cum predicatur euangelium meū/dicetur: ꝛ qđ hec fecit in memoriā eius. Per omnē mōm ꝛ ipsa laudabit/ꝛ exemplū ab ipa capiet dom̄o ꝟuiendi: ꝛ spiritaliter de ecclia potest accipi. [Et cōtristati ceperunt singuli dicere. Nūqđ ego sum dn̄e]. Quāuis cōscij sibi essent nihil tale erga mgr̄m cogitasse/tn̄ plus credūt mgr̄o quā sibi. Et cōtristant eo qđ talis sit inter eos q̄ h̄ cogitauerit. [At ipe respondēs ait. Qui intingit mecū manū in parapside/hic me tradꝫ]. Paulatim ꝛ ꝑ īdicia sicut pi⁹ dn̄s ꝛ mgr̄ eū volebat castigare: sed ipe irreuerēs fact⁹/non solū cōtristat⁹ non erat vt ceterū/sed etiā manū cū mgr̄o in vasculū mittebat. Pctm̄ eīm auaritie qđ in mente habebat/etiā a cetero inuerecundū reddebat. Parapsis aūt est vas quadrāgulū ꝛ q̄drilateꝝ.i. parib⁹ absidib⁹. [Tūc abijt vnus de duodecim]. Qđ euāgeliste dicūt/qđ iudas post vnctionē capitꝭ dn̄i ad phariseos ierit/ꝛ iteꝝ referūt qđ post buccellā abierit. Sciendū: qđ ex illa hora animo deliberauerit se ituꝝ. Auditum eīm habebat: quia principes sacerdotū decretum habebant/vt si quis eū nosset proderet. [Qui dicitur Judas scariothes]. Scariothes/a vico in q̄ or

tus est/sic vocat̄.[Quid vult3 mihi dare/ ⁊ ego vobis eū tradā].Jn̄ etiā pessim⁹ iudas: q2 ip̄e prior abijt ad phariseos/⁊ ꝑcium dn̄i in potestate illoꝝ dimisit. Et q̄cūq3 christianus veritatē celat ꝓ munere/vel mēbꝝ cristi ꝓpter munera iniuste opprimit: filius iude est: q2 ip̄e dixit. Ego sū ꝟitas.Qd̄ vni ex minīs meis fecist3/mihi fecist3.Filius ⁊ ille/q̄ ꝯcordiā fraterne pacis dissipat: q2 de⁹ charitas est.[At illi ꝯstituer̄t ei.xxx.argēteos].Nō est incōueniēs eodē ꝑcio creder̄ ioseph vēditū: quāuis auctores de hoc variēt qm̄ ioseph in figurā dn̄i ꝑcessit: ⁊ ioseph vēditus est in ꝟuitio ꝑpetuo: dn̄s aūt solūmō manifestatus est sine turbis esse.Cōstituer̄t ei se daturos/nō tn̄ dederūt/nisi post ꝑditionē.[Exinde q̄rebat optunitatē/vt eū traderet].Subaudit̄.Sine turb3 traderet alijs ⁊ ip̄e nō hr̄et.[Prima aūt azimoꝝ].Hoc ē prima die quo fermētatos panes abiciebāt ipsa die pasche: qm̄ tunc etiam azimos cōebant.Mane quinta feria interrogauerunt ⁊ vespere venit ipse post eos in ciuitatem comedere agnū.[Accesserunt discipuli eius/ Petrus ⁊ Andreas q̄ seniores/⁊ etate ⁊ sapiētia erant].Nā Joannes iunior ill⁹ erat: inter eos fuit iudas/qui pecuniā dn̄i custodiebat.[Ubi vis paremus tibi comedere pascha].Preceptū ⁊ vsus erat in illa terra/ad festa preclara ad templū dn̄i venire: agnū tn̄ comedere cū quo voluisset: tm̄ si minor esset familia in domo/assumeret vicinū domus sue.Jdcirco interrogabant vbi velit agnū manducare: q2 iude ministeriū erat ip̄m agnū ⁊ alia necessaria comparare.[At ihesus dixit.Jte in ciuitatem ad quendam ⁊ dicite ei].Quid necesse erat nomē dicere cū ip̄e ducē suū eis ostēderet dicēs.[Introeuntib⁹ vobis in ciuitatē/occurret vobis hō amphorā aque portās/seq̄mini eū in domū in quā intrat/⁊ dicet3 prifamilias domus] Qd̄ Matheus intēdens ad alia/alteri dicēdū reliq̄t.Marcus silr̄ de lagena dt.S3 amphora ⁊ lagena pro vno ponunt̄: ⁊ a greco

X co vtraq3 nomina oriunt̄.Significāt autez vasculū fictile ansas duas hn̄s/q̄ rustici ad ꝯseruandā aquā solēt hr̄e.Mystice ꝑ aquā lauacrū ꝓ ablutione mūdi ostendit̄/pascha spiritale volētibus celebrare.Per āphorā et lagenam fragilitas nostra/que erat abluenda per baptismum.[Magister dicit/tempus meum prope est/apud te facio pascha] Qd̄ dicit tempus meum prope est/subauditur/ad celebrandum pascha. Neq3 em̄ ille sic fidelis erat/vt ei de sua vicina morte indicare debuisset: quia si fidelis fuisset discipuli domū nossent/et frequentius dominū suscepisset.[Et fecerunt discipuli sicut constituit illis ihesus/et parauerūt pascha.]Uidelicet parauerūt que necessaria erant/et ornauerunt domum[Uespere aūt facto discūbebat cum duodecim discipulis suis]. Agnus ad vesperam iussus est immolari/ipsa nocte qn̄ ꝑcussor debebat transire: siue quia nocte luna mutat̄/qn̄ fit in quartadecima: q2 potestas lune in nocte est: siue q2 populus israhel in ipsa nocte fugit de terra egyptioru3 [Et edētib⁹ illis dixit.Amē dico vobis/q2 vn⁹ vr̄m me traditur⁹ est].Qui de passiōe ꝑdixerat/ꝑdicit de traditione/vt agat ꝯsci⁹ pniam: ⁊ nō designat eū specialiter: ne īprudēs fact⁹ peior fier3.[Filius q̄dē hoīs vadit sicut scriptū ē de illo].Uadit.i.ad mortē: sicut scriptū est.Jn mlt3 scripture locis h̄ dictū ē: vt in Esaia.Propt̄ scelus ꝓli mei ꝑcussi eū.[Ue aūt hoī illi ꝑ quē tradet̄].Hoc ē ꝑpetuū.Ue aūt hoī illi īminz in īferno: q2 ꝓ auaritia sua illū trad3.Nā ⁊ pr̄ tradidit illū ⁊ fili⁹ tradidit seip̄m.S3 pr̄ ⁊ filius ꝓ charitate: iudas ꝓ auaritia[Bonū erat ei si natus nō fuisset].Nō qd̄ aliqd̄ bonū habiturus q̄s sit nisi nascat̄: s3 simplicit̄ loquit̄ qd̄ melius fuerit ei nō eē: quā male eē.[Respōdēs aūt iudas: dixit.Nūq̄d ego su3 rabbi]. Suꝑbia appar3 in voce ip̄i⁹ ⁊ incredulitas cū alij maiores illo dixerit dn̄e: ⁊ iste q̄si nō eēt deus dt/Mgr̄.Expectauit em̄: ⁊ nō cū alijs se excusauit: q2 volebat vt deus illū ꝑderet manifeste: vt hr̄et occasionem vt diceret.iam quia tu ista improperas que nō feci debeo te derelinquere: ⁊ alium magistrum querere.Sed deus prescius cogitationum nō inueniet in illo occasionē.[Ait illi.Tu dixisti].Acsi dicat. Non ego dico: sed tu.

Non inuenies in me occasionem vt me de-
relinq̃s/[Cenãtibꝫ aũt eis accepit iesus pa-
nẽ: ⁊ bñdixit/ac fregit]. Postquã veterꝫ pa
sche/qđ ꝓceptũ fuerat ꝯsum̃auit/⁊ finẽ fecit
vmbrarꝝ veterꝝ: incepit initiare initiũ noue
grẽ nouiꝙ sacrificij. Accepit panẽ q̇ ꝯfortat
cor hoĩs/⁊ qđ corpora humana plꝰ ꝯtinet: ⁊
ponit in eo sacramentũ sui amoris. Sꝫ mł-
to magis ille panis spiritalis plene cõfortat
oẽm hoĩem ⁊ creaturã/qꝛ in ipso mouemur
⁊ sumꝰ. Bñdixit ꝑmũ: qꝛ in ipso hoĩe ho-
minũ genus bñdixit: ⁊ post: ⁊ quẽ de sctã
Maria assumpsit bñdictionẽ diuine ĩmor-
talitalis/⁊ potẽtiam veraciter inesse mõstra
uit. Fregit/seip̃m panẽ: qꝛ ip̃e se voluntariꝰ
obtulit ad passionẽ: vbi ꝑ facietate nr̃a fre-
git habitaculũ aĩe sue: sicut ip̃e dixit. Po
testatẽ habeo ponendi aĩaꝫ meã: ⁊ potesta
tẽ habeo iterꝝ assumẽdi eã. [Deditꝙ disci-
pulis suis ⁊ ait. Accipite ⁊ comedite/hoc ẽ
corpꝰ meũ]. Dedit discipłis suis sacramen
tũ corporis sui in remissionẽ pctõꝝ: ⁊ in cõ
seruationẽ charitatꝫ: vt memores illius fac
ti: sꝫ hoc in figura facerent: qđ pro eis actu
rus erat/non obliuiscerent̃. Hoc est corpus
meũ: id est in sacramento. [Et accipiẽs cali-
cem: gr̃as egit/⁊ dedit illis dicens]. Qꝛ in
ter omnes vite alimonias cibꝫ panis ⁊ vi-
nũ valent ad ꝯfirmandã ⁊ recreandã nr̃am
infirmitatẽ: recte per hec duo mynisterium
sui sacramenti ꝯfirmare placuit. Vinũ nãꝙ
⁊ letificat ⁊ sanguinẽ auget. Et idcirco non
inconuenienter sanguis christi ꝑ hoc figu
rat̃: qm̃ quicquid nobis ab ipso venit letifi
cat leticia vera/⁊ auget om̃e bonũ nr̃m. Si
cut deniꝙ si aliq̃s ꝑegre ꝓficiscens dilecto-
ribus suis quoddã vinculum dilectionis
relinquit: eo tenore: vt om̃i die hec agãt/ vt
illius nõ obliuiscant̃: ita deꝰ ꝓcepit agi a no
bis/transferens spiritaliter corpus in panẽ
vinum in sanguinem: vt per hec duo memo
remus que fecit pro nobis de corpore ⁊ san
guine suo ⁊ non simus ingrati tam aman-
tissime charitati. Quia autem aqua miscet̃
in sacramento sanguinis eius/per aquã po-
pulus suus ostenditur pro quo mori voluit
Et neꝙ vinũ sine aqua/neꝙ aqua sine vino
qꝛ ip̃e ꝓ nobis mortuus est/ita nos ꝓ ipso
vel ꝓ fratribꝫ nr̃is qđ est ecclesia/mori debe
mus. Vñ ⁊ de corpore suo sanguis ⁊ aqua
exijt. Quod aũt dicit: hic est sanguis meꝰ
noui testamenti: ad distinctionẽ veteris te
stamenti đt: quod sanguine hyrcorum pec-
catũ non potuit emundare seruientibꝫ pec-
catis. [Dico aũt vobis/nõ bibam amõ de
hoc genimine vitis/vsꝙ in diem cũ illđ bibã
vobiscũ nouũ in regno pr̃is mei]. Vitis iu
dea/vinũ pr̃iarcharꝝ ⁊ ꝓphetarꝝ ac reliquorꝝ
electorꝝ. Vsꝙ tunc fecit iudea racemos vn-
de vinum flueret/id est opera per fidẽ. Ab
occisione domini labruscas/vsqueq̇ Enoch
⁊ Helias educant in regnũ/in eccłiam chri
sti in fine seculi. Siue simpliciter ab illa ho
ra cene non bibit vinũ: quousꝙ immorta-
lis factus ⁊ incorruptibilis post resurrectio
nẽ. Qđ vero sacramentũ corporis ⁊ sangui
nis sui post cenã dare voluit discipulis suis:
⁊ nos ieiuni capere illud iubemur: hec rõ est
Dñs ostendit figurale testamentũ a se ꝓce-
ptũ donec veniret verũ: imposuit illi t̃miũꝫ
⁊ dedit initiũ noui testamenti. Hac de cau-
sa nouũ añ vetus celebrauit. Fecerũt autẽ
multo apł̃i t̃pe siłr post aliũ cibũ dñicũ sumẽ
tes. Post vero cũ venerũt hebrei ad cõmũi
candũ: tũc ꝓceptũ est ĩ synodo vt vnusq̇sꝙ
hõ(si etiã de alijs pctĩs purificatus fuerit)
ꝑus reficiatur de cibo spiritali: ⁊ postmodũ
de t̃pali. [Et hymno dctõ: exierũt in mõtem
Oliueti]. Vel ex cõsuetudine iudeorꝝ ipsa
die añ cenã cantauit centesimũ duodecimũ
psalmũ. i. Laudate pueri dñm: vsꝙ mediũ
cẽtesimũ tertiũ decimũ. Nõ nobis dñe non
nobis: ⁊ post cybũ: reliquũ qđ restat / vsꝙ
cẽtesimũ octauũ decimũ psalmũ. Seu ora-
tionẽ illã quã Joãnes refert eũ orasse añ cõ
ꝓhẽsionẽ. Exijt ꝑo iterꝝ de ciuitate/⁊ ꝑgit in
mõtẽ Oliueti vt det locũ traditori ⁊ ꝯꝓhẽ
soribꝫ. [Tũc đ: eis iesus. Oẽs vos scãdalũ
patiemini in me in ista nocte]. Predicit q̇d
passuri sint/vt cum venerit hora patiendi le
uius ferant. Et notandum quod dixit: in
ista nocte: quia sicut qui ebrij sunt / no-
cte ebrij sunt: sic qui scandalum paciun-
tur in nocte ad huc sunt: hoc est in ignorã

tia. Si em̄ ꝑfecti eſſent in ſcia/ nō poſſet ter
rena tēptatio eis ſcandalū efficere: qꝫ ꝑfecto
rū eſt equo aīo inter aduerſa ꝛ ꝓſpera ſtare
[Scriptū eſt ei. Percuciā paſtorē/ ꝛ diſꝑgē-
tur oues gregis]. De⁹ omīps ex ꝑſona ſua
hoc locutus eſt ꝑ Zachariā: qđ ipe datur⁹
eſſet vnicū ꝓ nobis morti: ꝛ apoſtli ꝓ timore
relicturi. Sed dn̄s fecit ſicut bonus paſtor
cū vidit Leones ꝛ lupos veniētes/ iuit ob-
uiā ꝛ oppoſuit ſeipm̄ morti ꝓ ouib⁹ ſuis. Et
interim fugere oues cū viderūt mori paſtorem
Dixit enim. Si me q̄ritis/ ſinite hos abire
[Poſtquā aūt ſurrexero/ p̄cedam vos ī ga-
lileā]. Cū duris miſcet leta/ vt recreet aīos
eoꝝ. Quiā dixit: qꝫ ipi diſꝑgendi erant pro
illius morte: ſubiūgit qꝫ reſurget/ ꝛ videbūt
eū in galilea. Viderunt enim eū poſt reſur-
rectionē aliqui diſcipulorum/ ſed pleniter in
galilea. De qua apparitione btūs Paulus.
Deinde viſus eſt apoſtolis omnibus. [Re
ſpondens autem Petrus dixit. Et ſi om̄es
ſcandalizati fuerint in te: ego nunquam ſcā
dalizabor]. Non de leuitate Petrus hec lo
quitur: ſed de ardentiſſima voluntate. Ve-
rū is qui ſciebat omnia/ nouerat quid hō fa
ceret: non adhuc repletus ſpūſancto. [Ait il
li Jheſus. Amen dico tibi/ quia in hac noc
te anteq̄ā gallus cantet/ ter me negabis].
Ecce ꝛ Petrus in nocte negat dn̄m tertio:
quia omne peccatū facilius in nocte ſurripit
q̄ā in die. Et omnis qui peccat in nocte ē.
[Tūc venit Jheſus in vallē q̄ dicitur geth-
ſemani]. Deſcendit de monte Oliueti in
vallē gethſemani: vbi eſt nunc ecclia/ in lo-
co quo ipe orauit. Gethſemani vallis pin-
guium dicitur: exemplo nos inſtruens/ vt
q̄ adorare deſiderat: in montē luminis aſcē
dat. Habeat quoqꝫ vallem pinguium/ id ē
humilitatē. [Et aſſumpto Petro. Et duo-
b⁹ filijs Zebedei/ cepit contriſtari ꝛ meſtus
eſſe]. Qꝛ enim carnem aſſumpſerat etiā paſ
ſiones carnis habere neceſſe erat: p̄ter illaꝫ
ſolā que cū carne creata non fuerat. i. pecca-
tū: quoniam contriſtari ceperat/ ne triſtitia
noxia cū bona ſe miſceret/ accepit q̄s ſolū⁹ e-
rat in ſecretis/ vt cū eis ſꝑ diuina colloque
ret. Sic nos oēs facere debemus tꝑe triſti

tie/ cū bonis ꝛ amicis loq̄: vt nō habeat in
nobis locū triſtitia/ q̄ mortē oꝑat: ꝛ tali mō
vitabit a nobis. [Tūc ait illis. Triſtꝫ ē ani
ma mea vſqꝫ ad mortē]. Scđꝫ qđ caro erat
illud dicebat: nō ſcđm impaſſibilē diuinita
tē. Triſtabat aūt/ ſiue ꝓ Judayco ꝑplo/ qui
fuerat pars ꝛ ꝑpls dei/ ſiue ꝓ aploꝝ tribula
tione/ ſeu etiā ꝓ ꝑfido Juda: nō aūt ꝓ mor
te ſua quā voluntarie ſubibat: ordinatā cū
patre añ multa curicula annoꝝ. Nā ꝛ ſi di-
camus ſcđm hoiem cōtriſtatū/ nihil obſtat ī
telligi/ qꝛ caro erat ꝛ triſtitia carnis paſſio ē
niſi dei virtute tolleretur. [Et progreſſus
puſillū] Lucas dt. Auulſus eſt ab eis/ quā-
tū iactus eſt lapidis. Et q̄ veraciter ſe vult
exaudiri/ orationes ſecretas dꝫ querere: que
remote ſunt ab omni ſtrepitu ꝛ tumultu vi
tioꝝ. Premonēs etiā in omni tribulatione
nr̄a refugiū ꝛ murū nr̄m dn̄m aſſidue flagi
temus: vt ab imminēti periculo/ iuxta illius
placitū liberemur. [Mi pr̄/ ſi poſſibile ē trā
ſeat a me calix iſte]. Mi/ vocatiuus poſſeſſi-
ui eſt/ a meo veniēs. Dicit ḡ ꝓ iudeis. Si
poſſibile eſt ſaluari gentes ſine abiectiōe iu
deoꝝ/ vt nō ipi mihi inferant mortē/ fiat. Ve
rūtn̄/ nō qđ humano affectu loquor ſꝫ magꝫ
qđ tecū in diuinitate diſpoſui/ fiat. Et hic
exemplū capere debemus orādi/ vt q̄ncūqꝫ
ꝓ tꝑali nr̄a aliqua re deo ſupplicam⁹: ſꝑ in fi
ne illius placitā voluntatē amplius poſtule
mus: vt ſi forſitan nos contra ſalutē nr̄aꝫ pe
timus: ille q̄ ſaluator eſt nr̄: ſcđm ſuū ꝯſiliū
nos guberꝫ ꝛ exaudiat. [Et venit ad di-
ſciplos ſuos: ꝛ inuenit eos dormiētes]. Et
triſtitia ꝓ dn̄o eos dep̄mebat: etiā ꝛ tēpus
erat q̄ ſoliti erāt dormire. Solꝫ ei poſt lach
rimas ꝛ triſtitiā ſonus accedere: maxīe cibo
indultꝫ. [Et dt Petro ſic. Nō potuiſti vna
hora vigilare mecū]. Ut Petr⁹ p̄paret ſe ad
ſuſtinēdā tēptationē/ ꝓ triſtitia redarguit.
Acſi dicat. Si triſtitia futura iā te oppreſſū
hꝫ: q̄d facies cū venerit. Apparꝫ qꝛ negabꝫ q̄
iā vigilare mecū n̄ potes [Vigilate ꝛ orate.]
Et corpore vigilate ꝛ aīo. [Et orate/ vt nō ī
tretꝫ in tēptatōnē]. Nō dixit/ nō tēptemini
qđ nō pōt eſſe: qꝛ nullus fuit qui non fuerit
tēptatus. Et q̄ nō eſt tēptat⁹/ nō eſt ꝓbatus

Non debemus orare vt non temptemur/sꝫ
ne inducamur in temptationem. Ideo dic̃
vt non intretis in temptationem quam fer/
re non potestis.[Spiritus quidem prom/
ptus est/caro autem infirma].Spiritus/id
est aĩa / parata est ad danda membra ꝓ sa
lute hominum/sed caro expauescit/sicut ter
rens res/terrena tormenta.Quid dicent q̃
puri homines sunt/si sic plenus diuinitate
dñs nr̃ loquebatur.[Iterum secũdo abijt
⁊ orauit dicens.Pater mi/si non potest trãs
ire hic calix nisi bibam illum/fiat voluntas
tua]. Non quod humano affectu loquor/fi/
at:sed ꝓpter quod ad terras tua voluntate
descendi.Si potest fieri/vt sine interitu iu/
deorum gentium multitudo credat / passio/
nem recuso.Si autem illi excecandi sũt/ vt
om̃es gentes videant:non mea pater sꝫ tua
voluntas fiat.[Iterũ tertio abijt/⁊ orauit]
Sicut temptatio tribus modis perficitur /
ita arma contra temptationem ter expeten/
da sunt.[Tunc venit ad discipulos suos:⁊
inuenit eos dormientes]. Cause superius
comprehense opprimebant oculos eorum.
[Dormite iam ⁊ requiescite].Per contra/
rium intelligitur.Acsi dicat. Nõ est temp⁹
dormiẽdi/qꝛ appropinquabit/qui me tradet
Et est yronie species.Si autem secundum
Marcum qui dicit.Dormite:⁊ postea in/
fert/sufficit:intelligimus eos aliquid spacij
dormisse/⁊ tũc dixisse dñm satis habetis so
poratum.[Surgite/eamus].Acsi diceret.
Nõ nos inueniãt quasi timentes ⁊ retractã
tes:vltro ꝑgam⁹ ad mortem/vt sciant quia
nõ deuitamus neqꝫ fugimus.[Adhuc ipo
loquẽte/ecce Iudas vnus de duodecim ve/
nit:⁊ cum eo turba multa cum gladijs ⁊ fu
stibus exierunt:missi a principibus sacerdo
tum ⁊ senioribus populi].Sacerdotes pe
tierunt Pylatum/⁊ Pylatus dedit vnã co/
hortem/id est quingentos milites:⁊ cũ his
sacerdotes miserũt suos seruos cum cõtis
⁊ sudibus : de quibus ⁊ Malchus fuit.
[Qui autem tradidit eum/dedit eis signũ
dicens.Quemcunqꝫ osculatus fuero ipse
est/tenete eum].Timuit iudas/ne ipse seip/
um absconderet:sicut fecit quando vole/
bant eum precipitare ⁊ lapidare.Et ideo ta
le eis signum dedit/vt postquam eum oscu/
latum habuisset:si ipse euanescerꝫ/iudas nõ
perderet precium.Apparet autem quia pius
dominus hanc consuetudinem habuit /vt
quãdo a foris suus reuerteretur discipulus
oscularetur eum.Quod nunc apud nos nõ
fit/nisi post plures dies.Hoc signum ⁊ ca/
yn habuit/vt omnes oscularetur pre timore
similis in facto / similis in scelere : licet iste
peior.[Et confestim accedens ad ihesum/di
xit.Aue rabbi].Aue latine dicitur/grece ke
re:hebrayce sicut ipse iudas dixit/Salame
lech:verbũ salutatorium/per quod tot⁹ mũ
dus ex ꝑcepto romanoꝝ se salutabat.[Dix
itqꝫ illi ihesus.[Amice/ad quid venisti?].
Per antiphrasin intelligitur/id est per con/
trarietatem:quasi non amicus qui tales ho
stes adducit.Vel amicus per cognitionē
non amicus per operationem.Ad quid ve/
nisti/subauditur perfice.Siue vt alius euã
gelista dicit.Osculo filium hominis tradis
Quod signum pacis apud cunctas gẽtes
est in discordiã conuertis. Constituerunt
autem antiqui hoc signum pacis esse/vt iũ
gerentur illi quos homines solent facere cõ
cordare/aut discordare.Et esset hoc signum
sicut nos duo membra iungim⁹ :sic om̃ia
membra erunt vnũ .[Tunc accesserunt et
manus iniecerunt in ihesum].Ante factuꝫ
est quod Ioannes refert:quia cum dixit eis
ego sum/abierunt retro sicut inuiti solẽt rue
re:⁊ ceciderunt in terram.Et cum habuerũt
diuisos discipulos/tunc ligauerunt eũ. O
miseri/qui debueratis osculari pedes eius:
manus ligastis.[Et ecce vnus ex his q̃ erãt
cum ihesu/extendens manum exemit gla/
dium].Petrus hoc fecit eodem ardore fidei
quo ⁊ cetera.Placuit autem domino ita fie
ri/vt omnes cognoscerent quod ipse nollet
se defendere:⁊ vt facta virtute/dimitterent
discipuli.[Et percutiens seruum principis
sacerdotum /amputauit auriculam eius].
Quid cogitasti princeps sacerdotum/quã
do vidisti seruum tuum sanum:⁊ illum qui
hoc fecit morti adiudicasti.Typice/Malch⁹
interpretatur rex.Et populus iud eorum q̃

rex debuit esse se regendo/seruus peccati fa
ctus est. Et perdidit auriculā eius dextrā].
Per quam dei audire precepta debuit: sed
eis dn̄s restituit/qui credere voluerunt ex
eis. [Ait illis Jhesus. Oēs em̄ q̄ acceperit
gladiū/subauditur ad malefaciendū: gladio
peribunt]. Si non materiali gladio/gladio
inuisibili: siue verbi dei gladio. Sed ⁊ fre-
quēter videmus: quod is qui iniuste aliquē
occidit/nisi pn̄iam agat/frequenter ⁊ ip̄e in
presenti moritur. Ipsa videt̄ esse sententia/
quā ipse ad Noe locutus est dicens. Qui-
cunq̄ effuderit humanū sanguinē/fundetur
sanguis illius. [An putas quia non possuz
rogare patrē meū: ⁊ exhibebit mihi mō pl⁹
quam duodecim legiones angeloꝝ]. Non
est mihi necessarium auxilium duodecī apo
stoloꝝ: qui possum habere si volo duodeciz
legiones angelorum. Nec dꝫ hr̄e duodecim
sed duodecim legiones. Una legio apd̄ an
tiquos sex milib⁹ ꝯplebat̄: quod sūt septua
ginta duo angeloꝝ: in quot gentes lingue
diuise sunt. Contra vnamquamq̄ gentem
possum habere vnam legionem angelorum
Frustra ꝓphete prophetauerūt: nisi sicut ip̄i
ꝓphetauerunt/ego faciam. [In illa hora dix
it Jhesus turbis. Tanquam ad latronem
existis cum gladijs ⁊ fustib⁹]. [Venerant
ad resistendum/si aliquis eum vellet libera
re de turbis. Nā discipuli n̄ habebant gla-
dios/nisi illos duos quos emerant: q̄ȝ nul-
lus iudeus arma ad bellandum portabat.
Apparet ⁊ istos romanos ad predicationez
domini retro venisse/quib⁹ ista loquebatur
Nam de principibus iudeoꝝ null⁹ ibi erat
nisi serui eoꝝ: qui venerant vt renunciarent
dominis suis/si romāi voluntatē habuissēt
ꝯphendere illū. Non em̄ certi erant/si cōpre
henderet̄. [Hec est hora vr̄a]. Oīs q̄ male
agit/odit lucē: ⁊ oēs malefactores/pl⁹ amāt
noctē quā diē. [Hoc aūt totū fac. ū ē]. Tra
ditio/hoc est ꝯphensio. De traditiōe dic̄. ps
Qui edebat panes meos/magnificauit ad
uersum me supplantationē. De ꝯphensiōe
Sicut ouis ad occisionē ducet̄. [Tūc disci
puli oēs relicto eo fugerūt]. Impleta sunt
ꝟba dn̄i dicētis. Scādalū patiemini in me
in ista nocte. Permisit eos fugere sicut pi⁹
mgr̄: ⁊ dedit se ad discrimina. [At illi tenē-
tes Jhesum/duxerūt eū ad Cayphā p̄nci-
pē sacerdotū: vbi scribe ⁊ pharisei conuene
rant]. Mathe⁹ sūmatim narrat: sed Joānes
d̄t/q̄ȝ adduct⁹ est primū ad Annā: q̄ȝ in via
erat venientib⁹: ⁊ fuerat preterito anno sum
m⁹ sacerdos. Deinde adductus est ad do-
mū Cayphe: qui erat ipso anno summ⁹ sa-
cerdos. Dn̄s em̄ p̄ceperat/vt summ⁹ sacer-
dos quādiu viueret/locū summi sacerdotij
obtineret. Sed Herodes vt munera cape
ret adinuenit/vt nihil amplius haberet po-
testatem nisi vno anno/nisi iteꝝ redimeret.
Et romani postea ita fecerunt/quamdiu ip̄e
locus stetit. Ad istum ergo quia princeps
sacerdotū erat ꝑ redemptionem ꝯuenerunt
alij primores: ⁊ ibi falso iudicatus est mor-
ti: ⁊ de isto ductus est in pretoriū. ¶ Ob h̄
non debet hr̄i in euangelio Joannis: addu
cunt Jhesum ad Cayphan/per. d. sꝫ a Cay
pha: vt sit ablatiua p̄positio: ⁊ ablatiu⁹ ca-
sus Caypha: q̄ȝ si ministri noluerunt intro
ire in pretoriūt quanto magis Caiphas q̄
p̄nceps sacerdotū erat? Qui putabant se ꝯ
tāminari inter paganos q̄ habebant iā ip-
sos septē dies azimos. In greco quoq̄ απο
του Caypha/ablatiuo casu. [Petrus aūt
sequebat̄ a longe]. A longe sequebat̄: q̄ȝ e-
rat cito negatur⁹. Adhuc tn̄ nō videbat tor
menta preparari: ꝓpterea sequebat̄. Sed in
atriū principis Joānes illū introduxit: sic
ille refert/q̄ȝ notus erat pontifici. ¶ Sicut
dicūt q̄ȝ Caiphas habebat sororē Joānis
in mr̄imonio/⁊ Anna sororē Cayphe. [Ut
videret finē] vicꝫ q̄d iudicarēt de eo sacerdo
tes. [Principes aūt sacerdotū ⁊ om̄e ꝯciliū
q̄rebant falsum testimoniū ꝯ Jhesum/vt eū
morti traderent]. Sciebāt qd̄ romani non
illū occiderēt/nisi causam dicerēt. Et nō in-
uenerūt/cū multi falsi testes accessissent. Di
cūt alia euāgelia/qd̄ imputauerūt qd̄ ꝯmo-
uerit ꝓplm̄: ⁊ seq̄ se fecerit ꝑ suā p̄dicationē:
⁊ ꝓhibuerit tributa dare cesari: ⁊ dixerit se
christū regē esse. Que om̄ia falsa erāt. [No
uissime venerūt duo falsi testes]. Q̄ȝ dn̄s p̄
ceperat: vt ad vni⁹ testimoniū null⁹ ꝯdēna-

retur:ꝓpterea duos ordinabant ipsi princi/
pes.[Hic dixit.Possum destruere templū
dei/ ⁊ post triduū reedificare illud] Nec ver
ba/nec sensum ita dixit dn̄s.Vos soluite tē
plū hoc:hoc est templū habitationis anime
mee: ⁊ ego resuscitabo.Soluite/ id est dis/
soluite: ⁊ resuscitabo.Plus ꝑtinent ad cor
pus/quā destruere ⁊ reedificare q̄ ad petri/
nā domū ꝑtinent.Hic apparet qd̄ oīs hō
q̄ alio sensu dicit quā ille qui primus dixit
falsus testis est : q2 non eo sensu dt quo ille
dixit.Et quid eis nocebat si ille etiā sic di
xisset:vel q̄d ꝑtinebat ad eius damnatione
[Et surgēs ꝑnceps sacerdotū/ait illi].Q2
sacerdos nō audiebat/neq3 christū/neq3 fal
sos testes dicentes/vnde inueniret locū cō/
dēnandi illū / surgit de solio suo ⁊ adiurat
vt inueniat aliquā occasionē calumniandi.
Jhesus autem tacebat.Ipse eñ sciebat: q2
magis ad calumniam vellent retorq̄re quā
credere:ꝓpterea tacebat.[Et princeps sacer/
dotū ait illi.Adiuro te ꝑ deū viuū/vt dicas
nobis si tu es christus filius dei].Intelle/
xit iste iniquissimus pontifex q2 adiuratus
ꝑ nomē dei/nō duceret in vanū:sed respōde
ret veritatē.Sz dn̄s ita respōsum suū tem/
perauit/vt nomē suū videret̄ cōtēnere: neq3
etiā pateret̄ vllā calūniā.[Tu dixisti.Verū
tñ dico vobis/ amō videbitꝫ filiū hominis
sedentē a dextris ꝟtutis dei].Id ē illū q̄ fi
lius hominis appellat̄:videbunt boni ocul'
cordis hr̄e eādē ꝟtutē quā deū/ cū ascēderit
in celū: ⁊ data fuerit ei oīs potestas in celo ⁊
in terra: ⁊ venientē in nubibꝫ ad iudicandū
totū mūdū: q̄ a vobis iudicatꝰ est.Quid fa
cerent sui martyres/si ipsi sic tacuisset.Iam
q2 dispositum habebat q2 mori pro populo
adnuntiauit veritatē/vt daret exemplū mar/
tyribꝫ suis:qd̄ ꝯstanter debeant adnuntia/
re vsq3 ad mortē.[Tunc princeps sacerdo/
tū scidit vestimenta sua].Cōsuetudo iudeo
rū erat qñ aliq̄d q̄si blasphemie audirēt/sci
derēt vestimēta sua.Qd̄ paulū ⁊ barnabā
in lychaonia qñ deoꝝ cultu honorabant̄ fe/
cisse legimꝰ.Herodes aūt q2 nō dedit ho/
norē deo/vt nomē dei qd̄ sibi imponebatur
falso respueret/ab angelo ꝑcussus ē.Intelle
xit ille sacerdos quod dn̄s dixit / qd̄ ipe ad
dexterā pr̄is sessurꝰ ⁊ mūdū esset iudicaturꝰ:
qd̄ nulli aliȷ̄ ꝯuenit nisi deo.Sz qd̄ ille pu
tauit blasphemiā/nr̄a firma fides est.[Re/
spondētes dixer̄t.Reus est mortꝫ].Propū
hoc romanorū ē verbum eis assiduū/ ⁊ dicit̄
reus culpabilis.[Tunc expuere in faciē eꝰ]
Usus etiā erat iudeis/vt quos ꝓ nihilo du
cebant in faciē spuerēt.Vñ ⁊ dn̄s de Ma/
ria sorore Aarō.Si pr̄ illiꝰ spuissꝫ in faciē
eiꝰ/debuissꝫ septē diebꝫ rubore ꝯfundi.[Et
colaphis eū ceciderūt].Colaphus grece pu/
gnꝰ dicit̄.[Aliȷ̄ aūt palmas in faciē ei deder̄]
Sicut aliȷ̄ euāgeliste referūt cooꝑuer̄t faciē
eiꝰ/vt q2 ꝓphetā se dixerat: ⁊ irridendo dice/
bāt. Si ꝓpheta es/dic ꝑ ꝓphetiā q̄s est q̄ te
ꝑcussit. De illa ꝓphetia dabuerat ꝫ plorare
qd̄ iā vobis habuit ꝓphetatū: qd̄ circūdaret̄
ab exercitu hierusalē.[Petrꝰ ꝟo sedebat fo
ris in atrio].Erat domus excellētior vbi se
debāt illi sacerdotes: ⁊ stabat ante eos dn̄s
Excepto illa/erat alia iuxta ipam. Qd̄ hic
atriū dicitur/vbi serui principis sacerdotum
focū habebāt: ⁊ poterāt de ipa videre seden
tes in ꝯcilio.ibi erat Petrꝰ introducēte io
anne: vñ dn̄s videre potuit Petꝝ/ ⁊ Petrꝰ
ipꝫ.Nō aūt audebat appropinq̄re illi/ne ag/
nosceret̄.Nā illi q̄ adduxer̄t/in domū Pyla
ti intrauer̄t/ ⁊ dn̄m sacerdotibꝫ dimiser̄t.A/
triū aūt dicit̄ q̄si atrū: vcꝫ ex fumo.Nā in tē
plo dn̄i atria domꝰ q̄ añ principale tectū tē/
pli erāt dicunt̄.In illa ergo alia domo expe
ctabat Petrꝰ/volēs scire vtꝝ dimitterēt euꝫ
sacerdotes/an adiudicarēt morti.[Et acces/
sit ad eū vna ancilla dicēs.Et tu cū Jhesu
galileo eras]. Curiosum aīal est femīa : et
ardēs nouitate.Audierat ista femina a ser/
uis pōtificis q̄ illic fuerant/qd̄ ille fuerat ibi
qñ ꝯp̄hēsus est dn̄s: ⁊ nolebāt dicere : siue
ne audiret̄ ꝟtus ꝑ hoc qd̄ ibi fecerat/siue q2
nō audebant manū leuare sup eū: q2 lex ro/
manoꝝ est/ vt q̄ in conuentu aliū ꝑcussisset
manū amitteret.Et ista vel illa alia femina
non potuerūt tacere/sed statim ceperunt ei ī
ꝓperare q2 cū dn̄o in cōp̄hensione fuerit.Et
qd̄ peius est/ ⁊ iste sexus non defuit a ꝑsecu
tione dn̄i: sed tñ redimit: ⁊ prima viris nun

tiat resurrectionem. [Et pusillũ/accesserunt
qui stabant. Serui sacerdotis/⁊ cognatus
Malchi: ipse dixit. Et te vidi cum illo. Alij
dixerunt: Loquela tua manifestũ te facit].
Non qd alterius lingue esset Petrus/ quã
illi arguebant: sed vnaqueq; prouintia pro/
prietates ⁊ sonos habet/qd non hñt alie in
q̃b; cognoscunt̃ hoies. Vñ in actib; aplorũ
dicunt. Nõne oĩnes isti qui loquunt̃ galilei
sunt. Et quõ nos audiuim⁹ linguã nr̃am in
qua nati sumus? Et Petrus p̃dicans dicit
ita: vt appellaret̃ lingua eorũ Achbeldemach.
Apparet in hoc dicto: qd aliter Hierosolimi
te/aliter galilei ipm locũ appellabãt̃. [Tunc
cepit detestari ⁊ iurare/qꝛ nõ nouisset hoiẽ]
Melius fuerat btõ Petro fugere cũ reliq̃s
quã stare ⁊ detestari/⁊ negare dñm: qꝛ cum
dñm negauit: discipulum se illius esse nega
uit. Et hoc est quod mõ faciunt q̃ tormẽtis
cedunt: ⁊ negant se esse christianos. [Et cõ/
tinuo gallus cãtauit]. Ante respexit dñs pe/
trũ: ⁊ tunc Petrus recordatus ꝟbi domini
[Et egressus foras/fleuit amare]. Fragilis
erat adhuc .b. Petrus/q̃ nec plorare ausus
E est in atrio sacerdotis. Spiritaliter designat
qꝛ non possum⁹ inter malos ꝑfecte agere pe
nitentiã: ⁊ multũ nocent ꝯsortia malorũ. In
ter discipulos posit⁹ christũ filiũ dei confes
sus est: in atrio sacerdotũ/eundẽ se negauit
nosse. Mane aũt facto ꝯsiliũ inierũt omnes
p̃ncipes sacerdotũ ⁊ seniores populi aduer
sus ihesum: vt eũ morti traderent]. Vide i/
stanciã mali. Tota nocte vigilauerũt/vt ho/
micidiũ ꝑpetrarent. Inuidia ⁊ odiũ nõ per/
mittebat cogitare ipos q̃d faciebãt: q̃n imo
innocentẽ ⁊ facientẽ etiã virtutes mortifica
bant. [Et vinctũ adduxerunt/⁊ tradiderũt
eũ pontio Pylato presidi]. Habebant deni
q; in consuetudine: vt quẽ adiudicabãt mor
ti/ligatum traderent potestati romane: quia
F ipsi potestatem occidendi nõ habebãt. Pon
tius dicebat̃ Pylatus: in p̃nomine suo: a p
uintia que est ꝓpe Constantinopolim: quia
ibi natus fuerat: de qua ponticum mare di
citur. Unde dictum est mare ponticũ dul/
cius/quam cetera maria. Pylatus/propri/
um est illi. Pontius/interpretatur declinãs

consilium: qꝛ dixit se declinaturũ consilium
iudeorũ. Sed si ꝑfecte fecisset/hodie illi pla/
cuisset. Pylatus os malleatoris dicit̃/p p̃n
cipatu in quo iniq; gessit sup dñm. [Tunc
videns iudas qui eum tradidit qd damna/
tus esset/pnĩa ductus retulit triginta argen
teos principib; sacerdotum/⁊ senioribus di
cens]. Judas cupiditatis magnitudine nõ
cogitauit exitũ rei: ⁊ ꝓpterea tã immani pre/
cipitio se tradidit. Sic multi faciunt/ quan
do ꝑsuadet amor peccati: tum obliuiscuntur
penas inferni/⁊ omĩa dei magnalia. Et cum
perpetratum fuerit: tũ sciunt qꝛ concupiscẽ/
tia vulnerauit: ⁊ trãsijt: occidit: ⁊ abijt. Vñ
⁊ de senib; in Susanne fabula dicit̃. Et a/
uerterunt sensum suum: ⁊ declinauerũt ocu
los suos/vt non viderent celũ: neq; recorda
rentur iuditiorũ iustorũ. O detestande Ju/
da/p triginta denarijs dñm ⁊ mgr̃m tradi
disti: oblitus doctrine ⁊ beneficiorũ ei⁹: eti
am si deus non esset. Cum ergo vidit quod
potestati romane traditus esset/tunc credi/
dit qd ab ipõ audierat/qd crucifigendus es
set. Nam añ sp credidit/qd ꝓpitius sibi esse
deberet ⁊ elapsurus de manib; iudeorũ. ⁊ ve
niã a dño impetrasset/nisi se preoccupasset
occidere. [Peccaui tradens sanguinem iu/
stum]. Ecce/miser iudas testis dñi est/quod
iuste semꝑ vixerit/⁊ nihil mali in illo viderit
Dicit btũs Jeronymus: qꝛ cũ q̃s ita pec/
cat vt possit op⁹ malũ destruere/tunc potest
agere pniam. Si aũt non destruit/op⁹ malũ
nõ põt agere pniam. Ait em̃. Si q̃n sic pec/
cat frater in frẽm/vt valeat emendare quod
peccauit/potest ei dimitti. Si aũt ꝑmanent
opera/frustra voce assumit̃ pnĩa. Ista nõ co
gitant q̃ alijs contra iustitiam libertatẽ au/
ferunt/aut alodem. Ecce vnũ inseruit: aut
aufert alodem: ⁊ nascunt̃ filij illi: ⁊ in fine se
culi mille erunt qui contra ipm clamabunt
qꝛ sic crescunt ꝓgenies/sic crescit pctm̃ illi⁹
⁊ cum venit ad malum cõfessorem/iubꝫ ab
stinere ei a vino: aut a carne quadraginta di
es. O perditio animarũ: oblitus es q̃d de/
us dixit. si offers munus tuũ ante altare/et
ibi recordatus fueris: qꝛ frater tuus hꝫ ali/
q̃d aduersum te: relinque ibi munus tuum

τ vade reconciliari frī tuo: τ tūc veniēs offeres mun⁹ tuū. Nūc etiā dicit q₂ in vanū agit pniam/quādiu pctm̄ vegetauit τ crescit [At illi dixerūt. Quid ad nos]. Multū ad vos ptinet: q₂ si ille peccauit q̄ mgr̄m tradidit vos q̄ principes ipsi eratis/nō solū nō phibuistis mala facere/sed offerēdo pecuniā discipulū ad hoc puocastis: τ p mēdatia ad iudicandū morti tradidistis. [Tu videris]. Videris in hoc loco nō est pn̄tis tpis indicatiui modi: sed piūctiui pteriti tpis. Qua si dicāt. Preuidere antequā preciū acciperes debuisti/ne tale op⁹ ageres: vnde peniteres Judas aūt iam tunc non potuit destruere: sed principes potuissent si maluissent: q₂ pylatus inuitus faciebat: etiā optionem dedit si voluissent dimittere. [Et piectis argēteis in tēplo/recessit]. Noluerūt principes recipe argentū/timētes si ipsi argentū reciperent: τ non redderent dominū. Abiret ad psidem: τ cognosceret preses eoꝝ malitiā. Ille vero sciens q₂ de tēplo ei data fuerant/in templū piecit. [Et abiens laqueo se suspēdit]. Sicut eīn achitophel cū vidit nō factū suū psiliū: statim intellexit q₂ Dauid reuerteret in regnū: τ non potuit portare improperiū qd̄ futuꝝ sup eū erat: τ ob hoc suspendio inijt. Sic τ iste cū vidit impleri q̄ domin⁹ dixerat de seipso/vicꝫ tradet gentibꝫ: certus factus est reliqua secutura. i. occident eū/τ die tertia resurget: τ non ferens verecundiā suā laqueo vitā sibi extorsit. Verūtamē celi terreq₃ posus/in aere perijt. Per triginta denarios quos accepit Judas/triginta maledictiones sunt sup eum in psalterio: inter quas dicitur/ τ episcopatū ei⁹ accipiat alter. Unde pro certo cognoscitur: τ ipm̄ cū alijs apostolū ordinatū. [Principes aūt sacerdotum acceptis argenteis dixerunt. Non licet mittere eos in corbanan]. Corbanan hebrayce noiatur: grece gazophylatium: latine diuitiarum custodia. [Q₂ pcium sanguinis est] O miseri/pcium non licet mittere cum denarijs: τ vos inmundos fecistis de homicidio. Quō audetis in templo domini/aut sacrificiū dei/aut vasa eius attingere? Jdeo dixit vobis dominus: q₂ similes estis sepulchris dealbatis. Argentū nihil fecit: τ vos commaculastis vosipos/discipulū τ argentū: τ modo de inmunditia argenti cogitatis de vobis nihil. [Consilio aūt inito/emerūt ex illis agrū figuli in sepulturā peregrinoꝝ] Tunc fuit in sepulturā peregrinoꝝ: τ modo idem ipse locus hospitale dicit francoꝝ/vbi tpe Karoli villas habuit: pcedente illo rege p amore Karoli. Nō solummodo de elemosyna christianoꝝ viuunt/τ ipsi monachi/ et aduenientes. [Propter hoc vocat⁹ est ager ille acheldemach: hoc est ager sanguinis]. Non solum christianoꝝ scripta/verum paganorum ac locoꝝ nomina/sacrilegiū iudeorum testantur vsq₃ hodie: quamuis basilica ibi in vna parte habeat. Et videt quasi a latino quod est ager/τ greco qd̄ est emath. i. sanguis compositum nomen. [Tunc adimpletū est qd̄ dictū est p hieremiā pphetam dicentem]. Q₂ omnia acta domini pdicta sunt a pphetis/minus possumus ambigere Et dignū erat vt om̄es boni qui veniebant de illo adnuntiarent: τ hoc etiam q₂ triginta denarijs venundand⁹: τ q₂ ager de ipsis cōparandus erat. [Jhesus aūt stetit ante presidem]. Preses dictus est/eo quod psideat ad tutelam loci. Ut enim minueret imperator vel romani potentiā iudeoꝝ: primo misit alienigenā Herodē. Post mortē eius diuisit in triarchas: inde in thetrarchas: ad vltimū in psides τ pfectos. Et si ita nō egissent/ non deleuissent eos quādo voluissent. Paulatim τ p partes hoc egerunt/vt sapientes. Jdcirco totū domuerūt/ τ in potestate suā redegerūt. [Et interrogauit eū pses dicēs. Tu es rex iudeoꝝ]. Pylatus nihil aliud interrogat/nisi de rege iudeoꝝ: q₂ timebat ne aliq̄s sibi tyrannidem assumeret/sicut Theodas: qm̄ ob hoc psidebat ipse prouintie/vt h̄ custodiret. [Dicit illi Jesus. Tu dicis]. Quō eis locutus est/sp vt veritas veritatē locut⁹ τ moderate/ vt nullus posset reprehendere nec loquacitatē/nec taciturnitatē eius. [Et cum accusaret a principibꝫ sacerdotū τ senioribꝫ ppli/nihil respondit]. Si eīn voluisset p oīa respōdere vt posset: dimitteret/τ nō fieret necessaria redemptio. [Tunc dicit illi pylatus

latus. Non audis/quanta aduersum te di/
cunt testimonia]. Suadebat ei Pylatus se
defendere: qꝛ volebat eum liberare. [Et nō
respondit ei ꝟbum: ita/vt miraretur preses
vehementer]. Mirabaꝛ/qꝛ nolebat se excu/
sare sicut reliqui homines: qui ad mortē im
putantur. Quis eñ nisi ꝓ deo moreretur/
non quāta instantia posset ageret ne morere
tur? [Per diē aūt festū consueuerat p̄ses di/
mittere populo vnum vinctū quem voluis/
sent]. Ob reuerentiā scꝫ festi concedebaꝛ
vita vni reo. [Habebat aūt insignē vinctū
hoc est nominatū ꝓ malitijs suis/qui dice/
batur Barrabbas]. Bar/filius dicitur/rab
bi magistri: subauditꝛ eoꝝ.i.iudeoꝝ. Ab illo
eñ die a dyabolo qui tanquā latro insidiaꝛ
caulis domini/recti sunt ꝛ regentur/vsqueq̄
conuertantur. [Congregatis ergo illis/dixit
Pylatus. Quē vultis dimittam vobis/
Barraban: an Jhesum qui dicitur christus
Sciebat eñ qꝺ ꝑ inuidiā tradidissent eū].
Quanta agit inuidia inter hoīes. Ecce do/
minus nihil habebat in hoc seculo nisi victū
ꝛ vestitū: ꝛ seruiebat oīmibꝫ p̄dicando/infir
mos sanando/ꝛ tñ factione primoꝝ oderūt
illū/ꝛ occiderunt ꝛ elegerunt qui nunquam
aliꝺ nisi male fecerat. Tales sunt ꝓpli. Qui
hꝫ potentiam facile conuertit inferiores ad
voluntatē suā/licet multū sit. Non recogi/
tant quis iustior sit: sed quod principē suū
intelligunt velle ad hoc conuertunꝛ. Et hec
ꝓpter dona fiunt: qꝛ scriptū est. Diuitie ad/
dunt amicos plurimos. a paupere autēꝫ/ꝛ
hi quos habuit separantur. [Sedente aūt
eo ꝓ tribunali]. Pro conditione: ꝓ his que
ad tribꝫ ꝑtinebāt. [Misit ad eū vxor eius]
Antequā in palaciū veniret/laborauit mul/
tū Pylatus: vt dn̄s dimitteretꝛ. Sed cum
vxor mandauit qꝛ in somnis post quā dies
factꝰ fuerat multa de illo vidisset/tūc ampli
us satagebat. [Nihil tibi: ꝛ iusto illi]. Hoc
ē nihil tibi nocuit: nihil illi noceas. [Mul/
ta eñ (subauditꝛ somnia) passa sum hodie ꝑ
visū ꝓpꝛ eū]. Ab angelis vicꝫ. Dyabolꝰ eñ
cū suis satagebat vt dn̄s crucifigeretur/esti
mās veꝝ hoīeꝫ esse. Nec miꝝ si ad istā feiaꝫ
angeli venerīt: cū ꝛ Balaā deꝰ locutꝰ sit. ꝛ
Cornelio angelꝰ apparuerit. [Pricipes autē
sacerdotū ꝛ seniores ꝑsuaserꝛ ꝓplis vt pete/
rēt Barrabbā/Jesuꝫ ꝟo ꝑderēt]. Nō ē pec
catū peiꝰ quā inuidia. Ecce vxor Pylati et
Pylatꝰ/iustū ꝓnuntiāt dn̄m/ꝛ ip̄e traditor
ꝛ p̄ncipes seducūt ꝓplm: vt eligāt Barrabā
q̄ multa mala eis fecerat ꝛ de homicidio ꝛ de
latrocinio: ꝛ tradāt dn̄m morti/q̄ multa bo
na opa opatꝰ est eis. Sꝫ adhuc talis est cō/
suetudo apꝺ plures/vt q̄cq̄d viderint vł au
dierint p̄ncipes suos laudare/laudēt absq̄
examinatione. vt vituperēt oē qꝺ viderint
eos vituperare. Sed vnusq̄sq̄ cū audit ali/
quē vituperare aut laudare/debet se custodi
re ne aut bonū dicat malū/aut malum dicat
bonū: qꝛ ve veniet ei q̄ h̄ facit. [Respondēs
aūt p̄ses ait illis. Quē vultis vobis de duo
bꝫ dimitti]. Qꝛ p̄ncipibꝫ ꝑsuadere nō potu/
it/vt dn̄m dimitterēt: retulit hoc ad gn̄alita
tē: vt si p̄ncipes ꝓpter inuidiā volebāt illū ꝑ
dere/populꝰ q̄ expꝰtꝰ fuerat eiꝰ multiplicia
bn̄ficia peteret eū viuere: qꝛ si vulgarꝫ popu
lꝰ eū petisset/ꝯ p̄ncipū volūtatē fuarꝫ eū vite
Pylatꝰ. Uel qꝛ hoc sacerdotes cognouerūt
añ ꝑsuaserꝛ turbis: vt Barrabā eligerēt [At
illi dixerꝛ. Barrabā]. Sic est ꝯsuetudo ho
die vt ꝓ vno ꝟbo p̄ncipis/veritatē deserant
[Dicit illis Pylatꝰ. Quid igitꝛ faciā de ie/
su q̄ dicitꝛ christꝰ]. Hec oīa dicebat Pylatꝰ
vt liberarꝫ eū. [Dicūt oēs. Crucifigaꝛ] Añ
sex dies clamauerāt. Bn̄dictꝰ q̄ venit ī noīe
dn̄i/ꝛ mō clamāt crucifigaꝛ. In istꝫ sex die/
bꝫ nihil aliꝺ fecit nisi vobis p̄dicauit vsq̄ ad
vesperā: ꝛ quō ꝯmisit illa pctā ꝓ q̄bꝫ clama
tis/crucifige. [Ait illis p̄ses. Quid eñ ma
li fecit]. Plures anni erāt/q̄ Pylatꝰ ip̄m ha
bebat ministeriū: malū ip̄ius nō audierat:
neq̄ viderat: neq̄ vos. [At illi magꝫ ac ma
gis clamabāt. Crucifigaꝛ]. Crimē nō dice/
bāt: qꝛ nesciebant: sed vt seducti clamabant
Crucifigaꝛ. [Uidēs aūt Pylatus qꝛ nihil ꝓ
ficeret. s. in liberatiōe eius/sed magis tumul
tꝰ fieret]. Cū ꝑspexerunt sacerdotes qꝛ Py
latus volebat eū liberare/intulerꝛ dicentes
[Si hūc dimittis non es amicus cesaris].
Timens et ista uerba/ꝛ ne seditio in plebe
fieret: quia satis prona erat gens ad exci/

tandam seditionē: monstrauit omnibꝰ quā
inique illi agerent/lauans manus suas co-
ram populo. Acsi verbis dixisset. Ecce isti q̄
legem dei habent: ꝛ precepta eius se dicunt
custodire/faciūt de quo ego volo eē immu
nis/qui alienus a lege eorum sum. [Inno-
cens ego sum a sanguine iusti huius]. Qꝛ
ego scio quod ipse iustus est/ꝛ vos innocen
tem vultis occidere: vos sitis rei/non ego:
vos videritis. [Et respondens vniuersus
populus: dixit. Sanguis eius sup nos/ et
super filios nr̄os]. Quia Pylatus innocē-
tem se pronunciauit/ ad hoc responderunt
isti dicentes. Nos simus rei: vt requiratur
sanguis huius a nobis ꝛ a filijs nostris.
Exauditi fuerunt iudei. Requisiuit domi-
nus sanguinem eius cum ipsa die pasche q̄
ipsi piaculum in saluatore cōmiserunt: a ve
spasiano ꝛ Tyto in hierusalem quasi in car
cere ꝛ illic ipsi homicide pessima morte perie
runt. [Tunc dimisit illis Barraban: Jhe-
sum autem flagellatum tradidit eis vt cruci
figeretur]. Qđ Pylatus eum flagellauit
inuitus hoc fecit: qꝛ romana lex precipiebat
vt q̄ crucifigendus erat/ante flagellaretur.
Traditus est itaqꝫ dn̄s militibꝰ verberādꝰ
ꝛ illud sacratissimum corpus pectusqꝫ dei
capax flagella secuerunt. Est adhuc colūna
in Hierusalem/ad quam ligatus fuit interī
O quis tunc posset credere/ quod creator
omnium in illo tempore haberetur/ ꝛ mul-
tum miseri qui ibi interfuerunt. Jam freq̄n
ter hn̄t dictū: beati ventres q̄ non genuerūt
ꝛ vbera que non lactauerunt: ꝛ adhuc hn̄t
dicere. Adtendendū aūt qđ dr̄ tradidit eis
id est ad eoꝝ voluntatē. Quāuis milites il
lū suscepissent/tn̄ illis traditus est: ꝛ ipsi eū
susceperūt. Milites manꝰ prebuerūt ꝛ ligna
sed iudei occiderūt: qꝛ ꝛ pylatus ꝛ milites ī
uiti egerūt qđ egerūt. Nec tn̄ pylatus īmunis
fuit/qꝛ potuit eū liberare si vellet. Perituro
eñi si nō subuenit q̄ pōt: occidit. [Tūc mili
tes suscipiētes ihesum in ꝑtorio]. De loco
vbi Pylatus sedebat/q̄ lythostratos diceba
J tur. [Duxerunt in domū Pylati]. Lythos
grece/latine lapis dicitur. Lythostratos la
pide stratos. A pretore/pretoriū deriuatur.

[Congregauerunt vniuersam cohortē]. Ip-
sa cohors q̄ illū cōprehēderat expectabat ibī
ne forte aliq̄s tumultus oriretur. Congre-
gauerunt ergo populū: qꝛ nullus sine popu
lo rex potest esse. Et exuerunt eū suis vesti-
mētis: ꝛ circumdederunt ei chlamidem coc
cineā]. Chlamis illa coccinea/ꝓ purpura q̄
reges soliti erant indui/circūdata est ei. Est
quoqꝫ purpura q̄dā rubea cocco simillima.
[Et plectentes coronā de spinis/posuerunt
sup caput eius]. Pro diademate aureo/ spi-
neam coronā: ꝛ ꝓ sceptro qđ reges solēt fer
re imposuerunt ei harūdinē. Omnia ista ad
illusionem fecerunt: eo qđ accusatus fuerit
qꝛ regem se dixerit. Corona spinea/ramus
precisus de spinis fuit/ ꝛ plicatus sicut cir-
culus/ꝛ inpositus sup caput eius. Calamꝰ
aūt ei datus/qui abundat in ipsa terra: ꝛ le-
uitate eius oēs ꝓpter hoc ferunt in manu.
Typice ꝑ spinas peccata nr̄a signant̄/que acce
pit ipse in corpore suo vt moriretur in cruce
ꝓ peccatis nr̄is/qui pct̄m non fecerat vllū.
Calamū habebat in manu; vt oīa venena
ta se deletuꝝ ostēderet. Siue calamū tenebat
vt sacrilegium scriberet iudeoꝝ: qꝛ cum ca-
lamo greci ꝛ alie gentes scribunt. [Et genu
flexo ante eum]. Sic erat consuetudo ado-
rare regem/vel ꝑncipes eius. Qđ qꝛ Mar
docheus noluit agere obuiā amā/deleri eū
voluit cū ꝓgenie sua. [Aue/rex iudeorum]
Aue/latinū ꝟbū ē: ꝛ nō hꝫ āplius nisi aue ꝛ
auete: ꝛ est ꝟbū salutatoriū: sicut apud gre-
cos Χαιρε Χαιρετε. Nam hebrayce Sala-
melech dicit̄. [Et expuētes in eū acceperūt
harundinē/ꝛ ꝑcutiebant caput eius]. Quī
ꝓ bono nō fecerant qđ faciebāt/ostēderūt in
spuitione ꝛ ꝑcussione capitis eius. [Exeun
tes aūt inuenerunt hoīem cyreneū/ nomine
Symonē]. Joannes dicit: qꝛ primitus ipse
portauerit crucem: ꝛ post obuiam habuerit
Symonem quendam. Spiritaliter innuit
qꝛ dn̄s crucē suā portauit: videlicet mortifi-
cationem in corpore suo: quia omnia pec-
cata mortua fuerunt in illo. ¶ Et post
portauit et portat gentilis populus: sequēs
vestigia eius. Cyrenen lybie ciuitas est et K
interpretatur heres: ꝛ Symon obediens.

Qꝛ eñ obediēs fuit gētilis pp'ls pdicatori/ bꝫ/factus est heres de illa hereditate. Unde iudeus pp'ls glorificabaᵗ de adoptiōe filio/ rum. Et recte de villa veniebat. Villa/grece pagos: ꝛ inde pagani dicunᵗ. Et h̄ cōgruit gētili pplo: qꝛ de paganitate veniēs/cepit se q̄ christū: ꝛ eū imitari. [Hūc angariauerᵗ] Id est imposuerunt portare crucē post Ihe sum. [Et venerᵗ in locū q̄ dicitᵗ golgatha]. Euāgelista exposuit/qđ est golgatha .i. cal/ uarie/subauditur locus. Syrum est/nō he/ breū: tamen hebrei sic appellabant ipm locū Qꝛ ibi Caluarie auferebantur reis hoībꝫ: locus extra ciuitatem. Placuit deo ibi mo/ ri vbi rei puniebantur: vt erigeretur vexil/ lum virtutum: vt quomodo crucē ꝛ reliqua improperia/sic etiam hoc p nobis subiret: Qualiter autē in cruce fuerit/Sedulꝰ pul chre comprehendit dicens.

Neue quis ignoret speciē crucis esse colēdā
Que dominū portauit: ouās ratione potenti
Quatuor īn plagas quadrati colligit orbis.
Splendidus auctoris de vertice fulget eous
Occiduo: sacre lambuntur sidera plante.
Arcton dextra tenꝫ: mediū leua erigit axeꝫ.
Cunctaqꝫ de mēbris viuit natura creantis.
Et cruce cōplexū christus regit ūdiqꝫ mūdū

[Et dederunt ei vinū bibere cū felle mixtū] De ipo malo vino vnde postea dederūt/ in de ꝛ mō dederunt: siue estimantes eū sitire p baiulatione crucis: siue qꝛ latrones h̄ pe/ tierunt. Et cum dedissent illis/dederunt eti am domino: siue vt Lucas dicit: illudebāt illū milites/acetum offerētes. Typice vinea domini iudea/ɔuersa erat in amaritudinem vt faceret vinū amaꝝ. Qđ aūt dicit: ꝛ cum gustasset noluit bibere/ostendit qꝛ gustauit paululū/ꝛ ab ore remouit. [Postquā autē crucifixerunt eum/diuiserunt vestimēta eiꝰ sortem mittētes]. Joannes apertius hoc ex ponit. quod alia vestimenta quatuor milites inᵗ se partiti sunt. Tunicaꝫ aūt/qꝛ incōsutil' erat/ sortem miserunt cuius esse dᵣet. Hoc ᵱcabaᵗ/qꝛ euangeliū disseminandū p qua/ tuor angulos terre. Ecclesia autem eius vna esset futura p totū mundū. Qꝛ licet terraꝝ spacia separentur/electi tamen vnū corpus christi sunt: ꝛ vna est ecclesia catholica/ id ē vniuersalis. [Et sedentes seruabant eum]. Expectantes vt morirenᵗ: ꝛ ne aliquis de/ poneret/vsquequo p̄ses iuberet. [Et impo/ suerunt sup caput eius causam ipsius scri/ ptā. Hic est Jhesus rex iudeorū]. Consue tudo erat apud romanos/vt quādo aliquis morti adiudicabaᵗ: post om̄ium iuditiū scri bebaᵗ causa p qua occidebatur/ꝛ in loco vbi plectendus erat legebatur. Ex hac consuetu dine Pylatus iussit scribi: ꝛ qꝛ iratus est iu deis quia crucifigebant eum/sic dictauit ip/ sum titulum. Et cum iudei petierunt aliter scribi/dixit. Quod scripsi/scripsi. Deo au tem placuit vt sic scriberetur/vt cognoscant licet inuiti iudei/qꝛ ipse est rex vniuerse ter/ re/ꝛ ipsorum. Spiritalibꝫ quoqꝫ iudeis/hoc est confessoribꝫ benignus rex. Fuit aūt in tri bꝫ linguis scriptuꝫ/in hebreo pꝑter iudeos: in greco/qꝛ nobiles romanoꝝ grece loquebā tur: in latino/pꝑter romanos. Et iste tres li gue excellentiores in toto mūdo sunt. ꝛ pꝑᵗ pfectionē sui/ꝛ pꝑter eas q̄ eas loquebātur Hebraica/qꝛ ipa erat mᵗ linguarū. greca/p pter sapiam. Qꝛ sapientiores sunt om̄ibus gētibꝫ: ꝛ ipsa sonorior aliis linguis. Latina pꝑter romanos q̄ tunc orbi terre domina/ banᵗ. [Tunc crucifixerūt cū eo duos latro/ nes. vnū a dextris. ꝛ vnū a sinistris]. Velit nolit iudei/oīa mystice agunᵗ. Lꝫ ipsi putēt turpe supplitiū. Ecce dn̄s mediꝰ crucifigiᵗ vt ostēdaᵗ/qꝛ ipse ē iudex populi bōi ꝛ mali Et sicut in iuditio boni ponenᵗ ad dexterā mali ad sinistrā: ita ꝛ mō bonꝰ ad dexteraꝫ malus ad sinistrā. [Pretereuntes aūt blas/ phemabāt eū/mouētes capita sua] Qui an te nō poterāt eū videre p̄ inuidia/quādo vir tutes faciebat/tunc ambulabant corā ipso quia tunc eū videbant sicut ipsi semp opta/ uerant. Mouebant capita/sicut solēt facere hi qui superiores se arbitrantur/contra eos quos despiciunt. [Vah/q̄ destruit templū dei]. Vah/interiectio est letantis: quia leta/ banᵗ videntes qđ sp cupierant. Fuit autēꝫ apud antiquos integra interiectio/vah: sed tamen multis gentibꝫ est ista ɔmunis. Ob grām captandam de principibus vulgares

populi ista loquebant: ꝛ principes vt illi amplius hoc iterarent/postea eadē loquebātur demonstrantes se sibi placere que dixerant. [Silr ꝛ principes sacerdotū dicebant. Alios saluos fecit/seipm non pōt saluū facere]. Nolentes pharisei/ꝛ inuiti testimoniū phibent christo qđ alios saluos fecerit: ꝛ i hoc apparet: qꝛ si vellet/posset seipm de presenti periculo liberare. [Si rex Israhel est descēdat de cruce ꝛ credim⁹ ei]. Scādalū iudeorum in hoc maximū erat: qꝛ dn̄s filiuȝ dei se se dixerit/ꝛ regem iudeoꝝ: ꝛ hoc semꝑ replicant ꝛ imꝑperant. Qđ aūt dicunt descendat nūc de cruce: vel ꝑ impossibilitate dicūt q̄si nō posset hoc facere: vel demones suadebant eis dicere hoc: qꝛ iā sentiebāt virtuteȝ christi/videntes omīa elementa cturbari: ꝛ intelligētes creatorē mūdi esse: penitentes qđ crucifixissent eū: sicut Paulus apl's dr̄. Si enī intellexissent/nunquā dominū glie crucifixissent. [Idipm aūt ꝛ latrones q̇ crucifixi erant cū eo: imꝑperabant ei]. Per tropū q̇ appellat̄ sylempsis/vtriq̄ latrōes introducunt̄ blasphemasse eū: cū iuxta Lucaȝ vno blasphemante/alter confessus sit eū. Et pōt fieri/vt primo ambo blasphemassent/postea vnus: cum vero vidit elemēta turbari/cuersus est ꝛ credidit eū dn̄m. Habuit ꝟo isdem latro tres ꝟtutes in ip̄a cruce/ꝑ q̇b⁹ domini grām assecut⁹ est. i. fidē: spē: ꝛ charitatē. Fidē habuit. Qꝛ dn̄m credidit regnaturꝝ/quē secū videbat mori. Habuit speȝ: qꝛ illa premia q̄ nos sperabamus/ꝛ ip̄e postulauit dicens. [Memēto mei dn̄e cū veneris in regnū tuū] Habuit charitatē: q̇ sotiū suū inter tormēta castigare studuit dicēs. [Neq̄ tu times deū. qꝛ in eadē dānatiōe es]. Propterea meruit audire. [Hodie mecū eris in paradiso]. Hoc est in illo loco vbi diues Lazaꝝ vidit cū Abrahā. Qui paradisus recte vocat̄ ad cparationē alioꝝ locoꝝ infernaliū. Ubi etiā depositos credim⁹ illos: q̊s de penis inferni dn̄s liberauit/vsq̄ quo in celū ascēdēs secū illos oēs in eternā hierl'm duxit. Nā sicut dn̄s ꝑmogenit⁹ fuit ex mortuis/sic etiā primū suū corp⁹ ꝛ aīaȝ in paradisuȝ celestē introduxit: ꝛ post alios, qđ nō fuit antequā in celū ascēderet post xl. dies. [A sexta aūt hora tenebre facte sūt suꝑ vniuersam terrā/vsq̄ ad horā nonā]. Qꝛ dn̄s sexta hora crucē ascēdit: sol abscōdit radios suos trib⁹ horis in q̇b⁹ dn̄s in cruce fuit: ꝛ sicut ip̄e trib⁹ horis in patibulo pepēdit/sic trib⁹ dieb⁹ i sepulchro iacuit. Et sicut nō oēs tres hore cple. ē. i. t̄ in passiōe ei⁹/sic nec ꝑ oēs dies iacuit i sepulchro: sed a toto ps itelligit̄. Iudei suspicati sūt qđ eclypsis sol' lūe fuerit ipo tꝑe: sȝ nō fuit, qꝛ eclypsis sol' nō pōt eē nisi in ortu lūe neq̄ eclypsis lune nisi in veteri luna. Ea hora dn̄s pependit in cruce qua Adā peccauit in paradiso. Ni scriptū ē: qđ audierit Adā vocē dei ambulātis i paradiso post meridiē. Eadē hora qua Adā mortē induxit eadē hora scđs ꝛ ver⁹ Adā mortē vicit. Et sicut dominꝰ trib⁹ horis pepēdit in cruce/sic Adā trib⁹ horis fuit in paradiso. [Et circa horā nonā clamauit ihesus voce magna dicēs. Eli Eli Lamasabathani]. Hebraica ligua posuit̄ isdē ꝟsicul⁹/ꝑpt̄ reuerētiā dn̄i: qꝛ oratio ei⁹ est: ideo nō est interꝑtatū. Nō aūt hȝ i hebreo respice in me/sic in nr̄is psalterijs: neq̄ me⁹/nisi vna vice: nec etiā i greco. Nā grece dicit̄. ο θεοσ ο θεοσ μου ινατι ετκατε λετπασ με. ex ꝑsona hoīs q̇ patiebat̄ hec loq̇t̄ qꝛ quasi oīa hēbāt iudei secūdū suā volūtatē ipleta/cū illū viderēt mori i cruce. Nō aūt dȝ ciūgi. l. cū. i. sed separatim: nec dȝ hr̄e in capite aspirationem. El enim primū nomē est de decē noīb⁹ q̇b⁹ de⁹ appellat̄ apud iudeos: ꝛ inuenitur in noīb⁹ hebreoꝝ in fine: vt Michael: Gabriel: Raphael. Dicitur auteȝ grece ισχιροσ. id ē fortis. [Quidā aūt illic stantes ꝛ audientes dicebant. Heliam vocat iste]. Milites hoc dicebant: quia ignari erant hebree lingue. Sed ꝛ si iudei hoc dicebant irridendo: et commutando in malam partem: vt reliqua. Nam et heli prophete nomen/deus meus interꝑtat̄. [Et cētinuo currens vnus ex eis/accepit spongiam impleuit aceto/ ꝛ imposuit harundini: et dabat ei bibere]. Sicut Lucas refert: milites illudentes hoc fecerunt: qꝛ ꝛ hoc ꝓphe-

tatū fuerat/ ⁊ dn̄s dixerat. q̄ꝛ sciebat ꝓphetatū de se: ⁊ nec dū completū dixit. [Sitio]. Hoc est scio de me ꝓphetatū/ ⁊ nec cōpletum impleat. Et tunc erūt om̄ia īpleta q̄ de mea passione fuerūt ꝓphetata. Vn̄ hūc potū fuit conueniens dari christo: q̄ꝛ sicut acetuz de bono vino fit/ ita iudei de bona ꝓgenie mali erant facti. [Jhesus aūt iteꝝ clamās voce magna]. Jd est circūstantibꝫ ⁊ audientibꝫ. Quid clamauerit Joānes scribens inquit [Pr̄/ in manus tuas cōmendo spm̄ meum] Jp̄e hō q̄ querebat̄ se derelictū a pr̄e/ ip̄e animā suā illi tradidit/ ⁊ illi cōmendat a q̄ creatū corp⁹ ⁊ anima eius fuerat: id est a diuinitate. Qd̄ grece dicit̄ is chiras su paratissmeto pneuma mu εισ χιερασ σου παραθησομαι το πνευμα μου. Qd̄ bonū est homini christiano dicere qn̄ de corpore exire debuerit/ exēplo dn̄i q̄ hoc ita dixit. Emisit spiritū .i. aīaz. Q̄ꝛ vn̄ supra dixerat: pōtatē habeo ponendi aīaz meā: iō dicūt mō emisit spm̄. Quid em̄ emittere spm̄/ nisi ⁊ animā ponere?

M Sed anima dicta ꝓpter q̄ viuit. spiritus aūt vel ꝓ spiritali natura/ vel ꝓ eo qd̄ spiret in corpore. Silr̄ anim⁹ pars anime est/ id ē volūtas aīe. Mēs aūt ⁊ ip̄a pars aīe hoc est memoria. Jta aūt hec om̄ia adiuncta sūt aīe/ vt vna res sit: ⁊ ꝓ efficientijs diuersis diuersa nomina sortiat̄ aīa. [Et ecce veluz tēpli scissum est in duas partes]. Vn̄ sancta sctōꝝ pendebat cortina satis preciosa vltra quā nullus introibat nisi summ⁹ sacerdos: ⁊ hoc semel in anno ⁊ hoc qd̄ intra erat dicebat̄ sctā sctōꝝ: q̄ꝛ non habebant iudei sanctius aliqd̄. Jbi fuerat archa: antequā Hieremias illā absconderet: ⁊ ibi erat ꝓpitiatoriū tm̄ ex vno fronte apparebant: ex altera pte reliquū erat absconsum: ⁊ illud appellat̄ veluz q̄ꝛ in illa velabat. hoc est celabat. Aliō veluz pēdebat exterius: inter p̄mū altare ⁊ ꝓplm̄. De isto dicunt iudei qd̄ scissuz fuerit / ⁊ nō primū scindit̄ velum templi: vt ostendat oīa sacra transeunda ad pplm̄ gentiliū. Ante ei dicebatur. Notus in iudea deus: mō dicit̄ A solis ortu vsq̄ ad occasum laudabile nomen dn̄i. [Et terra mota est: ⁊ Petre scisse sunt]. Refert Josephus supliminare quod infinite magnitudinis erat/ fractuz esse atq̄ diuisū: etiam angelicas ꝟtutes tunc in ipso tpe clamasse. Trāseam⁹ ex his sedibꝫ. Jn oībꝫ his signis elementoꝝ creator dz agnosci: ꝓ cui⁹ morte elemēta cōmouent̄. Typice cōmouēda corda gētiliū/ ⁊ aperiēda ī dei ꝯfessiōe. Aperta/ q̄dē tūc: fuert̄/ sȝ mortui ex eis nō resurrexert̄ nisi post dn̄m resurgētē: vt sit primogenitus ex mortuis q̄ꝛ nullus ante ipsum immortalis resurrexerunt: sed oēs iteꝝ mortui sunt/ vt Lazarus. Jsti aūt immortales resurrexerunt: ⁊ cū dn̄o ascendente ascēderunt. Dormientes dicunt̄ mortui in om̄ibꝫ scripturis diuinis/ ⁊ locus vbi quiescunt κιμι κιμι θεριον θεριον / Hoc est dormitorium dicitur greca lingua / vt veraciter ostendantur omnes resurgendi in fine mūdi [Et exeuntes de monumentis: post resurrectionē eius]. Qd̄ dicit resurrectōnē eius: ⁊ ad hoc respicit qd̄ dic̄ surrexerūt: ⁊ ad hoc/ exeuntes de monumentis. [Venerūt ī sanctam ciuitatē]. Adhuc vocat̄ Hierl'm sctā ꝓpter templū domini: ⁊ vasa que ibi fuerāt sanctificata/ ⁊ multos sanctos qui ibi erant viuentes: licet nos non per omnia habeam⁹ de eis. Nam post inuenimus apostolos ibi orasse: ⁊ omnem cultum religionis obseruasse: vsq̄ ad subuersionem eius: anno q̄dragesimo secundo ascentionis eius. Qd̄ tempus datuz est eis ad penitentiam agendam. Et quia noluerunt agere penitentiam egressi duo viri sunt Vespasianus et Tytus de saltu gentilium: et occiderunt ex eis vndecies centena milia: et eduxerunt centum milia. Quod dicit apparuerūt multis: ostenditur non fuisse generalis resurrectio/ sed specialis: vt et hi resurgerent: quos deus chariores habuit: et illis apparerent qui electi erant ad cognoscendum archanū dei. [Centurio autem ⁊ qui cum eo erant custodiētes Jhesum/ viso terremotu ⁊ his que fiebant: valde timuerunt]. Centurio iste sicut habemus scriptū/ ip̄e fuit Longinus: qui iussu Pylati aperuit lat⁹ domini. Noluit em̄ Pylatus/ vt ei⁹ crura cū latronibꝫ frangerent̄: qd̄ crudele satis erat et inhonestū: ⁊ ne iudei dicerent/ non eū fuisse

mortuum: sꝫ q̄si spasmon fuisse passū. Aul
la aūt causa sic miratꝰ est Centurio/ quō q̄n
voluit ꝛ q̄n dixit in manꝰ tuas cōmēdo spi
ritū meū: tūc mortuus est. Alij eñ hoies
nec q̄n volūt nascunt̄/ nec qua volunt hora
moriunt̄. Et in hoc maxie cognouit deū eē:
ꝛ ꝑpterea credidit/ ꝛ baptizatꝰ: etiā ꝑ christo
postea occisus est ab octauio p̄fecto. Nō so
lū aūt ipe/ sed milites glorificauerūt deum.
[Erant aūt ibi mulieres multe a longe/ q̄ se
cute erant ihesum a galilea/ ministrātes ei].
Fuit ꝯsuetudo inter iudeos qꝺ ꝓphetis et
predicatoribꝫ legis mulieres ministrabant
de substantijs suis victū atqꝫ vestitū. Et nō
erat īter eos vlla rep̄hēsio in gentibꝫ. qꝛ scā
dalū potuit gn̄are/ noluit agere btūs Pau
lus. Vn̄ dr̄. Nūq̄d nō habemus potestatē
mulierē circūducendi/ sicut Cephas ꝛ reliq̄.
Ministrantes aūt de substantijs suis dn̄o
vt meterūt eiꝰ spiritalia ṽba: nō qꝺ dn̄s in
digeret eoꝝ carnalia: sed vt ostenderet p̄di
catoribꝫ hec sibi iure debere. Sed ꝛ dominꝰ
quāuis deus esset/ tales comites ꝛ mīstros
elegit/ de quibꝫ nec q̄rela esse potuissꝫ. [Inť
quas erat Maria magdalena/ ꝛ Maria ia
cobi/ ꝛ Joseph mater/ ꝛ mater filiorum Ze
bedei]. Maria a qua septem demonia eiece
rat: ꝛ Maria iacobi: ꝛ Joseph mater q̄ erat
matertera domini: qꝛ soror erat sctē marie.
Matertera dicit̄ quasi mater altera: ꝛ mať
filioꝝ. Zebedei que filijs suis ibi seruiebat
cū dn̄o. [Cū aūt sero factū esset]. Precipie
bat lex/ vt qui suspensus fuisset in patibulo
ad vesperā deponeret̄: qꝺ ei de quinqꝫ regi
bꝫ iosue p̄cepit fieri: ꝛ idcirco crura fracta sť
vt morerentur ꝛ deponerent̄. [Venit qui
dam hō diues]. Non ꝓpter aliquā iactantiā
dicit euangelista qꝺ iste diues fuerit/ sed vt
ostendat̄ idcirco potuisse impetrare corpus
domini qꝺ diues fuerit/ ꝛ decurie ordine:
vnus vicꝫ de cōsiliarijs. Pauperes eñ nō
erāt ausi accedere ad tam potentē p̄fectum:
qꝛ non curabat de hoc qꝺ Salomō dixit.
Qui despicit pauperē/ peccat. Nr̄i eñ q̇bꝫ
p̄ceptū est paupes colligere/ ipsi despiciunt
eos: quanto magis ille paganus. [Venit q̇
Adam homo ab arimathia]. Ab arimathia:

ipa est ramathaim/ ciuitas Samuhelis pro
phete in regione tamnitica/ iuxta diospolim
[Nomine Joseph]. Nō fuit iste nutritius
domini: quia ille pauper erat: non in alio lo
co euangelij de hoc dicit̄/ nisi hic. Vn̄ osten
ditur multos discipulos dominū habuisse:
de quibus non habemus scriptū: ꝛ qui nō
sequebant̄/ sed in domo sua faciebant q̄ dei
erant. [Hic accessit ad Pylatuꝫ/ ꝛ petijt cor
pus ihesu]. Potentia ipsius monstrat̄/ qꝺ
ipse ꝑ se accessit/ ꝛ non per aliū mandauit:
sed etiam ipe qꝺ illū quasi dānatū ausus est
sepelire. ¶ Et tradunt de eo/ qꝺ iudei ꝓ hac
causa miserunt illū in custodiā: ꝛ ipa nocte
resurrectionis domini eleuata sit in aere do
mꝰ in qua clausus habebat̄: ꝛ venerit/ ꝛ edu
xerit eū dominꝰ. Et post cū iudei req̄rebant
corpus domini a militibꝫ/ dicebant milites.
Reddite vos Joseph et nos reddemus cor
pꝰ. [Tūc pilatus iussit reddi corpꝰ.] Mag
ne dignitatis fuit iste Joseph secundū secu
lum/ et secundum deum: qui et potens fuit
impetrare/ et dignus ministerium sepulture
peragere. De isto Joseph primus accipitur
psalmꝰ cantatus. Beatus vir qui n̄ abijt in
consilio impioꝝ: ꝛ reliqua. [Et accepto cor
pore ioseph/ inuoluit illꝺ in sindone mūda].
Sindonē/ lintheū dicit̄: qꝺ mercatꝰ est no
uū: de quo nihil nullius operis factum fuit
Et inuoluit ibi cū aromatibꝫ corpus dn̄i.
¶ Erat iā ꝓximū obſuatio sabbati: ꝛ ideir
co nō potuit aliꝺ facere nisi in gyro corporꝫ
posuit aromata/ ꝛ inuoluit in sindōe: ꝛ posu
it in monumēto sine coopculo/ vt post sabba
tū reuerterent̄ cū alijs aromatibꝫ: ꝛ tūc dili
gēter aromatizaret dominū. Sed qꝛ ioseph
cōclusus fuit in custodia a iudeis: ꝛ mulie
res pauperes nō potuerūt in crastino p̄pa
rari: tertia die volebāt hoc ꝑficere/ si corpꝰ ī
uenisset. ¶ Ex hac ꝯsuetudine mos obtinu
it in eccl'ia/ vt corpꝰ dn̄i ī altari q̄n ꝯsecrat̄
nō in serico: neqꝫ in pāno tincto/ sꝫ in lītheo
ꝯsecrat̄. Juxta qꝺ a btō Siluestro ꝯstitutū
in gestꝫ pontificū legimus. Et ex ista sepultu
ra dn̄i simplici ambitio diuitū condemnat̄
qui nec in sepulchro volunt carere diuitijs
[Et posuit illꝺ in monumēto suo nouo: qꝺ

exciderat in petra]. In nouo monumento
ponitur: ne si alius ante positus fuisset/du-
bium esset quis resurrexisset. Et sicut in vte
ro sancte Marie/nec alius ante eũ/nec post
eũ iacuit. Et in excisa petra positus est: ne si
ex minutis lapidibꝫ fuissꝫ edificatũ: suffos-
sis tumuli fundamentis furto ablatus cre-
deretur. Omnia ista propter nostram credu
litatem facta sunt. Ante homines in domi-
bus sepeliebantur. Sed cum fetor inhabi
tantes necaret: preceperunt romani publi-
co edicto: ne in domo sepelirentur homines
necꝫ in ciuitate. Tunc quia graue videbat
sub dio puro sepelire cognatos et amicos/
reuersi sunt ad antiquã sepulturã: vt excide-
rent in petris/siue sub terra criptas: ⁊ ibi se
pelirent. Unde pleraqꝫ adhuc inueniuntur
⁊ iuxta romam: ⁊ in alijs terris: vt est cimi-
teriũ calixti: vbi iacuit sancta Cecilia/⁊ san
ctus Urbanus cum multis militibus.
¶ Referunt de ipso monumento/qꝛ mons
est super naturalem petram: vbi stare terra
perhibetur: ⁊ in ipsa petra excisa cripta/⁊ in
ipsa cripta excisum sarcophagum in latere
aquiloni: habet pedes septem in longitudi-
ne/trium palmorum altitudine: cetero paui-
mento ipsa cripta tante altitudinis est/vt in
tro stans homo extensa manu vix possit at-
tingere culmen: ⁊ rotunda in gyro. Quam
similitudinem ⁊ ex nostris que in hac terra
excisa inueniũtur possumus colligere. Hꝫ
autem colorem album cum rubicundo ipsa
petra: ⁊ patens erat a meridie/vnde corpus
dominicum est illatum: ⁊ super petram erat
hortus. Nunc vero est conclusus locus/ et
in ipa cripta Basilica consecrata. [Et aduol
uit saxum magnum ad ostium monumen-
ti ⁊ abijt]. Idcirco aduoluit Joseph lapidẽ
ne bestia aliqua intraret/⁊ corpus domini-
cum tangeret. Licet in gyro clausuram ha-
buerit pro horti cura. [Erat autem ibi Ma
ria magdalena/⁊ altera Maria]. Iste sunt
Marie de quibus supra dictum est: soror
Lazari: ⁊ mater Jacobi ⁊ Joseph. Nam
Maria pro nimio dolore quod viderat in
cruce/non potuit ad monumentum abire.
Sed ista Lazari soror optime recognouit
liberationem suam/que viros ⁊ mulieres de
obsequendo domino vicit. Alijs remeanti-
bus ad sua/iste aspiciebant quomodo pone
retur corpus: vt ei tempore congruo possent
munus deuotionis impendere. [Altera au
tem die que est post parascheuẽ]. Parasche
uen greco nomine/preparatio latine dicitur Q
quam nos sextam feriam vocamus: in qua
dominus crucifixus est. Que ideo prepa-
ratio dicitur/eo quod tunc iudei sibi para-
bant quod edere in sabbato solebant. In
sexto die domino placuit crucifigi: qꝛ Adã
in sexto peccauit: ⁊ in ipsa eiectus est de pa-
radyso. Similes sunt ille anime que parãt
domino de bonis operibus requietionis lo
cum in cordibus suis. [Dicunt in sabbato
ad Pylatum. Domine recordati sumꝰ q̃a
seductor ille dixit adhuc viuens. post tres
dies resurgam]. Ecce iudei nostre saluti ⁊ ꝑ
fectui in hoc loco seruierunt: quia non soluꝫ
euangelistas: sed ⁊ custodes habuimus re-
surrectionis domini. Sic faciunt qui cõtra
deum pugnant. Unde ipsi satagunt/ne fiat
quod ipsi nolunt: vnde ipsi preparãt quod
deus habet dispositum. Optime fecerunt
quando lapidem signauerũt/⁊ custodes ad
hibuerunt: certiores nos reddiderũt de dñi
resurrectione. Sed tamen perspiciendũ qꝺ
adhuc vigeat in iudea in mentibus eorum
quem nec nominare queunt pre inuidia/ sꝫ
seductorem eum appellant. Si sciretis qua-
lia custodes nunciaturi essent: nunquã eos
ad custodiendum deputassetis. [Ait illis
Pylatus. Habetis custodiam: ite custodite
sicut scitis]. Non quod ipsi iudei milites
habuissent in potestate: sed quasi dixisset.
Ecce custodiam do vobis: ordinate quo-
modo custodiatur: vt non habeatis q̃d di-
catis. [Illi autem abeuntes munierunt se-
pulchrum]. Id est de custodia ⁊ sigillatione
Nam sabbatum erat: propterea nihil aliud
optati sunt/nisi per verbum. Apparet autem
quia ꝓpe erat monumentum quod in sabba
to ausi sunt ambulare. Et hoc videndũ q̃a
Joseph cum esset de Ramathaim ꝓpe hieru
salem/volebat se sepelire: vt illic resurgeret
cũ multis sanctis q̃ ibi iacebant. Persecu- P

tores xp̄o dn̄i/talem leguntur exitum habuisse. Primus Herodes q̄ illū voluit occidere: ⁊ ꝑ ipo innocentes occidit: iussitq̄ oīs scripturas diuinas aduri: vt putaretur progenies eius de regali semine Dauid esse: ⁊ accepit Mariamnā aristoboli filiam / vt in ꝑpetuū haberet eius ꝓgenies regnū: Sed q2 iniuste ⁊ cōtra dei voluit voluntatē / cito decidit. Ipse em̄ non plusquā trib9 annis regnauit post innocentes iugulatos: vrebatur aūt a foris igne sacro seu lento: corpus eius totū putridū erat de intus. Anhelitus eius tetrū odorem reddebat: pedū inflatio/⁊ verēdarum: ⁊ ꝓp his omībus maxima febris. Iā habebat occisam vxorem suā Mariamnaz ⁊ tres filios suos de ea. Aristobolū: hyrcanū: ⁊ antipatrē: ⁊ alios tres. Et tn̄ i his doloribus p̄cepit omium nobilium filios recludi in vno loco: ⁊ vocauit ad se socerū suū: ⁊ ait illi. Ego noui quod iudei letabunt̄ de morte mea: sed si tu voluisses/ego habuissem lugentes exequias: vt cum mortu9 fuissem/interfecisses nobiliū filios: ⁊ tunc hr̄em lugētes exequias. Ille promisit se ita facturū/sed nihil fecit: sed cū mortu9 fuit/p̄cepit ille omnes dimitti. Postquā vero mala conualuerunt in eū/accepit ille cultelluz/quasi ad purgandū pomū/⁊ occidit seipm: ⁊ sic obijt. Archelaus vero filius eius/in Vienna exilio relegatus obijt. Herodes q̄q3 tetrarcha herodis filius qui Ioannē decollauit/⁊ Pylato in passione consensit/Lugduno exiliat9 ē. Herodes alius/nepos herodis: aristoboli filius: q̄ Iacobū frēm sancti Ioānis decollauit ꝑ q̄nq3 dies a v̄mib9 in vētre ꝯmestus obijt. Pylatus vero/ꝓpria se manu interfec.

¶ [Vespere aūt sabbati que lucescit in p̄ma sabbati]. Vespera a stella dicitur: que solet oriri prima aduesperascente die. Vespere aūt sabbati hoc est in sabbati vespere q̄ incipit lucescere: ꝑtinet tn̄ ad primam sabbati. Nam aduentū dn̄i dies p̄cedebat vesperā. ⁊ q̄cūq3 integrā diē volebat celebrare/an̄ celebrabat diē/⁊ post vesperā ⁊ noctē: vt ꝑcaretur quia Adam de paradiso venit in mōm: quasi de luce ad tenebras: de innocentia ad pctm̄. Post resurrectionem xp̄o/vespera ⁊ nox precesserunt/vt ostenderetur quia de peccato iterum venimus ad innocenciam per cristum. Qd̄ diuersa mulieꝝ tempora describuntur in euangelijs: non mendacij est/sed frequentia mulierum. [Venerunt ad vesperam sabbati]. Post ipsius diei vesperā venerunt cum adhuc tenebre essent. i. venerūt p̄mo mane. Hoc ergo dicit vespere sabbati Acsi diceret/nocte que sequit̄ sabbatum. Ipso die quando passus est reuertentes parauerunt aromata ⁊ vnguenta: ⁊ sabbato quidē siluerunt scd̄m mandatum legis: vt a vespera vsq3 ad aliam vesperam obseruarent sabbatum. Ideoq3 sepulto domino quādiu licuit operari. i. vsq3 ad solis occasum/ in vnguentis preparandis fuerūt occupate: ⁊ qd̄ tunc non valuerunt/transacto sabbato emerunt aromata: vt venientes vngerent ihesū. Vespere/⁊ masculini ⁊ feminini generis inuenitur: tam apud grecos quā apud latios Sed tn̄ illi dicunt hespera ꝑ aspirationem: nos ꝑ. v. vespere: qd̄ in multis nominib9 agimus: cum in nostram linguam transeūt/aut. s. aut. v. ponentes pro aspiratione illoꝝ: vt illi. hex: nos sex. Quadragita horas iacuit dominus in sepulchro: ⁊ ꝓpterea ꝑ quadraginta dies apparuit eis. [Et ecce terremot9 factus est magnus]. Terremotus fact9 est ꝓpter custodes vt terrerentur/vt nō auderēt ꝓhibere venientes: ⁊ tamen videntes veritatēq3 adnunciarent. Nihil em̄ sic terrz mortaliū pectora/quā tonitruum ⁊ terremotus. Spiritaliter iste due femine/due plebes st̄ iudayca ⁊ gentilis. Terremotus / concussio dei ex p̄dicatione spiritussancti. [Angelus dn̄i]. Obsequia angeloꝝ ꝑ quos illud mīnysterium ꝑfectum est. [Reuoluit lapidem] Nō vt dn̄o viā panderet/sed vt mulieribus mōstrasset iā abijsse dn̄m: ⁊ vt claustra inferni deiecta/et supata doceret. [Sedebat sup eū]. Ideirco sedebat vt ostēderet omīa cōristum habuisse deuicta/⁊ mortem ⁊ corruptionem. Nam quando natus est stantes apparuerunt angeli; vt monstraretur quia haberet pugnare cum dyabolo. [Erat aūt aspectus eius sicut fulgur]. Et hoc ad terrorē custodum. Debet aūt habere. v. in nomīatiuo

quia propter timorem custodum in fulgure
apparuit. [Et vestimentum eius sicut nix].
Ad blandiciem mulierꝫ factũ est/ vt in vniꝰ
specie appareret. Pre timore aũt eius exter/
riti sunt custodes. Et propter custodes tal'
apparuit: ⁊ vt signaret quia is quem nuntia
bat/ ⁊ terribilis reprobis/ ⁊ blandus futu/
rus esset iustis. In fulgure enim terror timo
ris/in niue blandimentum amoris. [Respõ
dens aũt angelus/dixit mulieribus]. Ad h̃
alius euangelista dicit/quia dicebant mulie
res: quis reuoluet nobis lapidẽ. Ad hoc di
citur respondisse. Primo pellit timorem: qꝛ
sic est consuetudo ⁊ ratio vt primo pellat̃ ti/
mor/cum quo non potest homo bene intelli
gere. Post vero audiant/de quo loquebãtur
ipse mulieres. [Nolite timere vos]. Acsi ap
te dicat. Illi timeant qui Ihesum nõ amãt
qꝛ propter illos hec terribilia facta sũt. Vos
aũt que Ihesum queritis nolite timere: q̇a
ad illius obsequium veni/ad cuius ⁊ vos ve
nitis: ⁊ vnũ deum habemus/ ⁊ vnam volun
tatem. [Scio em̃ qđ Ihesum q̇ crucifixꝰ est
queritis]. Quoniam ego scio quod propter
obsequium crucifixi venitis: nolo vt vos ti/
meatis/vel me vel terremotũ. [Non est hic]
Corpus ipsius queritis: non est hic. Nã ꝑ
diuinitatem vbiqꝫ est. [Surrexit em̃]. Per
se resurrexit/nulliꝰ indigens auxilio: qꝛ q̃n/
tum voluit iacuit: ⁊ quando voluit surrexit
[Sicut dixit]. Qñ de morte predixit. [Ve
nite ⁊ videte locũ]. Vt si verbis meis nõ cre
ditis/vel oculis vestris credatis/cũ vacuũ se
pulchrũ videritꝫ. Sicut dñs eiꝰ bonꝰ/sic eti
am missus eiꝰ. Si aliq̇s sup̱bꝫ alicui aliq̇d
dixisset: nollet vt post eiꝰ dicta fidem cũ ocu
lis quereret. Sctũs aũt angl's etiã nihil re/
quirentibꝫ feminis post sua verba explorare
oculis iubet. [Vbi posuerũt eũ]. Joseph. s.
⁊ Gamalihel/ ⁊ Nichodemꝰ. [Et cito eũtes
dicite discipulis eiꝰ/qꝛ surrexit]. Quia disci
puli fugerunt ⁊ vos semp̱ stetistis: ⁊ hic em̃
frequenter requisistis: vos estote nuntij illo
rum: vt ꝑ vos discant/q̃ fragilis sexus estis
illi qui viri fuerunt ⁊ amplius vobis timue
runt. [Dicite etiam Petro]. Vt quia eum
femina fecit negare/femina faciat confiteri: ⁊

qui per feminam elongatus est de discipulis
iterum per feminam aggregetur. [Et ecce p̃
cedet vos in galileam]. Id est antecedꝫ vos
in galileam. Et quamuis alio loco videatis/
tamen generali visione discipulorum/ ibi e/
um videbitis: ibi non sunt homicide qui e/
uꝫ occiderunt. Typice galilea transmigra/
tio facta/vel reuelatio interpretatur. Et rec/
te dominꝰ in galilea videtur: vt ipso situ cor
poris mysteriũ sue resurrectionis discipulis
loqueretur. In galilea videt̃/qui iã de mor/
te ad vitam/de corruptione ad incorruptio/
nem/de pena transmigrauerat ad gloriã. Et
nos exemplo discipulorum transmigremꝰ
de peccatis ad virtutes. Tunc videbimꝰ do
minũ in hoc seculo mente: in futuro facie ad
faciem. [Exierunt cito de monumento/cum
timore ⁊ gaudio magno]. Duplex mulierũ
mentes metus inuaserat: timoris ⁊ gaudij:
⁊ vnus ex miraculi magnitudine/alter ex de
siderio resurgentis. Et tñ vterqꝫ femi̇eo mo
re/concite actus nuntiantes discipulis: q̇a
mulier viro mortem adnũtiauerat/ ⁊ ad ma/
lũ incitauerat: nunc mulier viris vitam de/
nuntiat. [Et ecce Ihesus occurrens illis/di
xit. Auete]. Qꝛ magnam curam habebant
veniendi ad monumentũ: ⁊ nũc iterꝫ cõcito
gradu de dño ꝑgunt adnuntiare. Recte me
rent̃ obuiũ habere dñm: vt maledictũ Eue
mulieris in mulieribꝫ solueretur. [Ille autẽ
accesserũt: ⁊ tenuerũt pedes eiꝰ]. Iste acce/
dũt ⁊ tenuerũt pedes eiꝰ/ ⁊ osculant̃/ ⁊ ado/
rant: qꝛ credebant eũ deum. Illi vero que eũ
deũ esse dubitabat/dicitur. Noli me tange/
re. Dicũt aũt multi: qꝛ ipsa vna eadẽqꝫ fue
rit Maria magdalena: ⁊ p̱mo dubitauerit:
post ꝓo ad vocẽ dñi correcta/meruerit oscu/
lari pedes dñi/ ⁊ adorare eũ. [Tũc ait illis.
Nolite timere] Naturale est hoim/cũ aliq̇d
supra naturã suã viderint timere: maxie feia
rũ. Qꝛ ergo videbãt corpꝰ incorruptibile
⁊ glorificatũ vltra humanã naturã/pauebãt
Quibꝫ p̱mo timor pellit̃/vt eq̃ mẽte possit
itelligere q̃ dicunt̃. [Ite nũtiate fribꝫ meis]
Propt̃ea apl'i frẽs dñi dicuntur: qꝛ eis sua
clementia ꝯcesserat/vt inuocarent patrẽ do
minũ dicentes. Pater nr̃: ⁊ reliqua. Et p̃ce

perat ne alium patrẽ auctoritatis nr̃e inuo-
carem⁹/nisi patrẽ ipsius: etiam primogenit⁹
ipse frater ex resurrectione factus est. [Ut
eant in galileam/ibi me videbunt]. Uisus
est dñs ab aliquib⁹ discipul' antequã in ga-
lileam pergerent: sed tamen generalis visio
discipulorum ibi fuit: vbi non erant homi-
cide qui illum occiderant. Et verbis ꝛ reb⁹
dñs discipulis se itaq; facta commendat.
Quia enim ipse de corruptione ad incorru
ptionem de mortali ad immortalitatem tran
sierat/quasi in galilea videbatur. Galilea n. ĩ
q; transmigratio facta interpretatur/siue re-
uelatio. Legi in quodam libro quod galilea
R illa pars ciuitatis vocaret̃ Hierusalem: ps
quam galilei edificauerant. [Ibi me vide-
bunt]. Hoc est me videbunt qui occisus
fui: non solum spm̃. Sedul⁹ scribit q̃ dñs
resurgens primo Marie matri visus fuerit
Sic enim dicit. Hoc luminis ortu Uirgo
parens aliecq; simul/ cum munere matres /
Messis aromatice notũ venere gementes
ad tumulũ. [Que cũ abissent ecce quidam
de custodib⁹ venerũt in ciuitatem]. Permis
sum est militib⁹ videre ex parte resurrectio-
nem domini: sed sub terrore/vt non auderẽt
prohibere. Attamen non est preceptũ adnũ
tiare: q̃a pro mala voluntate venerant: ideo
non merent̃ fieri nuntij domini/sed tormẽ-
toꝝ suoꝝ. [Nuntiauerunt omnia que facta
fuerãt]. Q̃ non erãt iudei non celabant ve
ritatem: nec in malam partem conuertebant
donec iudei eos corrũpebant. [Et cõgrega
ti cũ seniorib⁹ consilio accepto/pecuniam co
piosam dederũt militib⁹]. Pecunia argen-
tũ dicit̃. Unde ꝛ in greco argiron dicit̃. Ec
ce iudei qui dixerunt domino. descende de
cruce/ꝛ credimus tibi: surrexit de sepulchro
qđ mai⁹ est/ꝛ non solũ non crediderũt/sed ꝛ
argentũ de templo domini tulerunt/ et pro
mendatio dederũt/dicentes. Dicite q̃ disci
puli ei⁹ venerũt/ꝛ furati sunt eũ nobis dor-
mientib⁹. Sapiẽs cito dep̄hendit veritatẽ
ꝛ mendatiũ qđ apparet in ambob⁹. Nũc sua
dent iudei aptũ mẽdatiũ. Si dormiert̃/quõ
scierunt qui furarent̃. Si v̾o vigilauerũt/q̃
re non prohibuerũt. [Et diuulgatũ est v̾bũ
istud apđ iudeos]. Uicȝ qđ milites dixerãt
Nam ꝛ Pylat⁹ audiuit de ipsa pecunia: hĩc
in epistola ad tyberiũ in passione sancti Pe
tri inuenim⁹. [Undecim discipli abierũt in
Galileam]. Undecim abierunt: q̃ duodeci-
mus occisus est. Et de apostolis propter di
gnitatem solũmodo euangelista dicit. [Nã
ꝛ alij discipuli ꝛ femine/abierunt in montẽ
vbi constituerat eis Jhesus]. In monte id
est thabor: quem ꝛ ad secreta loquenda ele-
gerat: ꝛ ad orandũ. Cõstituerat aũt ante re
surrectionem/qñ predixerat de sua passione
ꝛ post resurrectionem p̱ feminas. [Et viden
tes eũ adorauerunt: q̃dam aũt dubitauert̃]
Unde dubitauerũt Lucas ostendit dicens
Existimantes se spm̃ videre. Putabant em̃
qđ solũmodo spm̃ eius viderint: q̃a corpus
qđ viderant subtilius alijs corporib⁹ erat:
qđ iam immortale ꝛ impassibile erat. Existi
mabant se spm̃ videre. [Quidam aũt dubi
tauerunt]. Dubitatio eoꝝ nr̃am auxit fidẽ
dũ manifestius latus ostensum est Thome
ꝛ loca clauoꝝ in manib⁹ ac pedib⁹. [Et acce
dens Jhesus/locutus est eis dicens]. Et
accedendo propius et loquendo dubitatio
nẽ aufert: quod ꝛ corpus esset q̃ videret̃/ꝛ q̃
loqueretur. [Data est mihi om̃is potestas
in celo ꝛ in terra]. Et data est potestas/ qui
Paulo crucifixus ꝛ mortuus erat: ꝛ q̃ resur
rexerat. Nam scđm diuinitatẽ sp̱ habuit: q̃
hoc est ei habere qđ esset: q̃ ante minoratus
paulomin⁹ ab angelis fuerat/supra angl'os
eleuat⁹ est. Per celum et terrã/vniuersa cre
atura intelligit̃. Typice vt ante regnabat in
celo/per fidem credentium regnet in terris.
[Euntes ergo docete omnes gentes]. Or
do pulcherrimus: vt primo doceantur q̃ sit
deus pater. ꝛ filius. ꝛ spiritussanctus: p̱ quẽ
fit remissio peccatoꝝ: ꝛ q̃a nisi q̃s corde cre
diderit ꝛ ore ꝯfessus fuerit/non habet remis
sionẽ peccatoꝝ. Cum hec homo intellexerit
tunc debet baptizari. Nam si etatem habue
rit ꝛ hec non crediderit: in vanũ baptizatur
sicut pecus aut metallum. Infantib⁹ v̾o par
uis pro eoꝝ fide q̃ pro eis respondent fit re-
missio: sicut de paralytico dicit̃. Uidẽs Jhe
sus fidẽ illoꝝ q̃ offerebant/dixit paralytico.

Confide fili/dimittunť tibi pctā tua. [Bap
tizantes eos in nomine patris ꝛ filij ꝛ spirit⁹
sancti]. Sicut est equalitas in trinitate/sic
in vocatione ꝛ immersione equalitas: cum
vnoquoqꝫ nomine ꝛ mersio celebrari debet
Baptizantes id est lauantes: qꝛ sicut a foris
ita interi⁹ mentem lauat. Et ideo cum tali
elemento res agiť; vt qđ videt fieri a foris/
credat similiter intus fieri: qꝛ peccata quasi
quedam sordes animaꝝ. [Docētes eos ser
uare oīa quecūqꝫ mandaui vobis]. Su-
perius precepit docere de credulitate dei: ꝛ
de remissione peccatoꝝ que fit in baptismo
bis ꝗ credunt ꝛ confitenť/ꝛ credulitatē etiā
hñt: nunc precepit vt doceanť baptizari ꝗd
seruari debeant: vt vestem quā acceperūt in
baptismo/immaculatā ꝓferant ante tribūal
christi: ꝛ qꝛ baptismū vnū est/ꝛ non potest
iterari. [Oīa inq̇t quecunqꝫ mādaui vo-
bis] Oīa subaudiť precepta que mādaui
id est commēdaui custodienda vobis: vt ꝗ
in trinitate fuerint baptizati/oīa faciant ꝗ
precepta sunt. [Ecce ego vobiscū suꝫ oībꝫ
diebꝫ/vsqꝫ ad consumationē seculi]. Quid ē
qđ dicit: ecce ego vobiscū sum: cū alibi di-
cat. Hec sunt ꝟba que locutus sum ad vos
cū adhuc essem mortalis/sicut ꝛ vos. Qđ
aūt ꝓmittit: ecce ego vobiscum sum vsqꝫ ad
consūmationem seculi: de presentia diuini-
tatis: ꝛ adiutorio quo prope est dn̄s oībꝫ
inuocantibꝫ eum in veritate. Quādiu viuē
tes fuerunt fuit cum eis oībꝫ inuocationi
bus eorum: ꝛ modo vident faciem eius in
contēplatione claritatis. quia corpore recede
bat: diuinitatis presentiam pollicebať/ne
diffiderent: licet corpus non viderent. Est
deus vbiqꝫ: ꝛ est etiam cum reprobis p̄sen-
tia diuinitatis: quia cuncta videt/ꝛ penetrat
Sed aliter est cum electis: vt faciat eoꝝ vo
luntatem: ꝛ scd̄m suū placitū eos dirigat: vt
psalmista ait. Volūtatem timentiū se faciet
ꝛ deprecationē eoꝝ exaudiet/ꝛ saluos faciet
eos. Qui aūt dicit/vsqꝫ in finē seculi debe-
at esse cum discipulis: ostendit se scire diem
iuditij: ꝛ demonstrat qđ post mortē discipu
li esse debeant. Ecce ostendit duas sibi ines
se naturas/vnā que recedebat corporis/alte
ram quam pollicebať diuinitatis. Vnde cō
ticescat Eutices abba ꝛ monachus/qui chri
stum post humanam assumptioneꝫ negauit
assistere de duabꝫ naturis sed solam in eo di
uinam asseruit esse naturam. Cum em̄ hec
predicaret/ꝛ nō posset conuinci ab aliquo:
Martianus imperator congregauit synodū
sexcentorū triginta episcoporum in Cido-
nia vrbe aduersus eū: ꝛ ꝑ quadraginta dies
disputatū est ab episcopis contra eum ꝛ sex
monachos eius: ꝛ non potuerunt eos ꝯui-
cere. Tunc in angustia imperator constitut⁹
dixit ad omnē cetuꝫ. Ecce nos reliquimus
ydola ꝛ voluptates nostras ꝗbꝫ pagani de-
lectabamur/ꝛ modo abdicatis delectationi
bꝫ ꝓ fide nr̄a patiemur infernū. Sed scitote
qꝛ nisi cognouero verissime quid debeā cre
dere/conuertam me ad seculi voluptates cū
oīi orbe terraꝝ/vt si vitam eternā ꝑdidero
fruar delectatione seculi: ꝛ non doleā in illa
vita vtrunqꝫ perdidisse. Ecce vos oēs episco
pi non potestis conuincere istos septē/ꝗ di-
cunt ꝟbi dei ꝛ carnis naturā vnam esse: ꝛ di
cunt quia vos heretici estis: ꝛ vos hereti-
cos econtra eos putastis: sed in disputatio
nibꝫ contraire non potestis ꝛ ideo ignoro ꝗ
bꝫ potissimū credere debeā. Vos qui colum-
ne ꝛ rectores ecclesiarū esse debetis/inueni
te consilium quo non pereat mūdus/qui vobꝫ
a dn̄o est cōmendatus. Tunc respondentes
epi dixerunt. Oremus omnes dominum
vt ostendat populis suis/qui verū/quive fal
sum dicat. Tunc extitit quidam qui diceret
quēdā esse reclusum in petra/in similitudinē
sancti Symeonis/Achatiū nomine per tri
ginta annos: ꝗ virtutes faceret: ꝛ aliū here-
mitā suꝑ Jordanē eiusdem fame viꝝ. Tunc
consilio ep̄orum p̄cepit illuc ire/ꝛ adducere
illos. Cūqꝫ venissent ad specū achatij duo
epi/dixerunt ei mandatū imperatoris ꝛ epi
scopoꝝ. At ille respondit. Ego non egrediar
de hoc specu viuus: qꝛ nec ambulare possuꝫ
nec disputare. Erat namqꝫ ad mensuram
corpusculi eius excisa petra: ita/vt neqꝫ hac
neqꝫ illac se potest conuerti: sed quasi orans
iacebat inclusus in petra. Panis aūt daba
tur ei ꝑ fenestrā ꝛ pot⁹. Qđ de corpore ei⁹

supta purgationē humanam exibat/ꝑ fora-
mē ad terrā decidebat. Igit̃ cū viderēt epi
qḋ nollet exire/preceperūt destrui specū/⁊ ex-
pelli eū. Tunc cepit ille adiurare/ne viuentē
eū expellerēt: sed epi ꝓ salute ppli nō eū audi
erūt. Cūq; educt⁹ esset/fuit sic rigid⁹ sicut i
specu steterat: ⁊ nō valuit se erigere aut am-
bulare: cū equo tñ deportauerūt eū ad impe
ratorē/simul cū illo alio heremita. Dixitq;
ad eos imperator. Qḋ vobis impedimētū
fecimus/ꝓ salute totius mōdi fecimus. Et
ecce sunt septē monachi/q̄ dicūt qḋ vna na-
tura filij fuerit in filio dei post assumptionē
carnis. Qḋ oēs epi alijq; cū eis denegant:
sed in disputando nō pñt conuincere illos:
⁊ nisi subueneritis/omes iteꝝ ad paganita-
tem reuertemur: q2 nescimus q̇d credere de
beamus. Respondēs achatius dixit. Ego
nō possum verbis contendere: quia diu est/
ex q̄ disputare. vl̕ silogismos legere desiui.
Isti aūt ab infantia vsq; nūc hoc studuerūt
Et mgr̃ gentiū precepit discipulo/dicēs. No
li verbis cōtēdere: ad nihil em̄ vtile est/nisi
ad subuersionē audientiū. Propterea neces
se est conuerti ad deū/vt ipse ostēdat q̇s rec
tius credat: ⁊ si vult saluā fieri eccl̕iam suā.
Tunc interrogauit si esset in vicino aliquis
locus/vbi de⁹ ꝟtutē ac signa ꝑ aliquē demō
straret. Dixeruntq; ei/qḋ sctā Eufemia vir
go miracula demonstrarꝫ frequenter in his
q̇ ꝑ ei⁹ suffragiū deū peteret: quasi miliaria
duo a ciuitate. Abijt imꝑator cū oīni syno-
do. Cūq; ꝑuenissent illuc/precepit ille acha
tius aperire sepulchrū ei⁹. Qḋ cū aperuissēt
visa est iacere quasi dormiēs in lecto. Venit
q; rex/⁊ osculatus est eā in pectore ⁊ epi/at-
q; oīs ppl̕s. Hoc facto/p̄cepit p̄fat⁹ vir epis
⁊ monachis: vt scriberet vnusquisq; fidē su
am ⁊ sigillaret. Qḋ cū fecissent/posuit eas
p̄dict⁹ vir supra pect⁹ ei⁹ vidēte rege et epis
ac hereticis. Quo facto/exierūt oēs de basi
lica: ⁊ clause sunt oēs in gyro: ⁊ sigillate de
anulo regis/⁊ epoꝝ atq; hereticoꝝ. Dixit-
q; achatius ad oēm cetū. Ieiunate ⁊ orate ꝑ
tres dies in circūitu Basilice/vt ostēdat no
bis dñs quoꝝ fides beneplacita habeatur
Feceruntq; ita vt preceperat. Die aūt ter-
tia/dixit Achatius epis ⁊ hereticis. Vide-
te diligenter sigilla vestra si salua sunt/ne
postea aliqua dubitatio habeat̃. Responde
runt episcopi ⁊ heretici. Salua sunt signa
cula nostra: quia ꝑ vices tam nr̄i quā illorū
in die ac nocte vigilauerūt. Qḋcūq; nobis
deus ostenderit/absq; dubitatione credem⁹
nec contradicemus. Tunc aperuerunt ianu
as/⁊ peruenerunt ad sepulchrū virginis: et
viderunt qḋ vnā chartā haberet de pectore
suo eleuatam/⁊ suꝑ os suū missam: ac cōpres
sis manib⁹ deoscularetur: aliā aūt quasi cor
rosam a soricib⁹ minutatim sub pedib⁹ calca
bat. Non tamen cognouerunt que vna essꝫ
⁊ que altera. Dixitq; Achatius ad cetum.
Videtis q2 vnā fidē osculat̃ ꝑ quā ipa salua
facta ē/aliā calcat sub pedib⁹? Quid vobis
videt̃? Respōderūt oēs. illi fidei oēs nos sub
iciemur/quā ipa osculat̃. Eleuatisq; manib⁹
eius desuꝑ charta apparuit eē charta epoꝝ:
⁊ illa hereticorum corrosa. Qḋ vidētes om-
nes glorificauerunt deum: ⁊ corroborati sūt
in fide sua. Heretici quoq; hec videntes/ꝓ
iecerunt se ad pedes Achatij/⁊ crediderunt
sicut in charta integra inuenerūt: ⁊ egerunt
penitentiā ab errore suo. Postea ꝟo reduxe
runt illos bonos homines ad loca sua: ⁊ il-
lū primū recluserunt in ergastulo suo/sic fue
rat: ⁊ illū alterū dimiserunt in solitudine sua
⁊ saluauit dñs eccl̕iam suā ab errore ꝑ fido-
rū. Qḋ ⁊ nos filij ecclesiaꝝ orare debem⁹
vt deus omnipotēs eam custodiat vsq; in
finem seculi inconcussam ⁊ incontaminatā
vt absq; macula ⁊ ruga occurrat in die iudi
tij. Qḋ annuere dignet̃/q̄ ꝓ ea effudit san-
guinē suum dominus noster Ihesus chri-
st⁹/q̇ viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ Amē.

Explicit expositio super Matheū.

¶Expositio breuis suꝑ Lucam.



Ucas ipse con
surgēs causa scribendi euan
geliū/ne pseudo euāgelistis
esset facultas p̄dicāda falsa:
sub noīe. xij. apl̕oꝝ falso fuis
se euangelia cōscripta. qḋ da

uid in.xxiiij.ſortes diuiſit ſacerdotes cũ leui
tis/⁊ familias: ⁊ octaua ſors abia/vt preco
noui teſtamenti mõſtraret.[Juſti ãte dñ.]
Nõ eſt iuſtus ãte dñ/ſi iuſtitia non ex men
tis ſimplicitate formet.Prius mandatũ/pꝰ
iuſtificatio.Cũ iudicamus congrue/,tenere
domini iuſtificationes videmur.Laus a ge
nere/a moribꝰ/ab equitate/ab officio/a mã
dato/a iuſtificatione.[Et ſorte exijt]. Non
tunc cum incenſum erat ponendũ: ſed priſ/
ca ſorte cũ inuicẽ abia ſuccederꝫ ĩ ipo anno
Jncẽſuꝫ aũt deferri decimo die ſeptimi mẽ/
ſis expiationis/ſiue ꝓpitiationis: qui aliquã
do in ſeptembri/ aliquãdo in octobri occur
rit: ꝓpter variũ curſum lune.Corda patrum
conuertit in filios.Prudentia iuſtoꝝ ẽ/ nõ
de legis operibꝰ iuſtitiã preſumere.Tacitur
nitas/⁊ ſignũ ⁊ pena incredulitatꝫ fuit.An/
geli cũ ad nos mittunt/ſic exterius implent
miniſteriũ vt tñ nunquã deſint interius per
contẽplationẽ: qꝛ circũſcriptꝰ nõ eſt.[Poſt
hos dies].Uidelicꝫ officij Zacharie.Poſt
dieꝫ expiationis/mutatio fiebat ſacerdotij.
Aliter ꝑ Zachariã ſacerdotiũ iudeoꝝ: ꝑ eli/
ſabeth legis ſterilitas: qꝛ nihil ad ꝑfectũ ad
duxit.Et licet Moyſi temporibꝰ ⁊ deinceps
effloruerit: in aduentũ tñ dñi quaſi ſenectu
te confecta erat.Sacerdotiũ dei/ſecreta co/
gnoſcit.Hebetes foris ſtant: ⁊ quinqꝫ men
ſibꝰ occultãt: qꝛ legifer ꝑ quinqꝫ libros my/
ſteria chriſti per enigmata adnuntiat: vel
lex chriſti diſpenſationem in quinqꝫ etatibꝰ
ꝓ figurat.[Erat pater eius Joſeph].Opi
nionẽ vulgi expreſſit.Et multi adoptãt: qꝫ
filios vocant.[Jn ſignũ cui contradicetur]
Nam de ſecta hoc notũ eſt: qꝛ vbiqꝫ ei con/
tradicetur.[Lapis offenſionis: vt reuelen
tur ex multis].Jncertũ erat/qui iudeorum
gratiam chriſti recipere qui reſpuere vellent
Anna venerande conuerſationis digne eta/
tis dicit fuiſſe chriſto teſtimoniũ dare: ⁊ ec/
cleſiam ſcat.Numerus annoꝝ viduitatis
quo peregrinat in ſeculo/ſepties per ſeptem
duodeciꝫ duodeni: octoginta quatuor fiũt.
quatuor ad huius ſeculi curſum: duodecim
ad perfectioneꝫ apoſtolice doctrine ꝑtinent.
quiſquis totũ vite ſue tempꝰ apoſtolicis mã

ciparet inſtitutis/octoginta quatuor annis
domino ſeruit.Per ſeptem quos cum viro
ſuo manſerat/ꝯom nice incarnationis tem/
pꝰ ſignat: quia per ſeptem perfectio ſignifi/
catur.Anna/gratia dei.Phanuhel/facies
dei: Aſer/btũs: ⁊ octauus in ordine naſcen
di.[Reuerſi ſunt in Nazareth].Pretermi/
ſit Lucas qꝺ dixit Matheus/dñm ex egi
pto deportatũ.[Sapientia ⁊ gratia dei].
Sapientia ſcꝺm carnẽ: qꝛ in eo habitat ple
nitudo diuinitatis corporaliter.Gratia vt
ꝺt Joannes: plenũ gratia ⁊ veritate: quod
Lucas ſapientiam dicit[Et ibat in paſcha]
Lucas recte vitulo aſſimilatur/ qui de Za/
charia narrat.Maria ad templũ mittit do/
minũ cũ hoſtia: Joannem ſimiliter non cũ
parentibꝰ: ⁊ poſt laudantes deũ diſcipulos
in templo.[Sed cum eſſet annoꝝ duodeciꝫ
chriſtus].Ubi tempus affuit/vtramqꝫ ſuã
naturam cepit aperire/ne paruuli erubeſcãt
diſcere a ſenioribꝰ.Deus auſcultare voluit
homines/ne infirmi docere audeant: nõ do
cuit vſqꝫ ad triginta annos.[Stupebãt ſu
per prudentia]Quia etatẽ paruã videbãt.
Quaſi homo interrogabat ſeniores: quaſi
deus reſpondit/qꝺ ſeniores ⁊ docti miraren
tur.[Jheſus ſapientia/etate/⁊ grã proficie
bat].Etas ad carnem/ſapientia ad animam
gratia ad intelligentiam naturalem: que cõ
ceſſa eſt cauſa rationis.Herodes ⁊ fratres
eius: filij alterius herodis: inter quos ⁊ ip/
ſum Herodem/archelaus frater eorum de/
cem annos regnauit.Anna ante: Cayphas
ipſo anno quo dominus crucifixus ẽ.[De
lapidibꝰ filios Abrahe].De quibꝰ Paulus
Si autem vos chriſti/ergo ſemen Abrahe
eſtis.Securis chriſtus qui retinetur ex ma
nubrio,incidit/ex diuinitate.Arbor/genus
humanũ.Uidetur quod circa tempus nati/
uitatis domini pax per duodecim annos fu
erit/vt compleretur quod ꝓpheta dixit.Cõ/
flabunt gladios ſuos in vomeres/⁊ lanceas
ſuas in falces: vt apl̄i ꝑ orbem ire poſſent.
Prima deſcriptio que orbẽ terre totũ deſcri
pſerit: vel certe ꝑmo cepiſſe/quando cyrinꝰ
ſyriaꝫ venit.Auguſtus/chriſtũ: conſules/ꝑ
dicatores.Denarius pro decem nummꝫ de

ere soluebatur: quod significat decalogum. Securis ad radices/ quando tota simul ꝓgenies tollitur. [Qui habꝫ duas tunicas] Per hec quod tunica plus est necessaria q̄ palliũ/ precipitur vt etiam valde necessaria cum proximis partiamur. [In igni.] hoc est in purgatione sanctificationis/ ⁊ probatõne tribulationis. Etiam spiritusſctũs ignis nomine. Unde dicitur. Baptizabimini spiritu sancto. Per paleam/ iusti examinis discretõ Per aream ecclesia. Palee isti qui misterijs imbuuntur diuinis. Zizania/ qui non dignantur audire diuina mandata. Joannes baptista figuram legis tenet. Celuꝫ apertuꝫ propter nos: et propter nos spiritusſctũs. et reliqua. [In te placituꝫ meũ constitui.] hoc est per te gerere quod mihi placet: quia hũc

A non creasse penituit. Tricenalis/ ⁊ a fide sancte trinitatis ⁊ operatione decalogi/ triginta cubitorum funiculus erat. qui mare ambigebat/ ⁊. vi. metretas capiebat. Joseph trigesimo anno de carcere educit. Dauid trigesimo anno rex constituitur. Ezechihel trigesimo anno apertos celos vidit. Tabernaculum longitudine triginta cubitos habuit. ¶ Jacob ⁊ Heli fratres fuerunt: mortuo Heli/ Jacob in vxore generauit Joseph. Matheus ꝑ quadraginta duas generationes presentiꝫ seculi significat laborẽ ecclesie. Lucas autem per septuaginta septeꝫ a christo vsq̄ ad deum ascendens/ significat ascensuram ecclesiam post baptismũ/ ⁊ remissionem pctõꝝ ad celum. In generationibus Mathei nr̄orum susceptio pctõrum/ a christo. In luce generationibꝫ: obliuio pctõrum a christo. Et ille descendens/ iste ascendens Et Lucas de septuaginta editione sumpsit hanc generationem/ Enoch in septuagesimo loco: vt significet qui spiritaliter decalogum impleuerint transferendos in requiem [Non temptabis]. Suggerebat eñ tãquã homini: vt signo aliquo exploraret ipse quãtũ esset: id est qd̃ multũ apud deũ põt: quod viciose fit cũ fit. [Usq̄ ad tẽpus]. Postea eñ accessit non temptaturus/ tribꝫ fraudibꝫ expositis. oẽm tẽptationem dt̄ esse ꝯsummatã: qꝛ vicꝫ his omniũ vitioꝝ origines amplec

tentur: vt Joannes ait. Oĩe qd̃ in mũdo est concupiscentia carnis est: ⁊ concupiscentia oculoꝝ: ⁊ sup̄bia vite. Et in euangelijs/ tribꝫ solum negotijs ab eterna vita excludũtur. Primus ꝓ villa: secundus ꝓ bobꝰ: tertius ꝓ vxore. Uxoris appetitus/ sicut ⁊ gula ad concupiscentiam carnis pertinet. Uille emptio/ ꝓ auaritia ad superbiam vite respicit. Probatio ad curiositatem/ que est vana gloria. Ad quod dñs triplici telo armari iussit: vt ieiunio contra concupiscentiaꝫ carnis: elemosynã contra auaritiam: ꝓcibꝫ iactantia pellat. In secundo libro Josephꝰ repetit ea/ que ante dñs ante traditionem fecit scilicet primo anno: alij de scdo. [Uirtute spũs]. Signa miraculoꝝ dicit. Primo dominus virtutũ signa monstrauit ꝑ sapiẽtiaꝫ Preceptũ iudeis fecerat: vacate ⁊ videte. Et domus synagoga dicebat. Unctus est ĩ iordane p̄ participibꝫ suis/ oleo spiritali ⁊ virtute celesti. Diem retributionis: quo filiꝰ hominis venturus est in gloria. Aperuit dominus librum/ qui aperuit scripturam. reddit ministro/ apostolis. Stetit/ quando incarnatus est. sed qñ in celũ ascendit plicatũ reddidit: qꝛ non oĩbꝫ oĩa sunt dicenda. Jõ impleta: qꝛ sicut predixerat ipsa ⁊ magna faciebat: ⁊ maiora euangelizabat. Testimonium illi dabant eum esse/ de quo ꝓphete p̄dixerant. [Fabri filius] qꝛ pat̃ christi igne operatur ⁊ spiritu. [Seipsum curare] hoc est virtutes in sua patria iubet facere. Noluit dominus alia morte mori/ nisi in cruce. In potestate fit sermo doctoris/ cum ea que docet operatur. [Sine]. Quiesce a me torquendo. Non voluntatis est ista confessio: que premium non sequitur: quoniam dyabolus primus peccauit: ideo primo lingua eius obclusa est. [Et nihil ei nocuit]. Non debilitauit in membris. Homines expellũt demones dei verbo: Christus propria potestate. Uir liberatus/ animus hominis intelligitur. femina caro intelligitur a concupiscentia refrenata. Non putauit se dyabolus morte domini esse damnandum. Mare galilee ⁊ Thyberiadis ⁊ Genesarunum est: ⁊ rhetia/ quasi retinentia dicunt.

non merse/sed periclitate sunt. Nondũ ceperat sacrificiũ sui corporis: quia non oportebat auferri vetus/donec veniret nouũ. In monte orat: in ciuitate predicat: ⁊ satis contemplatiue ⁊ actiue vite exempla donat. Capharnaũ etiã dicta est ciuitas christi: quam illustrando virtutibꝫ fecerat suam. Quatuor virtutes/sobrietas/sapientia/iustitia/⁊virtus. Paralyticus: homo peccator. turba/cõsuetudo peccandi. domus/scriptura sacra ē. sub tegulis/quia sub conceptibili velamine. Cum lecto: hoc est cũ carne debet christum cognoscere: ⁊ lectũ tollere/ipam carnē refrenare per continentiam. Ad domũ/ad paradisum ire: vel interna custodia. Sanos/qui suam iustitiã nolentes constituere. Quicũqꝫ ieiunant nisi in mēbris christi in corporētur/frustra faciunt. Joannes ieiunauit vt meritũ augeret: christus absqꝫ pctõ/peccata donauit. [Nemo bibens vetus]. Judeos dicit. [In scdõ sabbato primo]. Hoc est secũdo sabbato/ꝑma incarnatõne: vł secũdũ: qꝛ ꝑ legē ꝓceptũ ꝑmũ: qꝛ añ legē a iustꝫ obseruatꝰ est. Panes añ sabbatũ coqbãt/⁊ ĩ sabbato põebãt ĩ duabꝫ cũ thure patenꝫ aureis/vsqꝫ ad illud sabbatuꝫ. P. hebrei nõ sonant. Alpheus cleopas dictus est: ⁊ alpheus doctus dicitur. Judas tatheus. scarioth/memoria mortis. Maritima a mari/in qua tyrus erat. Raro infirmũ in monte inuenies curatũ. Et si generaliter christꝰ loqͭ specialius tñ in disciplos oculos leuat. Matheus ꝓpter resurrectionē/quinqꝫ ponit beatitudines. Lucas virtutes amplectitur. In paupertate tꝑantiã: in esurie iustitiam: in luctu prudentiam: noscentes ꝓ quibꝫ debeant flere. in perfectione fortitudinem: vt valeant tolerare. Omñia ista dñs habuit. Prophetas/pseudo ꝓphetas dt. Pctm̃ vsqꝫ ad mortem. Inpugnatio charitatis fraternitatis: ꝓ quo Paulꝰ non orat ꝓ Alexãdro. [Omni petenti]. Id est honeste ⁊ iuste. Fructus malus/operatio carnis: fornicatio. ⁊c. Fructus spũs/bonitas/charitas. Spinas/seculi curas: fundamentum singulariter/christꝰ: fundamenta pluraliter/doctores. Fossio in lutum/ que de cordibus fidelium omnia terrena eruit moraliter. Fundamenta/vniuscuiusqꝫ cogitationes vel intentiones bone. Fluminꝫ inundatio: porte inferi/vel temperantia carnis. Domus dyaboli mundus. Sine fundamento: quia omne peccatũ nõ habet substantiã vel discrimen extremi iuditij. [Erat moriturus]. Quare dicit moriturus cum non fuerit? Quia reuera erat moriturus/si domini precibus non vixisset Centurio fide accessit ad deum. Dominus ⁊ humilitatem ostendit in eundo: ⁊ potentiam absens sanando. Ad reguli filium ire noluit/ne diuitias honorare putaretur: hic/ne conditionem spreuisse videretur. Iste gentium ꝓplm figurat. Seniores quos misit: ecclesie sunt boni viri centum viris stipati. Quod significat ꝑfectionem virtutũ. Cētum annis edificatur archa. Abraham centãnis filium accepit. Isaac centuplum inuenit: de leua centum transit in dexteram: centesimus psalmus misericordiam canit. Misit Joannes discipulos ad dñm/vt credant in eum: ⁊ ideo dominus fecit virtutes/⁊ dixit. Beatus est/qui non fuerit scandalizatus in me. Qui minor est in regno dei/vel dñs vel angelus. Justificatur deus ꝑ baptismũ dum se omnes peccata propria confitendo iustificant. [Spreuerunt in semetipsis/ cõtra semetipsos]. Hoc aliqui ex persona dñi aliqui ex persona euangeliste dictum putãt ⁊ per hec exponens de phariseo. Generatio iudeorum de ipsis cantauimus vobis ꝓphete. Qui aũt dixerunt ad eos. Saltatio religiosa/agilitas membroꝝ/cantus exultatõ lamentũ/conuertimini ad me in ieiunio. Discipuli/filij sapientie.


aria primo in Galilea/secundo in Bethania vnguento dominum vnxit: ecclesia vel anima in presenti carnis eius mysteria celebrando/in futuro gliaꝫ eternitatꝫ. qd̃ sibi tur

piter exhibuit/hoc totum in dño replicauit.
Pharisei/iudaycum ꝑplm significant. Do/
mus pharisei/custodia legis est: discubuit
ĩ carne apparuit. ¶ Duo dbitores duo ꝑpli
vel phariseus ⁊ mulier. Fenerator/creator.
Chorozain/ministeriũ meũ. Johanna/dñi
gr̃a eius: vel dominus misericors. Susãna
liliũm. maria/hic amarũ mare. magdalũ/tur
ris. In petra non fuit perseuerãtie amor: nec
in lampadib9: denarijs perfectionis. Actiua
⁊ conteplatiua in decalogo. In actiua/dilec/
tio ꝓximi: in contemplatiua dilectio dei. Lu
cerna/verbũ dei: vas electũ carne: vel vas
auaritie/terrenas voluptates/q̃ sunt lectũ.
candelabrũ/corpus. Qui em̃ habz idẽ amo
rem verbi/dabitur sensus intelligendi. Na/
uicula/hic crucem significat. gerasa colonũ
eiciens: vel aduena eiciens/gentilitatẽ ꝑcat
Urbs insignis trans Jordanem iuncta ga
laabt. Per virgam que scđm Marcum por
tanda/potestas accipiendi in subiectis desi
gnat. Et ne induerent duab9 tunicis: p̃ce/
pit non dupliciter/sed simpliciter incedere.
Diuersi conuiuantiũ discubitus / diuersas
ecclesias per orbem. Quiquaginta: q2 qui/
quagesimus psalmus penitentie. Dies assũ
ptionis/tempus passionis dicit [Uidebam
sathanan] nõ modo/sed prius videbam quã
do corruit. Scripta sunt nomina vr̃a/ quasi
litteris adnotata apud dei memoriam fixa
eternalit. [Reuelasti paruulis]. aduent9 sui
sacramenta apostolis aperuit. Timore/dam
nat acumen. [Om̃ia mihi tradita sunt] Jd
est omnia electa vt ad me veniant. [Nemo
scit qui sit filius nisi pater: ⁊ cui voluerit fi
lius reuelare]. Quia ad vtrumq3 respicit/ ⁊
ad filiũ ⁊ ad pr̃em. [Quis vr̃m]. Amicus
dñs intelligitur. In media nocte/in tribula
tione. In pane sui /intelligentia trinitatis.
Amicus qui venit de via/noster est animus
qui de terrenis ad deũ reuertitur. Ostium
intelligentia diuini sermonis. Pueri patris/
familias/predicatores veritatis in reg̨e. Et
fide intelligentia datur: est homo. Panis
charitas: lapis/duritia: piscis/fides propter
baptismum. Serpens / infidelitas: in ouo
spes. Scorpio/desperatio. Malos dilecto/
res seculi/terrena bona que nobis bona vi/
dentur data a deo. Confessio hec ad laudez:
q2 Martha ⁊ Maria/ ⁊ discipuli studiosi
fuerũt ad audiẽda dñi secreta. ¶ Lucerna
humanitas: testa/lumen: diuinitas/candela
brũ: ecclesia/lucerna: sub modio/sub mensu
ra legis; vel intra terminos iudee gentis.
Corporis nostri/lucerna intentio: corpus
opera nr̃a. Mortificate membra vestra: que
sunt super terrã. ¶ Qui decimatis has no/
ui elemosinas vestras: nec de his ad moneo
Uno digito/hoc est nec in minimis ꝑficitis
Non monumenta ꝓphetarum edificare: sed
interfectorem amare/peccatũ est. Consentitz
operib9 eoꝝ/dñm qui eis de prophetis ꝓnũ
tiatus est iniurijs agendo. Sapientia dei/
ipse videlicet. Per Abel ⁊ Zachariam/vtri/
usq3 gradus martyres ⁊ laici: scilicet altaris
officio mancipati. Clauis scientie: humili/
tatis christi est. Intrare/est non esse conten/
tũ superficie littere/sed vsq3 ad intelligentie
secretioris archana penetrare. Doctor/q̃ exẽ
plo docuit. Nec intrat nec permittit ĩtrare.
Fermentum phariseorum/Hypocrisis. At
tendite ne emulemini simulatores: quia ve/
niet tempus in quo eorum Hypocrisis re/
uelabitur. In templum domini edificatum
tabulatum quinq3 cubitis super laquearia.
Assis/si declinatur: masculini generis. Di
pondius: genus est ponderis leuissimi: ex
duobus assib9 compositz. Quod de vobis
non est cura deo: cũ de passerib9/subauditur
dt? Sed aliud scia/aliud cura: [Nõne vos
pluris estis]. Hoc est maioris precij. Est le
gendũ qđ ad ꝯparationẽ numeri pertinet.
Sed pluris estis: hoc est maioris apđ deũ
meriti/⁊ dignitatis/⁊ estimatiõis: quã innu
mera passerũ vel corpora vel genera cõputa
mini. Non remittet qui manifeste intelligẽs
opera dei/eadem stimulationis inuidia. Ca
lumniatur ⁊ christum/⁊ opera sancti spirit9
dicit Beelzebub: istis non dimittet. [Anĩa
plus est: quã corp9]. Anima hic ꝓ ista vita
posita est; vt est illđ. Qui amat aniam suaz
[Pluris estz illis] Jd ẽ chari9 valetz. [Mđ
minimũ]. Jd ẽ adijcere ad staturã suã. [Trã
siens]. Transit de iuditio/ad regnum redit

Quis/ꝓ difficꝉtate ñ ꝓ ĩpossibilitate posuit
id est raꝝ. Alio ꝓ impossibili ponit᷑. vt quis
similis tibi/id est nullus. Supra oĩa cele
stis regni gaudia. Nõ vt soli docti dñꝫ tene
ant: sed vt abũdantiꝰ ceteris scĩs etña pos⸗
sessione fruant᷑. Qui docti fuerint fulgebũt
⁊ q̇ ad iustitiam erudiunt multos. In vno
malo seruo/cunctꝰ ꝑpl's maloꝝ designatur.
Aliud est nescire aliud scire noluisse. Igni⸗
fer feruoꝝ/spũssancti gratia designat᷑. San
guis inq̇t/pro intinctione ponit᷑: ⁊ prius ab
eo perfundi: ⁊ sic corda inflammare. Et quo
ardor nostri angebat᷑ ⁊ coartabat᷑ erumnis
tempore passiõis: ex mora nostre redẽptiõis
nõ ex metu mortꝫ. ¶ Quinqꝫ in vna domo
pater ⁊ mr̃/filiꝰ ⁊ filia/nurꝰ vel socrus. Sy
nagoga/cristꝰ: filia/ecclesia. Nimbꝰ: caro cri
sti resurgens: ex quo ymber p̃dicationis: au
ster: estus tribulationis/subaudit᷑ procedit.
[Quid aũt ⁊ a vobisipsis nõ iudicatis/qđ
iustũ est] Hoc ẽ qđ homo est: nec mala q̃ ca
ueat: nec bona põt ignorare q̃ appetit. Mi⸗
nutũ siue quadrans/quarta pars vncie vide
tur: ⁊ quinta pars in atrio tẽpli. ¶ Sacrifi
cia deferebant᷑ a laicis in interiora ad Py⸗
latũ. Os malleatoris/diabolꝰ: miscuit bo
na opera cum viciis. ⁊ perdidit multos sic̃
⁊ illi decem ⁊ octo/supra quos cecidit turrꝫ
in siloam. i. primo Chayn. Significãt eos
q̇ nomen domini iniqua specie imitant᷑. q̇a
isdẽ l'tteris nomen dñi scribit᷑. Turris siloa
qđ interpretatur missus. ⁊ significat domi⸗
nũ. Sup quẽ ceciderit/conteret eum. Vel
nos edificare debemus turrĩ virtutũ. ¶ Vi
nea/domꝰ israhel. Ficulnea/synagoga. Cul
tor vinee/ordo doctoꝝ [Succide eam per ra
mos] p̃dicatio apostoloꝝ. [Fodiã] p̃dicem
stercora maloꝝ. Que fecit/cõmemorẽ. Si
fecerit/non subiunxit/q̃ ꝓcliuiorẽ videbat
ad malũ [Mulier inclinata] pars synagoge
q̃ credidit. Per q̃tuordecim. i. sex ꝑ etates
⁊ sex tp̃a dñi visitationis in terrenis intẽta
Vidit/predestinãdo. vocauit/ꝑ doctrinam.
ĩposuit manus/spiritalia dona. ¶ Hõ/cri⸗
stꝰ. ortus/ecclesia. granũ sinapis/ꝟbũ euan
gelii. accepit a diuinitate hõ christus. Ra⸗
mi/dogmatũ diuersitates: vel ipse christus
quẽ Joseph sepeliuit in ortu. Fermẽtũ/dile
ctio dei ⁊ ꝓximi: donec ꝑficiamꝰ oĩa manda
ta. Querũt intrare salutis amore/⁊ non po⸗
terũt itineris asperitate. Claudet ostiũ/locũ
pñie auferet. Manducauimus in obscurio
ribꝫ locis scripturaꝝ: bibimus aptiora. Fle⸗
tus de ardore: stridor dentium de frigore:
duplex gehenna ostendit᷑. ¶ Eicio demõia
⁊ sanitates perficio/hodie ⁊ cras: tertia con
sumor. Referatur ad corpus eius qđ est ec
clesia. Expellunt᷑ demonia/cũ relictꝫ paternꝫ
supstitionibꝫ credunt in eũ oẽs gẽtes. ⁊ ꝑfi⸗
ciunt᷑ sanitates/cũ scd̃m eius precepta viui
tur. Posteaquã fuerit dyabolo ⁊ huic sec'lo
renuntiatũ/vsqꝫ in finem resurrectionis: q̇a
tanquã tertia consumabitur. hoc est ad ple
nitudinem euangelicam. Per corporis etiã
immortalitatem ꝑficietur ecclesia. vel hodie
⁊ cras p̃sens/⁊ in futuꝝ. quo ip̃e predicauit
tertia die cum resurrexit: omnia scripta de
se cõsumauit. Non prohibuit fratres vel ce
teros imitare/sed discreuit illam imitationẽ
ab elemosina. Ideo non ait/ne fiat tibi pec
catum: sed retributio. Sunt autem quedaꝫ
conuiuia: que cõmessationes vocantur. Cõ
messatõnes sunt/luxuria cõuiuia. Si quis
simpliciter exemplo facit filioꝝ Job/sicut ce
tera fraterna officia/deus remunerator erit.
Panẽ in regno dei manducat/si q̇s cristũ
in incarnationis sacramento frui meruerit/
sed multiꝰ ore nõ corde. Ideo narrat para⸗
bolã de illis: cũ duplo exercitu ꝯtra simplũ
venit: q̃ nos vix in solo ope p̃paratos/simul
de corꝑe ⁊ cogitatiõe discutiũt. Stola p̃ma
vestꝫ innocentie: serui/predicatores. anulũ/
fidei signaculum in manibus: vt ꝑ opera fi
des clarescat: calciamenta in pedes/officium
euangelizandi. Vitulus/christus. Hedos
apud ipos christꝰ. Unus de suis/ꝓpheta a
liq̇s de spũsancto. [Oĩa que hꝫ pr̃ mea sũt]
De his dixit: q̃ ad patris pertinent diuini
tatem. Ista parabola ⁊ ad duos/penitenteꝫ
⁊ iustũ potest referri. [Deridebant eum].
quia lex ⁊ prophete non precipiebant: ita
omnibus bonis immo abundaturos/si le
gẽ obseruarent. ¶ Ve homini ꝑ quem scã⸗
dalum venit]. Id est pharisei irridebãt do⸗

ctrinam domini/ꝛ auertebāt alios ne in eū credere͏nt. Utilius est innoxiū pena atrocissima vitā finire corpoream/quam fratri nocente mortē anime mereri perpetuam: id est pusillus est qui scandalizatur contra iustitiam: non est curandum de scandalo fratris. ¶ Septuagies septies: quadringentis nonaginta vicibꝫ. [Auge nobis fidem]. Qꝛ dominus dixerat supra. Si in alieno fideles non fuistis: idcirco hec docuit. Granum sinapis gargarzatū/purgat caput: per pistillū/persecutio: per morum arborem om̄es arbores/vel verbum euangelij in gentibus missum designatur. ¶ Seruꝰ arans aut pascens: quilibet doctor intelligitur. Regreditur de agro/cum intermisso opere predicationis ad conscientiam reuertitur. Cui non dixit statim transi de hac vita in eternā: sed stude virtutibꝫ: cui precingi/ est mentem ab omnibꝫ malis cogitationibꝫ constringere. Si homo ab homine multa seruitia querit quātomagꝫ creator noster. [Inutiles serui]. qꝛ dominus vester bono vestro non indigꝫ [Qui fuerit in tecto] in celsitudine ꝟtutuꝫ [Uasa eius]: ꝯcupiscētie carnales [in agro] in eccl'ia. Uxor: illos q̇ in tribulatione retro aspiciunt absq̧ spe diuinitatꝫ. [In illa nocte] in illa tribulatōe. [in lecto] in quieto/id est in ocio. Neq̧ negotijs secularibus: neq̧ ecclesiasticꝫ curis occupati. [Unus assumetur]. Et qui propter deuꝫ faciunt. Qui aliter/relinquetꝫ. [Due molentes]. Qui in plebibꝫ constituti reguntur a doctoribus feminarum: nomine quia peritorum regi eis expedit. Et molētes/ꝓpter tpaliū negotioꝝ orbē atq̧ circūitū designantꝫ. [Una assumetꝫ] Ea pars q̄ conubia ꝓpter amorē tantū generis exercuerit/terrenamq̧ substantiā ꝓpt deuꝫ dispensauerūt. [Duo in agro] in ecclesia p̄dicatores. [Unꝰ assumetꝫ]: q̇ ꝟbū dei ꝓpt dm̄ adnūtiat. Tres ordines p̄dicatoꝝ: cōtinētes atq̧ ꝯiugati. [Ubi fuerit corpꝰ/cōgregabūtꝫ ꝛ aq̇le]. vbi dn̄s/ꝛ electi cū illo: q̇ eiꝰ passione tanquā carne satiantꝫ. Aq̇la altius volat per lapidem: a ꝟpentibꝫ se defendit: baptizatꝫ in Jordane. Sēp orare: ea agere semper q̄ iusta sunt. ¶ Judex q̇dam erat in ciuitate]. Parabole aut ex similitudine/aut dissimilitudine ponuntꝫ. Hic iudex non ex similitudine/sed ex dissimilitudine adhibetur scilicet ostendens quantuꝫ deus cure de deprecantibus ꝛ se. [Putas inueniet]. Charitatem bonoꝝ ostendit dominus futuram in die iuditij. Non autem dubitat sed arguit: sicut Paulus. Puto/ꝛ ego spm̄ dei habeo. Pro duobus modis iusti dicuntur vindictam precari de malis. Quatuor sunt species/quibꝫ homo superbus cum bonum se habere putat/sibi datum pro suis meritis putat: aut iactat se habere quod non habet a singularitate/vult habere qđ habet. Nolite effici sensibꝫ/sed malitia: vel sicut pueri in discendo/non contradicendo. Neq̧ rationes opponit/sed fideliter suspicit/sicut ꝛ oues. Uerbū audierat iste princeps de introitu regni celoꝝ de pueris/ꝓpterea interrogat quibꝫ operū meritis intrare possit. Non se magistrū bonū non esse/ſꝫ mgr̄m absq̧ deo nullum bonū esse testatꝫ. Foramen acus/angustias passionū: qua scissa natura nostra resarcire dignatus est: possibile est apud deū vcꝫ vt diues efficiatꝫ pauper christi/ꝛ sit humilꝫ ꝛ reliqua: in hoc tempore/hoc est societate om̄ium christianoꝝ. Zacheus iustificatus dicitur: significat gentilem ꝓplm̄. Siccomorus crucem significat: qꝛ a multis irridetur. Ascēdere/in crucifixū credere: descendere: q̇a si noueramus christum/scđm carnem iā nouimꝰ. ¶ Homo nobilis/christꝰ. Regio longinq̄/eccl'ia est: vel qꝛ a finibꝫ terre ad eū clamat eccl'ia: vel qꝛ lōge est a peccatoribꝫ salus [Decē mnas]. Denariꝰ numerus ad legeꝫ ꝑtinet. Elegit discipulos ꝑ legē ibutos: dedit decē mnas. Qꝛ legis dicta spūalitꝫ itelligere fecit. Mina quam greci mna dicuntꝫ a dragmis appenditꝫ. Ciues/iudei. rediet/ad iuditiū. sciret/scire faceret. Primus seruꝰ/ordo doctoꝝ: qui in circumcisione mnā vnā: hꝫ est vnū deū/vnā fidē p̄dicare iussus ē. Decē mnas acq̇siuit/populū iudeoꝝ. In modico in verbo diuino. Decem ciuitates/anīe ꝑ legis verbū ad grām euangelij veniētes. Alius seruus: cecus q̇ p̄dicauit preputio. q̇nq̧ mnas/gētilitas quinq̧ sensibꝫ dedita [Esto

super quinqꝫ ciuitates.] Hoc est sup eos q̄s
imbuisti:esto magnus ⁊ sublimis. Pecūia
verbum euangelij. Bethphage/do mꝰ buc⸗
ce:viculꝰ sacerdotum. Bethania ibi iuxta:
ciuitas/ecclesia super monumētum Lazari:
quia multos ante passionem suam docendo
donis pie confessionis ⁊ obedientie spiritał
impleuit. [In monte] hoc ē in ip̄o domino
qui vnctiones spiritalium charismatum lu
ce refouet. Duo mittuntur/vel ꝓpter gemiaꝫ
charitatem:vel propter locutionem ⁊ opera
tionem. qui contradicebant/magistri erroꝝ.
Dimidius annus erat quo dominus non
fuit reuersus in galileam/quando venit ad
passionem. Si isti tacuerunt quando ipse
tacuerit/petre scissione clamauerit. Monu⸗
menta aperta sunt:spiritaliter gentiles/q̄ la
pides dicti sunt. Ciuitas vel iste mōs / vel
mens vniuscuiusqꝫ hominis. Quando a iu
deis susceptus est/decimus dies mensis fu
it:deo agnus iussus est accipi. Ob duas
causas veritas celanda est:eamqꝫ indignus
qui querit:⁊ qui inique querit. a qua nō est
capax. Primus seruus ad vineaꝫ/Moyses
quem exacerbauerit. Alter Dauid de quo
dixerit:qui nobis pars Dauid. tertius/p⸗
phetarum chorus:ambigendo dicit:forsitā
vt libera voluntas homini relinquatur. La
pidem :hoc est fidem christi subtrahere: q̄
peccator est/⁊ credit in deum. Conquassat
quando peccat. Super quos veniet illis de
super in iuditio:cū pena ꝑditionis. Mora
liter vnusq̄sqꝫ vinea dn̄i ꝑ baptismū efficit.
Serui/Lex:psalmi ꝓphete vel alia scriptura
B domini. occidit:a se sp̄m sctm̄ effugat. Gazo
phylatiū erat archa foramen hn̄s desuꝑ po⸗
sita:iuxta altare ad dexteram. Ingredienti
bus domū dn̄i duo erant. Spiritaliter dici
tur dilectio dei ⁊ ꝓximi. Uidua/ecclesia. di⸗
uites iudei de iustitia ꝓsumentes. [Terror/
qꝫ de celo]. Stella gladio similis ꝑ annū to
tū s̄ hierl'm pepēdit. [Signa magna]. Cur
rus ⁊ eq̄tes armati ꝑ aerē discurrere visi st̄
Uitula ad sacrificium educta/enixa est ag⸗
nā. [Tūc q̄ in iudea sunt fugiāt ad mōtes]
Ecclesiastica hystoria narrat/q: fugerūt om
nes christiani trans Iordanem in ciuitateꝫ

nomine pellaꝫ/donec desolatio compleretur
. [Donec impleant tempora nationū]. hoc
est donec credat multitudo eorū. [Sonitꝰ
maris ⁊ fluctuum] quia delenduꝫ mare mo
tus sui premittet inditia. Et Matheus ip̄aꝫ
inditij presentiam narrat. Lucas p̄cedētia.
Arescent qui in hoc mundo florere videban
tur. generationem autem/hominū genꝰ:aut
specialiter iudeorum. Celum quod transibit
non ethereum aut sidereum:sed aerium in
quo aues celi volant:ipsa que in aquis peri
erunt. ¶ Pascha primus dies quando ag⸗
nus occidebatur. Azima/in crastinū:quādo
egressi sunt de Egypto/ꝑ septem dies. q̄ s̄⸗
cant totum vite nostre tempus:in quibꝫ fu⸗
gere debemus de Egypto [Ceperunt auteꝫ
accusare] ¶ Petrus cucurrit:qd̄ Ioānes se
narrat fecisse:Petrus ante fecerat:⁊ q: Lu
cas dixit/Ioannes tacuit. Stadiū /octaua D
ꝑs miliarij:id ē sexaginta stadia octo passu⸗
um. i. v. significant:id est. viij. ⁊ semis. Nō
congruit his/qui de morte ac sepultura cer
ti/de resurrectione autem erant dubij. Re⸗
surrectio post septimam sabbati facta ē. Oc
tauus numerus resurrectioni cōgruit. Di⸗
scipuli illi incedebant/dolentes illū eē mor⸗
tuum. Sextum sabbati compleuerunt ⁊ se
ptimū: q: hunc in sepulchro quieuisse non
dubitabant. De octaua dimidium tātū ege
runt:quia resurrectionem non perfecte cre⸗
diderunt. Qui falsum testimonium d̄t con
tra deum/pecuniam vendit:⁊ qui fraternaꝫ
concordiam dissipat. [Non bibam de geni
mine vitis]. Uel simpliciter vel mystice:po
test intelligi. In pane aqua:in vino aqua/de
signatur:vt ostendit per aquam populū su⸗
per mensam. Mensa hec celestis gloria [Ec
ce sathanas expetiuit vos/vt cribraret]. Ex
petere sathane/est ad afflictionem electorum
anhelare. Quando missi vos sine sacculo:
⁊ cetera. Sunt virtutes que semper tenende
sunt:sunt alie que non sunt:vt fames. sitis.
vigilias. nuditatē, lectionem. Similiter de
isto in persecutionem precipit habere pecuni
am:victui necessaria:etiam ⁊ gladium. Gla⸗
dij vero duo/sufficiunt ad testimoniū spōte
passi saluatoris. Unus ad audaciam apl'oꝝ

alius non exemptus pacientiam ei⁹. [Quā
tum iactus est lapidis]. Ut in eum dirige
rent lapidem: id est intentionem legis que ī
lapide scripta est. Agonia: alacritas vel con
fidencia. [Sicut gutte sanguinis decurren-
tis]. Significat terram irrigatam sanguine
ꝛ per preces eius obtenturas: vt fidem disci
pulorum per sanguinem suum purgaret: et
orbem terre sua morte resuscitaret ad vitam
[Sinite vsqꝫ huc]. Id est non vos moueat
quod futurum est: permittite vt me compre
hendant. Dum interrogauerit / Petrus per
cussit. Seruus / ꝑplm iudeoꝝ figcat: Sacer-
dotum / ex quo eorum suggestu Barraban
elegerunt. Petrus ostendit diuino inditio
auditum legis ab eis ablatū esse. In eo qđ
sanata auris est: eos designat qui crediderīt
de iudeis. Non per principes ꝛ sacerdotes
venerunt corpore / sꝫ mente: quia Herodes
natura ꝛ religione iudeus erat: ideo mittit
Pylatus ad eum Ihesum. Alba vestis: qđ
ecclesia dicit in cantico canticorum. Dilec
tus meus candidus ꝛ rubicundus. Colum
na in ecclesia montis Syon posita: dn̄i cru
oris vestigia demonstrat. Barrabas anticri
stum significat. Cyrene: Lybie ciuitas est:
ꝛ interpretatur heres. Maria magdalena
soror Lazari. Joanna vxor Chuzi ꝑcurato
ris Herodis: Maria Jacobi / soror sancte
Marie.

Eiusdem Christiani in Joannē per modū
Epithomatis expositiuncula.

GRatiā pro gra
tia. i. primo fidē / dein̄ remissi
onē pctōꝝ: ꝛ vitā eternā. De
plenitudine eius misericor-
die accepim⁹. Lex p̄ Moysē
data est, ostēsa pctā: hoc est remissio pctōꝝ
Ueritas / cognitio ipi⁹ ꝛ vite eterne datio.
Trinitas vn⁹ de⁹ misit Joannē baptizare:
ꝛ Joannes aliqua nouerat de dn̄o: aliq̄ esse
doct⁹ in baptismo: vicꝫ qꝛ ipe p̄ oēs suos ser
uos esset baptizaturus: ꝛ ipius baptismus
diceret̃ nō alicuius. Dolus est cū aliud agi
t̃ ꝛ aliđ fingit̃. In nathanabele ꝯfessionē pec
cati laudauit. folia ficulnee intelligunt̃ pctā

Nathanabel / ꝑpls q̄ de iudeis credidit desi
gnat̃. phylipp⁹ / p̄dicatores. Angeli / p̄dicato
res: ascendentes supra filium hoīs / supra ec
clesiam suā. Ascendentē vnūquemqꝫ / vt pau
lus. Qui audiuit (ait) vba in paradyso / que
non licet homini loqui. Descendentē / cū dt
Non potui loqui vobis tanquā spiritalib⁹
sed quasi carnalib⁹. [Stabat ioānes] id est
in persecutione virtutū: vnde merebat̃ celsi-
tudinem considerare diuinitatis. Stabant
discipuli: qꝛ mgr̄m eius sequebant̃ in bonꝭ
[Uidens ihesuꝫ ambulantē] Hoc est in ter
ra cum hominib⁹ conuersantem / ꝛ ꝑfectum
vite demonstrantē. [Agnus]: quia immola
turuū erat pro nobis / ꝛ la nis sui vellerꝭ lar
giturs exempla virtutum. Bene duo disci-
puli: quia qui dn̄m sequit̃ / gemine charitatꝭ
munere ornatus debet incedere. Uidit illos
quia qui intentionem bonam hn̄t / dn̄s ꝛ ap
probat ꝛ adiuuat. Qđ mansionem ei⁹ inq̄-
sierunt / docent vt om̄es qui dn̄m opere seq̄n
tur / p̄ vita eterna hoc agant. Hora erat de-
cima: quia qui ad domini mansionē vult ve
nire / legem que in decem vbis cōprehendit̃
debet habere consummatā. Die vno māse
runt: q̄a melior est dies vna in atrijs tuis /
super milia. Sicut Andreas frēm suum ad
dn̄m adduxit / sic vnusquisqꝫ ꝑximum suum
debet ad dominuꝫ ducere. Intuitus eū ihe
sus in interiorib⁹ oculis cordis: ꝛ nomē qđ
a parentib⁹ acceperat / dicit: ꝛ nomen qđ ec-
clesie congrue vel fundamento īposuit. Di
co christū ihesum ministrū fuisse circumcisi
onis / id est executorem. Nathanabel / dom⁹
dei vel deus meus. Die tertia / tertia etate
seculi. Primo ante legem / patriarcharum ex
emplo: secundo sub lege / scriptꝭ ꝑphetaruꝫ:
tertia / sub gratia euangelij. Mater domini /
synagoga. mulier / Eua appellata est: statim
vt facta inquit. Formauit eam in mulierem
Uasa sex / lapidea corda sunt sanctorum: q̄
posita sunt ad exemplum credentibus / per
sex seculi etates. Scđm purificationem iu-
deorum. Quia illis data solis est lex. Me-
tretas binas / dilectionem dei ꝛ ꝑximi. Ter
nas / ꝑpter mysterium trinitatis: ministri / a-
postoli. Implendo / id est intelligendo. Pri-

ma hydria sub Abel: secunda sub Noe: tertia sub Abraham: quarta sub Dauid: quīta sub Jhesu/populus de captiuitate reductus. per septuaginta annos plenitudinez bonorum operum: per dona spiritussancti vita intelligigitur. Sexta etate dn̄s apparuit qui ipsam aquā in vinū mutauit. Triclinium est/tres ordines in ecclesia: coniugatorum/continentium/doctorum. Per colūbam spiritussanctus accipitur. per boues p̄dicatores. per oues/plebs. Quadraginta sex annis: quia Christus de adam erat: Et adam interpretatur ibi q̄draginta sex. Boues/doctrina celestis: oues/opera munditie et pietatis. columbe/spiritus intelligit. Vēdunt boues/qui doctrinam dei pro terreno questu impendunt. vendūt oues/qui ꝓ humano fauore opera pietatis exercēt. vendūt columbas/qui gratiam spiritussancti pro p̄cio ac ꝓ vulgi opinione tradūt: nūmos vendunt/qui aperte terrenis rebꝫ inseruiunt. Funiculi/multitudo pctōꝝ. effudit es/qui aufert figuras rerum quas dilexerunt. Prima edificatio templi/sub Salomone septem annoꝝ. Sub Zorobabel/quadraginta sex annoꝝ. Et conceptio hominis in vtero/sex diebus lactis similitudinem habet: nouē/sanguinis: in duodecimo solidat: in octauo decimo firmatur: sex ꝛ nouem ꝛ duodecim et decem ꝛ octo quadragintaquinqꝫ sunt. Ad de vnū quo in membra diuiditur/q̄dragita sex fiūt. Nichodem⁹ interpretat

[Si terrena dixi vobis]. Hoc est soluite tēplum hoc. [Celestia]. Spiritus vbi vult spirat. [Et nemo ascendit in celū/nisi qui descendit]. De purificatione/id est ꝑ baptismū/vtrū. Joannes ante christus esset melior. Non em̄ ad mensuram dat deus spiritū id est filio. Hominibꝫ vero alij datur ꝑ spiritū in sermone sapientie: ꝛ reliqua. Pr̄ diligit filium: ꝛ omnia dedit ei in manū: vt sit equalis patri subauditur. Enon dedicatio: et cehe: salim: sichar/conclusio:

Sichez humerus. Fatigat ex itinere. Carnis assumptio/iter ipsius: hora sexta/sextam etatem seculi significat. ad puteum/ad ꝓfundū nostre habitationis. mulier/ecclesia de gentibus: Hydria/cupiditas: aqua voluptas seculi. Donum dei/spiritussanctus: aq fons vite: quinqꝫ viri/quinqꝫ sensus corporis. Messores/ꝓphete ꝛ patriarche designāt deorsum semine nati/apostoli surrexerunt: simul gaudeat qui seminat/ꝛ qui metet: apostoli ꝛ prophete: adnunciant christiani paganis: biduo mansit/geminū charitatis preceptum dedit: hoc est filio audire quod esse/ꝛ hoc videre quod esse. [De morte ad vitā]. A morte infidelitatis ad vitam fidei. [Qui audierint viuent]. Id est qui obaudierint vel obedierint. Dedit filio vitam/id est genuit filium: qui esset vita in semetipso: gignēdo dedit. De ista resurrectione animaꝝ dicebant heretici iam factam. [Pater non iudicat quemquā]. Quia forma serui que iudicata est/iudicabit in fine: et non ibi videbitur diuinitas. Non facio voluntatem meā/hoc est solum meam. Omnia demonstrat filio non faciendo: demonstrat filio/sed demonstrando facit per filium pater: vnū est facere ꝛ demonstrare maiora demōstrabit ei. Assumpto omnia: id est resurrectionem corpoꝝ. [Sic pater suscitat mortuos sic ꝛ filius quos vult viuificat]. Id est sic de resurrectione animarum in resurrectiōe corporum. [Pater non iudicat quemquam]. Stadijs vigintiquinqꝫ legem significat: q2 quinquies quini/vigintiquinqꝫ faciūt. Sz huic legi antequam euangelium veniret deerat perfectio. Perfectio autez in senario numero ꝯprehendit: quia deus sex diebꝫ mundū perfecit. Et quinqꝫ per sex multiplicentur vt lex per euangelium impleat: q2 sexies q̄nqꝫ. xxx. faciunt. [Venit christus]. Primo summatim dicit/postea recapitulat quō venerit/ꝛ ostendit: quia pedibꝫ ip̄m mare trāsijt/non per nauim. [Deus pater signauit] Signum ponere/consignare. Dixerunt iudei. Moyses dedit manna/tu hordeū. [Dē qd̄ dat mihi pater/non eiciam foras]. De illa vita eterna vnde dictū est: intra in gaudium domini. [Qui manducat carnem meā ꝛ bibit sanguinem meum]. Hoc est qui manet in me/ꝛ ego in eo. Cum videritis filium hominis ascendentem vbi erat]. Tunc intel

ligitis non, de carne corporis dixisse: quia caro hominis ad manducandū nihil ꝓdest Manet quis in deo/cū eius membrum est: manet ipse in nobis/cum sum⁹ templū ei⁹. Qui perseuerauerit/hic saluus erit. [Nolebat ambulare in iudeam]. Exemplum prebebat suis. [Tempus meū nōdū aduenit]. Tempus exultationis/qđ erit in die iuditij vel tempus passionis. [Ad diē festū hunc]. Ubi gloriam humanā queratis. Scenofegia] est in isto mundo tanquā in deserto: et christus latet. [Ubi sum vos non potestis venire]. Non dixit vbi ero: sed vbi sum per diuinitatē. [Si q̄s sitit fluenta aque viue]. Charismtum/dona vel charitas intelligitur Nondum spiritus datus sic ꝓfuse/sic̄ post resurrectionem suam. quia charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris per spm̄ sctm̄ qui datus est nob;. Quare post resurrectionē? quia perfectiores erant apostoli ad custodiēdum spiritum: vt in resurrectione nr̄a flagret [Oues meevocem meam audiunt]. Hoc ē qui perseuerauerit: ⁊ reliqua. [Ego veni vt vitam habeant eternā]. Ingredientes in ecclesiam: vt abundantius habeant in vita eterna. Ingrediunt̄ per fidem in ecclesiam: egredietur/ad vitam eternam. [Sicut nouit me pater/⁊ ego agnosco pr̄em]. In hoc constat qui cognosco pr̄em ⁊ cognoscor a pr̄e. [Animam meā pono pro ouib⁹ meis]. Id est ea
E charitate qua pro ouib⁹ meis morior: quantū pr̄em diligam ostendo. [Facta sunt encenia]. Per tres vices celebrabant iudei enceniorū diem. Unū/qn̄ Salomō dedicauit tēplum in mense octobri: decimo die eiusdem mensis. Scđo/qn̄ ab his dedicatū est q̄ de Babilone venerant. Tertio/qn̄ a Juda machabeo iterū dedicatū est: id est in decembri vigesima quinta die eiusdem mensis. [Pater clarifica filiū tuum]. Similitudinem dedit nobis: in temptatione q̄d agere ⁊ dicere debeamus. [Et clarificaui]. Hoc est ante secula: ⁊ est quando stellam magi ad eū demōstrandū viderunt: ⁊ cum spiritus in specie columbe super eum apparuit: ⁊ cū in monte transfiguratus est. [Clarificabo]. Cum resurget ⁊ ascendet in celum. [Nunc iuditium est mundi]. Juditiū hic discretionis accipitur: vt psalmista. [Nunc princeps hui⁹ mūdi]. Id est dyabolus. [Eiciet̄ foras]. Uicz de cordibus electorum multorum. [Omnia traham ad meipm̄]. Id est om̄ia de quibus dyabolus erit eiectus. Non dixit oīs Si omnia: corpus ⁊ animā/⁊ reliqua omnia predestinata/vel electa. [Si exaltatus fuero]. Si/pro cum. [Quis est iste fili⁹ hominis]. Superius dixit/ venit hora vt glorificetur filius homin;: ⁊ dixit. [Adhuc modicum lumen in vobis est]. Quasi dixerit christus in domo manet in eternū. [Ne tenebre vos compħendant]. Hoc est si negaueritis eius humanitatem. Propterea non poterant credere. Ubi intelligendū est/q2 nolebant: quemadmodum dictum est domino: si non credimus illi/ille fidelis est: negare seipm̄ non potest: non quia mutari homines: sed quod vitalia sapiunt/non p̄nt credere. [Ego non iudico quemquā]. Hoc est modo. [Uerbū qđ locutus sum]. Id ē me ipm̄. [Dedit filio vitam] id est gignendo. [Nunc clarificatus est filius hominis] Qr exeunte immūdo/om̄es mundi remanserūt. [Et continuo clarificabit eum]. Scz passione ⁊ resurrectione sua. [Queritis me: ⁊ sic̄ dixi iudeis: quo ego vado/vos non potest; venire: ⁊ vobis dico modo]. Judeis autem nō dixit/mō subaudit̄. [Si quomin⁹ dixissem]. Hoc est si alicubi nisi in domo patris mei fuissent multe mansiones parate: dixissem vobis. Parauit nobis dū ꝑ nob; mortuus est. [Si abiero]. Hoc est ꝑ carnis absentiā. [Philippe qui videt me]. Tanquaz melior esset pr̄: cupiebat videre subauditur. [Maiora faciet]. Etiā in salute gentiū quo facerent dixit. [Qr ad pr̄em vado ⁊ qđ petieritis/hoc faciā. Et aliū paraclytū]. Hoc est vt plus habeant. [Rogabo pr̄em]. Per humanitatē: dabo ꝑ diuinitatē. [Ego viuo] Mox ꝑ resurrectionē immortalis. [Et vos viuetis]. In fine immortales. [Qui h; mādata mea]. Id est in memoria. [Et seruat] Id ē in opere. [Diligā eū]. Hoc est vt ꝑueniat ad visionem veritatis. [Et manifestabo ei meipm̄]. Subauditur ꝑ candē chari

tatẽ.[Et ſmo q̃ ipe eſt].¶ Pacem].In p̄/
ma nõ dixit meã/ſed in ſecunda: ⁊ iſta ẽ mũ
dana:illa/ꝑpetua.[Propter ꝟbũ qḋ locut⁹
ſũ vobꝫ].h̃ ẽ credulitatꝫ:qꝛ ſine ꝟbo/ nihil ẽ
baptiſm⁹.Manere nos in chriſto/⁊ chriſtũ
in nobis. hoc eſt nobꝫ ꝓdeſt/ nõ illi.[Prece
pta pr̃is ſuaui]. Hoc ẽ vt morerer ꝑ hoı̃m
[Gaudiũ vr̃m impleat̃].Hoc eſt hr̃e cõſor/
tiũ cũ ipſo.Aliud eſt eſſe ſeruũ timoris:aliḋ
amoris.[Oia nota feci vobis]. Signifi/
cat qḋ ſe ſciebat eſſe facturũ.¶ Eatis volẽ/
do:fructũ afferatis opãdo.[Si non veniſ
ſem pctm̃ non hr̃ent].Hoc eſt pctm̃ incre/
dulitatis quo deſpexerunt credere in eũ:vl'
homicidij/quo eũ occiderunt[A pr̃e ꝓcedit
⁊ ego mittã].Unũ eſt:qꝛ ꝓcedit a pr̃e ⁊ fi/
lio/⁊ venit ſua ſponte.[Perhibebit de me].
Hoc eſt vt faciat eos credere in me. [Hec
ab inicio non dixi]Hoc eſt de ꝓmiſſiõe ſan
ctiſpiritus:vel de expulſione ſynagoge: vl'
de occiſione:⁊ reliqua.[Jlle arguet mundũ]
Arguet ille ſpiritus veritatis de his mdm:
ſed ſolummõ iudeam: tanquã ſi diceret/ille
infundet in vr̃is cordib⁹ charitatẽ. [Nat⁹
eſt homo in mdm].Subaudiendũ eſt / vel
Chriſtus ſurrexit:vel eccleſia parturiet fili/
os in vitã eternã.[Me non rogabitis].Jd
eſt non interrogabitis.[Non petiſtis quic/
quã]. Hoc eſt qꝛ in nomine iheſu nõ petie/
rũt.[Non rogabitis].Hoc de futuro dixit
q̃ ſufficienter habebunt.[Qꝛ vos me ama
ſtis].Subauditur.Pater pri⁹ amauit gra
tuitu:⁊ effecit vt crederent in filiũ : ⁊ ama/
rent eum.[Exiui a patre].Subaudiendũ
eſt:qꝛ in ea forma qua equal' eſt pr̃i:⁊ in aſſũ
pta creatura minoꝛ apparuit.[Et veni ĩ mũ/
dũ].hoc eſt in forma ſerui:hui⁹ mdi amato/
rib⁹ ꝓbuit.[Reliq̃ mdm].Jd eſt hũanitatẽ
ad pr̃is maieſtatẽ adduxit. [Ecce nũc palã
loqueris].Putabãt apl'i adhuc rudes palã
fuiſſe:qꝛ ꝓfũditatẽ dator̃ capere non vale/
bãt.[Nũc ſcim⁹].Dñs ſciẽs cogitatões eo
rũ/locut⁹ eſt de his q̃ ipi interrogare vole/
bãt.[Mõ creditꝫ inq̃t iheſus:ecce venit ho
ra/⁊ iã venit:vt diſꝑgamini vnuſq̃ſq; in pro
pria].Hoc ſubaudiendũ/in infidelitatis ti
morẽ.[Jn me pacẽ habeatis].i.fidẽ nõ deſi
deratis:vel etiã inter ſuos pacẽ habeãt/⁊ ſe
amẽt.[Claritatẽ quã dediſti mihi dedi eis]
Hoc eſt cognitionem oı̄potẽtꝫ pr̃is in filio.
[Trãs torrentẽ Cedrõ].Cedron / genitiu⁹
grec⁹ pluralꝫ ẽ:qḋ põt dici cedror̃.[Aut ad
ſequentes dies vos aſcẽdite/ego nõ aſcẽdã]
vicꝫ ad iſtum p̄mũ aſcẽdit.[Ueni vt q̃ non
vidẽt videant]. Et q̃ videbãt.i.videre puta
bãt noluerũt in eũ credere:⁊ ideo ceci ꝑmã/
ſerũt.Monumẽtũ dei dicit̃ ab euãgeliſtꝫ lo F
c⁹ rotũdus:ad cui⁹ oſtiũ aduolut⁹ fuit lapꝫ
Sepulchrũ ꝟo dicit̃ loc⁹ in ipſo tegurio/in
aq̃lonãri ꝑte monumẽti:in q̃ dñicũ corp⁹ q̃/
euit.Lapis reuolut⁹ diuiſus eſt/⁊ duo alta
ria deſuꝑ facta ſunt.¶ Sepulchr̃ ſctẽ ma
rie eſt in valle Joſaphat:in baſilica in qua
aliq̃n ſepulta fuit.Sed de eodem ſepulchro
quõ vel quo tꝑe/an a q̃b⁹ ꝑſonis ſctm̃ corpu
ſculũ ei⁹ ſit ablatũ/null⁹ põt referre ꝑ certo
¶ Corpus Symeonis ⁊ Joſeph Baioli
dñi in ipſa valle/in alia Baſilica ſepulta ſũt
inter montẽ Syon ⁊ montẽ Oliueti/in val
le Joſaphat.¶ Sal terre dicit̃:q̃ in terra ĩ
uenit̃:⁊ nõ fit de aqua.Unde dñs. Uos
eſtis ſal terra.¶ Jn draconitida regione eſt
fons cui nomẽ fiala:vñ oriunt̃ fontes ſubt̃
ranei/centũ viginti ſtadijs vſq; ad ceſaream
Phylippi:q̃ ⁊ paneas dicta eſt a panio mon
te:vbi diuiſi oriunt̃ ioꝛ/⁊ dan.Et poſt pau/
lulum iungunt̃ ⁊ fit fluui⁹ centũ viginti ſta
dijs vſq; ad vrbẽ Juliã:⁊ tũc facit lacũ ge/
neſar:q̃ ⁊ chẽnereth vocat̃.¶ De locuſtis:
⁊ mel ſilueſtre.Locuſte ſunt in ipa terra mi
nimũ gen⁹:quar̃ corpuſcula in modũ digi
ti man⁹/exilia ⁊ breuia ſunt.Et qꝛ ear̃ bre/
uis eſt volat⁹/ſimiles ſunt ſaltib⁹ leuiũ rana
rũ:⁊ facile in herbis rapiunt̃ ⁊ cocte in oleo
victũ ꝓbẽt pauper̃.De melle vero ſilueſtri.
Sũt arbores ꝑue/lata ⁊ rotũda hñtes fo/
lia/lactꝫ colorẽ/⁊ ſaporꝫ mellei:q̃r̃ folior̃ na
tura fragilis valde eſt:⁊ q̃ volunt ꝯmedere
ea/primũ manib⁹ confricãt/deiñ cõedunt:⁊
hoc eſt mel ſilueſtre in ſiluis reꝑtũ.¶ Loc⁹
vbi dñs quinq; milia hoı̃m pauit/citra ma
re galilee eſt:⁊ poſt artatũ hñs fontẽ: de q̃
bibunt ipi q̃ ſunt capharnaũ/ſec⁹ lacũ chẽ/
nereth.¶ Mons thaboꝛ /triginta ſtadijs.

sublimatur: super latus viginti quatuor/sb auditur stadijs.

Explicit sup Joannem.

¶ Homelia in caput.xiij.Mathei.



Umq3 dormirēt hoies/venit inimicus ꝛ supse minauit Zizaniā in medio tri tici/ꝛ abijt [.] Cū vero negligēti9 agerent ppositi ecclie: aut dor- mitionē mortis acciperent apli: venit dya- bolus ꝛ supseminauit eos qs malos filios dn̄s interpretatur. Sed recte querit/vtruz heretici sint: an male viuentes catholici? Pn̄t em̄ dici mali filij etiā heretici. q2 ex eo- dem semine euangelij ꝛ christi nomine pro creati: prauis opinionib9 ad falsa dogmata conuertunt. Sed qd dicit eos in medio tri tici seminatos: quasi vident illi significari/ q vnius ɔmunionis sunt. Uerunt̄m q2 dn̄s agrū ipm nō ecclīam ipam/sed hunc mōm i terpretatus est: bene intelligunt heretici. q non societate vni9 ecclie vel vnius fidei: s3 societate vni9 nomini christiani/in hoc mū do pmiscent bonis: vt illi q in eadem mali sunt: palea potius quam Zizania deputen tur: q2 palea etiā fundamentū ipm h3 cum frumento/radicēq3 cōmunē. In illa em̄ pla ne sagena qua cōcludunt boni pisces/ꝛ ma li: non absurde mali catholici intelliguntur Aliud em̄ est mare/qd magis mōm istū sig nificat: aliud sagena qd vnius fidei vel vni9 ecclie cōmunionē videt ostendere. Inter he reticos ꝛ malos catholicos hoc interest: qd heretici falsa crednut: illi autem vera cre- dentes/non viuunt ita vt credūt. ¶ Solet autem queri/etiam scismatici quō ab here- ticis distent: ꝛ hoc inueniri cu3 scismaticos nō fides diuersa faciat: s3 ɔmūionis disrup ta societas. Sed vtrū inter Zizania nume- randi sint dubitari pōt. Magis em̄ spicis corruptis vident esse similiores/sicut scrip- tū est. Uēto aūt corrūpet filius iniquus. vl paleis aristar fractis/vel scissis: ꝛ de segete abreptis. Quo em̄ altiores. i. supbiores: eo fragilioresq3 sunt. Nec tn̄ consequēs est/ vt ois heretic9 aut scismatic9 ab ecclia corpora liter separet. Si em̄ falsa de deo credit/ vel de aliqua parte doctrine que ad fidei ptinet edificationē/ita vt nō querentis cunctatiōe temptatus sit/sed inconcusse credentis: nec omnino scientis opinione atq3 errore discor- dans: hereticus est/ꝛ foris est animo/quā- uis intus corporaliter videat. Multos em̄ tales portat ecclesia: quia nō ita defendunt falsitatem sententie sue/vt intentā multitudi nem faciant. Qd si fecerint/tunc pelluntur Itē quicūq3 inuident bonis/ita vt querant excusationes excludendi eos aut degradā di: vel crimina sua sic defendere parāt: si ob iecta vel prodita fuerint vt etiā conuenticu lor segregationes vel ecclesie pturbationes cogitēt excitare/iam scismatici sunt/ꝛ ab vni tate in corde discissi: etiā si non inuentis ex- cusationib9 aut occultatis factis suis/sacra- mēto ecclesie corporali ɔuersatione socient. Quapropter illi soli catholici mali recte de- putant: q2 quāuis vera credant q ad fidei doctrinā ptinent: ꝛ si qd forte nesciunt ꝛ q- rendū existimant/salua pietate discutiunt si ne aliquo piudicio veritatis: ꝛ bonos vl qs bonos putāt amant atq3 honorant/ quan- tū pn̄t: tn̄ facinorose ꝛ flagitiose viuūt: con- tra quā viuendū est credunt. Tales em̄/etiā si pdant aut accusant: p disciplina ecclesie salutisq3 sue correcti vel a cōmunione suspē- si/nullomō recedendū licitū sibi esse a cōmu nione catholica estiment: sed quocūq3 pmissi fuerint satisfactionis querentes locū: ꝛ ali- qn̄ p pniam in frumentū mutant: siue cor- recti aut remoti/siue etiā verbo dei nullo no- minatim accusante aut increpāte perterriti. Aliqn̄ aūt/etiā sub nomine penitentie ita vi uunt vt solent: aut nō multo minus: quidā etiā ampli9: nullomō tn̄ a catholica vnitate discedūt. Quib9 ita viuentib9 si mors obre pserit/palee deputant vsq3 in finē. Hoc etiā ipsi credūt. Nā si aliter credūt ꝛ inconcusse tenēt: iā inter hereticos numerādi st: putan tes deū etiā omib9 in magna iniqtate vsq3 i finē vite pseuerantib9: tn̄ q2 vnitatē ecclesie non sincera dilectione vt bene viuerent/sed magis penarū timorē tenuerint/veniā datu

rum. Isti ergo non hoc credunt/vel non fir
miter opinant: sed si adhuc forsitan querūt
sed magis eos decipit spes dilationis/dum
se diutius victuros putant: ⁊ perditos mo
res aliquando in melius mutaturos. Con-
tra quos dicitur. Ne tardes conuerti ad de
um: neqꝫ differas de die in diem. Subito
eñ veniet ira eius: ⁊ in tempore vindicte di
sperdet te. Illi eñ conuertunt: qui recte vi-
uere incipiunt. Hoc est eñ redire ad deum
Qui aūt concupiscentias suas perseueran-
ter sequuntur/dorsum quodāmodo ad deū
hñt: quamuis in vnitate positi/sepe illum re
tro collo conent aspicere. Ergo ⁊ isti iuxta
ꝓphetam caro sunt spiritus: ambulans ⁊ nō
reuertens. Sed tñ vt dictum est/propter eā
dem vnitatem atqꝫ fidem ecclesie/neqꝫ inter
zizania: quoniam illa ex terra radicata sūt:
neqꝫ inter aristarum paleam: que se etiaꝫ fru
mentis gaudet aspera dissensione/ ⁊ fragili
elatione super imponere. Sed quāuis sub-
iecta frumentis: tamen inter paleam que vl
tima ventilatione separanda est numerātur
Boni aūt catholici sunt: qui ⁊ fidem integrā
sequuntur/ ⁊ bonos mores: ⁊ quod ad fidei
doctrinam pertinet. ita querunt si quod que
rendū habent vt absit concertatio periculo-
sa: vel querenti vel cum quo queritur vł eis
qui disserentes audiunt. Ita aūt docent: si
quod docendum habent vt vsitata/vt con-
firmata/securissime ⁊ fidentissime ⁊ lenissime
vt possunt insinuent. Inusitata vero (etiam
si veritatis manifestatione liquidissima per
ceperunt) querendi potius quam precipien-
di/aut affirmandi modo propter audientis
infirmitatem. Si eñ tantū habet pondus
aliquod verum/vt vires discentis excedat:
suspendendū est/vt extendat crescentē: non
imponendū vt obterat paruulū. Id est illō
dñi. Sed filius hominis cū venerit/putas
inuenet fidē sup terrā. Aliqñ aūt ⁊ occultā-
dū est: sed cū spe hortatoria vt non faciat de
speratio fragiliores: ꝫ desideriū capatiores
Iñ est eiusdē dñi. Multa habeo vobis di-
cere/sed non potestis illa portare mō. Qđ
vero ad mores ꝑtinet: hoc bene ⁊ breuit di-
citur. Aut confligendum est amore tempora

lium bonorum vt nō vincat. aut etiam edo-
mitus subditusqꝫ esse debet: vt cum surgere
ceperit facile reprimatur. aut ita extinctus/vt
se omnino nulla ex parte commoueat. Ex q̃
fit vt ipsam etiam mortem propter veritateꝫ
alij fortiter obtineant/alij equanimiter/alij
libenter. Que tria genera fructus sunt ferti
lis terre/triceni ⁊ sexageni ⁊ centeni. In ho
rum quoqꝫ genere inueniendus est tempore
mortis sue/si quis de hac vita recte cogitat
emigrare. Toleranda sunt aūt non solū ziza
nia vsqꝫ ad messem: que tunc dyabolus a-
spersis prauis erroribꝫ falsisqꝫ opinionibus
superseminasset. hoc est precedente nomine
christi heresis supiecisset. magis ipse latuit/
atqꝫ occultissimus factus est. hoc est enim:
⁊ abijt. Sed etiam palea/vsqꝫ ad ventilatio
nem. Nec probatur fortius grauitas frumē
torum/nisi palee ꝑturbationibꝫ. quas com-
primere non potuerit/veritate defessa/ cesse-
rit vnitate seruata. Quamquā in hac para-
bola dominꝰ sicut expositione conclusit: nō
quedam sed omnia scandala: ⁊ eos qui faci
unt iniquitatē/zizaniorum nomine signifi-
casse intelligitur. [Cum aūt creuisset herba
⁊ fructū fecisset: tunc apparuerunt zizania].
Cum eñ spiritalis homo esse ceperit diju-
dicans oīa: tunc ei possunt errores appare
re. [Serui aūt dixerunt ei. Uis imus. ⁊ col
ligimus ea]. Utrū ipsi sunt serui quos pau-
lo post messores appellat: an qꝛ in expositio-
ne parabole messores appellat/dixit esse an-
gelos. Nec quisquā ausus fuerit facile dice
re angelos nescisse/quis zizania supersemia-
uerit: ⁊ ea tunc apparuisse angelis cum her-
ba fructum fecisset. magis oportet intelligi
homines ipsos fideles/seruoꝝ nomine hoc
loco significatos: quo etiam bonum semen
dicit. Nec mirum/si ⁊ bonū semen ipsi dicū
tur/ ⁊ serui patrisfamilias: sicut ⁊ de se ait/
quod ⁊ ipse sit pastor. Et diuersis eñ signi
ficationibus vna res etiam plures ⁊ diuer-
sas similitudines recipit: preser tim quia cū
ad seruos loqueretur/ non ait. In tempore
messis dicam vobis. Colligite primum Zi
zania: Sed dicam (inquit) messoribus. Uñ
intelligitur colligendorum zizaniorum ad

comburendum alia esse mysteria: nec quemquam ecclesie filium debere arbitrari ad se hoc officiū ꝑtinere. Cum igitur esse q̇squis spiritalis ceperit/cognoscit errores hereticorū ⁊ omnino dijudicat atqꝫ discernit quicq̇d audierit aut legerit abhorrere a regula veritatis. Sed donec in eisdem spiritalibꝫ ꝑficiatur ⁊ quodammō maturescat: in fructu quē herba dedit potest eū mouere. Quare sub nomine christiano tā multe hereticoꝝ extiterint falsitates/inde est qḋ serui dicūt. Nōne bonū seminasti in agro tuo: vnde habet zizania? Deīn cū cognouerit hanc excogitasse dyabolum fraudē: cū contra nominis auctoritatem nihil se valere sentiret vt fallacias suas eodem nomīe obtegeret: potest ei voluntas suboriri/vt tales homines de rebꝫ humanis auferat si aliquā tp̄is habeat facultatem: sed facere debeat iustitiam dei/cōsulit vtrū hoc precipiat vel ꝑmittat: ⁊ hoc officium esse hoīm velit. Hinc est qḋ serui dicūt Vis imus/⁊ colligim⁹ ea. Quibꝫ qꝛ veritas ipsa respondit: non ita hoīem constitutū esse in hac vita/vt certus esse possit qualis quisqꝫ futurus sit postea/cuius in presentia cernit errorem: vel qḋ etiam error eius cōferat ad profectū bonoꝝ. Nonne talis auferēdus de hac vita est? ne cum malos interficere conatur bonos interficiat. Qḋ forte futuri sunt/aut bonis obsint: quibꝫ ⁊ inuiti forte vtiles sunt. Sed tunc oportune incipit fieri: cū iam in fine non restat vel tempus ꝯmutande vite/vel proficiendi ad veritatem ex occasione atqꝫ comparatione erroris alieni. Tunc aūt hoc non ab hoībꝫ/sed ab angelis fieri dinoscitur. Inde est quod respondꝫ prfamilias. Non. Ne forte colligentes zizania: eradicetis simul ⁊ triticum. Sed in tp̄e messis: dicam messoribꝫ. ⁊c. Atqꝫ hoc modo patientissimos ⁊ tranquillissimos reddidit Queri aūt pōt qḋ ait. Alligate fasciculos ad comburendū. Cur nō vnū fascē/aut vnū aceruū zizaniorum fieri dixerit? Nisi propt varietatē hereticoꝝ: ⁊ non solū a tritico/verꝫ etiā a seipsis discrepantiū. Ipsa vniuscuiusqꝫ hereseos conuenticula in q̇bꝫ singillatim sua communione deuincti sunt/ nomine fasciculoꝝ significauit: vt iam tunc incipiant alligari ad comburendū/cū catholica cōmunione segregati: suas ꝓprias quasi ecclesias habere ceperint: vt combustio earū sit in fine seculi: non aligatio fasciculoꝝ. Sed si ita esset/non iam multe resipiscendo/⁊ in catholicā remeando ab errore discernit. Quapropter ⁊ alligatio fasciculoꝝ in fine futura est vt non confuse sed ꝓ mō ꝑuersitatis sue vniuscuiusqꝫ erroris pertinacia puniatur. [Ne forte colligentes zizaniā/eradicetis simul ⁊ triticum]. Utrū qꝛ etiā boni cū adhuc infirmi sunt opus habent in quibusdam maloꝝ cōmixtionem: siue vt per eos exerceantur/siue vt eoꝝ comparatione magna illis exhortatio fiat: vt nitantur ad melius: quibꝫ sublata altitudo charitatis/quasi euulsa marcescat: qḋ est eradicari. Nam sic apl's ait/vt in charitate radicati ⁊ fundati/ possitis cōprehendere: an forte ideo simul eradicatur triticum cū auferuntur zizania: qꝛ multi primo Zizania sunt/⁊ postea triticum fiunt. Qui nisi paciēter cum mali sunt tollerent: ad laudabilem mutationem non perueniunt. Itaqꝫ si euulsi fuerint simꝉ eradicat ⁊ triticū: qḋ ꝓbaturi essent si eis non parceretur. prestāte ⁊ adiuuante dño nr̄o ihesu christo/qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Incipit epistola sancti Martini epi ad Mironē regem de quatuor virtutibus


Gloriosissimo ac trāquillissimo ⁊ insigni catholice fidei predito pietate Mironi regi Gothoꝝ: Martin⁹ eps. Non ignoro clementissime rex fraglantissimam animi tui sitim/ sapientie insatiabiliter poculis inhiare:

eaq; te ardenter quibus moralis scientie
riuuli manant fluenta requirere: ⁊ ob hoc
humilitatē meā tuis sepius litteris ammo-
nes/ vt dignationi tue crebro aliq̄d ꝑ episto-
lam scribens/aut consolationis aut exhor-
tationis alicuius ⁊ qualiacunq; sint afferā
dicta. Sed quāuis hoc a me laudabile tue
pietatis exigat studium: scito tñ tenuitatis
mee insolentē a cautis inpingi ꝓteruiam/ si
regalis reuerentie grauitatē: aut assiduis
aut vilib⁹ (vt libet) dictis attingā. Et iđo ne
aut ego licentiā pie inuitationis abuterer
loquendo/aut vr̄o magis desiderio obsiste
rē reticendo: nulla hunc libellū sophismatu
ostentatione politū: sed planitie pure simpli
citatis excerptum: capacib⁹ fidenꝫ auribus
obtuli recitandū. Quē nō tm̄ vr̄e specialiꝫ
institiuo potestati/cui naturalis sapientie sa
gacitas presto est: sed generaliter his conscri
psi/ quos ministerijs tuis astantes hec con-
uenit legere/intelligere ⁊ tenere. Titul⁹ aūt
libelli est/formula vite honeste. Quē idcir-
co tali volui vocabulo superscribi; quia nō
illa ardua ⁊ ꝑfecta/que a paucis ⁊ egregijs
deicolis patranꝫ/instituit. Sed ea magis
commonet/q̄ ⁊ sine diuinaꝝ scripturaꝝ pre-
ceptis/naturali tm̄ humane intelligentie le
ge/etiam a laicis recte honesteq; viuentib⁹/
valeant adimpleri.

¶ De Prudentia.

Quatuor virtutū species multoꝝ sapientium sen
tentijs definite sunt: q̄b⁹ anim⁹
human⁹ compt⁹/ad honestatē
vite possit accedere. Harū pri-
ma est prudentia: secunda Magnanimitas
tertia Continentia: quarta Iustitia. Sin-
gule igitur his officijs que subter adnixa sēt
honestū ac bene moratum virum efficiunt.
Quisquis igitur prudentiam sequi deside-
ras: tunc ꝑ rationem recte viues. si oīa p⁹
estimes ⁊ perpenses: ⁊ dignitatem reb⁹ nō
ex opinione multorum/sed ex earum natu-
ra constituas. Nam scire debes/quod que-
dam non videantur bona esse ⁊ sunt: que-
dam videantur ⁊ non sunt. Quecūq; autē
ex reb⁹ transitorijs possides/ non mireris/
nec magni estimes quod caducum est: nec
apud te que habes tanquā aliena seruabis
sed pro te tanquā tua ⁊ dispenses ⁊ vtaris
Si prudentiā amplecteris: vbiq; idē eris
⁊ prout reꝝ temporis varietas exigit/ita te
accommodes tempori. Nec te in aliquibus
mutes sed potius aptes: sicut manus q̄ ea-
dem est/ ⁊ cū in palmā extendiꝫ/ ⁊ cū in pug
nū astringitur. Prudentis ꝓpriū est/ exa-
minare consilia: ⁊ non cito facili credulitate
ad falsa prolabi. De dubijs non definias
sed suspensam tene sententiam. Nihil affir-
mes: quia non omne qđ verisimile est/ sta-
tim ⁊ verū est: sicut ⁊ sepius qđ primū incre
dibile videtur/non ꝯtinuo falsum est. Cre-
bro siquidem faciem mendacij veritas reti
net: crebro mendatiū specie veritatis ocul-
tatur. Nam sicut aliquotiens tristē frontē
amicus/ ⁊ blanda adulator ostendit: sic ve-
risimile coloratur: ⁊ vt fallat vel surripiat ꝯ
ponitur. Si prudens esse cupis/ in futura
ꝓspectū intende: ⁊ que possunt contingere
animo tuo cuncta ꝓpone. Nihil tibi subitū
sit: sed totū ante prospicies. Nam qui pru-
dens/ est non dicit: non putaui hoc fieri: q2
non dubitat sed expectat: nec suspicatur sed
cauet. Cuiuscūq; facti causam req̄re. cū ini-
tiaberis/ exitus cogitabis. Scito in q̄bus-
dam ꝑseuerare te debere/quia cepisti: que-
dam vero nec incipere/in quibus perseuera-
re sit noxium. Prudens falli non potest:
nec fallere vult. Opiniones tue iuditia
sint: cogitationes vagas/ ⁊ velut somnio si-
miles non recipias. Quibus si animum tu
um oblectaueris: cum omnia disposueris/
tristis remanebis. Sed cogitatio tua
stabilis sit et certa: siue deliberet siue con-
templetur ⁊ siue querat/ non recedat a ve-
ro. Sermo quoq; tuus non sit in-
anis: sed aut suadat/ aut moneat/aut cō
soletur/ aut precipiat. Lauda parce/
vitupera parcius. Nam similiter repreben-
sibilis est tā nimia laudatio/quā īmodera-
ta culpatio. Illa siquidem adulatione/ ista

malignitate suspecta est. Testimoniũ verita ti/non amicitie reddas. Cum consideratio ne pmitte: plenius quã pmiseris psta. Si prudens est animus tuus/trib9 temporibus dispenset. Presentia ordina: futura puide: pterita recordare. Nam qui nihil de preterito cogitat/pdit vitã: ꝛ qui nihil de futuro pmeditat/in oĩa incautus incidit. Propõe aũt animo tuo/mala futura/ꝛ bona: vt illa sustinere possis/ista moderare. Non semp in actu sis/sed interdũ animo tuo reqẽm dato sed ꝛ requies ipsa plena sit sapientie studijs ꝛ cogitationib9 bonis. Nã prudens nũquã ocio marcet: animũ aliqñ remissum hꝫ/nũquã solutũ: accelerat tarda/perplexa expedit: ardua exequat/dura mollit. Scit eñ qua via q̃d adgredi debeat: ꝛ cito singła/ ꝛ districte vidꝫ ꝯsilia ĩpitorũ. Ex apertis obscura: existiato: ex pũulis magna: ex pxĩmis rmota: ex ptib9 tota. Nec te moueat dicẽtis auctoritas nec quis/sed q̃d dicat intendito: nec quam multis: sed qualib9 placeas cogita. Id seqre qḋ potest inueniri: id disce qḋ potest sciri: id opta qḋ optari corã bonis potest: nec altiori te rei imponas/in qua stanti tibi tremendũ/ descẽdenti cadendũ sit. Tunc cõsilia tibi salutaria aduoca/cum tibi alludit huius vite pspĕritas. Tunc te quasi in lubrico retinebis ac sistes: nec tibi dabis impetus liberos/sed circũspicies quo eundum sit: vel quousq̃.

De Magnanimitate.



Magnanimitas vero que ꝛ fortitudo dicitur Si inſit animo tuo: cũ magna fiducia viues/liber/intrepid9/alacer. Magnũ humãi animi bonũ est/non tremere: sed constare sibi: ꝛ finẽ hui9 vite intrepidũ expectare. Si magnanim9 fueris/nunquã iudicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices. nõ nocuit mihi: sed animũ nocendi habuit. Et cũ illũ in potestate tua habueris: vindictã putabis vindicare potuisse. Scito enim magnũ ꝛ honestũ vindicte genus/ignoscere. Neminem susurro appetas/neminẽ suffodias: palam aggredere: non geres conflictum nisi indixeris. Nã fraudes ꝛ doli/inbecillum decent. Eris magnanimus/si pericula nec appetas vt temerarius: nec formides vt timidus. Nam timidum non facit animum/nisi reprehensibilis vite conscientia.

¶ De Continentia.



Continentiã vero si diligis: circũcide supflua ꝛ in artũ desideria tua cõstringe. Considera tecũ quantũ natura poscat: non quantũ cupiditas expetat. Si continens fueris/ vsq̃ eo peruenies: vt teipso continentior sis. Nã q̃ sibiipsi satis est/cum diuitijs natus est. Inpone concupiscentie frenũ. Oĩa que sunt blandimento reice. Ede citra cruditatẽ Bibe citra ebrietatẽ: obserua/ne in cõuiuio vel in qualibet vite ꝯmunitate quos nõ imiteris/damnare videaris. Ne presentib9 delitijs inhereb is: nec desiderabis absentes. Victus tibi ex facili sit: nec ad voluptatem sed ad cibum accede: palatum tuum fames excitet/non sapores. Desideria tua paruo redime: quia tantũ hoc curare debes/vt desinant: atq̃ ita quasi ad exemplar diuinum compositus: a corpore ad spiritũ quantum potes adducere festina. Si continentiã studes/habita nomamene/sꝫ salubriter: nec dominũ notũ a domo velis esse/sꝫ domũ a domino. Non tibi affingas quod non es: nec maius quã es videri velis. Hoc magis obserua/vt ne paupertas tibi immunda sit/ nec parsimonia sordida: nec simplicitas neglecta: nec lenitas languida. Et si res tibi exigue sint/nõ sint tamẽ anguste: nec tua defleas/nec aliena mireris. Si continentiam diligis/turpia fugito antequam accidant: nec quemquam alium vereberis plus quam te.
¶ Oĩa tolerabilia pter turpitudinem crede A verbis quoq̃ turpibus abstineto: quia licentia eorum impudentiam nutrit. Sermones vtiles magis quam facetos ꝛ affabiles ama. rectos potius quam obsecundan-

tes. Miscebis interdū serijs iocos: sed tēpatos. ⁊ sine detrimento dignitatis ac verecundie. Nā reprehensibilis risus est/si in modicus/si pueriliter effusus/si muliebriter factus. Mbilem quoq̄ hoīez facit risus aut superbus aut clarus aut malignus ⁊ furtiuus aut alienis malis euocatus. Si ergo tēpus iocos exigit/in his quoq̄ cū dignitate sapientie gere: vt te nec grauet quisquā asperum/nec contemnat tāquā vilem. Non erit tibi scurilis sed grata vrbanitas. Sales tui sine dente: sint ioci sine vilitate: risus sine cachinno: vox sine clamore: incessus sine tumultu. Quies tibi nō desidia erit: ⁊ cū ab alijs luditur/tu sancti aliquid honestiq̄ tractabis Si continens es adulationes deuita: sitq̄ tibi tam triste laudari a turpibꝫ/quā si lauderis ob turpia. Letior esto quotiens displices malis: ⁊ malorꝫ de te estimatiōes malas/veram tui laudationem ascribe. Difficillimū continentie opus est adsentationes adulantiū repellere: quorum sermones animū quadam voluptate resoluunt. Nullius per adsentationem amicitiā merearis: nec ad tuā ꝓmerendā ad te aditū alijs pandas. non eris audax: non arrogans: submittes te/non ꝓicies. Grauitate seruata ammoneberis libenter/reprehenderis patienter. Si merito te obiurgabit aliq̄s/scito q: ꝓfuit: si inmerito/scito quia ꝓdesse voluit: nō acerba/sed blanda verba timebis. Esto viciorū fugax: ipse ꝓo aliorꝫ neq̄ curiosus scrutator/neq̄ acerbꝫ reprehensor: sed sine exprobratione correptor: ita/vt ammonitionē hilaritate ꝓuenias: ⁊ errori facile veniā dato: nec extollas quēquā/nec deicias. ¶ Dicentiū esto tacitus auditor: audientiū ꝓmptus relator: req̄renti facile responde: contendenti facile cede: nec iniuriā disceptationis incēdas Si continens es: ⁊ animi tui ⁊ corporꝫ motus obserua: nec indecori sint: nec idō illos ꝯtemnas q: latent. Nam nihil differt si nemo videat/cū ipse illos videas: mobilꝭ esto non leuis: constans/non ꝑtinax. Alicuiꝰ rei scientiā te habere/nec ignotum sit nec molestū. Omēs tibi pares facias. Inferiores superbiendo non contemnas: sup̄iores recte viuendo non metuas: in reddenda officiositate/neq̄ negligas/neq̄ exactor appareas. Cunctis esto benignꝰ/nemini blandꝰ/paucis familiaris: omībꝫ equus. Seuerior esto iuditio/quā sermone/vita quam vultu: vltor clementie/seuitie detestator. Fame bone neq̄ tue seminator/neq̄ aliene inuidus. Rumoribꝫ criminibꝫ minime credulus: sed potius malignis q̄ ꝑ spēm simplicitatis ad nocendū aliquibꝫ surripiunt oppositissimꝰ. Ad iram tardus/ad misericordiam ꝓnus: in aduersis firmus: in ꝓsperis cautus ⁊ humilꝭ: occultator virtutū/sicut alij viciorꝫ: vane glorie contemptor: ⁊ bonorꝫ quibus preditꝰ es non acerbus exactor. Nullius imprudentiā despicias: rari sermonis ipse. Sꝫ loquentium patiens seuerꝰ ac serius: sed hylares nō aspernans: sapiētie cupidꝰ ac docilis. Que nosti/sine arrogantia postulanti impties: q̄ nescis/sine occultatione ignorantie tibi postula impartiri.

# IUstitia post hec

virtus est. Quid est aūt iustitia/nisi nature tacita conuentio in adiutorium multorum inuenta? Et q̄d est iustitia. nisi nostra cōstitutio/seu diuina lex/aut vinculū societatis humane? In hac nō est quod estimemꝰ q̄d expediat. Expediet em̄/quicq̄d illa dictauerit. Si ergo hanc sectari desideras/time ꝓus deū/⁊ ama dn̄m/vt ameris ab eo. Amabis em̄ deū si illū in hoc imitaberis: vt velꝭ omībꝫ ꝓdesse/nulli nocere: ⁊ tunc te iustum virū appellabunt omnes: sequentꝛ/venerabūtur/⁊ diligent. Iustus enim vt sis/non solū non nocebis: sed etiā nocentes ꝓhibebis. Nā nihil nocere non est iustitia/sꝫ abstinentia alieni ē. Ab his ergo incipe vt nō auferas/⁊ ad maiora ꝓuehere/vt etiā ab alijs ablata restituas: raptoresq̄ ipos ne alijs timendi sint/castiga ⁊ cohibe. Ex nulla vocis ambiguitate cōtrouersiā nectas: sꝫ q̄litatē animi speculare. Nilꝭ tibi iītersit/an firmes an vires De religione ⁊ fide scias agi/vbicūq̄ de ꝓi

tate tractatur. Nam ꝛ si iureiurando deus non inuocetur: etiã non inuocãtis testis est Tũ non transeas veritatẽ: ne iustitie trãsẽas legem. Nõ ꝛ si aliqñ coarteris vti mẽdatio: vtere nõ ad falsitatẽ/ sed ad veri custodiam: ꝛ si contigerit fidelitatẽ mendatio redimi/ non mentieris: sed potius excusabis: q2 honestus tuus amicus quãuis honesta causa est/ iuitus secreta non prodet. Tacẽda enĩ tacet/ loquenda loquit̃: atq3 ita apta illi pax est: ꝛ secura tranquillitas: dũ mali a mal' vincuntur ab illo malo. Hec ergo si studere curaueris letus ꝛ intrepidus cursus tui finez expectans/ ꝓspities tristia huius mõi hilarꝫ tumultuosa quietus/ extrema securus. His ergo institutionibꝫ hec quatuoꝛ virtutũ species/ ꝑfectum te facient virũ: si mẽsurã rectitudinis eaꝝ equo viuendi fine seruaueris.

¶ Replicatio predictaꝝ virtutũ.

De prudentia.

¶ Nam prudentia si terminos suos excedat/ callidus ac pauendi acuminis eris inuestigatoꝛ latentium: ꝛ seruatoꝛ qualiumcũq3 noxarũ ostenderis: notaberis minutꝰ/ suspiciosus/ attentus: sꝑ aliquid timens/ semꝑ aliquid querens/ semꝑ aliquid conuincens. Et qui subtilissimas suspitiones tuas ad deprehensionem alicuius inpingas admissi: notaberis digito/ astu plenus/ versipellis/ et simplicitatis inimicus/ commendatoꝛ ꝫ culpaꝝ: ꝛ postremo vno nomine a cunctis/ malus homo vocaberis. In has ergo maculas prudentia inmensurata perducit. Quicũq3 in illa mediocri lance ꝑsistit: nec obtusũz in se hꝫ aliquid nec versutum.

¶ De magnanimitate.

¶ Magnanimitas si se extra modũ suum extollat/ faciet virũ minacẽ/ inflatum/ turbidũ/ inquietũ: ꝛ in quascunq3 excellentias dictoꝝ atq3 factoꝝ neglecta honestate festinũ. Qui momentis omnibꝫ supcilia erigens vt bestiarius: etiam quieta excitat/ aliũ ferit/ alium fugat. Sed quãuis audax sit impugnatoꝛ: tñ multa extra se valentia ferre non poterit: sed aut miseꝝ obtinet finẽ: aut erumnosam sui memoriã derelinquet. Mẽsura ğ magnanimitatis est/ nec timidum esse hominẽ nec audacem.

¶ De Continentia.

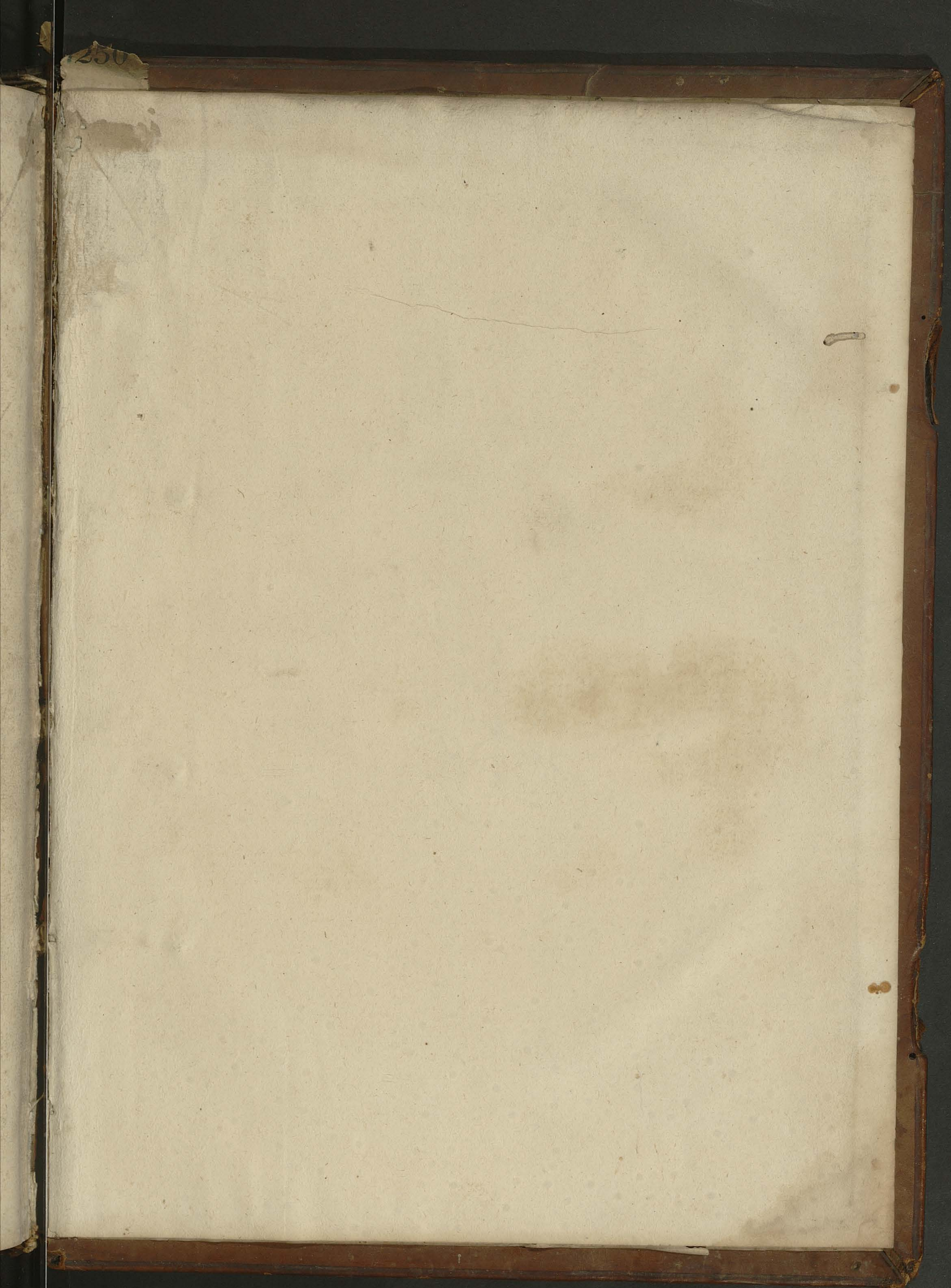
¶ Continentia deinde his terminis se astringit: caue ne parcus sis: ne suspitiose ꝛ timide manũ contrahas: ne in minimis quoq3 speculum ponas. Nam talis ꝛ tam circumcisa pudebit integritas. Hac ergo mediocritatis linea continẽtiã obseruabis: vt nec voluptati deditus/ prodigus aut luxuriosus appareas: nec auara tenacitate soꝛdidus aut obscurus existas.

¶ De Justitia

¶ Justitia postremo eo mediocritatis tenore tibi regenda est: ne ductu iugiter leni immotam semper animi rationem negligentia subsequatur: dum neq3 de magnis neq3 de minimis errantium vicijs coꝛrigendi curaꝫ geris: sed licentiã peccandi aut alludentibꝫ tibi blande: aut illudentibꝫ ꝓterue ꝑmittis neq3 rursum nimie rigiditatis asperitate/ nihil venie aut benignitatis reseruas. Societati humane dirꝰ appareas. Jta ergo amabilis iustitie regula tenenda est: vt reuerentia discipline eius/ neq3 nimia negligẽtie cõmunione despecta vilescat: neq3 seuioꝛi atrocitate durata/ gratiã humane amabilitatꝫ amittas. ¶ Si q̇s ğ vitã suã ad vtilitatẽ/ nõ tãtũ ꝓpriam/ sed ꝛ multoꝝ inculpabiliter asciscit desiderat: hanc predictaꝝ quatuoꝛ virtutuꝫ formulam ꝓ qualitatibꝫ tempoꝝ locoꝝ/ ꝑsonaꝝ/ atq3 causaꝝ: eo medietatis tramite teneat/ vt velut in quodam medullio summitatꝫ assistens/ quasi ꝑ abrupta altrinsecus p̃cipitia aut ruentẽ compos ipse deuitet insaniaꝫ aut deficientẽ contemnat ignauiam.

Explicit liber qui est formula honeste vite: editus de quatuoꝛ virtutibus/ a Sancto Martino epõ/ ad Mironem regem.

Excusum Argentotaci opera et Impensis probati viri Joannis Grüningeri. Anno incarnatõnis dominice M.v^c.xiiij. Mense Augusto: Die Decima.





Dom[illegible] Ihman
7814
[illegible]ier —
[illegible]abrw 149.